

BERGEN
KOMMUNE

Byrådets forslag
**HANDLINGS- OG
ØKONOMIPLAN 2024-2027**
BUDSJETT 2024
Innstilling 1

Innhold

Byrådets forord.....	3
Økonomiske utsikter og rammebetingelser	4
Finansiering av kommunens tjenester	12
Slik fordeles budsjettet på tjenestene	20
Oppsummering og oversikt over alle endringer i driftsbudsjettet	26
Budsjettvedtak.....	29
Befolkningsutvikling	31
Klimabudsjett	37
Investeringsprogram	50
Gebyr og egenbetaling.....	78
Tilskuddsliste.....	129
Sentrale tabeller og oversikter	146
Kommunens tjenesteområder med forslag til endringer.....	160
01A-Barnehage.....	160
01B-Skole.....	179
01C-Spesialpedagogiske tjenester.....	200
02-Barnevern.....	208
03A-Tjenester til eldre	218
03B-Tjenester til funksjonshemmede.....	238
03C-Tjenester til utviklingshemmede	246
03D-Psykisk helse	261
04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse.....	275
04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	287
04C-Introduksjons- og tolketjenester	300
05A-Forebyggende helsearbeid.....	310
05B-Behandling og rehabilitering.....	325
06-Overføringer til trossamfunn.....	333
07-Brannvesen.....	340
08-Samferdsel	351
09-Boligtiltak	365
10A-Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern.....	376
10B-Private planer og byggesak	388
10C-Naturforvaltning og parkdrift	395
10D-Klima og miljø	407
11A-Lærlinger.....	416
11B-Arbeidsmarkedstiltak	419
12-Kultur	422
13-Idrett.....	439
14-Næring	454
15-Bystyrets organer og administrasjon.....	463
16-Administrasjon og fellesfunksjoner	469
17-Beredskap og sivilforsvar	494
18A-Vann og avløp.....	500
18B-Renovasjon.....	515
20-Interne tjenester / fordelte kostnader.....	524
21-Pensjon og fellesposter	526

Byrådets forord

I åtte år har Bergen gått i retning av en mer rettferdig og miljøvennlig by. Nøkkelen til denne endringen har vært en politikk som kan oppsummeres som trygg økonomisk styring. Ved å ha kontroll på kommuneøkonomien har vi gjort oss i stand til å faktisk bruke penger der det trengs, og i stand til å ruste oss for fremtiden og regnværsdager.

For mange er regnværsdagene her nå. Vi lever i en tid hvor det blir trangere og vanskeligere for mange. Den beste beredskapen vi kan ha i slike tider er et felles sikkerhetsnett som er der for folk når de trenger det - uavhengig av hvor de bor og størrelsen på lommeboken. Det har aldri vært viktigere å skjerme og styrke våre grunnleggende felles velferdstjenester.

Byrådet mener at trygg økonomisk styring og kontroll på kommuneøkonomien er et grunnleggende gode, ikke som et mål i seg selv, men fordi det gir oss handlingsrom til å sette inn støtet der det virkelig trengs, og når det trengs.

Når tidene er gode, må vi holde igjen slik at vi har råd til de vanskelige tidene. For mange er de vanskelige tidene nå, samtidig vet vi at vi kommer til å møte enda større utfordringer i tiden som kommer. Trygg økonomisk styring betyr derfor også et stramt budsjett. Dette budsjettet er både stramt og rettferdig. Slik sikrer vi vår velferd her og nå, samtidig som vi sikrer oss for fremtiden.

Byrådet vil at Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet. Vårt mål er å gi alle mennesker i Bergen mulighet til å utvikle sine evner og leve gode og meningsfulle liv. Vi jobber for å overlate en by og et samfunn til neste generasjon som er bedre enn det vi selv overtok.

Dette byrådet er mer interessert i velferdsløft, enn kutt i kommunens inntekter som ikke monner for folk flest. Innenfor stramme rammer har vi derfor prioritert å satse på gratis SFO for tredje trinn - vi begynner med en tredjedel av Bergens skoler, fordi det er økonomisk ansvarlig å ta et så stort løft trinn for trinn. Vi satser også på barn, unge, psykisk helse, kultur, idrett og frivillighet. Vi starter også ordningen med serviceverter på 6 sykehjem, en ordning som lar fagfolk være fagfolk, og kan gjøre hverdagen som eldre bedre i byen vår. Vi øker sosialhjelpen og skal skaffe flere kommunale boliger, for å trygge de med minst i en tøff tid

Dette er et trygt og rettferdig budsjett for Bergen. Selv om vi har trange økonomiske tider, så verner vi om folks grunnleggende velferdstjenester, og prioriterer det som er viktigst. Budsjettet er bærekraftig og ansvarlig, og vi unngår å sende store regninger til fremtidens bergensere. Bergen kommunes viktigste oppgave er å tilby gode tjenester av høy kvalitet. Byrådets mål er å bidra til å skape en by som er attraktiv å oppleve, drive næring i, vokse opp i, arbeide i og bo i. Grunnlaget for å lykkes med dette er trygg og ansvarlig økonomistyring og et samsvar mellom kommunens inntekter og utgifter. Fellesskapets midler skal forvaltes på en god og trygg måte slik at de kommer flest mulig mennesker til gode.

Økonomiske utsikter og rammebetingelser

I dette kapitlet gjennomgås de overordnede økonomiske rammebetingelsene for kommunen og økonomiske utsikter fremover. Det redegjøres for kommunens fire finansielle målsettinger for en ansvarlig og bærekraftig økonomisk utvikling, og i hvilken grad disse innfris. Innledningsvis beskrives også hva en handlings- og økonomiplan egentlig er.

Kort om handlings- og økonomiplanen og budsjettforslaget

Kommuneplanen er kommunens overordnede styringsdokument. Handlings- og økonomiplanen (HØP) er kommuneplanens handlingsdel for kommende fireårsperiode, hvor det gjøres en prioritering av mål og satsinger. Her inngår også budsjettforslaget for det første året i planperioden, der mål blir konkretisert og tiltak finansiert. Bystyret vedtar årsbudsjettet, mens de tre siste årene i HØP er retningsgivende. Handlings- og økonomiplanen rulleres årlig.

Dette budsjettforslaget er byrådets Innstilling 1 til HØP 2024-2027. Statsbudsjettet legges frem 6. oktober og kan medføre behov for å justere på budsjettforslaget. Det tas derfor sikte på å fremme en tilleggsinnstilling i november. Det vil muligens også være behov for å fremme en tilleggsinnstilling etter Stortingets budsjettvedtak i begynnelsen av desember.

Finansielle måltall er sentralt for god økonomistyring

Verdiskapning og trygg økonomistyring er en av fire grunnpilarer i byrådets plattform. Kommuneloven sier at kommunestyret skal fastsette finansielle måltall for kommunens økonomiske utvikling. Dette for å sikre ansvarlig og bærekraftig økonomistyring, opprettholde økonomisk handlingsrom og bevare evnen til å håndtere endrede rammebetingelser og økonomiske nedgangstider. De finansielle måltallene fra gjeldende handlings- og økonomiplan foreslås videreført for kommende økonomiplanperiode:

- Netto driftsresultat på minimum 1,7 % av driftsinntektene
- Gjeldsgrad på innenfor 70 % av driftsinntektene for den ikke-avgiftsfinansierte delen av gjelden
- Disposisjonsfond på minimum 10% av driftsinntektene
- Verdibevarende vedlikeholds nivå, etter Holtestandard, på bygg.

Målene skal være førende for byrådets og bystyrets økonomiske prioriteringer. Målene kan avvike i enkelte budsjettår, men må oppfylles over tid for å sikre økonomisk handlingsrom og stabilitet.

	Regnskap 2022	Revidert budsjett 2023	2024	2025	2026	2027	Måltall
Netto driftsresultat	3,6 %	0,1 %	0,8 %	0,9 %	0,5 %	0,1 %	>1,7%
Gjeldsgrad	58 %	64 %	65 %	65 %	68 %	69 %	<70%
Disposisjonsfond	15 %	15 %	13 %	12 %	11 %	10 %	>10%

Tabellen viser at målsettingene om gjeldsgrad og størrelsen på disposisjonsfondet i forhold til driftsinntektene oppnås, mens resultatgraden er noe lavere enn måltallet på 1,7%. Det er likevel

viktig å se måltallene i sammenheng, og totalbildet vurderes å vise en forsvarlig økonomistyring av Bergen kommune.

I byrådets forslag er også målsettingen om verdibevarende vedlikehold ivarettatt. Vedlikeholdsbudsjettet til Etat for bygg og eiendom er oppjustert i tråd med FDV-nøkkelen til Holte (forvaltning, drift og vedlikehold). I tillegg legges det opp til betydelige investeringer i rehabilitering av kommunens bygningsmasse.

Oppfyllelse av måltallene gjennomgås nærmere i det følgende.

Et forsvarlig budsjett til tross for kostnadsvekst og stramme inntektsrammer

Bergen kommune har en økonomi som vurderes som god og robust. Gjennom flere år med gode driftsresultater har kommunen kunnet bygge opp et disposisjonsfond som buffer for mer utfordrende økonomiske tider, samtidig som betydelig egenfinansiering av investeringer har bidratt til å opprettholde et komfortabelt gjelds nivå.

Samtidig påvirkes også kommunen av geopolitisk og makroøkonomisk ustabilitet. Krigen i Ukraina og en generell høy aktivitet i økonomien har bidratt til sterk prisvekst. Det er likevel tegn til at veksten avtar, drevet av blant annet lavere energipriser. Den er likevel langt høyere enn inflasjonsmålet til Norges Bank, og det ventes derfor at rentenivået fortsatt vil holde seg relativt høyt, og påvirke handlingsrommet til kommunen negativt.

Statsbudsjettet 2024 vil trolig reflektere den høye aktiviteten i økonomien og det er varslet en stram offentlige budsjetter. Samtidig styrkes satsingen på områder som kan relateres til krigen i Ukraina, herunder bistand, mottak av flyktninger og Forsvaret.

Regjeringen legger i Kommuneproposisjonen 2024 opp til en realvekst i kommunenes frie inntekter på mellom 4,1 og 4,7 mrd. kroner. Av dette ligger det inne satsinger på 150 mill. kroner til psykisk helse og rus og 100 mill. kroner til de kommunene som taper mest på modellen for gradert basiskriterium.

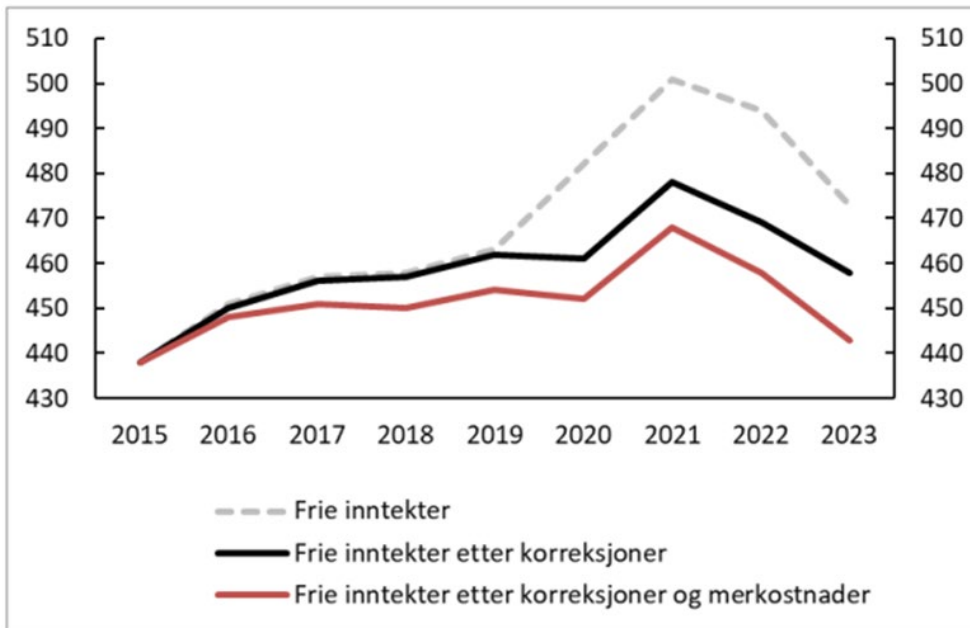
I det økonomiske opplegget for Bergen kommune legges det til grunn en realvekst som ligger i intervallet - 4,55 mrd. kroner.

Samtidig anslås merkostnader til demografi som belaster de frie inntektene i Kommuneproposisjonen til 3,1 mrd. kroner neste år. I utgangspunktet skal da veksten i de frie inntektene dekke opp for merkostnadene. Tilstrømming av flyktninger fra Ukraina har gjort det nødvendig å oppjustere tidligere anslag basert på Statistisk sentralbyrås befolkningsframskriving fra 2022. Dette gjelder også for barn i barnehagealder, men der lavere fødselstall enn anslått både for 2022 og så langt i 2023 virker til å trekke ned kostnadene til barnehage. Utviklingen i 2024 er derfor usikker. Både kan fortsatt mange flyktninger fra Ukraina komme til Norge og bli bosatt i løpet av året, men på den andre siden er det også en viss sannsynlighet for at krigen tar slutt og at mange da vil returnere til Ukraina.

Etter flere år med økt økonomisk handlingsrom, viser oppleggene fra 2023 og 2024 helt marginale handlingsrom. Dette er i tråd med hva som ble varslet i regjeringens perspektivmelding fra 2021. Der ble det understreket at all inntektsvekst for kommunene må regnes med å gå med til å dekke opp for økende demografiutgifter som følge av at befolkningen eldes. Et eventuelt handlingsrom må da frigjøres ved effektivisering av drift eller nedskalering av drift på enkelte tjenesteområder.

Nedenfor er det tatt inn en figur fra juni-rapporten til Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) som viser at når det tas hensyn til kostnadsvekst, oppgaveendringer mm. og merkostnader til demografi og pensjon, har ikke

kommunenes frie inntekter endret seg vesentlig siden 2015. Dette illustrerer at selv om kommunenes løpende inntekter og utgifter har økt betydelig i perioden, er likevel ikke det økonomiske handlingsrommet mye endret.

Figur 2.7 Utviklingen i frie inntekter med korreksjoner^{1,2}. Mrd. 2023-kroner. 2015 til 2023

¹ Den grå linjen er korrigeret for oppgaveendringer, engangsoverføringer mv.

² Den røde linjen er i tillegg justert for merkostnader til demografi. Det er i tillegg justert for pensjon i 2023. Historisk inngår merkostnader til pensjon i kostnadsveksten.

Kilde: Kommunal- og distriktsdepartementet og Finansdepartementet

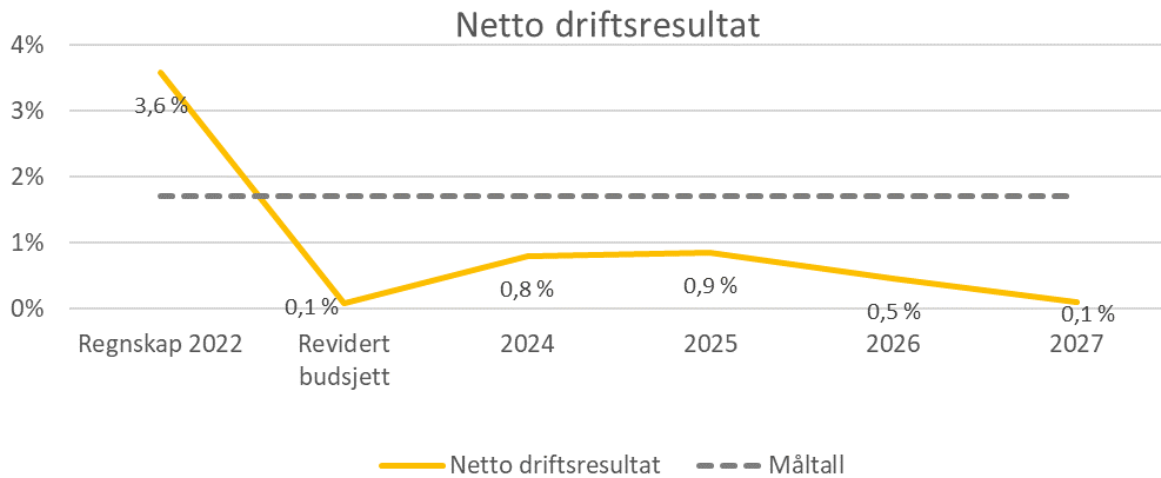
Kostnadsveksten har i 2023 har vært klart høyere enn lagt til grunn for Statsbudsjettet, og staten har kompensert delvis ved økt skatteanslag og delvis gjennom å øke rammetilskuddet. Samlet kompensasjon til kommunesektorene utgjør 6,4 mrd. kroner, hvorav økt skatteanslag er 4,3 mrd. kroner og 2,1 mrd. kroner er økt rammetilskudd. Det er første gang en regjering har endret praksis og kompensert kommunene underveis i budsjettåret, gjennom revidert nasjonalbudsjett (RNB).

Til tross for denne kompensasjonen er driftsresultatet i Revidert budsjett etter første tertial 2023 anslått til å bli nær null 0 %. Foreløpige beregninger viser at skatteinntangen i år kan bli høyere enn antatt, og dermed kunne bidra til et positivt driftsresultat i år. Mye vil imidlertid være engangsinntekter som ikke videreføres i 2024. Et styrket netto driftsresultat vil dermed avhenge av kostnadsreduksjoner, enten som følge av redusert aktivitet eller lavere priser på varer og tjenester enn forutsatt.

Det er også heftet stor usikkerhet med hvorvidt kommunene vil kunne bevare sin kjøpekraft i 2024. Kjøpekraften skal i hovedsak opprettholdes av lønns- og prisjustering (deflatorjustering) av de frie inntektene. Foreløpig er det lagt til grunn en deflator på 4,09 % ved justering av de frie inntektene. Dette bygger på SSB sine anslag for pris- og lønnsvekst per juni 2023, på henholdsvis 3,0 % og 4,9 %. Det legges i dette budsjettet opp til at merutgifter som følge av anslått pris- og lønnsvekst kompenseres fullt ut på tjenesteområdene.

Den endelige deflatoren for justering av frie inntekter i 2024 settes i Statsbudsjettet 2024. Nyere anslag fra ulike aktører tyder på at inflasjonstoppen kan være nådd, og at man dermed kan unngå en tilsvarende situasjon som i 2022. Byrådet vil vurdere behovet for å oppdatere

deflatorjusteringen av frie inntekter og pris- og lønnsjustering av driftsutgiftene i Tilleggsinnstilling 1.

Til tross for et krevende utgangspunkt fremmer byrådet et økonomisk forsvarlig budsjett hvor gjeldsgraden og disposisjonsfondet holdes innenfor målet. Likevel reflekteres kommunens utfordringer knyttet til den demografiske utviklingen, og andre økende behov, i driftsbudsjettet. Budsjettforslaget viser et gjennomsnittlig netto driftsresultat på 0,6 % gjennom økonomiplanperioden, et drøyt prosentpoeng under målsetning på 1,7 %. Det understrekes at dette bildet vil kunne endre seg gjennom tilleggsinnstillingene som byrådet skal legge frem.

Demografidrevne utgifter øker med en aldrende befolkning

En aldrende befolkning gir økt etterspørsel etter helse- og omsorgstjenester. Det legges derfor opp til en økning av rammene for disse tjenestene i økonomiplanperioden. De siste årene har det vært satset spesielt på helsetjenester i hjemmet, velferdsteknologi og større tilrettelegging for forebyggende egenomsorg. Sammensetningen og innretningen av eldretjenestene vil endre seg som følge av ny kunnskap og ny teknologi. På bakgrunn av dette legges det opp til en noe lavere rammeøkning til pleie og omsorg enn det en ren framskrivning av den demografiske utviklingen skulle tilsi.

Økningen i antall eldre legger press på offentlige budsjetter gjennom økte utgifter til helsetjenester, pleie og omsorg, og ikke minst økte trygdeutbetalinger. Samtidig vil det bli behov for at flere jobber innenfor disse sektorene. Dette er forhold som i stor grad vil påvirke kommunenes økonomi, både direkte i egne tjenester, og mer indirekte gjennom press på statlige rammer.

Etter flere år med fallende fruktbarhetstall, var det en forbigående økning under pandemien. I 2022, og så langt i 2023, er imidlertid fruktbarheten tilbake på et nivå som er lavere enn før pandemien. Inntektsrammen til kommunene trekkes for denne nedgangen i fødselstallene. Staten forutsetter dermed at kommunene klarer å nedjustere utgiftene til barnehage og skole for å kunne finansiere økte utgifter til de eldre, slik figuren under viser.

Befolkningsframskrivingene til SSB fra 2022 viste at antall barn i barnehagealder fortsetter å gå ned i 2024, men vil deretter stabiliseres på et nytt lavere nivå for så å kunne øke noe igjen fra 2026. Faktiske tall ved sist årsskifte viser en ytterligere nedgang for de aller yngste, og behov for å nedjustere anslagene til SSB. Det foreslås på denne bakgrunn et nedtrekk i barnehagerammen for 2024, økende utover i økonomiplanperioden.

Årene med lavere fødselstall får nå følger for antall barn på de laveste trinnene i skolen. Framskrivningen viste at antall barn i skolealder vil reduseres år for år i de neste 10 årene. Også for skole foreslås derfor et nedtrekk i rammene fra 2024 og årene etter.

Byrådet vil følge med på den demografiske utviklingen i årene fremover og vurdere justeringer i kommende handlings- og økonomiplaner.

Som nevnt over vil usikkerheten rundt situasjonen i Ukraina kunne påvirke de demografiske utvikling i Norge, både ved at tilstrømmingen av flyktninger fortsetter, men det kan også skje at flere flytter tilbake når situasjonen i hjemlandet blir mer avklart.

TBU har beregnet merkostnader for kommunesektoren basert på alternativ anslag for bosetting. I utvalgets hovedalternativ, som forutsetter 20 140 bosatte utover SSBs hovedalternativ, er netto driftsutgifter anslått å øke med 3,8 mrd. kroner som følge av den demografiske utviklingen. I lavalternativet er merutgiften beregnet til 2,2 mill. kroner, mens i høyalternativet, som har 30 000 flere bosatte, øker utgiftene med 4,6 mrd. kroner fra 2023 til 2024.

Kommunal- og distriktsdepartementet anslår i kommuneøkonomiproposisjonen en vekst på om lag 1,2 mrd. kroner i kommunesektorens samlede pensjonskostnader utover anslått lønnsvekst i 2024. Anslaget er beheftet med betydelig usikkerhet. Departementet vil lage oppdatert anslag for merkostnadene til pensjon til statsbudsjettet for 2024. På denne bakgrunnen vil byrådet komme tilbake med oppdaterte anslag på kommunens pensjonsutgifter i tilleggsinnstilling etter at statsbudsjettet er lagt fram.

Byrådet prioriterer å bevare kommunens robuste finansielle stilling

Forslaget til investeringsprogram for hele perioden 2024-2027 er på 14 mrd. kroner. Av dette utgjør den ikke-avgiftsfinansierte delen 11,4 mrd. kroner, hvor i underkant av 65 % forutsettes

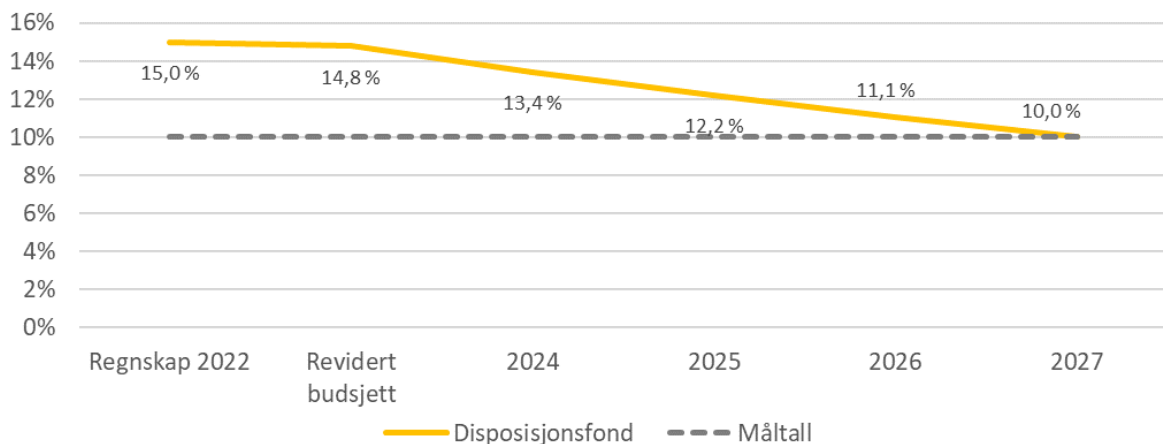
lånefinansiert. Det er usikkerhet knyttet til fremdriften i nye investeringsprosjekter. I tillegg budsjetteres det med en usikkerhetsavsetning i de enkelte prosjektene. Det er derfor foretatt en sentral korrigering slik at investeringsnivået, samt tilhørende låneopptak, renter og avdrag, gjennom økonomiplanperioden samlet sett fremstår som realistisk i lys av investeringsnivået de siste år.

Bevilgninger til forvaltning, drift og vedlikehold av bygningsmassen foreslås justert i henhold til Holtstandard og følger opp ambisjon om verdibevarende drift og vedlikehold. Det vil også være behov for betydelige investeringer for å ruste opp og erstatte deler av bygningsmassen. Skolene har til nå vært høyest prioritert, men behovene er også til dels betydelig i andre deler av kommunens tjenester og vil kreve ressurser i mange år framover.

Holtstandarden omhandler retningslinjer for effektiv bygningsforvaltning. Med utgangspunkt i kostnadsdata om forvaltning, drift og vedlikehold (FDV), utarbeides planer for drifts- og vedlikeholdsaktiviteter med tilhørende prognoser og budsjetter.

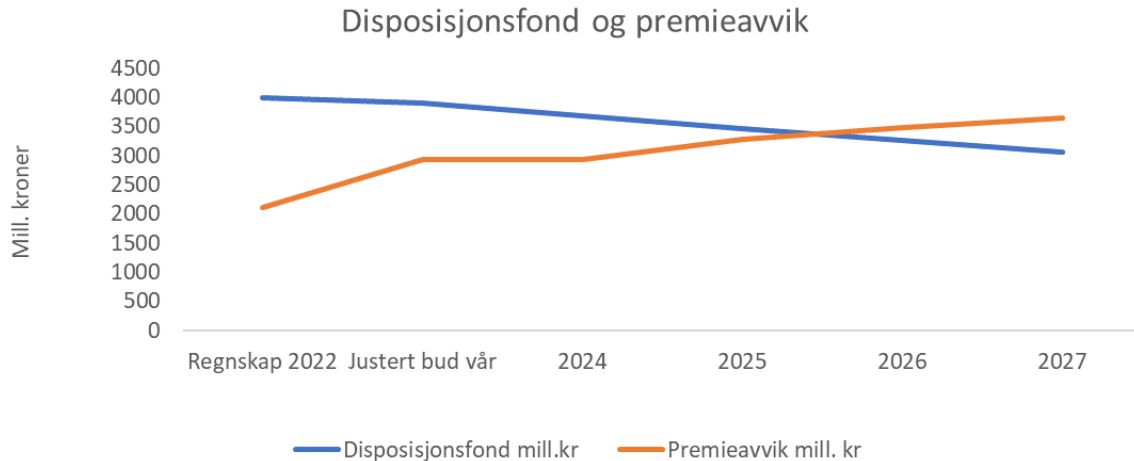
Kommunen sitt disposisjonsfond var ved inngangen til 2023 på 4,0 mrd. kroner, noe som utgjorde om lag 15 % av driftsinntektene. Kommunen har en målsetning om at disposisjonsfondet skal utgjøre minimum 10 % av driftsinntektene over tid. For å bidra til at gjeldsgraden holdes på et ansvarlig nivå, med tilhørende sparte renteutgifter, legges det opp til å driftsfinansiere investeringer med 445 mill. kroner i 2024, 395 mill. kroner i 2025, 335 mill. kroner i 2026 og 255 mill. kroner i 2027. Dette dekkes ved å bruk av netto driftsresultat, samt bruk av disposisjonsfond.

Disposisjonsfond

Disposisjonsfondet vil med det økonomiske opplegget som er lagt til grunn utgjøre om lag 10 % av driftsinntektene ved slutten av økonomiplanperioden.

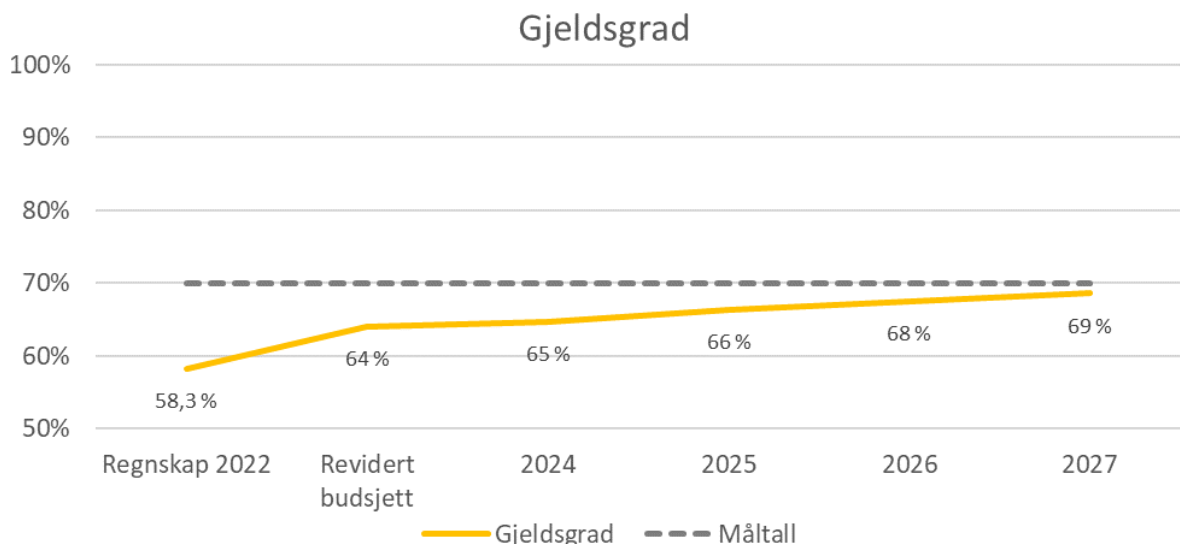
I disposisjonsfondet inngår avsetninger til framtidige pensjonsforpliktelser for kommunen, såkalte pensjonspremieavvik. Slike avsetninger utgjør 75 % av disposisjonsfondet i 2023. Avsetningene vil utgjøre en økende andel av disposisjonsfondet utover i økonomiplanperioden, og bli større enn disposisjonsfondet etter 2025.

Dette betyr at fra 2026 må kommunen hente likviditet også fra andre kilder enn disposisjonsfondet for å dekke opp for et økende premieavvik. Framtidig lønnsvekst er vesentlig for utviklingen i pensjonspremieavviket og således er det betydelig usikkerhet knyttet til utviklingen i avviket.

Bergen kommune har som mål at den ikke-avgiftsfinansierte delen av gjelden skal holdes innenfor 70% av driftsinntektene. Gjeldsnivå anslås med byrådets opplegg å være på 65 % i 2024, økende til 69 % i 2027.

Lånerentene har vært og er på vei opp og vil legge beslag på en økende andel av driftsbudsjettet. I budsjettforslaget er det lagt inn økte renteutgifter på noe over 200 mill. kroner per år sammenliknet med vedtatt HØP 2023-2026. Kommunen får imidlertid også økte renteinntekter som følge av renteøkningene, noe som dekker opp for i underkant av halvparten av de økte renteutgiftene.

Kommuneøkonomien er sårbar for renteendringer, og byrådet vil følge utviklingen tett framover for å sikre at gjelden holdes innenfor et ansvarlig nivå.

Inntektssystemet under revisjon

Gjennom inntektssystemet fordeles kommunenes og fylkeskommunenes frie inntekter. Frie inntekter består av rammetilskudd og skatteinntekter. For at kommunene og fylkeskommunene skal kunne gi et likeverdig tjenestetilbud til innbyggerne, inneholder inntektssystemet to store utjevningsmekanismer:

1. Utgiftsutjevning: Ufrivillige kostnadsforskjeller utjevnes fullt ut ved hjelp av en delkostnadsnøkkel. En delkostnadsnøkkel består av en rekke objektive kriterier og forklarer utgiftsforskjeller mellom kommunene.
2. Inntektsutjevning: Skatteinntekter varierer til dels mye mellom kommunene og utjevnes delvis for å utjevne kommunenes forutsetninger.

Den 29. august i 2022 la et offentlig utvalg fram forslag til nytt inntektssystem - NOU 2022:10 Inntektssystemet for kommunene. Anbefalinger er knyttet til endringer i utformingen av systemet. Forhold som utvalget blant annet har sett på er utformingen av skatteelementene i inntektssystemet, utgiftsutjevningen, kostnadsnøkklene, regionalpolitiske tilskudd (herunder storbytilskuddet).

Anslag på fordelingsvirkninger viser at det er de største kommunene som kommer best ut når en summerer utvalgets forslag, mens de minste kommunene får størst inntektsreduksjoner. For Bergen oppgis det i rapporten merinntekter på 193 kroner per innbygger som følge av utvalgets forslag, som tilsvarer 55 mill. kroner samlet. Det er imidlertid usikkert om Bergen kommune kommer ut i pluss etter at Stortinget har behandlet sak om nytt inntektssystemet neste år, siden flere forslag i utvalgets rapport er i strid med regjeringens Hurdalsplattform.

Rapporten har vært på høring, og bystyret behandlet kommunens høringsinnspill i møte 25 januar 2023 sak/23. Regjeringen har varslet å ville legge fram sine forslag til endringer tidlig i 2024, med virkning fra 2025.

Finansiering av kommunens tjenester

Til disposisjon for tjenesteområdene

Oppsummering sentrale poster (beløp i mill.)	2023	2024	2025	2026	2027
Sentrale inntekter	-19 866	-21 428	-21 379	-21 383	-21 497
Finansinntekter/-utgifter	707	985	1 155	1 200	1 285
Avsetninger og bruk av avsetninger	-236	-457	-457	-347	-267
Øvrige inntekter og utgifter som hører til sentralt tjenesteområde	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overført til investering	236	457	457	347	267
Sum sentrale inntekter og utgifter - Til fordeling tjenesteområdene	-19 158	-20 222	-19 986	-20 056	-20 185
Sum fordelt tjenesteområdene	19 158	20 222	19 986	20 056	20 185
Merforbruk/mindreforbruk	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Kommunens sentrale inntekter* utgjør i stort budsjettrammen som kan brukes til å finansiere kommunens tjenester. Denne rammen øker med 7,3 % nominelt fra vedtatt budsjett 2023 til 2024. Det ble imidlertid foretatt betydelige budsjettjusteringer i Revidert budsjett 2023. Rammetilskuddet ble økt med 101 mill. kroner samtidig som anslaget på eiendomsskatt ble justert opp med 10,6 mill. kroner og flyktningssituasjonen bidro til å øke generelt statstilskudd med 137,1 mill. kroner. Sammenliknet med *revidert* budsjett 2023 øker budsjettrammen med 5,9 %.

De frie inntektene, som utgjør nær 92 % av de sentrale inntektene, øker med 6,8 % i 2024 sammenliknet med vedtatt budsjett 2023. Flyktningssituasjonen tilsier at generelt statstilskudd videreføres på et høyt nivå, som gir en økning på 38,5 % fra vedtatt budsjett 2023.

Reduserte netto finansutgifter i 2023 bidrar også til økningen i beløpet til disposisjon. Reduserte finansutgifter i 2023 henger sammen med at økte renter på lån kompenseres av økte renteinntekter på innskudd. Utover i økonomiplanperioden bidrar imidlertid det økte rentenivået til å redusere rammen til disposisjon.

Det budsjetteres med en overføring til investeringsbudsjettet på 445 mill. kroner i årene 2024 og 2025 og reduseres til henholdsvis 335 mill. og 255 mill. i 2026 og 2027 som følge av lavere netto driftsresultat. Egenfinansiering av investeringer er viktig for å begrense veksten i kommunens gjeld.

*Som tabellen over viser, utgjør de sentrale inntektene hoveddelen av den disponible budsjettrammen, men man må også trekke fra netto finansutgifter, fondsavsetninger, og driftsfinansiering av investeringer.

Sentrale inntekter

Beløp i mill. kr

	Regnskap 2022	Vedtatt budsjett 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Skatt på formue og inntekt	-12 263,7	-11 284,1	-12 054,2	-12 126,7	-12 199,7	-12 273,0
Statlig rammetilskudd	-6 309,0	-7 007,2	-7 538,1	-7 563,5	-7 609,0	-7 654,9
Eiendomsskatt	-1 049,9	-1 108,0	-1 187,0	-1 187,0	-1 187,0	-1 187,0
Øvrige generelle statstilskudd	-37,6	-57,4	-73,7	-65,1	-57,5	-52,5
Tilskudd til enslige mindreårige flyktninger	-43,4	-46,5	-67,9	-47,8	-33,4	-33,4
Generelt statstilskudd vedrørende flyktninger	-291,1	-362,6	-506,7	-388,8	-296,7	-296,7
Sum sentrale inntekter	-19 994,8	-19 865,7	-21 427,7	-21 379,0	-21 383,3	-21 497,4

Skatt på formue og inntekt

Inntektsrammen for 2024

Skatt på formue og inntekt og statlig rammetilskudd utgjør til sammen kommunenes frie inntekter. Anslaget for frie inntekter for budsjettåret 2024 bygger på informasjon fra Revidert Nasjonalbudsjett (RNB) 2023 og Kommuneproposisjonen 2024.

I Kommuneproposisjonen 2024 legger regjeringen opp til en realvekst i kommunenes frie inntekter på mellom 4,4 og 4,7 mrd. kroner i 2024. Av dette ligger det inne nasjonale satsinger på 250 mill. kroner. Merkostnader til demografi er samtidig anslått til 3,1 mrd. kroner. Flyktingsituasjonen gjør at dette anslaget er beheftet med betydelig usikkerhet. Se nærmere omtale av i kapitlene «Økonomiske utsikter og rammebetingelser» og «Befolkningsutvikling». Veksten i pensjonskostnadene er anslått til 1,2 mrd. kroner. Samlede kostnader, inkludert satsinger, er dermed beregnet til 4,55 mrd. kroner, som også representerer midtpunktet i inntektsintervallet. I det økonomiske opplegget for Bergen kommune legges dette midtpunktet til grunn for veksten i frie inntekter i 2024.

Regjeringens anslag for realvekst i frie inntekter i 2024 er på nivå med det som ble forutsatt i Vedtatt budsjett 2023. Kompensasjon for pris- og lønnsvekst, som foretas gjennom fastsettelse av deflatoren, er basert på anslag per juni 2023 fra SSB. Dette tilsier en deflator på 4,1%. Beregnede frie inntekter for Bergen kommune for 2024 er på 19 542 mill. kroner, en økning på 6,8 % sammenliknet med Vedtatt budsjett 2023. Sammenliknet revidert budsjett øker de frie inntektene med 6,2 %. Med en deflator på 4,1 % er realveksten 2,1%.

Deflatoren skal reflektere kommunenes kostnadsutvikling, i form av anslått utvikling i lønninger og priser på varer og tjenester i sektoren, hvor lønnsdelen er gitt størst vekt. Deflatoren som er forutsatt for 2024 er foreløpig i påvente av Statsbudsjettet 2024, og er basert på SSBs anslag per juni 2023.

Økningen i frie inntekter i 2024 fra vedtatt budsjett 2023 henger i stor grad sammen med den ekstraordinære lønns- og priskompensasjonen som ble bevilget kommunene for 2023 i forbindelse med RNB. Kompensasjonen løfter nivået på de frie inntektene og påvirker derfor alle årene i økonomiplanperioden. Samlet ble det gitt en kompensasjon til kommunene på 6,4 mrd. kroner, herav 4,3 mrd. kroner i økt anslått skattevekst og 1,9 mrd. i økt rammetilskudd. Kompensasjonen til Bergen utgjør 261 mill. kroner i 2024.

Skatt på formue og inntekt

Det er langvarig praksis at kommunenes andel av skattene – det kommunale skattøre – fastsettes med sikte på at skatteinntektene skal utgjøre 40% av kommunenes samlede inntekter. For å ivareta dette er det i forlaget for 2024 for Bergen lagt inn økning i formues- og inntektsskatt på 6,4 % mens rammetilskuddet er økt med 7,6 % fra vedtatt budsjett 2023. Sammen gir dette den forutsatte økningen i frie inntekter på 6,8 %

Skatteinngangen til kommunesektoren i 2023 ble i Revidert nasjonalbudsjett 2023 (RNB) anslått å bli om lag 4,1 mrd. kroner høyere enn lagt til grunn i Saldert budsjett 2023. Nyere tall for skatteinngangen etter august viser den positive utviklingen fortsetter også etter at RNB ble lagt fram. Sysselsettingen fortsetter å holde seg høy og vedvarende høy inflasjon og press i økonomien er ventet å bidra til høy lønnsvekst i 2023. Dette er forhold som taler for en høyere skatteinngang enn opplegget i Statsbudsjettet skulle tilsi.

Samtidig er det forhold som trekker i negativ retning. Det ventes et betydelig lavere marginoppgjør i år, sammenliknet med fjoråret. Hver måned settes det av 7,5 % av skatteinngangen til å tilbakebetale for mye betalt skatt (såkalt tilgodeskatt) ved skatteoppgjøret året etter. Dersom det er satt av mer midler enn det som er nødvendig for å dekke tilbakebetalingene, vil restbeløpet utbetales til den respektive kommune i november. Det har over flere år blitt satt av mer midler enn nødvendig; Bergens marginoppgjør for 2022 kom på 473 mill. kroner, mens oppgjøret i 2021 kom på 270 mill. kroner.

Det er ventet at marginoppgjøret blir langt lavere i 2023 som følge av at beløpet for tilbakebetaling av tilgodeskatt for inntektsåret 2022 (som kommer til utbetaling i 2023) er betydelig høyere enn de to foregående år. Økt tilbakebetaling taler isolert sett for et lavere marginoppgjør. Skatteetaten anslår i august-utgaven av Skatt & tall et marginoppgjør for kommunene i år på 4,25 mrd. kroner, som indikerer et oppgjør mer på linje med 2021.

Skatteetaten skriver også at kommunenes fordelingstall for inntektsåret 2022 nedjusteres noe, og vil med forventet skatteinngang føre til et tilnærmet nulloppgjør.

Dette oppgjøret, som fordeler skatteinntekter mellom kommuner, fylker og stat, ga en positiv effekt på 526 mill. kroner for Bergen i fjor, og 71 mill. kroner i 2021. Med et oppgjør i balanse i år vil konsekvensen være en mindreinntekt på 526 mill. fra i fjor.

Forventningen om betydelig svakere skatteinngang i høst sammenliknet med i fjor har sammenheng med at store utdelinger av utbytte i 2021, som følge av skattemessige tilpasninger, førte til ekstra store skatteinntekter for kommunene høsten 2022. I tillegg har overraskende mange valgt å innbetale tilleggsforskudd i år ifølge Skatteetaten. Her er høyere renter på restskatt en medvirkende årsak.

Samlet netto virkning av forhold nevnt over tilsier en merskatteinntekt i år på i størrelsesorden 200 mill. kroner.

Det økonomiske opplegget for Bergen kommune for 2024 tar utgangspunkt i Revidert budsjett 2023 og Kommuneproposisjons forutsetninger om vekst i frie inntekter i 2024. I tillegg er det lagt inn en forutsetning om ekstra skatteinntekter i år på anslagsvis 50 mill. kroner, og at denne merinntekten blir videreført i grunnlaget for inntektsrammen for 2024. Det understrekes at det vil bli gjort en ny vurdering av skatteanslagene for både 2023 og 2024 når Statsbudsjettet 2024 foreligger den 6. oktober. Det vises til omtale i Revidert budsjett 2023 og til Tilleggsinnstilling 1 til Handlings- og økonomiplan 2024-2027.

Statlig rammetilskudd

Statlig rammetilskudd

Anslaget for rammetilskudd til Bergen utgjør 7 538 mill. kroner i 2024, en økning på 7,6 % sammenliknet med vedtatt budsjett 2023. Sammenliknet med justert budsjett øker rammetilskuddet med 5,8 %. Større økning i rammetilskuddet enn i skatteanslaget må som nevnt ses i sammenheng med betingelsen om at skatteinntektene skal utgjøre 40 % av kommunenes inntekter.

Som del av økningen i frie inntekter på 4,55 mrd. kroner ligger som nevnt over inne satsinger på 250 mill. kroner, hvorav kommunene tilføres 150 mill. kroner til psykisk helse og rus, og 100 mill. kroner går til de kommunene som taper mest på modellen for gradert basiskriterium. Dette er beløp som vil bli utbetalt som en del av rammetilskuddet.

Det er videre lagt inn helårseffekter av tidligere iverksatte tiltak på vel 1,3 mrd. kroner, hvorav gratis SFO 2. trinn med 12 timer utgjør 828 mill. kroner. Resten fordeler seg på basistilskudd fastleger og helårseffekt av økte sosialhjelpssatser fra 1. juli 2023. Kommunens utgifter til disse formålene framgår under de respektive tjenesteområder.

Anslag for vekst frie inntekter 2025-2027

For årene 2025-2027 opprettholdes en gjennomsnittlig realvekst i frie inntekter på 0,6% per år. Veksten er i tråd med TBU sin anslåtte økning i demografikostnadene fram mot 2027. Kostnader knyttet til befolkningsutviklingen vist og kommentert i omtalen av de mest aktuelle tjenestene, og i eget befolkningskapittel.

Etter flere år med økt handlingsrom, viser oppleggene fra 2023 og 2024 helt marginale handlingsrom. Dette er i tråd med hva som ble varslet i regjeringens perspektivmelding fra 2021. Der ble det understreket at all inntektsvekst for kommunene må regnes med å gå med til å dekke opp for økende demografiutgifter som følge av at befolkningen eldes. Et eventuelt handlingsrom må da frigjøres ved effektivisering av drift eller nedskalering av drift på enkelte tjenesteområde.

Eiendomsskatt

Eiendomsskatten fordelt på næring og bolig:

Eiendomsskatt

Beløp i mill kr

Art(T)	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Eiendomsskatt boliger og fritidseiendommer	-797,0	-797,0	-797,0	-797,0
Eiendomsskatt næringseiendommer m.m.	-390,0	-390,0	-390,0	-390,0
Totalsum	-1 187,0	-1 187,0	-1 187,0	-1 187,0

Inntekten fra eiendomsskatt anslås økt med 79 mill. årlig i økonomiplanperioden sammenlignet med vedtatt budsjett 2023, hvor 76 mill. gjelder bolig- og fritidseiendommer og 3 mill. gjelder næringseiendommer. Eiendomsskatten beregnes for 2024 med utgangspunkt i boligverdier fra 2022. Prisstigningen i Bergen for 2022 var omkring 5%, som øker eiendomsskatten for bolig- og fritidseiendommer med 57 mill. I tillegg er det foreslått en nedjustering av bunnfradrag fra 800.000 til 750.000, som gir en inntektsøkning på 19 mill. årlig. Følgende sats og bunnfradrag vil da gjelde fra 2024:

	Sats (promille)	Bunnfradrag
Bolig- og fritidseiendommer	2,8	750.000
Næring	5	0

For næringseiendommer legges takster til grunn. Inntektene øker med 3 mill. som følge av økning i areal (endring i eksisterende bygg eller nybygg).

Øvrige generelle statstilskudd

Denne posten inneholder rentekompensasjon for kirkebygg og kirkeinventar. Rentekompensasjonen utbetales i sin helhet til Bergen kommune og budsjetteres brutto på tjenesteområde 23. Bergen kirkelige fellesråds andel av utbetalt rentekompensasjon budsjetteres på tjenesteområde 21.

Rentekompensasjonen baserer seg på egen forskrift, som blant annet også sier noe om hvordan renten settes. Husbanken, som forvalter denne ordningen, har de siste årene ikke fått nye midler til denne ordningen. Budsjetterte beløp baserer seg på tidligere innvilgede tilsagn.

Tilskudd til enslige mindreårige flyktninger

Tilskudd til enslige mindreårige flyktninger baserer seg på en forventning om bosetting av 25 i 2023 og 15 årlig de påfølgende årene i økonomiplanperioden (2024-2027).

Generelt statstilskudd vedrørende flyktninger

Integreringstilskuddet skal gi en rimelig dekning av kommunenes utgifter til bosetting av flyktninger. Prognosen for integreringstilskuddet er basert på en forventning om bosetting av 1200 flyktninger i 2023 som følge av krigen i Ukraina, som vil påvirke inntektene i økonomiplanperioden 2024-2027. Dette er i tråd med anmodningen fra staten. Det er stor usikkerhet til hvor mange flyktninger kommunen vil ta i mot i 2024. Det er derfor foreløpig lagt til grunn en bosetting på 220 flyktninger årlig i økonomiplanperioden, som tilsvarer normalnivå. Dette er sannsynligvis for lavt og byrådet vil komme tilbake med ny vurdering i forbindelse med tilleggsinnstillingen.

Finansinntekter og -utgifter

Beløp i mill. kr

	Regnskap 2022	Vedtatt budsjett 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Renter m.v.	243,5	350,9	566,7	658,8	670,8	733,6
Utbytte	-468,3	-492,0	-481,0	-436,0	-436,0	-436,0
Avdrag, utlån m.v.	805,0	848,3	899,4	932,3	965,4	987,7
Netto finansinntekter/finansutgifter	580,2	707,2	985,1	1 155,1	1 200,2	1 285,3
Finansutgifter i tjenesteområdene	-34,3	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Totale finansutgifter	545,9	707,0	985,0	1 154,9	1 200,0	1 285,1
Motpost avskrivninger	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Renter m.v.

Renteutgifter som belastes driftsbudsjett og driftsregnskap, er beregnet ut fra dagens låneportefølje (saldo), planlagte låneopptak resten av året, bystyrevedtak med budsjettvirkning i år samt forslag til økonomiplan. I renteinntektene inngår avkastning fra rentebærende verdipapirer, renter av bankinnskudd samt andre utlån av egne midler, morarenteinntekter, byggelånsrenter samt renteinntekter fra Husbanklån til videre utlån.

Det er lagt til grunn en gjennomsnittlig årlig budsjettrente på 5,3 % i 2024 som så gradvis faller til 4,3 % i 2027.

Renteprognosen tar utgangspunkt i observerte markedsrenter. Nærmere bestemt en fremskrevet kurve for referanserenten 3 måneders NIBOR. I tillegg kommer en lånemargin på lånene, hvor en har valgt å benytte Kommunalbankens anbefaling til kredittmargin brukt i budsjettsammenheng. Det vil si 0,6 prosentpoeng i tillegg.

	Forward 3-mnd NIBOR	Kredittmargin- påslag	Budsjett- rente
2024	4,7 %	0,6 %	5,3 %
2025	4,1 %	0,6 %	4,7 %
2026	3,8 %	0,6 %	4,4 %
2027	3,7 %	0,6 %	4,3 %

Renteprognozen er basert på markedsrenter ultimo august. Anslaget er brukt ved beregning av renter knyttet til refinansiering og nye lån i perioden, samt lån som har renteregulering i respektive år.

Utbytte

Oversikt utbytte

Beløp i mill kr

Prosjekt(T)	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Utbytte fra Bergen Kino AS	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Utbytte fra Bergen kommunale barnehager AS	-40,0	0,0	0,0	0,0
Utbytte fra Bergen Parkering AS	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Utbytte fra BIR AS	-35,0	-30,0	-30,0	-30,0
Utbytte fra Eviny AS	-400,0	-400,0	-400,0	-400,0
Utbytte fra Fløibanen AS	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0
Totalsum	-481,0	-436,0	-436,0	-436,0

Eviny AS

Bergen kommune mottok i 2023 et ekstraordinært høyt utbytte som i hovedsak skyldtes de høye energiprisene gjennom 2022. I 2023 har kraftprisene vært vesentlig lavere enn 2022, men de årlige utbytteforventningene for Bergen kommune med MNOK 400 i perioden 2024 - 2027, anses likevel realistiske.

BIR AS

Bergen kommune mottok i 2023 et ekstraordinært høyt utbytte knyttet til den konkurranseutsatte delen av selskapets virksomhet (herunder fjernvarme blant annet), som i hovedsak skyldtes de høye energiprisene gjennom 2022. I 2023 er energiprisene lavere enn i 2022, men det anses realistisk med et utbytte på MNOK 35 til Bergen kommune i 2024, og deretter MNOK 30 i perioden 2025 - 2027.

Fløibanen AS

I lys av fornyelsene knyttet til skinnegang, stasjoner og vognmateriell i 2021/2022, samt pågående rehabiliteringsarbeider på bygningsmassen til Fløyen Folkerestaurant i 2023, holdes utbytteforventningene fra selskapet på et nivå med MNOK 2 for perioden 2024 - 2027. Utbyttestørrelsene for 2025 og de påfølgende årene i økonomiplanperioden vurderes på nytt høsten 2024 når en vet status både for rehabiliteringsarbeidene og driften av det nye restaurantkonseptet.

Bergen Kino AS

Etter to utfordrende år i forbindelse med korona, har det i løpet av 2023 vært gjennomført betydelige fornyelser av kinosaler og fellesarealer. På denne bakgrunn anbefales kun et mindre utbytteuttak på MNOK 2 i økonomiplanperioden.

Bergen Parkering AS

Det forventes et utbytte fra Bergen Parkering AS med MNOK 2 i perioden 2024 - 2027, tilsvarende tidligere år.

Bergen kommunale barnehager AS

Bergen kommune kjøpte Akasia barnehage AS i 2021. Selskapet fikk nytt navn, Bergen kommunale barnehager AS, og var planlagt avvirket formelt i 2023. Selskapets eiendommer, gjeld, ansatte og drift av barnehagene inngår i kommunen fra og med årsskiftet 2021-2022. Det

ble lagt til grunn et avviklingsutbytte på om lag 40 mill i 2023, men prosessen er noe forsinket og utbyttet forventes derfor i 2024.

Avdrag, utlån m.v.

Det er i økonomiplanperioden lagt til grunn at avdragstiden for lån til ikke-avgiftsfinansierte formål skal være 25 år. Avdrag til avgiftsfinansierte formål følger selvkostavskrivninger.

Endring i sentrale poster

Tabellen viser endringer på sentrale poster pr. tjeneneste, sammenlignet med vedtatt budsjett 2023

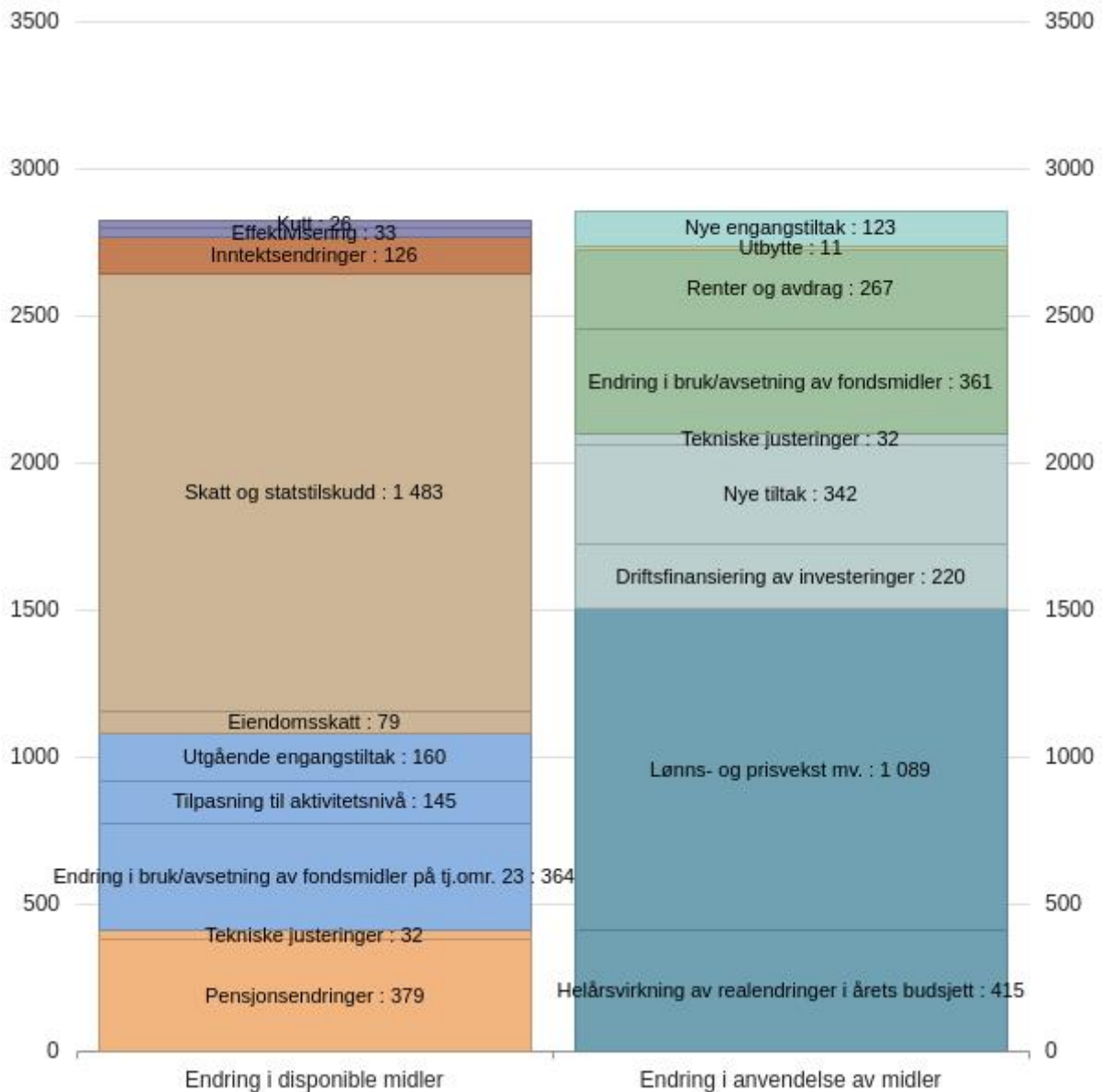
Beløp i mill kr

Tjeneste (T)	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Avdrag, utlån m.v.	51,1	84,0	117,1	139,4
Eiendomsskatt	-79,0	-79,0	-79,0	-79,0
Generelt statstilskudd vedrørende flyktninger	-144,2	-26,3	65,9	65,9
Renter m.v.	215,9	308,0	320,0	382,8
Skatt på formue og inntekt	-770,1	-842,7	-915,6	-988,9
Statlig rammetilskudd	-531,0	-556,4	-601,8	-647,7
Tilskudd til enslige mindreårige flyktninger	-21,4	-1,3	13,1	13,1
Utbytte	11,0	56,0	56,0	56,0
Øvrige generelle statstilskudd	-16,3	-7,7	-0,1	5,0
Totalsum	-1 283,9	-1 065,4	-1 024,5	-1 053,5

Slik fordeles budsjettet på tjenestene

Driftsbudsjettet - endring i disponible midler og anvendelse

Beløp i mill. kr

De største endringene i driftsbudsjettet

På inntektssiden er det skatt og rammetilskudd som har størst endring, sammenlignet med vedtatt budsjett 2023, og utgjør ca. 60 % av totalendringen. Se kapitlet **Finansiering av kommunens tjenester - tjenesteområde 23** for beskrivelse av inntektsrammen for 2024. På utgiftssiden utgjør Lønns- og prisvekst den største andelen. Dette henger sammen med fastsettelse av deflatoren, basert på anslag per juni 2023 fra SSB, som både inntekts- og utgiftssiden justeres i henhold til. Øvrige vesentlige endringer på utgiftssiden er nye tiltak, helårsvirkninger av realendringer, renter og avdrag, og driftsfinansiering av investeringer.

Rammeendringer fordelt på endringskategorier

Beløp i mill. kr

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	18 956,7	18 956,7	18 956,7	18 956,7
Lønns- og prisvekst mv.	1 089,0	1 013,0	1 011,9	1 011,4
Pensjonsendringer	-378,6	-409,6	-383,8	-340,3
Endring i bruk/avsetning av fondsmidler	189,6	183,9	171,6	177,3
Tekniske justeringer	-32,2	-33,6	-35,3	-36,6
Utgående engangstiltak	-159,8	-160,0	-160,0	-160,0
Prisjustering og diverse endringer	708,1	593,6	604,3	651,7
Konsekvensjustert ramme	19 664,7	19 550,3	19 560,9	19 608,4
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	414,8	380,7	375,2	375,0
Tilpasning til aktivitetsnivå	-145,0	-157,0	-232,2	-219,5
Nye tiltak	341,6	474,6	721,9	899,5
Nye engangstiltak	123,2	31,0	0,0	0,0
Effektivisering	-33,3	-54,0	-62,4	-79,4
Kutt	-26,0	-26,2	-26,2	-26,2
Inntektsendringer	-126,1	-226,1	-306,6	-393,1
Nye tiltak og realendringer budsjett	549,2	422,9	469,7	556,2
Endring i bruk/avsetning av fondsmidler på tj.omr. 23	0,0	0,0	0,0	0,0
Sentrale poster	0,0	0,0	0,0	0,0
Konsekvensjustert ramme	20 213,9	19 973,2	20 030,6	20 164,6
Ramme 2024-2027	20 213,9	19 973,2	20 030,6	20 164,6

Rammeendringer per tjenesteområde i årsbudsjettet

Beløp i mill. kr

Tjenesteområde	Vedtatt budsjett 2023	Prisjustering og diverse endringer	Effektivisering	Nye tiltak og realendringer budsjett	Budsjett 2024
Barnehage	2 763,9	177,1	-0,1	-35,6	2 905,2
Skole	4 132,6	217,0	-0,3	11,0	4 360,3
Spesialpedagogiske tjenester	325,8	22,1	0,0	21,8	369,7
Barnevern	876,4	44,2	0,0	26,7	947,3
Tjenester til eldre	3 812,8	192,4	-24,3	119,8	4 100,7
Tjenester til funksjonshemmede	182,8	7,6	0,0	59,2	249,6
Tjenester til utviklingshemmede	1 747,7	105,4	-2,0	99,3	1 950,4
Psykisk helse	609,3	27,2	-4,9	76,6	708,2
Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	397,3	18,8	0,0	32,5	448,6
Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	826,0	26,4	0,0	122,3	974,6
Introduksjons- og tolketjenester	296,1	-32,9	0,0	104,8	368,0
Forebyggende helsearbeid	312,4	12,1	0,0	33,7	358,1
Behandling og rehabilitering	717,2	31,4	0,0	32,1	780,6
Overføringer til trossamfunn	189,2	7,6	0,0	0,8	197,6
Brannvesen	255,4	3,3	-0,1	2,4	260,9
Samferdsel	-17,2	101,5	0,0	16,9	101,2
Boligtiltak	108,1	12,7	0,0	12,4	133,2
Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern	87,8	0,5	0,0	6,7	95,0
Private planer og byggesak	25,3	2,3	0,0	0,0	27,6
Naturforvaltning og parkdrift	171,4	2,1	0,0	1,6	175,2
Klima og miljø	64,8	-14,0	0,0	-0,1	50,7
Lærlinger	63,1	1,4	0,0	1,2	65,7
Arbeidsmarkedstiltak	12,1	0,4	0,0	-0,2	12,3
Kultur	608,8	-9,9	-0,1	2,7	601,5
Idrett	426,5	-22,0	-0,3	5,5	409,7
Næring	-13,0	4,7	0,0	-2,4	-10,8
Bystyrets organer og administrasjon	116,1	3,6	0,0	-20,7	99,0
Administrasjon og fellesfunksjoner	1 073,9	56,7	-1,2	37,0	1 166,4
Beredskap og sivilforsvar	32,7	-0,3	0,0	2,6	35,0
Vann og avløp	0,8	51,9	0,0	-52,8	0,0
Renovasjon	6,5	1,4	0,0	-2,5	5,3
Interne tjenester / fordelte kostnader	10,3	0,6	0,0	0,0	10,9
Pensjon og fellesposter	-1 266,3	-449,5	0,0	-28,3	-1 744,0
Sum netto driftsutgifter	18 956,6	603,6	-33,3	686,8	20 213,8

Rammeendringer per tjenesteområde i økonomiplanperioden

Beløp i mill. kr

Tjenesteområde	Vedtatt budsjett 2023	Prisjustering og diverse endringer	Effektivisering	Nye tiltak og realendringer budsjett	Budsjett 2027
Barnehage	2 763,9	173,1	-0,4	-121,8	2 814,8
Skole	4 132,6	204,1	-1,3	-75,6	4 259,7
Spesialpedagogiske tjenester	325,8	21,8	0,0	21,8	369,5
Barnevern	876,4	40,9	0,0	4,3	921,6
Tjenester til eldre	3 812,8	169,9	-65,3	428,6	4 346,0
Tjenester til funksjonshemmede	182,8	7,6	0,0	62,6	253,0
Tjenester til utviklingshemmede	1 747,7	103,3	-4,0	211,7	2 058,8
Psykisk helse	609,3	26,3	-4,9	82,3	712,9
Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	397,3	18,4	0,0	103,5	519,2
Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	826,0	25,6	0,0	120,3	971,9
Introduksjons- og tolketjenester	296,1	-26,7	0,0	-53,4	216,0
Forebyggende helsearbeid	312,4	11,8	0,0	11,5	335,7
Behandling og rehabilitering	717,2	30,2	0,0	33,3	780,6
Overføringer til trossamfunn	189,2	7,6	0,0	2,8	199,6
Brannvesen	255,4	0,1	-0,4	4,0	259,0
Samferdsel	-17,2	99,3	0,0	19,3	101,4
Boligtiltak	108,1	17,0	0,0	12,2	137,4
Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern	87,8	0,5	0,0	10,2	98,5
Private planer og byggesak	25,3	2,3	0,0	0,0	27,6
Naturforvaltning og parkdrift	171,4	1,5	0,0	1,2	174,1
Klima og miljø	64,8	-14,0	0,0	2,6	53,4
Lærlinger	63,1	1,4	0,0	1,2	65,7
Arbeidsmarkedstiltak	12,1	0,4	0,0	-0,2	12,3
Kultur	608,8	-12,9	-0,2	1,6	597,2
Idrett	426,5	-30,7	-1,1	8,4	403,1
Næring	-13,0	4,6	0,0	-2,5	-10,9
Bystyrets organer og administrasjon	116,1	3,7	0,0	1,0	120,7
Administrasjon og fellesfunksjoner	1 073,9	47,0	-1,7	35,9	1 155,2
Beredskap og sivilforsvar	32,7	-0,3	0,0	0,6	32,9
Vann og avløp	0,8	0,3	0,0	-1,2	0,0
Renovasjon	6,5	1,3	0,0	-2,5	5,3
Interne tjenester / fordelte kostnader	10,3	0,6	0,0	0,0	10,9
Pensjon og fellesposter	-1 266,3	-506,0	0,0	-66,4	-1 838,6
Sum netto driftsutgifter	18 956,6	430,0	-79,4	857,3	20 164,5

Slik fordeles budsjett til enheter

Driftsbudsjettet for Bergen kommune er bygget opp i samsvar med gjeldende organisasjons- og fullmaktstruktur. Bystyret vedtar netto driftsrammer for hvert av tjenesteområdene, mens byrådet er gitt fullmakt til å fordele budsjettet videre til resultatenheter/etater.

Budsjettdokumentet skal gi bystyret nødvendig informasjon til å vedta budsjettet i samsvar med disse fullmaktene. Når det gjelder konsekvenser av budsjettet for hver enkelt av de om lag 400 resultatenheter i kommunen, vil rammeendringstabeller og tekst for øvrig i dokumentet beskrive dette på et mer generelt nivå. Det arbeides imidlertid parallelt med rammene til resultatenheter, fram mot den endelige fordelingen etter at bystyret har vedtatt budsjettet.

Følgende vil bli lagt til grunn ved fordeling av budsjett til resultatenheter i 2024:

Grunnskole: Elevbasert tildelingsmodell (byrådsak 44/04 – endret i byrådsak 1191/06) som tildeler timer til den ordinære undervisningen inkl. administrasjon og merkantilressurs. Alle skoler får en lik grunnressurs for å sikre drift av de mindre skolene. I tillegg tildeles det lærer- og assistentressurser til spesialundervisning, samt læremidler og andre elevrelaterte driftsutgifter. Skolene får i tillegg tildelt budsjett etter faktiske kostnader til skoleskyss. Byrådet har vedtatt at grunnskolemodellen skal videreutvikles og vurderes kontinuerlig.

SFO: Modellen baseres på en bemanningsnorm ("plassfaktor"). Tildelingen er direkte avhengig av antall innmeldte barn i ordningene. I tillegg tildeles ekstraassistent. Inntektsbudsjettet på SFO tar høyde for et frafall om våren på 12,5 %.

Barnehage: Modell som tildeler driftsressurser til barnehagen basert på antall barn i heldagsopphold i barnehagen fordelt på følgende alderskategorier; 0-2 år og 3-5 år. Kommunale barnehager får i tillegg tildelt budsjett etter faktiske kostnader til eventuell ekstern husleie. Forskrift om tildeling av tilskudd til private barnehager regulerer tilskuddet til private barnehager. Satsene for tilskudd baserer seg på kommunens gjennomsnittskostnader fra 2 år før det aktuelle tilskuddsåret. Kapitaltilskudd gis i henhold til nasjonale satser og bestemmes av barnehagens godkjeningsår. Pensjon i private barnehager dekkes gjennom et nasjonalt fastsatt prosentpåslag på kommunens lønnskostnader. I tillegg kan private barnehager med høye pensjonsutgifter søke kommunen om å få dekket disse opp til kommunens pensjonsutgift pr heltidsansatt.

Barnevern: Budsjettet fordeles etter en modell med flere komponenter der noe er rammefordelt, og noe fordeles etter forventet aktivitetsnivå.

Sykehjem: Budsjett tildeles institusjonene i henhold til en normkostnad pr heldøgnplass. Det gis tillegg for spesielle funksjoner og i noen grad for ekstra bemanning rundt beboere med særskilte behov. Private institusjoner tildeles ressurser i henhold til drifts- og husleieavtale.

Praktisk bistand hushold: Budsjettet fordeles til Etat for vurdering og rehabilitering (vurderings- og vedtaksenheten), basert på antall vedtakstimer multiplisert med en gitt pris som reflekterer kostnadene ved å produsere tjenesten. Enhetene bestiller tjenester hos den kommunale Etat for hjemmebaserte tjenester eller private firma med avtale, som er utførende enheter. Ressurser overføres i henhold til utført tjenestevolum. Bruker velger selv om det er kommunen eller det private firmaet som skal utføre tjenesten.

Hjemmesykepleie: I samsvar med «Tillits- og faglighetsreformen» fordeles budsjettet etter en kategorimodell, der fordelingen avhenger av hvor mange brukere hjemmesykepleiesonen har innenfor den enkelte kategori. Budsjettet omfordeles i løpet av året for å fange opp endringer hos brukerne som har betydning for ressursfordelingen. Administrasjon og andre funksjoner rammebudsjetteres utenom.

Tjenester for utviklingshemmede: Det er utviklet en modell der hoveddelen av budsjettet til botjenestene og avlastning fordeles etter godkjent turnus. Resten av området, som dagtjenester og administrasjon er rammebudsjettert.

Helsestasjons- og skolehelsetjeneste: Budsjettet fordeles i henhold til en kriteriebasert modell. Modellen inneholder både befolkningskriterier og kriterier som skal fange opp særlige behov. Særskilte tiltak rammebudsjetteres utenom.

Habilitering og rehabilitering: Tjenestene og ressurser til privatpraktiserende fysioterapeuter med kommunalt driftstilskudd, rammebudsjetteres.

Psykisk helse voksne: Budsjettet til botilbudene fordeles til avdelinger basert på 4 fire kategorier tjenestetilbud, hvor ekstrautgifter til ressurskrevende brukere og andre parameter hensyntas. Modellen revideres årlig basert på den totale rammen til tjenesteområdet. Øvrige tjenester innenfor tjenesteområdene er rammefinansiert.

Sosial: Sosialtjenesten fordeles etter flere kriterier hvorav historiske regnskaper, klienter, program og antall ansatte sett opp mot klientmengde er hovedelementene. Andre tjenester innenfor tjenesteområdene er rammefinansiert.

Kultur: Fordeles ut fra planlagt aktivitet ved Kulturetaten, Bergen offentlige bibliotek og Seksjon for kunst og kulturutvikling.

Øvrige enheter innenfor Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester : Budsjettet rammebudsjetteres.

Øvrige enheter innenfor Byrådsavdeling for helse og omsorg: Budsjettet rammebudsjetteres.

Oppsummering og oversikt over alle endringer i driftsbudsjettet

Oppsummering - utvikling i netto driftsresultat

Sum generelle driftsinntekter	-19 866	-21 428	-21 379	-21 383	-21 497
Netto finansutgifter og -inntekter	707	985	1 155	1 200	1 285
Tjenesteområdene - drift	19 158	20 222	19 987	20 056	20 185
Netto driftsresultat	0	-221	-238	-127	-28
Sum driftsinntekter	-25 960	-27 780	-27 798	-27 884	-28 136
Driftsresultat i prosent av driftsinntekter	0,0 %	0,8%	0,9%	0,5%	0,1%
Disponering av driftsresultat					
Overføring til investering	236	457	457	347	267
Netto avsetninger disposisjonsfond	-130	-224	-200	-186	-210
Netto avsetning bundne fond	-106	-12	-19	-34	-29
Netto disponering	0	221	238	127	28

Samlet oversikt over endringer sammenlignet med vedtatt budsjett 2023:

Sum generelle driftsinntekter	-1 562	-1 513	-1 517	-1 631
Netto finansutgifter og -inntekter	278	448	493	578
Tjenesteområdene - drift	1 064	829	898	1 027
Netto driftsresultat	-221	-238	-127	-28
Sum driftsinntekter	-1 820	-1 838	-1 924	-2 176
Disponering av driftsresultat				
Overføring til investering	221	221	111	31
Netto avsetninger disposisjonsfond	-94	-70	-56	-80
Netto avsetning bundne fond	94	87	72	77
Netto disponering	221	238	127	28

Oversikt over alle realendringer i driftsbudsjettet

Alle beløp i 1 000 kr

Tjenesteområde	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
➤ 01A - Barnehage	-35 759	-76 554	-100 692	-122 253
➤ 01B - Skole	10 674	9 089	-41 602	-76 972
➤ 01C - Spesialpedagogiske tjenester	21 800	21 800	21 800	21 800
➤ 02 - Barnevern	26 673	2 698	5 323	4 323
➤ 03A - Tjenester til eldre	95 535	158 453	260 022	363 310
➤ 03B - Tjenester til funksjonshemmede	59 220	59 220	59 220	62 620
➤ 03C - Tjenester til utviklingshemmede	93 929	93 228	191 328	203 751
➤ 03D - Psykisk helse	71 706	77 406	77 406	77 406
➤ 04A - Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	32 503	43 853	65 048	103 523
➤ 04B - Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	122 321	120 321	120 321	120 321
➤ 04C - Introduksjons- og tolketjenester	104 800	-16 182	-53 424	-53 424
➤ 05A - Forebyggende helsearbeid	33 653	12 139	11 872	11 548
➤ 05B - Behandling og rehabilitering	32 073	31 127	29 687	33 264
➤ 06 - Overføringer til trossamfunn	795	1 795	2 795	2 795
➤ 07 - Brannvesen	2 305	4 919	3 620	3 510
➤ 08 - Samferdsel	16 869	19 337	19 337	19 337
➤ 09 - Boligtiltak	12 374	14 095	10 965	12 165
➤ 10A - Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern	6 686	11 636	11 636	10 211
➤ 10B - Private planer og byggesak	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
➤ 10C - Naturforvaltning og parkdrift	1 648	126	1 211	1 211
➤ 10D - Klima og miljø	-75	-75	2 575	2 575
➤ 11A - Lærlinger	1 170	1 170	1 170	1 170
➤ 12 - Kultur	2 611	2 238	1 383	1 332
➤ 13 - Idrett	5 213	8 004	6 296	7 296
➤ 14 - Næring	-2 430	-2 450	-2 499	-2 503
➤ 15 - Bystyrets organer og administrasjon	-20 740	1 000	-20 740	1 000
➤ 16 - Administrasjon og fellesfunksjoner	17 899	18 696	15 047	16 382
➤ 17 - Beredskap og sivilforsvar	277	-1 723	-1 723	-1 723
➤ 18A - Vann og avløp	-123 787	-127 278	-150 041	-188 858
➤ 18B - Renovasjon	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500
➤ 20 - Interne tjenester / fordelte kostnader	2	5	3	3
➤ 21 - Pensjon og fellesposter	-28 277	-52 722	-65 148	-66 390
Sum	549 167	422 871	469 696	556 230

Budsjettvedtak

Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:

Generelle vedtak

1. Forslag til årsbudsjett 2024 vedtas i samsvar med følgende:
  - a) Bystyret vedtar totalt netto budsjettbeløp for 2024 til tjenesteområdene slik det fremgår av budsjettdokumentasjonen og byrådets tilleggsinnstillinger og med de endringer som er foretatt i budsjettbehandlingen i bystyret.
  - b) Bystyret vedtar investeringsbudsjettet for 2024 for bykassen slik det fremgår av budsjettdokumentasjonen og byrådets tilleggsinnstillinger og med de endringer som er foretatt i budsjettbehandlingen i bystyret.
2. Vedtakene om bevilgninger til investeringsformål er underlagt en forutsetning om at de nødvendige finansieringsmidler foreligger, og at ingen prosjekter igangsettes før fullfinansiering er oppnådd.
3. Bystyret vedtar de mål- og resultatkrav som fremgår av budsjettets premisser.
4. Avgifter, gebyrer og egenbetalinger for 2024 fastsettes i samsvar med budsjettdokumentasjonen.
5. Tilskudd ytes i samsvar med budsjettdokumentasjonen.
6. Følgende finansielle måltall skal gjelde for utviklingen av kommunens økonomi:
  - a) Netto driftsresultat på minimum 1,7 % av driftsinntektene
  - b) Gjeldsgrad på innenfor 70 % av driftsinntektene for den ikke-avgiftsfinansierte delen av gjelden
  - c) Disposisjonsfond på minimum 10 % av driftsinntektene
  - d) Verdibevarende vedlikeholds nivå, etter Holtestandard, på bygg
7. Driftsrammene for årene 2025-2027 og investeringsrammene for 2025-2027 for nye prosjekter anses som retningsgivende for det videre budsjettarbeid gjennom årlig rullering av handlings- og økonomiplan.
8. Det er et mål at kommunens samlede bygningsareal reduseres. Byrådet bes om å iverksette tiltak for å tilrettelegge flere av kommunens eiendommer for salg.
9. Bystyret gir byrådet fullmakt til å fordele midlene på sekkepostene til konseptvalgutredninger på tjenesteområde 21 (drift og investering) til andre tjenesteområder i tråd med hvilke konkrete konseptvalgutredninger som skal gjennomføres.

Skattevedtak

1. I medhold av Eigedomsskattelova §§ 2 og 3 skal følgende utskrivningsalternativ benyttes for skatteåret 2024:

a) Faste eiendommer i hele kommunen etter Egedomsskattelova § 3 a)

b) Den generelle skattesatsen som skal gjelde for de skattepliktige eiendommer settes til 5 promille. I medhold av Egedomsskattelova § 12 a) differensieres satsene ved at den skattesats som skal gjelde for boliger og fritidseiendommer settes til 2,8 promille. Fastsettelse av takst på boligeiendom skal være i henhold til Egedomsskattelova § 8 C-1. Øvrige eiendommer takseres i henhold til Egedomsskattelova § 8 A. For boligdelen av eiendommer (herunder fritidseiendommer) som ikke blir benyttet til næringsvirksomhet gjelder et bunnfradrag på 750 000 kroner av takstverdi. Ved taksering og utskriving av eiendomsskatt benytter kommunen egne vedtekter for taksering av faste eiendommer i Bergen kommune [Bergen kommune - Styrende dokument](#)

c) Det skrives ut skatt på et særskilt skattegrunnlag som følge av at produksjonsutstyr og -installasjoner ikke skal medtas i takstgrunnlaget når de tidligere verk og bruk skal takseres og regnes som næringseiendom fra 2019. Det særskilte skattegrunnlaget skal i 2024 være redusert med seks syvendedeler (jf. overgangsregel til esktl. §§ 3 og 4 første punktum). Skattesatsen på det særskilte skattegrunnlaget skal være 5 promille.

2. Eiendomsskatten skal i 2024 betales i fire terminer, 20. februar, 20. mai, 20. august og 20. november.
3. Skatt på inntekt og formue: Bystyret opprettholder tidligere vedtak om å benytte høyeste sats for den kommunale skatteøren.

Lånevedtak

Bystyret vedtar å oppta lån i år 2024 i samsvar med vedtatt budsjett for bykassen og kommunens lånefond. Dette innebærer lån kr. 2.317.000.000 til investeringsformål og kr 950.000.000 i Startlån fra Husbanken. Byrådet gis fullmakt til på kommunens vegne å inngå avtaler om opptak av obligasjonslån, sertifikatlån og gjeldsbrevlån (herunder lån i Husbanken) og til å avtale nærmere lånetidspunkt og lånevilkår og til å undertegne lånekontrakter innenfor vedtatt låneramme. Fullmakten gjelder også refinansiering.

Befolkningsutvikling

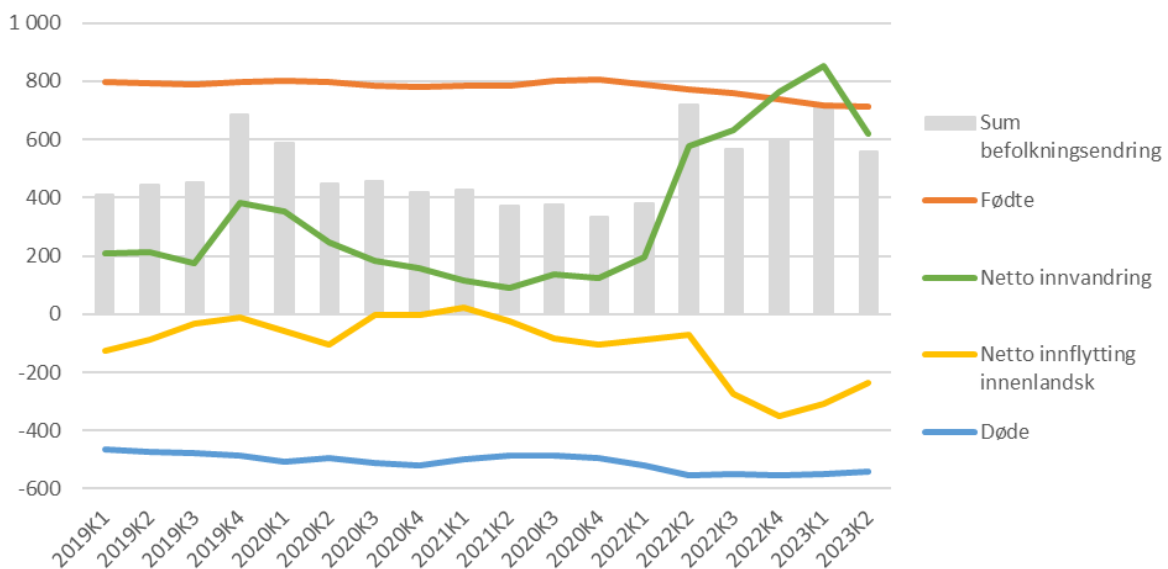
Ved sist årsskifte utgjorde innbyggertallet 289 330 for Bergen. Det var en økning på 2 400 personer i løpet av 2022, som gir en økning på 0,8 % fra året før. Økningen var noe høyere enn i 2021, da innbyggertallet økte med 0,5 %. Mer åpne grenser med etter pandemien har gitt økt flytteaktivitet med utlandet, og særlig har tilstrømmingen av flyktninger fra Ukraina bidratt til en historisk høy netto innvandring på i alt 3 046 personer, en økning på over 2 500 fra 2021, og drøyt 100 flere enn forrige topp i 2013.

For innenlandske flyttinger er situasjonen motsatt; det var 1 400 flere som flyttet ut av Bergen til andre kommuner enn det var personer som flyttet hit, en økning på 1 000 personer fra 2021. Flytteunderskuddet til andre kommuner har ikke vært i nærheten så stort i løpet av de siste 30 årene.

Etter en forbigående reduksjon i antall døde under pandemien i 2021 var det 224 flere som døde i 2022 enn året før. Samtidig var det 224 færre som ble født, slik at fødselsoverskuddet ble betydelig redusert, fra 1 239 i 2021 til 751 i 2022. Også dette er historisk lave tall.

Ved sist årsskifte var det i alt 2 930 0-åringer registrert bosatt i Bergen, 249 (17 %) færre enn ett år tidligere. Prosentvis størst vekst opplever aldersgruppen 67-79 år, som økte med 2,2 % (616 personer) i løpet av 2022, og med 33 % siden 2013. Så langt har veksten ikke nådd aldersgruppen 80-89 år, og for aldersgruppen 90 år og eldre ble det 17 færre i løpet av 2022.

I løpet av første halvår 2023 har det innvandret (netto) om lag 575 færre personer til Bergen enn i samme periode i fjor, som var preget høye bosettingstall for ukrainske flyktninger. Fødselstallene har også fortsatt å gå ned sammenliknet med i fjor. Sammen med noe lavere tall for antall døde, og et redusert flyttetap med andre kommuner, økte innbyggertallet i Bergen med 1 027 innbyggere i løpet av første halvår, til 290 357. Det er 2 224 flere innbyggere enn på samme tid i 2022. Figuren under viser løpende befolkningsendringer for de fire siste kvartalene:

Medregnet syv nabokommuner bodde det ved inngangen til 2023 i alt 428 725 personer i regionen, opp 3 642 fra året før. Samlet utgjorde netto innflytting 2 613 personer, hvorav Bergen sto for 63 prosent.

Befolkningsframskrivninger

Den seneste befolkningsframskrivingen fra SSB ble presentert 5. juli 2022. Befolkningsvekst i sentrale strøk og sterk aldring i distriktene var hovedtrekkene fra framskrivingene. Ifølge hovedalternativet, som ligger til grunn for gjeldende Handlings- og økonomiplanen 2023-2026, var Bergen anslått å vokse årlig med i gjennomsnitt drøyt 1 500 personer de nærmeste 10 årene, passere 300 000 innbyggere i 2029, og nå 323 799 innbyggere i 2050. Status ved inngangen til 2023 var at det faktiske innbyggertallet var om lag 700 lavere enn framskrivingen viste.

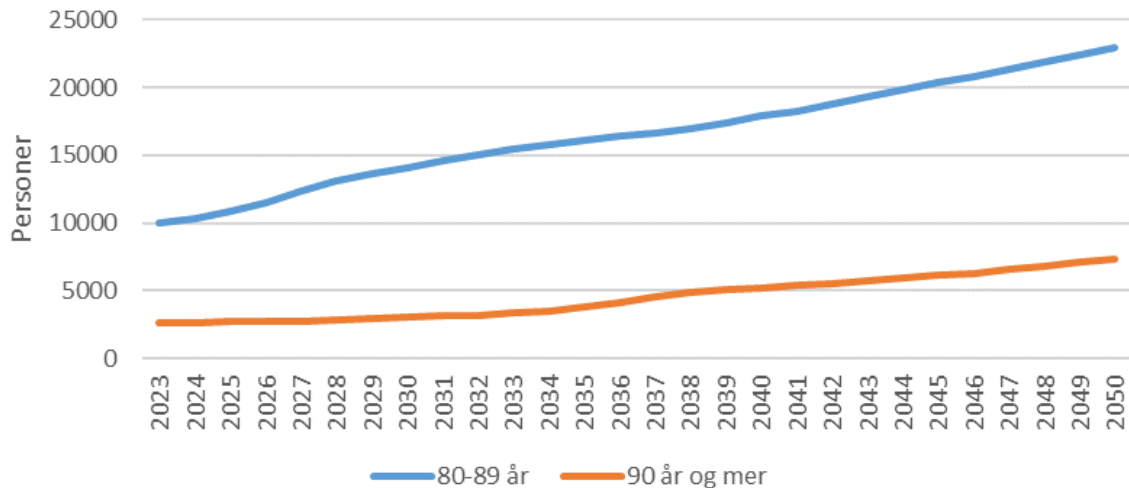
Mens SSB anslo at antall 0-åringer ville gå ned med 36 i løpet av 2022, viser faktiske tall at det ble 249 færre. Fruktbarheten har vist en nedadgående trend i mange år, med unntak av pandemiåret 2021, og ble for landet målt til 1,41 barn per kvinne i 2022. Dette er det laveste som noen gang er målt i Norge, og klart lavere enn SSBs forutsetning på 1,50. Trolig ligger fruktbarheten i Bergen nærmere et nivå på 1,3 enn 1,4. Oslo hadde til sammenlikning et fruktbarhetstall på 1,25 for 2022.

Fødselstallene i Bergen så langt i 2023 tilsier at fruktbarheten dette året må forventes å nå et nytt bunnivå, og dermed betydelig under nivået SSB la opp til i sine framskrivinger. En uoffisiell opptelling fra innbyggerregisteret viser at det per 18. september i år er 2 821 0-åringer i Bergen, som er 193 (6,4%) færre enn ved tilsvarende telling ett år tidligere, og 323 (10,3%) færre enn SSBs anslag for kommende årsskifte.

SSB la til grunn at fruktbarheten skal øke, fra 1,5 i 2023 til 1,7 fra midten av 2030-tallet. Denne antakelsen henger ifølge SSB sammen med at de fleste kvinner som har gjennomlevd sin fertile alder historisk sett har fått 2 barn eller mer, og at fruktbarheten derfor må antas å bevege seg mot 2,0 på sikt. Det er likevel betydelig usikkerhet knyttet til framskriving av fruktbarhet. Alderen for når kvinner får sitt første barn har økt år for år, og er nå over 30 år i gjennomsnitt for landet, og enda høyere i byene. Dette gir færre år igjen til å få flere barn. Fruktbarhet henger også sammen med strukturelle og samfunnsmessige forhold, som vanskelig lar seg framskrive. Utviklingen i fertiliteten og i antall 0-åringer den seneste tiden gir grunn til å stille spørsmål ved forutsetningen som ligger til grunn for hovedalternativet i SSBs framskriving. Utviklingen i antall fødte må følges nøye i tiden framover.

Flere år med relativt lavere fødselstall har ført til at antall barn i barnehagealder er redusert med 1 115 (6,9%) i løpet av de siste 5 årene. SSBs framskriving viser bare mindre endringer de første par årene, men deretter økning fra 2026. For elever i barneskolen går det mot en reduksjon de kommende årene, mens ungdomsskolen først vil merke de senere års lavere fødselstallene mot slutten av økonomiplanperioden 2024-2027. Økningen i nyfødte og yngre aldersgrupper hviler imidlertid på et underliggende premiss om at fruktbarheten vil øke, til tross for en fallende trend siden 2009. Nyere tall for fødte og 0-åringer indikerer snarere at fruktbarheten vil falle ytterligere.

Det forventes stor vekst i antall eldre i årene som kommer. Fram mot 2030 vil være sterkest i aldersgruppen 80-89 år, med en økning på 40% fra dagens nivå. På 2030-tallet vil imidlertid veksten i aldersgruppen 90 år og mer tilta, og denne gruppen vil i 2040 være doblet fra dagens nivå.

Det er de lave fødselstall i 1930-årene og fram mot avslutningen av 2. verdenskrig, sammenliknet med årene før, som i flere år har bidratt til et relativt lavere antall personer i de øvre aldersgruppene. De senere årene er det imidlertid igjen vekst, spesielt gjelder dette for aldersgruppen 67-79 år.

Helsepersonellkommisjonen skriver i utredningen [NOU 2023: 4 Tid for handling — Personellet i en bærekraftig helse- og omsorgstjeneste](#) om hvordan demografiutviklingen framover vil øke etterspørselen etter helsepersonell, samtidig som veksten i tilgjengelig arbeidskraft blir begrenset. Fra midten av 2030-tallet vil antallet personer i yrkesaktiv alder falle. Denne utviklingen vil forsterke seg ytterligere etter 2040. Demografiutviklingen betyr altså både en økning i antallet eldre og en reduksjon i antallet i arbeidsfør alder – samtidig.

Beregninger som kommisjonen har fått utført viser at en ikke ubetydelig del av den faktiske veksten i helse- og omsorgstjenestene mellom 1973 og 2019 kan forklares av andre forhold enn den demografiske utviklingen, så som utvikling i standarder, produktivitetutvikling og andre forhold. Kommisjonene viser også at Norge ligger på toppen i Europa i ressursbruk til helse- og omsorgstjenestene. Vi har høyest andel sysselsatte, og er blant landene som bruker mest av fellesskapets ressurser på disse tjenestene, relativt sett.

Scenarier som SSB har utarbeidet viser at etterspørselen etter årsverk i kommunal helse- og omsorgstjeneste vil øke med over 50 prosent fra 2019 til 2040, en vekst på over 100 000 årsverk. Kommisjonen skriver at en slik vekst ikke vil kunne la seg realisere, selv om det hadde vært politisk vilje til tilstrekkelig finansiering. Det blir ikke tilgjengelig kompetent arbeidskraft i Norge til å bemanne denne veksten, uten at andre sektorer blir skadelidende. I et alternativ med høy vekst vil mange kommuners helse- og omsorgstjenester – og øvrig virksomhet – bryte fullstendig sammen ifølge kommisjonen.

Helsepersonellkommisjonens rapport viser tydelig de store utfordringene som kommunene og samfunnet ellers står overfor i møte med en voksende eldrebefolkning og svakere utvikling i tilgjengelig arbeidskraft.

Demografikostnader

Anslag på framtidig utgiftsbehov som følge av endret befolkning mm. (demografikostnader) er hentet fra KS sin demografimodell, som viser hvordan befolkningsendringer forventes å påvirke kommunenes utgifter. Modellen til KS bygger på befolkningsframskrivingene til SSB fra juli 2022.

Beregningen av kostnader knyttet til befolkningsutviklingen tar utgangspunkt i nevnte hovedalternativet i 2022-framskrivingen til SSB. Videre er det benyttet aldersfordelte enhetskostnader per 2022 basert på en beregning utført av Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU). KS har med utgangspunkt i dette beregnet årlige endringer i en kommunes utgiftsbehov fordelt på tjenester.

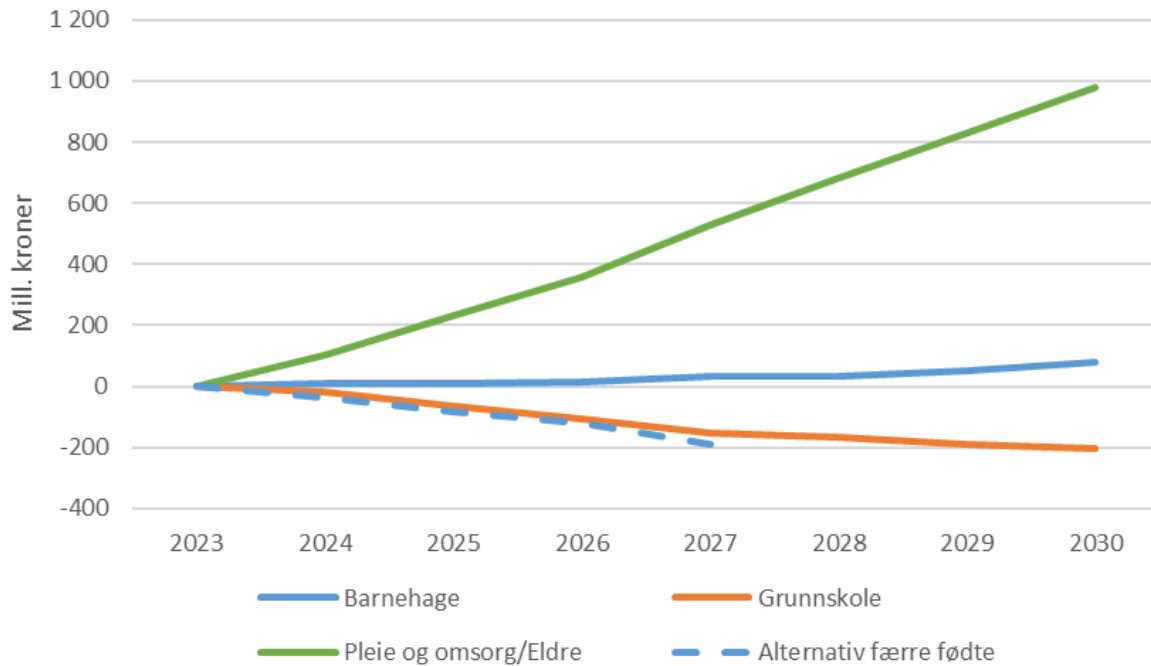
I kommuneproposisjon for 2024 vises det til at TBU har beregnet at kommunesektoren totalt, inkl. fylker, kan få merutgifter i 2024 på om lag 4,6 mrd., hvorav om lag 3,1 mrd. kroner må finansieres av kommunenes frie inntekter.

Det er viktig å understreke at demografikostnadene er anslag basert på gitte forutsetninger om befolkningsutvikling, ressursfordeling og kostnadsutvikling. Anslåtte merutgifter knyttet til demografiske endringer er et uttrykk for hva det vil koste kommunen å opprettholde tjenestetilbudet til den enkelte innbygger. Beregningene er grove, blant annet legges det til grunn konstante gjennomsnittskostnader innenfor de ulike tjenesteområdene, det vil si uendret standard og uendret produktivitet i tjenesteproduksjonen.

Videre legges det til grunn konstante dekningsgrader for de ulike tjenestene, slik at eventuelle trendmessige endringer i underliggende behov framover ikke hensyntas. Aldersgruppene er grove, slik at kostnadene knyttet til en 50-åring er de samme som til en 66-åring, mens kostnadene til en 90-åring er nær det dobbelte av en 89-åring. Det er ingen oppdeling i kjønn og etter innvandrere/landbakgrunn.

Anslag på demografikostnader brukes også når statens fastsetter kommunesektorens inntektsrammer for året som kommer. Den nasjonale rammen fordeles så videre til enkeltkommuner gjennom utgiftsutjevningen i inntektssystemet. Dette innebærer for eksempel at Bergen får et trekk i rammene med et beløp som svarer til lavere beregnede utgiftsbehov for barnehage fordi det blir færre barn. Motsatt øker rammen begrunnet i flere eldre. Demografikostnadene illustrert i figurene under viser derfor både hvilke mer/mindre-utgifter kommunen står overfor i årene som kommer, og de viser hvordan dette vil påvirke driftsrammen som tildeles Bergen kommune gjennom inntektssystemet.

Den stiplede kurven viser et alternativ til SSBs framskriving der utgiftsbehovet til barnehage er nedjustert i samsvar med observert antall for de aller yngste.

Demografikostnadene er beregnet med utgangspunkt i dagens situasjon. Det kreves derfor egne analyser, slik det gjøres i ASSS-sammenheng, for å vurdere om kommunen har en effektiv tjenesteproduksjon når det kommer til ressursbruk, dekningsgrader og politiske prioriteringer.

Flere eldre, men færre blant de aller yngste, vil samlet sett innebære at beregnet utgiftsbehov for de tre tjenesteområdene Barnehage, Skole og Pleie og omsorg til sammen øker med i gjennomsnitt om lag 100 mill. årlig i økonomiplanperioden 2024-2027. Veksten er sterkest det siste året og tiltar ytterligere blant de eldste, og vil kunne gi en årlig økning på mellom ca. 140 og 160 mill. kroner fram mot slutten av økonomiplanperioden.

Dersom SSBs framskriving skal legges til grunn for beregning av utgiftsbehovet for barnehage, er endringene relativt små de første årene, men deretter noe økning. Denne utviklingen henger imidlertid sammen med SSB sitt tidligere omtalte premiss om økende fruktbarhetsrater framover, som det er stor usikkerhet knyttet til. Nyere tall viser fortsatt fall i fruktbarheten og at det er langt færre 0-åringer enn forutsatt i SSBs framskriving. Det må derfor forventes at utgiftsbehov framover blir lavere enn anslått i gjeldende HØP 2023-2026. Som figuren over viste vil forskjellen bli betydelig utover i perioden dersom fødselstallene blir liggende under hovedalternativet til SSB. I forslaget til HØP 2024-2027 er det lagt inn et nedtrekk med henvisning til den demografiske utviklingen på 40 mill. kroner i 2024, 80 mill. kroner i 2025, 100 mill. kroner i 2026 og 120 mill. kroner i 2027. Endringene er regnet fra vedtatt budsjett 2023, hvor det ligger inne et tilsvarende nedtrekk på 34 mill. kroner for inneværende år.

Også utgiftsbehovet i grunnskolen er beregnet å gå ned gjennom økonomiplanperioden. I forslaget til HØP 2024-2027 er det lagt inn et nedtrekk knyttet til redusert elevtall på 13,5 mill. kroner i 2024, 30 mill. kroner i 2025, 75 mill. kroner i 2026 og 110 mill. kroner i 2027. For dette tjenesteområdet ligger det inne et tillegg for økt elevtall på 9,3 mill. kroner.

Flere eldre vil føre til en markant økning i utgiftsbehovet i uoverskuelig framtid, først for aldersgruppen 80-89 år, og deretter for de som er 90 år og mer. Her er det verdt å merke seg betydelig forskjeller i enhetskostnadene, som for en 90-åring er nesten syv ganger høyere enn for en 67-åring. Veksten i utgiftsbehovet akselererer fra og med 2027, da etterkrigskullene trer inn i aldersgruppen 80-89 år, som også har betydelige høyere enhetskostnader enn 67-79 åringer.

Klimabudsjett

Innledning klimabudsjett

Vår tids største utfordring er menneskeskapt klimaendring. For å løse klimaproblemet kreves det innsats fra det offentlige, næringsliv og fra hver enkelt innbygger. I arbeidet med å løse klimaproblemet spiller byene en sentral rolle. Byrådets målsetning er at Bergen skal være Norges grønneste storby og en foregangskommune innen miljø, bærekraftig utvikling og tilpasning til klimaendringer. Klima- og miljøhensyn skal være et overordnet prinsipp i all virksomhet og planlegging, og det skal være lett å leve miljøvennlig i Bergen. Målsetningene er nedfelt i byrådets politiske plattform.

Grønn strategi er Bergens klimastrategi og den ble rullert og vedtatt av bystyret i januar 2023. Dette er planen for hvordan Bergen skal bli et lavutslippssamfunn innen 2030 gjennom å kutte i direkte utslipp, sirkulere ressursene, bevare naturen, men også forberede oss på de endringene vi ikke klarer å hindre.

Klimagassutslipp omfatter både direkte og indirekte utslipp. Direkte utslipp kan knyttes direkte til en forurensende aktivitet innenfor kommunegrensene. Et eksempel er bilkjøring, hvor det slippes ut CO₂ fra eksosrøret fordi bensinen forbrennes i motoren. Indirekte utslipp skjer i produksjonen av varen eller tjenesten vi nytter i Bergen. Produksjonen av en ny bil som senere selges i Bergen gir ikke direkte klimagassutslipp i vår kommune, men produksjonen fører til forbruk av energi og utslipp av klimagasser andre steder.

Bergen kommune jobber for å redusere klimagassutslippene både innenfor og utenfor kommunegrensen. Bergen kommune kan påvirke utslipp utenfor kommunen eksempelvis gjennom sine anskaffelser, og innenfor kommunegrensen gjennom elektrisk bil-flåte og utslippsfrie byggeplasser i egne prosjekter. I tillegg til å kontrollere utslipp fra egne innkjøp og virksomhet, kan kommunen påvirke klimagassutslipp som forårsakes av innbyggere, besøkende og bedrifter i Bergen. Dette skjer ved å gå foran med et godt eksempel og ved å skape rammevilkår som fremmer lavere utslipp. Eksempler på sistnevnte er bompenger som favoriserer elbiler og tilskudd til solceller i borettslag.

Ambisjonen med klimabudsjettet er å være tydelig på hva som er Bergens klimamål, hvor store utslippsreduksjoner som må oppnås, hvilke tiltak som skal iverksettes og når resultatene er forventet. I tillegg knyttes tiltakene til pengebudsjettet og det gis dermed en oversikt over kommunens kostnader forbundet med gjennomføringen.

Bergen kommunes egen virksomhet står kun for omtrent 1 % av de totale utslippene. Kommunen har derfor en viktig rolle i å tilrettelegge for endringer og samarbeide med byens innbyggere, næringsliv, organisasjoner og andre offentlige aktører for å lykkes i tillegg til å redusere sine egne utslipp.

Gjennomføring av klimatiltak har gjerne en rekke andre effekter ved siden av å redusere utslipp av klimagasser. Tiltakene kan eksempelvis bidra til bedre folkehelse, gjennom redusert lokal luftforurensning og økt fysisk aktivitet. Gjennomføring av klimapolitikken krever innovasjon og teknologiutvikling. Økt etterspørsel etter klimavennlige løsninger vil bidra positivt til grønn næringsutvikling. Gjennom å gjøre vår del av jobben med å redusere globale klimautslipp vil fremtidige utgifter til klimatilpasning begrenses.

Byrådets klimamål

Målsettinger 2030

Hovedmål: 85 prosents reduksjon i klimagassutslippene sammenlignet med 2009-nivå

Dette skal blant annet oppnås gjennom følgende del-mål:

- All veitransport i Bergen skal være fossilfri.
- Havnen skal være fossilfri.
- Det skal jobbes for at sjøfart og luftfart blir fossilfri så fort som mulig.
- All stasjonær energi skal være fornybar.
- Karbonfangst på avfallsforbrenning.

Målsettinger 2050

Hovedmål: Bergen skal være et 1,5-graderssamfunn

Parisavtalen forplikter landene til å begrense oppvarmingen til godt under 2 grader, men helst ikke mer enn 1,5 grader sammenlignet med førindustriell tid innen utgangen av århundret. For Bergen betyr dette at vi ikke bare må kutte i direkte utslipp innenfor kommunegrensen, men bidra til at våre forbruksbaserte (indirekte) utslipp ikke er større enn at de er i tråd med Parisavtalen. Arbeidet med dette målet er i gang, men omstillingen er såpass krevende at det ikke er ventet at vi kan nå det innen 2030.

Arbeidet med klimabudsjettet

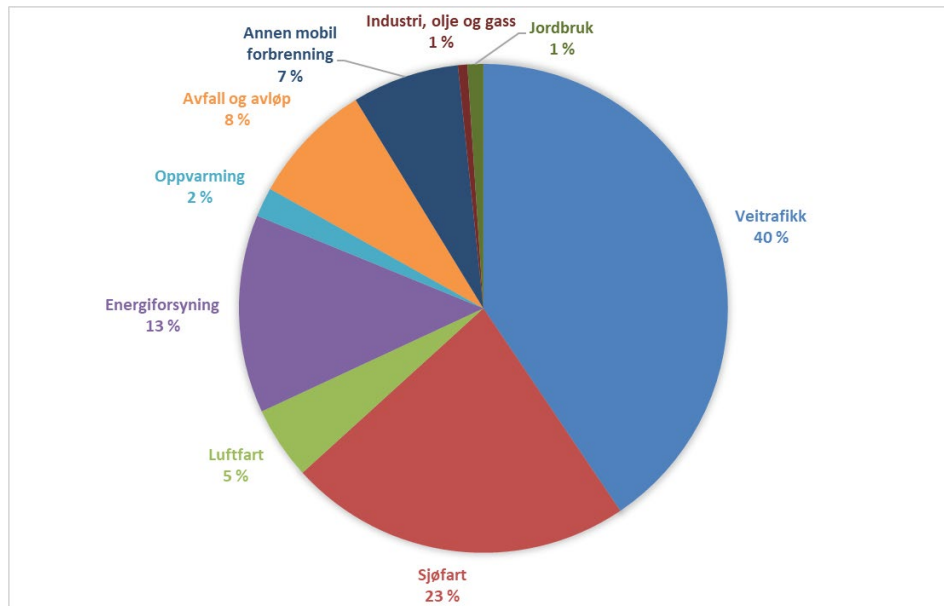
Klimabudsjettet for 2024 er det syvende som legges fram. Det vurderer effekten av igangsatte og planlagte tiltak frem mot 2030 opp mot politisk fastsatte mål. Årets klimabudsjett er kortet ned og forenklet for å bedre lesbarheten. Tidligere har en rekke ikke-vedtatte, mulige tiltak vært inkludert. Dette var fordi eksisterende tiltak ikke er nok til å nå klimamålene for 2030 og det var nødvendig å vise hvilket politisk og teknisk handlingsrom som finnes i Bergen. Nå er ny klimastrategi med tilhørende handlingsprogram vedtatt politisk og implementering av tiltakene har begynt. Tiltak i klimastrategien som ikke kan gjennomføres innenfor eksisterende budsjetttrammer vil måtte vurderes i forbindelse med rullering av HØP for å bli implementert.

Det jobbes med å synliggjøre pågående klimaarbeid, samt nye driftstiltak og investeringer med positiv klimaeffekt i kommunens budsjett for å kunne ha en mest mulig komplett oversikt på tvers av kommunens virksomhet. Det identifiseres noen slike tiltak og prosjekter i årets klimabudsjett, og arbeidet vil fortsette i forbindelse med kommende handlings- og økonomiplaner.

Bruk av landstrøm er et viktig lokalt tiltak i Bergen for å redusere luftforurensing, utslipp av klimagasser og støy. Tiltaket synes ikke i Miljødirektoratets klimagass statistikk fordi innrapportering til statlige myndigheter ikke er pålagt. Bergen kommune samarbeider nå med Plug (selskapet som drifter landstrøm-anleggene i Bergen) for å få på plass frivillig rapportering slik at statistikken fra neste år vil inkludere dette tiltaket.

Fordeling av klimagassutslippene i Bergen

Direkte utslipp av klimagasser fra Bergen er fordelt som vist på figuren under.

Figur 1: Bergens direkte klimagassutslipp i 2021

Utslippene fordeler seg på følgende kategorier:

- **Veitrafikk** inkluderer veitrafikk av busser, personbiler, tunge kjøretøy og varebiler. Veitrafikk utgjør den klart største utslippssektoren i Bergen med 40 prosent av de direkte utslippene i 2021. Det gjøres mye arbeid for å få ned disse utslippene spesielt på persontransport. Viktige tiltak har vært elektrifisering av bilparken og innblanding av biodiesel. Byplanleggingen tilrettelegger for både lavere transportbehov og transport med lavere utslipp. Restriktive tiltak som bompenger søker å redusere unødig bilbruk, samtidig som deler av inntektene fremmer gange, sykling og kollektiv transport. Fra 2020 til 2021 var det en nedgang i utslippene på 2 prosent, der utslippskutt for personbiler sto for den største nedgangen.
- **Sjøfart** utgjorde samlet 23 prosent av klimagassutslippene i Bergen i 2021, og inkluderer både innenriks, utenriks og gjennomgangstrafikk. For sjøfart har det vært fokusert på utslippsreduksjoner ved kai (gjennom bruk av avgifter og tilbud om landstrøm) siden evnen til å påvirke lokalt er større her enn ved overfart. Utslipp i havn sto i 2021 for i underkant av en tredjedel av de samlede utslippene fra sjøfart, mens utslipp under seilas utgjorde resten. Den klart største bidragsyteren til klimagassutslipp fra sjøfart i Bergen er offshore supply skip.
- **Energiforsyning** utgjorde 13 prosent av utslippene i 2021 og omfatter utslipp fra avfallsforbrenning og fjernvarme. Mye har vært gjort for å få ned avfallsmengdene, bedre utsorteringen av avfall og bedre utnytting av avfallet. Til tross for dette er utslippene fra avfallsforbrenning økende og karbonfangst fremstår nå som det viktigste enkelt-tiltaket i Bergen.
- **Avfall og avløp** utgjorde 8 prosent av klimagassutslippene i Bergen i 2021. Det er utslipp fra gamle avfallsdeponier, avløp og biologisk behandling av avfall som bidrar til utslipp fra denne sektoren.
- **Annen mobil forburning** omfatter utslipp fra bruk av avgiftsfri diesel og bensin til ikke-veigående motorredskaper som traktorer, anleggsmaskiner og snøscootere. Den største utslippskilden i kategorien er bygg og anlegg. Annen mobil forburning sto for til sammen 7 prosent av klimagassutslippene i Bergen i 2021.
- **Luftfart** sto for 5 prosent av klimagassutslippene i Bergen i 2021. Utslippene kommer fra avgangs- og ankomstfasen for fly og helikoptre som lander eller tar av. Utslippene økte

med 16 prosent fra 2020 til 2021 etter å ha blitt halvert fra 2019 til 2020, som følge av pandemien og de tilhørende restriksjonene. Utslippsnivået ligger fremdeles godt under nivået fra før pandemien, men nye data innhentet fra Avinor tyder på en ytterligere økning for 2022.

- **Oppvarming** inkluderer utslipp fra oppvarming av næringsbygg og husholdninger fordelt på utslippskildene fossil oppvarming og vedfyring. For vedfyring regnes CO₂-utslipp som netto nullutslipp, men vedfyring forårsaker også noe utslipp av klimagassene metan og lystgass. Utslipp fra fossil oppvarming har vært på jevn tilbakegang, blant annet hjulpet av forbudet mot oljefyr fra 1.1.2020. Merk at gassfyrte anlegg ikke er omfattet av dette forbudet. Oppvarming sto for 2 prosent av utslippene i Bergen i 2021.
- **Industri og jordbruk** utgjorde hver knappe 1 prosent av de totale klimagassutslippene i Bergen i 2021 og dette nivået har vært ganske stabilt i mange år. På grunn av de relativt beskjedne utslippene og mangel på enkle/billige tiltak for utslippsreduksjoner, har få tiltak vært satt inn i disse sektorene.

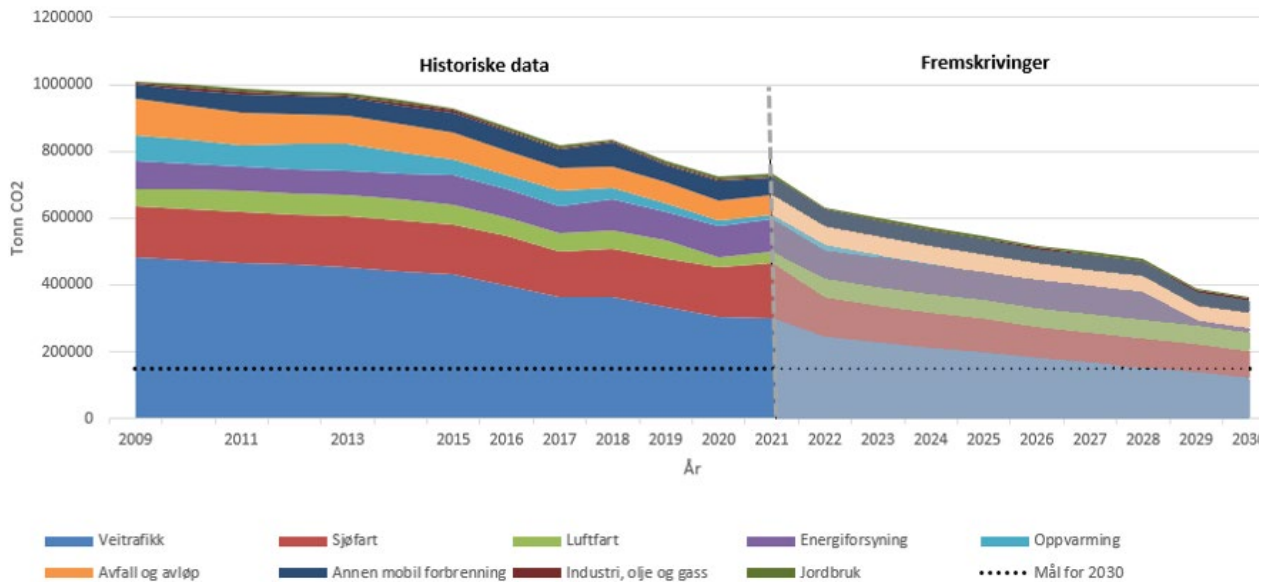
Aktuelle tiltak i økonomiplanperioden - klimabudsjett

Faggrunnlaget til ny Grønn Strategi som ble vedtatt januar 2023, viser at det er mulig å kutte opp mot 85 prosent i direkte utslipp, som er lagt til grunn som Bergens mål. Det er en rekke utslipp i Bergen som påvirkes hovedsakelig av nasjonal eller internasjonal lovgivning, samtidig som Bergen har lite eller ingen myndighet over viktige klimatiltak. Det er dermed behov for statlig drahjelp for å få gjennom mer effektive klimatiltak. Samtidig er det viktig å fremheve at Bergen utnytter det lokale handlingsrommet som eksisterer. Bergen ligger langt fremme i bruk av landstrøm for å kutte utslipp fra skip i havneleie. Fjernvarmen er nå fossilfri, og utslipp fra veitrafikk er redusert gjennom bruk av bompenger og parkeringsrestriktive tiltak. Tiltakene som inngår som klimatiltak, har også flere effekter enn å redusere utslipp av klimagasser. Når kommunen jobber med å fremme sykling, er dette også et helsetiltak, et plassbesparende tiltak, et luftkvalitetstiltak, et sparetiltak (det er billigere å tilrettelegge for gange og sykkel enn å ta all transportvekst i kollektivtransport) osv.

Statlige myndigheter har gjennom utredningen «[Klimakur 2030](#)», gått gjennom 60 tiltak som til sammen kan kutte utslippene fra ikke-kvotepliktig sektor med minst 50 prosent innen 2030 i forhold til 2005. Det viktigste enkelttiltaket er karbonfangst og lagring (CCS). Det største punktutslippet i Bergen kommer fra avfallsforbrenningsanlegget i Rådal og står for 13 prosent av de samlede klimagassutslippene i 2021. Konseptet for karbonfangst i Rådal som det jobbes med nå er et modul-basert fangstanlegg. Ved installasjon av en slik modul vil det være mulig å fjerne tilnærmet alt utslipp fra forbrenningsanlegget. I [regjeringsplattformen](#) har regjeringen gjort det klart at de vil ha en gradvis økning av CO₂-avgiften til 2 000 kroner per tonn i 2030. Med et slikt avgiftsnivå, vil driften for CCS i Rådalen være lønnsom. Utfordringen med finansiering ligger i investeringskostnadene. Innenfor veitrafikk er viktige tiltak fra «Klimakur 2030» innfasing av nullutslippskjøretøy, i samsvar med målsetninger fra NTP 2018-2029. Målsetningene inkluderer blant annet at alle nye personbiler, og lette og tyngre varebiler er elektriske innen utgangen av 2025. Det vil kreve innføring av effektive nasjonale tiltak for å nå disse målsetningene.

Figur 2 viser historiske utslipp og framskrivinger av sektorfordelte klimagassutslipp for Bergen frem mot 2030. Det er inkludert effekter av klimatiltak som allerede er innført i Bergen, samt tiltak fra «Klimakur 2030». Bergen legger til grunn at disse gjennomføres for å nå nasjonale klimamål. Som figuren viser, vil ikke summen av disse tiltakene være nok til å nå klimamålet til Bergen om en 85 prosents reduksjon av klimagassutslipp, målt mot 2009-nivået. Årsaken til dette er at statlig virkemiddelbruk er rettet inn mot oppnåelse av nasjonale klimamål som er mindre ambisiøse enn Bergens klimamål. Målsetningen til Bergen om 85 prosent kutt av klimagassutslipp legger til grunn hva som er teknisk og politisk mulig. For å oppnå dette målet

er Bergen avhengig av statlig drahjelp, samtidig som det må legges til rette for innføring av mer effektive tiltak enn det som trengs for å nå nasjonale klimamål.

Figur 2: Sektorfordelt klimagassutslipp for Bergen

Ut ifra Figur 2 kan man se effekten av virksomme klimatiltak. Innenfor sektoren «Oppvarming» har forbudet mot bruk av mineralolje til oppvarming vært avgjørende for en reduksjon i utslipp på 82 prosent i perioden 2009-2021. Et annet eksempel er utslipp fra sektoren «Energiforsyning» som holder seg stabile helt til det etableres et karbonfangstanlegg på avfallsforbrenningsanlegget til BIR i Rådalen. Ved etablering av et slikt anlegg nær elimineres utslippene fra hele denne sektoren. Innenfor sektoren «Veitrafikk» har utslippene blitt vesentlig redusert, hovedsakelig grunnet elektrifisering av personbilparken og innblanding av biodiesel. Fremover er det forventet at utslippene vil reduseres ytterligere, men det vil være behov for sterkere virkemiddel for å redusere utslippene i samsvar med Bergens klimamål.

Figur 2 viser også hvor det mangler virksomme tiltak. Utslipp fra sjøfart er ventet å holde seg ganske stabil. Landstrøm vil være et effektivt tiltak for å redusere utslipp under havneleie, men for utslipp under seilas har Bergen færre effektive tiltak å sette inn. For luftfart er det også fravær av effektive klimatiltak som Bergen rår over. Det jobbes på nasjonalt hold med innblandingskrav for biodiesel i flydrivstoff, men dette kravet er per i dag på 0,5 prosent. Et forslag om økning til 2 prosent er ute på høring.

Endringer fra vedtatt budsjett 2023

Bergen kommune gjennomfører mange tiltak som har en positiv klimaeffekt, enten i egen virksomhet, eller for Bergenssamfunnet som helhet. I de to påfølgende tabellene, er en oversikt over foreløpig identifiserte driftstiltak og investeringer med en klimaeffekt. Tabellene er ikke uttømmende, og fremover vil det arbeides for å gi et mer fullstendig bilde på det klimaarbeidet som gjøres på tvers av kommunens virksomhet. Tiltakene i de to tabellene nedenfor er foreslåtte endringer fra vedtatt budsjett for 2023.

Klimatiltak - realendringer fra vedtatt budsjett 2023*Beløp i 1000 kr***Klimatiltak - realendringer fra vedtatt budsjett 2023**

Alle beløp i 1 000 kr

Tiltak	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 20	Øk.plan 2027
➤ EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg	20 000	35 000	35 000	35 000
➤ EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale ...	-1 417	-3 094	-5 534	-5 534
Sum	18 583	31 906	29 466	29 466

Investeringer med klimaeffekt - endringer fra vedtatt budsjett 2023*Beløp i 1000 kr***Investeringer med klimaeffekt - endringer fra vedtatt budsjett 2023**

Alle beløp i 1 000 kr

Budpost (T)	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
➤ ENØK-prosjekter	27 800	20 000	20 000	20 000
➤ ENØK-tiltak kommunale bygg og boliger	3 500	0	0	0
➤ Gåstrategi oppfølging	10 854	16 577	14 125	0
➤ Klimatilpasning, tiltak	3 259	0	0	0
➤ Ladepunkter i boligsoneanlegg	5 000	5 000	5 000	5 000
Sum	50 413	41 577	39 125	25 000

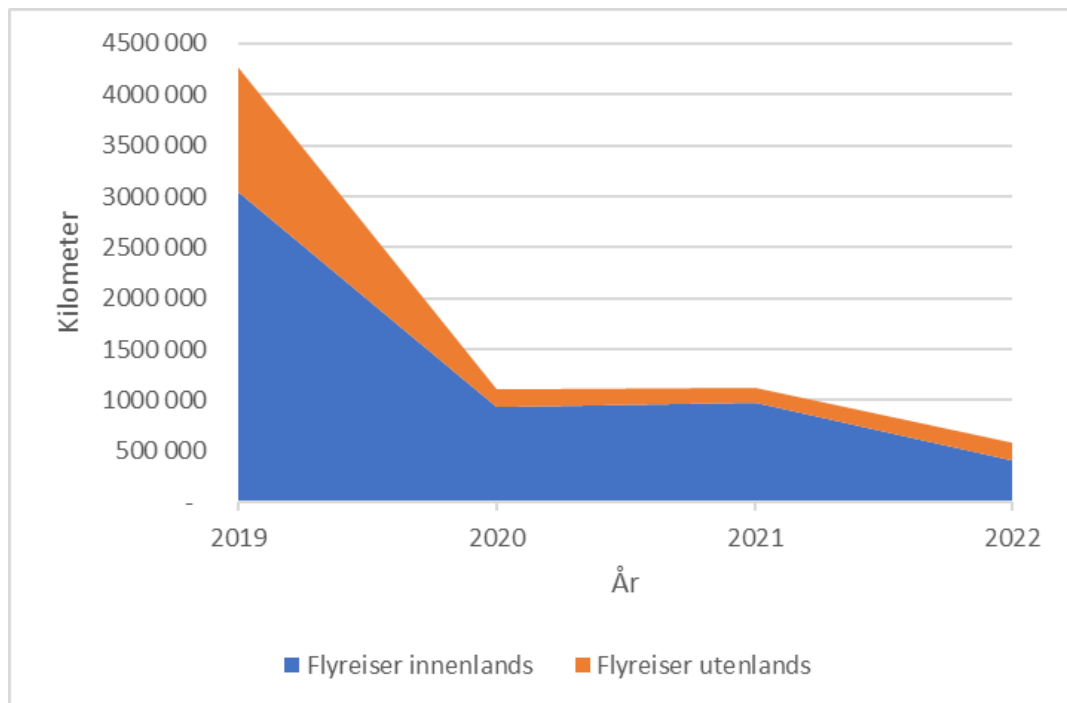

Kommunens egen virksomhet

Den nye klima- og miljøplanen for Bergen kommunes virksomhet, “Grønn virksomhet”, ble vedtatt av bystyret i juni 2023 og erstatter kommunens forrige plan fra 2017. “Grønn virksomhet” beskriver hvordan Bergen kommune gjennom virksomheten skal bidra til å nå klimamålene i Grønn strategi. Planen viser den strategiske retningen for klimaarbeidet, konkretiserer målsetningene og viser Bergen kommunes eget bidrag i klimaomstillingen. I tillegg har planen mål og tiltak for kommunens påvirkning på miljø.

Kommunale satsinger

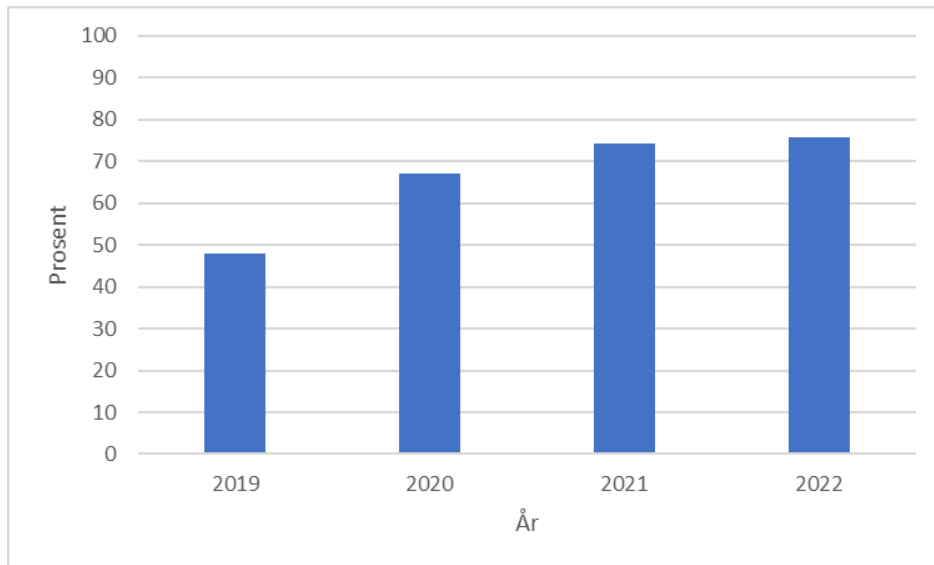
“Grønn virksomhet” har åtte temabaserte kapitler og hvert kapittel inneholder konkrete mål for perioden frem mot 2030, med 2019 som referanseår. Det er et mål at all transport for Bergen kommune er utslippsfri i 2030. Dette betyr blant annet at alle person- og varebiler som brukes i kommunal tjeneste er utslippsfrie, samt at det som hovedregel ikke skal brukes fly på lengre tjenestereiser.

Figur 3: Flydde kilometer for ansatte i Bergen kommune,

Som Figur 3 viser, har det vært en markant nedgang i flyreiser for perioden 2019-2022. En viktig grunn til dette er pandemien med tilhørende restriksjoner. Likevel har bruken av flyreiser for kommunens ansatte falt også i 2022. Kommunen arbeider aktivt med å redusere flyreiser i tjenesten, blant annet gjennom mer bruk av digitale møter. Det skal også utvikles reisepolicy med klare retningslinjer for når fly kan benyttes i tjenesten og hvordan reisetid ved bruk av tog skal godtgjøres. Ved å redusere bruken av fly for sine ansatte, bidrar kommunen til reduserte utslipp fra luftfart, en sektor der det er mangel på andre effektive klimatiltak.

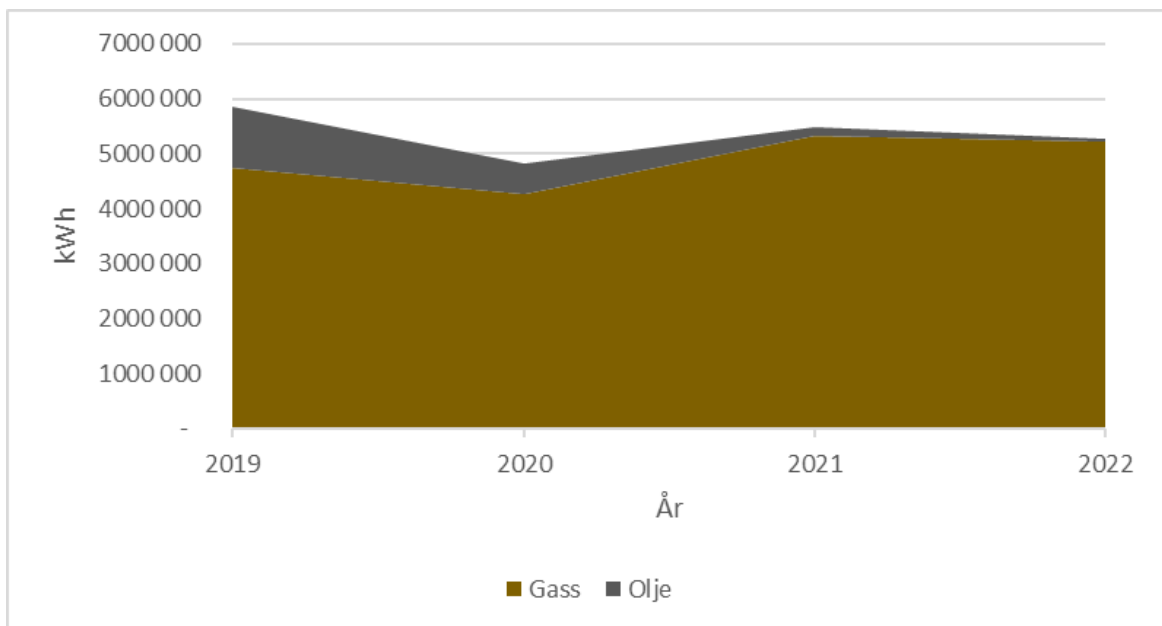

Figur 4: Elbilandelen for Bergen kommunes bilpark

Ut i fra Figur 4, kan man se at om lag tre av fire biler i kommunens bilpark (både eide og leasede biler) er nullutslippskjøretøy, og den er på god vei mot å bli utslippsfri til 2030. Dette er et viktig bidrag for å nå målet i Grønn strategi om at all veitransport skal være fossilfri i 2030. Kommunens bilpark har økt de siste årene. Dette bidrar til økt trafikkarbeid. Kommunens tjenester skal utføres på forsvarlig måte, men samtidig må utslippene og trafikkarbeidet kuttes. Kommunen skal jobbe for mer bruk av gange, sykkel og kollektiv. Ansatte skal ha mulighet til å velge klimavennlig transport, både for tjenestereiser og til og fra arbeid.

Figur 5, viser bruken av fossile oppvarmingskilder fra de største forbrukerne i kommunalt eide bygg i fra 2019.

Figur 5: Bruk av olje og gass til oppvarming i kommunalt eide bygg

Bergen kommunes virksomhet har et mål om å erstatte all fossil energibruk i bygg og anlegg innen 2025. Som figuren viser, er bruk av olje så godt som faset ut, men det gjenstår et arbeid med å erstatte bruken av gass med energi fra fornybare kilder. Dette arbeidet er et viktig bidrag for å kutte klimagassutslipp fra oppvarming i hele Bergen.

Klimatiltak med i økonomiplanen

Direkte utslipp

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter

Beløp i 1000 kr

Klimatiltak	Kostnad 2024	Totalkostnad 2024-2027	Sektor	Kilde	Reduksjon 2023	Reduksjon 2024	Reduksjon 2025	Reduksjon 2026	Reduksjon 2027	Langsiktig reduksjon av	Beskrivelse av finansiering
Fossilfrie bygge- og anleggsplasser			Annen mobil forbrenning	Dieseldrevne motorredskaper	9 992,0	11 729,0	13 388,0	13 450,0	13 513,0	13 703,0	Ansvarlig: Etat for utbygging, Bergen Vann, Bymiljøetaten
Fossilfri fjernvarme			Energiforsyning	Fjernvarme unntatt avfallsforbrenning	5 201,0	4 570,0	4 581,0	4 214,0	3 831,0	2 903,0	Ansvarlig: Eviny Termo
Utslippsfri havn			Sjøfart	*Estimat sjøfart	9 134,0	10 315,0	11 509,0	12 713,0	13 927,0	17 667,0	Ansvar: Bergen Havn
Fossilfri kollektivtransport, fylkeskommunale tiltak			Veitrafikk	Busser	13 601,0	13 294,0	12 902,0	12 465,0	11 976,0	10 558,0	Ansvarlig: Skyss
Lavutslipps avfallstransport			Veitrafikk	Tunge kjøretøy	3 056,0	3 098,0	3 144,0	3 187,0	3 234,0	3 372,0	Ansvar: BIR
Samletiltak: Byutvikling, ladeinfrastruktur, bilfrie bydeler, varelevering, sykkeltiltak og hjertesoner	80 219	429 970	Veitrafikk	Personbiler	18 199,0	17 439,0	16 682,0	15 933,0	15 212,0	13 015,0	Ansvar: Bymiljøetaten
Vridning av personbiltrafikk, fylkeskommunale og kommunale tiltak			Veitrafikk	Personbiler	6 896,0	6 378,0	5 855,0	5 351,0	4 863,0	3 370,0	Ansvarlig: Vestland fylkeskommune, Bymiljøetaten, Plan- og bygningsetaten
Sum	80 219	429 970			66 079,0	66 823,0	68 061,0	67 313,0	66 556,0	64 588,0	

Aktuelle tiltak fram mot 2030

Direkte utslipp

Reduksjoner vises i tonn CO2 ekvivalenter

Beløp i 1000 kr

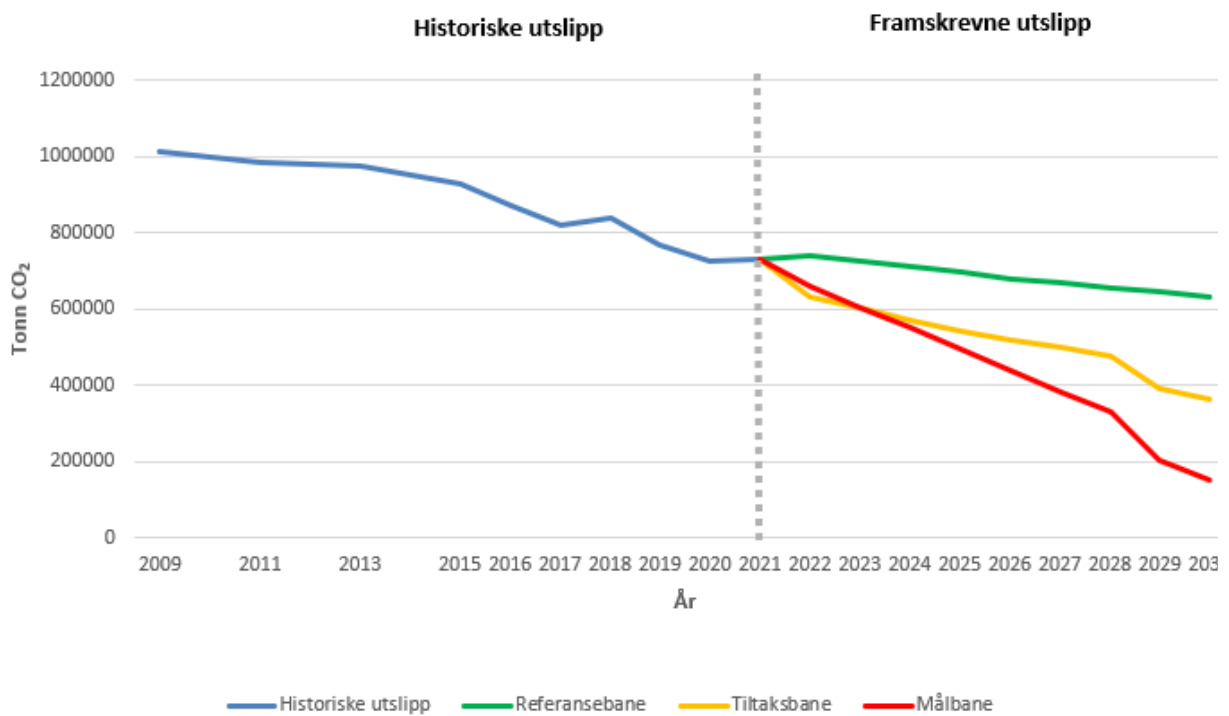
Klimatiltak	Kostnad 2024	Totalkostnad 2024-2027	Sektor	Kilde	Reduksjon 2023	Reduksjon 2024	Reduksjon 2025	Reduksjon 2026	Reduksjon 2027	Langsiktig reduksjon	Beskrivelse av finansiering
Klimakur: Bruk av avansert flytende biodrivstoff i avgiftsfri diesel			Annen mobil forbrøning	Dieseldrevne motorredskaper	7 125,0	7 111,0	7 042,0	6 940,0	6 801,0	6 151,0	
Klimakur: Elektriske ikke-veigående maskiner og kjøretøy			Annen mobil forbrøning	Dieseldrevne motorredskaper	604,0	1 077,0	1 719,0	2 542,0	3 553,0	7 815,0	
Klimakur: CO2-fangst i avfallsforbrøning			Energiforsyning	Avfallsforbrøning	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	69 130,0	
Klimakur: Økt utsortering av brukte tekstiler/plastavfall			Energiforsyning	Avfallsforbrøning	1 016,0	959,0	2 704,0	2 967,0	2 729,0	2 729,0	
Klimakur: Overgang fra rødt kjøtt til fisk og plantebasert kost			Jordbruk	Fordøyelsesprosesser husdyr	116,0	232,0	348,0	464,0	580,0	1 142,0	
Klimakur: Redusert matsvinn			Jordbruk	Fordøyelsesprosesser husdyr	196,0	214,0	230,0	257,0	282,0	342,0	
Klimakur: Fossilfri byggvarme			Oppvarming	Fossil oppvarming	5 427,0	9 361,0	13 300,0	13 305,0	13 310,0	13 326,0	
Klimakur: Avansert biodrivstoff til skipsfart			Sjøfart	*Estimat sjøfart	5 153,0	6 793,0	8 402,0	9 684,0	11 182,0	15 553,0	
Klimakur: Landstrøm			Sjøfart	*Estimat sjøfart	1 742,0	2 330,0	2 922,0	1 401,0	1 614,0	2 220,0	
Klimakur: Null- og lavutslippstiltak for skip			Sjøfart	*Estimat sjøfart	9 559,0	11 100,0	10 996,0	11 931,0	11 720,0	13 219,0	
Klimakur: Null- og			Veitrafikk	Tunge kjøretøy	7 784,0	10 600,0	11 414,0	14 287,0	15 136,0	21 949,0	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

lavutslippstiltak for tunge kjøretøy								
Klimakur: Null- og lavutslippstiltak for varebiler	Veitrafikk	Varebiler	4 124,0	4 999,0	5 802,0	6 712,0	7 594,0	10 027,0
Klimakur: Utslippsfrie personbiler	Veitrafikk	Personbiler	9 662,0	12 876,0	15 743,0	18 220,0	20 340,0	24 965,0
Klimakur: Økt bruk av avansert flytende biodrivstoff i veitransport	Veitrafikk	Annet	3 429,0	4 339,0	5 181,0	6 808,0	8 301,0	14 719,0
Sum			55 937,0	71 991,0	85 803,0	95 518,0	103 142,0	203 287,0

Utsliffsframskrivninger og veien videre

Data på historiske klimagassutslipp for Bergen leveres av Miljødirektoratet. Basert på kunnskap om driverne bak de historiske utslippene og om vedtatt politikk som vil påvirke klimagassutslipp i tiden som kommer, er det mulig å etablere en referansebane. En referansebane gir et anslag for forventet utvikling i klimagassutslipp i et scenario uten nye statlige eller fylkeskommunale klimatiltak utover dem som var vedtatt da referansebanen ble utarbeidet. Se figur 6 under.

Figur 6: Klimagassutslipp i Bergen frem mot 2030

Referansebanen viser ventet utvikling i klimagassutslipp uten nye tiltak. Tiltaksbanen omfatter utvalgte relevante tiltak med virkning i Bergen fra den nasjonale utredningen «Klimakur 2030» (Miljødirektoratet 2020), og en rekke lokale klimatiltak som er vedtatt i Bergen. Målbane representerer det som er teknisk og politisk mulig å få til i Bergen frem mot 2030 og viser således et tak på hva som kan oppnås. Målet for 2030 er en reduksjon i klimagassutslipp på 85 prosent i forhold til 2009.

Figur 6 viser at det er et gap mellom tiltaksbanen (gul linje) og målbane (rød linje). Selv om alle lokale tiltak gjennomføres som planlagt og staten sikrer gjennomføring av alle Klimakur-tiltak med virkning i Bergen, vil likevel ikke klimamålene nås. En viktig grunn til dette er at statens klimamål (55 prosent reduksjon) ligger langt under Bergens klimamål (85 prosent reduksjon), og for flere av utslippssektorene er statlige virkemidler avgjørende for måloppnåelse. Dette, kombinert med en manglende statlig vilje til å tillate større lokal handlefrihet, gjør at det er særlig krevende å nå klimamålene i Bergen. Eksempler på områder med behov for større lokal handlefrihet er innføring av lokale nullutslippsoner, mulighet for å kreve utslippsfrie byggeplasser og mulighet for å lempe på mottakplikten i havnen for å fremme klimaomstilling i maritim sektor.

Innenfor enkelte sektorer har det vært en vellykket klimaomstilling. Utslipp av klimagasser fra oppvarming har siden 2009 hatt en 82 prosent reduksjon, mye takket være et statlig forbud mot

bruk av fyring med mineralolje. Veitrafikk er den desidert største utslippssektoren i Bergen, men takket være omfattende elektrifisering og bruk av biodrivstoff har utslipp herfra falt med 39 prosent siden 2009. Elbilandelen på nybilsalget i Bergen er nå oppe i 97 prosent på private personbiler, mye takket være statlige og kommunale tiltak.

Veien videre

Fra tidlig 1990-tall og frem til 2009 økte utslipp av klimagasser jevnt og trutt i Bergen. Vi har lyktes med å snu denne trenden og mens utslippene ellers i landet har falt med 7 prosent siden 2009, har utslippene fra Bergen falt med 28 prosent. Det er likevel behov for betydelig økt innsats for at målet om 85 prosent reduksjon innen 2030 skal nås.

Fire av ni utslippssektorer representerer nær alle utslippskutt som må til frem mot 2030 for at Bergen skal nå klimamålene. Mye av disse kuttene avhenger av eksempelvis statlig drahjelp. Under følger en oppsummering av hva vi i Bergen må lykkes med innenfor disse fire sektorene:

1. Helhetlig virkemiddelpakke innenfor veitrafikk.
2. Landstrøm og energiomlegging innen passasjertransport (ferge og passasjerbåt).
3. Karbonfangst ved avfallsforbrenningsanlegget.
4. Utslippsfrie byggeplasser.

Veitrafikk er den største kilden til klimagassutslipp i Bergen og sektoren med størst potensiale for kutt. Virkemidlene for å få ned utslippene fra denne sektoren er svært sammensatt av både tilrettelegging og begrensinger. Viktige virkemidler er både nasjonale, regionale og lokale. I Bergen er det viktig å fortsette det gode arbeidet innenfor personbil-segmentet samtidig som vi styrker arbeidet ovenfor varebiler og tyngre kjøretøy. Personbiler har stått for, og står fremdeles for det meste av utslippene i Bergen. De siste årene selges det nesten bare elbiler i Bergen, men utskiftingen går for sakte til at klimamålene vil nås uten en styrket virkemiddelpakke. Bildeling og enda bedre kollektiv er to tilbud som kan bidra til at eldre fossile biler fases ut eller står ubrukt.

Sjøfart står for nest mest klimagassutslipp etter veitrafikk. Offshore supply skip står for mer enn halvparten, mens passasjerskip står for en fjerdedel. Siden vi ikke kan påvirke utslipp fra maritim gjennomgangstrafikk og har begrensede juridiske muligheter innenfor denne sektoren, er landstrøm og aktiv bruk av havneavgift blant våre viktigste tiltak. Vestland fylke kan påvirke en del av utslipp fra passasjerskip gjennom grønnere anbud.

Energiforsyning er en utslippssektor som har bidrag fra fjernvarme, men som i all hovedsak handler om utslipp fra avfallsforbrenning. Karbonfangst ved avfallsforbrenningsanlegget vil ikke bare nær eliminere disse utslippene, men har også potensiale til å kompensere for andre utslipp som vi ikke makter å ta til null med en gang.

Utslippssektoren “annen mobil forbrenning” har det fjerde største potensialet til utslippsreduksjoner frem mot 2030. Dette er en sektor med utslipp fra bruk av avgiftsfri diesel til ikke-veigående motorredskaper som traktorer, anleggsmaskiner og snøscootere. Et viktig grep for å kutte utslipp er fossilfrie og senere utslippsfrie byggeplasser. Her går Bergen kommune foran i sine egne bygge- og anleggsprosjekter, og jobber for at staten skal tillate krav om utslippsfrie byggeplasser i hele kommunen.

Investeringsprogram

Oppsummering

I denne handlings- og økonomiplanen er det for åra 2024-2027 foreslått eit investeringsprogram på til saman 14 milliardar kroner (brutto). Avgiftsfinansierte investeringar, som vert finansierte av gebyrinntekter og sjølvkostfond, på til saman 2,6 mrd. er inkludert i denne summen. Ikkje-avgiftsfinansierte investeringar utgjer til saman 11,4 mrd. i økonomiplanperioden. I dei 11,4 mrd. kr. inngår og tilskudd til Bergen Kirkelige Fellesråd for kirke- og gravplassinvesteringar, som er på vel 120 mill. årleg.

Det er for tida høg investeringsaktivitet i kommunen. Frå investeringsbudsjettet i 2023 går 60 % til prosjekt som allereie er igangsett. Det vil seie prosjekt som er i ein gjennomføringsfase, eller prosjekt som har kome så langt i planlegginga at det ikkje vil vere hensiktsmessig å stoppe prosessen. Blant dei største investeringane som har starta opp kan ein nemne Midtbygda sjukeheim, Garnes ungdomsskule, Sentralbadet scenekunsthuss og Bergen inkluderingscenter. Vidare kan det nemnast at berre 8% av investeringsbudsjettet i 2023 går til heilt nye investeringar.

Dei største nye investeringane som det foreslås å sette av midlar til er kjøp av kommunale utleieboliger til familier (tj. 09) samt bygging av ren og skitten sone på ulike brannstasjoner (tj. 07). Byrådet ynskjer og å starte opp prosjektutviklingar knytta til hhv. Gassverkbygget, Knappentunet kommunale utleieboliger, Flerbrukshus for barn og familie og Ny brannstasjon i Bergen Vest.

Byrådet ynskjer å halde fram med grundige forprosjekt og gode kostnadsestimat, med fokus på potensielle kostnadsreducerande grep i planlegginga. Det er derfor blitt oppretta ein sekkepost på hhv. drift og investeringar, kor det vert satt av budsjettmidlar til konseptvalgutredningar. Kva prosjekt som skal motta midlar frå denne potten vil det vere opp til byrådet å avgjere i eiga sak som årleg skal leggast fram like etter at budsjett er vedtatt. Hensikten er at byrådet skal få større innflytelse på kva prosjekt som vert prioritert og kva type konsept som skal utredast. Meir informasjon om disse sekkepostane kan ein lese om på tjenesteområde 21.

Byrådet leggjer i år fram eit innhaldsrikt investeringsbudsjett med over 250 prosjekt i ulike størrelse. Nedanfor er ein kort omtale av dei mest sentrale prosjekta på utvalde tenesteområde:

Skule

Skule er det tenesteområdet med størst investeringsbudsjett i økonomiplanperioden (4,8 mrd.) og utgjer 1/3 av heile investeringsbudsjett. Det blir for tida gjennomført store skuleinvesteringar, mellom anna Eidsvåg skole og Garnes Ungdomsskule og ny idrettshall ved Rå skole. I tillegg er det planlagt fleire prosjektutviklingsprosjekt på skular. Midlar til gjennomføring av desse ligg enn så lenge på sekkeposten "Skule - rehabilitering og nybygg" og utgjer den største investeringsposten. For fleire av disse prosjekta er det planlagt oppstart for gjennomføring utover i økonomiplanperioden.

Tenester til eldre

Innanfor dette tenesteområdet er det riving og gjenoppreisning av Midtbygda sjukeheim som er den største pågåande investeringa. For dette prosjektet var det fatta gjennomføringsvedtak tidlegare i år og prosjektet starta opp når ein fekk innvilga søknad om tilskot frå Husbanken. I tillegg har fleire konseptutviklingsprosjekt starta opp, mellom anna Fageråsheimen og Frieda Fasmer sykehjem. Budsjettmidlar til gjennomføring av desse ligg samla på sekkeposten "Sykehjem - rehabilitering og nybygg".

Kultur

På kulturområdet er det restaureringa av Det Hanseatiske Museum og Kulturhuset Danckert Krohn samt Sentralbadet scenekunsthuss som er dei to store pågåande investeringane. I tillegg blir det gjennomført fleire konseptutviklingsprosjekt, kor Fyllingsdalen kulturhus er det største.

Budsjettmidlar til gjennomføring av desse ligg samla på sekkeposten "Kommunale kulturbygg - rehabilitering og nybygg".

Idrett

På idrett er Alvøen idrettshall det største prosjektet blant dei som er igangsatt. Men det er starta opp mange prosjektutviklingar, mellom anna Bjørnarhallen, Laksevåghallen og Fysak/ Nytt elvetun. Alle disse har planlagt oppstart for gjennomføring i økonomiplanperioden. Budsjettmidlar til gjennomføring ligg enn så lenge samla på sekkeposten “Kommunale idrettsbygg - rehabilitering og nybygg”.

Bustadtiltak

Mange av investeringane innanfor dette tenesteområdet har sitt utspring frå «Boligprogram - 125 nye boliger», som i mange år har vore ein sekkepost med målsetting om å bygge/ skaffe 125 nye kommunale bustadar til dei mest vanskelegstilte på bustadmarknaden. Det gjeld mellom anna Sandbrekkevegen, Petedalsmyra, Sanddalsringen og Steinsvikkroken utleieboliger. For alle desse er det planlagt gjennomføring i økonomiplanperioden. I tillegg foreslår byrådet, som ei ny investering, at det vert satt av 200 mill. i økonomiplanperioden til eit prosjekt som skal skaffe kommunale utleiebustadar til familiar. Det skal og starta opp eit prosjektutviklingsprosjekt på Knappentunet, som kommunen kjøpte tidlegare år.

Vatn og avløp

Det er i økonomiplanperioden planlagt investeringar knytt til vatn og avløp for 2,5 mrd. Alt dette fell innunder sjølvkostområdet og kategorien “avgiftsfinansierte investeringar”. Dei største prosjekta er Espeland vannbehandlingsanlegg og Garnes renseanlegg. For desse prosjekta er det budsjettert med store usikkerhetsavsetningar. Mjølkeråen - Kvernevik VA-anlegg og Åsane Nord avløpsnett trinn 1 er og store prosjekt, kor fyrstnemnte allereie har starta opp, medan den andre er ei ny investering. Det er og satt av nær 200 mill. til ein sekkepost kalla “Dig og NoDig rammeavtaler påkostning vannledninger”. Her er planlagt diverse småprosjekt som tidlegare vart finansiert over driftsbudsjettet. Pga. manglende selvkostfond på vann blir deler av arbeidet no tatt som investering i 2023 og 2024.

Korleis vert nye investeringar budsjettert

Ved svært tidlege kostnadsestimat vert det brukt ein kombinasjon av gjennomsnittsprisar og erfaringstal frå eigne tilsvarande prosjekt. Areal reknar ein ut med bakgrunn i den tiltenkte brukaren sitt behov, til dømes talet på plassar på sjukeheim eller elevtal kombinert med normtal for areal. Det vert deretter lagt på eit relativt stort påslag for usikkerheit i tidleg fase. Når ein seinare har meir informasjon om konkrete løysingar og skildring av kvalitetar, samt sikker arealutrekning, vil kostnadsestimata bygge på meir detaljerte utrekningar.

Det skal gjennomførast minst éi større kvalitetssikring av estimat i form av ein usikkerhetsanalyse før det vert lagt fram forslag til gjennomføringsvedtak. Usikkerhetsanalysar i tidleg fase baserer seg i større grad på nøkkeltal. Det skal derfor leggast på eit større påslag på usikkerheit enn meir modne prosjekt. Etat for utbygging (som er ansvarleg for gjennomføringa av dei største byggeprosjekta i kommunen) har rammeavtale med fire ulike firma til å gjennomføre usikkerhetsanalyse. Når analysen vert gjennomført så samlar ein eit bredt samansett team for å gi sine innspel, slik at ein fangar opp det meste av potensielle usikkerheiter. Analysen endar i ein rapport med anslag på P50 og P85*. I store prosjekt blir det gjennomført fleire usikkerhetsanalysar igjennom prosjektforløpet.

I kommunen vert dei store prosjekta budsjettert med ei kostnadsramme som det er 85% sjanse for at ein klarer å halde seg innanfor (såkalla P85-estimat). Samtidig styrer ein prosjekta etter ei styringsramme på P50, som det er estimert 50% sjanse for å halde seg innanfor. Differansen mellom P50 og P85, eller mellom styringsramma og kostnadsramma, utgjør usikkerhetsavsetninga.

I økonomiplanen vil ein sjå fleire prosjektutviklingsprosjekt i investeringsprogrammet. Dette er prosjekt kor ein er i en planleggingsfase. Til desse er det satt av tilstrekkeleg med midlar til aktiviteten i tidleg fase, det vil seie utgreiing, regulering, forprosjekt osv. Midlar til sjølve gjennomføringa av prosjekta (byggefase) ligg på sekkepost fram til ein har kome så langt i prosessen at det kan fattast gjennomføringsvedtak. Mellom anna tenesteområda barnehage, skule, tenester til eldre, idrett og kultur har slike sekkepostar. Gjennomføringsvedtak er eit vedtak som vere på plass før man går i gong med sjølve bygginga/gjennomføringa, og kan seiest å vere eit siste avgjerslepunkt om kor vidt en skal gå i gong med prosjektet eller ikkje.

Finansiering av investeringsprogram 2024-2027

Ikkje-avgiftsfinansierte investeringar

Låneopptak

Det vert budsjettert med totalt 6,6 milliardar kroner i låneopptak til ikkje-avgiftsfinansierte investeringar i økonomiplanperioden. Sjå elles eige avsnitt om korreksjonslinja for nærmare omtale om brutto investeringsnivå.

Tilskot til investeringar

Tilskot til investeringar utgjer om lag 1,3 milliardar i økonomiplanperioden. Dette dreier seg i hovudsak om investeringstilskot til sjukeheimar, bufelleskap til utviklingshemma, kultur og bustadtiltak.

Kompensasjon av meirverdiavgift

Budsjettert meirverdiavgiftskompensasjon for investeringar er på om lag 1,78 milliardar kroner i økonomiplanperioden. Beløpet vert sett med utgangspunkt i gjennomsnittleg påløpt meirverdiavgift dei tre føregåande åra på dei enkelte tenesteområda. Mva-kompensasjon vil som hovudregel inngå som del av fellesfinansieringa av investeringsporteføljen. For enkelte prosjekt kor heile eller deler av øvrig finansiering består av bidrag frå andre, inngår mva-kompensasjon som del av prosjektet si spesifikke finansiering. Eksempelvis kan dette vere prosjekt som vert finansiert av gaver eller utbyggingsavtalar, kor utbygger finansierer kommunen sine investeringar i infrastruktur.

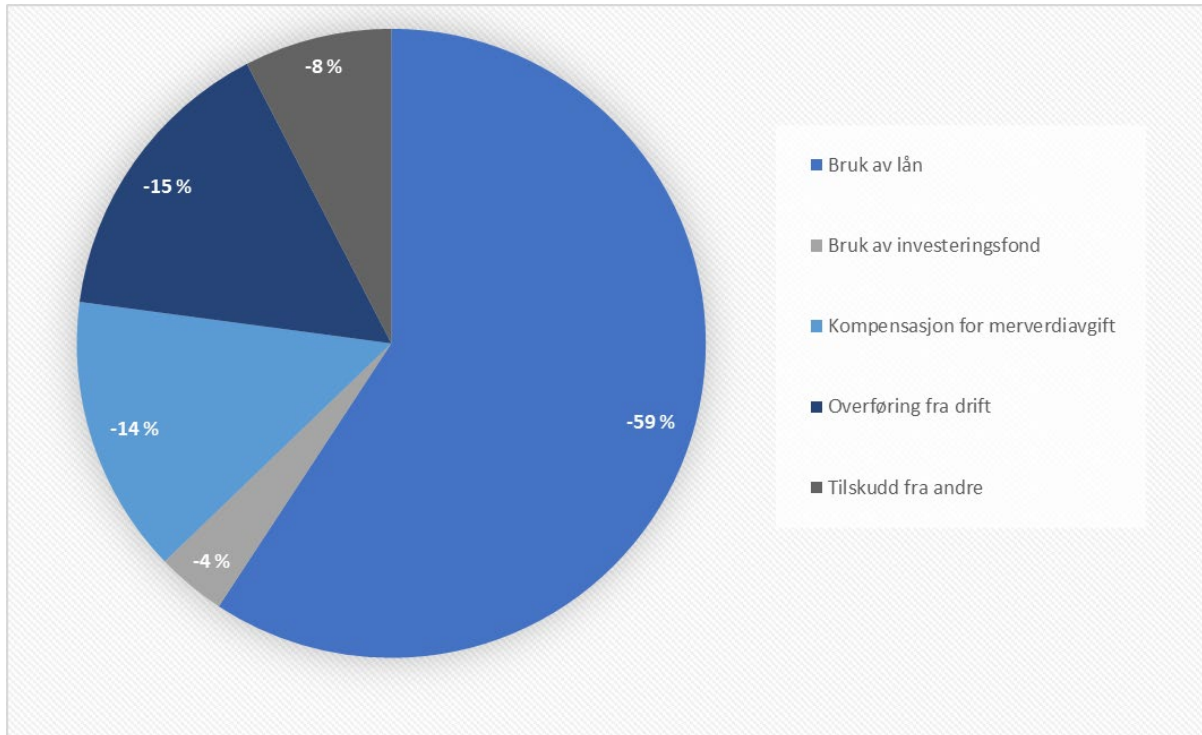
Overført frå driftsbudsjettet

Driftsfinansiering bidrar til redusert lånebehov med tilhøyrande reduserte kapitalutgifter. I økonomiplanperioden vert det lagt opp til å overføre i snitt ca. 360 mill. per år frå driftsbudsjettet til investeringsbudsjettet. Totalt utgjer dette 1,5 mrd. kroner. Sjå kapitlet om [økonomiske utsikter og rammebetingelser](#) og avsnittet "Byrådet prioriterer å bevare kommunens robuste finansielle stilling" for meir utfyllande informasjon om driftsfinansieringa.

Bruk av avsetningar

Det er budsjettert med å bruke omlag 423 mill. av midler på fond til å finansiere investeringar i økonomiplanperioden. Det er først og fremst budsjetterte inntekter for kjøp av eigedom ein her planlegg å bruke.

Bildet under viser et kakediagram kor ein ser kor stor del dei ulike finansieringsalternativa utgjer. Bruk av lån er desidert størst med 59% og bruk av investeringsfond utgjer den minste delen med 4 %.

Avgiftsfinansierte investeringar

Avgiftsfinansierte investeringar er utelukkande lånefinansierte. Det vert budsjettert med om lag 2,6 milliarder kroner i økt låneopptak i økonomiplanperioden.

Sentral korreksjon for lågare samla investeringsnivå

Sentral korreksjon for lavere samlet investeringsnivå

I dei siste handlings- og økonomiplanane har ein valt å ta i bruk ei sentral korrigering av investeringsnivået. Bakgrunnen var at ein i åra før opplevde store avvik mellom vedtatt investeringsbudsjett og rekneskap, og det gav kommunen ei utfordring sidan det braut med kommunelova § 46 punkt 3 om realistisk budsjettering av årsbudsjettet. Urealistisk budsjettering i investeringsbudsjettet førte mellom anna til at det vart lagt inn langt høgare kapitalkostnader i driftsbudsjettet enn naudsynt.

Prosjekt er i ulik fase, og mange av dei er i så tidleg fase at det er stor usikkerheit både i forhold til kostnadsanslag og framdrift. Omfanget av prosjektet blir ofte ikkje klar før dei fyrste fasane er gjennomført (eksemelvis behovsanalysar, konseptval, moglegheitsstudiar mv.). I tillegg tar ofte reguleringsprosessar og dei kommunale avgjerslene lengre tid enn først antatt. For prosjekta isolert sett er det samstundes ynskeleg å halde «trykket» oppe på framdrift og gjennomføring, og det er derfor ikkje ynskjeleg å budsjettere med lågare gjennomføringstakt enn det som er mogleg. Mange prosjekt opererer også med store usikkerheitsavsetningar, og det er lite sannsynleg at det blir behov for å bruke heile den samla avsetninga til usikkerheit i budsjettet.

Også i denne handlings- og økonomiplan foreslår byrådet å legge inn ei sentral korreksjon av det samla investeringsnivået, slik at det samla sett vert halde på eit realistisk nivå, utan at enkeltinvesteringar vert forskjøve eller tatt ut. Investeringsnivået for ikkje-avgiftsfinansierte investeringar (brutto) blir dermed trekt ned til eit nivå som byrådet vurderer som eit realistisk nivå basert på rekneskapstal frå tidlegare år, samt kva investeringar som er venta å starte opp dei neste åra. I 2024 og 2025 ligger dette nivået på vel 2,8 mrd. kr., og er synkande i perioden, til 2,64 mrd. kr. i 2027.

Med den sentrale korreksjonen tek ein både høgde for at nokon enkeltprosjekt vil bli forsinka samanlikna med den opphavlege planen, og for at kostnadene blir lågare enn kostnadsramma (P85). Som følge av dette grepet vil også låneopptaket, med tilhøyrande kapitalkostnadar, vere tilpassa eit meir realistisk nivå.

Denne korreksjonen har i opplegget følgjande størrelse for kvart av åra i økonomiplanen (i mill. kr):

	2023	2024	2025	2026
Sentral korreksjon	-840	-1 150	-1 630	-1 490

Byrådet vil gjennom budsjettåret følge nøye med på framdrifta til dei enkelte prosjekta, og ved behov foreslå å justere den sentrale korreksjonen i samband med revidert budsjett og tertialrapport 2.

For avgiftsfinansierte investeringar er det ikkje foreslått ein liknande sentral korreksjon.

Sal av fast eigedom

Salg av fast eiendom

I investeringsprogrammet er det lagt til grunn at investeringane skal finansierast mellom anna ved bruk av kapitalfond (ubundne investeringsfond). Dette fondet vert tilført midlar gjennom sal av aktiva i bykassen (kommunale eigendomar, aksjar og andeler).

Bergen kommune har dei seinare åra erverva ganske mange eigendomar. Her kan mellom anna strategiske kjøp av barnehagar samt kjøpet av postterminalane på Mindemyren og Jektviken nemnast. I 2022 utgjorde den kommunale bygningsmassen om lag 1,3 mill. kvadratmeter, noko som er ein auke opp frå 850 000 kvadratmeter i 2011. Antall kvadratmeter med forvalta areal har auka jamnt. Delvis skuldast det at Etat for bygg og eiendom har overtatt forvaltninga av areal frå andre enheter i kommunen. Ei annen forklaring er faktisk tilvekst

Like viktig som å kjøpe nytt areal og nye bygg til viktige formål, er det nødvendig å avhende bygg og eigendomar som ikkje er like strategisk viktige for drifta. Å eige og drifte ein eigedom er kostbart og krev betydelege ressursar. Byrådet ønskjer å oppretthalde et høgt ambisjonsnivå når det kjem til sal av eigendomar. I Vedtatt handlings- og økonomiplan 2023-2026 vart det budsjettert med sal av eigedom for 100 mill. årleg i økonomiplanperioden. Og i denne økonomiplanen foreslår byrådet å vidareføre det nivået.

Framover vil ein fokusere på å få i gong reguleringsprosessar på tomter som kommunen eig, særleg i transformasjonsområde kor det er høg aktivitet. Eit døme er Dokkenområdet, kor det føreligg store planar for byutvikling dei komande åra.

Tabellen under viser kor mykje som er foreslått budsjettert i økonomiplanperioden av inntekter frå sal av fast eigedom. Alle salsinntekter vil bli satt av til ubundne investeringsfond.

	2024	2025	2026	2027
Sal av fast eigedom	-100,0	-100,0	-100,0	-100,0

Avsetning til ubundne investeringsfond	100,0	100,0	100,0	100,0
--	-------	-------	-------	-------

Øvrige deler av investeringsbudsjettet

Lån til videre utlån (formidlingslån)

Rammen for lån til videre utlån fra Husbanken i 2023 er kr 950 mill. Denne rammen blir videreført i forslaget til økonomiplan for 2024-2027. Samme beløp blir ført opp i nye innlån fra Husbanken.

Avdragsinntekter fra henholdsvis ordinære avdrag og ekstraordinære avdrag går til direkte nedbetaling av eksterne innlån i samme regnskapsår. På same måte vil forventa bruk av tapsfond gå til nedskrivning av ekstern gjeld.

	2023	2024	2025	2026	2027
Videreutlån husbankmidler	950	950	950	950	950
Bruk av lån til videreutlån husbankmidler	-950	-950	-950	-950	-950
Ekstraordinære avdrag	4	5	5	5	5
Avdrag lån til videreutlån	447	385	432	478	522
Mottatte ordinære avdrag videreutlån husbankmidler	-146	-133	-152	-173	-193
Mottatte ekstraordinære avdrag videreutlån husbankmidler	-301	-252	-280	-305	-329
Bunden overføring fra driftsregnskapet (bruk av tapsfond)	-4	-5	-5	-5	-5
Sum	0	0	0	0	0

Avdrag, utlån mv.

Bykassen sitt langsiktige utlån til private pleie- og omsorgsinstitusjoner er lånefinansiert gjennom kommunens lånefond. Mottatte avdrag på disse lånene blir overført til lånefondet og går til nedbetaling av ekstern gjeld til samme formål. Videre har bykassen utlån til ulike private aktører, finansiert av kommunens ubundne midler. Avdragene blir her tilbakeført ubundne investeringsfond.

	2023	2024	2025	2026	2027
--	------	------	------	------	------

Avdrag vedr. utlån private institusjoner	34,3	38,2	38,2	38,2	38,2
Videreutlån til private institusjoner	0	0	0	0	0
Avsetninger til ubundne investeringsfond	0,3	0,7	0,7	0,7	0,8
Mottatte avdrag utlån	-0,3	-0,7	-0,7	-0,7	-0,8
Mottatte avdrag utlån private institusjoner	34,3	38,2	-38,2	38,2	-38,2
Bruk av lån til videreutlån private institusjoner	0	0	0	0	0
Sum	0	0	0	0	0

Egenkapitalinnskudd - pensjonskasser

I tråd med bystyrets budsjettvedtak for 2010 skal det årlig skytes inn ny egenkapital i pensjonskassene. For 2024 blir det budsjettert med kr 64,12 mill. til Bergen kommunale pensjonskasse (BKP) og kr 11,88 mill. til KLP. Egenkapitalinnskuddene blir finansiert ved bruk av ubundne investeringsfond.

	2023	2024	2025	2026	2027
Kjøp av andeler i pensjons-selskap (BKP og KLP)	74,0	76,0	78,0	80,0	82,0
Bruk av ubundne investeringsfond	74,0	-76,0	-78,0	-80,0	-82,0
Sum	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

2A Hovedoversikt investeringer (§5-5)

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	VB 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Investeringer i varige driftsmidler	3 025 619	3 336 404	3 404 365	3 460 006	3 384 034	3 360 315
Tilskudd til andres investeringer	106 525	86 800	117 512	119 666	121 820	111 531
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	274 317	74 000	76 000	78 000	80 000	82 000
Utlån av egne midler	9 442	40	140	140	140	140
Avdrag på lån	832	4 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Sum investeringsutgifter	3 416 734	3 501 244	3 603 017	3 662 812	3 590 994	3 558 986
Kompensasjon for merverdiavgift	-434 426	-490 000	-422 700	-408 500	-465 600	-480 900
Tilskudd fra andre	-201 824	-317 234	-224 287	-261 670	-327 028	-289 852
Salg av varige driftsmidler	-47 310	-150 000	-100 000	-100 000	-100 000	-100 000
Salg av finansielle anleggsmidler	-25 395	0	0	0	0	0
Utdeling fra selskaper	-118 055	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-31 190	-340	-700	-700	-725	-750
Bruk av lån	-1 886 487	-2 269 861	-2 316 793	-2 353 702	-2 255 025	-2 338 894
Sum investeringsinntekter	-2 744 688	-3 227 435	-3 064 480	-3 124 572	-3 148 379	-3 210 396
Videreutlån	931 604	800 000	950 000	950 000	950 000	950 000
Bruk av lån til videreutlån	-931 604	-800 000	-950 000	-950 000	-950 000	-950 000
Avdrag på lån til videreutlån	404 776	481 349	423 200	470 200	516 200	560 200
Mottatte avdrag på videreutlån	-401 864	-481 349	-423 200	-470 200	-516 200	-560 200
Netto utgifter videreutlån	2 911	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	-678 630	-239 987	-457 340	-457 340	-347 340	-267 340
Bruk av bundne investeringsfond	-35 638	-1 661	-5 897	-3 600	-16 000	0
Avsetning til bundne investeringsfond	72 463	0	0	0	0	0
Bruk av ubundet investeringsfond	-122 200	-182 000	-175 500	-177 500	-179 500	-181 500
Avsetning til ubundet investeringsfond	89 048	149 840	100 200	100 200	100 225	100 250
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-674 957	-273 808	-538 537	-538 240	-442 615	-348 590
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	0	0	0	0	0	0

2B Spesifikasjon investeringsutgifter (§5-5)**1. Investeringer i varige driftsmidler**

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	VB 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan Sum 2024-2027
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer							
Barnehage	150 809	182 650	101 741	164 459	198 190	198 175	662 565
Skole	650 633	1 064 529	970 130	1 055 962	1 449 984	1 375 303	4 851 379
Tjenester til eldre	269 149	341 332	400 431	522 933	682 658	806 320	2 412 342
Tjenester til funksjonshemmede	914	6 000	3 900	4 000	4 600	28 300	40 800
Tjenester til utviklingshemmede	155 865	275 226	138 273	270 620	195 160	52 470	656 523
Psykisk helse	1 030	91 000	0	0	0	0	0
Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	5 679	2 500	3 000	8 000	5 000	0	16 000
Introduksjons- og tolketjenester	201 530	163 049	65 391	0	0	0	65 391
Overføringer til trossamfunn	0	-1	0	0	0	0	0
Brannvesen	38 978	113 173	98 722	93 701	68 751	32 400	293 574
Samferdsel	149 391	234 882	276 987	260 121	296 555	200 998	1 034 661
Boligtiltak	108 386	122 978	257 112	507 465	332 440	153 000	1 250 017
Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern	1 099	1 850	0	0	0	0	0
Private planer og byggesak	5	1 500	0	0	0	0	0
Naturforvaltning og parkdrift	220 126	218 035	127 977	109 298	171 873	204 975	614 122
Klima og miljø	34 911	122 055	93 823	27 838	34 248	92 368	248 277
Kultur	200 346	566 675	522 853	534 097	352 049	263 826	1 672 825
Idrett	127 267	265 252	326 260	271 034	462 505	658 000	1 717 799
Næring	60 767	76 800	80 314	75 000	25 000	18 000	198 314
Bystyrets organer og administrasjon	42	0	0	0	0	0	0
Administrasjon og fellesfunksjoner	196 192	94 265	172 566	40 310	35 200	33 200	281 276
Beredskap og sivilforsvar	11 051	5 000	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Renovasjon	20 979	26 140	26 172	9 338	1 788	0	37 297
Pensjon og fellesposter	0	0	10 000	15 000	15 000	15 000	55 000
Sentrale inntekter og finansposter	0	-1 100 000	-839 947	-1 148 959	-1 628 374	-1 492 996	-5 110 276
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer	2 605 153	2 874 888	2 837 705	2 822 217	2 704 626	2 641 339	11 005 887
Avgiftsfinansierte investeringer							
Private planer og byggesak	4 173	2 182	0	0	0	0	0
Vann og avløp	339 578	358 083	482 924	599 938	677 120	718 476	2 478 458
Renovasjon	76 716	101 709	83 236	37 351	1 788	0	122 375
Sum Avgiftsfinansierte investeringer	420 466	461 974	566 160	637 289	678 908	718 476	2 600 833
Øvrige							

	Regnskap 2022	VB 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan Sum 2024-2027
Næring	0	500	500	500	500	500	2 000
Sum Øvrige	0	500	500	500	500	500	2 000
Programkode mangler							
Sum Programkode mangler	0	0	0	0	0	0	0
Investeringer i varige driftsmidler	3 025 619	3 337 362	3 404 365	3 460 006	3 384 034	3 360 315	13 608 720

2. Tilskudd til andres investeringer

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	VB 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan Sum 2024- 2027
Overføringer til trossamfunn	101 981	86 800	117 512	119 666	121 820	111 531	470 529
Samferdsel	2 223	0	0	0	0	0	0
Naturforvaltning og parkdrift	353	0	0	0	0	0	0
Vann og avløp	1 967	0	0	0	0	0	0
Tilskudd til andres investeringer	106 525	86 800	117 512	119 666	121 820	111 531	470 529

3. Investeringer i aksjer og andeler i selskaper

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	VB 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan Sum 2024-2027
Kultur	1 294	0	0	0	0	0	0
Næring	203 864	0	0	0	0	0	0
Pensjon og fellesposter	69 158	74 000	76 000	78 000	80 000	82 000	316 000
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	274 317	74 000	76 000	78 000	80 000	82 000	316 000

4. Utlån av egne midler*Beløp i 1000*

	Regnskap 2022	VB 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan Sum 2024-2027
Sentrale inntekter og finansposter	9 442	40	140	140	140	140	560
Utlån av egne midler	9 442	40	140	140	140	140	560
Sum del 1-4	3 415 902	3 498 202	3 598 017	3 657 812	3 585 994	3 553 986	14 395 809

Investeringsstabell for kommunen samlet

Ikke-avgiftsfinansierte investeringer

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
Barnehage											
Barnehage - Rehabilitering og nybygg	Løpende						10,0	78,6	80,2	104,2	273,1
ENØK-prosjekter	Løpende						3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
ENØK-tiltak kommunale bygg og boliger	2023		IA	0,9	0,0	0,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Flaktveit barnehage - rehabilitering - prosjektutvikling	2025		IA	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	0,0	0,0	5,0
Garnes U, svømmehall - oppgradering	2025	BY 144/22	IA	-10,0	0,0	-10,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gyldenpris barnehage - prosjektutvikling	2024		IA	10,9	0,0	10,9	3,6	3,0	0,0	0,0	6,6
Handlingsplan 1-2 - barnehage	Løpende						10,0	-0,0	-0,0	0,0	10,0
Haugatun barnehage - prosjektutvikling	2026		IA	10,9	0,0	10,9	1,9	3,7	4,3	0,0	9,9
Indre Arna barnehage - prosjektutvikling	2024		IA	10,1	0,0	10,1	1,6	0,0	0,0	0,0	1,6
Innvendig oppgraderinger - Barnehage	Løpende						4,0	4,0	4,0	4,0	16,0
Inventar byggeprosjekter - barnehage	Løpende						2,5	2,5	2,5	2,5	10,0
Iristunet barnehage - oppgradering	2024		IA	10,0	0,0	10,0	7,0	0,0	0,0	0,0	7,0
Laksevåg barnehage - totalrehabilitering	2024	BY 351/22	70,4	70,4	0,0	70,4	24,5	10,0	0,0	0,0	34,5
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						25,0	25,0	25,0	25,0	100,0
Olsvik barnehage	2027		IA	200,0	0,0	200,0	0,5	25,1	76,0	56,2	157,7
Oppgradering uteareal barnehage	Løpende						2,5	2,5	2,5	2,5	10,0
Slettebakken barnehage - prosjektutvikling	2024		IA	10,1	0,0	10,1	0,0	6,4	0,0	0,0	6,4

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
Smart oppvekst	Løpende						0,7	0,7	0,7	0,7	2,9
Sum Barnehage				318,2	0,0	318,2	101,7	164,5	198,2	198,2	662,6
Skole											
Christi Krybbe skoler SFO - prosjektutvikling	2026		IA	25,3	0,0	25,3	0,0	3,0	4,0	-3,8	3,2
Eidsvåg skole - rehabilitering, nybygg og idrettshall	2024	BY 31/19	516,4	546,0	-10,0	536,0	100,2	0,0	0,0	0,0	100,2
ENØK-prosjekter	Løpende						9,0	5,0	5,0	5,0	24,0
ENØK-tiltak kommunale bygg og boliger	2023		IA	6,2	0,0	6,2	3,5	0,0	0,0	0,0	3,5
Garnes U, svømmehall - oppgradering	2025	BY 144/22	160,8	90,4	-11,5	78,9	52,7	6,8	0,0	0,0	59,5
Garnes ungdomsskole - riving og nybygg	2025	BY 145/22	725,6	725,6	-3,0	722,6	228,5	144,7	100,0	0,0	473,1
Gimle ungdomsskole – prosjektutvikling	2026		IA	54,0	0,0	54,0	5,0	24,5	22,0	0,0	51,5
Haukedalen skole - prosjektutvikling	2026		IA	30,0	0,0	30,0	3,2	11,1	11,3	2,7	28,4
Haukeland skole – kapasitetsutvidelse	2024	BY 171/21	125,5	170,2	0,0	170,2	67,8	18,0	0,0	0,0	85,8
Haukeland skole - oppgradering	2024		IA	30,0	0,0	30,0	20,0	0,0	0,0	0,0	20,0
Hjellestad skole - oppgradering gymbygg - prosjektutvikling	2025		IA	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0	2,0
Inneklimatiltak - skoler	Løpende						40,0	40,0	40,0	0,0	120,0
Innvendig oppgradering - skoler	Løpende						3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Inventar, byggeprosjekter - skole	Løpende						6,0	6,0	6,0	6,0	24,0
Laksevågshallen, nybygg – prosjektutvikling	2026		IA	-10,0	0,0	-10,0	-0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Loddefjord skole - prosjektutvikling	2026		IA	56,0	0,0	56,0	9,3	17,0	18,0	0,0	44,3
Midtunvegen bofelleskap	2026		IA	-35,2	0,0	-35,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Minde skole og idrettshall - prosjektutvikling	2025		IA	10,4	0,0	10,4	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0
Mindemyren flerbruksbygg - prosjektutvikling	2026		IA	81,6	0,0	81,6	4,2	8,5	38,5	0,0	51,2
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						30,0	30,0	30,0	30,0	120,0

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
Mjølkeråen skole - oppgradering - prosjektutvikling	2025		IA	2,0	0,0	2,0	2,0	-0,0	0,0	0,0	2,0
Olsvik skole - oppgradering Olsvikhallen - prosjektutvikling	2025		IA	2,5	0,0	2,5	2,5	0,0	0,0	0,0	2,5
Oppgradering av uteareal - skole	Løpende						10,5	5,0	5,0	5,0	25,5
Ortun skole	2024	BY 250/23	108,8	93,8	0,0	93,8	65,0	0,0	0,0	0,0	65,0
Rolland skole, riving og nybygg - prosjektutvikling	2024		IA	32,6	0,0	32,6	13,0	0,0	0,0	0,0	13,0
Rå skole, idrettshall	2025	BY 177/23	129,8	129,8	0,0	129,8	80,6	19,7	0,0	0,0	100,3
Salhus skole – prosjektutvikling	2026		IA	20,9	0,0	20,9	2,6	5,3	8,8	0,0	16,6
Skole - Rehabilitering og nybygg	Løpende						0,0	529,6	1 013,8	1 315,4	2 858,9
Slettebakken skole - prosjektutvikling	2026		IA	52,7	0,0	52,7	2,5	7,3	40,4	0,0	50,1
Slåtthaug skole - prosjektutvikling	2025		IA	54,3	0,0	54,3	13,0	9,0	0,0	0,0	22,0
Smart oppvekst	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Storetveit skole, rehabilitering og ny idrettshall - prosjektutvikling	2025		IA	84,9	0,0	84,9	20,0	17,0	0,0	0,0	37,0
Søreide ungdomsskole, nybygg - prosjektutvikling	2025		IA	36,8	0,0	36,8	11,7	13,1	0,0	0,0	24,8
Tiltak for personer med funksjonsnedsettelse	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Tveiterås skole - riving og nybygg	2023	BY 217-20	262,6	262,6	0,0	262,6	7,3	0,0	0,0	0,0	7,3
Ulriken avlastningsskole	2024		IA	64,2	0,0	64,2	59,2	0,0	0,0	0,0	59,2
Varden skole, utvidelse – prosjektutvikling	2024		IA	39,7	0,0	39,7	27,5	0,0	0,0	0,0	27,5
Ytre Arna skole - prosjektutvikling	2025		IA	35,2	0,0	35,2	11,8	16,8	0,0	0,0	28,5
Åstveit skole - rehabilitering og nybygg	2026		IA	265,0	0,0	265,0	45,6	105,5	94,3	2,0	247,4
Sum Skole				2 959,4	-24,5	2 934,9	970,1	1 056,0	1 450,0	1 375,3	4 851,4
Tjenester til eldre											
Biler til transport av eldre	Løpende						0,8	0,8	0,8	0,8	3,0

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
ENØK-prosjekter	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
ENØK-tiltak kommunale bygg og boliger	2023		IA	6,9	0,0	6,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Fageråshjemmet - prosjektutvikling	2024		IA	73,2	-0,0	73,2	12,7	0,0	0,0	0,0	12,7
Frieda Fasmer, nytt sykehjem - prosjektutvikling	2025		IA	86,0	4,2	90,2	14,0	36,5	0,0	0,0	50,5
Hordnestunet - oppgradering og ombygging	2024		IA	70,0	0,0	70,0	38,5	0,0	0,0	0,0	38,5
Midtbygda sjukeheim, riving og nybygg	2027	BY 93/23	993,0	993,0	-228,8	764,2	300,3	353,9	216,2	0,0	870,5
Mindemyren flerbruksbygg - prosjektutvikling	2026		IA	45,8	0,0	45,8	4,1	8,3	27,4	0,0	39,8
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						12,0	12,0	12,0	12,0	48,0
Sykehjem - Rehabilitering og nybygg	Løpende						-0,0	103,4	418,3	785,6	1 307,3
Sykehjem og Dagsentre - Oppgradering av uteområder	Løpende						3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Åsaheimen	2023	BY 295/17	549,8	672,5	-198,0	474,5	10,0	0,0	0,0	0,0	10,0
Sum Tjenester til eldre				1 947,2	-422,6	1 524,7	400,4	522,9	682,7	806,3	2 412,3
Tjenester til funksjonshemmede											
Bofellesskap for personer med funksjonsnedsettelse	2026	BY 155-19	115,0	25,0	-0,0	25,0	3,9	4,0	4,6	-0,0	12,5
Tjenester til funksjonshemmede - rehabilitering og nybygg	Løpende						0,0	0,0	0,0	28,3	28,3
Sum Tjenester til funksjonshemmede				25,0	-0,0	25,0	3,9	4,0	4,6	28,3	40,8
Tjenester til utviklingshemmede											
"Boligløftet Bergen" - nye boliger	Løpende						0,0	23,3	53,0	22,8	99,1
Barne- og Avslastningsboliger - Leirvikåsen 11, 13 og 15	2026		IA	30,0	-16,5	13,5	10,0	20,0	0,0	0,0	30,0
Biler til transport av utviklingshemmede	Løpende						1,4	0,0	0,0	5,7	7,0
Boligplan - Tjenester til	Løpende						0,0	0,5	10,0	10,0	20,5

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
utviklingshemmede - Oppgradering tjenestebaser											
Boligplan - Tjenester til utviklingshemmede - sekkepost	Løpende						6,6	-0,0	0,0	0,0	6,6
Breisteinvegen 190 - tjenestebase bofellesskap	2025	BR 1226/23	19,8	20,8	0,0	20,8	10,0	9,5	0,0	0,0	19,5
Etablere trådløst nett på alle tjenestesteder i Etat for tjenester til utviklingshemmede	2026	0	IA	4,0	0,0	4,0	1,5	1,5	1,0	0,0	4,0
Haugland bofellesskap	2026		IA	206,8	-23,0	183,8	45,4	89,0	52,6	0,0	187,0
Landåsveien 33 - Bofellesskap for utviklingshemmede	2023	BY 216/21	111,1	106,1	-15,5	90,6	15,0	0,0	0,0	0,0	15,0
Midtunvegen bofellesskap	2026		IA	168,7	-13,8	126,7	24,2	42,4	31,2	10,0	107,8
Nedre Totland bofellesskap	2026		IA	104,5	-11,5	92,9	20,0	52,4	18,8	0,0	91,2
Teigane bofellesskap	2026		IA	83,1	-11,5	71,6	4,2	32,0	28,6	4,0	68,8
Unneland bofellesskap	2025	BY 263/20	64,7	23,4	-19,8	3,6	-0,0	0,0	-0,0	0,0	-0,0
Sum Tjenester til utviklingshemmede				747,3	-111,7	607,4	138,3	270,6	195,2	52,5	656,5
Sosialhjelp og andre sosiale tjenester											
Krisesenter for Bergen og omegn - prosjektutvikling	2026		IA	20,9	0,0	20,9	3,0	8,0	5,0	0,0	16,0
Sum Sosialhjelp og andre sosiale tjenester				20,9	0,0	20,9	3,0	8,0	5,0	0,0	16,0
Introduksjons- og tolketjenester											
Bergen Inkluderingscenter	2024	BY 111-19	889,0	916,9	0,0	916,9	65,4	0,0	0,0	0,0	65,4
Sum Introduksjons- og tolketjenester				916,9	0,0	916,9	65,4	0,0	0,0	0,0	65,4
Overføringer til trossamfunn											
Gravplassinvestering	Løpende						59,5	61,7	63,8	65,8	250,9
Johanneskirken rehabilitering	2026		IA	59,6	0,0	59,6	12,3	12,3	12,3	0,0	36,9
Kirkeinvesteringer	Løpende						23,5	23,5	23,5	23,5	94,0
Middelalderkirker	Løpende						22,2	22,2	22,2	22,2	88,8
Sum Overføringer til trossamfunn				59,6	0,0	59,6	117,5	119,7	121,8	111,5	470,5

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
Brannvesen											
Bergen Vest ny brannstasjon	2025		IA	17,1	0,0	17,1	0,0	7,2	10,0	0,0	17,1
Bilpark brann	Løpende						8,1	11,4	10,0	9,0	38,5
Bygging av nytt næst til Sjøbrand	2025		IA	35,1	0,0	35,1	0,0	17,6	17,6	0,0	35,1
ENØK-prosjekter	Løpende						3,8	-0,0	0,0	0,0	3,8
Fana brannstasjon - nybygg	2024	BY 80/19	92,6	155,3	0,0	155,3	40,0	0,0	0,0	0,0	40,0
Fana Brannstasjon- inventar og utstyr	2024		IA	1,6	0,0	1,6	1,6	0,0	0,0	0,0	1,6
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Nytt oppdragshåndteringssystem 110 - sentralene	2024		IA	9,8	-0,1	9,8	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3
Ombygging av brannstasjoner - prosjektutvikling	2024		IA	13,6	0,0	13,6	6,8	0,0	0,0	0,0	6,8
Ren og skitten sone i Hovedstasjonen, Åsane, Arna og Laksevåg. Selve ombyggingen	2028		IA	150,0	0,0	150,0	35,1	54,6	28,2	20,4	138,3
Sum Brannvesen				382,6	-0,1	382,6	98,7	93,7	68,8	32,4	293,6
Samferdsel											
AdO Arena, solenergianlegg	2025	BY 56/23	IA	3,0	0,0	3,0	-0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Bilfri bydel – Bømergaten/Løvtakksiden	2025	-	IA	58,6	-0,8	57,6	17,8	35,2	0,0	0,0	53,0
Bilfri bydel – Nedre Nygård/Nygårdshøyden	2027		IA	72,9	0,0	72,9	15,6	20,8	8,3	15,0	59,7
Deltakelse i Graveklubbprosjekter	Løpende						5,1	4,9	-0,0	-0,0	10,0
Digitalisering samferdsel	Løpende						4,3	0,0	0,0	0,0	4,3
Gang- og sykkelveier	Løpende						2,9	0,0	0,0	0,0	2,9
Gangveger Laksevåg del 2	2025		IA	1,7	-1,3	-0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3
Gangveger Loddefjord - Olsvik	2023	BR 1084/22	10,3	10,3	-8,0	0,6	-0,0	0,0	0,0	0,0	-0,0
Garnes ungdomsskole, rekkefølgekrav infrastruktur	2025		IA	76,8	0,0	76,8	35,5	32,5	0,0	0,0	68,0
Gåstrategi oppfølging	Løpende						10,9	16,6	14,1	0,0	41,6

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
Handlingsplan for sykkel på kommunalt vegnett	Løpende						36,1	44,7	62,0	80,0	222,8
Idrett - Rehabilitering og nybygg	Løpende						0,0	20,0	31,0	0,0	51,0
Infrastrukturtiltak i utbyggingsområder	Løpende						3,0	19,5	20,0	20,0	62,5
Johan Berentsensvei - fortau	2025		IA	11,6	0,0	11,6	1,0	-0,0	0,0	0,0	1,0
Klimatilpasning, tiltak	Løpende						3,3	0,0	0,0	0,0	3,3
Ladeinfrastruktur for bil	Løpende						2,3	2,0	0,0	0,0	4,3
Ladepunkter i boligsoneanlegg	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Lyngbøveien - trafikkisikring	2025	BY 59/22	144,8	154,9	0,0	154,9	41,6	21,6	0,9	0,0	64,1
Midtunvegen bofelleskap, rekkefølgekrav og infrastruktur	2025		IA	17,1	0,0	17,1	8,1	4,5	3,0	0,0	15,6
Mobilitetstiltak Gåbyen	Løpende						22,2	4,9	36,0	16,4	79,5
Møllendalsbakken	2026		IA	16,4	-5,3	6,1	5,0	3,3	0,0	0,0	8,3
Møllendalselven elve- og strandpark	2028		IA	0,5	0,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Olsvik barnehage - rekkefølgekrav	2026		IA	6,4	0,0	6,4	0,0	2,1	2,1	2,1	6,4
Permanent bobilparkering - utredning	2025		IA	1,7	0,0	1,7	0,2	1,0	0,0	0,0	1,2
Rekkefølgekrav - sekkepost	Løpende						0,0	0,0	45,0	45,0	90,0
Rekkefølgekrav Mulen - gjennomføring	2026		IA	27,4	0,0	27,4	25,2	2,2	0,0	0,0	27,4
Rolland skole - rekkefølgekrav	2024		IA	8,0	0,0	8,0	8,0	0,0	0,0	0,0	8,0
Supplering av lyspunkter på eksisterende anlegg	Løpende						2,5	2,0	2,0	2,0	8,5
Trafikkisikring	Løpende						16,0	16,8	20,1	15,5	68,3
Utbyggingsavtaler Møllendal	Løpende						0,6	0,0	0,0	0,0	0,6
Utbyggingsavtaler Søreide	Løpende						2,4	0,0	0,0	0,0	2,4
Utbyggingsavtaler Wergeland	Løpende						2,1	0,5	0,0	0,0	2,6
Wergeland – Grunnerverv og forberedende arbeider	2026		52,0	50,2	0,0	50,2	0,0	0,0	47,0	0,0	47,0
Sum Samferdsel				517,7	-15,4	495,0	277,0	260,1	296,6	201,0	1 034,7
Boligtiltak											
Bjørge, utleieboliger	2025		IA	57,6	-0,0	57,6	22,2	20,7	-0,0	0,0	42,9
Boligprogram - 125 nye boliger	Løpende						28,5	133,8	110,8	89,6	362,7
ENØK-tiltak kommunale bygg	2023		IA	18,2	0,0	18,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
og boliger											
Flerbrukshus - barn og familie - prosjektutvikling	2026		IA	20,0	0,0	20,0	5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Kjøp av 3 enkeltboliger	2025		IA	15,0	-0,0	15,0	5,0	5,0	0,0	0,0	10,0
Knappentunet kommunale utleieboliger - prosjektutvikling	2026		IA	13,2	0,0	13,2	1,0	3,0	3,0	6,0	13,0
Kommunale utleieboliger til familier	2026		IA	200,0	0,0	200,0	100,0	100,0	0,0	0,0	200,0
Petedalsmyra, utleieboliger	2025	BY 249/23	111,4	111,4	-15,4	96,0	32,0	42,9	17,8	-0,0	92,7
Sandbrekkevegen bosenter og utleiebolig	2026		IA	182,7	-17,3	143,4	4,0	60,1	78,7	21,0	163,8
Sanddalsringen utleieboliger	2023		IA	200,9	-23,0	177,8	3,9	59,4	92,3	31,4	187,0
Steinsvikkroken, utleieboliger	2025	BY 92/23	101,6	106,4	-11,5	94,9	35,5	28,4	4,8	0,0	68,7
Tomt med prosjekt (Boligprogrammet)	2025	BY 238/22	99,2	99,2	-1,0	98,2	20,0	49,2	20,0	0,0	89,2
Sum Boligiltak				1 024,6	-68,2	934,3	257,1	507,5	332,4	153,0	1 250,0
Naturforvaltning og parkdrift											
Badebyen Bergen	2027		IA	4,0	0,0	4,0	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Barnas byrom	Løpende						6,1	14,1	14,1	14,1	48,5
Bystrand Lungegårdsparken	2028	BY0159/18	120,0	454,0	-0,1	453,8	56,0	54,2	83,0	105,4	298,6
Den grønne akse	Løpende						5,2	5,2	5,2	8,0	23,6
Fontener i sentrum	Løpende						4,3	4,3	0,0	0,0	8,6
Gateopprustning Torgallmenningen og gater rundt	2023		IA	2,0	0,0	2,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Grønneviken - byboliger og delekultur - Prosjektutvikling	2025		IA	12,7	0,0	12,7	3,7	2,7	0,0	0,0	6,3
Innløsning og erverv friarealer	Løpende						0,2	0,3	0,3	0,3	1,1
Kim Frieles plass	2028		IA	6,0	0,0	6,0	0,0	0,0	0,0	1,0	1,0
Kollevågen etterdrift avf.deponi	2020	KFIN71/16	IA	1,2	0,0	1,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Løvstien etappe 4 - delstrekning 2	2024	BY 119/20	50,0	111,6	0,0	111,6	-1,5	0,0	0,0	0,0	-1,5
Mindemyren fase 1 - planlegging og gjennomføring	2023	BY 295/19	116,2	112,1	0,0	112,1	2,5	0,0	0,0	0,0	2,5
Mindemyren kommunal andel	Løpende						4,9	6,0	6,3	10,0	27,3
Mindetorget	2026		IA	16,8	0,0	16,8	3,9	1,4	8,7	0,0	14,0
Møllendalselven elve- og strandpark	2028		IA	114,1	-0,3	113,8	9,0	9,0	15,3	20,0	53,4

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
Naturstrategi - rekreasjon	Løpende						0,0	3,0	2,0	2,0	7,0
Nesttun elvepark	2027		IA	39,5	0,0	39,5	6,8	0,0	1,1	30,6	38,5
Ny strømforsyning Festplassen	2024	UFKN 67/20	20,0	25,6	0,0	25,6	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2
Nygårdsparken nedre del	2024	BY 362/20	67,0	92,1	0,0	92,1	9,4	0,0	0,0	0,0	9,4
Steinsvikneset	2027		IA	11,4	0,0	11,4	0,0	0,0	3,0	4,0	7,0
Storavatnet park- og friluftsområde - prosjektutvikling	2024		IA	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0	2,0
Sælenvassdraget del 2 - prosjektutvikling	2028		IA	15,6	0,0	15,6	1,7	1,4	2,2	4,4	9,6
Torgboder pilot	2024		IA	5,4	0,0	5,4	3,4	0,0	0,0	0,0	3,4
Turveinett/ friluftstiltak inkl. Byfjellene	Løpende						8,9	3,6	3,6	3,6	19,7
Utbyggingsavtaler Mindemyren	Løpende						-0,0	-0,0	20,0	0,0	20,0
Utbyggingsavtaler Søreide	Løpende						0,2	0,0	0,0	0,0	0,2
Vassdrags- og våtmarkstiltak	Løpende						0,0	3,0	2,5	0,5	6,0
Vågstrappen - prosjektutvikling	2026		IA	4,5	0,0	4,5	0,0	0,0	3,5	0,0	3,5
Wergeland – Grunnerverv og forberedende arbeider	2026		IA	1,9	-0,2	1,4	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum Naturforvaltning og parkdrift				1 032,5	-0,7	1 031,5	128,0	109,3	171,9	205,0	614,1
Klima og miljø											
Mobilpunkter og ladepunkter	Løpende						-0,0	5,6	5,0	5,0	15,6
Nesttunvassdraget (flomsikring)	2027		IA	60,0	0,0	60,0	10,0	10,0	20,0	17,4	57,4
Renere Havn - Prosjektkoordinator	2026		IA	24,4	-10,6	11,8	3,2	3,4	3,5	0,0	10,1
Renere Havn - Vågen	2030		IA	468,0	-271,0	195,7	6,6	8,9	5,8	70,0	91,2
Slettebakken avfallsdeponi	2025	BY 116/20	IA	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Store Lungegårdsvann	2024	BY 105/22	423,8	210,4	-118,5	76,4	74,0	0,0	0,0	0,0	74,0
Sum Klima og miljø				762,9	-400,1	344,1	93,8	27,8	34,2	92,4	248,3
Kultur											
Det Hanseatiske museum - restaurering Finnegården 1A	2026	BY 264/18	337,9	657,0	0,0	657,0	164,5	161,3	50,5	0,0	376,3
Det Hanseatiske museum - utstilling - prosjektutvikling	2027		IA	11,1	0,0	11,1	2,1	0,0	0,0	0,0	2,1
ENØK-prosjekter	Løpende						2,0	2,0	2,0	2,0	8,0

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
Fyllingsdalen kulturhus - prosjektutvikling	2026		IA	94,0	0,0	94,0	10,0	11,9	30,7	0,0	52,6
Hovedbiblioteket, oppgradering tekniske anlegg	2025		IA	93,5	0,0	93,5	28,0	39,0	8,6	0,0	75,6
KODE: KVV for kommunens anlegg på Troidhaugen	2023		IA	12,6	0,0	12,6	5,7	0,0	0,0	0,0	5,7
Kommunale kulturbygg - Rehabilitering og nybygg	Løpende						3,0	22,0	79,3	107,5	211,8
Kulturhuset Danckert Krohn - restaurering og ombygging	2025	BY 45/21	95,8	193,3	0,0	193,3	47,4	30,0	0,0	0,0	77,4
Kunstinnkjøp	Løpende						1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Kunstnerisk utsmykning	Løpende						3,2	1,0	1,0	1,0	6,2
Kvinner på sokkel	Løpende						5,7	2,0	2,0	2,0	11,7
Lysverkbygget – ombygging og asbestsanering	2027		IA	96,0	0,0	96,0	30,0	36,3	15,0	0,0	81,3
Mindemyren flerbruksbygg - prosjektutvikling	2026		IA	3,5	0,0	3,5	0,3	0,6	2,0	0,0	2,9
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						10,0	10,0	10,0	10,0	40,0
Oppgradering KODE 1	2023		IA	38,0	0,0	38,0	12,0	0,0	0,0	0,0	12,0
Produksjonskjøkken på Lystgården	2024		IA	5,0	0,0	5,0	-2,0	2,0	0,0	0,0	0,0
Rehabilitering av kaier ved Kystkultursenteret i Sandviken	2024		IA	42,4	0,0	42,4	0,0	15,0	0,0	0,0	15,0
Sentralbadet scenekunsthus	2026	BY 20/21	730,6	828,5	-229,0	599,5	200,0	200,0	150,0	140,3	690,3
Sentralbadet, påbygg kontorseksjon	2026	BY 20/21	156,3	0,2	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Skisseprosjekt Fysak/nytt Elvetun	2025		IA	7,0	0,0	7,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum Kultur				2 082,1	-229,0	1 853,1	522,9	534,1	352,0	263,8	1 672,8
Idrett											
AdO Arena, solenergianlegg	2025	BY 56/23	20,1	18,8	0,0	18,8	15,1	2,0	0,0	0,0	17,1
Alvøen idrettshall	2025	BY 247/23	254,7	254,7	-16,6	238,1	130,0	55,5	9,0	0,0	194,5
Arna stadion - Nytt garderobebygg	2025		IA	28,6	0,0	28,6	0,0	2,0	22,0	0,0	24,0
Bjørnarhallen - prosjektutvikling	2025		IA	34,8	0,0	34,8	5,3	19,1	0,0	0,0	24,4
ENØK-prosjekter	Løpende						2,0	2,0	2,0	2,0	8,0

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
ENØK-tiltak kommunale bygg og boliger	2023		IA	0,7	0,0	0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Fyllingsdalen idrettshall, tilbygg – prosjektutvikling	2024		IA	6,0	0,0	6,0	2,0	0,0	0,0	0,0	2,0
Haugland bofelleskap, ombygging gymsal	2026		IA	37,8	0,0	37,8	6,4	27,2	3,2	0,0	36,8
Haukelandshallen - oppgradering/ rehabilitering	2024	BY 1028/23	11,0	18,5	0,0	18,5	5,0	0,0	0,0	0,0	5,0
Idrett - Rehabilitering og nybygg	Løpende						0,0	0,0	329,5	621,0	950,5
Idrettsplan	Løpende						0,0	5,0	5,0	5,0	15,0
Investeringer driftsmateriell	Løpende						2,9	0,0	0,0	0,0	2,9
Kunstgressbane Nymark - Oppgradering av grusplass	2027		IA	41,0	0,0	41,0	38,0	0,0	0,0	0,0	38,0
Kunstgressprogram	Løpende						11,0	15,0	15,0	15,0	56,0
Laksevåghallen, nybygg – prosjektutvikling	2026		IA	97,4	0,0	97,4	18,0	29,3	27,5	0,0	74,8
Mathopen aktivitetssal	2025		IA	78,0	0,0	78,0	24,7	40,0	4,1	0,0	68,8
Mindemyren flerbruksbygg - prosjektutvikling	2026		IA	26,0	0,0	26,0	2,3	4,8	15,7	0,0	22,8
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						10,0	10,0	10,0	10,0	40,0
Nærmiljøanlegg nyinvest.	Løpende						3,0	0,0	0,0	0,0	3,0
Olsvik barnehage - BMX-bane	2024		IA	32,8	-4,5	27,2	31,4	0,0	0,0	0,0	31,4
Oppgradering av lysanlegg	2030		IA	20,0	0,0	20,0	5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Oppgradering av utendørsanlegg	Løpende						4,0	0,0	0,0	0,0	4,0
Rekkefølgekrav idrettsanlegg	Løpende						2,5	-0,0	0,0	0,0	2,5
Salhus skole – prosjektutvikling	2026		IA	-0,2	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Ski- og joggeløyper	Løpende						2,6	10,0	0,0	0,0	12,6
Skisseprosjekt Fysak/nytt Elvetun	2025		IA	33,0	0,0	33,0	5,0	28,0	0,0	0,0	33,0
Varden stadion, garderobebygg med garasjer	2026		IA	35,2	0,0	35,2	0,0	16,1	14,6	0,0	30,7
Sum Idrett				763,0	-21,1	740,8	326,3	271,0	462,5	658,0	1 717,8
Næring											
Gassverkbygget - prosjektutvikling	2027		IA	20,0	0,0	20,0	2,0	5,0	5,0	8,0	20,0

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
Havneeiendommer sekkepost	Løpende						10,0	10,0	10,0	10,0	40,0
Produksjonskjøkken på Lystgården	2024		IA	4,5	0,0	4,5	2,0	0,0	0,0	0,0	2,0
Sentralbadet, påbygg kontorseksjon	2026	BY 20/21	IA	149,5	0,0	149,5	66,3	60,0	10,0	0,0	136,3
Sum Næring				174,0	0,0	174,0	80,3	75,0	25,0	18,0	198,3
Bystyrets organer og administrasjon											
Administrasjon og fellesfunksjoner											
Anskaffelse av loggmonitoreringsverktøy	2025		IA	5,0	0,0	5,0	3,0	1,5	0,0	0,0	4,5
Byarkiv - ombygging	2025	2022/48067	IA	84,5	0,0	84,5	77,4	0,0	0,0	0,0	77,4
Digitalisering av analoge arkiv	2024	201300455-58	IA	1,0	0,0	1,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2
Digitaliseringsprosjekter	2025		IA	22,0	0,0	22,0	8,3	3,6	0,0	0,0	11,9
ENØK-prosjekter	Løpende						3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Investeringsprosjekter IKT i tjenestene – sekkepost	Løpende						2,0	2,0	2,0	0,0	6,0
Kjøp av lokaler til Bergen byarkiv	2024	BY 176/23	45,0	45,0	0,0	45,0	45,0	0,0	0,0	0,0	45,0
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						20,0	20,0	20,0	20,0	80,0
Nytt fagsystem eiendomsskatt	2023		IA	3,0	0,0	3,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,5
Oppgradering av Magistraten og Manufakturhuset - prosjektutvikling	2024		IA	5,0	0,0	5,0	3,0	0,0	0,0	0,0	3,0
Oppgradering og utvidelse av IKT-infrastruktur	Løpende						7,2	7,2	7,2	7,2	28,8
Sentralbadet, påbygg kontorseksjon	2026	BY 20/21	IA	12,2	0,0	12,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sikringstiltak av kommunale arbeidsplasser	Løpende						3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Sum Administrasjon og fellesfunksjoner				177,7	-0,0	177,7	172,6	40,3	35,2	33,2	281,3

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
Beredskap og sivilforsvar											
Tilfluktsrom - oppgradering mv	Løpende						2,0	2,0	2,0	2,0	8,0
Sum Beredskap og sivilforsvar				0,0	0,0	0,0	2,0	2,0	2,0	2,0	8,0
Renovasjon											
Drotningstvik deponi kommunal andel (50%)	2024		IA	0,9	0,0	0,9	0,6	-0,0	0,0	0,0	0,6
Etterdrift deponier	Løpende						1,6	0,0	0,9	0,0	2,5
Kollevågen etterdrift avf.deponi	2020	KFIN71/16	25,0	94,3	0,0	94,3	3,8	0,0	0,0	0,0	3,8
Slettebakken avfallsdeponi	2025	BY 116/20	321,0	123,9	0,0	123,9	20,2	9,3	0,0	0,0	29,6
Tjørnen deponi kommunal andel (50%)	2024		IA	0,9	0,0	0,9	0,0	-0,0	0,9	0,0	0,9
Sum Renovasjon				219,9	0,0	219,9	26,2	9,3	1,8	0,0	37,3
Pensjon og fellesposter											
Sekkepost til gjennomføring av konseptvalgutredninger (KVU)	2034		IA	55,0	0,0	55,0	10,0	15,0	15,0	15,0	55,0
Sum Pensjon og fellesposter				55,0	0,0	55,0	10,0	15,0	15,0	15,0	55,0
Sentrale inntekter og finansposter											
Bystrand Lungegårdsparken	2028	BY0159/18	IA	0,0	0,0	-0,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Gangveger Loddefjord - Olsvik	2023	BR 1084/22	IA	0,0	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Møllendalsbakken	2026		IA	0,0	0,0	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Renere Havn - Prosjektkoordinator	2026		IA	0,0	0,0	-0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Renere Havn - Vågen	2030		IA	0,0	0,0	-66,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sentral korreksjon	Løpende						-839,9	-	-	-1 493,0	-5 110,3
Store Lungegårdsvann	2024	BY 105/22	IA	0,0	0,0	-14,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Sum Sentrale inntekter og finansposter				0,0	0,0	-83,1	-839,9	-	-	-1 493,0	-5 110,3
Sum				14 153,6	-	12 812,7	2 955,2	2 941,9	2 826,4	2 752,9	11 476,4

Avgiftsfinansierte investeringer

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
Vann og avløp											
Avløpsnett / innsamling av avløpsvann	Løpende						33,2	18,1	125,3	4,6	181,2
Avløpsrensing	Løpende						5,0	5,0	57,0	0,0	67,0
Breviksbakken del 2 separerer overvann	2025		IA	12,8	0,0	12,8	4,6	2,0	0,0	0,0	6,6
Bybanen sentrum - Fyllingsdalen, va-anlegg	2026	BY213/18	659,5	659,5	0,0	659,5	10,0	30,0	-0,0	299,6	339,6
Carl Konows gate separer overvann	2024	AD 2018/23708- 11	5,0	6,0	0,0	6,0	0,9	0,9	1,5	0,0	3,2
Dig og NoDig rammeavtaler påkostning vannledninger	Løpende						105,5	89,5	0,0	0,0	194,9
Distribusjon av vann	Løpende						21,6	8,5	101,5	1,5	133,1
Espeland vannbehandlingsanlegg	2027	BY 146/22	800,0	800,0	0,0	800,0	45,5	148,3	105,4	4,1	303,3
Fanahammeren avløpssanering	2025	FU 65/20	IA	73,1	0,0	73,1	12,3	8,4	8,3	37,1	66,1
Fjell - Bergen reservevannforsyning	2028	BY29/18	50,0	80,0	0,0	80,0	0,1	5,1	10,8	2,6	18,7
Fjellanlegg oppgradering	2025		IA	89,4	0,0	89,4	25,0	25,0	0,0	0,0	50,0
Furubotn del 2 separer overvann	2024		IA	14,3	0,0	14,3	0,0	0,0	1,2	0,0	1,2
Garnes renseanlegg oppgradering	2027	BY 317/22	425,0	615,0	0,0	615,0	25,8	84,8	114,8	88,8	314,2
Gimleveien m.fl. va-anlegg	2025		IA	25,0	0,0	25,0	14,0	8,0	0,0	0,0	22,0
Gjensidigegården va-anlegg	2024		IA	22,1	0,0	22,1	12,6	0,0	0,0	0,0	12,6
Holtaveien va-anlegg	2028		IA	57,5	0,0	57,5	10,0	18,0	8,0	0,0	36,0
Indre Arna (Stuajordet) høydebasseng	2024	BR 1178/22	19,8	24,0	0,0	24,0	-0,0	0,0	-0,0	0,0	-0,0
Kismul hovedvannledning del 1	2024	UFKN 127/21	28,9	32,6	0,0	32,6	-0,0	0,0	10,2	0,0	10,2
Kjøkkelvikdalen vannledning	2025		IA	14,6	0,0	14,6	0,0	0,0	0,0	1,5	1,5
Lagunen–Skjoldskiftet (Miljøløftet) separer overvann	2027		IA	12,8	0,0	12,8	2,1	2,3	2,3	5,9	12,7
Lyngbøvegen va-anlegg	2026	BY 104/22	59,5	36,2	0,0	36,2	13,5	7,2	0,0	2,4	23,1
Løvstakklien - Bøhmergt. va-anlegg	2027		IA	168,1	-0,1	168,0	27,2	43,3	13,9	27,2	111,7

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
Mjølkeråen - Kvernevik va-anlegg	2026	BY32/19	171,0	231,0	0,0	231,0	42,4	14,2	0,1	0,0	56,6
Mynteviken va-anlegg	2026	UFKN 63/23	26,0	21,7	0,0	21,7	1,2	9,5	10,0	0,0	20,7
Nedre Nygård del 1 va-anlegg	2024	UFKN 64-20	22,0	21,9	0,0	21,9	4,2	1,0	0,0	0,2	5,4
Nedre Nygård del 2 va-anlegg	2025		IA	39,6	0,0	39,6	14,1	16,4	9,2	0,0	39,6
Produksjon av vann	Løpende						5,0	5,0	50,0	-0,0	60,0
Riplegården høydebasseng	2024		IA	29,5	0,0	29,5	8,9	0,0	0,0	0,0	8,9
Skjold - Fjøsanger samkjøringsledning	2026		IA	73,5	0,0	73,5	2,6	29,5	24,1	0,0	56,1
Skredderdalen dam	2024	BR 1336/22	17,7	17,7	0,0	17,7	8,8	0,0	0,0	0,0	8,8
Storavatnet dammer (Fyllingen)	2025	UFKN 14/22	45,5	45,5	0,0	45,5	9,0	0,0	0,0	19,1	28,1
Storediket (dammer)	2026		IA	30,0	0,0	30,0	1,0	7,0	10,5	0,0	18,5
Sætrevegen ringledning	2024		IA	9,0	0,0	9,0	3,4	0,0	0,0	2,0	5,4
Åsane nord avløpsnett trinn 1	2027		IA	261,2	0,0	261,2	13,2	13,0	13,0	222,0	261,2
Sum Vann og avløp				3 523,6	-0,1	3 523,6	482,9	599,9	677,1	718,5	2 478,5
Renovasjon											
Drotningstveit deponi kommunal andel (50%)	2024		IA	0,9	0,0	0,9	0,6	-0,0	0,0	0,0	0,6
Etterdrift deponier	Løpende						1,6	0,0	0,9	0,0	2,5
Slettebakken avfallsdeponi	2025	BY 116/20	IA	420,7	0,0	420,7	81,0	37,4	0,0	0,0	118,4
Tjørnen deponi kommunal andel (50%)	2024		IA	0,9	0,0	0,9	0,0	-0,0	0,9	0,0	0,9
Sum Renovasjon				422,5	0,0	422,5	83,2	37,4	1,8	0,0	122,4
Sum				3 922,1	-0,1	3 922,1	566,2	637,3	678,9	718,5	2 600,9

Øvrige

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
Næring											
Salg av eiendom / kapitalfrigjøring EBE	Løpende						0,5	0,5	0,5	0,5	2,0
Sum Næring				0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5	2,0
Sum				0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5	2,0

Gebyr og egenbetaling

Under er byrådets forslag til avgifter, gebyrer og egenbetalinger for Bergen kommune i 2024.

Det gis en samlet oversikt over forslag til satser for avgifter, gebyrer og egenbetalinger knyttet til en del av de tjenester som Bergen kommune yter.

Gebyrpremissene finner man her:

[Premisser og gebyrregulativ 2024 for feiing og tilsyn](#)

[Premisser og gebyrregulativ 2024 for plan- og byggesaker](#)

[Premisser og gebyrregulativ 2024 for vann-, avløps- og slamgebyr](#)

[Premisser og gebyrregulativ 2024 for renovasjon](#)

Institusjonsopphold - sykehjem

Døgnopphold

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Korttidsopphold ved sykehjem	pr. døgn	185	185	0	0% Satsen fastsettes i statsbudsjettet
Maksimal egenbetaling sykehjem	pr. mnd	47 600	50 300	2 700	6%

Dagopphold

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Dag-/nattopphold ved boavdeling i sykehjem	pr. dag / natt	105	105	0	0% Satsen fastsettes i statsbudsjettet

Fotpleie

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Fotpleie for beboere med vedtak om langtidsopphold på sykehjem	pr. behandling	86	91	5	6% Gjelder kun beboere på langtidsopphold. Andre brukere betaler ordinære priser for fotpleie. Fotpleie for beboere på langtidsopphold som er rekvirert som et ledd i medisinsk behandling er gratis.

Frisør for beboere med vedtak om langtidsopphold på sykehjem:

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Klipp	pr. stk	179	189	10	6% Gjelder kun beboere på langtidsopphold. Andre brukere betaler ordinære priser.

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Permanent	pr. stk	640	677	37	6%	Gjelder kun beboere på langtidsopphold. Andre brukere betaler ordinære priser.
Vask og legg	pr. stk	179	189	10	6%	Gjelder kun beboere på langtidsopphold. Andre brukere betaler ordinære priser.

Institusjonsopphold - psykisk helse

Døgnopphold

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Maksimal egenbetaling institusjon psykisk helse	pr. mnd	47 600	50 300	2 700	6%	

Hjemmebaserte tjenester

Aktivitetssenter for hjemmeboende eldre

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
1 dag pr. uke	pr. mnd.	365	386	21	6%	
2 dager pr. uke	pr. mnd.	730	772	42	6%	
3 dager pr. uke	pr. mnd.	1 095	1 158	63	6%	
4 dager pr. uke	pr. mnd.	1 460	1 544	84	6%	
5 dager pr. uke	pr. mnd.	1 825	1 930	105	6%	

Praktisk bistand

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Inntekt fra 237.240 til 355.860 (2-3G)	pr. time	266	281	15	6%	Oppdrag som ikke er avbestilt senest 1 døgn i forveien blir fakturert.
Inntekt fra 237.240 til 355.860 (2-3G)	Utgiftstak pr. mnd.	1 064	1 124	60	6%	Oppdrag som ikke er avbestilt senest 1 døgn i forveien blir fakturert.
Inntekt fra 355.861 til 474.480 (3-4G)	pr. time	474	501	27	6%	Oppdrag som ikke er avbestilt senest 1 døgn i forveien blir fakturert.
Inntekt fra 355.861 til 474.480 (3-4G)	Utgiftstak pr. mnd.	1 896	2 004	108	6%	Oppdrag som ikke er avbestilt senest 1 døgn i forveien blir fakturert.
Inntekt over 474.481 (over 4G)	pr. time	591	625	34	6%	Oppdrag som ikke er avbestilt senest 1 døgn i forveien blir fakturert.
Inntekt over 474.481 (over 4G)	Utgiftstak pr. mnd.	2 364	2 500	136	6%	Oppdrag som ikke er avbestilt senest 1 døgn i forveien blir fakturert.
Inntekt under 237.240 (2G)	pr. time	136	136	0	0%	Satsen fastsettes i statsbudsjettet. Oppdrag som ikke er avbestilt senest 1 døgn i forveien blir fakturert.
Inntekt under 237.240 (2G)	Utgiftstak pr. mnd.	136	136	0	0%	Satsen fastsettes i statsbudsjettet. Oppdrag

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
						som ikke er avbestilt senest 1 døgn i forveien blir fakturert.

Digital og mobil trygghetsalarm

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Inntekt over 237.240 (2G)	pr. mnd.	339	358	19	6%	
Inntekt under 237.240 (2G)	pr. mnd.	250	264	14	6%	

Betaling måltider

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Dessert	pr. stk.	12	13	1	8%	
Frokost servert i omsorgsboliger	pr. stk.	37	39	2	5%	
Kvelds servert i omsorgsboliger	pr. stk.	37	39	2	5%	
Lunch servert i omsorgsbolig	pr. stk.	37	39	2	5%	
Middag bragt til hjemmeboende	pr. stk.	86	91	5	6%	
Påslag for stor porsjon	pr. stk.	16	17	1	6%	
Varm middag servert i omsorgsbolig	pr. stk.	81	86	5	6%	
Varm middag servert i seniorsenter	pr. stk.	97	103	6	6%	

Diverse tjenester

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Egenandel for transport til/fra dagsentre og varig tilrettelagt arbeid for utviklingshemmede	pr. dag	37	39	2	5%	Utgiftstak pr. måned på kr. 435

Fysioterapitjenesten

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Fysioterapibehandling						Egenandeler for fysioterapibehandling utført av kommunale tjenester følger "Forskrift om stønad til dekning av utgifter til fysioterapi m.m" som fastsettes av Helse og omsorgsdepartementet.

Frisklivs- og mestringssenteret

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Ordinære kurs i regi av Frisklivs- og mestringssenteret.	pr kurs	561	593	32	6%	Individuell oppfølging til alle målgrupper, inkludert hjemmebesøk, er gratis -

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
					Kurs til barn/unge/familier og utsatte målgrupper er gratis

Tolketjenesten (Introduksjonscenteret for flyktninger)

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Informasjon vedrørende priser tolketjenesten					Oppførte priser tolketjeneste for 2023 er iht. siste endring i offentlig salærsats per 1 juli 2023. (https://www.statsforvalteren.no/nb/portal/Nyheter/2023/08/offentlig-salarsats-fra-1-juli-2023/)
Reisetid for tolk ved oppmøteoppdrag		826	826	0	0% Justeres etter salærforskriftens reisesats. 70% av salærsats. 2024 beløp oppdateres ved endringer i offentlig salærsats.

Reisetid for tolk ved oppmøteoppdrag: 2023 beløp oppdatert iht. siste endring (1 juli 2023) i offentlig salærsats.

Muntlig oversettelse

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Helge-/høytidsdager, påskeaften, og etter kl. 12.00 på pinse-, jul-, og nyttårsaften, samt onsdag før Skjærtorsdag		1 416	1 416	0	0% Justeres etter salærsats. Minstesats ganger 1,5. 2024 beløp oppdateres ved endringer i offentlig salærsats.
Vanlige arbeidsdager	pr. time	897	897	0	0% Justeres etter salærsats. Minstesats 1 time. 80% av salærsats. 2024 beløp oppdateres ved endringer i offentlig salærsats.

Helge-/høytidsdager, påskeaften, og etter kl. 12.00 på pinse-, jul-, og nyttårsaften, samt onsdag før Skjærtorsdag: 2023 beløp oppdatert iht. siste endring (1 juli 2023) i offentlig salærsats.

Vanlige arbeidsdager: 2023 beløp oppdatert iht. siste endring (1 juli 2023) i offentlig salærsats.

Skriftlig oversettelse:

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Skriftlig oversettelse pr. A4-side (300 ord)	pr. A4-side (300 ord)	944	944	0	0% Justeres etter salærsats. Oversettelse faktureres pr ord (897/300). Minstesats 100 ord. 2024 beløp oppdateres ved endringer i offentlig salærsats.
Talking hos advokat, i retten, hos politi og UDI	pr. A4-side (300 ord)	944	944	0	0% Justeres etter salærsats. Oversettelse faktureres pr ord (897/300). Minstesats 100 ord. 2024 beløp oppdateres ved endringer i offentlig salærsats.

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Tolking hos Biltilsynet (teoriprøve) pr. oppdrag	pr. oppdrag	1 416	1 416	0	0%	Justeres etter salærsats. 2024 beløp oppdateres ved endringer i offentlig salærsats.

Skriftlig oversettelse pr. A4-side (300 ord): 2023 beløp oppdatert iht. siste endring (1 juli 2023) i offentlig salærsats.

Tolking hos advokat, i retten, hos politi og UDI: 2023 beløp oppdatert iht. siste endring (1 juli 2023) i offentlig salærsats.

Tolking hos Biltilsynet (teoriprøve) pr. oppdrag: 2023 beløp oppdatert iht. siste endring (1 juli 2023) i offentlig salærsats.

Fremmøte-, telefon- og skjermtolking

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2. påfølgende pr. påbegynt 1/2-time		472	472	0	0%	Justeres etter salærsats. 2024 beløp oppdateres ved endringer i offentlig salærsats.
Fremmøte-, telefon- og skjermtolking	pr. time	944	944	0	0%	Justeres etter salærsats. Minstesats 1 time. 80% av salærsats. 2024 beløp oppdateres ved endringer i offentlig salærsats.

2. påfølgende pr. påbegynt 1/2-time: 2023 beløp oppdatert iht. siste endring (1 juli 2023) i offentlig salærsats.

Fremmøte-, telefon- og skjermtolking: 2023 beløp oppdatert iht. siste endring (1 juli 2023) i offentlig salærsats.

Foreldrebetaling SFO

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Dagplass - pr. dag	Pris pr. dag	338	357	19	6%	Den enkelte skole kan unntaksvis tildele enkeltelever dagopphold i SFO for å avhjelpe spesielle situasjoner til det beste for eleven.
Hel plass 1. - 2. trinn pr. mnd	Pris pr mnd	604	639	35	6%	
Hel plass 3. - 4. trinn - pr. mnd	Pris pr. mnd.	2 945	3 114	169	6%	
Matpenger SFO	Pris pr. mnd.	310	340	30	10%	Gjelder ikke for morgen- og dagplass
Morgenplass - pr. mnd.	Pris pr. mnd.	1 106	1 168	62	6%	
Redusert foreldrebetaling SFO	Pris pr. mnd.	0	0	0	0%	Det finnes ulike moderasjonsordninger, se innbyggerhjelpen om

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
					redusert foreldrebetaling
Redusert plass 1. - 2. trinn - pr. mnd.	Pris pr. mnd.	0	0	0	0% Redusert plass er gratis for barn på 1. - 2. trinn
Redusert plass 3. - 4. trinn - pr. mnd.	Pris pr. mnd.	2 341	2 476	135	6%

Foreldrebetaling kommunal barnehage

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Delt halvdag (16,5 t/u)	Pris pr. mnd.	1 100	1 100	0	0% Satsen for 2024 fastsettes i statsbudsjettet.
Delt heldag (22,5 t/u)	Pris pr. mnd.	1 500	1 500	0	0% Satsen for 2024 fastsettes i statsbudsjettet.
Halvdagsplass (33 t/u)	Pris pr. mnd.	2 200	2 200	0	0% Satsen for 2024 fastsettes i statsbudsjettet.
Heldagsplass (41 t. eller mer pr. uke)	Pris pr. mnd.	3 000	3 000	0	0% Satsen for 2024 fastsettes i statsbudsjettet.
Matpenger kommunale barnehager	Pris pr. mnd.	310	340	30	10%
Redusert foreldrebetaling barnehage	Pris pr. mnd.	0	0	0	0% Det finnes ulike moderasjonsordninger, se innbyggerhjelpen om redusert foreldrebetaling

Bergen kulturskole

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Egenandel for deltakelse i gruppe gitar		2 990	3 163	173	6%
Egenandel for deltakelse i gruppe teater pr. år:		4 060	4 295	235	6%
Egenandel for deltakelse i storgruppe sang og dans pr. år:		3 605	3 814	209	6%
Egenandel pr. talentplass pr. år:		5 500	5 819	319	6%
Friplass tildeles elever etter søknad fra familier med dokumentert skattbar inntekt under kr. 405.000		415 000	425 000	10 000	2%
Instrumentleie		1 500	1 500	0	0%
Kirkeorgel rekruttering 1		2 400	2 539	139	6%
Kirkeorgel rekruttering 2		2 500	2 645	145	6%
Lagenes egenandel for å motta dirigent til skolekorps, kor, orkester og andre lag for barn og unge 1 time pr uke hele skoleåret.		19 000	20 102	1 102	6%
Ordinær elevplass pr. år		4 490	4 750	260	6% Søskenmoderasjon gis i form av 25% reduksjon i egenandelen fra og med søsken nr 2
Ordinær elevplass pr. år piano		5 240	5 544	304	6%
Voksne elever, lag og organisasjoner for voksne og institusjoner ved kjøp av tjenester		Kostpris	Kostpris		Kostpris

Stemmemyren, Slåtthaug, Åstveit og Ortun svømmehaller

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Enkeltbillett barn (f.o.m 4 år t.o.m 12 år)	Pris pr. billett	40	40	0	0%
Enkeltbillett honnør	Pris pr. billett	64	64	0	0%
Enkeltbillett ungdom (f.o.m 13 år t.o.m 19 år) / honnør	Pris pr. billett	60	60	0	0%
Enkeltbillett voksne	Pris pr. billett	118	128	10	8%
Familiebillett (2 v + 2 barn)	Pris pr. familiebillett	210	286	76	36%
Halvårskort Barn	Pris pr. halvårskort	930	930	0	0%
Halvårskort honnør	Pris pr. halvårskort	1 503	1 503	0	0%
Halvårskort ungdom	Pris pr. halvårskort	1 400	1 400	0	0%
Halvårskort Voksne	Pris pr. halvårskort	2 524	2 729	205	8%
Klippekort barn (12 klipp)	Pris pr. klippekort	400	400	0	0%
Klippekort honnør (12 klipp)	Pris pr. klippekort	644	644	0	0%
Klippekort ungdom (12 klipp)	Pris pr. klippekort	600	600	0	0%
Klippekort voksne (12 klipp)	Pris pr. klippekort	1 181	1 277	96	8%
Årskort Barn	Pris pr. årskort	1 600	1 600	0	0%
Årskort honnør	Pris pr. årskort	2 577	2 577	0	0%
Årskort ungdom	Pris pr. årskort	2 400	2 400	0	0%
Årskort Voksne	Pris pr. årskort	4 296	4 644	348	8%

ADO arena

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Avtalegiro barn pr. mnd.	Pris pr. mnd.	208	208	0	0% 12 mnd. bindingstid
Avtalegiro ungdom pr. mnd.	Pris pr. mnd.	250	250	0	0% 12 mnd. bindingstid
Avtalegiro voksne pr. mnd.	Pris pr. mnd.	440	476	36	8% 12 mnd. bindingstid
Billett for barn (4 – 12) - helg	Pris pr. billett	80	80	0	0%
Billett for barn (4 – 12) - hverdag	Pris pr. billett	70	70	0	0% Uti til lunsj - 35 kr hverdager kl. 11-14
Billett for voksne - helg	Pris pr. billett	161	175	14	9%
Billett for voksne - hverdag	Pris pr. billett	140	152	12	9% Uti til lunsj - 75 kr hverdager kl. 11-14
Billett småbarn 0 – 3 år (inkl. bleie)	Pris pr. billett	40	40	0	0% Uti til lunsj - 20 kr hverdager kl. 11-14
Billett ungdom (13 – 19) - helg	Pris pr. billett	90	90	0	0%
Billett ungdom (13 – 19) - hverdag	Pris pr. billett	80	80	0	0% Uti til lunsj - 40 kr hverdager kl. 11-14
Familiebillett (2 + 2) – helg	Pris pr.	350	378	28	8%

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
+ 60 per ekstra barn	familiebillett				
Familiebillett (2 + 2) – hverdag + 60 per ekstra barn	Pris pr. familiebillett	310	334	24	8% Uti til lunsj - 150 kr (2+2) + 25 kr pr ekstra barn hverdager kl. 11-14, endres ikke
Halvårskort barn	Pris pr. halvårskort	1 500	1 500	0	0%
Halvårskort ungdom	Pris pr. halvårskort	1 800	1 800	0	0%
Halvårskort voksne	Pris pr. halvårskort	3 222	3 483	261	8%
Uti til lunsj halvårskort voksne	Pris pr. halvårskort	1 250	1 352	102	8% Gjelder hverdager 11-14
Uti til lunsj årskort voksne	Pris pr. årskort	2 000	2 162	162	8% Gjelder hverdager 11-14
Verdikort 12 besøk - barn	Pris pr. verdikort	700	700	0	0% Varighet 1 år
Verdikort 12 besøk – ungdom	Pris pr. verdikort	800	800	0	0% Varighet 1 år
Verdikort 12 besøk - voksne	Pris pr. verdikort	1 342	1 451	109	8% Varighet 1 år
Verdikort 25 besøk - barn	Pris pr. verdikort	1 400	1 400	0	0% Varighet 1 år
Verdikort 25 besøk – ungdom	Pris pr. verdikort	1 600	1 600	0	0% Varighet 1 år
Verdikort 25 besøk - voksne	Pris pr. verdikort	2 577	2 786	209	8% Varighet 1 år
Årskort barn	Pris pr. årskort	2 500	2 500	0	0%
Årskort ungdom	Pris pr. årskort	3 000	3 000	0	0%
Årskort voksne	Pris pr. årskort	5 284	5 713	429	8%

Nordnes sjøbad

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Enkeltbillett barn (f.o.m 4 år t.o.m 12 år)	Pris pr. billett	35	35	0	0%
Enkeltbillett ungdom (f.o.m 13 år t.o.m 19 år) / honnør	Pris pr. billett	50	50	0	0%
Enkeltbillett voksne	Pris pr. billett	97	105	8	8%
Familiebillett (2 v + 2 barn)	Pris pr. familiebillett	190	240	50	26%
Klippekort barn (12 klipp)	Pris pr. klippe kort	350	350	0	0%
Klippekort honnør (12 klipp)	Pris pr. klippe kort	537	537	0	0%
Klippekort ungdom (12 klipp)	Pris pr. klippe kort	500	500	0	0%
Klippekort voksne (12 klipp)	Pris pr. klippe kort	913	987	74	8%
Sesongkort barn	Pris pr. sesong	480	480	0	0%
Sesongkort honnør	Pris pr. sesong	795	795	0	0%
Sesongkort ungdom	Pris pr. sesong	720	720	0	0%
Sesongkort voksne	Pris pr. sesong	1 289	1 394	105	8%

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
	sesong				

Slåtthaug kunstisbane/Bergenshallen (kunstisanlegg)

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Barn	Pris pr. billett	30	30	0	0% * I Bergenshallen vil det kun være betaling i helger og ferier.
Familiebillett (2 v + 2 barn)	Pris pr. familiebillett	120	132	12	10% * I Bergenshallen vil det kun være betaling i helger og ferier.
Klippekort barn (12 klipp)	Pris pr. klippekort	300	300	0	0% * I Bergenshallen vil det kun være betaling i helger og ferier.
Klippekort honnør (12 klipp)	Pris pr. klippekort	322	322	0	0% * I Bergenshallen vil det kun være betaling i helger og ferier.
Klippekort voksne (12 klipp)	Pris pr. klippekort	660	713	53	8% * I Bergenshallen vil det kun være betaling i helger og ferier.
Voksne	Pris pr. billett	64	70	6	9% * I Bergenshallen vil det kun være betaling i helger og ferier.

Bergen offentlige bibliotek

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i % Merknad
Kort 1. gang (jfr. bibl.l.)		0	0	0	0% Folkebibliotekloven §1
Lån av bøker (jfr. bibl.l.)		0	0	0	0% Folkebibliotekloven §1

Gebyr/overdagspenger:

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i % Merknad
Barn 1. purring		0	0	0	0%
Barn 2. purring		0	0	0	0%
Barn 3. purring		0	0	0	0%
Voksne 1. purring		50	50	0	0%
Voksne 2. purring		100	100	0	0%
Voksne 3. purring		200	200	0	0%

Mistet kort:

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i % Merknad
Glemt kort		0	0	0	0%
Nytt kort voksne		0	0	0	0%

Kirkelig fellesråd

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i % Merknad
Festeavgift for familiegravsted pr kvm pr år		159	167	8	5% Familiegravsted er et gravsted med mer enn to kistegraver.
Festeavgift for reservert kistegrav		14 200	15 020	820	6% For reservert kistegrav og urnegrav i navnet minnelund ved siden av ny frigrav betales det festeavgift i 20 år. De to gravene utgjør til sammen ett gravsted. Utenbys boende må betale festeavgift i fredningstiden.
Festeavgift for reservert urnegrav i navnet minnelund		5 520	5 840	320	6% For reservert kistegrav og urnegrav i navnet minnelund ved siden av ny frigrav betales det festeavgift i 20 år. De to gravene utgjør til sammen ett gravsted. Utenbys boende må betale festeavgift i fredningstiden.
Kremasjonsavgift - utenbys boende		5 038	5 427	389	8%
Leie av seremonirom - innenbys boende		1 540	1 628	88	6%
Leie av seremonirom - utenbys boende		3 080	3 256	176	6%

Festeavgift pr år frigraver etter fredningstid og ved fornying av festeavtaler:

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i % Merknad
Kistegrav		710	751	41	6% Utenbys boende må betale festeavgift i fredningstiden.

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Urnegrav		553	585	32	6% Utenbys boende må betale festeavgift i fredningstiden.
Urnegrav i navnet minnelund og utenbys boende i anonym urnegrav		276	292	16	6% Utenbys boende må betale festeavgift i fredningstiden.

Avgift for navnet minnelund

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Navneplate, andel av minnesmerke og andel årlig stell i 20 år		3 488	7 933	4 445	127% For første navneplate, gravens andel av minnesmerket og for andel av stell av minnelunden i 20 år. Gravferdsloven § 21 2 ledd. Lovvedtak 130 med grunnlag i Prop. 86 L (20019-2020)

Utleie av byrom

Leie av Torgallmenningen

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Kommersielt arrangement	Kr.	30 000	31 730	1 730	6%
Marked maxpris	Kr.	24 000	25 380	1 380	6%
Marked minimumspris	Kr.	12 000	12 690	690	6%
Større kulturarrangement	Kr.	15 000	15 860	860	6%

Leie av Festplassen

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Kommersielt arrangement	Kr.	25 000	26 440	1 440	6%
Marked maxpris	Kr.	16 000	16 920	920	6%
Marked minimumspris	Kr.	8 000	8 460	460	6%
Profiling, halv plass	Kr.	10 000	10 580	580	6%
Profiling, hele plassen	Kr.	20 000	21 150	1 150	6%
Profiling, småsalg /enkelt stand 3*3	Kr.	5 000	5 290	290	6%
Større kulturarrangement	Kr.	10 000	10 580	580	6%

Leie av Vågsallmenningen

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Kommersielt arrangement	Kr.	15 000	15 860	860	6%
Marked maxpris	Kr.	8 000	8 460	460	6%
Marked maxpris	Kr.	4 000	4 230	230	6%
Marked minimumspris	Kr.	4 000	4 230	230	6%
Marked minimumspris	Kr.	2 000	2 120	120	6%
Profiling, halv plass	Kr.	5 000	5 290	290	6%
Profiling, hele plassen	Kr.	8 000	8 460	460	6%
Profiling, småsalg /enkelt stand 3*3	Kr.	2 500	2 640	140	6%
Større kulturarrangement	Kr.	8 000	8 460	460	6%

Leie av Tårnplass

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Kommersielt arrangement	Kr.	10 000	10 580	580	6%
Profilering, halv plass	Kr.	2 500	2 640	140	6%
Profilering, hele plassen	Kr.	5 000	5 290	290	6%
Profilering, småsalg /enkelt stand 3*3	Kr.	1 500	1 590	90	6%
Større kulturarrangement	Kr.	5 000	5 290	290	6%

Parker indre sone *

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Kommersielt arrangement	Kr.	25 000	26 440	1 440	6%
Marked maxpris	Kr.	4 000	4 230	230	6%
Marked minimumspris	Kr.	2 000	2 120	120	6%
Større kulturarrangement	Kr.	12 000	12 690	690	6%

Arealleie ytre sone

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Kommersielt arrangement	Kr.	8 000	8 460	460	6%
Marked maxpris	Kr.	3 500	3 700	200	6%
Marked minimumspris	Kr.	1 500	1 590	90	6%
Profilering, halv plass	Kr.	3 000	3 170	170	6%
Profilering, hele plassen	Kr.	5 000	5 290	290	6%
Profilering, stand 3X3	Kr.	1 500	1 590	90	6%
Større kulturarrangement	Kr.	4 000	4 230	230	6%

Parker ytre sone *

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Kommersielt arrangement	Kr.	10 000	10 580	580	6%
Marked maxpris	Kr.	3 500	3 700	200	6%
Marked minimumspris	Kr.	1 500	1 590	90	6%
Større kulturarrangement	Kr.	8 000	8 460	460	6%

Møllendal Allmenning

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Vask av paviljong Møllendal allmenning lørdag - søndag	Kr.	5 500	5 820	320	6%
Vask av paviljong Møllendal allmenning mandag - fredag	Kr.	3 000	3 170	170	6%

Fana Amfi

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Vask av Scenehus lørdag- søndag	Kr.	5 500	5 820	320	6%

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Vask av Scenehus mandag-fredag	Kr.	3 000	3 170	170	6%

Annet

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Foodtrucks helgepris	Kr.	3 000	3 170	170	6%
Foodtrucks helårskontrakt	Kr.	25 000	26 440	1 440	6%
Foodtrucks prøveperiode 7 dager	Kr.	1 000	1 060	60	6%
Foodtrucks sommersesong 1/4-30/9	Kr.	15 000	15 860	860	6%
Foodtrucks ukespris	Kr.	5 000	5 290	290	6%
Foodtrucks vintersesong 1/10-31/03	Kr.	15 000	15 860	860	6%
Juletsalg 9/12-23/12	Kr.	4 000	4 230	230	6%

Leie av Torget

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Marked maxpris	Kr.	10 000	10 580	580	6%
Marked minimumpris	Kr.	5 000	5 290	290	6%
Profilering, småsalg /enkelt stand 3*3	Kr.	500	530	30	6%
Større kulturarrangement	Kr.	10 000	10 580	580	6%

Leie av Bryggen

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Marked maxpris	Kr.	8 000	8 460	460	6%
Marked minimum	Kr.	4 000	4 230	230	6%

Leie Byfjell

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Større kulturarrangement	Kr.	10 000	10 580	580	6%

Nygårdsparken Pavilljong

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Vask av pavilljong Nygårdsparken lørdag - søndag	Kr.	5 500	5 820	320	6%
Vask av pavilljong Nygårdsparken mandag - fredag	Kr.	3 000	3 170	170	6%

Utleie av gategrunn til uteservering

Helårsleie

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Indre kjerne, m/ skjenkebevilling	Kr. pr.m2	2 378	2 510	132	6%
Indre kjerne, u/ skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 925	2 040	115	6%
Sentrum m/ skjenkebevilling	Kr. pr.m2	2 151	2 270	119	6%
Sentrum u/ skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 740	1 840	100	6%
Utenfor sentrum, m/skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 716	1 810	94	5%
Utenfor sentrum, u/skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 484	1 570	86	6%

Halvårsleie

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Indre kjerne, m/ skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 662	1 760	98	6%
Indre kjerne, u/ skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 350	1 430	80	6%
Sentrum m/ skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 503	1 590	87	6%
Sentrum u/ skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 222	1 290	68	6%
Utenfor sentrum, m/skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 205	1 270	65	5%
Utenfor sentrum, u/skjenkebevilling	Kr. pr.m2	1 041	1 100	59	6%

Leie av kommunal grunn, riggleie

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Leie kommunal grunn, indre by	Kr. pr m2 pr. dag	5,00	5,00	0,00	0,00%
Leie kommunal grunn, ytre by	Kr. pr m2 pr. dag	2,00	2,50	0,50	25,00%

Gebyr i hht. Ledningsforskriften

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Annet arbeid etter avtale, pr time	Kr.	550	580	30	5%
Utført kontroll	Kr.	1 200	1 270	70	6%
Utstedelse av arbeidsvarsling	Kr.	1 200	1 270	70	6%
Utstedelse av tillatelse	Kr.	2 000	2 120	120	6%

Parkeringsavgift på kommunal gateparkering

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Avgiftsplasser i boligsonen og utenfor selve sentrumskjernen	Kr.	30	32	2	7%
Avgiftsplasser i sentrale strøk med maks to timers parkering	Kr.	45	48	3	7%
Ekspress avgiftsplasser i de mest sentrale gatene med maks en times parkering	Kr.	60	64	4	7%

Boligsoneparkering

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Besøkparkering elbiler i boligsoner 12-30. pr. time	Kr.	16,50	17,25	0,75	4,55% Elbiler får 25 % rabatt i forhold til fossilbiler
Besøkparkering fossilbiler i boligsoner 12-30. pr. time	Kr.	22	23	1	5%
Bil 1 sone 12-30, pr mnd	Kr.	400	420	20	5% Elbiler får 25 % rabatt
Bil 1 sone 1-8, pr mnd	Kr.	530	560	30	6% Elbiler får 25 % rabatt
Bil 2 sone 12-30, pr mnd	Kr.	600	630	30	5%
Bil 2 sone 1-8, pr mnd	Kr.	795	840	45	6%
Midlertidig parkering for håndverkere i en boligsoner, pr. dag	Kr.	120	130	10	8% Elbiler får 50 % rabatt
Midlertidig parkering for håndverkere i en boligsoner, pr. måned	Kr.	1 920	2 080	160	8% Elbiler får 50 % rabatt
Midlertidig parkering for håndverkere i en boligsoner, pr. uke	Kr.	480	520	40	8% Elbiler får 50 % rabatt
Parkering for næringsdrivende og offentlige tjenesteutøvere i Boligsoner. Boligsoner 1-8 og 16-29, pr. mnd	Kr.	1 450	1 530	80	6%
Parkeringsanlegg, med tilgang lading, pr mnd	Kr.	1 485	1 570	85	6%
Parkeringsanlegg, pr mnd	Kr.	1 140	1 210	70	6%

Private planforslag

For utfyllende informasjon om plangebyrer, se [premisser for gebyrregulativ for 2024 for byggesak, private planer, oppmålingsforretninger og eierseksjonering](#)

§ 1-4 Gebyrbortfall ved kommunens fristoversittelse

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
0159 - Reduksjon av plangebyr som følge av ikke overholdt frist på 12 uker						Gjelder ved fristoverskridelse på 12 uker fra planforslag mottas. Frist kan forlenges med tid medgått til supplering av mangler i planforslaget. Ved avtalt ny frist beregnes reduksjon etter ny frist.

§ 2-1 Reguleringsplan, detaljregulering. Det fastsettes gebyr etter planområdets areal:

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-214 - For plan med totalt areal fra 0 m ² inntil 20 000 m ²	Kr.	421 800	445 000	23 200	6%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-215 - For arealer over 20 000 m ² betales et tillegg per 1000 m ²	Kr.	2 470	2 600	130	5%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

§ 2-1 Reguleringsplan, detaljregulering. Det fastsettes følgende tilleggsgebyr for bebyggelse/bruksareal (BRA)

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-216 - For hver 100 m ² nytt bruksareal (BRA) inntil 100 000 m ²	Kr.	2 890	3 050	160	6%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-217 - For hver 100 m ² eksisterende bruksareal (BRA) som endrer formål, inntil 50 000 m ²	Kr.	1 450	1 530	80	6%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

§ 2-1 Reguleringsplan, detaljregulering. Ny behandling av revidert planforslag

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-218 - Dersom et planforslag har vært avvist av kommunen eller er trukket av forslagsstiller, og nytt revidert planforslag innenfor det samme planområdet framlegges til ny behandling, skal det betales gebyr for det reviderte planforslaget.	Kr.	0	0	0	0%	Gebyret fastsettes til 100% av ordinært gebyr.

§ 2-2 Endringer av reguleringsplan etter forenklet prosess

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-222 - For planareal fra 0 m ² inntil 5 000 m ²	Kr.	42 250	44 580	2 330	6%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-223 - For plan med totalt areal fra og med 5 000 m ²	Kr.	79 610	83 990	4 380	6%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

§ 2-2 Endringer av reguleringsplan etter forenklet prosess. For endringer etter forenklet prosess skal det også fastsettes tilleggsgebyr for bebyggelse:

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-226 - For hver 100 m ² nytt bruksareal (BRA)	Kr.	2 890	3 050	160	6%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-227 - For hver 100 m ² eksisterende bruksareal (BRA) som endrer formål, inntil 50 000 m ²	Kr.	1 450	1 530	80	6%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

§ 2-3 Tilleggsgebyr for saker som skal konsekvensutredes

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-231A - Detaljregulering med planprogram og konsekvensutredning, jf. forskrift om KU § 6, vedlegg I.	Kr.	189 770	200 210	10 440	6%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-231B - Detaljregulering med konsekvensutredning jf. forskrift om KU § 8, vedlegg II.	Kr.	138 520	146 140	7 620	6%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

§ 2-4 Veiledningsmøter og oppstartsmøter med påfølgende arbeidsmøter

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2023-251 - Avklaringsmøte i forbindelse med oppstart av endring av reguleringsplan etter forenklet behandling	Kr.	39 630	39 630	0	0%	
2023-251 - Avklaringsmøte i forbindelse med oppstart av endring av reguleringsplan etter forenklet behandling	Kr.	39 630	39 630	0	0%	
2023-251 - Avklaringsmøte i forbindelse med oppstart av endring av reguleringsplan etter forenklet behandling	Kr.	39 630	39 630	0	0%	
2023-251 - Avklaringsmøte i forbindelse med oppstart av endring av reguleringsplan etter forenklet behandling	Kr.	0	0	0	0%	

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-250 - Veiledningsmøte, per møte.	Kr.	21 720	37 200	15 480	71%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-251 - Avklaringsmøte i forbindelse med oppstart av endring av reguleringsplan etter forenklet behandling	Kr.	43 280	45 700	2 420	6%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-252 - Oppstartsmøte detaljregulering, jf. § 12-11	Kr.	65 160	75 600	10 440	16%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

§ 2-5 Tilleggsgebyr ved endring av planforslag

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-271 - Tilleggsgebyr ved endring av planforslag	Kr.	0	0	0	0%	Dersom en forslagstiller på eget initiativ foretar vesentlige endringer av et komplett planforslag etter at det er innsendt for behandling, legges det et tilleggsgebyr på 25% av beregnet gebyr.

§ 2-6-1 Avslutning av sak før gjennomført oppstartsmøte etter Plan- og bygningsloven § 12-8

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-261A - Gebyr for plansaker hvor Plan- og bygningsetaten beslutter at initiativet skal stoppes, eller saken blir trukket før oppstartsmøtet er gjennomført.	Kr.	24 950	55 200	30 250	121%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

§ 2-6-2 Avslutning av sak etter at planforslag er mottatt av kommunen

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-262A - Avslutning av sak etter at planforslag er mottatt	Kr.	0	0	0	0%	Saksbehandlingsgebyret fastsettes til 50% av ordinært gebyr når planforslaget trekkes tilbake av forslagsstiller før utlegging til offentlig ettersyn.

§ 2-6-4 Gebyr ved avslag etter Plan- og bygningsloven § 12-11

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-261C - For plansaker etter § 12-11 hvor kommunen avgjør at saken ikke legges ut til offentlig ettersyn, betales		0	0	0	0%	

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
fullt gebyr.					

§ 2-7 Unntak fra gebyr

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
2024-211 - Private planforslag etter § 12-3, 2. ledd unntas fra gebyrberegning dersom forslagsstiller har som oppgave å ivareta offentlige interesser og tiltaket skal finansieres med bevilgninger fra stat eller kommune eller med lån med statlig eller kommunal garanti.					

§ 2-1 Reguleringsplan, detaljregulering

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Plan- og bygningsloven §§ 12-3, 12-10, 12-11 og 12-14.		0	0		
Behandling av planforslag belastes med gebyr, minimum kr 445 000 og maksimum kr 2 400 000). I tillegg til gebyr for behandling av planforslag betales:					
• gebyr for veiledningsmøte og oppstartmøte med påfølgende arbeidsmøter					
• eventuell behandling av konsekvensutredning med eller uten planprogram.					
Plan- og bygningsloven §§ 12-3, 12-10, 12-11 og 12-14.					I tillegg til gebyr for behandling av planforslag betales:
Behandling av planforslag belastes med gebyr, minimum kr 445 000 og maksimum kr 2 400 000.					• gebyr for veiledningsmøte og oppstartmøte med påfølgende arbeidsmøter
					• eventuell behandling av konsekvensutredning med eller uten planprogram.

§ 2-6-3 Avslutning av sak som følge av manglende oppfølging fra forslagstiller.

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-263A - Gebyr ved avslutning av planinitiativ/prosess		0	0	0	0%	Dersom planoppstart ikke er dokumentert kunngjort innen 6 måneder etter gjennomført oppstartsmøte, avsluttes saken og nytt oppstartsmøte må avholdes før kunngjøring av planoppstart. Tilsvarende gjelder der komplett planforslag ikke er mottatt innen 1 år etter gjennomført oppstartsmøte. Det påløper i tilfelle nytt gebyr for oppstartsmøte. Videre avsluttes saken dersom revidert planforslag ikke er mottatt innen 6 måneder etter høringsfristens utløp.

Bygge- og delesaker

For utfyllende informasjon om bygge- og delesaksgebyrer, se [premisser for gebyrregulativ for 2024 for byggesak, private planer, oppmålingsforretninger og eierseksjonering](#)

§ 1-5-2 Særskilt vurdering av gebyr etter § 1-5-1

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-116A - Gebyr beregnet til kr. 1,479 mill. eller over, skal vurderes særskilt etter § 1-5-1		0	0	0	0%	
2024-116B - Gebyr beregnet til under kr. 1,479 mill. kan vurderes særskilt etter § 1-5-1		0	0	0	0%	

§ 3-1-2 Søknader eller forespørsler som trekkes, returneres eller avvises

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Søknader eller forespørsler som trekkes, returneres eller avvises	Kr.	0	0	0	0%	Det kreves gebyr for søknader eller forespørsler som gir svar på om tiltaket er søknadspliktig/ikke søknadspliktige og for søknader som avvises eller trekkes. Se § 3-20

§ 3-1-3 Søknader som fører til avslag

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Søknader som fører til avslag	Kr.	0	0	0	0%	Ved avslag fastsettes 100% gebyr av ordinært gebyr.

§ 3-1-4 Klimarabatt

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-340A - Klimarabatt	Kr.	0	0	0	0%	25% rabatt, se gebyrpremisser/mouseover for utfyllende forklaring

2024-340A – Klimarabatt: For byggesaker jf §§ 3-2 og 3-4 med mer enn 50% reduksjon i klimagassutslipp sammenlignet med referansebygget etter TEK 17 gis det en rabatt på 25% av byggesaksgebyret. (Se kommunens veileder for klimagassberegninger). Det beregnes ikke rabatt av gebyr for dispensasjoner. Kommunen kan etterfakturere beløp tilsvarende gitt rabatt dersom tiltaket ikke gjennomføres som beskrevet, eller i drift likevel ikke tilfredsstillende kriteriene for rabatt.

§ 3-1-5 Maksimalt gebyr per byggesak

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3266 - Maksimalt byggesaksgebyr per byggesak er kr 1 479 000.	Kr.	1 320 000	1 479 000	159 000	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. En byggesak kan være delt opp i flere søknader. Så lenge alle søknadene er innsendt i løpet av en uke vil maksimalt byggesaksgebyr per byggesak anvendes etter § 3-1-5 og særlig vurdering etter § 1-5-2. Søknadene må være innenfor samme delfelt i en reguleringsplan. Dersom området er uregulert må søknadene ha en naturlig sammenheng.

§ 3-2 Ny bebyggelse og endring og/eller ombygging av eksisterende bebyggelse

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-310 - 0 – 100 m ²	Kr.	11 440	12 820	1 380	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-311 - Over 100 – 200 m ²	Kr.	22 880	25 630	2 750	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-312 - Over 200 – 600 m ²	Kr.	40 040	44 850	4 810	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-313 - Over 600 – 1000 m ²	Kr.	57 190	64 060	6 870	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-314 - Over 1000 m ²	Kr/m ²	60	60	0	0%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-315 - I tillegg til satsene ovenfor skal det for nye boenheter beregnes gebyr per nye boenhet, uansett antall. Gjelder ikke ved sammenføring av boenheter	Kr.	11 440	12 820	1 380	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
Bestemmelsen gjelder oppføring, tilbygg, påbygg, underbygg, plassering av bygning, konstruksjon eller anlegg. Gjelder også endring av	Kr.	0	0			Det beregnes ikke tilleggsgebyr når søknad om oppføring av bygning også inkluderer parkering/mur/skjæring/ fylling/ utomhusanlegg som er en

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
nevnte tiltak. Midlertidige tiltak, varig eller tidsbestemt bruksendring, sammenføring m.m. Herunder gjelder bestemmelsen for boliger, nøst, garasjer, carporter, uthus, industribygg, næringsbygg, tjenesteyting, konstruksjoner og anlegg. Det beregnes et gebyr per tiltak/frittstående bygning. Sammenføring av boenheter; beregnes gebyr for det nye sammenføyede areal						forutsetning for oppføring av bygningen, og som søkes om samtidig som oppføring av bygningen. Se § 3-1-5 Maksimalt gebyr. For nye boenheter, beregnes gebyr etter areal og med et tilleggsgebyr for hver nye boenhet.

§ 3-3 Driftsbygninger i landbruket

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-321 - Driftsbygninger i landbruket 0 – 1000 m ²	Kr.	19 410	21 740	2 330	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-321A - Driftsbygninger i landbruket over 1000 m ²	Kr/m ²	60	60	0	0%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

§ 3-4 Fasadeendring, reparasjon og endring

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-381 - Fasadeendring, reparasjon eller endring på småhus (frittliggende enebolig, tomannsbolig, rekkehus, kjedehus, 3-mannsbolig og 4-mannsbolig).	Kr.	8 470	9 490	1 020	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Det gebyrlegges per bygg.
2024-382 - Fasadeendring per fasade, reparasjon eller endring på større bygninger.	Kr.	13 730	15 380	1 650	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
Det beregnes gebyr etter denne bestemmelsen når det ikke kan beregnes gebyr etter § 3-2. Når fasadeendringer gjelder flere eiendommer, beregnes gebyr for hver eiendom	Kr.	0	0			

§ 3-5 Riving

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3101 - 0 – 100 m ²	Kr.	7 100	8 850	1 750	25%	Sats 2023 oppdatert ifm.

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
						revidert budsjett 2023
2024-3102 - Over 100 m ² – 1000 m ²	Kr.	10 070	11 280	1 210	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3103 - Over 1000 m ²	Kr.	13 730	15 380	1 650	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
Samlet areal per bygning/del av bygning utgjør gebyrgrunnlaget. Når det ikke er mulig å fastsette areal som f.eks. pipe, mur m.m. beregnes gebyr etter laveste pris per tiltak.	Kr.	0	0			

§ 3-7 Forstøtningsmur, levegg m.m.

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3120 - Forstøtningsmur, levegg, støyskjerm m.m. Pris per meter over 10 meter.	Kr/meter	200	230	30	15%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. kr 8 850 + kr 230 pr. meter over 10 meter
2024-3121 - Forstøtningsmur, levegg, støyskjerm m.m. til og med 10 meter.	Kr.	7 100	8 850	1 750	25%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
Det beregnes gebyr etter denne bestemmelsen når tiltaket utgjør selvstendig del som ikke er medregnet i gebyret etter § 3-2.	Kr.	0	0			

§ 3-11 Bygningsteknisk installasjon

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3152 - Ventilasjonsanlegg (kuldeanlegg og varmpumpe)	Kr.	10 870	12 180	1 310	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3153 - Automatisk brannvarslingsanlegg- og brannslukkingsanlegg	Kr.	7 580	8 850	1 270	17%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3155 - VA-anlegg i grunn. Hovedledning og fellesledning inntil en lengde på 300 meter	Kr.	20 600	23 080	2 480	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3155M - Lengde over 300 meter får et tillegg per påbegynt 100 meter	Kr.	3 440	3 860	420	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Per 100 meter
2024-3155MAKS - Maksbeløp VA-anlegg i grunn	Kr.	57 190	64 060	6 870	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3156 - VA -anlegg. En enkelt stikkledning	Kr.	9 160	10 260	1 100	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3156L - Etablering av mer enn en stikkledning fra samme hovedledning/fellesledning får et tillegg per stikkledning.	Kr.	2 300	2 580	280	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Per stikkledning. Det tas ikke gebyr for stikkledninger knyttet til fellesledninger ved ny feltbygging

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3156MAKS - Maksbeløp VA-anlegg stikkledning	Kr.	57 190	64 060	6 870	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3157 - Heis, rulletrapp, rullende fortau, rullebånd og lignende	Kr.	7 580	8 850	1 270	17%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3157K - Søknaden unntas fra gebyr når trappeheis er installert med vedtak fra NAV	Kr.	0	0	0	0%	

§ 3-12 Diverse tiltak

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3161 - For arbeid som ikke kan beregnes etter satser nevnt ellers i regulativets kap. 3	Kr.	7 580	8 850	1 270	17%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

§ 3-13 Forhåndskonferanse

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3171 - Forhåndskonferanse om søknadspåtlitige tiltak etter plan- og bygningsloven § 20-2	Kr.	7 100	7 960	860	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3171D - Forhåndskonferanse om søknadspåtlitige tiltak etter plan- og bygningsloven § 20-2	Kr.	7 100	7 960	860	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3172 - Avbestilt forhåndskonferanse – senere enn 2 virkedager før avtalt tid eller manglende fremmøte belastes med gebyr	Kr.	5 890	6 600	710	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3172D - Avbestilt forhåndskonferanse – senere enn 2 virkedager før avtalt tid eller manglende fremmøte belastes med gebyr	Kr.	5 890	6 600	710	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3173 - Avtalt veiledningsmøte i en konkret sak	Kr.	0	5 430	5 430	0%	Nytt gebyr i 2024
2024-3173D - Avtalt veiledningsmøte i en konkret sak	Kr.	0	5 430	5 430	0%	Nytt gebyr i 2024

§ 3-14 Søknad om ansvarsrett

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3182 - Søknad om ansvarsrett, pr. søknad	Kr.	2 870	3 610	740	26%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

§ 3-15 Midlertidig brukstillatelse

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3183 - Behandling av midlertidig brukstillatelse	Kr.	2 870	3 220	350	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

§ 3-16 Tiltak igangsatt eller tatt i bruk uten søknad eller strid med tillatelse (Tilsyn)

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3191 - Hvis det søkes om et tiltak som er bygget uten tillatelse, ilegges det et tilleggsgebyr utover hovedgebyret. Gjelder søknader hvor det er registrert ulovlighet i sakssystemet.	Kr.	0	9 440	9 440	0%	Ny struktur etter tidsstudier/historisk gebyrlegging

2024-3191 - Hvis det søkes om et tiltak som er bygget uten tillatelse, ilegges det et tilleggsgebyr utover hovedgebyret. Gjelder søknader hvor det er registrert ulovlighet i sakssystemet: Det beregnes gebyr etter § 7-1 for arbeid utført av kommunen knyttet til et ulovlig tiltak etter plan- og bygningsloven. Det kan bare tas gebyr i de tilfeller hvor det sendes inn søknad i forbindelse med det ulovlige tiltaket. Med ulovlig tiltak etter plan- og bygningsloven menes alle tiltak som er satt i gang eller tatt i bruk uten at det er gitt tillatelse til dette. Videre menes det tiltak som er bygget i strid med gitt tillatelse eller i strid med vilkår satt i tillatelsen

§ 3-18 Dispensasjon fra Plan- og bygningsloven med tilhørende forskrifter og søknad om unntak/fritak fra tekniske krav

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3210D - For søknad om dispensasjon eller søknad om unntak/fritak	Kr.	6 870	7 700	830	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Per dispensasjon/unntak/fritak
2024-3210D - For søknad om dispensasjon eller søknad om unntak/fritak	Kr.	6870	7700			Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Per dispensasjon/unntak/fritak
Det fastsettes et gebyr per dispensasjon og unntak/fritak som behandles. Gebyr for dispensasjon eller unntak/fritak kreves uavhengig av om saken avslås/tillates. For søknader som trekkes eller avvises gjelder annet gebyr. Jf. § 3-20	Kr.	0	0			

§ 3-20 Søknader eller gebyrbelagte forespørsler som trekkes, returneres eller avvises i bygge- og delesaker

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3232 - For avvisning av saker der saksbehandling er	Kr.	7 900	8 850	950	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Minimumsbeløp

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
påbegynt eller grunnlag for saksbehandling ikke er tilstrekkelig, og/eller komplettering av søknad innen frist ikke fører fram, fastsettes gebyret til 25% av ordinært gebyr.						
Gjelder også for avviste ikke søknadspliktige tiltak (minimumsgebyr)						
2024-3232D - For avvising av saker der saksbehandling er påbegynt eller grunnlag for saksbehandling ikke er tilstrekkelig, og/eller komplettering av søknad innen frist ikke fører fram, fastsettes gebyret til 25% av ordinært gebyr.	Kr.	57 190	64 060	6 870	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Maksimumsbeløp
Gjelder også for avviste ikke søknadspliktige tiltak (minimumsgebyr)						
2024-3233 - Skriftlig bindende vurdering av mottatt skriftlig forespørsel med informasjon om et konkret tiltak medfører søknadsplikt eller ikke søknadsplikt.	Kr.	3 440	3 860	420	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Plan og bygningsetaten tilbyr 15 min. generell gratis veiledning i byggesaksspørsmål, uten skriftlig bindende vurdering. Veiledningen gjelder primært saker etter plan- og bygningsloven §§ 20-4 og 20-5
2024-3234 - For bygge-, delesøknader som trekkes før vedtak fastsettes gebyret til 25% av ordinært gebyr.	Kr.	7 900	8 850	950	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Minimumsbeløp
2024-3234D - For bygge-, delesøknader som trekkes før vedtak fastsettes gebyret til 25% av ordinært gebyr.	Kr.	57 190	64 060	6 870	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Maksimumsbeløp
2024-3235 - For søknader som kun inneholder dispensasjon eller unntak/fritak og som trekkes eller avvises, beregnes ett gebyr uavhengig av hvor mange dispensasjoner eller unntak/avvik søknaden inneholder	Kr.	7 220	8 850	1 630	23%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

§ 3-21 Søknad om overføring av areal, opprettelse av ny grunneiendom, ny anleggseiendom eller nytt jordsameie, sletting av klausul. Plan- og bygningsloven § 20-2

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3211A - Søknad om fradeling, den første tomten, i henhold til gjeldende reguleringsplan	Kr.	14 650	16 410	1 760	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3211B - Søknad om fradeling, i tillegg for tomt nr. 2 -10, per tomt	Kr/tomt	11 750	13 170	1 420	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3211C - Søknad om fradeling i tillegg fra og med tomt nr. 11, per tomt	Kr.	5 290	5 930	640	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3211D - Søknad om fradeling av tilleggsparsell, arealoverføring og grensejustering, for inntil 2 parseller. Se §§ 3-17 for tilleggsgebyr for dispensasjon	Kr.	17 040	19 090	2 050	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3211E - Søknad om fradeling av tilleggsparsell, arealoverføring og grensejustering, i tillegg fra og med 3. parsell	Kr.	5 240	6 460	1 220	23%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3213A - For søknad om sletting og endring av klausul(er)	Kr.	13 520	15 150	1 630	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3213B - For tilfeller der kommunen må samtykke til spesifikt tiltak der arealene er klausulert	Kr.	5 290	5 930	640	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3214A - Søknad om endring av godkjent deling	Kr.	6 460	7 240	780	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3215A - Søknad om fradeling, den første tomten, ikke i samsvar med gjeldende reguleringsplan eller uregulert. Se §§ 3-17 for tilleggsgebyr for dispensasjon	Kr.	20 470	22 930	2 460	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

§ 3-19 Ikke-søknadspliktige tiltak

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Søknader om tiltak som etter kommunens vurdering ikke er søknadspliktige, jf. plan- og bygningsloven § 20-5, vil bli avvist med beslutning om at tiltaket ikke krever søknad. Avvisningsvedtaket bygger på en enkel saksbehandling som det vil bli krevd gebyr for. Se § 3-20, varekode 2024-3232	Kr.	0	0			Plan og bygningsetaten har tilbud om gratis veiledning inntil 15 min. uten skriftlig vurdering. Ta kontakt med vårt kundesenter.
Skriftlig saksbehandling, med bindende vurdering, av mottatt forespørsel						

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
med informasjon om et konkret tiltak medfører søknadsplikt eller ikke søknadsplikt er gebyrbelagt. Dette er en frivillig tjeneste for ku						

§ 3-1-1 Grunnlag:

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Av byggesaksgebyret skal inntil 19 % dekke kostnadene med tilsyn, jf. plan- og bygningsloven. § 33-1. Hvor ikke annet fremgår utgjør beregningsgrunnlaget for gebyret bruksareal BRA ihht. Norsk Standard 3940, avrundet nedover til nærmeste m ² .	Kr.	0	0			I tillegg til byggegebyret fastsettes gebyr for annen tjeneste knyttet til søknad slik det fremgår av dette regulativ. Det betales gebyr per tiltak per søknad. Hvis det ikke kan beregnes bruksareal for tiltaket, beregnes gebyret med utgangspunkt i samlet tilleggsareal (flatemål).

Av byggesaksgebyret skal inntil 19 % dekke kostnadene med tilsyn, jf. plan- og bygningsloven. § 33-1.

Hvor ikke annet fremgår utgjør beregningsgrunnlaget for gebyret bruksareal BRA ihht. Norsk Standard 3940, avrundet nedover til nærmeste m²: For søknader om endring av gitt tillatelse, fastsettes 100% gebyr av den delen av tiltaket som endres. For tiltak som revideres innen klagefristen etter at det er gitt avslag fastsettes 100% gebyr av den delen av tiltaket som revideres, forutsatt at avslaget ikke påklages.

§ 3-10 Anlegg av veg, parkeringsplass og landingsplass

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3141 - Parkeringsplass på terreng inntil 5 plasser	Kr.	7 100	8 850	1 750	25%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3142 - Parkeringsplass på terreng i tillegg per plass over 5 plasser	Kr/plass	1 150	1 290	140	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3142M - Maksimalt gebyr for søknad om parkeringsplass	Kr.	228 750	256 200	27 450	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3143 - Gangbro/kulvert og lignende	Kr.	11 100	12 440	1 340	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3144 - Veganlegg, kjørebrot/kulvert og lignende	Kr.	19 100	21 400	2 300	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3145 - Ladestasjoner på samme eiendom pr søknad	Kr.	19 100	21 400	2 300	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3146 - Landingsplass og lignende infrastruktur	Kr.	0	21 400	21 400	0%	Nytt gebyr i 2024

§ 3-17 Dispensasjon fra arealplan og unntak fra plankravet

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3226 - For søknad om dispensasjon fra gjeldende plangrunnlag	Kr.	9 160	10 260	1 100	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Per dispensasjon
2024-3226D - For søknad om dispensasjon fra gjeldende plangrunnlag	Kr.	9 160	10 260	1 100	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Per dispensasjon eller unntak
2024-3227 - Søknad om unntak fra plankrav hvor stedanalyse er utarbeidet	Kr.	0	10 260	10 260	0%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Per dispensasjon eller unntak
Det fastsettes et gebyr per dispensasjon og unntak/fritak som behandles. Gebyr for dispensasjon eller unntak/fritak kreves uavhengig av om saken avslås/tillates. For søknader som trekkes eller avvises gjelder annet gebyr. Jf. § 3-20	Kr.	0	0			Per dispensasjon eller unntak

§ 3-8 Skilt og reklameinnretninger

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3124 - Skilt, skilttavler og reklameinnretninger	Kr.	9 160	10 260	1 100	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. + kr 1 290 per skilt, se varekode 2024-3125
2024-3125 - Skilt, skilttavler og reklameinnretninger, pris per skilt	Kr.	1 150	1 290	140	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Se varekode 2024-3124
2024-3126 - Banner/Vimpel/Flagg - Midlertidig inntil tre uker	Kr.	9 160	10 260	1 100	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

§ 3-9 Vesentlige terrenginngrep - PBL § 20-1 k

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3131 - Vesentlig terrenginngrep 0-1000 m²	Kr.	13 910	15 580	1 670	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3132 - Utomhus areal for område	Kr.	24 260	27 180	2 920	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3133 - Vesentlig terrenginngrep over 1000 m² - 2000 m²	Kr.	27 820	31 160	3 340	12%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-3134 - Vesentlig terrenginngrep over 2000 m²	Kr/m ²	15	20	5	33%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
Det beregnes gebyr etter denne bestemmelsen når tiltaket utgjør selvstendig del som ikke er medregnet i gebyret etter § 3-2.	Kr.	0	0			

§ 3-1-6 Tilleggsgebyr ved vesentlig endring av mottatt søknad

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-300 - Endring av søknad når saksbehandling har startet, og som innebærer ny høringsuttalelse, nabovarsel eller lignende.	Kr.	0	3 950	3 950	0%	Nytt gebyr i 2024

Arbeider etter matrikkelloven

For utfyllende informasjon om gebyr knyttet til arbeider etter matrikkelloven, se [premisser for gebyrregulativ for 2024 for byggesak, private planer, oppmålingsforretninger og eierseksjonering](#)

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-483 - Fakturering etter medgått tid	Kr/time	1 150	1 200	50	4%	Pluss per time utover minimumsgebyr.

§ 4-1-1 Oppretting av grunneiendom, festegrunn og matrikulering av eksisterende umatrikulert grunn.

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-411A - Areal fra 0 – 100 m ² (inkluderer punktfeste)	Kr.	29 800	30 160	360	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-411B - Areal over 100 – 750 m ²	Kr.	37 830	38 290	460	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-411C - Areal over 750 – 20 000 m ²	Kr.	44 600	45 140	540	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. + pr. påbegynt dekar over 2000 m ²
2024-411E - Areal over 20 000 m ² . + Fakturering etter medgått tid	Kr.	97 190	98 360	1 170	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. +per time utover minimumsgebyr
2024-411F - Timesats for kontorarbeid inklusiv administrativ støtte	Kr/time	1 150	1 200	50	4%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-411G - Timesats for markarbeid inklusiv transport, utstyr og materiell	Kr/time	1 440	1 490	50	3%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-DEKAR1 - Tillegg for areal over 750 – 20 000 m ² , per påbegynt dekar over 2000m ²	Kr.	2 690	2 730	40	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Pris per påbegynt dekar over 2000m ²
Når flere grunneiendommer opprettes samtidig i samme sak betales 70% fra og med - 5.parsell	Kr.	0	0	0	0%	

§ 4-1-2A Oppretting/reseksjonering av uteareal på eierseksjon

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-413A - Tilleggsareal per eierseksjon areal fra 0	Kr.	15 060	15 250	190	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
– 50 m²						
2024-413B - Tilleggsareal per eierseksjon areal over 50 – 250 m²	Kr.	19 130	19 360	230	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-413C - Tilleggsareal per eierseksjon areal over 250 m²	Kr.	23 990	24 280	290	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-413DEKAR3 - Tillegg for tilleggsareal per eierseksjon areal over 2000 m², per påbegynt dekar.	Kr.	1 570	1 590	20	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
Når det opprettes/reseksjoneres flere uteareal på eierseksjoner samtidig i samme sak betales 7 0% fra og med 5. til den 20. parsellen, og 60 % fra og med den 21. parsellen. Kontorforretning – se § 4-1-2B.	Kr.	0	0			

§ 4-1-3 Oppretting av anleggseiendom

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-4144A - Oppretting av ny anleggseiendom	Kr.	26 090	26 410	320	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-4144B - Ved oppmåling av anleggseiendom tillegg per time for ekstra kontorarbeid	Kr/time	1 150	1 200	50	4%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-4144C - Ved oppmåling av anleggseiendom tillegg per time for markarbeid	Kr/time	1 440	1 490	50	3%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-MATR2 - Tillegg per ny matrikkelenhet over 1	Kr.	2 390	2 420	30	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Pris per nye matrikkenhet over 1

§ 4-1-4 Registrering av jordsameie

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-415A - Registrering av eksisterende jordsameie. To timer inkludert	Kr.	14 230	14 410	180	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-415B - Tillegg per time over 2 timer for kontorarbeid	Kr/time	1 150	1 200	50	4%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-415C - Tillegg per time over 2 timer for markarbeid	Kr/time	1 440	1 490	50	3%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

§ 4-1-5 Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-416A - Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning der den endelige oppmålingsforretning avholdes innen 2 år	Kr.	4 550	4 610	60	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-416B - Oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning der det må avholdes oppmålingsforretning etter 2 år, og så en ny oppmålingsforretning i forbindelse med utsetting av grensemerker innen ytterligere 3 år. Tillegg per Matrikkelenhet	Kr/matrikkelenhet	7 110	7 200	90	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-PARS4 - Tillegg for oppretting av matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning der den endelige oppmålingsforretning avholdes innen 2 år. Når flere matrikkelenheter opprettes og gjennomføres samtidig	Kr/matrikkelenhet	1 240	1 260	20	2%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Pris per matrikkelenhet over 1 matrikkelenhet

§ 4-1-6 Oppretting av matrikkelenhet når grenselinjer er tilfredstillende klarlagt

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-417F - Oppretting av 1 ny matrikkelenhet	Kr.	19 370	19 610	240	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-MATR1 - Tillegg for oppretting av 2 eller flere nye matrikkelenheter som opprettes og gjennomføres samtidig i samme sak	Kr/matrikkelenhet	2 440	2 470	30	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Pris per nye matrikkelenhet over 1 matrikkelenhet
Oppretting av matrikkelenhet hvor alle grenselinjer tidligere er tilfredsstillende klarlagt ved kartforretning, oppmålingsforretning eller jordskifte. Matrikulering av eksisterende umatrikulert punktfeste. Når markarbeid utføres, blir gebyret som i § 4-1-1.	Kr.	0	0			

§ 4-2-1 Grunneiendom

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
--------------	--------------	----------------------	----------------------	-------------------------	------------------------	----------------

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-421A - Areal fra 0 – 100 m ²	Kr.	18 140	18 360	220	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-421B - Areal over 100 – 500 m ²	Kr.	22 660	22 940	280	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-421C - Areal over 500 m ² , jf. denne forskrift § 4-2-3 A og B	Kr.	26 320	26 640	320	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

§ 4-2-2 Anleggseiendom

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-422A - Volum fra 0 – 250 m ³	Kr.	18 430	18 660	230	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-422B - Volum over 250 – 1000 m ³	Kr.	23 250	23 530	280	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-422D - Ved oppmåling av anleggseiendom tillegg per time for ekstra kontorarbeid.	Kr/time	1 150	1 170	20	2%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-422E - Ved oppmåling av anleggseiendom tillegg per time for markarbeid.	Kr/time	1 440	1 460	20	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
For anleggseiendom kan volumet justeres med inntil 5% av anleggseiendommens volum, men den maksimale grensen er 1000 m ³ . Hvor det ikke er fastsatt noen høydebegrensning regnes det med høyde på 2 m.	Kr.	0	0			

§ 4-2-4 Grensejustering hvor alle grenselinjer tidligere er tilfredsstillende klarlagt ved kartforretning, oppmålingsforretning eller jordskifte

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-425A - Grensejustering av 1 parsell	Kr.	11 740	11 890	150	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-425C - For grensejustering av mer enn 1 parsell, og grensejusteringene gjennomføres som del av samme kontorforretning	Kr.	1 840	1 870	30	2%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Pr. parsell over 1 parsell
Når markarbeid utføres, blir gebyret som i § 4-2-1. Når markarbeid ikke er nødvendig og ikke ønsket av revirent (kontorforretning) skal gebyret beregnes etter denne paragraf.		0	0			

§ 4-3-1 Grunneiendom

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-431A - Areal fra 0 – 100 m ²	Kr.	27 030	27 360	330	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-431B - Areal over 100 m ²	Kr.	35 800	36 230	430	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-DEKAR7 - Tillegg for areal over 1000 m ²	Kr/dekar	3 110	3 150	40	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Pris per påbegynte dekar over 1000 m ²
Arealoverføring kan utløse dokumentavgift	Kr.	0	0			

§ 4-3-2 Anleggseiendom

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-433C - Ved oppmåling av anleggseiendom tillegg per time for ekstra kontorarbeid	Kr/time	1 150	1 200	50	4%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-433D - Ved oppmåling av anleggseiendom tillegg per time for markarbeid	Kr/time	1 440	1 490	50	3%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-433E - Arealoverføring 1 parsell	Kr.	26 860	27 190	330	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-PARS3 - Tillegg per parsell over 1 parsell	Kr.	2 440	2 470	30	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Pris per parsell over 1
For anleggseiendom kan volum som skal overføres fra en matrikkelenhet til en annen ikke være registrert på en tredje matrikkelenhet. Volum kan kun overføres til en matrikkelenhet dersom vilkårene for sammenslåing er til stede		0	0			

§ 4-3-4 Arealoverføring hvor alle grenselinjer tidligere er tilfredsstillende klarlagt ved kartforretning, oppmålingsforretning eller jordskifte

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-435A - Arealoverføring av 1 parsell	Kr.	18 140	18 360	220	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-435C - For arealoverføring av mer enn 1 parsell, per parsell	Kr/parsell	2 030	2 060	30	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Pris per parsell utover 1 parsell
Når markarbeid utføres, blir gebyret som i § 4-3-1. Når markarbeid ikke er nødvendig, og ikke ønsket av rekvirent (kontorforretning), skal	Kr.	0	0			

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
gebyret beregnes etter denne paragraf. Arealoverføring kan utløse dokumentavgift						

§ 4-4 Klarlegging av eksisterende grense der grensen tidligere er koordinatbestemt ved oppmålingsforretning eller tilsvarende

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-441A - For inntil 2 punkter	Kr.	12 580	12 740	160	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-441B - For overskytende grensepunkter, per punkt	Kr/punkt	1 780	1 810	30	2%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
Klarlegging av eksisterende grense skal ikke overstige gebyret for fradeling av tilsvarende eiendom etter §4-1-1	Kr.	0	0			

§ 4-5 Klarlegging av eksisterende grense der grensen ikke tidligere er koordinatbestemt/eller klarlegging av rettigheter

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-451A - For inntil 2 punkter	Kr.	18 320	18 540	220	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-451B - For overskytende grensepunkter, per punkt	Kr.	3 730	3 780	50	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-451C - Gebyr for klarlegging av rettigheter faktureres etter medgått tid	Kr.	0	0	0	0%	Faktureres etter medgått tid § 7-1
Klarlegging av eksisterende grense skal ikke overstige gebyret for fradeling av tilsvarende eiendom etter §4-1-1	Kr.	0	0			

§ 4-6 Utstedelse av matrikkelbrev

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-461A - Utsendelse av skriftlig matrikkelbrev under 10 sider	Kr.	175	175	0	0%	Endring i maksimalsatsene reguleres av Statens kartverk
2024-461B - Utsendelse av skriftlig matrikkelbrev over 10 sider	Kr.	350	350	0	0%	Endring i maksimalsatsene reguleres av Statens kartverk
2024-461EK - Utsendelse av matrikkelbrev med elektronisk kommunikasjon	Kr.	175	175	0	0%	Endring i maksimalsatsene reguleres av Statens kartverk
Endring i maksimalsatsene reguleres av Statens		0	0			

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
kartverk.						
Matrikkelforskriftens § 16(4)		0	0			

§ 4-7 Avbrudd i oppmålingsforretning eller matrikulering

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-471A - Når saken blir trukket, ikke lar seg gjennomføre eller må avvises før den er fullført, og det er utført feltarbeid, men ikke avholdt oppmålingsforretning	Kr.	0	0	0	0%	30 % av gebyrsatsene, minimum kr 10 410
2024-471B - Når saken blir trukket, ikke lar seg gjennomføre eller må avvises før den er fullført, og det er utført feltarbeid og avholdt oppmålingsforretning	Kr.	0	0	0	0%	70 % av gebyrsatsene, minimum kr 15 620
2024-471C - Når saken blir trukket, ikke lar seg gjennomføre eller må avvises før den er fullført og det ikke er utført feltarbeid	Kr.	7 770	7 870	100	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023

§ 4-8-1 Oppretting av grunneiendom til offentlig veg- og jernbanegrund

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-481 - Areal fra 0 – 1000 m ²	Kr.	29 250	29 610	360	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-482 - Areal over 1000 – 20 000 m ²	Kr.	33 760	34 170	410	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-483 - Areal over 20 000 m ²	Kr.	71 630	72 490	860	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-484 - Timesats for kontorarbeid inklusiv administrativ støtte	Kr/time	1 150	1 200	50	4%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-485 - Timesats for markarbeid inklusiv transport, utstyr og materiell	Kr/time	1 440	1 490	50	3%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-DEKAR10 - Tillegg for areal over 1000 – 20 000 m ²	Kr/dekar	2 110	2 140	30	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Pris per påbegynte dekar over 2000 m ² .
Når flere grunneiendommer opprettes samtidig i samme sak betales 70% fra og med 5. parsell	Kr.	0	0			

§ 4-8-2 Grensejustering til offentlig vei, jernbane og samferdselsformål

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-424A - Grensejustering for areal over 500 m²	Kr.	21 930	22 200	270	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-424B - Grensejustering for volum over 1000 m³	Kr.	21 930	22 200	270	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-DEKAR6 - Grensejustering for areal over 500 m²	Kr/dekar	4 400	4 460	60	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Pris per påbegynte dekar over 500 m ² .
2024-VOLUM1 - Grensejustering for volum over 1000 m³	Kr/m ³	4 400	4 460	60	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Pris per påbegynte 1000 m ³ over 1000 m ³ .
Areal som i sin helhet er regulert til samferdselsformål og grensejusteringen er i samsvar med vedtatt reguleringsplan, jf. Matrikkelforskriftens 34(7). For areal mindre enn 500 m² se § 4-2-1. For volum mindre enn 1000 m³ se § 4-2-2.		0	0			

§ 4-8-3 Arealoverføring til offentlig veg og jernbanegrund

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-432A - Parsell 1-5 Areal fra 0 – 100 m²	Kr.	18 960	19 190	230	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-432B - Parsell 1-5 Areal over 100 m²	Kr.	25 070	25 380	310	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-432D - Fra og med den 6. parsellen i samme sak. Areal fra 0 – 100 m²	Kr.	16 260	16 460	200	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-432E - Fra og med den 6. parsellen i samme sak. Areal over 100–1000 m²	Kr.	21 500	21 760	260	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-DEKAR8 - Parsell 1-5. Tillegg for areal over 1000 m²	Kr/dekar	2 170	2 200	30	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Pris per påbegynte dekar over 1000 m ² .
2024-DEKAR9 - Fra og med den 6. parsellen i samme sak. Tillegg for areal over 1000 m²	Kr/dekar	1 860	1 890	30	2%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Pris per påbegynte dekar over 1000 m ² .
Arealoverføring til offentlig veg og jernbanegrund ved benyttelse av de forenklede reglene i Matrikkeloven § 24 fjerde ledd		0	0			

§ 4-1 Oppretting av matrikkelenhet

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
I tillegg til nedenstående gebyrer, gjøres det oppmerksom på at kommunen vil kreve dekket nødvendige tinglysningsgebyr, og evt. dokumentavgift.		0	0			

§ 4-1-2B Oppretting/reseksjonering av uteareal på eierseksjoner der søker leverer data (koordinater), jf. matrikkellovens § 34 og matrikkelforskriftens § 40 (kontorforretning)

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-418A - Tilleggsareal til eierseksjoner inntil 10 parseller	Kr.	9 810	9 930	120	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-418B - Tilleggsareal til eierseksjoner inntil 20 parseller	Kr.	13 450	13 620	170	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-418C - Tilleggsareal til eierseksjoner inntil 30 parseller	Kr.	17 120	17 330	210	1%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-418PAR51 - Tillegg for tilleggsareal til eierseksjonen utover 30 parseller	Kr.	250	260	10	4%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Pris per parsel utover 30 parseller
Når markarbeid utføres blir gebyr som § 4-1-2A. Når markarbeid ikke er nødvendig og heller ikke er ønsket av søker av seksjoneringssaken (kontorforretning), skal gebyret beregnes etter denne paragraf	Kr.	0	0			

§ 4-2 Grensejustering

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Ved grensejustering kan arealet for involverte eiendommer endres med inntil 5% av eiendommens areal, men den maksimale grensen for endring er 500 m ² . Der en eiendom både gir og mottar areal kan den ikke avgi areal som overstiger 20% av eiendommens areal før justeringen.		0	0			

§ 4-2-3A Grensejustering mellom flere enn to eiendommer

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Når flere areal/volum grensejusteres fra eller til		0	0			

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
én eiendom i samme sak og gjennomføres samtidig: Arealene/volumene beregnes ut fra summen av delarealene/delvolumene ved beregning av gebyret etter § 4-2-1 og § 4-2-2. Dette gjelder ikke offentlig veg- og jernbanegrund som beregnes etter § 4-8-2 i dette regulativ, med mindre arealene som grensejusteres ligger i umiddelbar nærhet av hverandre.						

§ 4-2-3B Grensejustering og arealoverføring mellom flere enn to eiendommer

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Når flere areal/volum grensejusteres og arealoverføres fra eller til én eiendom i samme sak, og gjennomføres samtidig: Arealene/volumene beregnes ut fra summen av delarealene/delvolumene ved beregning av gebyret etter § 4-3-1 og § 4-3-2. Dette gjelder ikke offentlig veg og jernbanegrund som beregnes etter § 4-8-3 i dette regulativ, med mindre arealene som grensejusteres og arealoverføres ligger i umiddelbar nærhet av hverandre.		0	0			

§ 4-3-3 Arealoverføring av flere areal/volum til eller fra en eiendom

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Når flere areal eller volum arealoverføres fra eller til én eiendom i samme sak, og gjennomføres samtidig, beregnes arealene eller volumene ut fra summen av delarealene eller delvolumene ved beregning av gebyret etter § 4-3-1 og § 4-3-2 Dette gjelder også når flere areal eller volum		0	0			Dette gjelder ikke offentlig veg og jernbanegrund som beregnes etter § 4-8-3, med mindre arealene som arealoverføres ligger i umiddelbar nærhet av hverandre

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
arealoverføres og grensejusteres fra eller til én eiendom i samme sak og gjennomføres samtidig, se § 4-2-3B.						

§ 4-10 Referanse til stedfestingsavtale

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-490 - Timesats for kontorarbeid inklusiv administrativ støtte	Kr/time	0	1 200	1 200	0%	Nytt gebyr i 2024

§ 4-9 Utsatt tidsfrist for gjennomføring av oppmålingsforretning om vinteren

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-491A - Med hjemmel i forskrift (Matrikkelforskriften 26. juni 2009 nr. 864 § 18 tredje ledd) Tidsfristen som er fastsatt i Matrikkelforskriften § 18 første ledd løper ikke i perioden 15. desember til 1. mars		0	0			

Eierseksjonering

For utfyllende informasjon om eierseksjoneringsgebyrer, se [premisser for gebyrregulativ for 2024 for byggesak, private planer, oppmålingsforretninger og eierseksjonering](#)

§ 1-3-4 Saker etter Eierseksjonsloven

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Seksjoneringsaker		0	0	0	0%	Variabelt gebyr - Gebyr faktureres når det er fattet vedtak i saken.

§ 1-4 Gebyrbortfall ved kommunens fristoversittelse

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
0150 - Reduksjon av seksjoneringsgebyr		0	0	0	0%	Variabelt gebyr - Reduksjon av seksjoneringsgebyr som følge av å ikke overholde frist på 12 uker fra søknad mottas. 25%, reduseres pr. påbegynt uke over fristen.

0150 - Reduksjon av seksjoneringsgebyr: Variabelt gebyr - Reduksjon av seksjoneringsgebyr som følge av å ikke overholde frist på 12 uker fra søknad mottas. Fristen kan forlenges med den tid som medgår til supplering av mangler. 25%, reduseres pr. påbegynt uke over fristen.

§ 5-1 Søknad om seksjonering

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-614 - Seksjonering inntil 10 seksjoner	Kr.	22 090	22 090	0	0%	Sats 2023 revidert 1.7.2023.
2024-615 - Seksjonering 11 - 50 seksjoner	Kr.	40 580	40 580	0	0%	Sats 2023 revidert 1.7.2023.
2024-616 - Reseksjonering inntil 10 seksjoner	Kr.	26 860	26 860	0	0%	Sats 2023 revidert 1.7.2023.
2024-617 - Reseksjonering 11-50 seksjoner	Kr.	45 360	45 360	0	0%	Sats 2023 revidert 1.7.2023.
2024-618 - Alle typer seksjonering over 50 seksjoner	Kr.	71 610	71 610	0	0%	Sats 2023 revidert 1.7.2023.
2024-619 - Oppheving av seksjonering	Kr.	5 970	5 970	0	0%	Sats 2023 revidert 1.7.2023.
2024-620 - Befaring av eiendom	Kr.	4 190	4 190	0	0%	Sats 2023 revidert 1.7.2023. Befaring av eiendom utføres når kommunen finner det nødvendig ved behandling av saken. Gebyret kommer i tillegg til behandlingsgebyret for seksjonering
2024-621 - Avslag på seksjoneringssøknad	Kr.					Ved avslag på seksjoneringssøknader beregnes 100 % gebyr
2024-622 - Avvisning av sak	Kr.					Ved avvisning av saker der saksbehandling er påbegynt, eller grunnlag for saksbehandling ikke er tilstrekkelig, og/eller komplettering av søknad innen frist ikke fører fram, fastsettes gebyr til 50%
2024-623 - Trekking av seksjoneringssak	Kr.					For seksjoneringssaker, som trekkes før endelig vedtak, fastsettes gebyr til 50%

Eierseksjonsloven § 15

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Ny eierseksjonslov som hjemler kommunens selvkostdekning av kostnader ved tjenesten trådte i kraft 1.1.2018. Tinglysingsgebyr og eventuell dokumentavgift kommer i tillegg jf. Eierseksjonsloven § 15 andre ledd.						

Refusjon

§ 6-1 Refusjonsberegning

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-710A - Timesats for kontorarbeid inklusiv administrativ støtte	Kr/time	1 170	1 290	120	10%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-710B - Timesats for befaring inklusiv transport	Kr/time	1 460	1 620	160	11%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-711 - Kommunen kan kreve at inntil kr 50 000 betales på forskudd, og resten etter hvert som arbeidet er utført og dokumentert	Kr.	0	0	0	0%	Inntil kr 50 000 på forskudd

Timesatser

§ 7-1 Refusjonsberegning Gebyr som beregnes på grunnlag av anvendt tid

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-811 - Timesats for kontorarbeid inklusiv administrativ støtte	Kr/time	1 170	1 290	120	10%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
2024-812 - Timesats for befaring inklusiv transport	Kr/time	1 460	1 620	160	11%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023
For gebyr som ikke fastsettes på annen måte, eller skal beregnes etter medgått tid – jf. regulativet, skal en bruke følgende netto timesatser:		0	0			

Forurenset grunn

§ 8-1 Forurenset grunn

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3202 - Tiltakskategori 1 – tiltak av liten vanskelighetsgrad der feil eller mangler kan føre til mindre konsekvenser for helse og miljø	Kr.	7 100	8 850	1 750	25%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Gjelder for behandling eller avvisning av tiltaksplaner etter Forurensingsforskriften kapittel 2
2024-3203 - Tiltakskategori 2 – tiltak av liten eller middels vanskelighetsgrad der feil og mangler kan føre til middels store konsekvenser for helse og miljø	Kr.	22 290	24 640	2 350	11%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Gjelder for behandling eller avvisning av tiltaksplaner etter Forurensingsforskriften kapittel 2
2024-3204 - Tiltakskategori 3 – tiltak middels eller stor vanskelighetsgrad der feil eller mangler kan føre til store konsekvenser for helse og miljø	Kr.	43 420	48 020	4 600	11%	Sats 2023 oppdatert ifm. revidert budsjett 2023. Gjelder for behandling eller avvisning av tiltaksplaner etter Forurensingsforskriften kapittel 2

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2024-3205 - Tiltaksplaner revideres eller endres etter at førstegangsvedtak er fattet, fastsettes et nytt gebyr på 50% av ordinært gebyr per revisjon. Krever kommunen helt ny søknad, pålegges det gebyr som for behandling av ny sak	Kr.	0	0	0	0%	50% av ordinært gebyr per revisjon
2024-3206 - Ved avslag/avvisning på behandling av tiltaksplaner beregnes 100% gebyr av ordinært gebyr	Kr.	0	0	0	0%	100% gebyr av ordinært gebyr
Gjelder for behandling eller avvisning av tiltaksplaner etter Forurensingsforskriften kapittel 2		0	0			

Vann og avløp

For utfyllende informasjon om vann- og avløpsgebyrer, se [premisser for gebyrregulativ 2024 for vann, avløp, tømning av slamavskillere og maksimale egenandeler ved pålegg om tilknytning](#)

1.1 Engangsgebyr for tilknytning til offentlig vann- og avløpsledning

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Avløp - Engangsgebyr	Kr. pr.m2	36,88	36,88	0,00	0,00%	For tilbygg betales for det areal som er større enn 50 m2.
Vann - Engangsgebyr	Kr. pr.m2	36,88	36,88	0,00	0,00%	For tilbygg betales for det areal som er større enn 50 m2.

1.2.1 Abonnementsgebyr for areal slik det er fastsatt i matrikkelen

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Avløp - abonnementsgebyr	Kr. pr.m2	10,95	12,28	1,33	12,15%	
Vann - abonnementsgebyr	Kr. pr.m2	8,04	8,76	0,72	8,96%	

1.2.2 Forbruksgebyr

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
A. Forbruksgebyr avløp	Kr. pr.m2	16,14	18,09	1,95	12,08%	
A. Forbruksgebyr vann	Kr. pr.m2	11,93	13,00	1,07	8,97%	
B. Stipulert (ikke målt) vannforbruk	m3 pr. m2	1,30	1,30	0,00	0,00%	

1.2.3 Leie av vannmåler

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
A. DN 20 mm (inntil Qn 2,5 / 3/4 tomme)	Kr.	700,00	700,00	0,00	0,00%
B. DN 25 mm (inntil Qn 6 / 1 tomme)	Kr.	1 162,50	1 162,50	0,00	0,00%
C. DN 40 mm (inntil Qn 10 / 1 1/2 tomme)	Kr.	1 650,00	1 650,00	0,00	0,00%
D. DN 50 mm inntil DN 100 mm	Kr.	2 362,50	2 362,50	0,00	0,00%
E. over DN 100 mm og måler til midlertidig tiltak	Kr.	2 975,00	2 975,00	0,00	0,00%

1.3.1 Rykke ut ved manglende vannmåleravlesning

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Gebyr for å rykke ut ved manglende vannmåleravlesning	Kr.	1 250,00	1 250,00	0,00	0,00%

1.4 Gebyr for tømning inkl. behandling /avvanning av slamavskillere

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
A. Tanker inntil 4 m3	Kr.	1 937,50	2 175,00	237,50	12,26%
B. Tanker over 4 til og med 6 m3	Kr.	2 900,00	3 262,50	362,50	12,50%
C. Tanker over 6 til og med 8 m3	Kr.	3 875,00	4 362,59	487,59	12,58%
D. Tanker over 8 til og med 10 m3	Kr.	4 837,50	5 450,00	612,50	12,66%

1.4.2 Gebyr pr. utført tømning

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Tanker over 10 m3 tømt	pr m3 tømt	484,05	544,56	60,51	12,50%

1.4.3 Ettebehandling av slam

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
Slam levert til etterbehandling	pr m3 slam	380,63	428,20	47,57	12,50%

2. Maksimale egenandeler ved pålegg om tilknytning til offentlig vann- og/eller avløpsledning for eksisterende bygg

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
A. Vann	Kr.	100 000	150 000	50 000	50%
B. Avløp	Kr.	150 000	250 000	100 000	67%
C. Vann og avløp	Kr.	200 000	350 000	150 000	75%

3. Anboringer, forgreninger m.v. på ledningsanlegg

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
-------	-------	--------------	--------------	-----------------	------------------------

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Utførelse av anboringer, forgreninger m.v. på kommunalt ledningsanlegg						Betales etter regning.

Alle satser er vist inklusive 25 % merverdiavgift.

Renovasjon

For utfyllende informasjon om plangebyrer, se [premisser og gebyrregulativ 2024 for plan- og byggesaker](#)

Standardgebyr, tømmepriser, lukeåpninger og kilo

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
1120 - Renovasjon grunnpris pr. boenhet	Kr.	2 526,59	2 652,92	126,33	5,00%	
1121 - Renovasjon grunnpris pr. boenhet - vekt - 2 tømm.pr uke	Kr.	2 871,39	3 014,96	143,57	5,00%	
1122 - Renovasjon grunnpris bokollektiv	Kr.	1 026,05	1 077,36	51,31	5,00%	For bokollektiv med identsystem
1123 - Renovasjon grunnpris pr. boenhet - ekstra volum	Kr.	2 298,68	2 413,62	114,94	5,00%	
1420 - 140L- antall tømminger mer enn 1/mnd	Kr.	39,54	41,52	1,98	5,01%	Pris per tømning ut over inkluderte tømminger per termin
1430 - 240L- antall tømminger mer enn 1/mnd	Kr.	66,90	70,24	3,34	4,99%	Pris per tømning ut over inkluderte tømminger per termin
1440 - 400L- antall tømminger mer enn 1/mnd	Kr.	114,47	120,20	5,73	5,01%	Pris per tømning ut over inkluderte tømminger per termin
1510 - Lukeåpninger mer enn 5/mnd	Kr.	9,89	10,38	0,49	4,95%	Pris per lukeåpning utover inkluderte lukeåpninger per termin
1531 - Lukeåpninger bokollektiv	Kr.	9,89	10,38	0,49	4,95%	Pris per lukeåpning for bokollektiv med identsystem
1540 - Fellesbeholdere - antall kilo	Kr.	1,96	2,06	0,10	5,10%	

Spann restavfall

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
1101 - Restavfall Spann 1 tømm.pr uke	Kr.	3 080,21	3 234,22	154,01	5,00%	
1105 - Restavfall Spann 2 tømm.pr uke	Kr.	4 108,40	4 313,82	205,42	5,00%	

Storbeholdere og containere restavfall

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i i kr	Endring i i %	Merknad
1 - Restavfall minstepris 1tømm.pr uke	Kr.	2 724,29	2 860,50	136,21	5,00%	Utgår ved innføring av pris per kilo

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
12101 - Restavfall 660L 1tømm.pr uke	Kr.	14 984,93	15 734,18	749,25	5,00%	Utgår ved innføring av pris per kilo
12102 - Restavfall 660L 2tømm.pr uke	Kr.	32 983,92	34 633,12	1 649,20	5,00%	Utgår ved innføring av pris per kilo
12201 - Restavfall 4m3 1tømm.pr uke	Kr.	90 520,79	95 046,83	4 526,04	5,00%	Utgår ved innføring av pris per kilo
12401 - Restavfall 6m3 1tømm.pr uke	Kr.	135 667,23	142 450,60	6 783,37	5,00%	Utgår ved innføring av pris per kilo
12601 - Restavfall 8m3 1tømm.pr. uke	Kr.	180 813,65	189 854,30	9 040,65	5,00%	Utgår ved innføring av pris per kilo
14301 - Restavfall nedgravd container	Kr.	3 196,78	3 323,06	126,28	3,95%	Utgår ved innføring av pris per kilo
2 - Restavfall minstepris 2tømm.pr uke	Kr.	3 164,81	3 323,05	158,24	5,00%	Utgår ved innføring av identsystem

Bossug restavfall

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
14203 - Restavfall bossug ordinær	Kr.	3 164,82	3 323,06	158,24	5,00%	Utgår ved innføring av identsystem
14204 - Restavfall bossug 2tømm.pr uke	Kr.	3 605,35	3 785,62	180,27	5,00%	Utgår ved innføring av identsystem
14205 - Restavfall bossug hver 14.dag	Kr.	2 724,28	2 860,50	136,22	5,00%	Utgår ved innføring av identsystem

Ekstra tømminger papir - fast intervall

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
30502 - Papir 240L hver 14.dag	Kr.	434,11	455,81	21,70	5,00%	
30503 - Papir 240L 1 tømm.pr uke	Kr.	1 302,32	1 367,43	65,11	5,00%	
30702 - Papir 400L hver 14.dag	Kr.	642,24	674,35	32,11	5,00%	
30703 - Papir 400L 1 tømm.pr uke	Kr.	1 923,74	2 019,93	96,19	5,00%	
30708 - Papir 400L 2 tømm.pr uke	Kr.	4 495,66	4 720,45	224,79	5,00%	
30901 - Papir 660L 1 tømm.pr mnd for bossugkunder	Kr.	932,14	978,74	46,60	5,00%	Kombinasjonsløsning m/fellesløsning
30902 - Papir 660L hver 14.dag	Kr.	932,14	978,74	46,60	5,00%	
30903 - Papir 660L 1 tømm.pr uke	Kr.	2 794,92	2 934,67	139,75	5,00%	
30907 - Papir 660L 2 tømm.pr uke	Kr.	6 524,96	6 851,20	326,24	5,00%	
31102 - Papircontainer hver 14.dag	Kr.	8 615,20	9 045,96	430,76	5,00%	
31103 - Papircontainer 1 tømm.pr uke	Kr.	25 842,63	27 134,76	1 292,13	5,00%	
31301 - Papircont. 1 tømm.pr mnd for bossugkunder	Kr.	8 615,20	9 045,96	430,76	5,00%	Kombinasjonsløsning m/fellesløsning
31304 - Papircont. hver14.dag for bossugkunder	Kr.	17 228,92	18 090,36	861,44	5,00%	Kombinasjonsløsning m/fellesløsning
31305 - Papir nedgravd	Kr.	18 380,09	19 299,09	919,00	5,00%	

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
hver 14. dag						

Ekstra tømminger papir bossug - fast intervall

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
31601 - Papir bossug vakumtank hver 14. dag	Kr.	4 735,02	4 971,76	236,74	5,00%	
31602 - Papir bossug vakumtank hver uke	Kr.	14 205,05	14 915,30	710,25	5,00%	
31605 - Papir bossug skrutank hver 14.dag	Kr.	8 190,02	8 599,52	409,50	5,00%	
31606 - Papir bossug skrutank hver uke	Kr.	24 567,08	25 795,43	1 228,35	5,00%	

Ekstra tømminger plast - fast intervall

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
2022 - Plast 600L 1 tømm.pr uke	Kr.	2 795,01	2 934,76	139,75	5,00%	
2024 - Plastcontainer hver 14.dag	Kr.	8 614,53	9 045,25	430,72	5,00%	

Hytterrenovasjon

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
1220 - Restavfall fritidsbolig 140L	Kr.	2 852,30	2 994,92	142,62	5,00%	
50001 - Renovasjon fritidsbolig-kategori 2	Kr.	1 426,16	1 497,47	71,31	5,00%	50% av pris kategori 1
50002 - Renovasjon fritidsbolig-kategori 3	Kr.	998,30	1 048,22	49,92	5,00%	35% av pris kategori 1
50003 - Renovasjon fritidsbolig-kategori 4	Kr.	713,07	748,73	35,66	5,00%	25% av pris kategori 1
50004 - Renovasjon fritidsbolig-kategori 1	Kr.	2 852,30	2 994,92	142,62	5,00%	For fritidsboliger med egen restavfallsbeholder

Diverse gebyrer

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
1915 - Komm.påslag- etterdrift deponier	Kr.	131,25	131,25	0,00	0,00%	Vedtast av bergen kommune
1920 - Brukerpåslag nedgravde fellesløsninger	Kr.	446,00	468,30	22,30	5,00%	Tidligere kalt Brukerpåslag bossnett
1920 - Brukerpåslag nedgravde fellesløsninger bokollektiv	Kr.	223,00	234,15	11,15	5,00%	
1930 - Brukerpåslag nedgravde fellesløsninger	Kr.	247,50	468,30	220,80	89,21%	Endret innhold i tjenesten. Tidligere kalt Brukerpåslag NBC
21900 - Lås	Kr.	162,05	170,15	8,10	5,00%	

Erstatning av bortkomne beholdere. Prisen inkluderer merking og utkjøring.

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
0210 - Erstatning 60 liters restavfallsbeholder	Kr.	611,23	635,00	23,77	3,89%	
0220 - Erstatning 140 liters restavfallsbeholder	Kr.	611,23	635,00	23,77	3,89%	
0320 - Erstatning 240 liters restavfallsbeholder	Kr.	991,88	1 031,00	39,12	3,94%	
0410 - Erstatning 140L papirbeholder	Kr.	611,23	635,00	23,77	3,89%	
0420 - Erstatning 400 liters restavfallsbeholder	Kr.	1 834,25	1 907,00	72,75	3,97%	
0510 - Erstatning 240 liters papirbeholder	Kr.	991,88	1 031,00	39,12	3,94%	
0520 - Erstatning 660 liters restavfallsbeholder	Kr.	2 925,60	3 041,00	115,40	3,94%	
0610 - Erstatning 400 liters papirbeholder	Kr.	1 834,25	1 907,00	72,75	3,97%	
0710 - Erstatning 660 liters papirbeholder	Kr.	2 925,60	3 041,00	115,40	3,94%	
0810 - 660 liter beholder m/ lås	Kr.	3 525,90	3 665,00	139,10	3,95%	

Diverse andre priser

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
0234 - Utrykning ved mistet verdisak i nedkast	Kr.	1 725,00	1 793,00	68,00	3,94%	Gjelder for Bossnettet
0235 - Verdisaker i bossbil, fastpris	Kr.	3 450,00	3 586,00	136,00	3,94%	Fastpris for å tømme bil på plassen ved BIR Avfallsenergi
0236 - Timepris opprydding	Kr.	1 035,00	1 076,00	41,00	3,96%	Timepris for opprydding på plassen ved BIR Avfallsenergi
0237 - Timepris bistand	Kr.	661,25	687,00	25,75	3,89%	F.eks leting etter forsvunnet beholder
1414 - Nøkkel (Ekstra nøkkel til fellesbeholder)	Kr.	92,00	96,00	4,00	4,35%	
1415 - Nøkkel (Ekstra nøkkel til hyttebeholder)	Kr.	172,50	179,00	6,50	3,77%	
1416 - Nøkkel (Brikker/nøkkelkort til avfallsløsninger)	Kr.	115,00	120,00	5,00	4,35%	
1417 - Låsebøyle	Kr.	166,75	173,00	6,25	3,75%	Låsebøyle til 140 l/240l beholdere
5223 - Betalt sekk	Kr.	115,00	120,00	5,00	4,35%	Sendt i posten
8506 - Hushold.kompoststrø	Kr.	115,00	120,00	5,00	4,35%	Pr. sekk 50 liter, selges på gjenvinningsstasjonene
8540 - Hushold.betalt sekk	Kr.	86,25	90,00	3,75	4,35%	Hentet på gjenvinningsstasjonene

Ekstraordinære tømminger restavfall

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
0203 - Ekstrahenting restavfall (140 liter)	Kr.	106,71	111,00	4,29	4,02%	
0207 - Ekstrahenting restavfall (240 liter)	Kr.	214,24	223,00	8,76	4,09%	
0208 - Ekstrahenting restavfall (400 liter)	Kr.	305,23	317,00	11,77	3,86%	

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
0209 - Ekstrahenting restavfall (660 liter)	Kr.	459,09	477,00	17,91	3,90%
0211 - Ekstrahenting restavfall (4m3 container)	Kr.	2 369,07	2 463,00	93,93	3,96%
0212 - Ekstrahenting restavfall (6m3 container)	Kr.	2 830,63	2 916,00	85,37	3,02%
0238 - Ekstrahenting restavfall (Krokkonteiner 11-30m3)	Kr.	2 242,62	2 331,00	88,38	3,94%
0239 - Ekstrahenting restavfall (Krokkonteiner (11-30m3), behandlingsavgift per tonn)	Kr.	1 630,42	1 695,00	64,58	3,96%
5282 - Restavfall tømning nedgravd container (5m3 nedgravd)	Kr.	2 805,02	2 916,00	110,98	3,96%

Ekstraordinære tømminger papir og plast

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
0204 - Ekstrahenting papir (Container)	Kr.	746,92	776,00	29,08	3,89%
0240 - Ekstrahenting papir (Krokkonteiner 11-30m3)	Kr.	2 242,62	2 331,00	88,38	3,94%
0241 - Ekstrahenting plast (Container)	Kr.	746,92	776,00	29,08	3,89%
5284 - Papir tømning nedgravd container (5m3 nedgavd)	Kr.	2 805,02	2 916,00	110,98	3,96%

Ekstratømming glass og metall

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
0213 - Ekstrahenting glass og metall (660 liter)	Kr.	323,43	336,00	12,57	3,89%
0214 - Ekstrahenting glass og metall (Iglo)	Kr.	679,47	706,00	26,53	3,90%

Ekstraordinære tømminger bossug

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
0215 - Ekstrahenting bossug	Kr.	1 972,66	2 051,00	78,34	3,97%

Forsøpling

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
0230 - Fastpris utrykning og transport	Kr.	805,00	837,00	32,00	3,98%
0231 - Timepris opprydding	Kr.	661,25	687,00	25,75	3,89%
0232 - Levering gjenv.stasjon pr m3	Kr.	57,50	60,00	2,50	4,35%
0233 -	Kr.	718,75	747,00	28,25	3,93%

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
-------	-------	--------------	--------------	-----------------	---------------------------

Administrasjonskostnader

Innflyttingscontainere papir, papp og plast

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
0242 - Fastpris mobilisering og transport innflyttingscontainere	Kr.	2 530,00	2 630,00	100,00	3,95%
0243 - Tømmepris innflyttingscontainere	Kr.	746,92	776,00	29,08	3,89%

Gjenvinningsstasjonene

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i Merknad %
8509 - Hushold.avfall inntil 0,02 m3 (for syklende eller gående)	Kr.	10,00	10,00	0,00	0,00%
8510 - A-Hushold.avfall 0 - 0,99m3 (Inntil 1 m3)	Kr.	50,00	50,00	0,00	0,00%
8511 - Hushold.avfall 2 - 2,99m3(Inntil 3 m3)	Kr.	150,00	150,00	0,00	0,00%
8512 - A-Hushold.avfall 3 - 3,99m3(Inntil 4 m3)	Kr.	200,00	200,00	0,00	0,00%
8513 - A-Hushold.avfall 4 - 4,99m3(Inntil 5 m3)	Kr.	350,00	350,00	0,00	0,00%
8514 - A-Hushold.avfall 7 - 7,99m3 (Inntil 8 m3)	Kr.	750,00	750,00	0,00	0,00%
8515 - Hushold.avfall 8 - 8,99m3 (Inntil 9 m3)	Kr.	1 200,00	1 200,00	0,00	0,00%
8516 - Hushold.avfall 9 - 9,99m3 (Inntil 10 m3)	Kr.	1 200,00	1 200,00	0,00	0,00%
8517 - A-Hushold.avfall 4 - 4,99m3 (Inntil 6 m3)	Kr.	350,00	350,00	0,00	0,00%
8518 - A-Hushold.avfall 6 - 6,99m3(Inntil 7 m3)	Kr.	750,00	750,00	0,00	0,00%
8519 - Hushold.avfall 10 - 10,99m3	Kr.	1 600,00	1 600,00	0,00	0,00%
8520 - Hushold.avfall 11 - 11,99m3	Kr.	2 000,00	2 000,00	0,00	0,00%
8521- Hushold.avfall 12 - 12,99m3	Kr.	2 400,00	2 400,00	0,00	0,00%
8522 - Hushold.avfall 13 - 13,99m3	Kr.	2 800,00	2 800,00	0,00	0,00%
8523 - Hushold.avfall 14 - 14,99m3	Kr.	3 200,00	3 200,00	0,00	0,00%
8524 - Hushold.avfall 15 - 15,99m3	Kr.	3 600,00	3 600,00	0,00	0,00%
8525 - Hushold.avfall 16 - 16,99m3	Kr.	4 000,00	4 000,00	0,00	0,00%
8526 - Hushold.avfall 17 - 17,99m3	Kr.	4 400,00	4 400,00	0,00	0,00%
8527 - Hushold.avfall 18 - 18,99m3	Kr.	4 800,00	4 800,00	0,00	0,00%
8528 - Hushold.avfall 19 - 19,99m3	Kr.	5 200,00	5 200,00	0,00	0,00%
8529 - Hushold.avfall 20 - 20,99m3	Kr.	5 600,00	5 600,00	0,00	0,00%
8530 - Hushold.avfall 21 -	Kr.	6 000,00	6 000,00	0,00	0,00%

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
21,99m3						
8531 - Hushold.avfall 22 - 22,99m3	Kr.	6 400,00	6 400,00	0,00	0,00%	
8532 - Hushold.avfall 23 - 23,99m3	Kr.	6 800,00	6 800,00	0,00	0,00%	
8533 - Hushold.avfall 24 - 24,99m3	Kr.	7 200,00	7 200,00	0,00	0,00%	
8534 - Hushold.avfall 25 - 25,99m3	Kr.	7 600,00	7 600,00	0,00	0,00%	
8535 - Hushold.avfall 26 - 26,99m3	Kr.	8 000,00	8 000,00	0,00	0,00%	
8536 - Hushold.avfall 27 - 27,99m3	Kr.	8 400,00	8 400,00	0,00	0,00%	
8537 - Hushold.avfall 28 - 28,99m3	Kr.	8 800,00	8 800,00	0,00	0,00%	
8538 - Hushold.avfall 29 - 29,99m3	Kr.	9 200,00	9 200,00	0,00	0,00%	
8539 - Hushold.avfall 1 - 1,99m3(Inntil 2 m3)	Kr.	100,00	100,00	0,00	0,00%	
8559 - Gjenvinningsstasjon- sekk(blank) 10 pk	Kr.	50,00	50,00	0,00	0,00%	
8560 - Gjenvinningsstasjon- sekk(blank) pr stk.	Kr.	5,00	5,00	0,00	0,00%	
Hver m3 over	Kr.	400,00	400,00	0,00	0,00%	

Feiing og tilsyn

For utfyllende informasjon om gebyrer for feiing og tilsyn, se [premisser og gebyrregulativ 2024 for feiing og tilsyn](#)

Feiegebyr pr. røykløp

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Timepris	Kr	947,00	1 023,00	76,00	8,03%	Feies ved behov

Årlig tilsynsgebyr pr. enhet (boenhet, fritidsbolig, fyrhus, etc.):

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Enkeltgebyr	Kr	399,00	425,00	26,00	6,52%	Flatt gebyr, uavhengig av tilsynshyppighet

Tilleggsgebyr pr. gang for

Gebyr	Enhet	Sats 2023	Sats 2024	Endring i kr	Endring i %	Merknad
Spesielle anlegg, timepris	Kr	947,00	1 023,00	76,00	8,03%	Timepris

Tilskuddsliste

Tilskuddslisten består av tilskudd til konkrete, navngitte mottakere og søkbare tilskuddsordninger for spesifikke formål.

Den første tabellen under viser hvor mye tilskuddene utgjør til sammen i hvert år av økonomiplanperioden. Den viser og totale tilskudd per avdeling.

Samlet tilskuddsliste pr. avdeling

Beløp i 1000 kr

Avdeling (T)	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett	46 037	41 537	41 537	41 537
Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester	47 513	47 513	47 513	47 513
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	18 418	18 418	18 418	18 418
Byrådsavdeling for helse og omsorg	2 040	2 040	2 040	2 040
Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling	13 892	11 492	11 492	11 492
Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering	305 220	305 220	305 220	305 220
Byrådsleders avdeling	741	741	741	741
Totalsum	433 861	426 961	426 961	426 961

I det følgende vises først de konkrete tilskuddene og deretter de søkbare ordningene for 2024. Listene er sortert per byrådsavdeling som yter tilskuddene.

Tilskuddsliste til konkrete mottakere

Byrådsleders avdeling

Beløp i 1000

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Administrasjon	Tilskudd FN-sambandet - Internasjonal uke		162	162
Administrasjon	Universitetet i Bergen - Utdanning i Bergen		579	579
			741	741
			741	741

Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom

Beløp i 1000

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Administrasjon	Fair play bygg & anlegg Vestland		308	308
			308	308
Andre næringsformål	Impact HUB Bergen AS (995802961)		250	250
Andre næringsformål	Media Region Bergen (913514793)		450	450
Andre næringsformål	Stiftelsen Maritimt Forum Bergensregionen (974332183)		250	250
Andre næringsformål	The seafood innovation cluster AS (913268865)		250	250
Andre næringsformål	NCE Maritime cleantech		250	250

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
	(996700275)			
Andre næringsformål	Dataspillsenteret		250	250
Andre næringsformål	NCE Finance Innovation		250	250
Andre næringsformål	Matarena AS		500	500
Andre næringsformål	StartupLab Bergen		250	250
Andre næringsformål	NOSCA Clean Oceans (980997006)		250	250
Andre næringsformål	Bioregion Institute (925283258)		250	250
Andre næringsformål	Bergen Works (918950419)		250	250
Andre næringsformål	SMB 99 (928641791)		250	250
Andre næringsformål	Visit Bergen (970120580)		4 200	4 200
Andre næringsformål	Bergen Sentrum AS (953010070)		250	250
Andre næringsformål	Vestlandets innovasjonsselskap AS (987753153) - Nyskapingsparken		500	500
Andre næringsformål	Connect Vest-Norge (986856013)		320	320
Andre næringsformål	Design region Bergen (992056827)		250	250
			9 220	9 220
			9 528	9 528

Byrådsavdeling for helse og omsorg

Beløp i 1000

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Forebyggende arbeid helse og sosial	MSO-Bergen, medisineres seksualopplysning		46	46
Forebyggende arbeid helse og sosial	Bergen Turlag - Folkehelsekoordinator		318	318
			364	364
Andre velferdstiltak eldre	Bergen Røde Kors Hjelpekorps		19	19
			19	19
Andre velferdstiltak funksjonshemmede	Foreningen Norges døvblinde		81	81
Andre velferdstiltak funksjonshemmede	Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFO) Bergen		402	402
Andre velferdstiltak funksjonshemmede	Landsforeningen for hjerte- og lungesyke - Bergen		162	162
Andre velferdstiltak funksjonshemmede	Norges Blindedeforbund i Hordaland		184	184
Andre velferdstiltak funksjonshemmede	Bergen Døvesenter		828	828
			1 657	1 657
Andre velferdstiltak utviklingshemmede	TV BRA		0	900
			0	900
			2 040	2 940

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett

Beløp i 1000

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Vanlig grunnskoleundervisning	Fargespill		275	275
Vanlig grunnskoleundervisning	Nærmiljøpakke - inkl.søknad om tilskudd		761	761
Vanlig grunnskoleundervisning	Ungt entreprenørskap		631	631
			1 667	1 667
SFO basistilbud	Tilskudd til private SFO		2 324	2 324
SFO basistilbud	Tilskudd til private SFO for barn med spesielle behov i 5. -7. trinn		18	18
			2 342	2 342
Idrettsanlegg	Trond Mohn Games As	Utgående tilskudd 2023	0	2 000
Idrettsanlegg	Bergen Triathlon Events	Utgående tilskudd 2023	0	1 000
			0	3 000
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Hordaland idrettskrets (944773738) - Antidoping og utdanning		106	106
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Hordaland idrettskrets (944773738) - Olympiatoppen Vest - Basistilskudd		715	715
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Idrett Bergen Sør – Aktivitetstilskudd		371	371
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Idrettsrådet i Bergen (971348593) - Basistilskudd		868	868
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Laksevåg Bordtennisklubb		265	265
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Norges svømmeforbund (939102671) - Elitesatsing svømming og stup		309	309
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Nye idrettstiltak og egenorganisert fysisk aktivitet		1 026	1 026
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Arrangementsstøtte - Idrett		1 026	1 026
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Stipend og priser		859	859
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Støtte til private anlegg	Styrket tilskudd i 2024	16 615	14 615
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Talentmidler - søkbar ordning		318	318
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	TIF Viking - Sprek viking		129	129
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	TIF Viking med fokus på integreringstiltak		189	189
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Bergen Kickboxing klubb		424	424
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Redningsselskapet		750	750
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Bergensalliansen, U-23 EM Friidrett 2025	Engangstilskudd	4 500	0
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	Bergen og Hordaland Turlag	Utgående engangstilskudd 2023 var en styrkning av tilskuddet, avtalt i budjettavtalen	786	1 186
			29 255	23 155
Tilskudd til fysisk akt. og	Barne- og ungdomsmidler - Idrett		11 286	11 286

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
idrett for barn og ung			11 286	11 286
Idrettsaktivitet og tilskudd for særskilte grupper	Stimuleringsmidler til aktivitet og inkludering		1 488	1 488
			1 488	1 488
			46 037	42 937

Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling

Beløp i 1000

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Grøntfaglig planlegging	Stiftelsen Det norske Arboret		436	436
Grøntfaglig planlegging	Bergen Turlag	Utg. tilskudd 0,2 mill. Nytt engangstilskudd 2,4 mill.	2 661	461
			3 097	897
Landbruk	Stiftelsen dyrebeskyttelsen i Bergen (979303793)		90	90
Landbruk	Bybonden Bergen		616	616
Landbruk	Dyrebeskyttelsen Norge avd. Bergen og Hordaland (988712698) - Dyrenes hus		486	486
Landbruk	Dyrebeskyttelsen Norge Bergen og Hordaland (988712698)		25	25
			1 216	1 216
Parkdrift	Sommerstell av 1000-årsstedet i Fana		45	45
			45	45
Klima og miljøtiltak	Stiftelsen Lystgården (918687394)		670	670
Klima og miljøtiltak	Bærekraftig liv		410	410
			1 081	1 081
Naturforvaltning	Bergen Elveforum		159	159
Naturforvaltning	Bergen Skog- og trøplantingselskap		359	359
Naturforvaltning	Bergens Skog- og trøplantingselskap, forvaltning byfjell/Smørås		107	107
			625	625
Kulturminnevern	Stiftelsen Bryggen		1 258	1 258
			1 258	1 258
			7 321	5 121

Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester

Beløp i 1000

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Andre velferdstiltak psykisk helse	Fontenehuset Bergen		4 882	4 882
Andre velferdstiltak psykisk helse	Amalie Skrams hus	Utgående engangstilskudd	5 174	5 574
Andre velferdstiltak psykisk helse	Informasjonssenteret Hieronimus		396	396
Andre velferdstiltak psykisk helse	Kirkens SOS i Bjørgvin		1 153	1 153
Andre velferdstiltak psykisk helse	Blå Kors Bergen - Kompasset		760	760
Andre velferdstiltak psykisk helse	Landsforeningen for pårørende innen psykiatri LPP Bergen		416	416
Andre velferdstiltak psykisk helse	LEVE - forening for etterlatte etter selvmord		385	385
Andre velferdstiltak psykisk helse	Mental helse Bergen - Treffstedet Loftet		890	890
Andre velferdstiltak psykisk helse	Psykiatricaliansen		1 693	1 693
Andre velferdstiltak psykisk helse	ROS Senter for spiseforstyrrelser	Utgående engangstilskudd	2 359	3 359
Andre velferdstiltak psykisk helse	Sammen - Studentenes psykiske helsetjeneste		1 300	1 300
Andre velferdstiltak psykisk helse	Spillavhengighet Norge		177	177
Andre velferdstiltak psykisk helse	PitStop	Utgående engangstilskudd	0	350
Andre velferdstiltak psykisk helse	Alf AS		1 000	1 000
Andre velferdstiltak psykisk helse	Aktiv pusterom	Utgående engangstilskudd	0	300
Andre velferdstiltak psykisk helse	KIL Fond Bergen Omegn	Nytt tilskudd.	100	0
			20 683	22 633
Andre velferdstiltak rus	Frelsesarmeen i Solheimsviken - Aktiv ferie		300	300
Andre velferdstiltak rus	LISA-gruppene		585	585
Andre velferdstiltak rus	ProLar Nett		325	325
Andre velferdstiltak rus	A-larm		100	100
Andre velferdstiltak rus	Huset Bergen AS	Huset Bergen AS total tilskudd er kr. 5 mill, se under på Lavtersketilbud for rusavhengige	0	800
			1 310	2 110
Sosial rådgivning og veiledning	Jussformidlingen	Utgående engangstilskudd	192	492
Sosial rådgivning og veiledning	Matsentralen Bergen	Omdisponering av tilskudd	500	414
Sosial rådgivning og veiledning	MO-LA Stiftelsen		191	191
Sosial rådgivning og veiledning	Pust i bakken / Slettebakken menighet		58	58
Sosial rådgivning og veiledning	Stiftelsen krigsveteranenes minne - Kronstad Hovedgård	Omdisponering av tilskudd	460	400
Sosial rådgivning og veiledning	Stiftelsen Robin Hood-huset		3 900	3 900
Sosial rådgivning og veiledning	Wayback Bergen	Omdisponering av tilskudd	250	152

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Sosial rådgivning og veiledning	Frøelsesarmeen velferdssenter i Bergen	Utgående engangstilskudd	0	300
Sosial rådgivning og veiledning	Bergen Røde Kors - Døråpner		368	368
Sosial rådgivning og veiledning	Bergen Røde Kors - Nettverk etter soning		158	158
Sosial rådgivning og veiledning	Bergen Uavhengige Sosialrådgivning (BUS) - Høgskulen på Vestlandet		63	63
			6 140	6 497
Støtte til krisetiltak	Amathea - veiledningsstjeneste for gravide		451	451
Støtte til krisetiltak	Nok. Bergen	Omdisponering av tilskudd	217	500
			668	951
Rusbehandling, råd og veiledning	Evangeliesenteret		500	500
Rusbehandling, råd og veiledning	Kirkens bymisjon - Ungdomstiltaket V13		3 255	3 255
Rusbehandling, råd og veiledning	Stiftelsen CRUX Kalfarhuset oppfølgingscenter		2 258	2 258
Rusbehandling, råd og veiledning	Idrett Bergen Sør - Utrustet		53	53
Rusbehandling, råd og veiledning	Albatrossen Ettervernssenter		3 160	3 160
			9 226	9 226
Lavtersketilbud for rusavhengige	Sammen Senteret Laksevåg - IOGT Norge		399	399
Lavtersketilbud for rusavhengige	Kafé Lazarus	Omdisponering av tilskudd	0	50
Lavtersketilbud for rusavhengige	Blå Kors Bergen - Fredagskafé	Omdisponering av tilskudd	0	30
Lavtersketilbud for rusavhengige	Stiftelsen Sesam		600	600
Lavtersketilbud for rusavhengige	Blå Kors Bergen - Hvite Bånd Dagsenter	Utgående engangstilskudd	2 143	2 343
Lavtersketilbud for rusavhengige	Kirkens Bymisjon - Gateneært rusarbeid		888	888
Lavtersketilbud for rusavhengige	Foreningen for human narkotikapolitikk		150	150
Lavtersketilbud for rusavhengige	Huset Bergen AS	Økt tilskudd med kr. 2,750 mill	5 000	2 250
			9 180	6 710
Utekontakt	For Freedom - Arbeid mot menneskehandel	Omdisponering av tilskudd	0	400
Utekontakt	Bergen Røde Kors - Arbeid mot menneskehandel		305	305
			305	705
Økonomisk sosialhjelp - individrettet	Familiestøtten Bergen	Utgående engangstilskudd	0	300
			0	300
			47 513	49 132

Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering

Beløp i 1000

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Barne- og ungdomskulturtilskudd	AKKS Bergen (977530938)		355	355
Barne- og	Meningsfull oppvekst for barn og		222	222

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
ungdomskulturtilskudd	unge i bydelen Ytrebygda (986231935) - Mobystiftelsen - drift av Søreidehuset			
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Rikskonsertene (974761114) - Kommunal egenandel		0	455
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Rikskonsertene S12 Galleri og Verksted DA (988208833) - Søndagsskolen		111	111
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Barn i byen kulturformidling AS (983201652) - Magasinet Barn i byen		222	222
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Stiftelsen 3,14 Hordaland internasjonale fylkesgalleri (971349875) - Galleri 3,14 - Kunstformidling barn og unge		54	54
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Stiftelsen Bergen dansesenter (977232090)		720	720
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Stiftelsen Bergen dansesenter (977232090) - Escape		166	166
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Stiftelsen Bergen music fest (976249453) - Ungdomskonserter Bergensfest		277	277
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Stiftelsen fargespill (996906175)		1 319	1 319
Barne- og ungdomskulturtilskudd	AKKS Bergen (977530938) - Eggstockfestivalen		144	144
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Stiftelsen musikksekskapet Harmonien (976619005) - Ung Symfoni/Bergen Filharmoniske Ungdomsorkester		277	277
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Stiftelsen nye Fyllingsdalen teater (998391970)		1 565	1 565
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Teaterdrift Bergen AS (997764927) - Cornerteateret		2 300	2 100
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Ung i kor - vest (988945722) - Barn synger!		222	222
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Vestlandske teatersenter (933878457)		1 039	1 039
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Bergen døvesenter (939467203) - Tilsk. til Døvefor.		288	288
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Stiftelsen Spillhus Bergen (824751862)		2 090	2 090
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Salt (986356991) - Fritt spillerom (Salt kulturskole)		408	408
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Soltun besøksgård (928848248)		166	166
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Stiftelsen nye Fyllingsdalen teater (998391970) (engangstilskudd)		0	1 000
Barne- og ungdomskulturtilskudd	De unges orkesterforbund Hordaland (980174093) - De unges orkesterforbund		83	83
			12 029	13 284
Andre velferdstiltak funksjonshemmede	Norges handikapforbund, Region Sørvest (986986847)		171	171
			171	171
Legetjeneste	Kirkens Bymisjon - Helsesenter for papirløse migranter		1 018	1 018
			1 018	1 018
Sosial rådgivning og veiledning	FRI Bergen og Hordaland		966	966
Sosial rådgivning og veiledning	Kirkens Bymisjon - Home-Start Familiekontakten, Empo		4 455	4 455

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Sosial rådgivning og veiledning	Flerkulturelt Ressurssenter og Bamsehiet			
Sosial rådgivning og veiledning	Kristent Interkulturelt Arbeid (KIA)		148	148
Sosial rådgivning og veiledning	Papillon		878	878
Sosial rådgivning og veiledning	Skeiv Verden Vest		926	926
Sosial rådgivning og veiledning	Møhlenpris idrettslag (996138666)		462	462
Sosial rådgivning og veiledning	Bergen Røde Kors – Flyktningsguide		499	999
Sosial rådgivning og veiledning	8 Mars initiativet i Bergen (918502645)		31	31
Sosial rådgivning og veiledning	Norsk Folkehjelp Bergen (977257131) – DiMe-prosjektet		853	103
Sosial rådgivning og veiledning	Skeivt Kristent nettverk (924329491)		308	308
Sosial rådgivning og veiledning	Kristent Interkulturelt Arbeid (KIA) (engangstilskudd)		0	300
Sosial rådgivning og veiledning	Det jødiske samfunn i Bergen (926644211)		150	0
Sosial rådgivning og veiledning	Bergen Røde Kors - Fellesverket		1 629	1 129
Sosial rådgivning og veiledning	Bergen Røde Kors - Gatemebling		159	159
Sosial rådgivning og veiledning	Bergen Røde Kors - Norsktraining		197	97
Sosial rådgivning og veiledning	Bergen Røde Kors - Støttespiller for unge flyktninger		314	314
Sosial rådgivning og veiledning	Caritas Bergen		421	421
			12 396	11 696
Vitensenter	Bergen vitensenter AS (989005049) - Vilvite-senteret		5 954	5 954
			5 954	5 954
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen Bergensssølvvet (994085492) - Ved Kunstmuseene i Bergen		160	160
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen Bymuseet i Bergen (988212024)		14 187	14 187
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen Bymuseet i Bergen (988212024) - Brannmuseet: magasinering av veteranbrannbiler		316	316
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen Museum Vest (987669586)		21 331	21 331
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen Museum Vest (987669586) - Gjennomføring av årlige Hansadager		147	147
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen Museum Vest (987669586) - Museumslosen		108	108
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen seilskipet Statsraad Lehmkuhl (956330874)		2 018	2 018
Kulturhistoriske museer	Stiftinga Museumssenteret i Hordaland (971349743)		1 954	1 954
Kulturhistoriske museer	Stiftinga Museumssenteret i Hordaland (971349743) - Norsk Trikotasjemuseum – skoleavdelingen		216	216
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen Bymuseet i Bergen (988212024) - Regionalt pilegrimssenter		420	420

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Kulturhistoriske museer	ArkiVest (977157358)		500	500
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen seilskipet Statsraad Lehmkuhl (956330874) - Engangstilskudd		0	300
Kulturhistoriske museer	Stiftelsen Bymuseet i Bergen (988212024) - Brannhistorie		0	803
			41 356	42 459
Kulturvern	Bergen Kommunale		1 441	1 441
Kulturvern	Kystkultursenter AS (990031487)		477	477
Kulturvern	Bergen Kommunale Kystkultursenter AS (990031487) - Veteranbåtrute Bergen havn		222	222
Kulturvern	Fortidsminneforeningen Bergen og Hordaland avdeling (970576177)		54	54
Kulturvern	Gestapomuseets forening (999537294)		471	471
Kulturvern	Laksevåg kulturhistoriske forening (976590449)		83	83
Kulturvern	Nordhordland Veteranbåtlag (983395430) - Vedlikehold Oster		948	948
Kulturvern	Norsk jernbaneklubb, gamle Vossebanen (971350814) - Veterantoget Garnes - Midtun		79	79
Kulturvern	Sofus Madsens skulpturmuseum		111	111
Kulturvern	Stiftelsen D/S Stord I (889955732) - Vedlikehold D/S Stord I		1 278	1 278
Kulturvern	Stiftelsen Lenken (881585952)		237	237
Kulturvern	Tellevik kystfort (912314553)		83	83
Kulturvern	Torgdagen i Bergen (982903874)		111	111
Kulturvern	Veteranskipslaget fjordabåten (980874737) - Vedlikehold MF Granvin		111	111
Kulturvern	Vulcanus taubåtkompani (994872486) - Vedlikehold Vulcanus		98	98
Kulturvern	Ytre Arna museum (999029159)		105	105
Kulturvern	Memoar (915636926)		53	53
Kulturvern	Sydneshalvøyen kulturhistoriske lag (925310042) - Historietorget		200	200
Kulturvern	Sjødampsprøite		0	1 000
Kulturvern	Stiftelsen Espeland fangeleir og Gestapohuset i Veiten 3 (881585952) (engangstilskudd)		55	55
Kulturvern	Bergen kystlag (990654425)		359	0
Kulturvern	Bergen nasjonale veteranskipshavn - Fartøyvernkonservator	Fra Fartøyvernkonservator	853	353
Kulturvern	Bergen nasjonale veteranskipshavn		144	144
Kulturvern	Bergens Elektriske Sporvei (990512469) - Veterantrikk Møhlenpris		382	382
Kulturvern	Bergens tekniske museum (992184477)		100	100
Kulturvern	Buekorpsmuseet i Bergen (982165679)		8 055	8 195
Kunstmusèer	KODE Kunstmuseer og komponisthjem (990269343)		61 119	61 119
Kunstmusèer	KODE Kunstmuseer og komponisthjem (990269343) -		816	816

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Kunstmusèer	Stenersenbygget KODE Kunstmuseer og komponisthjem (990269343) - Magasiner KODE		5 263	5 263
			67 198	67 198
Scenekunst	Kompani13 DA (914242444)		158	158
Scenekunst	Krabatene v/Irene Ahnéll (981780299)		81	81
Scenekunst	Apropos Teater (977257212)		0	81
Scenekunst	Proscen - Produsentenhet for scenekunst (993173487)		443	443
Scenekunst	Stiftelsen Bergen internasjonale teater (874695262) - Bergen Internasjonale Teater - Teatergarasjen		4 586	4 586
Scenekunst	Stiftelsen Bergen internasjonale teater (874695262) - Oktoberdans / Meteor		831	831
Scenekunst	Transiteatret-Bergen (985934045)		449	449
Scenekunst	Vibeke Flesland Havre Produksjoner (987275197)		162	162
Scenekunst	Norway Fringe Festival AS (920670202)		105	105
Scenekunst	Dominika Minkacz- Sira (914052971) - Open Window Theatre		158	158
Scenekunst	Idun Vik (914734746) – Cornerstone Bergen dramatikkfestival		155	155
Scenekunst	Syv Mil (922140618)Syv Mil (922140618) - SHIFITIT		150	0
Scenekunst	Carte Blanche (957214479)		6 714	6 714
Scenekunst	Dukketeaterverkstedet (920172628)		217	217
			14 209	14 140
Musikk	Edvard Grieg Kor (915608523)		1 709	1 709
Musikk	Bergen Metal Fest (890299032)		357	307
Musikk	Festspillene i Bergen (955599535)		10 436	10 436
Musikk	Folkemusikkklubben Columbi egg (992509678)		204	204
Musikk	Foreningen EKKO (987215933) - Ekko konsertserie		108	108
Musikk	Foreningen EKKO (987215933) - Ekkofestivalen		554	554
Musikk	Antikk Musikk (991917276)		76	76
Musikk	Nattjazz (971349123)		1 680	1 680
Musikk	Ny musikk Bergen (997774515)		255	255
Musikk	Opera Bergen (991905030) - Sommeropera		386	386
Musikk	Perfect sounds forever DA (996507491)		194	194
Musikk	Playdate (997956591)		89	89
Musikk	Avgarde (990 533 652)		103	103
Musikk	Stiftelsen Bergen music fest (976249453) - Bergenfest		908	1 108
Musikk	Stiftelsen Bergen Nasjonale Opera (889288892)		5 002	5 002
Musikk	Stiftelsen BIT20 ensemble (971349670)		1 519	1 519
Musikk	Bergen Barokk AS (981522338)		155	155
Musikk	Stiftelsen Musicanord		104	104

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Musikk	(977154200) Stiftelsen prof. Jiri Hlinka klaverakademi (992861843)		100	100
Musikk	Stiftelsen Vestnorsk Jazzsenter (979 913 583)		997	997
Musikk	Bergen Big Band (916791801)		311	311
Musikk	Bergen domkirke sokn (976994167) - Bergen kirkeautunnale		217	217
Musikk	Bergen domkirke sokn (976994167) - Kirkemusikk i Bergen domkirke menighet		613	613
Musikk	Vill Vill Vest (816 956 412)		613	613
Musikk	AKKS Bergen (977530938) - Øvingslokaler		222	222
Musikk	Bergen internasjonale kultursenter (992138122) - Bergen Internasjonale Musikkfestival BIMF		223	223
Musikk	Bergen jazzforum (985260621)		329	329
Musikk	Bergen kirkelige fellesråd (976994434) - Påskefestuken		166	166
Musikk	Stiftelsen Bergen Nasjonale Opera (889288892) (engangstilskudd)		0	1 800
Musikk	Bergens kammermusikkforening (987626704)		111	111
Musikk	Borealis (985703167)		1 544	1 544
Musikk	Brak (980850609)		942	942
Musikk	Brak (980850609) - Music City Network		107	107
Musikk	Brak (980850609) - Musikkarena		0	216
			30 335	32 501
Visuell kunst	Aldea AS (918504176) - Gjestekunstnerordning		194	194
Visuell kunst	Entrée (997033957)		324	324
Visuell kunst	Foreningen Trykkeriet (993782157)		500	425
Visuell kunst	Hordaland Kunstsenter (959917485) - Hordaland Kunstnersentrum sommerutstilling		122	122
Visuell kunst	KRAFT Bergen AS (999537804)		665	665
Visuell kunst	Kunstnerverksteder (988845256) - Kunstnerverksteder - C. Sundsgt.		511	511
Visuell kunst	PALMERA (916627939)		0	143
Visuell kunst	Pamflett (917017571) - Pamflett/Bergen Art Book Fair		168	168
Visuell kunst	S12 Galleri og verksted DA (988208833)		463	463
Visuell kunst	3,14 (971349875) - Kunsthall		166	166
Visuell kunst	Bergen Ateliergruppe (993620858)		205	205
Visuell kunst	Tag Team Studio (995544571)		321	246
Visuell kunst	VISP (994520911)		305	305
Visuell kunst	Bergen Lights (925420808) - engangstilskudd		0	500
Visuell kunst	ALT GÅR BRA (915352561)		105	105
Visuell kunst	Bergen kunstforening (971122900) - Bergen kunsthall / Landmark		3 755	3 755
Visuell kunst	Bergen kunstforening		388	388

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Visuell kunst	(971122900) - Bergens kunsthall / Festsjellutstilling Bergenstriennalen AS (996799298)		5 715	5 715
Visuell kunst	BLOKK (997940458)		121	121
Visuell kunst	B-Open (992194146) - B - Open [biennale]		166	166
			14 195	14 688
Film	Mediefondet Zefyr AS (989661752)		997	997
Film	Nordiske mediedager (990298041)		554	554
Film	Stiftelsen Cinemateket i Bergen (971350539)		495	495
Film	Vestnorsk filmsenter AS (974332981)		1 693	1 693
Film	Vestnorsk filmsenter AS (974332981) - Bergen kommunes filmmelding		2 217	2 217
Film	Vestnorsk filmsenter AS (974332981) - Filmveksthus		535	535
Film	Vestnorsk filmsenter AS (974332981) - Vestnorsk Filmsenter AS manusutvikling		665	665
Film	Mediefondet Zefyr AS (989661752) - Produksjonsmidler		1 053	1 053
Film	Bergen internasjonale filmfestival AS (980555704)		887	887
			9 096	9 096
Litteratur	Henning Bergsvåg - Poesidigg		80	80
Litteratur	Det Vestnorske teater (939734325) - Nynorskens hus		1 532	1 532
Litteratur	Norsk forfattersentrum (960498615) - Festsjellforfatteren		111	111
Litteratur	Audiatur (991016260) - Audiatur poesifestival		232	232
Litteratur	Stiftelsen Litteraturhuset i Bergen (993607312)		1 608	1 608
Litteratur	Stiftelsen Bergen internasjonale litteraturfestival for sakprosa og skjønnlitteratur (923217614)		428	428
Litteratur	Tekstallianse (922839549)		211	211
			4 203	4 203
Tverrestetisk	History disposal unit (982250803) - Wrap driftstilskudd		262	262
Tverrestetisk	Kulturhuset Østre AS (913106695)		1 103	1 103
Tverrestetisk	Marie Nerland (984144792) - Volt		304	229
Tverrestetisk	Performance art Bergen (997615034)		139	139
Tverrestetisk	Piksel produksjoner LTD (993164046)		332	332
Tverrestetisk	Stiftelsen Bergen internasjonale teater (874695262) - Prøverommet		248	248
Tverrestetisk	Stiftelsen Bergen senter for elektronisk kunst (881948222)		1 101	1 101
Tverrestetisk	Stiftelsen kulturhuset USF (971348372) - Gjestekunstnerordning USF		610	610
Tverrestetisk	Stiftelsen Lydgalleriet (991284362)		685	610
Tverrestetisk	Stiftelsen Bergen Kjøtt		1 127	927

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Tverrestetisk	(922635471) Vagant AS (919063122) - Tidsskriftet Vagant		214	214
Tverrestetisk	Aldea AS (918504176)		919	919
Tverrestetisk	BCAP AS (925100358) - Gyldenpris kunsthall		500	500
Tverrestetisk	Stiftelsen Bergen Kjøtt (922635471) (engangstilskudd)		0	1 300
			7 542	8 492
Ymse kunstformidling	Kunstgarasjen (913838572)		682	522
Ymse kunstformidling	Stiftelsen kulturhuset USF (971348372) - Designinkubator		177	177
Ymse kunstformidling	Unison AS (985298513) - Kulturnatt		443	443
Ymse kunstformidling	NONEDA - Norsk nettverk for dataspillbedrifter (924586737)		214	214
Ymse kunstformidling	Bergen Spillfestival (921379498)		124	74
Ymse kunstformidling	Kiosken studio (925141275)		186	136
Ymse kunstformidling	Dragefjellet minifestival (918716513)		50	0
Ymse kunstformidling	Buzz AS (996223191) - Musikkfondet Buzz AS		832	432
Ymse kunstformidling	Design region Bergen (992056827) Bergen Designfestival		166	166
			2 876	2 166
Musikk og kulturskole	STIFTELSEN BARRATT DUE MUSIKKINSTITUTT (960472675) - Unge talenter		263	263
			263	263
Tilskudd til andres kulturbygg	Raftostiftelsen (877155102) - Raftohuset - Drift av kulturhus		1 108	1 108
Tilskudd til andres kulturbygg	Grieghallen Utbygging AS (926477307) - Utretnings- og planleggingsarbeid		0	2 500
Tilskudd til andres kulturbygg	Griegkvartalet (engangstilskudd) Stiftelsen Klosteret 17		80	80
			1 188	3 688
Flerkulturelt kulturtilbud / BIKS	Bergen internasjonale kultursenter (992138122)		3 554	3 554
			3 554	3 554
Seniorkultur	Nasjonalforeningens helselag for eldre i Bergen (857752422)		3 703	3 703
Seniorkultur	Arna eldresenter (971505117)		598	598
Seniorkultur	Stiftelsen Sesam (971500395)		1 759	1 759
Seniorkultur	Stiftelsen Sesam (971500395) - Tilskudd til frivillighetoppfølging		54	54
Seniorkultur	Stiftelsen Sesam (971500395) - Tilskudd til koordinering av frivillige		55	55
			6 169	6 169
Kulturtilbud utv. hemmede	Tveiterås skolekorps (977264685)		81	81
			81	81
Øvrig kulturaktivitet	Regnbuedagene i Bergen AS (922171181)		647	647
Øvrig kulturaktivitet	Grieg internasjonale korfestival (986696059)		111	111
Øvrig kulturaktivitet	Grieghallen AS (920945554) - refusjon til lag og organisasjoner		887	887
Øvrig kulturaktivitet	Amatørkulturrådet i Bergen		799	799

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Øvrig kulturaktivitet	(892626642) Amatørkulturrådet i Bergen		552	552
Øvrig kulturaktivitet	(892626642) - Informasjon og markedsføring amatørkultur		366	366
Øvrig kulturaktivitet	Kultur Vest AS (995683679)		163	163
Øvrig kulturaktivitet	Kulturhuset sentrum I/S (975661830) - Kulturhuset Sentrum - Ytre Arna		222	222
Øvrig kulturaktivitet	Norges korforbund Hordaland (976539419)		277	277
Øvrig kulturaktivitet	Norges musikkorps forbund Hordaland (971561068)		194	194
Øvrig kulturaktivitet	Norges musikkorps forbund Hordaland (971561068) - NM i Brass		177	177
Øvrig kulturaktivitet	Raptus - Bergen tegnaseriefestival (980566013)		7 516	7 516
Øvrig kulturaktivitet	Stiftelsen kulturhuset USF (971348372) - Kulturhuset USF [inkl Domino I/Arenaprojektet]		173	173
Øvrig kulturaktivitet	Stiftelsen kulturhuset USF (971348372) - Utviklingsprosjekt Arena USF		144	144
Øvrig kulturaktivitet	Stiftelsen Solhovden (977155711)		111	111
Øvrig kulturaktivitet	Studentkulturhuset i Bergen AS (973199986) - Akademiske kvarter		214	214
Øvrig kulturaktivitet	Bergen døvesenter (939467203) - Døves kultursenter		0	54
Øvrig kulturaktivitet	Bergen filharmoniske kor (983842313)		83	83
Øvrig kulturaktivitet	Bergen kulturforum (982123348)		0	450
Øvrig kulturaktivitet	Amatørkulturrådet i Bergen (892626642) (engangstilskudd)		0	290
Øvrig kulturaktivitet	Bergen musikkteater (988608920) (engangstilskudd)		0	450
Øvrig kulturaktivitet	Regnbuedagene i Bergen AS (922171181) (engangstilskudd)		0	1 500
Øvrig kulturaktivitet	USF Verftet for tilrettelegging av aktivitet på Dikkedokken (971348372) – engangstilskudd		111	111
Øvrig kulturaktivitet	Bergen musikkteater (988608920)		55	55
Øvrig kulturaktivitet	17. maikomiteen i Fana bystrøk (923038973)		188	188
Øvrig kulturaktivitet	Bergen unge kammerorkester (989707787)		608	608
Øvrig kulturaktivitet	Collegium Musicum (978702724)		13 600	16 344
Kommunale kulturbygg	Nordvik vel (918020276)		87	87
			87	87
Overføring til andre trossamfunn	Human-Etisk Forbund Bergen lokallag (978628729) - Støtte til leie av lokaler til Humanistisk konfirmasjon og navnefest		250	250
Overføring til andre trossamfunn	Kirkelig dialogsenter (914536367)		170	170
Overføring til andre trossamfunn	Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn i Bergen (998169852)		313	313
			733	733
			256 310	266 184

Søkbare tilskuddsordninger

Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom

Beløp i 1000

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Andre næringsformål	Tilskudd til næringsutvikling - søkbar ordning		5 813	5 813
Andre næringsformål	Tilskudd til grønn og bærekraftig omstilling - søkbar ordning		3 078	3 078
			8 891	8 891
			8 891	8 891

Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling

Beløp i 1000

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Grøntfaglig planlegging	Friluftsliv tiltak		83	83
			83	83
Landbruk	Søkbar tilskuddsordning for dyrevernorganisasjoner		642	642
Landbruk	Urbant landbruk		415	415
			1 057	1 057
Fiske, fangst og viltstell	Fiske, Fangst og Vilt-Jegerprøver- Ettersøk		25	25
			25	25
Klima og miljøtiltak	Klima- og miljøtilskudd		4 205	4 205
Klima og miljøtiltak	Tilskudd miljøorganisasjoner		1 043	1 043
			5 249	5 249
Naturforvaltning	Fiskeformål		83	83
			83	83
Kulturminnevern	Andre		74	74
			74	74
			6 571	6 571

Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering

Beløp i 1000

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Instrumenttilskudd kor, korps og orkester		662	662
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Kunstformidling barn og unge		1 494	1 494
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Amatørkultur og frivillighet – tilskudd til prosjekt og arrangement		5 525	5 525
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Lokale priser bydeler		185	185
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Skolekorps - beste korps fra Bergen i junior - NM i Brass og janitsjar		106	106
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Tilskudd til barnekor, -korps og -orkester		1 467	1 467
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Aktivitets- og		1 997	1 997

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
ungdomskulturtilskudd	administrasjonstilskudd til kultur- og fritidsorganisasjoner			
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Buekorps		788	788
Barne- og ungdomskulturtilskudd	Byomfattende ungdomsprosjekter og festivaler		326	326
			12 551	12 551
Andre velferdstiltak eldre	Tilskudd til lag og organisasjoner som driver frivillig virksomhet innen eldreformål		1 013	1 013
Andre velferdstiltak eldre	Tilskudd til lag og organisasjoner som driver frivillig virksomhet innen helse- og omsorgssektoren		429	429
			1 442	1 442
Sosial rådgivning og veiledning	Markering av den internasjonale migrasjonsdagen		0	72
			0	72
Kulturhistoriske museer	Tilskudd til samlingsgjennomgang		616	616
Kulturhistoriske museer	Nasjonalt kompetansesenter for immateriell kulturarv		359	359
Kulturhistoriske museer	Museer som møtested og nye formidlingstilbud i bydeler		616	616
			1 590	1 590
Kulturvern	Fjordsteam Bergen AS (920042694)		635	635
Kulturvern	Frivillig kulturvern		863	863
Kulturvern	Fartøyvernkonserverator	Se Bergen nasjonale Veteranskipshavn - Fartøyvernkonserverator	0	359
			1 497	1 857
Scenekunst	Scenekunst - prosjekt, drift og lokaler		1 556	1 556
Scenekunst	Klimamidler - Pool for scenografi, kostymer etc.		0	257
			1 556	1 813
Musikk	Musikk - prosjekt, drift og lokaler		2 177	1 927
Musikk	Tilskudd til arrangement - profesjonelle og bydekkende		1 407	2 057
			3 584	3 984
Visuell kunst	Visuell kunst - prosjekt, drift og lokaler		1 709	1 459
			1 709	1 459
Litteratur	Litteratur - prosjekt, drift og lokaler		445	445
			445	445
Tverrestetisk	Elektronisk kunst - prosjekt, drift og lokaler		249	249
Tverrestetisk	Internasjonal kunst- og kulturutveksling		2 493	2 493
Tverrestetisk	Kritikk og teoriutvikling - prosjekt		571	571
Tverrestetisk	Kulturstipend og -priser		2 284	2 284
Tverrestetisk	Arbeidsstipend		1 656	1 656
Tverrestetisk	Talentutvikling		103	103
Tverrestetisk	Tverrfaglig - prosjekt, drift og lokaler		1 177	1 027
Tverrestetisk	Kunstlogen AS (915459579) – Julemarked for design, kunst og kunsthåndverk		0	105
Tverrestetisk	Kulturlos		205	205
Tverrestetisk	Tidsskrift og podcast – prosjekt, drift og lokaler		250	0

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Tjeneste (T)	Tilskuddsmottaker (T)	Note	Forslag øk.plan 2024	Vedtatt bud. 2023
			8 987	8 693
Ymse kunstformidling	Gatekunst og graffiti - prosjekt, drift og lokaler		161	161
Ymse kunstformidling	Kulturnæring - prosjekt		939	939
Ymse kunstformidling	Utvikling av ny kompetanseklynge		0	312
Ymse kunstformidling	Profesjonelle kunst- og kulturtiltak - Design (tilskuddsordning)		255	255
			1 355	1 667
Tilskudd til andres kulturbygg	Tilskudd til vedlikehold av ikke-kommunale kulturbygg		790	790
Tilskudd til andres kulturbygg	Tilskudd til vedlikehold av ikke-kommunale museumsbygg		2 634	2 634
			3 424	3 424
Kulturtilbud utv. hemmede	Tilskudd til kultur- og fritidsaktiviteter for mennesker med utviklingshemming		262	212
			262	212
Øvrig kulturaktivitet	Elitekorps		424	424
Øvrig kulturaktivitet	Etablering og drift av lokale kulturråd		104	104
Øvrig kulturaktivitet	Folkeverksteder/makerspaces		673	673
Øvrig kulturaktivitet	Tilskudd til frivilligsentraler		6 868	5 155
Øvrig kulturaktivitet	Tilskudd til kor på særlig høyt nivå		424	424
Øvrig kulturaktivitet	Voksenkor, korps og orkester - drift og prosjekt		1 044	1 044
Øvrig kulturaktivitet	Ymse kulturformål - prosjekt, drift og lokaler		445	445
Øvrig kulturaktivitet	Klimamidler - Miljøsertifisering		526	526
			10 507	8 794
			48 909	48 001

Sentrale tabeller og oversikter

1A Hovedoversikt drift (§5-4)

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	VB 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Rammetilskudd	-6 309 033	-7 007 171	-7 538 142	-7 563 546	-7 608 982	-7 654 882
Inntekts- og formuesskatt	-12 263 749	-11 284 056	-12 054 199	-12 126 733	-12 199 678	-12 272 978
Eiendomsskatt	-1 049 856	-1 108 000	-1 187 000	-1 187 000	-1 187 000	-1 187 000
Andre generelle driftsinntekter	-372 132	-466 479	-648 318	-501 764	-387 597	-382 534
Sum generelle driftsinntekter	-19 994 771	-19 865 706	-21 427 659	-21 379 043	-21 383 257	-21 497 394
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	18 496 315	19 158 301	20 221 601	19 986 564	20 056 386	20 184 672
Avskrivninger	1 070 094	1 063 248	1 074 293	1 082 893	1 101 493	1 120 293
Sum netto driftsutgifter	19 566 409	20 221 549	21 295 894	21 069 457	21 157 879	21 304 966
Brutto driftsresultat	-428 362	355 844	-131 765	-309 586	-225 378	-192 428
Renteinntekter	-256 463	-485 692	-657 971	-597 671	-573 571	-543 671
Utbytter	-470 272	-492 000	-481 000	-436 000	-436 000	-436 000
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	736	0	0	0	0	0
Renteutgifter	466 907	836 419	1 224 521	1 256 258	1 244 164	1 277 097
Avdrag på lån	805 040	848 313	899 417	932 337	965 434	987 674
Netto finansutgifter	545 948	707 040	984 968	1 154 924	1 200 027	1 285 101
Motpost avskrivninger	-1 070 094	-1 063 248	-1 074 293	-1 082 893	-1 101 493	-1 120 293
Netto driftsresultat	-952 508	-365	-221 090	-237 555	-126 844	-27 621
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering	678 630	236 240	457 340	457 340	347 340	267 340
Avsetninger til bundne driftsfond	202 982	8 469	16 136	8 248	8 248	8 248
Bruk av bundne driftsfond	-358 500	-114 129	-28 439	-27 773	-42 024	-37 305
Avsetninger til disposisjonsfond	586 735	538 593	427 936	352 784	200 374	169 324
Bruk av disposisjonsfond	-157 339	-668 808	-651 883	-553 044	-387 094	-379 987
Dekning av tidligere års merforbruk i driftsregnskapet	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	952 508	365	221 090	237 555	126 844	27 621
Fremført til inndekning i senere	0	0	0	0	0	0

	Regnskap 2022	VB 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
år (merforbruk)						

1B Driftsbevilgninger til tjenesteområdene (§5-4)

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	VB 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Barnehage	2 634 811	2 763 877	2 905 189	2 860 465	2 836 327	2 814 766
Skole	4 034 638	4 132 581	4 360 302	4 347 038	4 295 727	4 259 722
Spesialpedagogiske tjenester	323 450	325 830	369 737	369 462	369 462	369 462
Barnevern	810 706	876 443	947 283	919 999	922 624	921 624
Tjenester til eldre	3 941 540	3 812 783	4 100 690	4 143 205	4 243 253	4 346 021
Tjenester til funksjonshemmede	181 728	182 830	249 627	249 603	249 603	253 003
Tjenester til utviklingshemmede	1 793 326	1 747 722	1 950 384	1 948 260	2 046 360	2 058 783
Psykisk helse	604 699	609 259	708 152	712 941	712 941	712 941
Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	417 750	397 291	448 586	459 540	480 735	519 210
Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	802 062	825 961	974 642	971 920	971 920	971 920
Introduksjons- og tolketjenester	285 774	296 101	368 010	253 222	215 980	215 980
Forebyggende helsearbeid	393 400	312 384	358 145	336 278	336 011	335 687
Behandling og rehabilitering	710 788	717 150	780 638	778 540	777 061	780 638
Overføringer til trossamfunn	185 615	189 234	197 607	198 607	199 607	199 607
Brannvesen	249 360	255 371	260 950	260 364	259 065	258 955
Samferdsel	133 130	-17 151	101 198	101 439	101 439	101 439
Boligtiltak	141 075	108 149	133 220	136 427	135 184	137 350
Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern	83 453	87 759	94 988	99 883	99 883	98 458
Private planer og byggesak	44 748	25 287	27 606	27 606	27 606	27 606
Naturforvaltning og parkdrift	171 125	171 378	175 166	172 981	174 066	174 066
Klima og miljø	55 834	64 849	50 737	50 726	53 376	53 376
Lærlinger	7 630	63 111	65 705	65 705	65 705	65 705
Arbeidsmarkedstiltak	10 426	12 085	12 338	12 327	12 327	12 327
Kultur	597 278	608 803	601 467	598 769	597 464	597 213
Idrett	364 632	426 493	409 658	403 783	402 074	403 075
Næring	1 762	-13 026	-10 798	-10 855	-10 904	-10 909
Bystyrets organer og administrasjon	85 635	116 060	98 961	120 701	98 978	120 718
Administrasjon og fellesfunksjoner	1 164 509	1 073 942	1 166 194	1 157 326	1 153 681	1 155 037
Beredskap og sivilforsvar	39 571	32 703	34 970	32 920	32 920	32 920
Vann og avløp	-17 372	824	-43	-43	-43	-43
Renovasjon	419	6 464	5 331	5 295	5 295	5 295
Interne tjenester / fordelte kostnader	0	10 334	10 931	10 933	10 932	10 931
Pensjon og fellesposter	-1 867 228	-1 266 259	-1 743 819	-1 822 340	-1 846 172	-1 838 425
Sentrale inntekter og	0	0	0	0	0	0

	Regnskap 2022	VB 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
finansposter						
Sum bevilgninger drift, netto	18 386 274	18 956 622	20 213 750	19 973 027	20 030 485	20 164 457
Herav:						
Avskrivninger	1 070 094	1 063 248	1 074 293	1 082 893	1 101 493	1 120 293
Motpost avskrivninger	-1 070 094	-1 063 248	-1 074 293	-1 082 893	-1 101 493	-1 120 293
Netto renteutgifter og -inntekter	-2 918	-179	-179	-179	-179	-179
Overføring til investering	21 154	11 200	12 200	12 200	12 200	12 200
Avsetninger til bundne driftsfond	202 982	8 469	16 136	8 248	8 248	8 248
Bruk av bundne driftsfond	-358 500	-114 129	-28 439	-27 773	-42 024	-37 305
Avsetninger til disposisjonsfond	70 586	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	-43 345	-107 040	-7 568	-6 032	-4 146	-3 179
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	18 496 315	19 158 301	20 221 601	19 986 564	20 056 386	20 184 672

B3 Økonomisk oversikt drift – artsfordeling (§5-6)

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	VB 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Rammetilskudd	-6 309 033	-7 007 171	-7 538 142	-7 563 546	-7 608 982	-7 654 882
Inntekts- og formuesskatt	-12 263 749	-11 284 056	-12 054 199	-12 126 733	-12 199 678	-12 272 978
Eiendomsskatt	-1 049 856	-721 000	-797 000	-797 000	-797 000	-797 000
Andre skatteinntekter	0	0	0	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-406 100	-476 521	-658 937	-512 383	-398 216	-393 153
Overføringer og tilskudd fra andre	-2 965 562	-2 333 058	-2 420 119	-2 398 699	-2 398 709	-2 450 675
Brukerbetalinger	-980 369	-949 364	-968 035	-959 035	-959 035	-959 035
Salgs- og leieinntekter	-2 656 017	-2 800 959	-2 953 490	-3 050 219	-3 131 992	-3 218 531
Eiendomsskatt	0	-387 000	-390 000	-390 000	-390 000	-390 000
Sum driftsinntekter	-26 630 686	-25 959 129	-27 779 921	-27 797 614	-27 883 611	-28 136 253
Lønnsutgifter	11 337 453	11 579 912	12 472 464	12 395 090	12 494 848	12 628 011
Sosiale utgifter	2 779 424	2 862 274	2 742 679	2 712 801	2 737 431	2 782 157
Kjøp av varer og tjenester	8 487 761	8 449 044	8 844 533	8 785 310	8 815 522	8 903 874
Overføringer og tilskudd til andre	2 527 592	2 360 495	2 514 188	2 511 934	2 508 940	2 509 490
Avskrivninger	1 070 094	1 063 248	1 074 293	1 082 893	1 101 493	1 120 293
Sum driftsutgifter	26 202 325	26 314 973	27 648 157	27 488 028	27 658 234	27 943 825
Brutto driftsresultat	-428 362	355 844	-131 765	-309 586	-225 378	-192 428
Renteinntekter	-256 463	-485 692	-657 971	-597 671	-573 571	-543 671
Utbytte	-470 272	-492 000	-481 000	-436 000	-436 000	-436 000
Gevinst og tap på finansielle omløpsmidler	736	0	0	0	0	0

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

	Regnskap 2022	VB 2023	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
Renteutgifter	466 907	836 419	1 224 521	1 256 258	1 244 164	1 277 097
Avdrag på lån	805 040	848 313	899 417	932 337	965 434	987 674
Netto finansutgifter	545 948	707 040	984 968	1 154 924	1 200 027	1 285 101
Motpost avskrivninger	-1 070 094	-1 063 248	-1 074 293	-1 082 893	-1 101 493	-1 120 293
Netto driftsresultat	-952 508	-365	-221 090	-237 555	-126 844	-27 621
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering	678 630	236 240	457 340	457 340	347 340	267 340
Avsetninger til bundne driftsfond	202 982	8 469	16 136	8 248	8 248	8 248
Bruk av bundne driftsfond	-358 500	-114 129	-28 439	-27 773	-42 024	-37 305
Avsetninger til disposisjonsfond	586 735	538 593	427 936	352 784	200 374	169 324
Bruk av disposisjonsfond	-157 339	-668 808	-651 883	-553 044	-387 094	-379 987
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	952 508	365	221 090	237 555	126 844	27 621
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

Disposisjonsfond per 31.12.2024

Beløp i 1000

Prosjektnavn (fond)	Inngående balanse per 01.01.	Avsetning til disp.fond (1540)	Bruk av disp.fond (1940)	Utgående balanse per 31.12.
Bufferfond pensjon	3 352 447	0	-427 936	2 924 511
Disposisjonsfond Bergen Havn (BOH)	10 729	0	0	10 729
Fond til boligsoneformål	5 596	0	0	5 596
Parkeringsfond (139/10)	16 982	0	0	16 982
Fond til bosettingsformål	2 000	0	0	2 000
Vinterdriftsfond - komm. veinett	20 000	0	0	20 000
Disposisjonsfond Bergen Vann	41 924	0	0	41 924
Disposisjonsfond vedlikehold	223	0	0	223
Disposisjonsfond Bystyrets organer	601	0	0	601
Generelt disposisjonsfond	453 636	427 936	-223 947	657 626
				3 680 194

Disposisjonsfond per 31.12.2025

Beløp i 1000

Prosjektnavn (fond)	Inngående balanse per 01.01.	Avsetning til disp.fond (1540)	Bruk av disp.fond (1940)	Utgående balanse per 31.12.
Bufferfond pensjon	2 924 511	352 784	0	3 277 295
Disposisjonsfond Bergen Havn (BOH)	10 729	0	0	10 729
Fond til boligsoneformål	5 596	0	0	5 596
Parkeringsfond (139/10)	16 982	0	0	16 982
Fond til bosettingsformål	2 000	0	0	2 000
Vinterdriftsfond - komm. veinett	20 000	0	0	20 000
Disposisjonsfond Bergen Vann	41 924	0	0	41 924
Disposisjonsfond vedlikehold	223	0	0	223
Disposisjonsfond Bystyrets organer	601	0	0	601
Generelt disposisjonsfond	657 626	0	-553 044	104 582
				3 479 934

Disposisjonsfond per 31.12.2026

Beløp i 1000

Prosjektnavn (fond)	Inngående balanse per 01.01.	Avsetning til disp.fond (1540)	Bruk av disp.fond (1940)	Utgående balanse per 31.12.
Bufferfond pensjon	3 277 295	200 374	0	3 477 669
Disposisjonsfond Bergen Havn (BOH)	10 729	0	0	10 729
Fond til boligsoneformål	5 596	0	0	5 596
Parkeringsfond (139/10)	16 982	0	0	16 982
Fond til bosettingsformål	2 000	0	0	2 000
Vinterdriftsfond - komm. veinett	20 000	0	0	20 000
Disposisjonsfond Bergen Vann	41 924	0	0	41 924
Disposisjonsfond	223	0	0	223

Prosjektnavn (fond)	Inngående balanse per 01.01.	Avsetning til disp.fond (1540)	Bruk av disp.fond (1940)	Utgående balanse per 31.12.
vedlikehold				
Disposisjonsfond Bystyrets organer	601	0	0	601
Generelt disposisjonsfond	104 582	0	-387 094	-282 512
				3 293 213

Disposisjonsfond per 31.12.2027

Beløp i 1000

Prosjektnavn (fond)	Inngående balanse per 01.01.	Avsetning til disp.fond (1540)	Bruk av disp.fond (1940)	Utgående balanse per 31.12.
Bufferfond pensjon	3 477 669	169 324	0	3 646 994
Disposisjonsfond Bergen Havn (BOH)	10 729	0	0	10 729
Fond til boligsoneformål	5 596	0	0	5 596
Parkeringsfond (139/10)	16 982	0	0	16 982
Fond til bosettingsformål	2 000	0	0	2 000
Vinterdriftsfond - komm. veinett	20 000	0	0	20 000
Disposisjonsfond Bergen Vann	41 924	0	0	41 924
Disposisjonsfond vedlikehold	223	0	0	223
Disposisjonsfond Bystyrets organer	601	0	0	601
Generelt disposisjonsfond	-282 512	0	-379 987	-662 500
				3 082 551

Kommentar til disposisjonsfondene

Lånefondsbudsjettet - med premisser

Lånefondets driftsbudsjett

Renteutgifter

Lånefondets renteutgifter på eksterne lån, samt låneomkostninger.

Avdrag på lån

Lånefondets avdrag på eksterne lån. Motsvares av bykassens renteutgifter ført i driftsregnskapet.

Renteinntekter

Refunderte renter fra bykassen, samt renteinntekter fra lånefondets bankkonto.

Mottatte avdrag på lån

Mottatte avdrag på utlån til bykassen. Motsvares av bykassens avdrag ført i driftsregnskapet.

Finansutgifter/ finansinntekter	Budsjett	Øk.plan	Øk.plan	Øk.plan	Øk.plan
Tall i hele 1000	2023	2024	2025	2026	2027
Renteutgifter	876 300	1 304 600	1 305 600	1 262 600	1 287 600
Avdrag på lån	842 100	892 000	924 000	956 000	977 000
Renteinntekter	- 876 300	-1 304 600	-1 305 600	-1 262 600	-1 287 600
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på lån	-842 100	-892 000	-924 000	-956 000	-977 000
Netto finansutgifter	0	0	0	0	0

Lånefondets investeringsbudsjett

Utlån av egne midler

Lånefondets utlån til bykassen. Lån til investeringsformål samt lån til boligsosiale formål (Husbanken). Inneholder også utlån til bykassens lånefinansierte utlån til private pleie- og omsorgsinstitusjoner.

Avdrag på lån

Lånefondets avdrag på lån til boligsosiale formål (Husbanken), samt avdrag på lån vedrørende bykassens lånefinansierte utlån til private pleie- og omsorgsinstitusjoner.

Bruk av lån

Lånefondets låneopptak av sertifikatlån, obligasjonslån og gjeldsbrevlån. Korrigert for ubrukte lånemidler.

Mottatte avdrag på utlån av egne midler

Mottatte avdrag på utlån til bykassen. Motsvares av bykassens avdrag ført i investeringsregnskapet.

Investeringsutgifter/ - inntekter	Budsjett	Øk.plan	Øk.plan	Øk.plan	Øk.plan
Tall i hele 1000	2023	2024	2025	2026	2027
Utlån av egne midler	3 067 900	3 267 000	3 304 000	3 205 000	3 289 000
Avdrag på lån	485 300	427 000	475 000	521 000	565 000
Bruk av lån	-3 067 900	-3 267 000	-3 304 000	-3 205 000	-3 289 000
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-485 300	-427 000	-475 000	-521 000	-565 000
Netto investeringsutgifter	0	0	0	0	0

Gjeld og avdrag

Låneopptak bykassen						
Mill.kr	Regnskap 2022	Prognose budsjett 2023	Forslag budsjett 2024	Forslag 2025	Forslag 2026	Forslag 2027
Investeringsformål - ikke-avgiftsfin. lån	1 467	1 739	1 751	1 716	1 576	1 620
Investeringsformål - finansiell leasing (OPS)	0	0	0	0	0	0
Investeringsformål - avgiftsfinansierte lån	420	464	566	637	679	718
Sum låneopptak investeringsformål	1 886	2 203	2 317	2 354	2 255	2 339
Boligsosiale formål - lån til videreutlån (Husbanken)	859	950	950	950	950	950
Lånefinansierte utlån til private pleie- og omsorgsinstitusjoner	73	75	0	0	0	0
Sum totale låneopptak bykassen	2 818	3 228	3 267	3 304	3 205	3 289
Alle beløp i løpende priser						
Gjeldsutviklingen fordelt på de enkelte lånetyper						
Investeringsformål - ikke avgiftsfinansiert	15 216	16 341	17 433	18 449	19 285	20 133
Investeringsformål - finansiell leasing (OPS)	306	299	292	284	275	265

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Sum inv.formål - ikke avg.finansiert inkl. finansiell leasing	15 522	16 640	17 725	18 732	19 559	20 398
Investeringsformål - avgiftsfinansiert	3 836	4 075	4 407	4 803	5 227	5 681
Boligsosiale formål - lån til videre utlån	4 437	5 017	5 582	6 100	6 572	7 000
Lånefinansierte utlån til private pleieinstitusjoner	551	592	560	528	497	466
Sum bykassen pr. 31.12	24 346	26 324	28 275	30 164	31 855	33 545
Alle beløp i løpende priser.						
Avdrag						
Avdrag ikke-avgiftsfinansiert investeringsgjeld	584	615	658	701	740	772
Avdrag avgiftsfinansiert investeringsgjeld	215	224	234	242	255	265
Avdrag finansiell leasing	5	6	7	8	9	11
Avdrag i driftsbudsjettet	805	845	899	951	1 004	1 047
Avdrag boligsosiale formål - lån til videreutlån (Husbanken)	397	370	385	432	478	522
Avdrag lånefinansiert utlån til private pleieinst.	27	34	32	32	32	32
Avdrag i investeringsbudsjettet	406	404	417	464	510	554
Alle beløp i løpende priser.						

Bergen kirkelige Fellesråd (BKF)

[Lenke til Bergen Kirkelige Fellesråd \(BKF\) sitt forslag til budsjett finner du her.](#)

Fordeling av budsjett på tjenesteområder og avdelinger

Tjenesteområder	BLED	BFNE	BHO	BBSI	BKMB	BBS	BKFI	BORG	SENT	Sum
01A - Barnehage	0,0	138,2	0,0	2 766,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2 905,2
01B - Skole	0,0	610,1	0,0	3 768,4	0,0	0,0	0,0	0,0	-18,2	4 360,3
01C - Spesialpedagogiske tjenester	0,0	0,3	11,5	357,9	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	369,7
02 - Barnevern	7,1	0,6	0,0	0,0	0,0	939,6	0,0	0,0	0,0	947,3
03A - Tjenester til eldre	0,0	186,8	3 917,9	0,0	0,0	0,0	1,4	0,0	-5,5	4 100,7
03B - Tjenester til funksjonshemmede	0,0	-2,1	251,5	0,0	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	249,6
03C - Tjenester til utviklingshemmede	0,0	-44,5	2 003,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-8,9	1 950,4
03D - Psykisk helse	0,0	-21,2	30,2	0,0	0,0	700,9	0,0	0,0	-1,8	708,2
04A - Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	0,0	6,5	0,0	0,0	0,0	442,0	0,0	0,0	0,0	448,6
04B - Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	0,0	1,3	0,0	0,0	0,0	958,1	16,1	0,0	-0,8	974,6
04C - Introduksjons- og tolketjenester	0,0	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0	365,1	0,0	0,0	368,0
05A - Forebyggende helsearbeid	0,0	0,5	83,0	0,0	0,0	274,7	0,0	0,0	0,0	358,1
05B - Behandling og rehabilitering	0,0	0,3	743,0	0,0	0,0	36,3	1,0	0,0	0,0	780,6
06 - Overføringer til trossamfunn	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	196,1	0,0	1,3	197,6
07 - Brannvesen	0,3	28,9	0,0	0,0	237,5	0,0	0,0	0,0	-5,8	260,9
08 - Samferdsel	0,0	-86,7	0,0	0,0	215,4	0,0	0,0	0,0	-27,5	101,2
09 - Boligtiltak	0,0	119,5	0,0	0,0	0,0	216,1	0,0	0,0	-202,4	133,2
10A - Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern	0,0	5,0	0,0	0,0	87,2	2,9	0,0	0,0	-0,2	95,0
10B - Private planer og byggesak	0,0	0,0	0,0	0,0	27,6	0,0	0,0	0,0	0,0	27,6
10C - Naturforvaltning og parkdrift	0,0	1,1	0,0	0,0	174,1	0,0	0,0	0,0	0,0	175,2
10D - Klima og miljø	0,0	0,0	0,0	0,0	50,7	0,0	0,0	0,0	0,0	50,7
11A - Lærlinger	0,0	65,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	65,7
11B - Arbeidsmarkedstiltak	0,0	12,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	12,3
12 - Kultur	0,0	17,0	3,2	0,0	0,0	0,0	576,9	0,0	4,4	601,5
13 - Idrett	0,0	155,4	0,0	254,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	409,7
14 - Næring	0,0	-27,2	0,0	0,0	-0,4	0,0	0,1	0,0	16,7	-10,8
15 - Bystyrets organer og administrasjon	2,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	96,8	0,0	99,0
16 - Administrasjon og fellesfunksjoner	121,1	683,3	99,7	72,9	48,8	63,6	77,1	-0,2	0,0	1 166,4
17 - Beredskap og sivilforsvar	30,7	2,0	2,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	35,0
18A - Vann og avløp	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
18B - Renovasjon	0,0	0,0	0,0	0,0	5,3	0,0	0,0	0,0	0,0	5,3

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

20 - Interne tjenester / fordelte kostnader	0,0	10,1	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,0	-0,1	10,9
21 - Pensjon og fellesposter	2,0	-617,3	-5,6	-68,5	-102,3	-4,3	-2,9	0,0	-945,1	-1 744,0
23 - Sentrale inntekter og finansposter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-20 213,8	-20 213,8
Samlet sum	163,5	1 249,2	7 140,5	7 151,9	744,8	3 629,9	1 231,0	96,6	-21 407,4	0,0

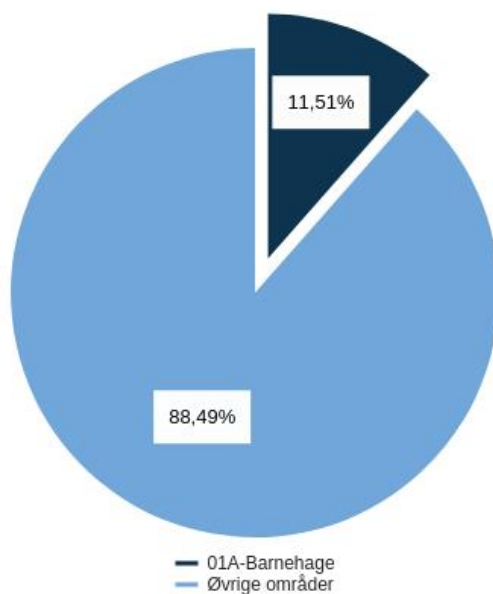
Oversikt over alle endringer i driftsbudsjettet

Tjenesteområde	Øk.plan 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027
➤ 01A - Barnehage	2 905 189	2 860 465	2 836 327	2 814 766
➤ 01B - Skole	4 360 302	4 347 038	4 295 727	4 259 722
➤ 01C - Spesialpedagogiske tjenester	369 737	369 462	369 462	369 462
➤ 02 - Barnevern	947 283	919 999	922 624	921 624
➤ 03A - Tjenester til eldre	4 100 690	4 143 205	4 243 253	4 346 021
➤ 03B - Tjenester til funksjonshemmede	249 627	249 603	249 603	253 003
➤ 03C - Tjenester til utviklingshemmede	1 950 384	1 948 260	2 046 360	2 058 783
➤ 03D - Psykisk helse	708 152	712 941	712 941	712 941
➤ 04A - Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	448 586	459 540	480 735	519 210
➤ 04B - Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	974 642	971 920	971 920	971 920
➤ 04C - Introduksjons- og tolketjenester	368 010	253 222	215 980	215 980
➤ 05A - Forebyggende helsearbeid	358 145	336 278	336 011	335 687
➤ 05B - Behandling og rehabilitering	780 638	778 540	777 061	780 638
➤ 06 - Overføringer til trossamfunn	197 607	198 607	199 607	199 607
➤ 07 - Brannvesen	260 950	260 364	259 065	258 955
➤ 08 - Samferdsel	101 198	101 439	101 439	101 439
➤ 09 - Boligtiltak	133 220	136 427	135 184	137 350
➤ 10A - Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern	94 988	99 883	99 883	98 458
➤ 10B - Private planer og byggesak	27 606	27 606	27 606	27 606
➤ 10C - Naturforvaltning og parkdrift	175 166	172 981	174 066	174 066
➤ 10D - Klima og miljø	50 737	50 726	53 376	53 376
➤ 11A - Læringer	65 705	65 705	65 705	65 705
➤ 11B - Arbeidsmarkedstiltak	12 338	12 328	12 328	12 328
➤ 12 - Kultur	601 467	598 769	597 464	597 213
➤ 13 - Idrett	409 658	403 783	402 074	403 075
➤ 14 - Næring	-10 798	-10 855	-10 904	-10 909
➤ 15 - Bystyrets organer og administrasjon	98 961	120 701	98 978	120 718
➤ 16 - Administrasjon og fellesfunksjoner	1 166 394	1 157 526	1 153 881	1 155 237
➤ 17 - Beredskap og sivilforsvar	34 970	32 920	32 920	32 920
➤ 18A - Vann og avløp	-43	-43	-43	-43
➤ 18B - Renovasjon	5 331	5 295	5 295	5 295
➤ 20 - Interne tjenester / fordelte kostnader	10 931	10 933	10 932	10 931
➤ 21 - Pensjon og fellesposter	-1 744 019	-1 822 540	-1 846 372	-1 838 625
➤ 23 - Sentrale inntekter og finansposter	-20 213 750	-19 973 027	-20 030 485	-20 164 457
Sum	1	1	1	1

Kommunens tjenesteområder med forslag til endringer

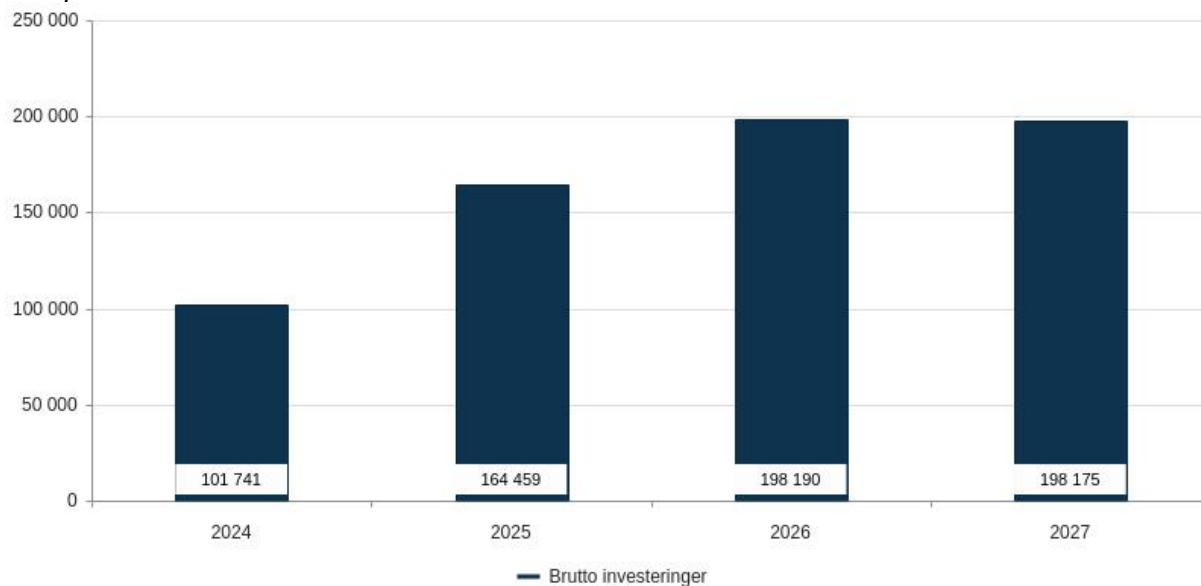
01A-Barnehage

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter alle kommunale og private barnehager i Bergen kommune. Barnehagesektoren reguleres av Lov om barnehager med forskrifter (barnehageloven). Bergen kommune er barnehagemyndighet for de private og kommunale barnehagene i kommunen og eier av de kommunale barnehagene. Eierforholdet ivaretas av Etat for barnehage, og er adskilt fra barnehagemyndigheten som er organisert i en egen avdeling på nivå 1 i byrådsavdelingen.

Bergen kommune har som barnehageeier ansvar for drift, resultat og opplæring av de 91 kommunale barnehagene, og sikre at de utfører tjenesten i tråd med lover og regler som gjelder for kommunal barnehagedrift. Kommunen som barnehagemyndighet skal gi veiledning og føre tilsyn med at alle barnehagene drives i samsvar med gjeldende regelverk. Tjenesteområdet inneholder tilskudd til drift av alle kommunale og private barnehager i Bergen kommune.

Hovedprioriteringer

I Bergen skal alle barn ha like muligheter, og verken økonomi eller sosial bakgrunn skal begrense barns muligheter til å lykkes i livet. Byrådet prioriterer barn og unge og vil bidra til å utjevne sosiale forskjeller gjennom barnehagen, skolen og idretten.

Barnehagen gir barna trygghet og omsorg, og gir barn et viktig grunnlag for læring. I barnehagen legges også et fundament for å sikre en god integrering i byen vår. Derfor er det avgjørende for byrådet å sikre at alle barn i Bergen har mulighet til å gå i barnehage.

Byrådet vil sikre at byggene som barnehagebarn tilbringer hverdagen sin i er godt egnet for lek og læring, og fortsetter sin satsing på rehabilitering av barnehager.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	2 763 877	2 763 877	2 763 877	2 763 877
Sum Lønns- og prisvekst mv.	177 446	173 892	173 892	173 892
Sum Tekniske justeringer	-0	0	0	0
Sum Utgående engangstiltak	-375	-750	-750	-750
Prisjustering og diverse endringer	177 071	173 142	173 142	173 142
Konsekvensjustert ramme	2 940 948	2 937 019	2 937 019	2 937 019
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Leie av erstatningslokaler for barnehager som skal rehabiliteres	1 750	1 750	1 750	1 750
Overtagelse av busser fra Akasia barnehage AS	1 200	1 200	1 200	1 200
Tospråklig assistent	2 700	2 700	2 700	2 700
Virksomhetsoverdragelse Senterhagen barnehage	622	622	622	763
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	6 272	6 272	6 272	6 413
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Barnehagetilbud til bosatte flyktninger	0	-4 205	-8 410	-8 410
EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen	-700	-700	-700	-700
EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg	1 600	2 800	2 800	2 800
Nedtrekk i tråd med demografisk utvikling	-40 000	-80 000	-100 000	-120 000
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	-3 818	-2 234	-3 251	-3 353
Transport ved oppgradering av barnehager	-400	360	1 000	-600
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	-43 318	-83 979	-108 561	-130 263
Nye tiltak				
Endringer i barnehageloven	400	400	1 040	1 040
Gratis barnehage for tredje barn	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum Nye tiltak	1 400	1 400	2 040	2 040
Effektivisering				
EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg	-113	-248	-443	-443
Sum Effektivisering	-113	-248	-443	-443
Kutt				
Sum Kutt	0	0	0	0
Nye tiltak og realendringer budsjett	-35 759	-76 554	-100 692	-122 253
Ramme 2024-2027	2 905 189	2 860 465	2 836 327	2 814 766

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett

Leie av erstatningslokaler for barnehager som skal rehabiliteres

Byrådet har flere rehabiliteringsprosjekter innenfor barnehager under prosjektering. Noen av disse er av en slik art at de ikke kan kombineres med barnehagedrift. Følgelig er prosjektoppstart avhengig av at de barnehagene det gjelder kan ha tilhold i erstatningslokaler i byggeperioden. I revidert budsjett 2023 ble det bevilget midler til innleie av erstatningslokaler for barnehager som skal rehabiliteres. De årlige leieutgiftene er anslått til kr 1,75 mill. fra 2024.

Overtagelse av busser fra Akasia barnehage AS

Det ble i 1. tertial 2022 besluttet å beholde bussene som de 18 Akasia barnehage AS disponerte da Bergen kommune overtok selskapet. Bussene beholdes blant annet for å sikre at barnehager uten tilstrekkelig utearealer benytte øvrige tur- og naturområder i kommunen. Det påløper en rekke driftskostnader i forbindelse med disse. Årlige driftskostnader av bussene er budsjettert til 0,8 millioner kroner årlig.

Tilskuddet til private barnehager beregnes basert på regnskapet til kommunale barnehager to år tidligere. Fra og med 2024 vil derfor kostnaden knyttet til bussene få effekt på tilskuddet til private barnehager. Effekten på tilskuddet er beregnet til 1,2 millioner kroner årlig.

Tospråklig assistent

Det skal ansettes tospråklige assistenter som snakker russisk eller ukrainsk, for å bistå med nødvendig kompetanse til barnehager som får inn flyktninger med ukrainsk eller russisk som morsmål. Det er også behov for å styrke den migrasjonspedagogiske støtten og veiledningen. Det ansettes derfor to pedagoger med nødvendig språkkompetanse. Byrådet bevilget midler til tiltaket i revidert budsjett 2023, med helårsvirkning på 2,7 millioner kroner fra 2024.

Virksomhetsoverdragelse Senterhagen barnehage

Byrådet har som en av målsettingene i den politiske plattformen å øke den kommunale andelen barnehager i Bergen. Basert på en henvendelse fra barnehagen selv, startet Bergen kommune forhandlinger med Senterhagen barnehage om virksomhetsovertagelse fra 1.8.2023. Avtalen er nå ferdigforhandlet.

Med forbehold om bystyrets godkjenning er det inngått leiekontrakt for barnehagearealene med Senterhagen. Kommunen overtar de ansatte og barnehagedriften fra samme dato. Når Senterhagen barnehage blir en kommunal barnehage vil den motta tildelingen i tråd med tildelingsmodellen for kommunale barnehager i stedet for tilskudd etter retningslinjene for tilskudd til private barnehager. Dette anslås å medføre et økt budsjettbehov på 621 600 kroner årlig. I tillegg tilkommer engangskostnader for etablering som kommunal barnehage i 2023. Senterhagen barnehage ligger i Fyllingsdalen bydel der det er en knapphet på barnehageplasser.

Barnehagen har om lag 100 plasser, og alternativet til kommunal overtagelse vil være nedleggelse. Byrådets vurdering er at det er behov for disse plassene og at kommunen derfor må overta barnehagen.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Barnehagetilbud til bosatte flyktninger

Bergen kommune bosetter ekstra mange flyktninger i 2022 og 2023 som følge av krigen i Ukraina. Mange av disse er barn, også barn i barnehagealder. Dette medfører behov for økt tildeling til barnehageplasser. Budsjettet ble derfor økt i HØP 2023. Anslaget er usikkert og avhenger av hvor mange små og store barnehagebarn som bosettes fremover, og i hvilken grad disse vil benytte seg av barnehage. Det legges til grunn at de fleste vil kvalifisere for ordninger med redusert betaling. Beløpet blir mindre utover i økonomiperioden som følge av at barna gradvis blir eldre og begynner på skole.

Anslag for ekstrakostnader knyttet til barnehagetilbud til bosatte flyktninger for 2024 vil justeres i innspill til tilleggsinnstillingen.

EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen

Etat for bygg og eiendom (EBE) sin ramme til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggporteføljen justeres årlig som følge av endringer i areal. Endringene gjelder tilgang og avgang av bygg, herunder nye bygg som tas i bruk og bygg som tas ut av bruk, enten på varig basis eller for en periode. Ved totalrehabilitering justeres FDV-rammen ned når bygget tas ut av ordinær drift og opp igjen når bygget kommer tilbake i ordinær drift.

EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg

Byrådet vedtok 15.09.2022 sak [1265.1/22 - "Reduksjon av energiforbruk i kommunale bygg"](#). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet

i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet vi aldri før har sett. Resultatet ble at prisen på energi økte. Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE) og fortsetter å gjennomføre tiltak for å redusere energiforbruket. Beløpene i økonomiplanperioden er justert som følge av lavere priser enn hva som lå til grunn i forrige planperiode (2023-2026).

Nedtrekk i tråd med demografisk utvikling

I henhold til tall fra SSB forventes det en nedgang i antall barn i barnehagealder i Bergen kommune de neste årene. Det tilsier isolert sett en tilsvarende lavere belastning på kommunens budsjetter. På denne bakgrunn har byrådet lagt inn en skjønsmessig reduksjon i budsjettene på tjenesteområde barnehage. Barnetallene kan imidlertid endre seg. En ser også tendenser til økt dekningsgrad, dvs. at flere barn i barnehagealder går i barnehage. Utviklingen i antall barn i barnehage vil derfor bli vurdert ved rulleringen av HØP slik at tildelingen til området bedre reflekterer utviklingen i utgifter som følge av demografiske endringer.

Prisjustering av energi til byggdriфт (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energiutgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energiutgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

Transport ved oppgradering av barnehager

Mange kommunale barnehagebygg planlegges utbedret i årene som kommer. Ombygging og vedlikehold på barnehager eller deres uteområder medfører jevnlig behov for erstatningslokaler og eventuelt transport til erstatningslokaler. Det er nødvendig å sette av midler til å dekke merutgifter i forbindelse med opphold i erstatningslokaler. Det er estimert en merkostnad på ca 0,5 millioner kroner årlig.

Rehabilitering av Laksevåg barnehage starter opp medio 2023, og er forventet ferdigstilt i løpet av 2024 og innflytting i lokaler fra 2025. I byggeperioden vil Damsgårdssundet barnehage bruke til erstatningslokale, og barna vil transporteres med buss i byggeperioden. Kostnaden med busstransport er stipulert til 1 million kr i 2024.

Totalt i 2024 er det estimert et behov for 1,5 millioner kroner for å dekke kostnader i forbindelse med oppgradering av barnehager. I 2023 er det avsatt 1,9 millioner kroner til tiltaket, og avsetningen nedjusteres derfor med 0,4 millioner kroner i 2024.

Tilskuddet til private barnehager baseres på utgiftene i kommunale barnehager to år før. Endringen i utgifter vil derfor medføre økning i tilskuddet til de private barnehagene og kostnadene øker med 1,76 millioner i 2025 og 2,4 millioner i 2026, og deretter 0,8 millioner kroner årlig.

Tabellen viser bare endringer mot vedtatt budsjett.

Nye tiltak

Endringer i barnehageloven

Fra 1. august 2023 trer en endring i barnehageloven i kraft. Endringen innebærer at barnehager i to bygg må organiseres som selvstendige enheter. I Bergen kommune har vi et antall barnehager som er fordelt på flere bygg. Når disse nå opprettes som selvstendige barnehager, medfører det en ekstrakostnad som følge av at det blir vanskeligere å dele ressurser på tvers. Merkostnaden til dette anslås til om lag 400 000 kroner årlig.

Økte kostnader i kommunale barnehager vil gi økt tilskudd til private barnehager to år senere. Tilskudd til private barnehager er forventet å øke med om lag 0,6 millioner kroner fra og med 2026

Gratis barnehage for tredje barn

Foreldre med mer enn ett barn i barnehage får søskenmoderasjon. Det gis det 30 pst. søskenmoderasjon for barn nummer to. I vedtatt budsjett 2023 ble det satt av 700 000 kroner til å gjøre tredje barn i barnehage gratis fra 1. august samme år. Helårskostnaden av tiltaket er på 1,7 mill. kroner, og tildelingen øker derfor med 1 mill. kroner i 2024.

Effektivisering

EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg

I Grønn virksomhet ble det vedtatt en målsetting om at energibruk i kommunale bygg skal reduseres med 30 % innen 2030, sammenliknet med 2019. For å nå målet har Etat for bygg og eiendom tatt i bruk et nytt energioppfølgingsystem. Det er etablert en gruppe med spisskompetanse på automatikk og tekniske anlegg som skal planlegge energibesparende tiltak i byggene. I tillegg til å arbeide systematisk med oppfølging av energiøkonomiserende tiltak, gir etaten omfattende opplæring i driftskontrollsystemer til vedlikeholdsteknikerne for å oppnå bedre styring av energibruk og inn klima.

Sammendrag budsjett

Budsjettet på tjenestoområde barnehage preges av to satsninger som får helårsvirkning i 2024. Byrådet foreslår å bruke ytterligere 1,0 mill. kroner i 2024 på gratis barnehage for tre eller flere barn. Videre vil satsing på tospråklige assistenter økes ved å ansette to pedagoger med nødvendig språkkompetanse, og Byrådet setter av 2,7 mill. kroner i 2024.

Budsjettet preges også av forventede utgifter til bosetting av flyktninger i 2024 og reduserte utgifter som følge av færre barn i barnehage de neste årene.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	1 136 867	1 157 455	1 197 911	1 153 706	1 129 501	1 109 501
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	252 769	20 078	9 520	7 241	6 028	6 067
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	1 516 210	1 765 620	1 879 823	1 881 583	1 882 863	1 881 263
Overføringsutgifter	41 590	24 515	25 369	25 369	25 369	25 369
Finansutgifter	93 148	69 556	69 556	69 556	69 556	69 556
Sum Driftsutgifter	3 040 585	3 037 223	3 182 179	3 137 455	3 113 317	3 091 756

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-226 752	-176 280	-177 401	-177 401	-177 401	-177 401
Refusjoner	-171 920	-96 967	-99 490	-99 490	-99 490	-99 490
Overføringsinntekter	-3 274	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-19 313	-99	-99	-99	-99	-99
Sum Driftsinntekter	-421 258	-273 346	-276 990	-276 990	-276 990	-276 990
Sum	2 619 326	2 763 877	2 905 189	2 860 465	2 836 327	2 814 766

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	159 418	145 560	138 247	137 697	136 484	136 382
Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett	2 409 182	2 585 772	2 766 942	2 722 768	2 699 843	2 678 384
Fellesposter - bykassen	50 726	32 545	0	0	0	0
Sum	2 619 326	2 763 877	2 905 189	2 860 465	2 836 327	2 814 766

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Barnehage	2 326 713	2 434 388	2 573 902	2 529 322	2 505 757	2 485 898
To-språklig assistanse	9 754	11 468	14 932	14 932	14 932	14 932
Førskolelokaler og uteareal	282 859	318 021	316 355	316 211	315 638	313 936
Sum	2 619 326	2 763 877	2 905 189	2 860 465	2 836 327	2 814 766

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Netto driftsutgifter barnehagesektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter (B)	15,7 %	14,7 %	14,5 %	15,6 %	15,9 %	15,1 %
Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år i kroner, barnehager (B) *) **)	189 089	183 748	204 024	185 529	188 204	184 021
Produktivitet						
Antall barn korrigert for alder per årsverk til basisvirksomhet i kommunale barnehager (B)	5,8	5,8	5,8	5,7	5,7	5,8
Antall barn korrigert for alder per årsverk til basisvirksomhet i private barnehager (B)	5,9	5,9	5,8	5,8	5,7	5,8
Korrigerte brutto driftsutgifter f201 per korrigert oppholdstime i kommunale barnehager (kr) *)	69,8	75,8	81,7	66,3	67,0	
Kvalitet						
Andel barnehagelærere i prosent av grunnbemanningen (prosent)	45,3 %	45,7 %	38,0 %	46,2 %	36,6 %	

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Prioritet

I 2022 gikk 14,7 prosent av totale netto driftsutgifter i Bergen kommune til barnehagesektoren, hvilket er en nedgang på én prosent fra 2021. Andelen ligger over Oslo, under Stavanger, Trondheim og snittet for ASSS-kommunene.

Netto driftsutgifter per innbygger 1-5 år, dvs. totale netto utgifter for hele barnehagesektoren i kommunen per innbygger 1-5 år justert for utgiftsbehov, utgjorde 183 748 kroner i 2022. Justert for inflasjon, er dette en nedgang fra 2021. Bergen ligger under snittet for ASSS-kommunene, og under alle storbyene Oslo, Stavanger og Trondheim

Produktivitet

Bergen hadde ved utgangen av 2022 en bemanningstetthet på 5,8 barn per voksen i kommunale barnehager og 5,9 i private barnehager. De kommunale og private barnehagene i Bergen ligger i gjennomsnitt innenfor bemanningsnormen. Bemanningstetthet er på snittet i ASSS for kommunale barnehager og noe over for private barnehager.

Korrigerte brutto driftsutgifter for funksjon 201 per korrigert oppholdstime i kommunale barnehager, er et nøkkeltall som sier noe om kommunens kostnader til drift av egne barnehager. I dette tallet er kostnader til bygg og tilrettelegging for barn med spesielle behov holdt utenfor. Nøkkeltallet tar sikte på å synliggjøre effektivitet i tjenesteproduksjonen. I 2022 leverte Bergen lavere effektivitet enn Stavanger og Trondheim og noe høyere enn Oslo. Utgiften var i 2022 på 75,8 kroner, hvilket er noe opp fra 2021.

Kvalitet

Andelen ansatte med barnehagelærerutdanning er høy i Bergen i 2022 med 45,7 prosent.

Snittet i ASSS er 42,1 prosent. Bergen ligger vesentlig høyere enn Oslo og Stavanger og snittet for ASSS-kommunene, og noe under Trondheim som har 46,2 prosent.

Utfordringer og strategi

Barn som vokser opp i det 21. århundre står overfor nye muligheter og utfordringer. Dagens barn må i fremtiden være i stand til å tilpasse seg nye situasjoner med andre jobber og roller enn i dag. Barnehagen skal legge et grunnlag for barnets livslange læring som skal bidra til livsmestring og bærekraftig utvikling i fremtiden. Barn og unge skal forvalte og utvikle morgendagens samfunn, og fremtiden vil bli utformet innenfor rammene av deres verdier, holdninger, kunnskaper og ferdigheter.

Kvalitetsutviklingsplan “Sammen for kvalitet – lek og læring”

Som barnehageeier er kommunen ansvarlig for at barn i våre barnehager får en god start på et livslangt læringsløp, og at vi hele tiden analyserer og utvikler barnehagetilbudet vårt. «[Sammen for kvalitet – lek og læring](#)» er en faglig forankret og strategisk plan for kvalitetsutvikling i Bergens kommunale barnehager i perioden 2018 til 2021 og er forlenget til 2023/24).

Hovedsatsingsområdet i [Sammen for kvalitet - lek og læring](#) 2018-2021 (planen er forlenget til 2023/24) er “Grunnlag for livslang læring i det 21. århundre – medvirkende barn i lek og læring”. Innenfor dette satsingsområdet belyser og utdypes planen både barns grunnlag for livslang læring i det 21. århundre og personalets kompetanse og tilrettelegging. Arbeidet med områdene «språk som basiskompetanse», «matematisk kompetanse» og «pedagogisk relasjonskompetanse» er videreført fra den forrige kvalitetsutviklingsplanen. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett startet våren 2023 opp arbeidet med å rullere kvalitetsutviklingsplanen for de kommunale barnehagene.

Kvalitetsutvikling

En prioritert oppgave for byrådet er å øke kvaliteten i kommunens barnehager.

Det gjennomføres kvalitetsoppfølging i alle kommunale barnehager. Kvalitetsoppfølgingen tar utgangspunkt i mål og strategier fra kvalitetsutviklingsplanen, og er basert på felles kvalitetsstandarder fra kvalitetsutviklingsplanen og på den enkelte barnehages mål og ståsted.

Det er viktig for byrådet at analysene fra kvalitetsoppfølgingen følges opp og resulterer i prioriteringer og tiltak for kompetanseheving og kvalitetsutvikling i Bergens kommunale barnehager. Gjennom kvalitetsoppfølgingen skal Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett sikres god kunnskap om barnehagene og danne et grunnlag for videre oppfølging og veiledning ved Etat for barnehage.

Etat for barnehage har utarbeidet et kvalitetsutviklingssystem for de kommunale barnehagene, som også omfatter kvalitetsoppfølging. Målet med kvalitetsutviklingssystemet er å sikre at det gjennomføres systematisk kvalitetsutviklingsarbeid i alle kommunale barnehager og at det er en helhet i barnehagenes utviklingsprosesser. I tillegg sikrer systemet at både barn, foreldre og ansatte får mulighet til medvirkning på barnehagens innhold.

Kvalitetsutviklingssystemet tar hensyn til at de kommunale barnehagene i Bergen kommune representerer et stort mangfold både i størrelse, organisering og brukergruppe og tilrettelegger for lokale tilpasninger samtidig som barnehageloven, rammeplanen og kvalitetsutviklingsplanen ivaretas. Barnehageeier, ved Etat for barnehage, sikrer viktig kunnskap om de kommunale barnehagenes pedagogiske innhold gjennom tettere veiledning

i barnehagenes utviklingsarbeid, deltakelse i kvalitetsoppfølgingsmøter og skriftlig rapportering. Eier får på denne måten et godt grunnlag for videreutvikling av kompetansehevingstiltak på overordnet nivå, i tillegg til en mulighet for tilpasset støtte for den enkelte barnehage, basert på barnehagens behov.

Satsinger som ICDP-arbeid (International Child Development Programme), ReKomp-arbeid (regional kompetanseordning) og iverksetting av nye bestemmelser i barnehagelovens kapittel VIII om et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø for alle barn, er alle sentrale for barnehagenes kvalitetsutviklingsarbeid. ICDP har som mål å styrke og øke kvaliteten på samspillet mellom barn og voksne.

Ny barnehagebruksplan

[Barnehagebruksplan 2022 – 2035](#) ble vedtatt i Bergen bystyre 22.02.2023.

Barnehagebruksplanen er kommunens viktigste plandokument for planlegging og utforming av barnehagebygg. Planen støtter opp om visjonen om en mangfoldig barnehage av høy kvalitet for alle barn, og en barnehagestruktur som sikrer bydelsvis barnehagedekning, som på sikt skal gi alle barn en barnehageplass i nærheten av der de bor.

Barnehagebruksplanen er delt inn i to hoveddeler – en del om utforming av leke- og læringsarealer, og en del om barnehagestruktur. Bergen kommune skal ha barnehager av høy kvalitet som gir rom for lek og læring i trygge og gode arealer. For å oppnå dette skal det, ved nybygg og større rehabiliteringer, bygges barnehager med inne- og utearealer som legger til rette for allsidig lek, læring og fysisk utfoldelse.

Som del av planen inngår «Funksjons- og arealprogram for kommunale barnehager». Funksjons- og arealprogrammet gjelder ved bygging av nye barnehagebygg og så langt det lar seg gjøre innenfor avsatt budsjett og fysiske begrensninger ved rehabilitering.

Barnehagedekning

For byrådet har det vært et viktig politisk mål at alle barn i Bergen skal få tilbud om barnehageplass i nærheten av der de bor.

Bergen kommune har gjennom systematisk arbeid med barnehagestrukturen oppnådd full bydelsvis dekning av barnehageplasser. I 2023 oppnådde vi bydelsvis dekning for femte året på rad. Byrådet er opptatt av at dette gir Bergen mange fordeler – først og fremst for barna og familiene deres, og videre også for videreutviklingen av nær- og bymiljøet i Bergen. Byrådet har som mål i den politiske plattformen at alle skal få tilbud om barnehageplass i nærmiljøet sitt gjennom en modell der alle barn har førsterett til barnehageplass innenfor egen skolekrets. Hvis det ikke er nok barnehager i skolekretsen skal man få plass i en barnehage i nærmeste skolekrets.

Byrådet vedtok i 2021 [en strategi](#) om at ved etablering av nye barnehager og barnehageplasser søkes det å etablere barnehager i skolekretser hvor det er underdekning på plasser. Denne strategien er også lagt til grunn i ny barnehagebruksplan for perioden 2022-2035.

Helseverngodkjenning

Byrådet vil sikre at byggene som barnehagebarn tilbringer hverdagen sin i er godt egnet for lek og læring. Rehabilitering av barnehager er derfor en viktig satsing for byrådet. Det arbeides målrettet for at alle barnehager innehar en helseverngodkjenning

87 av 91 kommunale barnehager er helseverngodkjente. Dette utgjør 95,6%.

Bønnes barnehage og Rolland barnehage var tilnærmet ferdig rehabilitert pr. mai 2023, og søknadsprosess for helsevern godkjenning pågår. Liakroken barnehage og Laksevåg barnehage er under rehabilitering, og planen er at disse to ferdigstilles i 2024.

Rehabilitering og nybygg

De viktigste nybygg og rehabiliteringsprosjekter i perioden 2024-2027 er Flaktveit barnehage, Søre Skogvei barnehage, Gyldenpris barnehage, Laksevåg barnehage, Indre Arna midlertidige barnehage, Olsvik barnehage, Slettebakken barnehage og Haugatun barnehage.

Spør oss! Strategi for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO

Planen [Spør oss! Strategi for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#) ble vedtatt av bystyret i januar 2021, og er en overordnet plan som gir retning for arbeidet innenfor både det spesialpedagogiske og det allmennpedagogiske feltet, gjennom å formulere strategier for å møte utfordringer knyttet til tidlig innsats og hjelp til barn og unge med særlige behov.

I 2023 bevilget byrådet penger til å opprette Team skolefravær som bistår barnehager og skoler med utfordringer de har innenfor fravær og samspill.

Som del av Spør oss! Strategi for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO ble [Spør oss! Handlingsplan for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#) vedtatt i bystyret i juni 2023. Handlingsplanen følger opp og konkretiserer vedtakene i strategien. Tiltakene i handlingsplanen skal til sammen heve nivået på hele det spesialpedagogiske feltet, men særlig innenfor områdene bekymringsfullt skolefravær, samspillsvanser og habilitering.

Skyfritt – inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen

Byrådet har i sin politiske plattform målfestet at ingen barn i Bergen skal oppleve mobbing på barnehagen eller skolen. Det er på bakgrunn av dette vedtatt en rekke strategier og tiltak for å redusere mobbing og krenkelser på oppvekst- og fritidsfeltet i Bergen

Bergen kommune vedtok i 2019 planen [Skyfritt – inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen](#), med en rekke strategier og tiltak for å redusere mobbing og krenkelser på oppvekst- og fritidsfeltet i Bergen. Ett av disse tiltakene er Team skyfritt. Team Skyfritt er et veilednings- og innsatsteam for skoler og barnehager, med vektlegging på et trygt og godt oppvekstmiljø for alle barn i Bergen kommune.

I bystyremøte i juni 2023, sak 217/23 ble [statusmelding](#) for arbeidet med Skyfritt – Plan for inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen tatt til orientering. Det ble samtidig vedtatt at planen skal rulleres om tre år. Team Skyfritt har i perioden januar til juni 2023 hatt 18 saker og 24 oppdrag fra barnehager.

Team Skyfritt skiller mellom saker meldt via søknadsskjema og oppdrag i barnehager og skole. Saker blir blant annet fulgt opp gjennom observasjon, samtale og veiledning. Oppdragene er blant annet å holde innlegg på foreldremøter, personalsamlinger og planleggingsdager, og produksjon av fagmateriell til bruk i barnehager og skoler.

Administrativ plan for overgang mellom barnehage, skole og SFO i Bergen kommune

Samarbeidet mellom barnehage og skole og SFO er forankret i barnehageloven og opplæringsloven. Etat for barnehage har i samarbeid med Etat for skole og representanter fra to private barnehager utarbeidet en administrativ [Plan for overgang mellom barnehage, skole og SFO i Bergen kommune](#). Planens formål er å sikre alle barn opplever en trygg og god overgang fra barnehage til skole/SFO. I dette arbeidet er foreldresamarbeid og barnets rett til medvirkning sentralt. Planen gir barnehager og skoler føringer for aktiviteter og handlinger knyttet til overgangen mellom barnehage og skole/SFO.

Plan for smart oppvekst Byrådet la høsten 2018 frem en plan for SMART Oppvekst som skal sikre en helhetlig tilnærming til valg av, og investeringer i, digitale plattformer og løsninger.

[Plan for smart oppvekst i Bergen](#) ble vedtatt i 2019, og inneholder også tiltak for at alle barn og unge i Bergen skal utvikle sin digitale kompetanse, og oppleve teknologi og digitale verktøy som en integrert del av leke- og læringsmiljøet i barnehagen og skolen.. Bruk av digitale verktøy i barnehagens pedagogiske arbeid skal støtte opp om barns læreprosesser og bidra til et rikt og allsidig læringsmiljø for alle barn. Barnehagens digitale praksis skal bidra til barns lek, kreativitet og læring. Planen skal rulleres i kommende periode.

Plan for seksuell helse, seksualopplysning og seksualitetsundervisning

Som en del av [Plan for seksuell helse, seksualopplysning og seksualitetsundervisning](#) får barnehageansatte i kommunale barnehager i Bergen kommune annet hvert år tilbud om kompetanseheving i form av kurs innen temaene barns forhold til egen kropp og kjønns- og seksualitetsmangfold.

Tverrsektorielt arbeid med forebygging og tidlig innsats for barn og unge

Byrådet besluttet i januar 2023 at det skulle startes utarbeidelse av en tredelt plan for oppvekst, i forbindelse med at det gjennom [Oppvekstreformen](#) har kommet føringer om at kommunene skal utvikle alle tjenester til barn og unge. Planene er i prosess og består av en strategi for oppvekst, en handlingsplan for barnevernet og en handlingsplan for forebyggende tjenester til barn og unge, noe som også innbefatter barnehage, skole og spesialpedagogiske tjenester. Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester har ansvaret for utarbeidelse for planene, og Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett er sterkt involvert i planarbeidet.

Forskningssamarbeid

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved Etat for barnehage har et utstrakt samarbeid med BarnKunne, det nasjonale senteret for barnehageforskning ved Høgskulen på Vestlandet. I dette samarbeidet inngår prosjekter som involverer flere kommunale barnehager, Etat for barnehage, Etat for barn og familie og Folkehelseinstituttet. Dette samarbeidet har stor faglig betydning for barnehagene, og bidrar til forskning og kunnskapsutvikling i barnehagesektoren lokalt og nasjonalt.

Regional kompetanseordning for lokal kompetanseutvikling i barnehagen

Den nasjonale kompetansestrategien «Regional ordning for kompetanseutvikling (ReKomp)» gir tilbud om kompetanseheving til hele barnehagesektoren. Dette er en statlig ordning som forvaltes av Statsforvalter i Vestland og administreres av barnehagemyndigheten i Bergen kommune. Avdeling barnehagemyndighet utvikler planer og gjennomfører tiltak i tråd med en langsiktig kompetanseplan for alle ansattgrupper i private og kommunale barnehager.

Den regionale kompetanseordningen gjennomføres i samarbeid med universitets- og høyskolesektoren. Tiltakene skal følge temaene i den nasjonale kompetansestrategien [Kompetanse for fremtidens barnehage](#) og knyttes til [Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver](#).

Den regionale kompetanseordningen er delt i to hvor en del av midlene benyttes til å utvikle barnehagen som lærende organisasjon og heve den barnehagefaglige grunnkompetansen. Bergen kommune har fått tildelt rundt 4,2 millioner kroner til gjennomføring av lokal kompetanseutvikling i 2023.

Den andre delen av midlene er øremerket partnerskapsamarbeid med universitets- og høyskolesektor og har et delt formål hvor kunnskapsutvikling og økt kvalitet i

barnehagelærerutdanningen utgjør den ene delen, mens økt kompetanse og kvalitet i praksisfeltet utgjør den andre delen.

Skoleåret 2023/2024 er det totalt 33 barnehager som inngår i partnerskapssamarbeid med Høgskulen på Vestlandet. Bergen kommune har fått tildelt 2,6 millioner kroner i 2023. Midlene går direkte til partnerskapsbarnehagene etter en fordelingsnøkkel på antall ansatte i den enkelte barnehage.

Strategier for barnehageledelse

I perioden 2021-2023 har Etat for barnehage i samarbeid med KS konsulent gjennomført prosjektet "Ledelse og administrasjon av våre kommunale barnehager", hvor målet er å styrke og utvikle lederkapasitet og lederkraft for økt tjenestekvalitet i kommunale barnehager i Bergen kommune.

Etat for barnehage følger opp og støtter barnehagene i det videre arbeidet knyttet til ledelse, blant annet ved å koble prosjekt og ønsket praksis tett til kvalitetsutviklingsarbeid og kvalitetsoppfølging i barnehagene.

Sykefravær

Etat for barnehage har utarbeidet en nivådelt modell for systematisk arbeid med å redusere sykefravær i kommunale barnehager, kalt Sykefraværstrappen. Barnehager som er identifisert med svært høyt fravær på nivå to (8,1 til 15 prosent) og nivå tre (over 15 prosent) i Sykefraværstrappen, skal utarbeide en tiltaksplan for å forebygge og redusere fraværet. Etat for barnehage følger opp disse barnehagene, med støtte og veiledning.

Rekruttering

Kommunale styrere tilbakemelder at det har vært utfordrende å rekruttere kvalifisert personell, spesielt barne- og ungdomsarbeidere. Etat for barnehage har åpnet opp for ansettelse av assistenter i særskilte situasjoner med en utfordrende bemanningssituasjon.

Søkertallene til barnehagelærerutdanningen har gått ned, noe som kan medføre utfordringer knyttet til rekruttering av pedagogisk personale i barnehagene i tiden fremover.

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett sin rekrutteringsgruppe jobber aktivt for å synliggjøre Bergen kommune som en attraktiv arbeidsgiver. I tillegg ser en at flere barnehagelærere tar masterutdanning, og det vil være nødvendig å prioritere tiltak som sikrer at disse stillingene beholdes i barnehagene.

Fagarbeidernes rolle i barnehager, skoler og på idrettsfeltet

Det er et overordnet politisk mål for byrådet å øke andelen fagarbeidere i byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett. Strategien for å øke fagarbeiderandelen i byrådsavdelingen er å tilrettelegge for at assistenter kan ta fagbrev, og jobbe aktivt for rekruttering av fagarbeidere.

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett har etablert en studiering, hvor det tilrettelegges for at assistenter med fem års praksis fra barne- og ungdomsarbeid får undervisning og veiledning frem mot en teoretisk eksamen i forkant av fagprøve for å oppnå fagbrev. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett vil tilby en samling for dem som har tatt eksamen, der det gis informasjon om oppmelding til fagprøven. Det er Vestland fylkeskommune som har ansvar for fagprøven. Det vises i denne sammenheng til den kommunale planen om [Fagarbeidernes rolle i barnehager, skoler og på idrettsfeltet](#) vedtatt i Bergen bystyre i 2018.

Etat for barnehage har tatt imot og ansatt rundt 10 personer med flyktningbakgrunn. De får språk- og yrkesfaglig kompetanse i et større samarbeid mellom Nav, Vestland fylkeskommune og Bergen kommune. Målet er at de skal bli fagarbeidere i løpet av 2026. Prosjektet kalles Bergensmodellen.

Forebygging av vold og trusler

De kommunale barnehagene arbeider med forebygging av vold og trusler. Ett av målene i denne satsingen er å redusere antall hendelser de ansatte utsettes for av vold og trusler på arbeidsplassen, gjennom å øke kompetanse i forebygging, håndtering og oppfølging av vold og trusler, i tillegg til meldekultur og risikovurderinger.

Arbeidsmiljøgruppene ved de kommunale barnehagene har i perioden 2020-2023 gjennomført første fase av satsingen, som handler om å gi arbeidsmiljøgruppene på den enkelte arbeidsplass et kompetanseløft på forebygging, håndtering og oppfølging av vold og trusler.

Satsingen på reduksjon av vold og trusler i Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett er en HMS-satsing rettet mot de ansatte. Satsingen i fase 2, hvor representanter fra arbeidsmiljøgruppene i de kommunale barnehagene har deltatt, avsluttes i 2023.

Det vil bli utarbeidet en kompetanseplan og en praktisk veileder med verktøy for hvordan en kan jobbe med risikofaktoren vold og trusler i arbeidsmiljøet, samt verktøy for hvordan en kan forebygge og håndtere konkrete situasjoner, med utgangspunkt i [Forskrift om utførelse av arbeid § 23A 1-5](#).

Etat for barnehage har som mål at det skal gjennomføres ROS-analyse i den enkelte barnehage innen utgangen av 2023. Etaten vil utforme mal for ROS-analyse, samt mal for handlingsplan.

Tilsyn og veiledning i barnehager

For at barnehagemyndigheten skal utføre plikten til å påse regeletterlevelse i barnehagene benyttes tilsyn og veiledning som virkemidler. Veiledning og tilsyn er et kontinuerlig arbeid som foregår hele året, og er en viktig del av ansvaret for å sikre et likeverdig barnehagetilbud med høy kvalitet.

Barnehagemyndigheten skal besitte god kjennskap til barnehagenes praksis for å utarbeide veiledninger og tilsyn som treffer barnehagenes behov, såkalt tematisyn. Avdeling barnehagemyndighet benytter derfor en sektorkartlegging, som består av et elektronisk svarskjema for å hente inn informasjon om de private og kommunale barnehagene sin praksis. Kartleggingen blir sammenholdt med andre opplysninger for å gjennomføre risikovurdering. Dette gir svar på hvilke tema det bør føres tilsyn med, hvilke barnehager, hvilke tema det bør gis veiledning om og hvordan veiledning best gjennomføres.

I 2021 trådte revidert barnehagelov i kraft. Det nye regelverket gir sterke føringer, blant annet om psykososialt barnehagemiljø, med vekt på hvordan og hva barnehager skal foreta seg når et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. I 2022 og 2023 avdekket tematisynet at barnehagene har utfordringer med å tolke og innrette systemer og praksis til det nye regelverket. Tematisynet videreføres i 2024.

Barnehagemyndigheten ser en økning i antall henvendelser fra foreldre som er bekymret for barnehagers pedagogiske praksis eller oppfølging av enkeltbarn. Dette danner grunnlag for hendelsesbasert tilsyn og veiledning. Hvordan henvendelsene blir fulgt opp er avhengig av sakens karakter. Er barnehagens eier gjort kjent med forholdet som meldes inn, undersøkes det alltid hvordan barnehagen har arbeidet med tema og håndtert foreldres bekymring/melding. Deretter foretas en risikovurdering for brudd på regelverket og det avgjøres hvilket virkemiddel som skal benyttes. Det pågår nå et arbeid der barnehagemyndigheten i større grad vektlegger veiledning til alle barnehagene om regelverket, både generelt og i forkant av tematisynene.

Samarbeid med Introduksjonssenteret for flyktninger i Bergen

Det er inngått et samarbeid med Introduksjonssenteret for flyktninger i Bergen. Det settes hvert år av et visst antall barnehageplasser til barn av deltakere i introduksjonsprogram for flyktninger. Plassene tas ut av ordinært opptak i private og kommunale barnehager. Antall plasser er basert på data om hvor mange barn som kommer til landet etter hovedopptakets frist 1. mars, og som en forventer trenger plass i perioden til og med januar 2024.

Fra høsten 2023 er det inngått en ny avtale om å øke antallet fra 45 til 91 barnehageplasser med bakgrunn i det økende antallet flyktninger.

Styrking av språkutvikling for minoritetsspråklige barn

Etat for barnehage har ansvar for å følge opp tiltak for å styrke språkutviklingen blant minoritetsspråklige barn i kommunale og private barnehager gjennom støtteordningene «migrasjonspedagog», økonomisk tilskudd og tospråklig assistent i barnehage.

Svømmeopplæring

Utdanningsdirektoratet tildeler midler for at kommuner kan tilby svømmeopplæring for 4-5 åringer i barnehagene. Målet er å gjøre barn i denne aldersgruppen tryggere i vann og gi dem bedre svømme-ferdigheter. Barnehagemyndigheten søker årlig om midler til 1 500 barn.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En rettferdig og inkluderende by	Barnehagebarn møter et personale med høy kompetanse	Andel ansatte med barnehagelærerutdanning, annen pedagogisk utdanning eller annen høyere utdanning	45,7 %	50,0 %	50,0 %	50,0 %
		Andel fagarbeidere i kommunale barnehager	30,0 %	35,0 %	35,0 %	35,0 %
	Ansatte skal ha et godt og inkluderende arbeidsmiljø	Sykefravær blant ansatte	15,3 %	13,9 %	12,4 %	12,0 %
		Score fra medarbeiderundersøkelsen 10 faktor: Mestringsorientert ledelse	4,0	4,0	4,2	4,5
		Score fra medarbeiderundersøkelsen 10 faktor: Rolleklarhet	4,0	4,0	4,4	4,5
	Barnehagebarn er aktive og medskapende i lek og læring	Foreldreundersøkelse Udir: Medvirkning	4,5	4,6	4,6	4,7
		Foreldreundersøkelse Udir: Barnets utvikling	4,6	4,7	4,6	4,7
	Barnehagebarn har et trygt og inkluderende oppvekst- og læringsmiljø som fremmer helse, trivsel og læring	Foreldreundersøkelse Udir: Barnets trivsel	4,7	4,7	4,7	4,8
		Foreldreundersøkelse Udir: Relasjon mellom barn og voksen	4,5	4,7	4,7	4,8
	Barnehagebarn skal være trygge i vann og utvikle svømmeferdigheter	Antall 4-6 åringer som har fått svømmeopplæring	1 500	1 500	1 500	1 500
	Barnehagetilbudet er tilpasset forventet barnehagebehov	Foreldreundersøkelse Udir: Tilfredshet	4,5	4,7	4,7	4,8
		Andel av barn med rett som fikk plass i hovedopptaket	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
		Behovsdekning	95,0 %	95,0 %	96,0 %	97,0 %
		Andel kommunale barnehageplasser	39,5 %	40,0 %	40,0 %	40,0 %
		Antall bydeler med full dekning	8	8	8	8
		Antall ferdigstilte barnehagebyggprosjekter	1,0	1,0	1,0	2,0
		Andel helseverngodkjente kommunale barnehager	96,0 %	98,0 %	98,0 %	100,0 %

Virkemiddel for å nå mål

Målene for tjenesteområde barnehage er forankret i barnehageloven og rammeplan for barnehager. Målene er også forankret i barnehagebruksplanen og «Sammen for kvalitet -

Lek og læring. Kvalitetsutviklingsplan for kommunale barnehager i Bergen 2018-2021» (forlenget til skoleåret 2023/2024).

I tillegg er det utarbeidet mål knyttet til kompetanseheving i de kommunale barnehagene og til tilsynsrollen for barnehagemyndigheten. Kompetanseheving for alle barnehager er knyttet til rammeplanen og den statlige strategien «Kompetanse for fremtidens barnehager».

For å nå målene innenfor dette tjenesteområdet vil byrådet:

- Gjennomføre tiltakene i «[Sammen for kvalitet - Lek og læring. Kvalitetsutviklingsplan for kommunale barnehager i Bergen 2018-2021](#)»
- Gjennomføre tiltak i «[Fagarbeidernes rolle i barnehager, skoler og på idrettsfeltet](#)»
- Gjennomføre tiltakene i «[Skyfritt – plan for inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen](#)»
- Gjennomføre tiltak i «[Plan for seksuell helse, seksualopplysning og seksualitetsundervisning](#)»
- Gjennomføre tiltakene i «[Plan for smart oppvekst](#)»
- Gjennomføre tiltakene i «[Spør oss! Handlingsplan for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#)»
- Gjennomføre tiltakene i «[Barnehagebruksplan 2022-2035](#)»

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Andel 0-åring i barnehage av alle 0-åring	9,0 %	9,2 %	9,2 %	9,4 %	9,6 %	9,8 %	10,0 %	
Andel barn i kommunale barnehager	30,2 %	39,0 %	39,0 %	39,0 %	39,0 %	39,0 %	39,0 %	
Antall barnehager	255	254	251	246	248	249	249	
Antall godkjente plasser - åpne barnehager	575	575	575	575	575	575	575	
Barn 0 år med barnehageplass	284	175	174	174	175	175	175	
Barn 1-2 år	6 150	6 150	6 000	5 650	5 500	5 500	5 550	
Barn 1-2 år med barnehageplass	5 453	5 464	5 300	5 200	5 100	5 150	5 200	
Barn 3-5 år	9 214	9 549	8 840	8 900	8 800	8 550	8 200	
Barn 3-5 år med barnehageplass	9 012	9 326	8 660	8 650	8 480	8 200	7 900	
Barn 6 år med barnehageplass	25	21	23	23	23	23	23	
Dekningsgrad barn 1-2 år	88,9 %	88,9 %	88,3 %	92,0 %	92,9 %	93,6 %	93,7 %	
Dekningsgrad barn 1-5 år	95,0 %	94,2 %	94,1 %	95,2 %	95,0 %	95,0 %	95,3 %	
Dekningsgrad barn 3-5 år	97,7 %	97,7 %	98,0 %	97,3 %	96,3 %	95,9 %	96,3 %	
Sum alle barn med barnehageplass	14 774	15 043	14 168	14 120	14 106	14 137	14 137	
Sum barn 1-5 år	15 852	15 699	14 840	14 802	14 786	14 820	14 820	
Sum barn 1-5 år med barnehageplass	14 465	14 790	14 098	14 062	14 047	14 079	14 079	

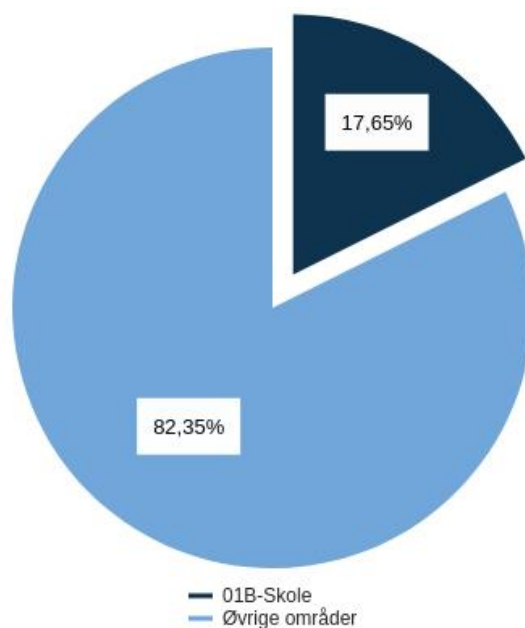
Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum
			Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Barnehage - Rehabilitering og nybygg	Løpende						10,0	78,6	80,2	104,2	273,1
ENØK-prosjekter	Løpende						3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Flaktveit barnehage - rehabilitering - prosjektutvikling	2025		IA	5,0	0,0	5,0	5,0	0,0	0,0	0,0	5,0
Gyldenpris barnehage - prosjektutvikling	2024		IA	10,9	0,0	10,9	3,6	3,0	0,0	0,0	6,6
Handlingsplan 1-2 - barnehage	Løpende						10,0	-0,0	-0,0	0,0	10,0
Haugatun barnehage - prosjektutvikling	2026		IA	10,9	0,0	10,9	1,9	3,7	4,3	0,0	9,9
Indre Arna barnehage - prosjektutvikling	2024		IA	10,1	0,0	10,1	1,6	-0,0	0,0	0,0	1,6
Innvendig oppgraderinger - Barnehage	Løpende						4,0	4,0	4,0	4,0	16,0
Inventar byggeprosjekter - barnehage	Løpende						2,5	2,5	2,5	2,5	10,0
Iristunet barnehage - oppgradering	2024		IA	10,0	0,0	10,0	7,0	0,0	0,0	0,0	7,0
Laksevåg barnehage - totalrehabilitering	2024	BY 351/22	70,4	70,4	0,0	70,4	24,5	10,0	0,0	0,0	34,5
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						25,0	25,0	25,0	25,0	100,0
Olsvik barnehage	2027		IA	200,0	0,0	200,0	0,5	25,1	76,0	56,2	157,7
Oppgradering uteareal barnehage	Løpende						2,5	2,5	2,5	2,5	10,0
Slettebakken barnehage - prosjektutvikling	2024		IA	10,1	0,0	10,1	-0,0	6,4	0,0	0,0	6,4
Smart oppvekst	Løpende						0,7	0,7	0,7	0,7	2,9
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			70,4	327,3	0,0	327,3	101,7	164,5	198,2	198,2	662,6
Programkode mangler											
Sum Programkode mangler			0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

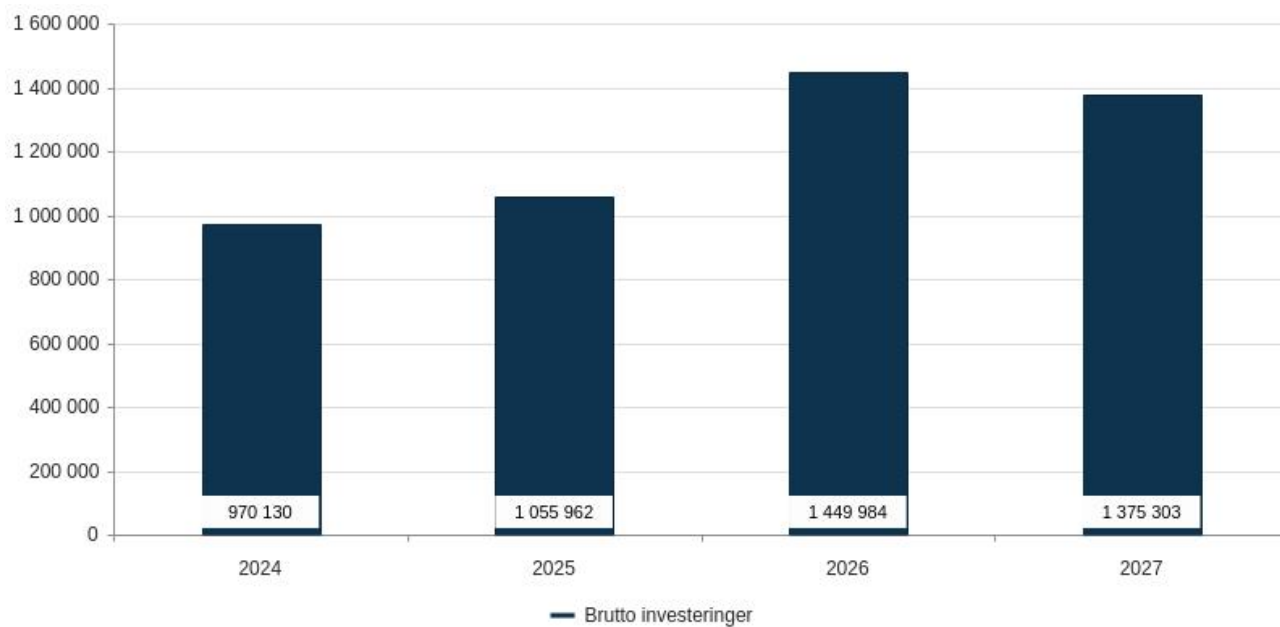
01B-Skole

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Opplæringsloven og [Kunnskapsløftet 2020](#) (LK20) gir de nasjonale føringene på tjenesteområde skole. Organisatorisk omfatter tjenesteområdet alle ordinære kommunale grunnskoler. I Bergen er det også 12 private grunnskoler som er underlagt Utdanningsdirektoratet, og som i tillegg til ovennevnte også reguleres av friskoleloven.

Ny opplæringslov ble vedtatt 5. juni 2023 og trer i kraft 1. august 2024. Etat for skole er ansvarlig for mange av prosessene som er styrt av opplæringsloven, og vil arbeide med å sikre at nye bestemmelser blir innarbeidet i Etat for skole og i etatens enheter.

Skolebruksplanen er kommunenes viktigste plandokument for planlegging av utforming av skoler og framtidig skolestruktur. Kvalitetsutviklingsplanen og rammeplan for SFO er kommunens viktigste plandokumenter for faglig og pedagogisk innhold i skolen.

Hovedprioriteringer

I Bergen skal alle barn ha like store muligheter, og verken økonomi eller sosial bakgrunn skal begrense barns muligheter til å lykkes i livet. Byråds mål er en variert og praktisk skole, hvor alle elever opplever mestring og får tilpasset undervisning.

Det er en prioritert oppgave for byrådet å redusere bekymringsfullt skolefravær. Å være på skolen er grunnleggende for barns læring og sosiale nettverk. Et høyt skolefravær har store konsekvenser for den enkelte og for oss som samfunn. Byrådet har derfor opprettet et eget team som skal bistå skolene i arbeid med fraværspromatikk.

Alle barn fortjener gode, funksjonelle og sunne skolebygg, og byrådet fortsetter sin satsing på skolebygg, både gjennom rehabilitering og nybygg. I budsjettet er det derfor foreslått en ny sekkepost på 40 millioner, som skal brukes til inneklimatiltak på skoler.

Etat for skole viderefører arbeidet med innføring av ny kvalitetsutviklingsplan og tilrettelegger for faglig og pedagogisk veiledning og støtte til skolene knyttet til utarbeiding av tiltaksplaner. I dette arbeidet er kvalitetsutviklingssystemet en nøkkelfaktor for at skolene skal gjøre gode og realistiske egenvurderinger. Tiltaksplanene blir skolenes grunnlag for å identifisere utviklingsområder og planlegge tiltak for den enkelte skole.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	4 132 581	4 132 581	4 132 581	4 132 581
Sum Lønns- og prisvekst mv.	253 811	242 740	242 740	242 740
Sum Tekniske justeringer	-23 465	-24 072	-24 693	-25 328
Sum Utgående engangstiltak	-13 300	-13 300	-13 300	-13 300
Prisjustering og diverse endringer	217 046	205 368	204 748	204 113
Konsekvensjustert ramme	4 349 627	4 337 950	4 337 329	4 336 694
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Elever med stort hjelpebehov	20 000	20 000	20 000	20 000
Spesialundervisning friskoler	7 600	7 600	7 600	7 600
Økt husleie private bygg	1 800	1 800	1 800	1 800
Økt tilskudd til International School of Bergen	935	935	935	935
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	30 335	30 335	30 335	30 335
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Demografiutvikling - skole	-13 500	-30 000	-75 000	-110 000
EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen	8 300	8 300	8 300	8 300
EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg	4 800	8 400	8 400	8 400
Erstatningsskoleutgifter	2 250	0	0	0
Konsulent- og utviklingskostnader Vigilo	-6 500	-6 500	-6 500	-6 500
Ny ungdomsskole i sentrum	-8 000	-8 000	-8 000	-8 000
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	-38 016	-33 526	-37 223	-37 593
SFO-tilbud til flyktninger fra Ukraina	-300	-300	-2 000	-2 000
Skoletilbud til bosatte flyktninger	-2 100	-2 097	-2 097	-2 097
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	-53 066	-63 723	-114 120	-149 490
Nye tiltak				
Avsetning til driftsutgifter for nytt areal i skoler	46	820	1 112	1 112
Gratis halvdagsplass SFO 2. trinn	35 000	35 000	35 000	35 000
Gratis halvdagsplass SFO 3. trinn utvalgte skoler	8 000	17 000	17 000	17 000
Utvidet gymtilbud Krohnengen og Rothaugen	800	800	800	800
Sum Nye tiltak	43 846	53 620	53 912	53 912
Nye engangstiltak				
Eidsvåg skole rehabilitering - driftskonsekvenser	300	0	0	0
Sum Nye engangstiltak	300	0	0	0
Effektivisering				
EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg	-340	-743	-1 328	-1 328
Sum Effektivisering	-340	-743	-1 328	-1 328
Kutt				
Avvikling av Trengereid oppvekststun skule	-5 400	-5 400	-5 400	-5 400
Effektiviseringsnedtrekk	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Sum Kutt	-10 400	-10 400	-10 400	-10 400
Nye tiltak og realendringer budsjett	10 674	9 089	-41 602	-76 972
Ramme 2024-2027	4 360 302	4 347 038	4 295 727	4 259 722

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett

Elever med stort hjelpebehov

Antall elever med særskilte behov øker. Flere bergensskoler rapporterer om en krevende ressursituasjon som følge av store tilretteleggingsbehov for elever med sammensatte utfordringer, både av helsemessig og atferdsmessig karakter. Flere skoler rapporterer også om utagerende og voldelige elever som krever særskilt voksendekning, en-til-en, for at elevene skal kunne ta del i den ordinære undervisningshverdagen, og for at de øvrige elevene skal oppleve å ha et trygt og godt skolemiljø. Slike merutgifter er svært ujevnt fordelt mellom skolene og kan derfor ikke håndteres i den ordinære tildelingen. Flere elever med så store hjelpebehov, har imidlertid store utslag på bunnlinsen til den enkelte skole, og kan føre

til stor variasjon i ressurstilgangen mellom skoler i byen. Etat for skole har iverksatt en kartlegging av denne typen utgifter. I revidert budsjett 2023 ble det bevilget ytterligere 20 mill. kroner for å dekke merutgifter til skolene.

Spesialundervisning friskoler

Kommunen skal dekke spesialundervisning i private skoler i samme grad som i kommunale skoler. Det er ti private grunnskoler i Bergen med til sammen 1 800 elever. Vedtak om spesialundervisning i disse skolene utløser ressurser fra Etat for spesialpedagogiske tjenester. Etat for spesialpedagogiske tjenester har i samråd med privatskolene begynt et arbeid for å se på innretningen av vedtak og støtten som gis, men det er usikkert i hvilken grad det mulig å iverksette tiltak for å begrense veksten. Andelen elever som får spesialundervisning i privatskoler er høyere enn i kommunale skoler, men dette gjelder generelt i hele landet og kan ha ulike årsaker. I revidert budsjett 2023 ble budsjettet styrket med 7,6 mill. kroner for å dekke forventet merutgift til spesialundervisning på de private skolene.

Økt husleie private bygg

Fem skoler leier lokaler i private bygg (Krohnengen, Paradis, Søreide, Landås og Breimyra). Disse skolene har hatt en betydelig økning i husleie utover priskompensasjonen i budsjettet for 2023. Manglende priskompensasjon er beregnet til 1,8 mill. kroner.

Økt tilskudd til International School of Bergen

I henhold til avtale om driftstilskudd fra Bergen kommune til International School of Bergen, fastsettes tilskudd per elev med utgangspunkt i den til enhver tid gjeldende «Trekksats for elever i statlege og private skular – vanlig undervisning» slik den fremkommer i inntektssystemet for kommunar og fylkeskommunar – Grønt hefte. Tilskuddet ytes basert på elevtallsprognoser, og korrigeres ut fra faktisk elevtall per 1. april og 1. oktober. For mye eller for lite utbetalt tilskudd avregnes ved neste tilskuddsutbetaling. Budsjettet ble oppjustert i revidert budsjett. Basert på oppdaterte elevtall for skoleåret 2023/2024 per august 2023, forventes tilskuddet å øke med et noe lavere beløp enn det nivået som først var innarbeidet.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Demografiutvikling - skole

I henhold til tall fra SSB forventes det en nedgang i antall barn i skole- og barnehagealder i Bergen kommune de neste årene. I kommende budsjettperiode vil reduksjonen være størst for barnehagene, men også for de kommunale skolene forventes det en reduksjon i antall elever. De kommunale grunnskolene i Bergen melder om reduksjon av elever skoleåret 2023/24. I tråd med prognosene fra SSB forventes ytterligere reduksjon fremover. Dette tilsier isolert sett en tilsvarende lavere belastning på kommunens budsjetter. På bakgrunn av forventet utvikling har Byrådet lagt inn et nedtrekk av budsjettene på tjenesteområdet skole. Barnetallene kan imidlertid endre seg, og utviklingen i antall barn i skolen vil derfor bli vurdert ved rulleringen av HØP slik at tildelingen til området bedre reflekterer utviklingen i utgifter som følge av demografiske endringer.

EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen

Etat for bygg og eiendom (EBE) sin ramme til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggporteføljen justeres årlig som følge av endringer i areal. Endringene gjelder tilgang og avgang av bygg, herunder nye bygg som tas i bruk og bygg som tas ut av bruk, enten på varig basis eller for en periode. Ved totalrehabilitering justeres FDV-rammen ned når bygget tas ut av ordinær drift og opp igjen når bygget kommer tilbake i ordinær drift.

EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg

Byrådet vedtok 15.09.2022 sak [1265.1/22 - "Reduksjon av energiforbruk i kommunale bygg"](#). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet

i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet vi aldri før har sett. Resultatet ble at prisen på energi økte. Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE) og fortsetter å gjennomføre tiltak for å redusere energiforbruket. Beløpene i økonomiplanperioden er justert som følge av lavere priser enn hva som lå til grunn i forrige planperiode (2023-2026).

Erstatningsskoleutgifter

I 2024 forventes det en økning i utgifter til erstatningslokaler for skoler med 2,25 mill. kroner til 19,25 mill. kroner. I beløpet inngår transport for alle elever ved Haukeland skole til erstatningslokaler i Fyllingsdalen. I tillegg leier Bergen kommune Sandslimarka 251 til 9. trinn ved Skranevatnet skole og Frikirken for å avlaste kapasitetsutfordringer ved Gimle skole, fram til rehabiliteringsprosjektene kommer i gang. Fra høsten 2024 skal Rolland skole i erstatningslokaler da skolen skal pusses opp og det vil følgelig påløpe transportutgifter.

Konsulent- og utviklingskostnader Vigilo

Det har tidligere vært en rekke komplikasjoner som medførte at en ikke har kunnet avslutte Vigilo-prosjektet og implementere systemet i linjen som planlagt. Blant annet ble det avdekket uforutsette mangler i leveranser og kvalitet fra leverandør. Det har derfor vært helt nødvendig å bruke midler på konsulenter og andre utviklingskostnader for å sikre fortsatt framdrift. Prosjektet er nå faset ut, og derfor nedjusteres budsjettet med 6,5 millioner kroner.

Ny ungdomsskole i sentrum

Det er behov for etablering av en permanent ny ungdomsskole i sentrum. I 2023 ble det satt av 8 mill. kroner til å se på ulike tomter og løsninger for en ny fremtidige ungdomsskole. Arbeidet med å finne tomt og se på ulike løsninger i sentrum er iverksatt i 2023. Arbeidet vil pågå også inn i 2024, finansiert av budsjettmidler fra 2023.

Tiltaket er et engangstiltak, og budsjettildelingen trekkes derfor ut fra 2024.

Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energiutgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energiutgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

SFO-tilbud til flyktninger fra Ukraina

Ukrainske barn som er plassert på asylmottak går i dag på Ortun skole, avdeling Fana gymnas. Her er det kvalifiserte lærere og morsmåls lærere tilstede hver dag. Tilbudet trer i kraft i det elevene starter på skolen. De fleste barn kommer til skolen om lag en uke etter at de har kommet til Bergen kommune. Flere av disse elevene går også på SFO. Asylsøkere i akuttmottak har ikke krav på SFO-tilbud og kommunen får ikke tilskudd til tilbudet. Bergen kommune tilbyr likevel gratis SFO for akutt plasserte barn. På usikkert grunnlag anslås kostnaden i 2024 til om lag 1,7 mill. kroner. Dette er en reduksjon på 300 000 fra 2023. Budsjettbehovet vil bli vurdert fortløpende avhengig av situasjonen i Ukraina og er foreløpig lagt inn kun for 2024 og 2025.

Skoletilbud til bosatte flyktninger

Det ble lagt til grunn en bosetting av tusen flyktninger i Bergen i 2022 og tolv hundre nye i 2023 som følge av krigen i Ukraina. Mange av disse er barn, også barn i skolealder. Det ble derfor satt av midler til å sikre skoleplasser til disse barna. I 2023 ble det satt av 28,9 mill. kroner til skoletilbud for disse elvene, mens i 2024 er det satt av 26,8 mill. kroner.

Beløp for 2024 vil oppdateres i tilleggsinnstillingen, da man på det tidspunktet vil ha mer kjennskap til forventet bosetting av flyktninger i 2024

Nye tiltak

Avsetning til driftsutgifter for nytt areal i skoler

Avsetningen skal dekke økte driftsutgifter som følge av at kommunens skoler rehabiliteres, utvides eller bygges nye, i tråd med vedtatt skolebruksplan. Driftsutgifter som for eksempel utgifter til renhold, tilsyn, kommunale avgifter mv. er forventet å øke som følge av økt areal.

Skoler og skolearealer som er forventet ferdigstilt i perioden er rehabilitering av Eidsvåg skole fra høsten 2024, ny idrettshall ved Rå skole i 2025 og kapasitetsutvidelse av Haukeland skole som er forventet ferdigstilt 2025.

Gratis halvdagsplass SFO 2. trinn

Som resultat av budsjettforliket i Stortinget ble det innført gratis halvdagsplass i SFO for alle på 2. trinn august 2023. Kostnaden for høsten 2023 utgjorde 33,5 mill. kroner, mens helårseffekt er beregnet til 68,5 mill. kroner. Dvs. at budsjettet i 2024 styrkes med 35 mill. kroner.

Gratis halvdagsplass SFO 3. trinn utvalgte skoler

Fra høsten 2024 innfører byrådet s gratis redusert plass i SFO for 19 skoler. Byrådet prioriterer å begynne med de skolene som ligger i områder med størst behov. Bergen har fremdeles helse- og levekårsforskjeller mellom og innad i bydelene. Det kreves langsiktig og målrettet arbeid fra flere nivå for å redusere de økende forskjellene i samfunnet. På veien for å sikre at alle barn får de samme mulighetene, er det innført gratis halvdagsplass for 1. klassinger fra 2022 og det blir innført for 2. klassinger høsten 2023. Bystyret ønsker å videreføre dette for 3. klassinger ved utvalgte skoler fra høsten 2024, da SFO er en viktig fellesskap arena for sosial læring, aktivitet og tilhørighet.

Utvidet gymtilbud Krohnengen og Rothaugen

Krohnengen skole mangler 10 timer i uken for å tilfredsstille læreplanens krav til antall gymtimer. Rothaugen skole har også mangelfulle gymsanlegg, og er avhengig av å leie hall til gymtimer eksternt for deler av undervisningen. Samtidig har skolen kapasitetsutfordringer. Med en mer hensiktsmessig organisering av gymtilbudet, kan dagens gymsal frigjøres til bruk som ordinært klasserom. Samlet sett anslås det behov for om lag 40 timer i uken i eksternt idrettsanlegg sammenlignet med dagens situasjon. Byrådet foreslår å styrke budsjettet med 800 000 kroner for å leie kapasitet i eksterne idrettshaller.

Nye engangstiltak

Eidsvåg skole rehabilitering - driftskonsekvenser

Ved rehabilitering av Eidsvåg skole til det være behov for midler til kjøp av løst inventar og utstyr som ikke kan anskaffes som en del av investeringen. Innkjøpene er nødvendig for å sikre en god drift av skolen fra start, men er typisk forbruksmaterieell som må dekkes av driftsbudsjettet.

Det settes av 0,3 millioner kroner til innkjøp av løst inventar og utstyr ved Eidsvåg skole.

Effektivisering

EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg

I Grønn virksomhet ble det vedtatt en målsetting om at energibruk i kommunale bygg skal reduseres med 30 % innen 2030, sammenliknet med 2019. For å nå målet har Etat for bygg og eiendom tatt i bruk et nytt energioppfølgingssystem. Det er etablert en gruppe med spisskompetanse på automatikk og tekniske anlegg som skal planlegge energibesparende tiltak i byggene. I tillegg til å arbeide systematisk med oppfølging av energijøkonomiserende tiltak, gir etaten omfattende opplæring i driftskontrollsystemer til vedlikeholdsteknikerne for å oppnå bedre styring av energibruk og inn klima.

Kutt

Avvikling av Trengereid oppvekstun skule

Elevtallet på Trengereid har vært fallende da elever har søkt seg til andre skoler. Ut fra en vurdering av barnets beste ble det administrativt bestemt at undervisningen ikke kunne holdes oppe fra høsten 2023, og de fem gjenværende elevene fikk derfor skoletilbud på Garnes barneskole.

Effektiviseringsnedtrekk

Det foreslås et generelt effektiviseringsnedtrekk på Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett. Nedtrekket er foreløpig lagt på tjenesteområde skole, men vil bli videre konkretisert og fordelt på avdelingens tjenesteområder.

Sammendrag budsjett

Budsjettet på tjenesteområde skole preges av satsingen på gratis halvdagsplass på SFO for 3. trinn ved 19 utvalgte skoler. Her har byrådet satt av 8 mill. kroner i 2024 og 17 millioner kroner i kommende år.

Det settes av midler til leie av ekstern idretts hall for å tilfredsstille behov for kapasitet til gymnastikk for Rothaugen og Krohnengen skole. Tiltaket kan frigjøre gymnastikksal ved Rothaugen som kan omprioriteres til ordinær undervisning. Budsjettet for 2024 inneholder ellers justeringer til aktivitetsnivået. Dette gjelder blant annet økte utgifter i erstatningslokaler ved rehabilitering av skolelokaler.

Byrådet viderefører også gratis halvdagsplass i SFO for alle elever på 2. trinn i 2024.

Følgkostnader inneklimaproblematikk i skolebygg

Inneklimaproblematikk har de seneste årene medført merutgifter i form av styrking av lærer- og assistentressurser, skyssutgifter til alternative undervisningslokaler, samt andre driftsutgifter. Sentral avsetning på 17,5 mill. til dekning av slike følgkostnader for inneklimaproblematikk i skoler foreslås videreført i perioden.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap		Budsjett				Økonomiplan		
	2022	2023	2024	2025	2026	2027			
Driftsutgifter									
Lønn	3 430 544	3 327 604	3 561 058	3 544 561	3 497 861	3 462 861			
Kjøp av varer og tjenester	789 050	832 855	794 279	788 513	783 902	782 897			

	Regnskap		Økonomiplan			
	2022	Budsjett 2023	2024	2025	2026	2027
som inngår i kommunal egenproduksjon						
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	101 355	108 807	121 920	121 920	121 920	121 920
Overføringsutgifter	145 558	148 108	154 163	154 163	154 163	154 163
Finansutgifter	317 606	275 218	275 218	275 218	275 218	275 218
Sum Driftsutgifter	4 784 114	4 692 591	4 906 637	4 884 374	4 833 063	4 797 058
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-238 981	-202 685	-171 320	-162 320	-162 320	-162 320
Refusjoner	-425 485	-357 302	-374 993	-374 993	-374 993	-374 993
Overføringsinntekter	-10 259	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-31 960	-23	-23	-23	-23	-23
Sum Driftsinntekter	-706 685	-560 010	-546 336	-537 336	-537 336	-537 336
Sum	4 077 428	4 132 581	4 360 302	4 347 038	4 295 727	4 259 722

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap		Økonomiplan			
	2022	Budsjett 2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	607 775	640 088	610 106	608 193	603 911	603 541
Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett	3 451 502	3 393 412	3 768 359	3 757 615	3 711 207	3 676 207
Fellesposter - bykassen	2 044	99 082	-18 163	-18 770	-19 390	-20 025
Sum	4 077 428	4 132 581	4 360 302	4 347 038	4 295 727	4 259 722

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap		Økonomiplan			
	2022	Budsjett 2023	2024	2025	2026	2027
Vanlig grunnskoleundervisning	3 001 110	2 974 788	3 170 062	3 151 015	3 106 015	3 071 015
SFO basistilbud	118 093	178 732	233 353	242 353	240 653	240 653
Skolelokaler og uteareal	899 049	920 555	894 986	891 770	887 159	886 154
Skoleskyss	59 177	58 507	61 900	61 900	61 900	61 900
Sum	4 077 428	4 132 581	4 360 302	4 347 038	4 295 727	4 259 722

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Netto driftsutgifter til grunnskole (202), i prosent av samlede netto driftsutgifter (B)	15,7 %	15,4 %	13,5 %	16,9 %	18,3 %	17,0 %
Netto driftsutgifter til grunnskole (202), per innbygger 6-15 år (B) *) **)	98 886	98 101	112 266	100 241	101 680	98 132
Netto driftsutgifter til skoleskyss (223), per innbygger 6-15 år (B) *) **)	2 349	1 930	1 707	1 481	1 046	1 666

Produktivitet

Korrigerte brutto driftsutgifter til skoleskyss (223), per elev som får skoleskyss *)	16 685,5	14 264,2	29 714,2	14 280,7	11 945,2	
Dekningsgrad						
Andel elever i grunnskolen som får spesialundervisning (B)	5,9 %	5,8 %	6,8 %	6,3 %	8,3 %	7,1 %
Andel elever i grunnskolen som får tilbud om skoleskyss (B)	13,8 %	13,0 %	6,3 %	10,2 %	8,9 %	11,6 %
Andel innbyggere 6-9 år i kommunal SFO (B)	70,1 %	73,9 %	85,7 %	78,7 %	69,0 %	68,6 %

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Prioritet

Prioritering av grunnskoletjenesten, uttrykt ved netto driftsutgifter i prosent av samlede netto driftsutgifter, viser at Bergen i 2022 lå på 15,4 prosent, et godt stykke over Oslo, men fremdeles lavere enn Stavanger og Trondheim, samt snittet for ASSS-kommunene.

Netto driftsutgifter til grunnskole per innbygger 6-15 år utgjorde 98 101 kroner i 2022. Justert for inflasjon er dette en liten nedgang sammenlignet med 2021 og om lag på snittet for ASSS-kommunene. Sammenlignet med storbyene brukte Bergen mindre enn Oslo, men litt mer enn Trondheim og Stavanger.

Netto driftsutgifter til skoleskyss per innbygger 6-15 år i Bergen utgjør 1 930 kroner, hvilket er høyest av storbyene som sammenlignes i tabellen, og vesentlig høyere enn snittet for ASSS-kommunene. Det høye utgiftsnivået skyldes blant annet at den høye andelen elever som får skoleskyss.

Produktivitet

Korrigerte brutto driftsutgifter til skoleskyss per elev som får skoleskyss utgjorde 14 264,2 kroner i 2022. Utgiftene per elev i Bergen er høyere enn snittet for ASSS-kommunene, men betydelig lavere enn Oslo. De høye utgiftene per innbygger 6-15 år er derfor i hovedsak et resultat av det høye volumet, heller enn at utgiftsnivået per elev som får skoleskyss er høyt.

Dekningsgrad

Bergen har en relativt lav andel med spesialundervisning. I Bergen fikk 5,8 prosent av elevene spesialundervisning i 2022, likt som i 2020 og noe ned fra 5,9 prosent i 2021. Andelen elever som fikk spesialundervisning er lavere i Bergen enn Oslo, Stavanger og Trondheim, og lavere enn gjennomsnittet for ASSS-kommunene.

Andel elever i grunnskolen som får tilbud om skoleskyss i Bergen er 13,0 prosent, noe ned fra 13,8 prosent i 2021. Det er langt over de andre storbyene, og over snittet for ASSS-kommunene. Deler av dette skyldes at en stor andel av elevene fikk sin undervisning i alternative undervisningslokaler i 2022 som følge av den pågående rehabiliteringen av skolebygg. Bergen mottar derfor en høyere kompensasjon i rammetilskuddet enn for eksempel Oslo.

Andel innbyggere 6-9 år i kommunal SFO er 73,9 prosent, hvilket er en oppgang fra 2021. Nøkkeltallet viser at det er flere av innbyggerne på 6-9 år i Bergen som bruker SFO enn snittet for i ASSS-kommunene og Stavanger, men færre enn i Trondheim og Oslo.

Utfordringer og strategi

Kvalitetsutviklingsplan Sammen for kvalitet - læring og medvirkning

[Sammen for kvalitet - læring og medvirkning](#) er en strategi med mål og satsinger og en handlingsplan med tiltak for å utvikle barn og unges kompetanser for mestring av eget liv.

Kvalitetsutviklingsplanen for bergensskolen er en faglig forankret og strategisk femårig plan for kvalitetsutvikling i bergensskolen. Planen er forankret i læreplanen LK20, og gir hovedretning for skolenes faglige og pedagogiske utviklingsarbeid i perioden.

Formålet med kvalitetsutvikling i skolen er å legge best mulig til rette for elevenes trivsel, læring og utvikling. Læreplanverket (LK20) og opplæringsloven med forskrifter setter målene og rammene for grunnopplæringen og for kvalitetsutvikling i skolen. Kvalitetsutviklingsplanen er forankret i LK20 og skal gi retning for skolenes kvalitetsutviklingsarbeid, dette med utgangspunkt i områder som er særlig viktige å jobbe med i bergensskolen. Kvalitetsutviklingsplanen legges videre til grunn for politiske og administrative valg og prioriteringer for skolene i Bergen.

Kvalitetsutviklingsplanen «Sammen for kvalitet –læring og medvirkning» skal bidra til at elevene utvikler kompetanser for mestring av eget liv, at det utvikles profesjonelle læringsfellesskap for de ansatte i skolen og at reell medvirkning blir integrert og prioritert i skolehverdagen.

Alle barn skal oppleve mestring på skolen. Mange skoler rapporterer om krevende ressursituasjoner som følge av store tilretteleggingsbehov for elever med sammensatte utfordringer, både helsemessig og atferdsmessig. Byrådet økte derfor i 2023 tildelingene til skoler som har barn med stort hjelpebehov til 55 millioner.

Kvalitetsutvikling, system for kvalitetsutvikling og kvalitetsoppfølging

Innføring av læreplanverket (LK20) krever stor arbeidsinnsats fra skolene. Skolene etablerer eierskap til læreplanen gjennom arbeid i profesjonelle læringsfellesskap med refleksjon og utprøving i praksis. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett, ved Etat for skole, støtter og veileder skolenes læringsarbeid gjennom samlingene “Sammen for kvalitet - læring og medvirkning”, dialogkonferanser for avdelingsledere og områdemøter for rektorer.

Grunnskolene i Bergen gjennomfører jevnlig egenvurdering av læringsarbeidet, læringsmiljøet og elevresultater. Både elever, ansatte og foresatte medvirker i prosessen. Kvalitetsvurderingen er basert på felles kvalitetsstandarder og tegn på god praksis, og på den enkelte skoles mål og ståsted. Analysene fra skolenes kvalitetsvurdering bidrar til prioriteringer og tiltak i arbeidet med kvalitetsutvikling, og kvalitetsoppfølgingsmøtene i regi av Etat for skole vil fremdeles være viktige verktøy.

Den tilhørende handlingsplanen i «Sammen for kvalitet - læring og medvirkning» beskriver sentrale prioriteringer i realisering av strategiplanen. Skolene har valgt ett av disse tre tiltakene som sin hovedsatsing for de kommende to årene:

Skolen utvikler systemer og praksiser som sikrer at elevene medvirker og er i dialog om mestring og motivasjon

Skolen utvikler praksiser der elevene tilegner seg grunnleggende digitale ferdigheter.

Skolene skal også gjennomføre involverende, kunnskapsbaserte prosesser i profesjonelle læringsfellesskap.

Skolebruksplanen

[Skolebruksplanen](#) rulleres hvert fjerde år og er kommunens viktigste plandokument for å planlegge og utforme skolebygg og fremtidig skolestruktur som fremmer helse, trivsel og læring. Gjeldende skolebruksplan ble vedtatt av Bergen bystyre i september 2021.

Fremtidig skolestruktur skal sikre nødvendig skolekapasitet der det er behov, for blant annet å ivareta nærskoleprinsippet. Det er et viktig politisk mål for byrådet at elever skal kunne gå på skole i nærområdet. Skolebruksplanen beskriver hvordan den fremtidige skolestrukturen skal se ut. Byrådet er opptatt av å både innhente vedlikeholdsetterslepet og sikre at alle skoler har helseverngodkjenning, samtidig som skolekapasiteten må svare til forventet boligbygging og elevtallsvekst.

Fordi skoleanlegget er en viktig arena som møteplass i lokalmiljøet også utenom skoletid, spesielt innen aktiviteter knyttet til skole, idrett og kultur, er det vedtatt flere strategier for å utvikle skolen som hjerte i nærmiljøet. Dette er strategier som samlokalisering av kommunale tjenester ved planlegging av nye skoleanlegg og ved større rehabiliteringsprosjekter, skolebygg og uteområder som i større grad skal tilrettelegges for sambruk, og et pilotprosjekt for å videreutvikle innholdet i skolen som hjerte i nærmiljøet. Dette samsvarer med mål i kommuneplanens samfunnsdel om at det skal legges til rette for sosiale møteplasser i nærmiljøene.

Helseverngodkjenning

Byrådet vil sikre at skolene som elevene tilbringer hverdagen sin er godt egnet for å lære. Det arbeides målrettet for at alle skoler innehar en helseverngodkjenning. Per august 2023 var det 16 skoler som manglet godkjenning etter forskrift om miljørettet helsevern. Det er planlagt en rekke rehabiliteringsprosjekter i årene fremover. For å kunne gjennomføre rehabilitering og sikre at elever og ansatte har gode fysiske forhold, er en avhengig av egnede erstatningsarealer. Tilstrekkelig kapasitet på erstatningsareal er derfor en prioritert oppgave.

Ifølge ny [Forskrift om helse og miljø i barnehage, skoler og skolefritidsordninger](#), gjeldende fra 1.juli 2023, må alle skoler som ikke er helseverngodkjent etter tidligere forskrift legge frem godkjenningssøknad innen 1.januar 2024. Dette gjelder for 16 skoler som er beskrevet over. Ved to av skolene er godkjenningssøknaden allerede i prosess og ventes godkjent i 2023. Ved syv av skolene pågår tiltak for å rette avvik og disse skolene antas godkjent i løpet av 2024.

Rehabilitering og nybygg

De viktigste nybygg og rehabiliteringsprosjektene i perioden 2024-2027 er Christie Krybbe skoler, Eidsvåg skole, Haukeland skole, Ortun skole, Rå skole, Slåtthaug skole, Storetveit skole, Ytre Arna skole, Åstveit skole, Garnes ungdomsskole, Rolland skole. Søreide ungdomsskole, Varden skole, Gimle oppvekststun, Haukedalen skole, Loddefjord skole, Minde skole, Paradis skole, ny ungdomsskole i Bergen sentrum, Salhus skole og Slettebakken skole.

Planen Spør oss! Strategi for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO

Planen [Spør oss! Strategi for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#) ble vedtatt av bystyret i januar 2021, og er en overordnet plan som gir retning for arbeidet innenfor både det spesialpedagogiske og det allmennpedagogiske feltet, gjennom å formulere strategier for å møte utfordringene knyttet til tidlig innsats og hjelp til barn og unge med særlige behov.

Som del av “Spør oss! Strategi for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO” ble [Spør oss! Handlingsplan for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#) vedtatt i bystyret i juni 2023. Handlingsplanen følger opp og konkretiserer vedtakene i strategien. Tiltakene i handlingsplanen skal til sammen heve nivået på hele det spesialpedagogiske feltet, men særlig innenfor områdene bekymringsfullt skolefravær, samspillsvanser og habilitering.

Skyfritt – inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen

Bergen kommune vedtok i 2019 planen «[Skyfritt – inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen](#)», med en rekke strategier og tiltak for å redusere mobbing og krenkelser på oppvekstfeltet og fritidsfeltet i Bergen.

Team Skyfritt skiller mellom saker meldt via søknadsskjema og oppdrag i barnehager og skole. Saker blir fulgt opp over en viss tid, dette blant annet gjennom observasjon, samtale og veiledning. Team Skyfritt får vanligvis oppdrag som omhandler innlegg på foreldremøter, personalsamlinger og planleggingsdager, og produksjon av fagmateriell til bruk i barnehager og skoler.

Team Skyfritt har i perioden januar til juni 2023 hatt 30 saker og 27 oppdrag fra skolene. Det er videre opprettet Team skolefravær som bistår barnehager og skoler med utfordringer de har innenfor fravær.

I bystyremøte i juni 2023 ble [statusmelding](#) for arbeidet med «Skyfritt – Plan for inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen» tatt til orientering. Det ble samtidig vedtatt at planen skal rulleres om tre år.

Plan for overgang mellom barnehage, skole og SFO i Bergen kommune

Samarbeidet mellom barnehage og skole/SFO er forankret i barnehageloven og opplæringsloven. Etat for barnehage har i samarbeid med Etat for skole og representanter fra to private barnehager utarbeidet en administrativ [Plan for overgang mellom barnehage, skole og SFO i Bergen kommune.](#) Planens formål er å sikre alle barn en trygg og god overgang fra barnehage til skole/SFO. I dette arbeidet er foreldresamarbeid og barnets rett til medvirkning sentralt. Planen gir barnehager og skoler føringer for aktiviteter og handlinger knyttet til overgangen mellom barnehage og skole/SFO.

Digitale læringsressurser og GDPR

[Plan for smart oppvekst i Bergen](#) ble vedtatt i 2019, og skisserer tiltak for at alle barn og unge i Bergen skal utvikle sin digitale kompetanse, og oppleve teknologi og digitale verktøy som en integrert del av leke- og læringsmiljøet både i barnehage og skole. Planen skal rulleres i kommende periode.

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett har i første tertial 2023 utarbeidet en prosedyre for å ta i bruk nye digitale ressurser. Fagområdene systemforvaltning, personvern og informasjonssikkerhet er styrket for å møte de nasjonale og kommunale kravene og for å kunne sikre barn og unge trygge digitale læringsressurser.

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett er aktiv i den nasjonale samstyingsstrukturen på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå, for å påvirke og bidra. Byrådsavdelingen er for eksempel initiativtaker og aktiv deltaker i en nasjonal personvernkonsekvensvurdering av Google. Prosjektet er forankret, finansiert og ledet av KS.

SFO

Skolefritidsordningen (SFO) er en viktig sosial arena for mange barn. Byrådets mål er at Bergen kommune skal ha et SFO-tilbud som er inkluderende, møter barna og foreldrenes forventninger, og som sikrer en høy grad av tilfredshet med ordningen. SFO skal ha et kvalitativt og godt innhold som fremmer vennskap, lek og læring.

Byrådet la fram enn [rammeplan](#) for sikre kvaliteten i SFO i 2017. Kvaliteten i SFO skal utvikles blant annet gjennom fysisk aktivitet, koding, mat og lek. Planen spesifiserer at alle barn skal ha et måltid, flere fagarbeidere og høyere utdanning for SFO-lederen og andre kvalitetsforventninger om det pedagogiske innholdet.

Byrådsavdeling for barnehage skole og idrett, ved Etat for skole har siden 2018 hatt en kompetansegruppe for SFO bestående av rådgivere fra Etat for skole og avdelingsledere i SFO fra alle bydelene.

Gruppen tar utgangspunkt i nasjonal rammeplan og [Bergen sin lokale rammeplan](#) for SFO og har lagt vekt på implementering av disse. Kompetansegruppen fungerer som en rådgivende gruppe mellom SFO i byområdene og skoleeier, samt som referansegruppe for ulike tiltak skoleeier iverksetter for SFO i Bergen. Medlemmene har ansvar for å innhente innspill fra sine bydeler og å gjøre arbeidet kjent i gruppen.

Skoleåret 2022/2023 arrangerte Etat for skole to dialogkonferanser for SFO. Dialogkonferansene rettet søkelys mot systematisk arbeid med kvalitetsutvikling, medskapning og utvikling av felles praksis på SFO. Formålet var å bygge et profesjonelt læringsfellesskap der alle ga og fikk innspill til forbedringsarbeid gjennom å dele, utforske og utfordre. Formen på samlingene var veksling mellom teoriinnspill, praksisfortellinger og utforskende samtaler. Nærmere 200 avdelingsledere på SFO, gruppeledere på SFO og rektorer deltok på hver av dialogkonferansene.

Avdelingsledere på SFO fra alle skolene i Bergen deltar på SFK-LM-samlingene (Sammen for kvalitet – læring og medvirkning), der det jobbes med innføring av kvalitetsutviklingsplanen for bergensskolen. SFO spiller en viktig rolle i realiseringen av visjon, mål, satsninger og tiltak i kvalitetsutviklingsplanen. Elementer i planen og på samlingene overlapper områder i nasjonal og lokal rammeplan for SFO, eksempelvis medvirkning og arbeid i profesjonelle læringsfellesskap.

Gratis halvdagsplass i SFO

Barn tilbringer nesten like mye tid på SFO som på skolen. For byrådet er derfor viktig å fylle SFO med godt og meningsfullt innhold, og gjøre SFO gratis slik at alle kan delta. Å fjerne barrierene mot deltakelse er en prioritert oppgave for byrådet. Dette er et tiltak for integrering, sosial utjevning og økt læring.

Fra 1.januar 2022 innførte byrådet gratis halvdagsplass på SFO for 20 skoler i Bergen. Fra 1. august 2022 innførte staten dette tilbudet for alle elever på 1.trinn. Fra 1.august 2023 ble det utvidet til alle elever på 2.trinn.

Fra høsten 2024 innfører byrådet gratis redusert plass i SFO for 19 skoler. Byrådet prioriterer å begynne med de skolene som ligger i områder med størst behov. Det er en prioritert målsetning for byrådet å utvide tilbudet til alle barn i tredjeklasse i løpet av kommende fireårsperiode.

Satsing på gratis SFO har gitt resultater. Andel førsteklasinger i Bergen kommune som går på SFO har økt fra 95,02 prosent for skoleåret 2021/2022 til 98,47 prosent for skoleåret 2022/2023. Det er store forskjeller mellom skolene hvor mye deltakelsen har økt, avhengig av hvor mange som gikk på SFO i utgangspunktet.

Desentralisert ordning for kompetanseutvikling i skolen (DeKomp)

En viktig forutsetning for elevenes læring er lærere med høy faglig og pedagogisk kompetanse. Det er derfor avsatt rundt 4 millioner kroner årlig i kommunale midler for å gi flere lærere tilbud om videreutdanning i statlig regi. I tillegg gjennomføres tiltak for kompetanseheving gjennom den nasjonale kompetansestrategien «Desentralisert ordning for kompetanseutvikling i skolen» (DeKomp) Denne ordningen forvaltes av Statsforvalter i Vestland og administreres av Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved Etat for skole i Bergen kommune. Kompetansemidlene er forankret i lokalt definerte behov. Det er signaler fra Utdanningsdirektoratet om at DeKomp kan bli slått sammen med andre ordninger fra 2025. Det er dermed usikkert hva Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett kan regne med å få av midler til dette formålet etter 2025.

I perioden 2023-2025 skal 20 av skolene i Bergen utvikle et samarbeid med ulike universitet og høyskoler. Åtte skoler har samarbeid med Høgskulen på Vestlandet. Temaene er lesing, tilpasset opplæring for elever med stort læringspotensiale, flerkulturalitet, fysisk aktiv læring, drama, og inkluderende praksis. Åtte skoler har et samarbeid med FIKS/Universitet i Oslo (forskning, innovasjon, kompetanseutvikling i skolen) på temaet profesjonelle læringsfellesskap og elevmedvirkning, og fire skoler har samarbeid med Skrivesenteret/NTNU på skrivning og kritisk tenkning. Disse temaene støtter opp om Bergen kommune sin kvalitetsutviklingsplan.

Kompetanseheving og etterutdanning lærere

Kompetanse for kvalitet er en nasjonal satsing for videreutdanning av lærere og skoleledere frem mot 2025. I strategien fra 2015 legges det opp til et tiårsløp frem mot 2025 for å sikre fordypning i fag med nye krav til kompetanse.

For skoleåret 2023/2024 har Bergen kommune prioritert fag med nye krav til kompetanse. Dette gjelder matematikk, norsk, engelsk, naturfag, norsk tegnspråk og fag på ungdomstrinn som det kreves 30 studiepoeng for å undervise i. I tillegg er praktiske og estetiske fag, spesialpedagogikk og profesjonsfaglig digital kompetanse med fra og med skoleåret 2023/2024. Søkere til de prioriterte fagene er godkjent av skoleeier for midlene som er tildelt kommunen fra Utdanningsdirektoratet.

For skoleåret 2023/2024 var det i Bergen 272 søkere til videreutdanning for lærere. Skoleeier godkjente 172 av søknadene med bakgrunn hovedsakelig i kommunens prioriterte fag og rektorenes prioriteringer for den enkelte skole. Utdanningsdirektoratet har godkjent 159 av skoleeiers 172 godkjente søknader.

Fagarbeidernes rolle i barnehager, skoler og på idrettsfeltet

Det er et overordnet politisk mål for byrådet å øke andelen fagarbeidere i byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett. Strategien for å øke fagarbeiderandelen i byrådsavdelingen er å tilrettelegge for at assistenter kan ta fagbrev, og jobbe aktivt for rekruttering av fagarbeidere.

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett har etablert en studiering, hvor det tilrettelegges for at assistenter med fem års praksis fra barne- og ungdomsarbeid får undervisning og veiledning frem mot en teoretisk eksamen i forkant av fagprøve for å oppnå fagbrev. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett skal også tilby en samling for dem som har tatt eksamen der det gis informasjon om oppmelding til fagprøven. Det er Vestland fylkeskommune som har ansvar for fagprøven. Det vises i denne sammenheng til den kommunale planen om [Fagarbeidernes rolle i barnehager, skoler og på idrettsfeltet](#) vedtatt i Bergen bystyre i 2018.

Tverrsektorielt arbeid med forebygging og tidlig innsats for barn og unge

Byrådet besluttet i januar 2023 at det skulle startes utarbeidelse av en tredelt plan for oppvekst, i forbindelse med at det gjennom den såkalte Oppvekstreformen har kommet føringer om at kommunene skal utvikle alle tjenester til barn og unge. Planene er i prosess og består av en strategi for oppvekst, en handlingsplan for barnevernet og en handlingsplan for forebyggende tjenester til barn og unge, noe som også innbefatter barnehage, skole og spesialpedagogiske tjenester. Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester har ansvaret for utarbeidelse for planene, og byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett er sterkt involvert i planarbeidet.

Forebygging av vold og trusler

Skolene gjennomførte i 2020-2021 fase 1 av satsing med tema forebygging av vold og trusler. Arbeidsmiljøgruppene på den enkelte arbeidsplass fikk et kompetanseløft på forebygging, håndtering og oppfølging av vold og trusler, i tillegg til meldekultur (avvik og uønskede hendelser) og risikovurderinger med spesielt fokus på Forskrift for utførelse av arbeid § 23A 1-5.

Skolene har høsten 2021 og i 2022 vært aktive deltakere i fase 2 i HMS-satsing som gjelder reduksjon av vold og trusler mot ansatte i Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett. Arbeidsmiljøgruppene på enhetene har deltatt på samlinger, og de får her kompetanse og verktøy til det systematiske arbeidet med å forebygge, håndtere og følge opp vold og trusler mot ansatte. Hovedinnholdet i fase 2 er forankring i organisasjonen, systematisk forbedringsarbeid på enhetene, gjennomføring av kompetanseplaner, lokal kompetanseheving med enhetenes AMG, ta i bruk veiledere og verktøy samt oppfølging i lederlinjen.

For å støtte videre arbeid for iverksetting av HMS-satsingen på den enkelte arbeidsplass, er det utarbeidet en kompetanseplan for forebygging av vold og trusler, og en praktisk veileder med verktøy for hvordan jobbe med risikofaktoren vold og trusler i arbeidsmiljøet, samt verktøy til hvordan forebygge og håndtere konkrete situasjoner.

I januar 2023 fullførte alle skolene risikovurdering av fare for å bli utsatt for vold og trussel om vold. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett lanserer høsten 2023 en e-læring for alle ansatte i skolen som skal ligge som et av kravene i kompetanseplan for forebygging av vold og trusler.

I budsjett for 2023 har bystyret bevilget 1,5 millioner kroner til styrking av opplæring for ansatte i skolen som omhandler forebygging og håndtering av vold og trusler. Det er Etat for spesialpedagogiske tjenester som har ansvar for planlegging og gjennomføring, dette i tett samarbeid med Bergen kompetansesenter for læring. Midlene er planlagt brukt til systematisk oppfølging av skoler som trenger opplæring på området.

Skoletilbud for flyktninger

I forbindelse med krigen i Ukraina har Bergen kommune fra mars 2022 organisert skoletilbud

for et stort antall flyktninger som bor på mottak i Bergen kommune. Innføringstilbudet på Ortun skole, avdeling for innføring, flyttet fra Lynghaugparken til Fana Gymnas 27. januar 2023. Tilbudet fortsetter skoleåret 2023/2024. For bosatte flyktninger går elever på første og andre trinn på nærskolen, og elever fra tredje til tiende trinn kan enten gå på nærskolen eller i innføringsklasse.

Svøm Bergen

For å sikre at barn i Bergen får svømmeopplæring av høy kvalitet, har Bergen kommune valgt å satse gjennom programmet «Svøm Bergen», som tilbys 3. og 4. trinn. Opplæringen skjer i samarbeid mellom instruktører fra svømmeklubber og pedagogisk ansvarlige fra skolene. I 2022 oppnådde 63 prosent av elevene svømmeferdigheter i tråd med kompetansemålene, mens tallet i 2023 var steget til 71 prosent.

I tiltaket «Svøm Bergen UNG» får også 9. trinn livredningsopplæring i regi av Redningsselskapet.

Alle skolene er tildelt tid i basseng fra 2. til 7. trinn, i tillegg 10. trinn på ungdomstrinnet. Dette kommer i tillegg til opplæringsprogrammet «Svøm Bergen» for barn på 3. og 4. trinn i Bergensskolene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En rettferdig og inkluderende by	Bergensskolen har profesjonelle læringsfellesskap som fremmer kompetanseutvikling og øker kollektiv kapasitet	Andel lærere som tilfredsstillende kompetansekravene i fagene de underviser i	81,1 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
		Andel fagarbeidere i SFO	43,0 %	60,0 %	60,0 %	70,0 %
	Ansatte skal ha et godt og inkluderende arbeidsmiljø	Sykefravær blant ansatte	7,5 %	7,5 %	7,5 %	7,0 %
		Score fra medarbeiderundersøkelsen 10 faktor: Mestringsorientert ledelse	4,1	4,1	4,2	4,4
		Score fra medarbeiderundersøkelsen 10 faktor: Rolleklarhet	4,1	4,1	4,2	4,3
	I bergensskolen medvirker elevene i læringsarbeidet og oppnår gode elevresultater	Foreldreundersøkelsen: Overordnet tilfredshet med elevens læring	0	0	5	5
		Elevundersøkelsen: Overordnet tilfredshet med medvirkning - 7. trinn	3,6	3,6	3,6	3,7
		Elevundersøkelsen: Overordnet tilfredshet med medvirkning - 10. trinn	3,2	3,2	3,3	3,4
		Elevundersøkelsen: Overordnet tilfredshet med vurdering for læring - 7. trinn	3,7	3,7	3,8	3,9
		Elevundersøkelsen: Overordnet tilfredshet med vurdering for læring - 10. trinn	3,2	3,2	3,3	3,4
		Eksamensresultater norsk hovedmål, skriftlig - 10. trinn	0,0	3,6	3,7	3,8
		Eksamensresultater norsk sidemål, skriftlig - 10. trinn	0,0	3,2	3,3	3,3
		Eksamensresultater engelsk, skriftlig - 10. trinn	0,0	4,0	4,1	4,2
		Eksamensresultater matematikk skriftlig - 10. trinn	0,0	3,7	3,8	3,8
		Resultat fra nasjonale prøver 5 trinn - engelsk	51,0	51,0	52,0	53,0
		Resultat fra nasjonale prøver 5 trinn - lesing	51,0	51,0	52,0	53,0
		Resultat fra nasjonale prøver 5 trinn - regning	51,0	51,0	52,0	53,0
		Gjennomsnittlige grunnskolepoeng	44,1	44,1	44,3	44,4
	Elever har et leke- og læringsmiljø der digitale ferdigheter videreutvikles for å møte fremtidens utfordringer	Andel av skolene som har 1-1 digital utstyrsdekning på 5.-7. trinn	95,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
		Andel av skolene som har 1-1 digital utstyrsdekning på 8.-10. trinn	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
	Elever sikres svømmeferdigheter	Andel som har oppnådd kompetansemålene i svømme- og livredningsferdigheter etter 4. trinn	61,0 %	62,0 %	80,0 %	85,0 %
	Skoletilbudet er tilpasset for å møte forventet elevtall	Andel ferdigstilte skolebyggprosjekter	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %
		Andel helsevern godkjente skoler	80,0 %	82,0 %	82,0 %	87,0 %

Virkemiddel for å nå mål

En god skole skal redusere forskjeller, gi barn like store muligheter til å lære og legge grunnlaget for et godt liv. Barn og unge skal ha en trygg og god skolehverdag, der alle elevene opplever mestring i et inkluderende læringsfellesskap og oppnår gode elevresultater. Opplæringen i bergensskolen skal være kjennetegnet av høy kvalitet, hvor elevene får mulighet til å utvikle seg og lære å mestre eget liv.

Kompetanse for nåtid og framtid innebærer at eleven gjøres i stand til å skape ny kunnskap alene og sammen med andre – og skolen skal derfor legge til rette for elevenes utvikling av læringskompetanse, grunnleggende ferdigheter og for at elever medvirker i hele læringsprosessen. Alle barn skal ha samme muligheter, uavhengig av hvor i byen de bor eller familiens økonomiske og sosiale forhold. Skolen utgjør en unik arena for å utjevne sosiale forskjeller gjennom å gi et likeverdig tilbud. For byrådet er det grunnleggende at det gis et likeverdig skoletilbud til alle elever i bergensskolen.

SFO skal kjennetegnes av høy kvalitet på tilbudet og kompetente medarbeidere. Samhandlingen mellom SFO og skole skal styrkes og kvaliteten på innholdet skal økes.

Gode og funksjonelle skolebygg med et fysisk miljø som fremmer helse og trivsel er viktig for å skape gode læringsmiljø. Bergen kommune skal bygge og rehabilitere skoleanlegg som er rustet til å møte fremtidige endringer i pedagogisk praksis.

Byrådets tiltak for å nå målene for dette tjenesteområdet er:

- Gjennomføre tiltak i «[Sammen for kvalitet – læring og medvirkning](#)»
- Gjennomføre tiltak i «[Fagarbeidernes rolle i barnehager, skoler og på idrettsfeltet](#)»
- Gjennomføre tiltak i «[Rammeplan for SFO – sammen i vennskap, lek og læring](#)»
- Gjennomføre tiltak i «[Plan for Smart oppvekst i Bergen](#)»
- Gjennomføre tiltak i «[Skyfritt – plan for inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen](#)»
- Gjennomføre tiltak i «[Plan for seksuell helse, seksualopplysning og seksualitetsundervisning](#)»
- Gjennomføre tiltak i «[Skolebruksplan for Bergen 2021-2030](#)»

- Gjennomføre tiltak i «[Fremtidig bassengstruktur. Rehabilitering av basseng. Nye basseng og endringer i bruks- og driftskonseptet](#)»
- Følge opp tiltakene i «[Spør oss! Handlingsplan for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#)»

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
1.-4. trinn Gruppestørrelse 2 (antall)	13,7	13,7	13,7	14,0	14,0	14,0	14,0	
5.-7. trinn Gruppestørrelse 2 (antall)	17,8	17,8	17,8	18,0	18,0	18,0	18,0	
8.-10. trinn Gruppestørrelse 2 (antall)	18,4	18,4	18,4	19,1	19,1	19,1	19,1	
Antall elever i kommunale og private grunnskoler	30 724	30 724	31 150	30 950	30 600	30 200	30 100	
Antall kommunale grunnskoler	83	83	82	82	82	82	82	
Antall private skoler	11	11	11	11	11	11	11	
Elever barnetrinnet (kommunale skoler)	20 406	20 601	20 450	20 200	20 000	19 900	19 800	
Elever ungdomstrinnet (kommunale skoler)	8 491	8 359	8 600	8 600	8 500	8 400	8 300	
Elevundersøkelsen: Mobbing på 10. trinn	6,6	7,8	7,8	7,8	7,8	7,8	7,8	Elevundersøkelsen er en årlig nasjonal nettbasert undersøkelse der elever får si sin mening om læring og trivsel i skolen. Svarene er tenkt brukt av skolen, kommunen og staten for å gjøre skolen bedre. I Bergen utføres undersøkelsen normalt på høstsemesteret
Elevundersøkelsen: Mobbing på 7. trinn	8,7	9,4	8,6	8,6	8,6	8,6	8,6	Elevundersøkelsen er en årlig nasjonal nettbasert undersøkelse der elever får si sin mening om læring og trivsel i skolen. Svarene er tenkt brukt av skolen, kommunen og staten for å gjøre skolen bedre. I Bergen utføres undersøkelsen normalt på høstsemesteret
Sum elever (kommunale skoler)	28 897	28 960	29 050	28 800	28 500	28 300	28 100	

Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

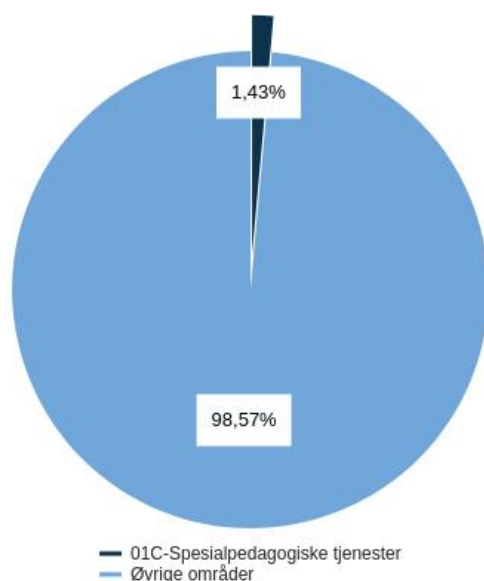
Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2024- 27
			Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Christi Krybbe skoler SFO - prosjektutvikling	2026		IA	25,3	0,0	25,3	-0,0	3,0	4,0	-3,8	3,2
Eidsvåg skole - rehabilitering, nybygg og idrettshall	2024	BY 31/19	516,4	546,0	-10,0	536,0	100,2	0,0	0,0	0,0	100,2
ENØK-prosjekter	Løpende						9,0	5,0	5,0	5,0	24,0
ENØK-tiltak kommunale bygg og boliger	2023		IA	6,2	0,0	6,2	3,5	0,0	0,0	0,0	3,5
Garnes U, svømmehall - oppgradering	2025	BY 144/22	160,8	90,4	-11,5	78,9	52,7	6,8	0,0	0,0	59,5
Garnes ungdomsskole - riving og nybygg	2025	BY 145/22	725,6	725,6	-3,0	722,6	228,5	144,7	100,0	0,0	473,1
Gimle ungdomsskole – prosjektutvikling	2026		IA	54,0	0,0	54,0	5,0	24,5	22,0	0,0	51,5
Haukedalen skole - prosjektutvikling	2026		IA	30,0	0,0	30,0	3,2	11,1	11,3	2,7	28,4
Haukeland skole – kapasitetsutvidelse	2024	BY 171/21	125,5	170,2	0,0	170,2	67,8	18,0	0,0	0,0	85,8
Haukeland skole - oppgradering	2024		IA	30,0	0,0	30,0	20,0	0,0	0,0	0,0	20,0
Hjellestad skole - oppgradering gymbygg - prosjektutvikling	2025		IA	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0	2,0
Inneklimatiltak - skoler	Løpende						40,0	40,0	40,0	0,0	120,0
Innvendig oppgradering - skoler	Løpende						3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Inventar, byggeprosjekter - skole	Løpende						6,0	6,0	6,0	6,0	24,0
Loddefjord skole - prosjektutvikling	2026		IA	56,0	0,0	56,0	9,3	17,0	18,0	0,0	44,3
Minde skole og idrettshall - prosjektutvikling	2025		IA	10,4	0,0	10,4	1,0	-0,0	0,0	0,0	1,0
Mindemyren flerbruksbygg - prosjektutvikling	2026		IA	81,6	0,0	81,6	4,2	8,5	38,5	0,0	51,2
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						30,0	30,0	30,0	30,0	120,0
Mjølkeråen skole - oppgradering - prosjektutvikling	2025		IA	2,0	0,0	2,0	2,0	-0,0	0,0	0,0	2,0
Olsvik skole - oppgradering Olsvikhallen - prosjektutvikling	2025		IA	2,5	0,0	2,5	2,5	0,0	0,0	0,0	2,5
Oppgradering av uteareal - skole	Løpende						10,5	5,0	5,0	5,0	25,5
Ortun skole	2024	BY 250/23	108,8	93,8	0,0	93,8	65,0	0,0	0,0	0,0	65,0
Rolland skole, riving og nybygg - prosjektutvikling	2024		IA	32,6	0,0	32,6	13,0	-0,0	0,0	0,0	13,0

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
Rå skole, idrettshall	2025	BY 177/23	129,8	129,8	0,0	129,8	80,6	19,7	0,0	0,0	100,3
Salhus skole – prosjektutvikling	2026		IA	20,9	0,0	20,9	2,6	5,3	8,8	0,0	16,6
Skole - Rehabilitering og nybygg	Løpende						0,0	529,6	1 013,8	1 315,4	2 858,9
Slettebakken skole - prosjektutvikling	2026		IA	52,7	0,0	52,7	2,5	7,3	40,4	0,0	50,1
Slåtthaug skole - prosjektutvikling	2025		IA	54,3	0,0	54,3	13,0	9,0	0,0	0,0	22,0
Smart oppvekst	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Storetveit skole, rehabilitering og ny idrettshall - prosjektutvikling	2025		IA	84,9	0,0	84,9	20,0	17,0	0,0	0,0	37,0
Søreide ungdomsskole, nybygg - prosjektutvikling	2025		IA	36,8	0,0	36,8	11,7	13,1	0,0	0,0	24,8
Tiltak for personer med funksjonsnedsettelse	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Tveiterås skole - riving og nybygg	2023	BY 217-20	262,6	262,6	0,0	262,6	7,3	0,0	0,0	0,0	7,3
Ulriken avlastningsskole	2024		IA	64,2	0,0	64,2	59,2	0,0	0,0	0,0	59,2
Varden skole, utvidelse – prosjektutvikling	2024		IA	39,7	0,0	39,7	27,5	0,0	0,0	0,0	27,5
Ytre Arna skole - prosjektutvikling	2025		IA	35,2	0,0	35,2	11,8	16,8	-0,0	0,0	28,5
Åstveit skole - rehabilitering og nybygg	2026		IA	265,0	0,0	265,0	45,6	105,5	94,3	2,0	247,4
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			2 029,5	3 004,6	-24,5	2 980,1	970,1	1 056,0	1 450,0	1 375,3	4 851,4

01C-Spesialpedagogiske tjenester

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Spesialpedagogiske tjenester skal støtte opp om de tjenestene som kommunen yter innenfor barnehage- og grunnskolesektoren, og bidra til at den enkelte får et best mulig utbytte av det helhetlige læringsløpet som barnehage og skole utgjør. Lov om barnehage og Opplæringsloven er styrende for de spesialpedagogiske tjenestene som ytes.

Spesialpedagogiske tjenester består av enhetene Etat for spesialpedagogiske tjenester, Bergen kompetansesenter for læring, Bergen voksenopplæring, Syns- og audiopedagogisk tjeneste, Tveiterås skole og Pedagogisk psykologisk senter (PPS) i hver av de fire byområdene.

Hovedprioriteringer

Pedagogisk psykologisk sentre (PPS) skal jobbe sammen med barnehage og skole for å skape et inkluderende læringsmiljø som ivaretar alle barn og unge.

Barn og unge skal få nødvendig hjelp og støtte i form av tidlig innsats i barnehage og skole så snart de møter utfordringer som krever særlige tiltak. Budsjettene er derfor økt for å ivareta økningen i vedtak om spesialundervisning.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	325 830	325 830	325 830	325 830
Sum Lønns- og prisvekst mv.	22 107	21 832	21 832	21 832
Prisjustering og diverse endringer	22 107	21 832	21 832	21 832
Konsekvensjustert ramme	347 937	347 662	347 662	347 662
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Økt vedtaksvolum pedagogiske fagsentre	21 800	21 800	21 800	21 800
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	21 800	21 800	21 800	21 800
Nye tiltak og realendringer budsjett	21 800	21 800	21 800	21 800
Ramme 2024-2027	369 737	369 462	369 462	369 462

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett

Økt vedtaksvolum pedagogiske fagsentre

De pedagogiske fagsentrene har ansvar for spesialpedagogisk hjelp i alle barnehager i Bergen. Etat for spesialpedagogiske tjenester fatter vedtak basert på sakkyndigvurdering. I 2016 ble det gjort endringer i barnehageloven. I etterkant har det vært en voldsom vekst både i antall barn som får spesialpedagogisk hjelp, og i antall timer som gis. I revidert budsjett 2023 ble det derfor innvilget 21,8 mill. kroner til å styrke budsjettet av hensyn til realistisk budsjettering.

Sammendrag budsjett

Budsjettet for 2024 preges av ett forhold, og det er økt vedtaksvolum på de pedagogiske fagsentrene. I forbindelse med revidert budsjett 2023 ble det innvilget 21,8 millioner kroner som en følge av økt vedtaksvolum. Avsetningen videreføres i 2024.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	264 828	258 005	276 741	276 741	276 741	276 741
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	132 987	89 609	115 321	115 046	115 046	115 046
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	2 925	0	0	0	0	0
Overføringsutgifter	5 775	5 171	5 471	5 471	5 471	5 471
Finansutgifter	1 506	136	136	136	136	136
Sum Driftsutgifter	408 022	352 922	397 669	397 394	397 394	397 394
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-27 150	-2 444	-2 584	-2 584	-2 584	-2 584
Refusjoner	-34 608	-24 576	-25 271	-25 271	-25 271	-25 271
Overføringsinntekter	-1 957	-72	-77	-77	-77	-77
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-386	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-64 100	-27 092	-27 932	-27 932	-27 932	-27 932
Sum	343 921	325 830	369 737	369 462	369 462	369 462

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	392	284	285	285	285	285
Byrådsavdeling for helse og omsorg	9 753	10 850	11 536	11 536	11 536	11 536
Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett	323 775	312 559	357 915	357 640	357 640	357 640
Fellesposter - bykassen	10 001	2 136	0	0	0	0
Sum	343 921	325 830	369 737	369 462	369 462	369 462

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
PPT grunnskole	56 452	62 511	66 368	66 368	66 368	66 368
Syns-og audioped. tj. gr.skole	2 416	1 957	2 103	2 103	2 103	2 103
PPT førskole	24 582	20 828	22 165	22 165	22 165	22 165
Spesialtiltak for førskolebarn	233 501	212 093	248 694	248 419	248 419	248 419
Syns- og audioped tj. førskole	873	897	953	953	953	953
PPT for voksne og ungdom	3 362	2 934	3 121	3 121	3 121	3 121
Særskilt voksenopplæring	19 177	20 882	22 372	22 372	22 372	22 372
Syns-og audioped. tj.voksne	3 558	3 727	3 962	3 962	3 962	3 962
Sum	343 921	325 830	369 737	369 462	369 462	369 462

Utfordringer og strategi

Barn og unge som strever er en mangefarget og sammensatt gruppe. Bergen kommune har et variert og godt tilbud på oppvekstfeltet, men må jobbe kontinuerlig for å videreutvikle tilbudet.

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett, ved Etat for spesialpedagogiske tjenester har ansvar for mange tiltak og tjenester, som sammen med de andre etatene i byrådsavdelingen og andre kommunale og statlige tjenester utgjør et bredt apparat for å hjelpe barn som har vansker eller står i fare for å utvikle vansker.

Det viktigste arbeidet for å forebygge vansker hos barn og unge er å utvikle enda bedre barnehager og skoler, og bidra til et oppvekstmiljø der fritidsaktiviteter og familie fungerer best mulig.

Søknader til forsterket avdeling og tildelte plasser

I Bergen er det hvert år flere som søker om plass på skoler med forsterket avdeling enn de som får plass. Dette gjelder særlig barnetrinnet. Elevene som søkes inn har også større og mer omfattende behov enn tidligere.

Byrådet foreslo derfor i «[Spør oss! Handlingsplan for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#)» å øke kapasiteten på inntak til forsterkede avdelinger. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved Etat for spesialpedagogiske tjenester og Etat for skole, har satt i gang et arbeid for å se på hvordan kapasiteten kan økes.

Planen Spør oss! Strategi for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO

Strategien «[Spør oss! Strategi for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#)» ble vedtatt av bystyret i januar 2021, og er en overordnet plan som gir retning for arbeidet

innenfor både det spesialpedagogiske og det allmennpedagogiske feltet, gjennom å formulere strategier for å møte utfordringene knyttet til tidlig innsats og hjelp til barn og unge med særlige behov.

Strategiplanen skal sikre at alle barn og unge får realisert sitt potensiale for læring og utvikling, at de får medvirke i utformingen av sitt eget tilbud og at de inkluderes i et fellesskap. Strategien har som hovedstrategi å koble det spesialpedagogiske og allmennpedagogiske arbeidet tettere sammen. Som tittelen «Spør oss» antyder er barns medvirkning en hovedstrategi i dette arbeidet i Bergen.

I budsjettet for 2023 bevilget byrådet midler til å opprette Team skolefravær som bistår barnehager og skoler med utfordringer de har innenfor fravær.

Som del av «Spør oss! Strategi for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO» ble «[Spør oss! Handlingsplan for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO](#)» vedtatt i bystyret i juni 2023. Handlingsplanen følger opp og konkretiserer vedtakene i strategien.

Noen barn har behov for hjelp fra flere tjenester, men nasjonale utredninger viser at det er store variasjoner i kvaliteten på og organiseringen av tverrfaglig samarbeid. Det stilles få krav til at tjenestene samarbeider for å utvikle mer helhetlige tjenestetilbud for barn på tvers av sektorgrensene. «Spør oss! Handlingsplan for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO» legger opp til at Bergen kommune skal arbeide for at barn og unge med særskilte behov får et godt tverrfaglig og samordnet hjelpetilbud, slik at hjelpetilbudet skal bli mer helhetlig og koordinert. Det jobbes også med å sikre at barn og unge med særskilte behov i større grad har medvirkning i saker som angår dem selv.

Tiltakene i handlingsplanen skal til sammen heve nivået på hele det spesialpedagogiske feltet, men særlig innenfor områdene bekymringsfullt skolefravær, samspillsvansker og habilitering.

Tverrsektorielt arbeid med forebygging og tidlig innsats for barn og unge

Byrådet besluttet i januar 2023 at det skulle startes utarbeidelse av en tredelt plan for oppvekst, i forbindelse med at det gjennom den såkalte Oppvekstreformen har kommet føringer om at kommunene skal utvikle alle tjenester til barn og unge. Planene er i prosess og består av en strategi for oppvekst, en handlingsplan for barnevernet og en handlingsplan for forebyggende tjenester til barn og unge, noe som også innbefatter barnehage, skole og spesialpedagogiske tjenester. Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester har ansvaret for utarbeidelse for planene, og Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett er sterkt involvert i planarbeidet.

Skyfritt – inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen

Bystyret vedtok i 2019 planen «Skyfritt – inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen», med en rekke strategier og tiltak for å redusere mobbing og krenkelser på oppvekstfeltet i Bergen.

Etat for spesialpedagogiske tjenester har et hovedansvar for å koordinere tiltakene i planen. Team Skyfritt er etablert som en støtte til kommunale barnehager og skoler og organisert som en del av de utadrettede tjenestene ved Bergen kompetansesenter for læringsmiljø (BKL). Teamet ble etablert under pandemien, men er nå godt etablert og får oppdrag fra barnehager og skoler både på enkeltsaker og på utvikling av gode systemer for å forebygge, håndtere og følge opp barn som blir krenket eller mobbet.

I bystyremøte i juni 2023, sak 217/23 ble [statusmelding](#) for arbeidet med «Skyfritt – Plan for inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen» tatt til orientering. Det ble samtidig vedtatt at planen skal rulleres om tre år.

Spesialpedagogisk hjelp og spesialundervisning

På barnehagefeltet har det i Bergen vært en klar økning i andel barn som får spesialpedagogisk hjelp etter §31 i barnehageloven. I 2016 fikk 2,2 prosent spesialpedagogiske hjelp, mens i 2022 var andelen 3,8 prosent. Landsgjennomsnittet er 3,6 prosent. Samtidig har det vært en økning i tilrettelegging for barn med nedsatt funksjonsevne etter §37 i barnehageloven. Bystyret har økt budsjettet med 45 millioner kroner for å ivareta økningen i vedtak om hjelp til barnehagebarn.

Andel elever som får spesialundervisning i Bergen holder seg stabilt på et lavt nivå sammenliknet med landsgjennomsnittet, men Bergen ligger høyt på tildelingen til den enkelte elev. Skoleåret 2022/2023 var det 1596 elever, tilsvarende 5,5 prosent av elevene i bergensskolen, som fikk spesialundervisning etter enkeltvedtak. Budsjett til spesialundervisning i skole ligger på tjenesteområde 1b under skole.

Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende opplæring

Kompetanseløftet er et nasjonalt tiltak for ledere og ansatte i barnehager, skoler og PP-tjenesten, og skal bidra til at den spesialpedagogiske hjelpen er tett på de barna som har behov for det. Målet er at alle barn og unge opplever et godt tilpasset og inkluderende tilbud i barnehage og skole. Det er statsforvalteren i det enkelte fylket som har ansvar for forvaltning av tilskuddsordningen, og som tildeler midler etter prioritering i samarbeidsforumet i fylket.

Det er i denne forbindelse inngått en partnerskapsavtale med NLA Høgskolen og Læringsmiljøsentret ved Universitetet i Stavanger. I tillegg er det etablert to arbeidsgrupper, en for barnehage og en for skole. Disse gruppene fokuserer på kartlegging og analyse av kommunens kompetanseutfordringer og vurdering av aktuelle tiltak for å bøte på disse. Målet er at tiltakene skal kunne brukes i alle kommunale og private barnehager og skoler i kommunen, samtidig som kompetansen i de pedagogisk psykologiske sentrene og de andre støttesystemene skal heves. Hovedmålene i Kompetanseløftet er inkludering og kobling mellom det allmenpedagogiske og det spesialpedagogiske feltet.

Rekruttering

Rekrutteringen til stillinger har i hovedsak vært tilfredsstillende i Etat for spesialpedagogiske tjenester.

Det har vært en økende turnover i PP-tjenesten, noe som har bidratt til å forsterke utfordringene med lang saksbehandlingstid.

Høyt nærvær er av stor betydning for kvalitet i tjenestetilbudet og for et godt arbeidsmiljø. Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved Etat for spesialpedagogiske tjenester har samlet sett et høyt sykefravær, men det er stor variasjon mellom enhetene. Arbeidsmiljøgruppen ved den enkelte enhet vil i samarbeid med Etat for spesialpedagogiske tjenester følge opp enheter med høyt sykefravær.

Forebygging av vold og trusler

Enhetene i Etat for spesialpedagogiske tjenester har i perioden 2020-2021 gjennomført fase 1 av satsing med tema forebygging av vold og trusler. Fase 1 har handlet om å initiere satsingen og å gi arbeidsmiljøgruppene på den enkelte arbeidsplass et kompetanseløft på forebygging, håndtering og oppfølging av vold og trusler, i tillegg til meldekultur (avvik og uønskede hendelser), og risikovurderinger med spesielt fokus på Forskrift for utførelse av arbeid § 23A 1-5.

Enhetene i Etat for spesialpedagogiske tjenester har høsten 2021 og i 2022 vært aktive deltakere i fase 2 i HMS-satsing som gjelder reduksjon av vold og trusler mot ansatte i Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett. Arbeidsmiljøgruppene på enhetene har deltatt

på samlinger, og de får her kompetanse og verktøy til det systematiske arbeidet med å forebygge, håndtere og følge opp vold og trusler mot ansatte. Hovedinnholdet i fase 2 er forankring i organisasjonen, systematisk forbedringsarbeid på enhetene, gjennomføring av kompetanseplaner, lokal kompetanseheving med enhetenes AMG, ta i bruk veiledere og verktøy samt oppfølging i lederlinjen.

For å støtte videre arbeid for å iverksette HMS-satsingen på den enkelte arbeidsplass er det utarbeidet en kompetanseplan og en praktisk veileder med verktøy for hvordan jobbe med risikofaktoren vold og trusler i arbeidsmiljøet, samt verktøy til hvordan forebygge og håndtere konkrete situasjoner.

I budsjett for 2023 har bystyret bevilget 1,5 millioner kroner til styrking av opplæring for ansatte i skolen om forebygging og håndtering av vold og trusler. Det er Etat for spesialpedagogiske tjenester som har ansvar for planlegging og gjennomføring, dette i tett samarbeid med Bergen kompetansesenter for læring. Midlene er planlagt brukt til systematisk oppfølging av skoler som trenger opplæring på området.

Interkommunalt samarbeid

Syns- og audiopedagogisk tjeneste (SAPT) er en interkommunal tjeneste for alle kommunene i forhenværende Hordaland fylke. Tjenesten ligger administrativt under Etat for spesialpedagogiske tjenester. Styret i SAPT sendte i januar 2023 ut en ny samarbeidsavtale til politisk behandling i disse kommunene.

Samtidig ble kommunene i tidligere Sogn og Fjordane fylke invitert til å delta i samarbeidet. En utvidelse vil eventuelt skje fra januar 2024.

Det pågår også et nettverk for syns- og audiopedagogiske tjenester i regi av KS der de ti største kommunene deltar. Utfordringen med økning i antall barn med særlige behov i barnehagene ser ut til å være felles for kommunene i dette samarbeidet. Det drøftes blant annet å få bedre og mer enhetlig nasjonal rapportering på området.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En rettferdig og inkluderende by	Ansatte skal ha et godt og inkluderende arbeidsmiljø	Sykefravær blant ansatte	10,5 %	10,5 %	10,5 %	10,0 %
		Score fra medarbeiderundersøkelsen 10 faktor: Mestringsorientert ledelse	4,5	4,5	4,5	4,5
		Score fra medarbeiderundersøkelsen 10 faktor: Rolleklarhet	4,5	4,5	4,5	4,6
		Barnehagebarn og grunnskoleelever møter voksne som hjelper barn som ikke har det bra, som passer på at alle kan delta og som lytter til barn og tar de på alvor	Andel saker med saksbehandlingstid innenfor 3 måneder	41,0 %	45,0 %	40,0 %

Virkemiddel for å nå mål

Barnehagene og skolene i Bergen skal sikre et leke- og læringsfellesskap som inkluderer alle barn, der mangfold anerkjennes og respekteres. Alle barns læringspotensial skal møtes slik at hver enkelt gis muligheter til å delta i videre utdanning, arbeid og samfunnsliv, og til å bidra til velferd, vekst og verdiskaping. Alle barn og unge har krav på et likeverdig og inkluderende opplæringstilbud. Byrådets mål om økt inkludering av barn, unge og voksne i barnehage og skole innenfor det ordinære tilbudet er i samsvar med dette. Kommunen skal samtidig sikre et tilbud av høy kvalitet for gruppen av barn og unge med særlige behov og de med store og sammensatte vansker som har behov for et særskilt tilrettelagt tilbud slik at de opplever reell inkludering så langt dette er mulig. Det arbeides med å intensivere arbeidet med inkludering blant annet gjennom systemarbeid og ved stadig å øke kvaliteten på tilbudet til barn, unge og voksne med særskilte behov. Dette vil ikke minst kreve økt kapasitet, herunder økt kompetanse, i alle enheter, hvilket fordrer en streng prioritering av tilgjengelige ressurser.

Byrådets tiltak for å nå målene for dette tjenesteområdet er:

- Følge opp tiltakene i [“Spør oss! Handlingsplan for inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO”](#)
- Gjennomføre tiltakene i «[Skyfritt – plan for inkluderende oppvekstmiljø for barn og unge i Bergen](#)»
- Gjennomføre tiltak i «[Sammen for kvalitet – læring og medvirkning](#)»
- Gjennomføre tiltakene i «[Sammen for kvalitet - lek og læring. Kvalitetsutviklingsplan for kommunale barnehager i Bergen 2018-2021](#)»

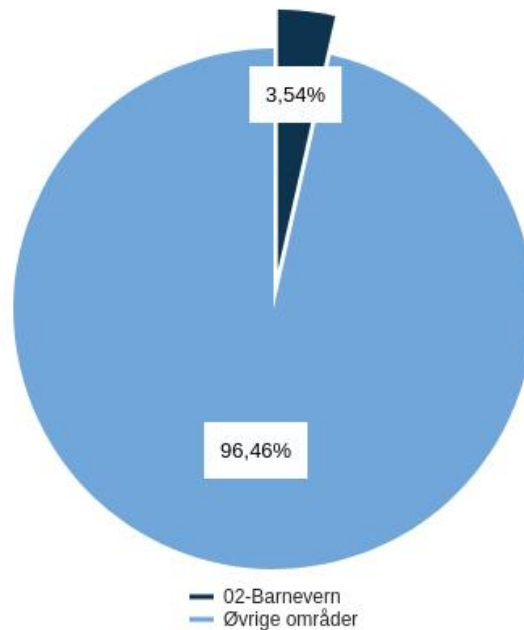
- Gjennomføre tiltakene i «[Barnehagebruksplan 2022-2035](#)»
- Gjennomføre tiltak i «[Skolebruksplan for Bergen 2021-2030](#)»
- Barn og unge skal få tilpasset opplæring på nærskolen eller i tilrettelagte avdelinger
- Universell utforming av skolebygg
- Forsterkede avdelinger i bydelen

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Andel barn som har vedtak om spesialpedagogisk hjelp etter barnehageloven §31	3,7 %	3,7 %	3,7 %	3,7 %	3,7 %	3,7 %	3,7 %	
Andel elever som får spesialundervisning etter enkeltvedtak	5,7 %	5,5 %	5,6 %	5,6 %	5,6 %	5,6 %	5,6 %	
Antall individsaker Team Skyfritt har vært involvert i – barnehage	5,0	6,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	
Antall individsaker Team Skyfritt har vært involvert i – skole	19,0	17,0	40,0	40,0	40,0	40,0	40,0	
Antall saker der Team Skyfritt har bistått barnehager på systemnivå	20,0	25,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	
Antall saker der Team Skyfritt har bistått skoler på systemnivå	39	66	70	70	70	70	70	

02-Barnevern

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Barnevernet skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Barnevernloven, som regulerer kommunens ansvar, stadfester at barn og unge skal møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår. Loven gjelder for alle barn under 18 år. Tiltak som er iverksatt før en ungdom har fylt 18 år, skal videreføres eller erstattes av andre tiltak når ungdommen samtykker og har behov for hjelp eller støtte fra barnevernstjenesten til en god overgang til voksenlivet.

Barnevernstjenestens hovedoppgave er å gi hjelp, omsorg og beskyttelse når det er nødvendig på grunn av barnets omsorgssituasjon eller atferd. Barnevernstjenesten skal blant annet: gjennomgå og vurdere bekymringsmeldinger, gjennomføre undersøkelser av barnets omsorgssituasjon, treffe vedtak om hjelpetiltak, forberede saker for behandling i barneverns- og helsenemnda, samt iverksette og følge opp tiltak.

Barnverntjenesten består av fem resultatenheter, i tillegg til et byomfattende mottak for bekymringsmeldinger og barnevernvakten. Barnevernvakten tar imot akutthenvendelser på kveldstid og i helgene - året rundt slik at lovens krav om en tilgjengelig barnevernstjeneste til enhver tid er sikret. Bergen har vertskommunesamarbeid om barnevernvakt med åtte kommuner: Austevoll, Bjørnafjorden, Kvam, Modalen, Osterøy, Samnanger, Tysnes og Vaksdal. Barneverntjenesten har også spesialiserte tjenester for oppfølging og tilsyn i fosterhjem, samt en rekke tiltak i regi av utekontakt "DUE" og fra Barne- og familiehjelpen. Barnevernet har også ansvar for oppfølging av enslige mindreårige flyktninger.

Byrådet legger årlig frem en [kvalitetsmelding](#) for å gi bystyret en redegjørelse om tilstanden i barnevernstjenesten, jf. bvl. §15-3. [Kvalitetsmeldingen](#) gir en mer utfyllende beskrivelse av tjenesteområdet, pågående kvalitetsutviklingsarbeid og måloppnåelse sett oppimot vedtatte politiske planer.

Hovedprioriteringer

En av byrådets fremste prioriteringer er at barn og unge får en trygg og god oppvekst. En trygg og god oppvekst i trygge nærmiljø gir barn og unge samlet sett erfaringer og grunnlag for å utvikle livskvalitet, god fysisk og psykisk helse og trivsel. Det gir dem også motstandskraft og mestringsevne når det er nødvendig. Gjennom rett hjelp til rett tid kan grunnlaget for gode liv legges før mer alvorlige hjelpebehov utvikler seg. Byrådet vil fortsette satsingen på oppvekstfeltet og barnevernet, og styrker budsjettet i årets budsjettforslag.

Med barnevernsreformen har kommunene fått et mer helhetlig ansvar for økonomi. Formålet med endringene er et bedre barnevern samlet sett, og rett hjelp til rett tid innenfor de ressursene barnevernet og kommunen ellers til enhver tid disponerer. Med økende egenandeler for kjøp av statlige barnevernstiltak får kommunen også sterkere insentiver til å jobbe forebyggende. Målene i reformen blir kun oppnådd gjennom endringer i hele oppvekstsektoren.

Reformen kom samtidig med at barnevernet i Bergen har iverksatt et omfattende forbedringsarbeid i tjenesten etter flere tilsyn og revisjoner. Utviklingsarbeidet ble intensivert i 2023 og nye planbehov har blitt adressert med en strategi for oppveksten og to handlingsplaner, henholdsvis for barnevernet og forebyggende tjenester for barn og unge. Formålet med planene er å imøtekomme oppvekstreformens intensjoner om tidlig og forebyggende innsats som gir barn rett hjelp til rett tid, og kan spare og samordne ressurser. Planene legges frem for bystyret høsten 2023.

Byrådet foreslår å videreføre og forsterke styrkingen av barnevernets budsjett i 2024, for å kunne gi barn og unge rett hjelp til rett tid. Barneverntjenesten jobber målrettet med å anerkjenne og styrke kompetanse, beholde og rekruttere ansatte, skape en bedre arbeidsplass og legge til rette for en god ledelseskultur. I budsjettet foreslås også tiltak for å fremme medvirkning, rettssikkerhet og dialog for barn og foresatte som er i kontakt med barnevernet.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	876 443	876 443	876 443	876 443
Sum Lønns- og prisvekst mv.	48 813	48 404	48 404	48 404
Sum Tekniske justeringer	-647	-647	-647	-647
Sum Utgående engangstiltak	-4 000	-6 900	-6 900	-6 900
Prisjustering og diverse endringer	44 166	40 857	40 857	40 857
Konsekvensjustert ramme	920 610	917 300	917 300	917 300
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Bosetting av flyktninger 2023 - Enslige mindreårige	8 300	8 300	8 300	8 300
Tilpasning til aktivitetsnivå for barnevernstjenesten	10 000	10 000	10 000	10 000
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	18 300	18 300	18 300	18 300
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Bosetting av flyktninger 2024 - Enslige mindreårige	7 500	10 000	10 000	10 000
Nødvendig tilpasning av integreringsaktivitet	-2 700	-31 800	-31 800	-31 800
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	-252	-252	-252	-252
Samlokalisering - Barnevernstjenesten Fana Ytrebygda	200	200	200	200
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	4 748	-21 852	-21 852	-21 852
Nye tiltak				
Innføre modellen «Dialogprosess» som pilot	1 000	1 000	1 000	0
Krav om masterutdanning i barnevernet	2 625	5 250	7 875	7 875
Sum Nye tiltak	3 625	6 250	8 875	7 875
Nye tiltak og realendringer budsjett	26 673	2 698	5 323	4 323
Ramme 2024-2027	947 283	919 999	922 624	921 624

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett**Bosetting av flyktninger 2023 - Enslige mindreårige**

Ansvar for bosetting og oppfølging av enslige mindreårige er lagt til Barneverntjenesten for enslige mindreårige flyktninger i Etat for barn og familie. Enslige mindreårige blir ut fra deres behov for tjenester bosatt i ulike bo- og omsorgsløsninger. Det ble opprinnelig anmodet bosetting av 19 barn i 2023. Det kom i ettertid en tilleggsanmodning, slik at total anmodning var 25 barn i 2023.

Erfarte og kalkulerte kostnader medfører at Byrådet anbefaler å styrke budsjettet med 8,3 mill.

Tilpasning til aktivitetsnivå for barnevernstjenesten

Det er behov for økt budsjett til fosterhjems plasseringer, miljøterapeutiske tiltak, og til kjøp av plasser på institusjon. Behovet skyldes at det er flere som har rett til tjenestene, og at det også er flere med rett til mer omfattende tjenestebehov.

Byrådet foreslår derfor å styrke budsjettet tilsvarende aktivitetsnivå.

Tilpasning til aktivitetsnivå**Bosetting av flyktninger 2024 - Enslige mindreårige**

Ansvar for bosetting og oppfølging av enslige mindreårige er lagt til Barneverntjenesten for enslige mindreårige flyktninger i Etat for barn og familie. Enslige mindreårige blir ut fra deres behov for tjenester bosatt i ulike bo- og omsorgsløsninger. I 2024 er det behov for økt kapasitet med tilhørende høyere budsjett for å kunne bosette flere nye enslige mindreårige.

Behovet for økt budsjett er en følge av økt bosetting, og at det bosettes flere med særlige utfordringer og mer omfattende oppfølgingsbehov.

Byrådet anbefaler derfor å øke kapasiteten ved å starte en ny institusjon i 1. kvartal 2024.

Nødvendig tilpasning av integreringsaktivitet

Det ble i handlings- og økonomiplan 2022-2025 vedtatt en nødvendig nedjustering av integreringsaktivitet knyttet til bosetting og inkludering som følge av betydelig lavere bosetning. Nedjusteringen innebar en trinnvis nedlegging av institusjoner og bofellesskap i tillegg til en reduksjon av aktivitetsnivå i andre deler av tjenesten. Nedleggelse har blitt gjennomført etter den oppsatte planen, og siste tiltaket ble nedlagt i januar 2022.

Mottak av enslige mindreårige flyktninger er lavere utover planperioden enn i 2023, og nedjusteringen ses i sammenheng med nedjustering av statlige overføringer til kommunen.

Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energiutgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energiutgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

Samlokalisering - Barnevernstjenesten Fana Ytrebygda

Barnevernstjenesten i Fana/Ytrebygda er flyttet inn i nye lokaler ved Kokstadflaten 4. Merkostnadene ved å flytte inn i de nye lokalene utgjør kr. 200 000 i økt husleie fra 2024.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet for å finansiere merkostnadene.

Nye tiltak

Innføre modellen «Dialogprosess» som pilot

Barnevernet i Bergen skal prøve ut ein metode som gjev føresette og barn tilgang på juridisk hjelp når saka er så alvorleg at den kan gå til nemnd- og domstolsapparatet. Metoden heiter «[Dialogprosess](#)», og bidrar til dialog, kontradiksjon og medverknad. Metoden er utvikla av Karmøy kommune, og innførast i fleire kommunar t.d. Stavanger og bydel Gamle Oslo. Byrådet vel å testa ut modellen som pilot i eit byområde med mål om å delta i forskning og gevinstar knytt til medverknad, samarbeid, færre saker for nemndsapparat, betre dokumentasjon og meir støtte og tryggleik for kontaktpersonar i vanskelege samtalar. Tiltaket skal evaluerast og justerast før implementering i dei andre byområda. Tiltaket er del av handlingsplan for barnevernet, og er lagt frem for politisk behandling.

Byrådet foreslår å styrkje tenesta tilsvarende kostnaden for å gjennomføre tiltaket i planen.

Krav om masterutdanning i barnevernet

Stortinget har vedtatt nye krav om relevant utdanning for barnevernansatte, med en implementeringsperiode over ti år. Fra 1. januar 2031 skal barnevernstjenestens personell som utfører oppgaver etter barnevernslovens §15-3 oppfylle ett av følgende vilkår:

1. barnevernsfaglig mastergrad eller annen relevant utdanning på tilsvarende nivå

2. relevant bachelorutdanning dersom det innen 1. januar 2031 kan dokumenteres minst fire års arbeidserfaring fra barnevernet i tillegg til at det er gjennomført en barnevernsfaglig eller annen relevant videreutdanning med minst 30 studiepoeng.

Ansatte i barnevernstjenesten med relevant master gis innplassering i masterkode med tilhørende avlønning. Byrådet vil innfri krav om relevant utdanning for ansatte i barnevernet, og foreslår en gradvis opptrapping til formålet i handlings- og økonomiplanperioden.

Sammendrag budsjett

Barneverntjenesten er i en stor endring med ny oppvekstreform, krav til masterutdanning i barnevernet, nytt digitalt fagsystem og økning i integreringsaktiviteter og bosetninger.

Barnevernsreformen medførte at kommunene får det fulle økonomiske og faglige ansvaret, og byrådet foreslår å videreføre styrking.

Samarbeidsprosjektet DigiBarnevern for utvikling og kjøp av blant annet nytt digitalt fagsystem (Modulus Barn) i barneverntjenesten ferdigstilles, og budsjettet knyttet til utviklings- og implementeringskostnader nedjusteres.

Økningen i bosetting av enslige mindreårige flyktninger medfører økte kostnader. Byrådet foreslår derfor en økning som er tilpasset aktivitetsnivået ved å opprette institusjoner for bosettingene.

Det videreføres tiltak for å redusere gjennomtrekk blant ansatte, styrke kvalitetsutviklingsarbeid og juridisk kompetanse, samt veiledning og oppfølging av ansatte.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	494 956	493 764	545 262	518 387	521 012	521 012
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	170 627	159 167	165 305	164 896	164 896	163 896
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	17 329	19 025	19 987	19 987	19 987	19 987
Overføringsutgifter	220 130	236 525	249 883	249 883	249 883	249 883
Finansutgifter	10 667	488	488	488	488	488
Sum Driftsutgifter	913 709	908 969	980 925	953 641	956 266	955 266
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-4 977	-1 906	-2 015	-2 015	-2 015	-2 015
Refusjoner	-42 821	-24 906	-25 585	-25 585	-25 585	-25 585
Overføringsinntekter	-8 412	-5 714	-6 042	-6 042	-6 042	-6 042
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-1 604	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-57 814	-32 526	-33 642	-33 642	-33 642	-33 642
Sum	855 895	876 443	947 283	919 999	922 624	921 624

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Byrådsleders avdeling	6 684	6 674	7 087	7 087	7 087	7 087
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	2 011	822	570	570	570	570
Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester	832 701	839 151	939 626	912 341	914 966	913 966
Fellesposter - bykassen	14 497	29 796	0	0	0	0
Sum	855 895	876 443	947 283	919 999	922 624	921 624

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Barneverntjeneste	280 783	305 560	331 622	331 004	331 004	331 004
Barnevernvakt	13 778	13 802	14 673	14 673	14 673	14 673
Tiltak i familien	97 794	87 497	91 696	91 672	91 672	91 672
Tiltak utenfor familien	454 328	469 585	509 292	482 650	485 275	484 275
Sum	855 895	876 443	947 283	919 999	922 624	921 624

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo Trondheim Stavanger kommune	ASSS uten Oslo
Prioritet				
Andel netto driftsutgifter til barn som er plassert av barnevernet (f.252)	51,8 %	54,1 %	45,2 %	55,1 %
Netto driftsutgifter per innbygger 0-17 år, barnevernstjenesten (B) *) **)	12 487	14 663	12 499	12 349
Produktivitet				
Andel undersøkelser med behandlingstid innen 3 måneder	95,0 %	92,0 %	96,0 %	90,0 %
Brutto driftsutgifter per barn som ikke er plassert av barnevernet (funksjon 251) (B) *)	61 681	67 933	72 910	46 293
Dekningsgrad				
Andel barn med barnevernstiltak pr 31.12 ift. innbyggere 0-17 år	2,2 %	1,9 %	2,0 %	1,9 %
Økonomi				
Brutto driftsutgifter (funksjon 244) per barn med undersøking eller tiltak (kr) *)	77 012	84 261	97 738	78 798

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Prioritering, behov og produktivitet

Kommunen prioriterer spesielt forebyggende tiltak, og har med en økning av forebyggende tiltak oppnådd en reduksjon i mer krevende tiltak som plassering i institusjon. Dette er ønskelig vridning som er i tråd med barnevernsreformen. Denne effekten kommer frem i KOSTRA-analysen ved at brutto driftsutgifter pr barn som ikke er plassert av barnevernet (funksjon 251) har økt til 20% høyere enn snittet i ASSS utenom Oslo, samtidig som andel netto driftsutgifter til barn som er plassert av barnevernet (f.252) er redusert til litt lavere enn snittet i ASSS.

Driftsutgifter (f. 244) for barneverntjenesten har økt som følge av en omorganisering for blant annet å imøtekomme barnevernsreformen og som svar på det aktuelle utfordringsbildet for barnevernet i Bergen. I tillegg følger økningen fra en reduksjon i antall barn med barnevernstiltak.

Dekningsgrader

Andel barn med tiltak fra barnevernet er lik snittet blant ASSS-kommunene utenom Oslo. De fleste barna som får tiltak fra barnevernet i Bergen får hjelp i hjemmet, men kommunen har også en høy andel barn som er plassert utenfor hjemmet.

Utfordringer og strategi

Organisasjonsendringer

Etat for barn og familie har over tid stått i mange og til dels store endringsprosesser, og forbedringsarbeid vil være viktig også fremover. Samlokalisering i Familiens hus, etablering av byomfattende mottak av bekymringsmeldinger og innføring av nytt fagsystem for

barnevernet skal heve kvaliteten og møte flere av de utfordringene tjenestene står overfor i dag blant annet knyttet til samarbeid og koordinering til de som trenger det mest.

Barnevernsreformen

Etter ikrafttreddelsen av barnevernsreformen januar 2022 har kommunen fått et større faglig og økonomisk ansvar for barnevernet som skal være kompensert av økt rammetilskudd.

Ett av målene med reformen er å styrke kommunens arbeid med tidlig innsats og forebygging i hele oppvekstsektoren. Tidlig innsats, med tiltak som er godt tilpasset barnas og familienes behov, er først og fremst en investering i innbyggernes velferd, men må også ses på som en investering som kan spare både enkeltindivider og kommunen for mer inngripende og ressurskrevende tiltak senere. Det er bred enighet om at reformens mål kun kan oppnås gjennom endringer i hele oppvekstsektoren. Dette utfordrer ledelse på tvers, god ressursutnyttelse og samarbeid.

Kommunens helsetjenester og barnevern møter flere barn og unge med alvorlige og sammensatte hjelpebehov som gir store utfordringer for kommunens tiltaksapparat. Når kapasiteten er presset i både spesialisthelsetjenesten og statlig barnevern forsterkes de faglige og økonomiske utfordringene i kommunens tjenester. Denne utviklingen gjenspeiles i de økte kostnadene til kommunens barnevern og psykiske helsetjenester for barn og unge. I dag brukes mye av ressursene på et mindre antall barn og unge med svært store behov. Dette har stor betydning for handlingsrommet som er nødvendig for å realisere intensjoner og mål med barnevernsreformen.

Det må satses på videre utvikling av kommunens eget tiltaksapparat for å kunne tilby tilstrekkelig fleksible og varierte tjenester som bidrar til å forebygge barn og unges behov for tiltak i fosterhjem eller institusjon.

Barnekonvensjonen

FNs konvensjon om barnets rettigheter (Barnekonvensjonen) er en internasjonal avtale om barns rettigheter. Her presiseres det at barnets beste alltid skal være det grunnleggende prinsipp, og at alle barn har rett til utdanning og utvikling, omsorg og beskyttelse, og deltakelse og innflytelse.

Barn som møter ansatte i barnevernet skal oppleve at de kan snakke trygt om det som er vanskelig. For å ivareta Barnekonvensjonens formål og bestemmelser må det både bearbejdes systemiske faktorer som rutiner og retningslinjer, og utvikle kulturelle og holdningsmessige forhold. Det skal arbeides systematisk med forvaltningsrutiner knyttet til saker som angår barns liv, slik at barn involveres i tråd med barnets alder og sakens natur.

Bosetting

Bergen kommune har vært og er en signifikant bosettingskommune for enslige mindreårige flyktninger. Barneverntjenesten for enslige mindreårige flyktninger har gjennom flere år nedskalert sitt tiltaksapparat etter en nedgang i antall enslige mindreårige kommunen er blitt anmodet om å bosette. Når kommunen nå anmodes om å bosette flere enslige mindreårige flyktninger er en av utfordringene å få utvidet og bemannet opp tjenesten med nye og kompetente medarbeidere raskt nok etter år med lavere aktivitet.

Kompetanse og tjenesteutvikling

Innen 2031 skal alle som arbeider med utredningsarbeid og oppfølging av tiltak i barneverntjenesten innfri barnevernslovens krav om mastergrad eller tilsvarende knyttet til relevant videreutdanning og praksis. Rekruttering av nye ansatte med rett kompetanse og videreutvikling av ansattes kompetanse søkes til enhver tid balansert opp mot krav til å produsere og levere tjenester.

I Plan for forskning, innovasjon og utdanning beskrives behovet for kunnskapsbaserte helse- og omsorgstjenester. Gjennom [Kunnskapskommunen Helse omsorg Vest](#) har Bergen kommunen et formalisert samarbeid med forskningsmiljøer. Samarbeidet legger til rette for forskning sammen med tjenester for barn, unge og deres familier, slik at forskningens resultater kan føre til nye eller forbedrede tjenester.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En rettferdig og inkluderende by	Kommunen fremmer medvirkning for barn, unge og deres familier	Andel barn flyttet til slekts- og nettverksfosterhjem siste tertial	81,0 %	70,0 %	70,0 %	70,0 %
		Antall barn som har fått gjennomført familieråd siste tertial	26	110	140	170
	Kommunens ressurser benyttes likeverdig og bærekraftig	Andel barn med vedtak om hjelpetiltak der hjelpen fås fra Barne- og familiehjelpen pr. dato	43,0 %	45,0 %	50,0 %	50,0 %
		Andel barn med vedtak om hjelpetiltak der hjelpen fås fra Utekontaktens tiltaksavdeling pr. dato	28,0 %	30,0 %	35,0 %	40,0 %
		Andel barn med vedtak om plassering som bor i institusjon pr. dato	13,0 %	11,0 %	10,0 %	10,0 %
		Andel hasteflyttinger drøftet i Tverretatlig hasteteam siste tertial	31,0 %	50,0 %	60,0 %	70,0 %

Virkemiddel for å nå mål

Kommunes hovedoppdrag for oppveksten er å skape inkluderende, trygge og likeverdige oppvekstvilkår for barn og unge. Dette oppdraget kan ikke enkelttjenester eller sektorer løse hver for seg. Kommunes samlede innsatser må forsterke og utfylle hverandre, slik at utfordringer løses i fellesskap til det beste for barn, unge og deres familier. For å vise sammenhengen og betydningen av at helse og barnevern arbeider sammen er det utarbeidet felles delmål for tjenesteområdene i Etat for barn og familie.

Barn og unges medvirkning både på individ- og systemnivå må sikres. Målet er at dette skal bidra til å gjøre kommunens tjenester bedre, mer treffsikre og mer bærekraftige, i et samfunn i rask endring. Familieråd er vurdert å være en god modell for medvirkning og samarbeid med familie og nettverk når barn og unges behov for tiltak skal vurderes og besluttes.

Tiltakene som barnevernet iverksetter skal bidra til å gi det enkelte barn trygge oppvekstvilkår og gode utviklingsmuligheter, fortrinnsvis i barnets hjem og nærmiljø. Barn som ikke får nødvendig omsorg og trygghet i foreldrehjemmet skal tilbys en god alternativ omsorgsbasis, fortrinnsvis i et fosterhjem rekruttert i barnets slekt og nettverk.

Tverrfaglig hasteteam er et samarbeid mellom Bergen kommune, Bufetat og BUP ved Helse Bergen og Betanien sykehus, hvor formålet er å redusere hasteflyttinger. Teamets

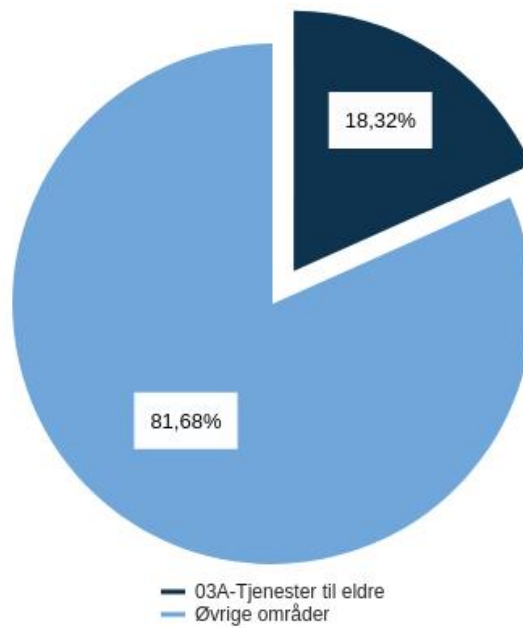
sammensetning vil bidra til at både barnets helsefaglig og barnevernfaglig behov og rettigheter blir vurdert. I tillegg vil temaet være en bidragsyter i sikring av en likeverdig praksis på tvers av byromdåene når barn og unges behov for hasteflytting vurderes.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Barn (0-17 år) med undersøkelse	2 045	1 987	2 000	2 000	1 950	1 950	1 900	
Barn og unge (0-24 år) med barneverntiltak i løpet av året	0	2 050	2 000	2 000	1 900	1 900	1 900	
Barn og unge (0-24 år) med barneverntiltak per 31.12	1 623	1 375	1 350	1 300	1 250	1 250	1 250	
Barn og unge (0-24 år) med hjelpetiltak i løpet av året	1 830	1 685	1 650	1 650	1 570	1 570	1 570	
Barn og unge (0-24 år) med omsorgstiltak i løpet av året	402	365	350	350	330	330	330	

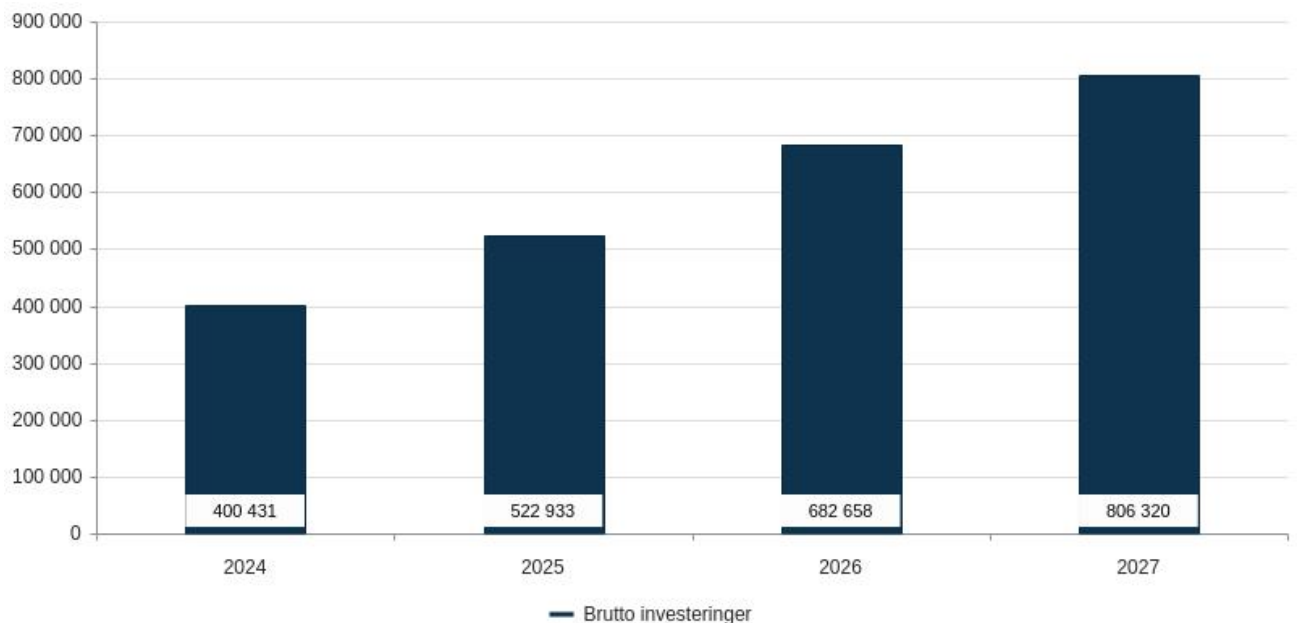
03A-Tjenester til eldre

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområde 03A omfatter kommunale helse- og omsorgstjenester for innbyggere over 65 år. Også noen yngre personer får tjenester finansiert over dette tjenesteområdet.

Tjenestene omfatter hjemmeboende og beboere på sykehjem. Hjemmetjenester er et samlebegrep for flere kommunale helse- og omsorgstjenester: Helsetjenester i hjemmet (hjemmesykepleie og ergo-/fysioterapi), praktisk bistand, velferdsteknologi, avlastningstiltak og aktivitetssenter. Et mangfoldig tilbud bidrar til at personer med funksjonsnedsettelse kan få individuelt tilpasset hjelp.

Bergen kommune har omsorgsboliger, behandlingssentre og sykehjem. Behandlingssentre er helseinstitusjoner som tilbyr rehabiliterings-, behandlings- og avlastningsopphold. Behandlingssentre bidrar til at eldre skal kunne bo lenger hjemme.

En del av tjenestene under tjenesteområdet 03A er lovpålagte, jmfør Helse- og omsorgsloven §3-2 punkt 6 og 7.

Tjenester i hjemmet

Innbyggere som søker kommunen om helse- og omsorgstjenester følges opp av et tverrfaglig vurderingsteam som kartlegger og vurderer behovet til den som har søkt om tjenester. Rundt 3000 innbyggere følges opp av vurderingsteam årlig. Om lag 30 prosent av dem trenger videre tjenester fra kommunen i form av hjemmesykepleie, aktivitetssenter, praktisk bistand i hjemmet eller andre helsetjenester.

Hjemmesykepleie er den største tjenesten i kategorien hjemmebaserte tjenester. 25,2 prosent av innbyggerne i Bergen over 80 år, hadde en eller annen form for hjemmetjenester i 2022 (KOSTRA, tabell 12209). Ved utgangen av 2022 fikk 4108 brukere hjemmesykepleie.

3310 innbyggere mottok praktisk bistand i form av hjemmehjelp i 2022. Vel 84 prosent av dem mottok tjenesten fra kommunen. Avtalene med de private leverandørene om brukervalg ved denne tjenesten utløper i 2024. Ny konkurranse vil bli besluttet i ny valgperiode.

Bergen kommune tilbyr tilrettelagte omsorgsboliger og omsorg pluss-boliger med livsløpsstandard. Boligene har fellesareal med miljøtilbud. Beboerne i omsorgsboliger får nødvendig bistand fra hjemmetjenestene, mens omsorg pluss-anleggene har stedlig bemanning.

Institusjonstjenester

Byrådet fortsetter satsningen på forbedring av eksisterende sykehjem, bygging av nye sykehjemsplasser og boliger med heldøgnsbemanning.

Dekningsgrad for aldersgruppen 80 år og eldre som bor på institusjoner og boliger med heldøgnsbemanning, vil være 20,4 prosent ved årsslutt 2023. 13,6 prosent av innbyggerne 80 år og eldre i Bergen, bodde på sykehjem i 2022 (KOSTRA, tabell 12209). Ved utgangen av 2023 disponerer Bergen kommune totalt 2383 sykehjemsplasser og 35 heldøgns plasser ved Omsorgssenteret Bergen Indremisjon. Om lag 20 prosent av sykehjemsplassene er korttids- og rehabiliteringsplasser på behandlingssentre. De privat-ideelle institusjonene er viktige aktører i eldreomsorgen. 745 sykehjemsplasser og 41 omsorg pluss-boliger drives av privat-ideelle organisasjoner. Etat for sykehjem har ansvaret for drift av de kommunale institusjonene, og har samhandling og driftsoppfølging med de private-ideelle institusjonene.

Hovedprioriteringer

Det skal være godt å bli gammel i Bergen. Eldre skal ha mulighet til å leve aktive og selvstendige liv. De skal bo trygt hjemme så lenge det er ønskelig og forsvarlig, og få nødvendig helsehjelp og bistand. Alternative boformer, kommunikasjon og informasjon om hva den enkelte selv kan gjøre for å planlegge egen alderdom, er viktige satsinger.

Det er et mål for byrådet at eldre innbyggere skal få forsvarlige, likeverdige og bærekraftige helse- og omsorgstjenester. Under tjenesteområdet 03A er tidlig innsats, rehabilitering og hjelp til å mestre hverdagen i eget hjem viktige prioriteringer. Kommunens tjenester skal være lett tilgjengelige, kunnskapsbaserte og ha god kvalitet.

Vi blir flere eldre og færre yrkesaktive i årene som kommer. En av de største utfordringene for å opprettholde likeverdige og gode helsetjenester er rekruttering av kvalifisert personell. Byrådet har målrettet satset på faste og hele stillinger som et viktig tiltak for å rekruttere og sikre kontinuitet i tjenestene. Samtidig kan vi ikke løse dagens utfordringer i eldreomsorgen med å ansette mer helsepersonell, når det er mangel på helsemedarbeidere. Vi må utvikle alternative arbeidsmetoder, og enkelte oppgaver som ikke trenger helsekompetanse må kunne løses av andre yrkesgrupper. Ansettelse av servicemedarbeidere på behandlingssentrene er et prioritert satsingsområde for byrådet.

[Tillit- og faglighetsreformen](#) skal sikre at medarbeidere får brukt sin fagkompetanse best mulig.

Reformen har ført til nye måter å utforme tjenestene på. Innføring av [vurderingsteam](#) og HeltOm er gode eksempler på dette. Vurderingsteamet er et tverrfaglig team som følger opp alle som søker helse- og omsorgstjenester, med mål om å mobilisere brukernes egne ressurser. Mange eldre blir med litt tilpasninger fra teamet selvhjulpne. Prosjektet [HeltOm](#), med helsetjenesteteam og omsorgsteam, har ført til at ansatte får brukt sin kompetanse mer målrettet. Målet er også at teamene skal bidra til økt kontinuitet og trygghet for innbyggerne.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	3 812 783	3 812 783	3 812 783	3 812 783
Sum Lønns- og prisvekst mv.	185 019	164 615	163 055	162 535
Sum Pensjonsendringer	610	610	610	610
Sum Tekniske justeringer	13 743	13 743	13 782	13 782
Sum Utgående engangstiltak	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000
Prisjustering og diverse endringer	192 372	171 968	170 447	169 927
Konsekvensjustert ramme	4 005 155	3 984 751	3 983 231	3 982 711
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Tomtesøk 2 nye sykehjem	3 400	0	0	0
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	3 400	0	0	0
Tilpasning til aktivitetsnivå				
EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen	-3 200	-3 200	-3 200	-3 200
EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg	4 800	8 400	8 400	8 400
Landås Menighets eldrecenter - Konseptvalgsutredning	-300	-2 000	-2 000	-2 000
Nye avtaler med privatideelle sykehjem	0	0	-1 000	-2 000
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	-13 910	-9 489	-13 355	-13 741
Privat ideelle virksomheter - økte lokalkostnader	2 000	2 000	2 000	2 000
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	-10 610	-4 289	-9 155	-10 541
Nye tiltak				
Behandlingssentre - Styrket grunnbemanning	15 000	15 000	15 000	15 000
Betanien - Nytt sykehjem	0	0	10 000	32 940
Engensenteret - Konseptvalgsnotat	6 200	0	0	0
Forprosjekt - nytt pleie og omsorgssystem (erstatning for Visma Profil)	2 500	2 500	0	0
Metodisthjemmet - Tilbygg og rehabilitering	24 625	24 625	24 625	24 625
Midtbygda behandlingssenter - Nytt sykehjem	0	0	0	72 535
Midtbygda sjukeheim - avvikling	-6 500	-6 500	-6 500	-6 500
Odinsvei - konseptvalgsnotat	4 600	0	0	0
Skifte trygghetsalarmer - oppgradere fra 2G til 4G	2 380	2 380	0	0
Sykehjemsprester - gjenopptar avtale	750	750	750	750
Tilpasninger til nasjonale e-helseløsninger	2 000	2 000	2 500	2 500
Økte tjenester til hjemmeboende	69 700	158 900	266 300	292 500
Åsaheimen - Nytt sykehjem	5 800	5 800	5 800	5 800
Sum Nye tiltak	127 055	205 455	318 475	440 150
Nye engangstiltak				
Nye avtaler med privatideelle sykehjem	1 000	0	0	0
Sum Nye engangstiltak	1 000	0	0	0
Effektivisering				
Bo lenger hjemme - Effekt av forebyggende tiltak og nye arbeidsmetoder	-13 000	-30 000	-36 000	-53 000
EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg	-340	-743	-1 328	-1 328
Reduserte utgifter til vikarer og overtid	-10 970	-10 970	-10 970	-10 970
Sum Effektivisering	-24 310	-41 713	-48 298	-65 298
Kutt				
Redusere planlagte helsevikarstillinger i Bemanningstjenester	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Sum Kutt	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Nye tiltak og realendringer budsjett	95 535	158 453	260 022	363 310
Ramme 2024-2027	4 100 690	4 143 205	4 243 253	4 346 021

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett

Tomtesøk 2 nye sykehjem

Det ble i 2022 bevilget til sammen 2,5 mill. til tomtesøk for to nye sykehjem. I dette arbeidet skal det blant annet gjennomføres tomtesøk, problem- og behovsanalyser, mulighetsstudier og alternativanalyser.

Tomtesøket for begge sykehjemmene ble utsatt i påvente av at Etat for utbygging i løpet av 2022 skulle etablere rammeavtaler for å gjennomføre KVN-metodikk. I 2022 påløp det kun et mindre beløp, og det resterende kr 2.273.000 ble overført til 2023 (ref byråds sak 1349/22).

Kostnadsestimatet for det resterende arbeidet, som vil pågå i 2023 og 2024, beløper seg til totalt 6,8 mill. hvorav 3,4 mill. vil påløpe i 2023 og det resterende i 2024. Beløpet som gjelder 2023 ble bevilget i revidert budsjett 2023, og byrådet foreslår at budsjettet styrkes med kr. 3.400.000 i 2024 til dekning av de resterende utgiftene.

Tilpasning til aktivitetsnivå

EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen

Etat for bygg og eiendom (EBE) sin ramme til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggporteføljen justeres årlig som følge av endringer i areal. Endringene gjelder tilgang og avgang av bygg, herunder nye bygg som tas i bruk og bygg som tas ut av bruk, enten på varig basis eller for en periode. Ved totalrehabilitering justeres FDV-rammen ned når bygget tas ut av ordinær drift og opp igjen når bygget kommer tilbake i ordinær drift.

EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg

Byrådet vedtok 15.09.2022 sak [1265.1/22 - "Reduksjon av energiforbruk i kommunale bygg"](#). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet vi aldri før har sett. Resultatet ble at prisen på energi økte. Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE) og fortsetter å gjennomføre tiltak for å redusere energiforbruket. Beløpene i økonomiplanperioden er justert som følge av lavere priser enn hva som lå til grunn i forrige planperiode (2023-2026).

Landås Menighets eldresenter – Konseptvalgsutredning

Bergen kommune har en langsiktig drifts- og husleieavtale med den privatideelle Stiftelsen Landås menighets eldresenter om drift av 80 sykehjemsplasser.

I rulleringen av temaplanen «Omsorg med kunnskap - Plan for helseinstitusjoner og boliger med heldøgnsbemanning i Bergen kommune 2016 – 2030» - [vedlegg 2](#) (behandlet i bystyret [sak 154/21](#)) omtales institusjonen slik:

«Siden 2016 er flere alternativer for ombygging og oppgradering av Landås menighets eldresenter utredet. Konsekvens- og risikoanalyse utført av Etat for utbygging høsten 2018 konkluderte med at store byggetekniske utfordringer i eksisterende bygningsmasse ikke vil gi oss en fremtidsrettet løsning som kan forsvare betydelige investeringer. Det anbefales dermed at det ikke foretas ombygging/oppgradering av eksisterende bygningsmasse utover oppfølging av myndighetskrav (ventilasjonsanlegg). Kommunen og eier bør bli enige om en gjenstående levetid for bygget (anslag: 5-10 år). Det bør gjennomføres en mulighetsstudie for å undersøke hvor mange sykehjemsplasser en kan få på eksisterende tomt, dersom bygget blir revet og nybygg blir oppført.»

I budsjettet for 2023 ble det bevilget 2,0 mill. kr til å utarbeide en *konseptvalgsutredning*. Dette arbeidet er startet opp, og vil pågå til ut i 2024. Kostnadene til utredningen ser ut til å øke til 3,7 mill. kr, og byrådet foreslår å styrke budsjettet med økningen på 1,7 mill. kr.

Nye avtaler med privatideelle sykehjem

Ideelle virksomheter har lang tradisjon for å levere gode velferdstjenester i Bergen, og byrådet ønsker å legge til rette for gode rammevilkår for ideelle aktører, slik at de fortsatt kan ha en sentral rolle i å levere gode kvalitetstjenester til byens eldre. Privat-ideelle virksomheter drifter ca. en tredjedel av sykehjemsplassene i Bergen. Avtalene med de fleste av disse virksomhetene ble utformet tidlig på 2000-tallet. Både forventningene og krav til drift, samt rettstilstanden med EØS-regelverket i offentlige anskaffelser, har forandret seg mye siden avtalene ble inngått. Det er behov for å utforme nye tidsmessige avtaler som tilfredsstillir dagens anskaffelsesregelverk, kvalitetskrav til sykehjem og partenes behov og forventninger.

Byrådet har lagt fram en hørings sak om dette (Byrådssak [1107/2023 "Avtaler med ideelle organisasjoner om heldøgntjenester - strategi for oppfølging av anskaffelsesrettslige forhold"](#)).

Det må avsettes dedikerte ressurser (økt personellbistand) til dette formålet i en periode fram til 2026.

Det er budsjettet med 1,0 mill til dette arbeidet i 20203, og beløpene i tabellen kommer i tillegg til dette.

Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energiutgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energiutgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

Privat ideelle virksomheter - økte lokalkostnader

Bergen kommune inngikk tidlig på 2000-tallet drifts- og husleieavtaler med privateideelle virksomheter som driver institusjoner innenfor eldreomsorgen. Husleieavtalene har hatt en løpetid på 20 år, og må i tiden som kommer reforhandles. Avtalene må videreføres for å sikre nødvendig sykehjemskapasitet. Flere av virksomhetene melder om at det er behov for opprustning av bygningsmassen. Det må settes av midler til forventet høyere husleiekostnad som følge av dette når avtalene skal fornyes.

Nye tiltak

Behandlingssentre - Styrket grunnbemanning

Byrådet vil styrke grunnbemanningen på behandlingssentrene (korttidssykehjem) i Bergen.

Disse står i en svært krevende situasjon hvor kombinasjon av lav grunnbemanning og en stadig mer krevende rekrutteringssituasjon når det gjelder både sykepleiere og helsefagarbeidere. Det er mangel på helsepersonell, og kommunen får ikke rekruttert helsepersonell inn i enkelte ledige stillinger. Dette er et økende problem som utfordrer kvaliteten i tjenestene. Servicemedarbeidere (ansatte uten helsefaglig utdanning) vil være mulig å rekruttere. Disse skal utføre praktiske oppgaver i avdelingene for å avlaste helsepersonellet. Dette kan være knyttet til servering og bistand ved måltider, og andre praktiske oppgaver i avdelingene.

Dette tiltaket vil avlaste arbeidsoppgavene til både sykepleiere og helsefagarbeidere, og kan gjøre det mer attraktivt for helsepersonell å arbeide i denne tjenesten. Styrkingen vil gi

anslagsvis 1 servicemedarbeider på dagvakt per 25 beboere hver dag hele året på alle behandlingssentrene.

Betanien - Nytt sykehjem

Bergen kommune har en langsiktig drifts- og husleieavtale med den privatideelle Stiftelsen Betanien Bergen om drift av sykehjemsplasser. I planen «Omsorg med kunnskap», vedtatt av bystyret i 2016, var det forutsatt en ombygging av den eksisterende bygningsmassen slik at plassene kunne tilfredsstillende dagens standard.

Stiftelsen Betanien har utarbeidet et prosjekt som innebærer ombruk og ombygging av to eksisterende bygg.

Realisering av et slikt prosjekt vil være et omfattende arbeid og det vil kreve deltakelse fra Stiftelsen Betanien Bergen og kommunen over lengre tid. Partene fant det hensiktsmessig at arbeidet ble forankret i en intensjonsavtale, og en slik avtale ble inngått i 2020 ([byrådssak 1167/20](#)). Prosjektet er også omhandlet i temaplanen "Omsorg med kunnskap - Plan for helseinstitusjoner og boliger med heldøgnsbemanning i Bergen kommune 2016 – 2030" - [vedlegg 2](#). Denne planen ble behandlet i bystyret [sak 154/21](#).

Det nye sykehjemmet vil få 150 sykehjemsplasser, som gir en netto økning med 49 nye sykehjemsplasser. Bygget skal i tillegg innbefatte 20-30 plasser i aktivitetssenter.

Budsjettet vil gå med til å dekke økt antall plasser og økning i dekning av kapitalkostnader.

Engensenteret - Konseptvalgnotat

Engensenteret (sykehjem) er i dårlig bygningsmessig forfatning. Både de tekniske og funksjonelle løsningene er tildels utdaterte, og det må utredes hvordan denne bygningsmassen og tomten best kan utnyttes til sykehjemsformål. Dette er en kompleks oppgave, der det må tas hensyn til mange interessenter. Det er blant annet et tett verneverdig bymiljø rett ved siden av sykehjemmet. Byrådet foreslår at det igangsettes et arbeid med å lage et Konseptvalgnotat som kan gi svar på hvilke løsninger som det er mulig å gå videre med.

Forprosjekt - nytt pleie og omsorgssystem (erstatning for Visma Profil)

Dagens fagsystem (EPJ) Visma Omsorg Profil brukes i kommunens pleie og omsorgstjenester. Denne løsningen fases ut ultimo 2027. Leverandøren vil ikke vedlikeholde eller videreutvikle systemet. Det er behov for å etablere et forprosjekt med prosjektleder og støttepersonell for avklaring av veivalg og løsninger for å nå målsettingen om *en felles journal/en innbygger-en journal*. Byrådet vil undersøke muligheter for å samarbeide med andre kommuner om ny anskaffelse.

Det må utarbeides et prosjektmandat i 2024, med påfølgende anskaffelse i neste fase.

Metodisthjemmet - Tilbygg og rehabilitering

Bergen kommune har en langsiktig drifts- og husleieavtale med den privatideelle stiftelsen Metodisthjemmet i Bergen om drift av sykehjemsplasser. Sykehjemmet er en eldre institusjon med 46 sykehjemsplasser som har hatt behov for oppgradering. Institusjonen er nå under rehabilitering. Det er i tillegg bygget et tilbygg slik at det samlede plasstallet økes til 60 plasser. Prosjektet vil være ferdig til å tas i bruk januar 2024. I mellomtiden driftes institusjonen ved tidligere Storetveit sykehjem, som er blitt rustet opp for å kunne brukes som erstatningslokaler. Den budsjettmessige økningen knytter seg til drift av et økt antall sykehjemsplasser, og økte kapitalutgifter. Økningen fra vedtatt økonomiplan skyldes oppdatert lønns- og prisnivå, og et betydelig økt rentenivå.

Midtbygda behandlingssenter - Nytt sykehjem

Beboerne fra Midtbygda sjukeheim flyttet inn på Åsaheimen i februar 2023. Dagens Midtbygda sjukeheim skal rives og det vil bli bygget et helt nytt sykehjem. Kommunens korttidssykehjem har fått benevnelsen «behandlingssenter». Det nye «Midtbygda behandlingssenter» forventes å stå ferdig i 2027.

Midtbygda sjukeheim - avvikling

Beboerne fra Midtbygda sjukeheim flyttet inn på Åsaheimen i februar 2023. Dagens Midtbygda sjukeheim skal rives og det vil bli bygget et helt nytt sykehjem. Utgiftsreduksjonen skyldes at beboerne flyttet inn på Åsaheimen som fra før er budsjettert (se også endringen «Åsaheimen - Nytt sykehjem»).

Odinsvei - konseptvalgsnotat

Det er i Odinsvei en kommunal tomt rett ved det eksisterende Odinsvei sykehjem (30 plasser). Tomten har vært planlagt brukt til et annet formål, men det er nå ikke lenger aktuelt. Tomten er for liten til et nytt stort sykehjem, men Byrådet ønsker å få utredet om det kan være mulig å bygge et mindre sykehjemsbygg som kan ha felles funksjoner og drift med det eksisterende Odinsvei sykehjem.

Byrådet foreslår at det avsettes midler til å få laget et Konseptvalgsnotat for et mindre sykehjemsbygg i Odinsvei.

Skifte trygghetsalarmer - oppgradere fra 2G til 4G

Mobiloperatørene planlegger å fase ut 2G -nettene i i 2025. (2G er en betegnelse for andre generasjons mobilteknologi). Bergen kommune må derfor skifte ut ca. 3500 trygghetsalarmer som i dag bruker dette nettet, slik at de kan kommunisere over 4G. I 2023 gjenbrukes ingen av 2G trygghetsalarmene. Alle nymonteringer er 4G trygghetsalarmer. Vi har ikke fått en eksakt dato for når 2G nettet blir stengt i 2025, men dersom det skjer tidlig i 2025 så vil det utløse ekstra behov for ressurser til å ferdigstille utskiftingen.

Sykehjemsprester - gjenopptar avtale

I budsjettavtalen om budsjett 2023 heter det i pkt. 12 Sykehjemsprester: "Bystyret ber byrådet gjenoppta avtalen med Bjørgvin bispedømme om kjøp av prestedtjeneste til beboere på byens sykehjem, og viser her til avsatte midler til formålet." For å gjennomføre dette foreslår byrådet å styrke budsjettet med det nødvendige beløp.

Tilpasninger til nasjonale e-helseløsninger

Endringene i pasientjournalloven ble vedtatt av Stortinget den 17. desember 2021. Endringene gir virksomheter som yter helse- og omsorgstjenester etter spesialisthelsetjenesteloven, helse- og omsorgstjenesteloven, apotekloven og tannhelsetjenesteloven plikt til å betale for de nasjonale e-helseløsningene som etableres.

Samme dag ble også endringer i forskrift om standarder og nasjonale e-helseløsninger vedtatt. De nye bestemmelsene gir utfyllende regler for virksomhetenes plikt til å bruke løsningene og betale for forvaltning og drift. De regionale helseforetakene, kommunene og apotek/bandasjist får dermed en lovfestet plikt til å betale for Helsenetten inkl. grunndata og helseID, samt de nasjonale e-helseløsningene kjernejournal, e-resept og Helsenorge. Forskriftsendringen trådte i kraft 1. januar 2022.

Bergen kommune har siden forskriftsendringen trådte i kraft 1 januar 2022 betalt drift og forvaltningskostnader for de nasjonale e-helseløsningene. Det gjenstår tilpasninger som må gjøres i dagens pleie og omsorgssystem for å kunne ta i bruk de nasjonale e-helseløsningene. Endringene i pasientjournalloven gir virksomheter som yter helse- og omsorgstjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven plikt til å ta i bruk og betale for de nasjonale e-helseløsningene.

Økte tjenester til hjemmeboende

Antall eldre i Bergen øker, og det er derfor behov for å styrke budsjetttrammen til området *tjenester for hjemmeboende*. Dette budsjettområdet gjelder i hovedsak helse- og omsorgstjenester i hjemmet, dagaktivitetssenter, etc.

Den beregnede økningen baserer seg på befolkningsframskrivningen fra SSB fra juli 2022, og forventet andel av innbyggerne i de ulike aldersgruppene som vil få behov for kommunale helse og omsorgstjenester.

Tillits- og faglighetsreformen setter rammer for utvikling av tjenestene. Det jobbes blant annet målrettet med bedre kartlegginger av behovene til eldre og personer med nedsatt funksjonsevne, slik at de får rett hjelp og behandling. Sammensetningen og innretningen av tjenestene vil endre seg etter hvert som vi får ny kunnskap om behandlingsmetoder og ny teknologi.

Effekten av at det iverksettes forebyggende tiltak og at det tas i bruk nye arbeidsmetoder er innarbeidet i endringen "[Bo lenger hjemme - Effekt av forebyggende tiltak og nye arbeidsmetoder](#)".

Disse to endringene ("Økte tjenester til hjemmeboende" og "[Bo lenger hjemme - Effekt av forebyggende tiltak og nye arbeidsmetoder](#)") må sees i sammenheng.

Åsaheimen - Nytt sykehjem

Det er bygget et nytt sykehjem i Åsane med 100 plasser, som heter «Åsaheimen». Sykehjemmet åpnet i mars 2023. Beløpet gjelder helårsvirkningen i 2024.

Nye engangstiltak

Nye avtaler med privateideelle sykehjem

Ideelle virksomheter har lang tradisjon for å levere gode velferdstjenester i Bergen, og byrådet ønsker å legge til rette for gode rammevilkår for ideelle aktører, slik at de fortsatt kan ha en sentral rolle i å levere gode kvalitetstjenester til byens eldre. Privat-ideelle virksomheter drifter ca. en tredjedel av sykehjems plassene i Bergen. Avtalene med de fleste av disse virksomhetene ble utformet tidlig på 2000-tallet. Både forventningene og krav til drift, samt rettstilstanden med EØS-regelverket i offentlige anskaffelser, har forandret seg mye siden avtalene ble inngått. Det er behov for å utforme nye tidsmessige avtaler som tilfredsstillir dagens anskaffelsesregelverk, kvalitetskrav til sykehjem og partenes behov og forventninger.

Byrådet har lagt fram en hørings sak om dette (Byrådssak [1107/2023 "Avtaler med ideelle organisasjoner om heldøgntjenester - strategi for oppfølging av anskaffelsesrettslige forhold"](#)).

Det må avsettes dedikerte ressurser (økt personellbistand) til dette formålet i en periode fram til 2026.

Det er budsjettet med 1,0 mill til dette arbeidet i 20203, og beløpene i tabellen kommer i tillegg til dette.

Effektivisering

Bo lenger hjemme - Effekt av forebyggende tiltak og nye arbeidsmetoder

Antall eldre i Bergen vil de kommende årene øke betydelig. Det er derfor behov for at hjemmetjeneste styrkes tilsvarende i handlings- og økonomiplanperioden, slik at eldre kan bli boende i eget hjem så lenge det er faglig forsvarlig (se endringen «Økte tjenester til hjemmeboende»).

Samtidig må hjemmetjenesten utvikles på en slik måte at den er bærekraftig, både når det gjelder økonomi og helsepersonell. Bergen kommune har iverksatt mange tiltak som skal bidra til en bærekraftig utvikling av tjenestene til eldre. Dette inkluderer ulike forebyggende tiltak rettet mot den eldre delen av befolkningen (trening, fallforebygging, aktivitetssenter, tiltak mot ensomhet etc.), og tiltak for å effektivisere og endre arbeidsmetoder (vurderingsteam, helse og omsorgstjenesteteam, velferdsteknologi etc.), slik at tjenestene ytes på en kostnadseffektiv måte.

Beløpene er en samlet anslått effekt av disse tiltakene som kommunen har iverksatt, og må sees i sammenheng med endringen «Økte tjenester til hjemmeboende».

EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg

I Grønn virksomhet ble det vedtatt en målsetting om at energibruk i kommunale bygg skal reduseres med 30 % innen 2030, sammenliknet med 2019. For å nå målet har Etat for bygg og eiendom tatt i bruk et nytt energioppfølgingssystem. Det er etablert en gruppe med spisskompetanse på automatikk og tekniske anlegg som skal planlegge energibesparende tiltak i byggene. I tillegg til å arbeide systematisk med oppfølging av energioptimerende tiltak, gir etaten omfattende opplæring i driftskontrollsystemer til vedlikeholdsteknikerne for å oppnå bedre styring av energibruk og inn klima.

Reduserte utgifter til vikarer og overtid

Byrådet foreslår en styrking av grunnbemanningen på sykehjem. Byrådet forventer at en effekt av denne styrkingen vil være at behovet for vikarer og overtid blir redusert på de enhetene der grunnbemanningen blir styrket.

Kutt

Redusere planlagte helsevikarstillinger i Bemanningstjenester

Bemanningstjenester er et av flere tiltak for å gjennomføre satsingen på heltidskultur i Bergen kommune. Avdelingen er kommunens interne bemanningsbyrå og løser hovedsaklig bemanningsbehov i barnehager, men leverer også et lite antall vikarer til sykehjem.

Dersom budsjettet kuttes vil det medføre at kommunens interne vikarbyrå ikke kan oppbemanne med tiltenkte 11 faste hele stillinger som skal dekke kommunens bemanningsbehov.

Kuttet vil ha virkning for Tjeneste for barnehage fordi HR Bemanning planlegger å omdisponere budsjettet fra Tjenester til eldre. Dette med bakgrunn i at modellen for utleie av vikarer til helsetjenester ikke er bærekraftig med nåværende modell. Samtidig er det et stort antall uløste vikaroppdrag i barnehager hvor Bemanningstjenester har sitt hovedansvar i å dekke bemanningsbehov.

Når det foreligger en bærekraftig modell for utleie av vikarer til helsetjenester vil HR Bemanning spille inn budsjettbehov i kommunens økonomiprosesser.

Sammendrag budsjett

I de nærmeste årene vil Bergen få en kraftig betydelig økning i eldrebefolkningen. Byrådets forslag til handlings- og økonomiplan svarer på denne utfordringen med en kraftig styrking av dette tjenesteområdet. Budsjettforslaget innebærer at tjenester til hjemmeboende eldre styrkes vesentlig hvert eneste år i perioden, og vil gi både en styrking av kapasiteten i hjemmebaserte tjenester og en økt satsing på nye arbeidsmetoder og tjenesteutvikling.

Tidlig i 2024 åpner Metodisthjemmet. Institusjonen er rehabilitert og påbygget slik at den nå får 60 plasser med nybyggstandard.

På Slettemarken vil dagens sykehjem med 30 plasser bli revet og erstattet av et helt nytt sykehjem. Det vil få navnet Fageråshjemmet og vil inneholde 100 langtidsplasser.

Rivingen av Midtbygda sjukeheim starter høsten 2023. Der skal det bygges et helt nytt kortidssykehjem som skal stå ferdig i 2028.

Bergen kommune har inngått en intensjonsavtale med Stiftelsen Betanien Bergen om å realisere et nytt sykehjem i Fyllingsdalen, ved ombruk og ombygging av to eksisterende bygg.

I tillegg til de konkrete prosjektene foregår det søk etter egnede tomter for ytterligere to store nye sykehjem. I tillegg foreslår byrådet at det skal utredes om en tomt i Odinsvei kan egne seg til et mindre sykehjem som kan driftes sammen med det eksisterende sykehjemmet i nærheten.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	3 061 867	2 877 750	3 122 722	3 194 922	3 296 322	3 378 057
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	781 160	805 608	801 362	774 797	765 005	763 618
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	988 889	961 912	1 068 476	1 065 356	1 073 796	1 096 216
Overføringsutgifter	106 873	101 012	105 096	105 096	105 096	105 096
Finansutgifter	121 591	111 903	111 903	111 903	111 903	111 903
Sum Driftsutgifter	5 060 379	4 858 185	5 209 559	5 252 073	5 352 121	5 454 890
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-816 257	-783 167	-839 835	-839 835	-839 835	-839 835
Refusjoner	-297 969	-262 187	-268 984	-268 984	-268 984	-268 984
Overføringsinntekter	-3 587	-47	-50	-50	-50	-50
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-17 639	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-1 135 452	-1 045 402	-1 108 869	-1 108 869	-1 108 869	-1 108 869
Sum	3 924 928	3 812 783	4 100 690	4 143 205	4 243 253	4 346 021

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	222 189	227 326	186 836	184 854	180 403	180 016
Byrådsavdeling for helse og omsorg	3 591 236	3 515 008	3 917 938	3 962 434	4 066 933	4 170 088
Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering	500	1 442	1 442	1 442	1 442	1 442
Fellesposter - bykassen	110 997	69 007	-5 526	-5 526	-5 526	-5 526
Sum	3 924 928	3 812 783	4 100 690	4 143 205	4 243 253	4 346 021

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Åpne aktivitetstilbud eldre	11 349	19 831	19 334	19 189	19 189	19 189
Dagsenter eldre	70 984	79 427	89 268	93 949	93 949	93 949
Miljøtiltak i bolig	40 367	40 022	42 245	42 195	42 195	42 195
Andre velferdstiltak eldre	46 064	61 769	66 479	66 394	64 014	64 014
Hverdagsrehabilitering	16 943	18 844	20 015	20 015	20 015	20 015
Sykehjem døgnopphold eldre	2 164 238	1 950 751	2 100 355	2 099 354	2 106 393	2 200 868
Utskrivningsklare pasienter i somatiske sykehus	3 325	2 608	5 719	5 719	5 719	5 719
Praktisk hjelp og bistand eldre	67 833	64 660	67 070	67 043	67 043	67 043
Heldøgnsbemannede omsorgsboliger (omsorg+)	163 649	149 542	158 554	158 512	158 512	158 512
Hjemmesykepleie eldre	1 063 719	1 049 184	1 169 786	1 236 483	1 337 883	1 347 083
Byggdrift sykehjem	331 605	405 085	392 101	364 587	358 576	357 670
Byggdrift aldershjem	173	350	5	5	5	5
Byggdrift omsorgsboliger	-20 015	2 230	1 975	1 975	1 975	1 975
Byggdrift	-21 792	-23 636	-24 291	-24 291	-24 291	-24 291
Heldøgnsbemannede omsorgsboliger (omsorg+)						
Byggdrift trygdeboliger	-13 514	-7 885	-7 924	-7 924	-7 924	-7 924
Sum	3 924 928	3 812 783	4 100 690	4 143 205	4 243 253	4 346 021

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, pleie- og omsorgstjenesten (B) * **)	23 323	24 127	25 430	22 144	23 802	23 707
Produktivitet						
Korrigerte brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass (B) *)	1 339 650	1 401 377	1 762 566	1 357 291	1 466 327	1 494 679
Dekningsgrad						
67-79 år Heimeteneste	56,2	57,0	64,2	56,7	59,5	
Omsorgstjenester - brukere per 1000 innbyggere (antall)						
Gjennomsnittlig tall timer i uka til heimesykepleie og praktisk bistand, alle eldre, alle bistandsbehov	11,4	11,4	10,1	6,6	8,1	
over 80 år Heimeteneste	257,5	252,4	250,3	243,1	237,9	
Omsorgstjenester - brukere per 1000 innbyggere (antall)						
over 80 år Institusjonstenester	136,6	135,9	125,1	145,6	136,5	
Omsorgstjenester - brukere per 1000 innbyggere (antall)						
Plasser i institusjon i prosent av innbyggere 80 år over (B)	20,9 %	20,6 %	17,8 %	20,5 %	21,2 %	17,9 %
Kvalitet						
Andel brukerrettede årsverk i omsorgstjenesten m/ helsefagutdanning (prosent)	76,6 %	75,7 %	73,6 %	78,6 %	81,0 %	
Legetimer per uke per beboer i sykehjem (timer)	0,67	0,81	0,48	0,65	0,67	

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Nøkkeltallene innenfor KOSTRA-området «pleie og omsorg» omfatter alle tjenester som inngår i tjenesteområdene Tjenester til eldre, Tjenester til funksjonshemmede, Tjenester til utviklingshemmede og Psykisk helse. Nøkkeltallene blir derfor generelle, og gir ikke spesifikk informasjon om de nevnte tjenesteområdene.

Nivået på indikatoren *Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, pleie og omsorgstjenesten* viser at ressursbruken på dette området i Bergen i 2022 har vært noe høyere enn i Trondheim, Stavanger og ASSS samlet uten Oslo. Oslo kommune har størst utgifter per innbygger, men Bergen har hatt størst utgiftsvekst siden 2021.

Korrigerede brutto driftsutgifter, institusjon, pr. kommunal plass viser enhetskostnaden (produktiviteten) for institusjonsplassene som kommunen selv produserer. Korrigert for prisvekst var utgiftene i Bergen drøyt 60 000 mer per plass i 2022 sammenliknet med 2021. Bergen hadde i 2022 lavere utgifter per plass enn Oslo og Stavanger, men høyere enn Trondheim.

Det er forholdsvis små endringer i bruken av omsorgstjenester pr. 1000 innbyggere fra 2021 til 2022 i Bergen.

Andel brukerrettede årsverk i omsorgstjenesten med helsefagutdanning har i 2022 sunket med 0,9 prosentpoeng sammenliknet med 2022. Bergen ligger fortsatt under Trondheim og Stavanger, men over Oslo.

Utfordringer og strategi

Demografiske endringer i befolkningen skaper økt etterspørsel etter helse- og omsorgstjenester. Samtidig som andelen eldre øker, blir årskullene i arbeidsdyktig alder mindre. I perioden 2024-2027 forventes antallet innbyggere 80-89 år å øke med 23 prosent, og innbyggere 90 år og eldre ventet å øke med fire prosent sammenliknet med 1.januar 2023 (Kilde: ssb.no, tabellene 07459 og 12882).

Forekomsten av demens øker med alderen. En norsk [forskningsrapport](#) viser at 33 prosent i aldersgruppen 85–89 år, og 48 prosent over 90 år har demens. Det forventes flere med demens etter hvert som antallet eldre øker.

I Bergen har 38,8 prosent av innbyggerne over 80 år kommunale helse- og omsorgstjenester. 25,2 prosent har hjemmetjenester og 13,6 prosent har opphold i sykehjem (Kilde: ssb.no, tabell 12209).

Tillits- og faglighetsreformen skal bidra til at ansatte i større grad får brukt sin kompetanse og redusere unødvendig byråkrati. Vi skal unngå detaljstyring av ansatte slik at den som utfører oppgaven i dialog med bruker skal finne de gode løsningene. Ledelse skal fokusere mer på mål og beskrivelse av ønsket resultat. Organisasjonen skal utvikles i tråd med reformens prinsipper og det er igangsatt en rekke prosjekter som vi ser positiv effekt av.

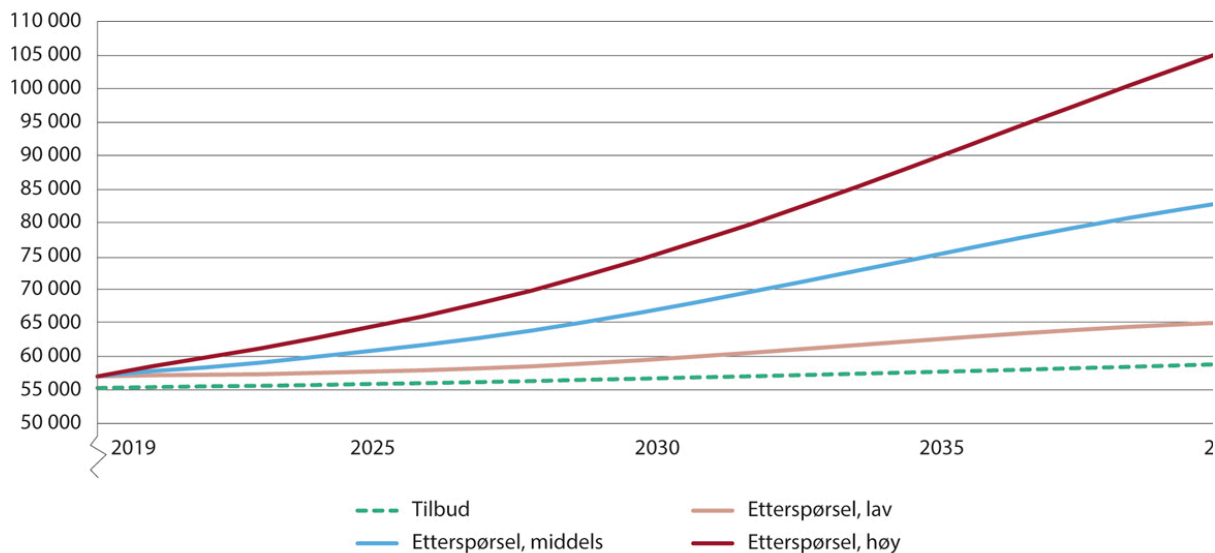
Et av reformens prinsipper er at tjenestene skal bygge opp under brukernes egne ressurser og involvere pårørende. Eksempler på større prosjekter som tar utgangspunkt i dette prinsippet, er innføring av tverrfaglige vurderingsteam som har spesialisert seg på kartlegging av nye brukeres behov og ressurser og rehabiliterende tiltak før det gjøres vedtak om tildeling av mer varige tjenester. Resultatet er at mange klarer å gjenvinne tapte funksjoner og dermed blir mer selvstendig.

Eldre som ikke kan bo hjemme skal få tilbud om sykehjemsplass, men etterspørselen er nå noe større enn tilbudet. Per august 2023 ventet 87 personer på langtidsplass i sykehjem. De fleste har plass i behandlingssentre (korttidssykehjem) i påvente av langtidsplass.

Bergen kommune bygger og forbedrer sykehjem for å ha nok sykehjemsplasser:

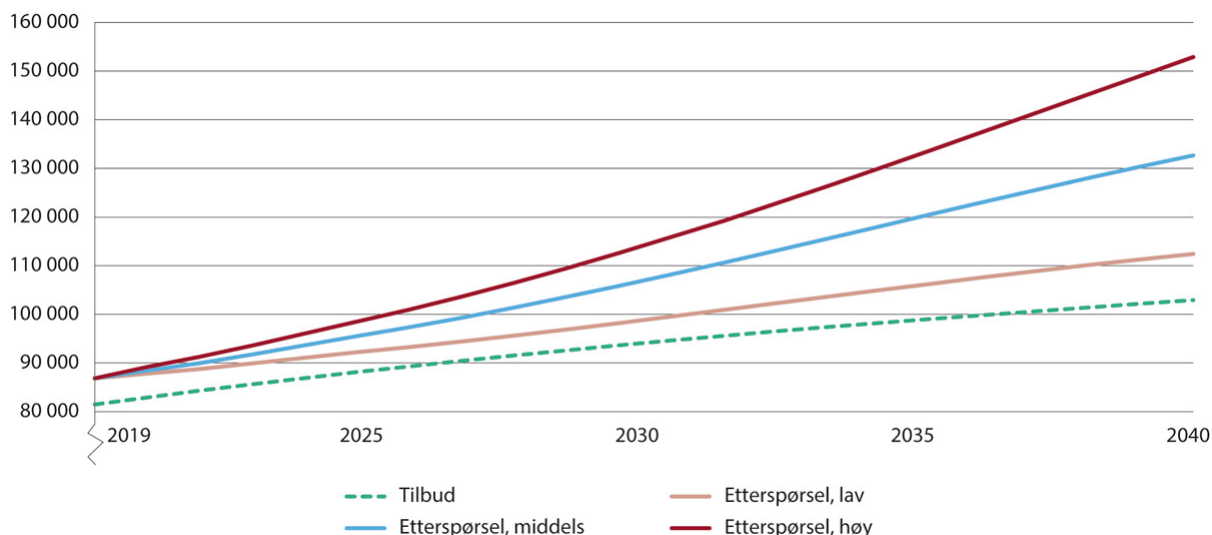
- Hordnestunet rehabiliteres og skal stå ferdig i 2024 (20 plasser).
- Metodisthjemmet Bergen åpner tidlig i 2024 (60 plasser).
- Arbeidet med nytt sykehjem som skal erstatte Frieda Fasmers minne er restartet (90 plasser).
- Slettemarken sykehjem skal rives og erstattes av et nytt sykehjem. Estimert ferdigstillelse i 2028 (100 plasser).
- Nye Betanien sykehjem og rehabilitering er planlagt ferdigstilt i 2028 (150 plasser).
- Det pågår tomtesøk for to nye sykehjem som er estimert ferdig i 2029/2030 (til sammen 220 plasser).

Rekrutteringsutfordringer påvirker kommunens helse- og omsorgstjenester. Det er særlig vanskelig å rekruttere helsefagarbeidere og sykepleiere.

Fremskrevet utvikling i tilbud og etterspørsel etter helsefagarbeidere frem til 2040 under ulike forutsetninger, Kilde: NOU 2023: 4, Tid for handling.

Fremskrevet utvikling i tilbud og etterspørsel etter sykepleiere frem til 2040 under ulike forutsetninger, Kilde: NOU 2023: 4, Tid for handling.

En høy andel deltidsansatte er en utfordring norske kommuner har som arbeidsgiver. Bergen kommune har en strategi for heltidskultur. Målet er at hele og faste stillinger skal være normen. Dette kan bidra til å skape forutsigbarhet og gode økonomiske rammer for den enkelte ansatte, gi bedre kvalitet i tjenestene, styrke kommunen som en attraktiv arbeidsgiver og utnytte potensialet av ubenyttet kompetent arbeidskraft. Den gjennomsnittlige stillingsandelen er per i dag på 72,7 prosent i hjemmebaserte tjenester og 74,8 prosent i sykehjem. Bergen kommune har som mål at gjennomsnittlig stillingsandel har økt til 80 prosent innen 2027.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	Eldre skal få bo hjemme så lenge de mestrer det	Andel innbyggere 80-89 år som ikke bor i institusjon	92,1 %	92,5 %	92,8 %	93,6 %
		Andel innbyggere 90 år og eldre som ikke bor i institusjon	73,4 %	74,5 %	74,9 %	73,4 %
	Øke mestring og selvstendighet	Antall brukere av lokaliseringsteknologi	229	300	350	450
		Antall brukere av medisineringsstøtte	305	330	450	600
		Antall brukere av trygghetspakker (unntatt røyksensor)	167	180	230	380
Norges grønneste storby	Reduserte utslipp av klimagasser fra kommunens bilpark	Andel el-biler i Etat for hjemmebaserte tjenester	93,0 %	96,8 %	97,0 %	98,0 %
Trygg økonomistyring	Heltidskultur - øke gjennomsnittlig stillingsstørrelse	Gjennomsnittlig stillingsprosent i Etat for hjemmebaserte tjenester (faste stillinger, eks. studentstillinger, avlastere og oppdragstakere)	72,7 %	76,0 %	76,0 %	80,0 %
		Gjennomsnittlig stillingsprosent i Etat for sykehjem (faste stillinger, eks. studentstillinger, avlastere og oppdragstakere)	74,8 %	76,0 %	78,0 %	80,0 %

Virkemiddel for å nå mål

Velferdsteknologi

Å øke bruken av velferdsteknologi er en viktig strategi for å legge til rette for at flere kan bo trygt i eget hjem. Også på nye sykehjem og omsorg pluss boliger installeres velferdsteknologi. Økt bruk av teknologiske løsninger forutsetter at kommunen har ressurser og kompetanse til å håndtere teknologien. Bergen kommune vil derfor øke kompetansen, engasjement og forståelse for bruk av ulike velferdsteknologitjenester hos alle ansatte i helse- og omsorgstjenestene.

Heltidskultur

I 2022 utarbeidet Byrådsavdeling for helse og omsorg en administrativ strategisk plan for arbeid med heltidskultur. Både Etat for hjemmebaserte tjenester og Etat for sykehjem jobber aktivt med å innføre en heltidskultur, men det er en prosess som er tidkrevende og løsningene må tilpasses den enkelte arbeidsplass.

Den største utfordringen for å nå målet om en heltidskultur er et høyt antall helgestillinger, samt at en del ansatte selv ønsker å jobbe deltid. Vi ser likevel en dreining mot bruk av mer alternative arbeidstidsordninger som legger til rette for økt gjennomsnittlig stillingsstørrelse.

Bærekraftig miljø

Bergen har en målsetning om å være Norges grønneste storby, og byrådet vil stille krav om nullutslipp av klimagasser etter hvert som teknologit utviklingen gjør det mulig. Å få tak i elektriske varebiler med heis til rullestoler er utfordrende, men Bergen kommune vil fortsette arbeidet med å få på plass så mange grønne og bærekraftige transportløsninger som mulig.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Antall brukere som har fått oppfølging av vurderingsteam i løpet av året	2 946	2 949	3 033	3 105	3 182	3 266	3 341	
Antall brukere som har fått tjenesten hverdagsrehabilitering i løpet av året	388	382	440	460	480	500	500	
Antall institusjonsplasser og boliger med heldøgnsomsorg i forhold til antall innbyggere 80 år og over (dekningsgrad).	21,7 %	21,4 %	20,4 %	19,7 %	18,9 %	18,7 %	17,7 %	
Antall omsorg pluss-boliger 31.12	267	267	267	267	267	267	267	
Antall omsorgsenterplasser 31.12	35	35	35	35	35	35	35	
Antall sykehjemsplasser 31.12	2 392	2 386	2 383	2 394	2 393	2 393	2 517	
Dagaktivitetstilbud - andel innbyggere 80-89 år utenfor institusjon som har dagaktivitetstilbud	4,3 %	4,4 %	4,4 %	4,4 %	4,4 %	4,4 %	4,4 %	
Dagaktivitetstilbud - andel innbyggere 90 år og eldre utenfor institusjon som har dagaktivitetstilbud	11,0 %	11,5 %	11,5 %	11,5 %	11,5 %	11,5 %	11,5 %	
Hjemmetjenester pr 31.12 - Antall innbyggere 90 år og over som mottar helsetjenester	823	743	760	779	776	781	799	
Hjemmetjenester pr 31.12 - Antall innbyggere 67 - 79 år som mottar helsetjenester	1 213	1 184	1 213	1 232	1 251	1 262	1 274	
Hjemmetjenester pr 31.12 - Antall innbyggere 67 - 79 år som mottar praktisk hjelp - daglige gjøremål	943	1 126	1 154	1 172	1 190	1 200	1 211	
Hjemmetjenester pr 31.12 - Antall innbyggere 80 - 89 år	1 521	1 415	1 472	1 543	1 630	1 758	1 860	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
som mottar helsetjenester								
Hjemmetjenester pr 31.12 - Antall innbyggere 80 - 89 år som mottar praktisk hjelp - daglige gjøremål	1 378	1 552	1 615	1 692	1 788	1 928	2 040	
Hjemmetjenester pr 31.12 - Antall innbyggere 90 år og over som mottar praktisk hjelp - daglige gjøremål	806	894	915	937	934	939	962	
Trygghetsalarm - andel innbyggere 80- 89 år utenfor institusjon som har trygghetsalarm	22,2 %	22,4 %	22,4 %	22,4 %	22,4 %	22,4 %	22,4 %	
Trygghetsalarm - andel innbyggere 90 år og eldre utenfor institusjon som har trygghetsalarm	64,9 %	65,8 %	65,8 %	65,8 %	65,8 %	65,8 %	65,8 %	

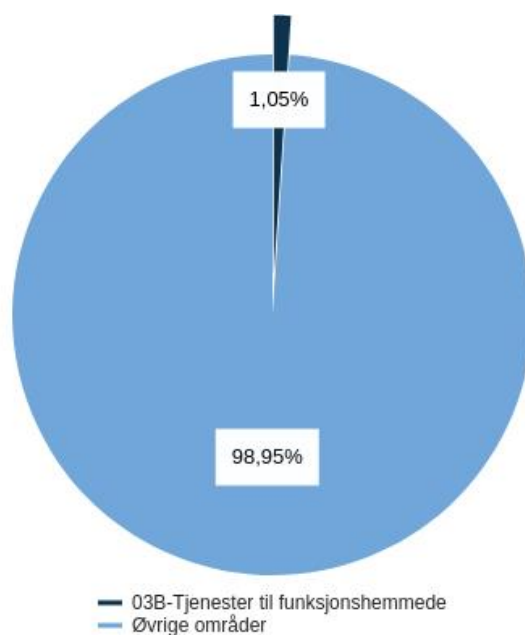
Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp						Økonomiplan				Sum
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	2024-27
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Biler til transport av eldre	Løpende						0,8	0,8	0,8	0,8	3,0
ENØK-prosjekter	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Fageråshjemmet - prosjektutvikling	2024		IA	73,2	-0,0	73,2	12,7	-0,0	-0,0	0,0	12,7
Frieda Fasmer, nytt sykehjem - prosjektutvikling	2025		IA	86,0	4,2	90,2	14,0	36,5	-0,0	0,0	50,5
Hordnestunet - oppgradering og ombygging	2024		IA	70,0	0,0	70,0	38,5	0,0	0,0	0,0	38,5
Midtbygda sjukeheim, riving og nybygg	2027	BY 93/23		993,0	-228,8	764,2	300,3	353,9	216,2	0,0	870,5
Mindemyren flerbruksbygg - prosjektutvikling	2026		IA	45,8	0,0	45,8	4,1	8,3	27,4	0,0	39,8
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						12,0	12,0	12,0	12,0	48,0
Sykehjem - Rehabilitering og nybygg	Løpende						-0,0	103,4	418,3	785,6	1 307,3
Sykehjem og Dagsentre - Oppgradering av uteområder	Løpende						3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Åsaheimen	2023	BY 295/17		549,8	-198,0	474,5	10,0	0,0	0,0	0,0	10,0
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer				1 542,8	-422,6	1 517,8	400,4	522,9	682,7	806,3	2 412,3

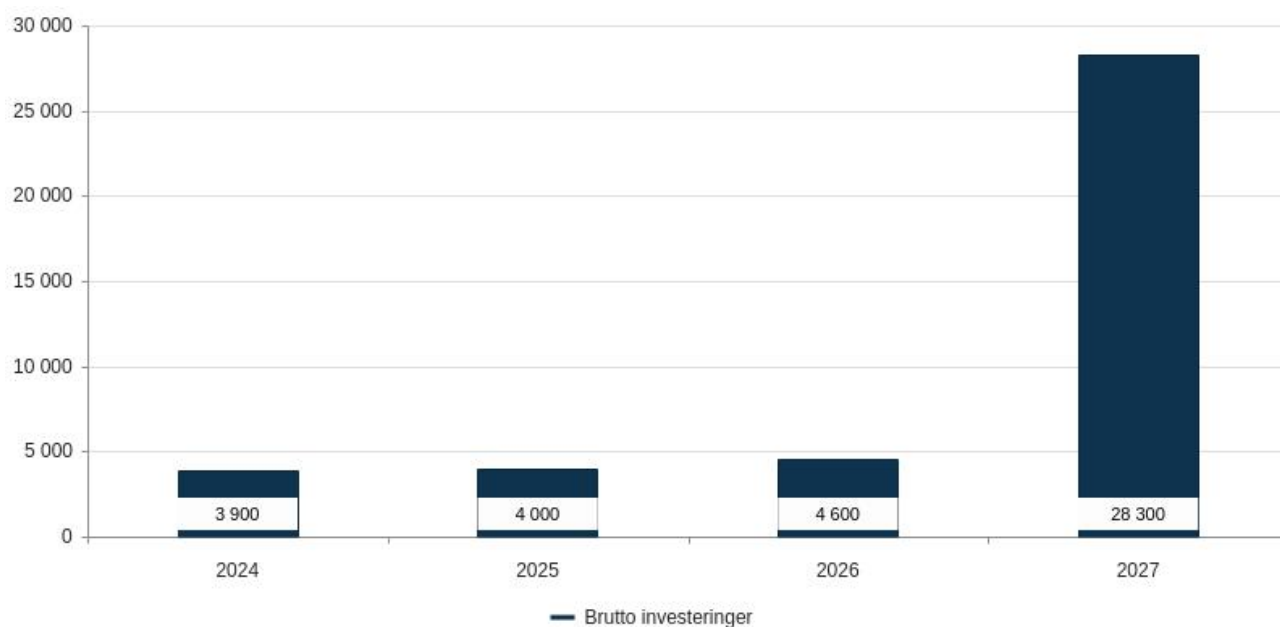
03B-Tjenester til funksjonshemmede

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter tjenester til personer med ulike typer funksjonsnedsettelse som har utfordringer med å mestre daglige aktiviteter og delta sosialt og i samfunnet. Funksjonshemming kan oppstå dersom det i gitte situasjoner er et misforhold mellom den enkelte sine forutsetninger for funksjon og omgivelsenes krav. Dette gapet kan reduseres

ved å sette inn tiltak som er rettet mot omgivelsene, den enkelte person eller oppgaven som skal løses.

Flere helse- og omsorgstjenester som personer med funksjonsnedsettelse har behov for, omtales under andre tjenesteområder. Vi viser spesielt til tjenesteområdet 03A Tjenester til eldre og tjenesteområdet 05B Behandling og rehabilitering.

De mest sentrale tilbudene innen tjenesteområde 03B Tjenester for funksjonshemmede er:

- Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) som er en alternativ måte å organisere praktisk bistand og opplæring på. BPA er rettet mot personer med langvarig og stort behov for personlig assistanse, både i og utenfor hjemmet. Målet med BPA-ordningen er å bidra til at personer med bistandsbehov får et aktivt og mest mulig uavhengig liv til tross for funksjonsnedsettelsen. BPA kan for mange være et viktig bidrag til likeverd, likestilling og samfunnsdeltakelse. Personer under 67 år og som har omfattende og varig bistandsbehov, har rettskrav på tjenesten. Bergen kommune har brukervalg på BPA, og brukerne kan velge kommunal eller privat leverandør. De fleste av brukerne velger privat leverandør. Om lag 20 prosent av brukerne er under 18 år.
- Bokollektiv/-fellesskap. Tjenesten er for voksne personer med funksjonsnedsettelse som ikke kan bo i eget hjem med tjenester. Det er tre bokollektiv med heldøgnsbemanning med til sammen 29 boenheter for målgruppen.
- Bergen kommune har avtale med Stiftelsen «Dagsenter for fysisk funksjonshemmede i Bergen», som tilbyr dagsenterplass til inntil 65 brukere/uke. Her legges det til rette for ulike aktiviteter tilpasset den enkelte bruker.
- Rådgivningskontor for hørselshemmede og døvblinde er et lavterskeltilbud som gir bistand til personer med hørselshemming og døvblindhet som trenger informasjon, råd, veiledning og bistand. Mange av brukerne er tegnspråklige døve som ikke får dekket sitt behov for hjelp av andre instanser.
- Omsorgsstønad er en økonomisk kompensasjon til privatpersoner f.eks. ektefelle eller pårørende, som tar seg av særlig tyngende omsorgsarbeid over tid. Hovedformålet er å bidra til best mulig omsorg og gjøre det mulig for privatpersoner å stå for arbeidet.
- Ledsagerbevis gir ledsager til personer med funksjonsnedsettelse fri adgang til offentlige kultur- og fritidsarrangement, samt offentlige transportmiddel som den funksjonshemmede ikke ville kunne nyttiggjøre seg uten bistand. Formålet er at personer med funksjonsnedsettelse som er helt avhengig av følge, skal ha anledning til å delta i samfunnet uten å måtte betale for ledsager. Ordningen er et virkemiddel for å forebygge isolasjon og bidra til økt livskvalitet for personer med funksjonsnedsettelse. Fra 2023 ble nedre aldersgrense for ledsagerbevis opphevet.

Hovedprioriteringer

Innbyggere med funksjonsnedsettelse skal ha tilgang til gode og likeverdige helse- og omsorgstjenester. Brukermedvirkning er helt sentralt både når det gjelder tildeling og utforming av tjenestene. Personer med funksjonsnedsettelse er ulike mennesker med svært ulike behov. Det er derfor viktig at tjenestene jobber tverrfaglig, med vekt på å mobilisere innbyggernes egne ressurser. Brukerstyrt personlig assistanse (BPA) er et viktig bidrag til likestilling og deltakelse for personer med nedsatt funksjonsevne og stort behov for bistand.

Kommunens *Koordinerende enhet for habilitering og rehabilitering* skal bidra til å sikre helhetlige og koordinerte tjenester til brukere med langvarige og sammensatte behov. Enheten har også ansvaret for barnekoordinatorordningen. Familier som har eller venter barn med alvorlig sykdom, skade eller nedsatt funksjonsevne, og som vil ha behov for langvarige og sammensatte eller koordinerte helse- og omsorgstjenester og andre

velferdstjenester, har siden 1. august 2022 rett til barnekoordinator, i samsvar med [Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester §7 2-a.](#)

Personer med funksjonsnedsettelse kan ha behov for bistand til å skaffe egnet bolig og mestre det å bo. Byrådet prioriterer derfor å bygge et nytt selvstendig bokollektiv til erstatning for det som var lokalisert ved Midtbygda sykehjem.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	182 830	182 830	182 830	182 830
Sum Lønns- og prisvekst mv.	7 577	7 553	7 553	7 553
Prisjustering og diverse endringer	7 577	7 553	7 553	7 553
Konsekvensjustert ramme	190 407	190 383	190 383	190 383
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Barnekoordinator	8 900	8 900	8 900	8 900
Brukerstyrt personlig assistent (BPA)	50 320	50 320	50 320	50 320
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	59 220	59 220	59 220	59 220
Nye tiltak				
Boliger for personer med funksjonsnedsettelse	0	0	0	3 400
Sum Nye tiltak	0	0	0	3 400
Nye tiltak og realendringer budsjett	59 220	59 220	59 220	62 620
Ramme 2024-2027	249 627	249 603	249 603	253 003

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett

Barnekoordinator

Mange familier strever med å finne frem i velferdstilbudene og trenger bedre hjelp og avlastning i hverdagen. Som en del av Likeverdsreformen ble det fra 1.8.2022 lovfestet en rett til "Barnekoordinator". Barnekoordinatoren skal sørge for at familien og barnet får et velferdstjenestetilbud som er koordinert og helhetlig og at de får nødvendig informasjon og veiledning.

Etableringen av tiltaket som vil få ca. 8 årsverk er i gang og budsjettet til dette ble styrket i revidert budsjett 2023 (T1). Byrådet foreslår at denne styrkingen videreføres med helårsvirkning.

Brukerstyrt personlig assistent (BPA)

Antall brukere med ordningen Brukerstyrt personlig assistent (BPA) øker betydelig. I tillegg øker omfanget pr. bruker.

Økningen gjelder nye brukere som i hovedsak tidligere har blitt ivaretatt av pårørende/foresatte, og eksisterende brukere med fysisk sykdom som har blitt forverret og dermed fått økt behov for tjenester.

BPA er en rettighet for personer som fyller lovens krav og det utbetales et fast beløp pr. time det gis bistand.

Budsjettet til ordningen ble styrket i revidert budsjett 2023 (T1), og byrådet foreslår at denne styrkingen videreføres.

Nye tiltak

Boliger for personer med funksjonsnedsettelse

I forbindelse med at det skal bygges nytt sykehjem ved Midtbygda sjukeheim, skal det etableres nye tilrettelagte boliger for de 16 beboerne som bodde i bokollektivet for funksjonshemmede ved institusjonen, men som midlertidig har flyttet til Åsaheimen.

Beløpet gjelder økte driftsutgifter til bemanning som følge av flyttingen fra institusjon til egne tilrettelagte boliger. Det nye bofellesskapet forventes å stå ferdig i 2027.

Sammendrag budsjett

Antall brukere med ordningen Brukerstyrt personlig assistent (BPA) øker, og byrådet foreslår en kraftig økning av budsjettet til denne tjenesten.

Budsjettforslaget innebærer at bokollektivet som i dag er lokalisert midlertidig i Åsaheimen (tidligere på Midtbygda sjukeheim), blir etablert som et selvstendig bokollektiv utenfor sykehjemmet i et ordinært bomiljø. Det nye bokollektivet som vil stå ferdig i 2027, vil gjøre at beboerne får et kvalitetsmessig bedre botilbud, og kostnadene vil derfor også øke.

Det er også budsjettert med full drift av tiltaket *barnekoordinator*.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	68 006	69 763	73 940	73 940	73 940	77 340
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	18 057	14 893	24 406	24 382	24 382	24 382
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	151 893	140 217	195 503	195 503	195 503	195 503
Overføringsutgifter	2 323	2 450	2 484	2 484	2 484	2 484
Finansutgifter	5	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	240 284	227 322	296 333	296 309	296 309	299 709
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-7 402	-7 531	-7 905	-7 905	-7 905	-7 905
Refusjoner	-49 468	-36 961	-38 801	-38 801	-38 801	-38 801
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-188	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-57 058	-44 492	-46 706	-46 706	-46 706	-46 706
Sum	183 226	182 830	249 627	249 603	249 603	253 003

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	-1 276	-2 015	-2 074	-2 074	-2 074	-2 074
Byrådsavdeling for helse og omsorg	182 002	182 486	251 530	251 506	251 506	254 906
Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering	166	171	171	171	171	171
Fellesposter - bykassen	2 334	2 188	0	0	0	0
Sum	183 226	182 830	249 627	249 603	249 603	253 003

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Dagsenter funksjonshemmede	3 056	3 122	3 307	3 307	3 307	3 307
Andre velferdstiltak funksjonshemmede	3 355	5 178	5 389	5 389	5 389	5 389
Sykehjem døgnopphold funksjonshemmede	34 118	33 782	35 889	35 889	35 889	35 889
Praktisk hjelp og bistand funksjonshemmede	22 636	20 409	30 583	30 559	30 559	33 959
Personlig assistent	121 618	122 003	176 169	176 169	176 169	176 169
Hjemmesykepleie funksjonshemmede	8	350	364	364	364	364
Byggedrift bofellesskap for funksjonshemmede	-1 567	-2 015	-2 074	-2 074	-2 074	-2 074
Sum	183 226	182 830	249 627	249 603	249 603	253 003

Utfordringer og strategi

Personer med funksjonsnedsettelse er mangfoldig, både når det gjelder alder, helsemessige utfordringer og funksjonsnivå. 34 prosent av personer med funksjonsnedsettelse rapporterer å ha dårlig helse, mot seks prosent i befolkningen generelt ([Et samfunn for alle – Likestilling, demokrati og menneskerettigheter](#)). Utfordringene og behovene kan variere gjennom livsløpet og mange trenger individuelt tilpassede helse-, omsorgs- og velferdstjenester, på tvers av etater, sektorer og tjenestenivåer.

Re-/habiliteringstilbud, tekniske hjelpemidler og velferdsteknologi er viktige tiltak for at personer med funksjonsnedsettelse skal kunne oppleve mestring, økt selvstendighet i hverdagen og god helse og livskvalitet. Selv om tjenestene er organisert i ulike etater, sektorer og tjenestenivå skal de ulike instansene samarbeide godt slik at den enkelte opplever å få et helhetlig og individuelt tilpasset tilbud. Koordinerende enhet for rehabilitering og rehabilitering (KE) skal bidra til å sikre helhetlige og koordinerte tilbud til personer med behov for langvarige og sammensatte tjenester. Viser til tjenesteområde 05B Behandling og rehabilitering for nærmere beskrivelse av tjenesten.

Undersøkelser viser at personer med funksjonsnedsettelse møter barrierer som hindrer full likestilling. Ulikheter i helse, utdanning, sosiale nettverk, innflytelse og deltakelse i sivilsamfunn og demokratiske prosesser kan føre til levekårsforskjeller for personer med nedsatt funksjonsevne ([Levekårsstatus for personer med nedsatt funksjonsevne](#)). I den nasjonale handlingsplanen [Et samfunn for alle – Likestilling, demokrati og menneskerettigheter](#) er det prioritert fire innsatsområder: Utdanning, arbeid, helse og omsorg, samt kultur og fritid som skal bidra til likestilling.

Brukerstyrt personlig assistanse (BPA)

Fra 2015 har personer under 67 år med langvarig og stort behov for personlig assistanse fått styrket sine rettigheter til BPA.

Antall brukere som har BPA har i perioden 2019-2022 økt betydelig, og det har medført at kommunen i denne perioden hatt en sterk kostnadsvekst knyttet til BPA-ordningen.

Kommunen har svært lite handlingsrom med tanke på utmåling av tjenesten og kostnadene som påløper. Bergen kommune mener i tråd med flertallet i NOU-en «Selvstyrt er velstyrt» at dette ikke bør være en kommunal tjeneste men inntas som en rettighet i Folketrygdloven.

På landsbasis har veksten i kommunenes kostnader gjennomsnittlig vært om lag 56 prosent i perioden 2014–2018. Kostnadsøkningen, og et regelverk som oppleves uklart og som gir ulik tildelingspraksis og klagesaksbehandling, oppleves av mange kommuner som problematisk ([Suksess eller katastrofe. Utviklingstrekk etter rettighetsfesting av brukerstyrt personlig assistanse, BPA](#). NORCE Samfunnsforskning 2020).

Boliger for personer med funksjonsnedsettelse

I forbindelse med avvikling av Midtbygda sykehjem er de 16 plassene ved bokollektivet midlertidig flyttet til Åsaheimen. Det skal bygges et nytt selvstendig bokollektiv til erstatning for dette. Det har vært en utfordring å finne egnede tomter hvor dette prosjektet kan realiseres.

Tjenester til personer med syns- og hørselsnedsettelse

Byrådet ønsker å styrke og videreutvikle tjenestene til personer med syns- og/eller hørselsnedsettelse og døvblindhet. I 2023 er ressursene til syns- og hørselskompetanse styrket. Arbeidet med å videreutvikle tjenestene vil fortsette i årene som kommer. Tiltaket er forankret i tidligere budsjettvedtak og i [Mestring og medvirkning, handlingsplan for habilitering og rehabilitering](#).

Tiltak for å ivareta pårørende og sikre medvirkning

Pårørende er en viktig ressurs og gir mye privat omsorg. Bergen kommune ønsker å videreutvikle og styrke samarbeidet med pårørende på individ-, tjeneste og systemnivå. Møtet mellom bruker, pårørende og helse- og omsorgstjenesten skal være preget av god informasjon, medvirkning og forutsigbar dialog. Bergen kommune anerkjenner og skal bruke pårørende sin kunnskap og innsikt i planlegging, utvikling og drift av dagens og fremtidens tjenester.

Avlastning, veiledning, pårørendestøtte og målrettet bruk av omsorgsstønning skal sikre at pårørende ivaretas.

Kommunen deltar i et prosjekt som utreder behov for og mulighet for etablering av et ressursenter for bruker - og pårørendemedvirkning, i samarbeid med partnere i Alrek helseklynge.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
Antall boliger/plasser for funksjonshemmede med heldøgns omsorg	29	29	29	29	29	29	29	
Gjennomsnittlig antall timer brukerstyrt personlig assistanse (BPA) pr. mottaker pr. uke	63	63	63	63	63	63	63	Inkluderer ikke mottakere innenfor andre tjenesteområder.
Mottakere av brukerstyrt personlig assistanse (BPA)	97	115	145	200	210	220	230	Inkluderer ikke mottakere innenfor andre tjenesteområder.
Antall timer brukerstyrt personlig assistanse (BPA) totalt pr. uke	6 152	7 270	9 135	12 600	13 230	13 860	14 490	Inkluderer ikke mottakere innenfor området "Tjenester til utviklingshemmede".

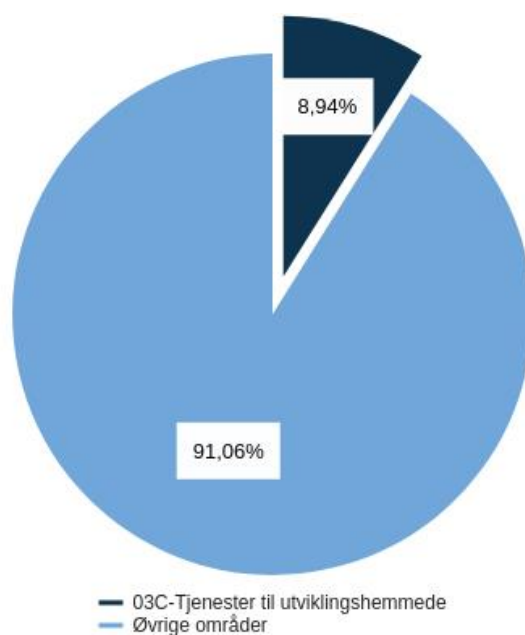
Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp			Økonomiplan				Sum 2024-27	
			Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin. prosjektutgift	Netto	2024	2025	2026		2027
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Bofellesskap for personer med funksjonsnedsettelse	2026	BY 155-19	115,0	25,0	-0,0	25,0	3,9	4,0	4,6	-0,0	12,5
Tjenester til funksjonshemmede - rehabilitering og nybygg	Løpende						0,0	0,0	0,0	28,3	28,3
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			115,0	25,0	-0,0	25,0	3,9	4,0	4,6	28,3	40,8

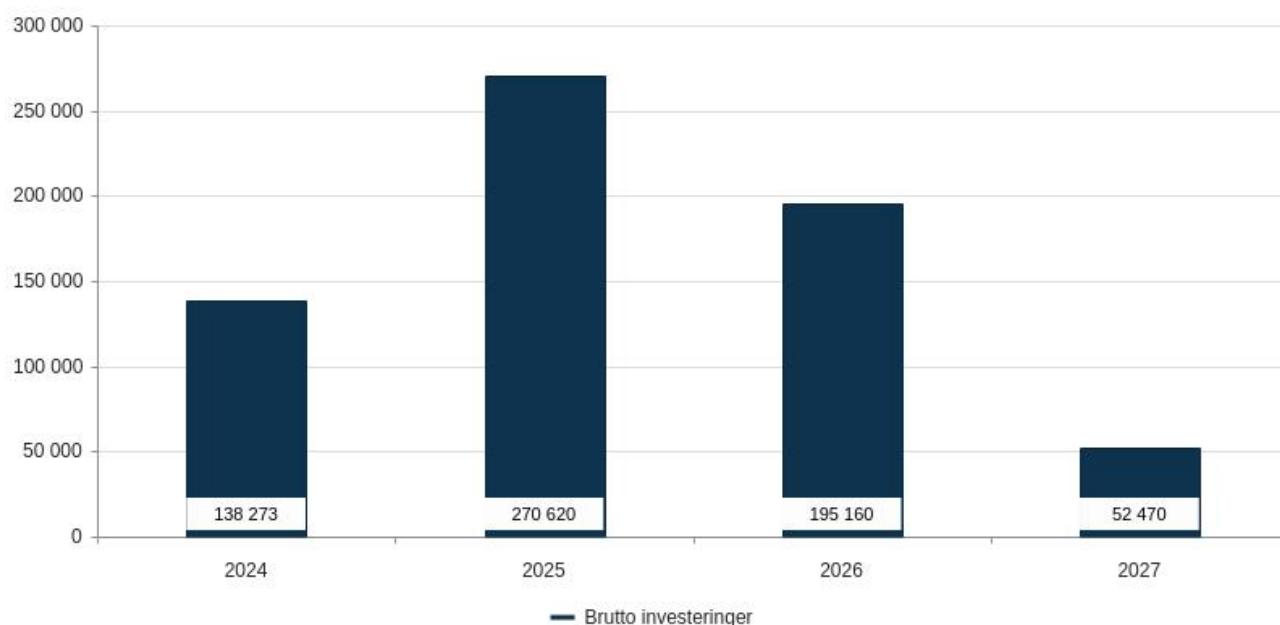
03C-Tjenester til utviklingshemmede

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Det kommunale samfunnsoppdraget på tjenesteområdet er å legge til rette for at personer med utviklingshemming sikres et helt liv med mening, vekst og utvikling. Personer med

utviklingshemming er en uensartet gruppe med ulike behov i forskjellige livsfaser. Bergen kommune gir helse- og omsorgstjenester til personer i denne målgruppen gjennom hele livsløpet - i foreldrehjem, i privat eiet eller leiet bolig, kommunale og privat-ideelle bofellesskap og private bogrupper med kommunal tjenestebase. Kommunen tildeler også målgruppen brukerstyrt personlig assistent (BPA), samt avlastning for å støtte pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver. Avlastning kan gis på timebasis både i og utenfor hjemmet, og på døgnbasis i besøkshjem og i avlastningsbolig, eller på permanent basis i barnebolig for barn med særlig stort behov for helse- og omsorgstjenester. Målgruppens tjenestebehov er sammensatt og må tilpasses gjennom livsløpet. Personer med utviklingshemming har som andre innbyggere rett på tjenester fra andre kommunale etater og statlige instanser, blant annet fra spesialisthelsetjenesten og NAV. En kvalitetssikret tjenesteutøvelse fordrer tverrfaglig kompetanse og godt samarbeid på tvers av ulike sektorer.

Dagaktivitetstilbud er viktig for å bringe mennesker ut av sosial isolasjon, bygge sosiale nettverk, og for at den enkelte skal kunne få en tilværelse preget av meningsfullt innhold. Dagsentervirksomheten i Bergen kommune er en tjeneste som gir dagtilbud til voksne personer med utviklingshemming. Der tilbys varierte aktiviteter som forming, fysisk aktivitet, kreativ utfoldelse og produksjon av varer og tjenester. Arbeidslivet er også en viktig arena for deltakelse og inkludering i samfunnet. En del personer med utviklingshemming deltar i arbeidslivet og kan ha behov for tilrettelegging, eksempelvis i varig tilrettelagt arbeid (VTA). VTA kan foregå både i skjermet virksomhet (VTA-S), slik som i vekstbedrifter og arbeidsmarkedsbedrifter, eller i ordinære virksomheter (VTA-O). Hovedformålet med VTA-tiltakene, som NAV stat har et hovedansvar for, er å styrke deltakernes muligheter til å skaffe seg, og beholde, arbeid. Kommunen har et medfinansieringsansvar for VTA-tiltakene og finansierer 25 prosent av det statlige tilskuddet.

Fritid er også viktig for at personer med utviklingshemming skal oppleve å ha gode, innholdsrike liv. Fritidsaktiviteter er sentrale arenaer for læring, mestring, utvikling og sosiale fellesskap. En meningsfull fritid forutsetter valgfrihet i aktiviteter og at ulike aktiviteter er tilgjengelige for dem som ønsker det. Bergen kommune driver, og tilrettelegger for, et bredt spekter av fritidsaktiviteter tilrettelagt for målgruppen. Det satses i tillegg på tilgjengeliggjøring av ordinære fritidsaktiviteter, blant annet gjennom støttekontaktordningen og tilskuddsordninger for frivillige organisasjoner. Det skal være lett å komme seg ut og delta i samfunnet.

Hovedprioriteringer

Byrådet er opptatt av å tilrettelegge for at personer med utviklingshemming kan leve gode, aktive og selvstendige liv. For å gjøre dette må vi sikre tilrettelagte boliger, tilpassede aktivitetstilbud, og tilgjengelige tjenester med kvalifisert personell.

Boligløftet er en av hovedsatsingene for personer med utviklingshemming, og byrådet er snart i mål med å etablere 130 nye leiligheter. Realisering av *Boligløftet* er et viktig bidrag for å sikre at personer med utviklingshemming får muligheten til å leve selvstendige og gode liv.

Kvalifisert personell er avgjørende for å kunne gi gode og helhetlige helse- og omsorgstjenester. Rekruttering av helsepersonell er en økende utfordring for helse- og omsorgstjenestene generelt, også for dette tjenesteområdet. Med hensyn til vekst i både antall personer med utviklingshemming, det at flere lever lengre og et økende tjenestebehovet, er det en stor og viktig oppgave å sørge for tilstrekkelig bemanning og kompetanse i årene fremover. Tiltak for å rekruttere og beholde ansatte er en prioritert oppgave, sammen med videre innsats for å styrke heltidskultur.

Tverrfaglig innsats og samarbeid er viktig for å kunne tilby helhetlige tjenester for personer med omfattende og komplekse behov. Tett samarbeid med andre tjenester innen psykisk helse og rusproblematikk er avgjørende i dette arbeidet.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	1 747 722	1 747 722	1 747 722	1 747 722
Sum Lønns- og prisvekst mv.	106 084	104 661	104 661	104 661
Sum Pensjonsendringer	4 229	4 229	4 229	4 229
Sum Tekniske justeringer	-680	-680	-680	-680
Sum Utgående engangstiltak	-900	-900	-900	-900
Prisjustering og diverse endringer	108 733	107 310	107 310	107 310
Konsekvensjustert ramme	1 856 455	1 855 032	1 855 032	1 855 032
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Brukerstyrt personlig assistent (BPA)	13 136	13 136	13 136	13 136
Dagsenter i Bergen nord- økte husleieutgifter	3 000	3 000	3 000	3 000
Nye dagsenterbrukere fra høsten 2023	5 760	5 760	5 760	5 760
Styrking av budsjettet til tjenester i privatinitierte boligløsninger startet opp i 2022	7 265	7 265	7 265	7 265
Økte tjenester til bruker i spesialisert tiltak	992	992	992	992
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	30 153	30 153	30 153	30 153
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	-360	-360	-360	-360
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	-360	-360	-360	-360
Nye tiltak				
Boligløftet - endret tidspunkt for ferdigstillelse	0	-64 575	-12 423	0
Boligløftet Bergen - Haugland skole 1	0	18 722	19 124	19 124
Boligløftet Bergen - Haugland skole 2	0	14 680	19 124	19 124
Boligløftet Bergen - Kong Oscarsgt. 90	0	0	14 560	14 560
Boligløftet Bergen - Krohnåstoppen 4	7 448	7 448	7 448	7 448
Boligløftet Bergen - Krohnåstoppen 6	7 458	7 458	7 458	7 458
Boligløftet Bergen - Landåsveien 33	14 465	14 465	14 465	14 465
Boligløftet Bergen - Midtunvegen	0	16 046	20 946	20 946
Boligløftet Bergen - Nedre Totland/Riple Skole	0	10 182	19 124	19 124
Boligløftet Bergen - Prof. Dahls gate	8 922	8 922	8 922	8 922
Boligløftet Bergen - Teigane	0	4 944	17 771	17 771
Boligløftet Bergen - Åstveittunet 1	8 972	8 972	8 972	8 972
Boligløftet Bergen - Åstveittunet 2	8 972	8 972	8 972	8 972
EBF - FDV-kostnader - nye boliger	404	404	404	404
EBF - FDV-kostnader - nye boliger	0	0	1 416	1 416
EBF - Husleieinntekter - nye boliger	-905	-905	-905	-905
EBF - Husleieinntekter - nye boliger	0	0	-2 043	-2 043
Etablere trådløst nett på alle tjenestesteder i Etat for tjenester til utviklingshemmede	1 400	2 700	3 200	3 200
Tjenester i Privatinitierte boligløsninger	9 001	9 001	9 001	9 001
Sum Nye tiltak	66 136	67 435	165 535	177 958
Effektivisering				
Effektivisering i tjenestene (forenkle, fornye og forbedre)	-2 000	-4 000	-4 000	-4 000
Sum Effektivisering	-2 000	-4 000	-4 000	-4 000
Nye tiltak og realendringer budsjett	93 929	93 228	191 328	203 751
Ramme 2024-2027	1 950 384	1 948 260	2 046 360	2 058 783

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett

Brukerstyrt personlig assistent (BPA)

Antall brukere med ordningen Brukerstyrt personlig assistent (BPA) øker betydelig. I tillegg øker omfanget pr. bruker.

Økningen gjelder nye brukere som i hovedsak tidligere har blitt ivaretatt av pårørende/foresatte, og eksisterende brukere med fysisk sykdom som har blitt forverret og dermed fått økt behov for tjenester.

BPA er en rettighet for personer som fyller lovens krav og det utbetales et fast beløp pr. time det gis bistand.

Budsjettet til ordningen ble styrket i revidert budsjett 2023 (T1), og byrådet foreslår at denne styrkingen videreføres.

Dagsenter i Bergen nord- økte husleieutgifter

Bergen kommune har fått oppsigelse på et lokale i Bergen nord hvor kommunen driver et dagsenter. Dagens leie er lavere enn det man må regne med å inngå avtale i dagens leiemarked. Det er anslått en årlig merkostnad på 3,0 mill., og byrådet foreslår å styrke budsjettet tilsvarende. Styrkingen er en videreføring av endringen i revidert budsjett 2023 (T1).

Nye dagsenterbrukere fra høsten 2023

Etat for tjenester til utviklingshemmede har analysert tjenestebehovet knyttet til dagsenterbehov for brukere som avsluttet sitt tilbud i videregående skole sommeren 2023. Samlet framkommer det at fra høsten 2023 blir det 16 nye brukere med behov for dagsentertilbud. 7 av disse 16 brukerne får dagtilbud med tjenester gitt av eksisterende bemanning.

Brukere har rett på helse- og omsorgstjenester og dagsentertjenester vil være det billigste og retteste tilbudet. Byrådet foreslår at budsjettet styrkes tilsvarende. Styrkingen er en videreføring av endringen i revidert budsjett 2023 (T1).

Styrking av budsjettet til tjenester i privatnære boligløsninger startet opp i 2022

Det ble startet opp tre privatnære bo-grupper i 2022. Da tjenester til disse beboerne ble budsjettet, var ikke tjenestebehovet fullt ut kjent. Det viste seg at det avsatte budsjettet 2023 ikke var tilstrekkelig til å dekke behovet for tjenester, og det ble vedtatt en styrking i revidert budsjett 2023 (T1). Byrådet foreslår at styrkingen videreføres.

Økte tjenester til bruker i spesialisert tiltak

Bergen kommune kjøper tjenester til noen enkeltbrukere fra privat-ideelle virksomheter som har spesialisert seg på enkelte målgrupper. En av brukerne, som har store sanseproblemer i tillegg til å ha en utviklingshemming, har fått et betydelig økt omsorgsbehov. Byrådet har vurdert det slik at disse tjenestene er absolutt nødvendige, og foreslår at styrkingen i budsjettet som ble vedtatt i revidert budsjett 2023 (T1), blir videreført..

Tilpasning til aktivitetsnivå

Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på

energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energiutgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energiutgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

Nye tiltak

Boligløftet - endret tidspunkt for ferdigstillelse

Endret tidspunkt for ferdigstillelse

Boligløftet Bergen - Haugland skole 1

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Hauglandvegen 100 A (Haugland skole 1) består av 6 boliger for brukere med omfattende bistandsbehov. Anslått oppstart av drift er 2. kvartal 2026. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2026, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligløftet Bergen - Haugland skole 2

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Hauglandvegen 100 B (Haugland skole 2) består av 6 boliger for brukere med omfattende bistandsbehov. Anslått oppstart av drift er 2. kvartal 2026. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2026, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligløftet Bergen - Kong Oscarsgt. 90

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Kong Oscarsgt 90 består av 8 boliger for brukere med ordinært bistandsbehov. Anslått oppstart av drift er 1. kvartal 2026. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med helårseffekt i 2026.

Boligløftet Bergen - Krohnåstoppen 4

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Øvre Krohnåsen 4 består av 8 boliger for brukere og startet opp juni 2023. De økte beløpene i 2024 til 2027 gjelder både helårsvirkning av tiltaket og at behovet til beboerne har vist seg å være betydelig høyere enn det som ble anslått da tiltaket ført ble budsjettet.

Boligløftet Bergen - Krohnåstoppen 6

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Øvre Krohnåsen 4 består av 8 boliger for brukere og startet opp juni 2023. De økte beløpene i 2024 til 2027 gjelder både helårsvirkning av tiltaket og at behovet til beboerne har vist seg å være betydelig høyere enn det som ble anslått da tiltaket ført ble budsjettet.

Boligløftet Bergen - Landåsveien 33

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Landåsveien 33 - (Gamle Landås skole) består av 9 boliger for brukere med ordinært-/multi bistandsbehov . Bofellesskapet startet opp i juni 2023. Økningen i budsjettet i årene 2024 til 2027 gjelder derfor både helårsvirkning av tiltaket og økte kostnader som følge av at beboerne har større behov for hjelp og bistand enn det som ble forutsatt da tiltaket opprinnelig ble budsjettet.

Boligløftet Bergen - Midtunvegen

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Midttunvegen består av 8 boliger for brukere med multi funksjonshemming. Anslått oppstart av drift er 2. kvartal 2026. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2025, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligløftet Bergen - Nedre Totland/Riple Skole

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Totlandsvegen 415 (Nedre Totland/Ripe skole) består av 6 boliger for brukere med omfattende bistandsbehov. Anslått oppstart av drift er i midten av 2026. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2026, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligløftet Bergen - Prof. Dahls gate

Omsorgsboliganleggene i Professors Dahls gate og i Åstveittunet har vist seg å være lite attraktive for eldre, og mange boliger har derfor vært ledige.

I revidert budsjett 2023 ble det vedtatt å bygge om disse anleggene til boliger for utviklingshemmede. Innenfor Boligløftet blir det etablert et bofellesskap i Professor Dahls gate med åtte boliger. Bofellesskapet vil starte opp tidlig i 2024.

Boligløftet Bergen - Teigane

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede, ref statusrapport [Boligløftet](#). Et bofellesskap består av flere leiligheter og som oftest en tjenestebase, med nødvendige personalfasiliteter og mulighet for felles aktiviteter. Bofellesskapene har bemanning hele eller deler av døgnet, avhengig av behovet til beboere. Behovet for tjenester er ofte livslangt og krever flerfaglig kompetanse.

Byrådet vil først prioritere å etablere boliger for brukere med omfattende behov for tjenester. En slik prioritering vil frigi avlastningskapasitet. Samtidig forhindres hasteflyttinger og opprettelse av enetiltak som følge av at pårørende som har særlig tyngende omsorgsoppgaver sliter seg ut.

Teigane består av 6 boliger for brukere med omfattende bistandsbehov . Anslått oppstart av drift er 3. kvartal 2026. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2026, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligløftet Bergen - Åstveittunet 1

Omsorgsboliganleggene i Professors Dahslgate og i Åstveittunet har vist seg å være lite attraktive for eldre, og mange boliger har derfor vært ledige.

I revidert budsjett 2023 ble det vedtatt å bygge om disse anleggene til boliger for utviklingshemmede som erstatning for Unneland bofellesskap i boligløftet. Innenfor Boligløftet blir det etablert to bofellesskap i Åstveittunet med åtte boliger i hvert bofellesskap. Bofellesskapene vil starte opp tidlig i 2024.

Boligløftet Bergen - Åstveittunet 2

Omsorgsboliganleggene i Professors Dahslgate og i Åstveittunet har vist seg å være lite attraktive for eldre, og mange boliger har derfor vært ledige.

I revidert budsjett 2023 ble det vedtatt å bygge om disse anleggene til boliger for utviklingshemmede som erstatningsbofellesskap for Odinsvei bofellesskap i boligløftet. Innenfor Boligløftet blir det etablert to bofellesskap i Åstveittunet med åtte boliger i hvert bofellesskap. Bofellesskapene vil starte opp tidlig i 2024.

EBF - FDV-kostnader - nye boliger

Landåsveien 33 er totalrehabilitert og ombygget fra skolebygg til boligbygg. Det er etablert ni nye leiligheter til personer med utviklingshemming med tilhørende personalfasiliteter. Det samme gjelder Krohnåstoppen bofellesskap, hvor det er etablert 16 nye boliger til utviklingshemmede med tilhørende personalfasiliteter. Prosjektene er en del av Boligløftet Bergen (byrådssak 340/18). De nye anleggene er tatt i bruk i 2023 og årlige kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) er beregnet med helårseffekt og tillagt Etat for boligforvaltnings boligportefølje.

EBF - FDV-kostnader - nye boliger

Det er planlagt et nytt bofellesskap i Ytre Arna for personer med utviklingshemming. Gamle Haugland skole skal rehabiliteres kombinert med nybygg på tomten og det skal bygges tolv leiligheter fordelt på to bofellesskap med personalbaser. Prosjektet inngår som en del av Boligløftet Bergen, et boligpolitisk tiltak som har som formål å avvikle kø for bolig til personer med utviklingshemming. Det nye anlegget forventes innflytningsklart i andre kvartal 2026 og årlige kostnader til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) er beregnet og tillagt Etat for boligforvaltnings boligportefølje.

EBF - Husleieinntekter - nye boliger

Endring i årlige husleieinntekter for Etat for boligforvaltning som følge av iverksettelse av nye prosjekter.

Rehabilitering og ombygging av Landåsveien 33 fra skolebygg til et nytt bofellesskap for personer med utviklingshemming. Prosjektet er en del av Boligløftet Bergen (Byrådssak 340/18). Anlegget forventes innflytningsklart årsskiftet 2023/2024. Anlegget er nytt i etatens boligportefølje og medfører økte husleieinntekter.

EBF - Husleieinntekter - nye boliger

Endring i årlige husleieinntekter for Etat for boligforvaltning som følge av iverksettelse av nye prosjekter.

Gamle Haugland skole skal rehabiliteres kombinert med nybygg på tomten og det skal bygges tolv leiligheter fordelt på to bofellesskap med personalbaser. Prosjektet inngår som en del av Boligløftet Bergen, et boligpolitisk tiltak som har som formål å avvikle kø for bolig til personer med utviklingshemming. Anlegget forventes innflytningsklart i andre kvartal 2026. Anlegget er nytt i etatens boligportefølje og medfører økte husleieinntekter.

Etablere trådløst nett på alle tjenestesteder i Etat for tjenester til utviklingshemmede

Bergen skal ha fremtidsrettede løsninger i kommunal tjenesteyting. I dag er det mange tjenestesteder innen tjenester til utviklingshemmede som ikke har grunnleggende digital infrastruktur som trådløst nett. Dette er til hinder for effektiv og fremtidsrettet drift. Manglende tilgang til trådløst nett hindrer videre vedtatt budsjettmål om å ta i bruk velferdsteknologi. Etablering av trådløst nett i eksisterende samlokaliserte boliger, dagsentre og avlastningstjenester er vedtatt i planen "Et helt liv med mening vekst og utvikling" (tiltak 80). Trådløs nettilgang vil bidra til mer effektiv tidsbruk og bedre kvalitet på dokumentasjon, da ansette ikke lenger vil være avhengig av stasjonær PC for å oppdatere journalsystemet, delta i digitale kurs/møter og lignende.

Investeringen i trådløst nett vil pågå over en 3 års periode, og økningen i driftsbudsjettet gjelder kostnader til drift av det trådløse nettet.

Tjenester i Privatinitierte boligløsninger

Det er flere personer med utviklingshemming som, med bistand fra sine pårørende, velger å bygge egen bolig eller å kjøpe seg inn i et borettslag/boligsameie. Kommunen plikter å gi nødvendige helse- og omsorgstjenester i beboernes hjem/leilighet og kan gi disse fra en tjenestebase, eventuelt fra etatens hjemmeteam. Budsjettet skal dekke utgifter til bemanning og andre driftsutgifter. I perioden 2019 – 2022 er det etablert 8 private bogrupper, med til sammen 62 leiligheter der alle innehar kommunal tjenestebase. Ytterligere 1 er forventet ferdigstilt i 2024 og inngår i planperioden 2024 – 2027. Samlet er det etablert 14 private bogrupper i Bergen kommune. Kommunen har for øvrig mottatt henvendelser fra ytterligere 3 pårørendegrupper som ønsker denne form for boligetablering for sine barn.

Effektivisering**Effektivisering i tjenestene (forenkle, fornye og forbedre)**

Det skal foretas en systematisk gjennomgang av arbeidsprosesser og ressursbruk på dette tjenesteområdet. Det forventes at dette, sammen med mer lederstyrte organisasjonsendringer og mindre bruk av eksterne leverandører til de mest ressurskrevende tjenestemottakere, skal bidra til en økonomisk gevinst. Gevinstene vil komme i form av økt effektivitet, økt kvalitet og mindre tidsbruk.

Sammendrag budsjett

Økning i tjenestebehovet hos eksisterende brukere, samt flere nye brukere, medfører økte utgifter. Budsjettet ble styrket i revidert budsjett 2023 (T1) på flere områder, og byrådet foreslår å videreføre mange av disse styrkingene med helårsvirkning. Det gjelder blant annet ordningen Brukerstyrt personlig assistent (BPA), der antall brukere øker betydelig.

Byrådet har som mål å avvikle boligkøen for utviklingshemmede, og byrådet foreslår å sette av betydelige beløp til å gi tjenester til beboere som flytter inn i de nye boligene som ferdigstilles i perioden.

Driftsbudsjett**Fordeling på hovedart**

Beløp i 1000

Regnskap Budsjett

Økonomiplan

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	1 813 071	1 820 330	2 012 231	2 010 230	2 107 179	2 171 596
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	233 279	187 062	195 018	195 693	202 412	202 364
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	302 998	250 132	281 347	281 347	281 347	281 347
Overføringsutgifter	32 316	27 436	27 875	27 875	27 875	27 875
Finansutgifter	21 068	15 211	15 211	15 211	15 211	15 211
Sum Driftsutgifter	2 402 733	2 300 172	2 531 682	2 530 356	2 634 024	2 698 393
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-116 139	-124 188	-130 606	-131 405	-136 973	-136 973
Refusjoner	-477 574	-428 261	-450 692	-450 692	-450 692	-502 638
Overføringsinntekter	-3 721	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-4 426	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-601 860	-552 450	-581 298	-582 097	-587 665	-639 611
Sum	1 800 873	1 747 722	1 950 384	1 948 260	2 046 360	2 058 783

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	-31 268	-42 650	-44 484	-44 484	-44 484	-44 484
Byrådsavdeling for helse og omsorg	1 761 717	1 748 427	2 003 777	2 002 452	2 104 704	2 117 127
Fellesposter - bykassen	67 737	41 945	-8 910	-9 708	-13 860	-13 860
Sum	1 800 873	1 747 722	1 950 384	1 948 260	2 046 360	2 058 783

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Dagsenter utviklingshemmede	221 103	227 829	248 235	247 784	247 784	247 784
Andre velferdstiltak utviklingshemmede	23 818	33 774	33 800	33 800	33 800	33 800
Tiltak i avlastningsbolig	218 382	181 757	169 184	193 098	193 098	193 098
Tiltak i barnebolig	29 228	24 536	39 566	39 566	39 566	39 566
Personlig assistent utviklingshemmede	38 533	36 763	51 189	51 189	51 189	51 189
Praktisk bistand utviklingshemmede	1 298 730	1 282 794	1 448 606	1 423 019	1 521 746	1 534 169
Byggdrift avlastningsboliger	1 163	463	408	408	408	408
Byggdrift barnebolig	39	39	39	39	39	39
Byggdrift bofellesskap for utviklingshemmede	-30 413	-40 231	-40 642	-40 642	-41 269	-41 269
Sum	1 800 873	1 747 722	1 950 384	1 948 260	2 046 360	2 058 783

Utfordringer og strategi

Vekst i tjenestebehov er en stadig utfordring på tjenesteområdet. Antall personer med utviklingshemming i Bergen øker i takt med den generelle befolkningsveksten i kommunen, og samtidig sees en økning i omfanget av personer med særlig omfattende og komplekse tjenestebehov. Tjenesteområdet opplever særlig vekst i behov for barnebolig, brukerstyrt personlig assistent (BPA), tilsyn i videregående skole, og lovpålagte helse- og omsorgstjenester for eksisterende og nye brukere. Innsats for å kutte boligkøen gjennom satsingen Boligløftet begynner å gi resultater med reduksjon i antall personer på venteliste til både bolig og avlastning. Det sees i tillegg reduksjon i ventetid. Det vil de kommende årene være viktig å sikre at Boligløftet kommer i mål med ambisjonene om 130 tilrettelagte leiligheter, og at boligtilbudet differensieres og tilpasses målgruppens behov.

Etat for tjenester til utviklingshemmede opplever at de i større grad enn tidligere må yte tjenester til personer med et svært komplekst bistandsbehov. Det ytes tjenester til en del brukere med flere diagnoser hvor høyrisikoatferd inngår. Etaten satser på kompetanseheving for ansatte gjennom blant annet systematisk arbeid med metodikken *Møte med aggresjonsproblematikk (MAP)*. Det meldes om en økning i tjenestebrukere med multiple diagnoser der psykiske lidelser, rusutfordringer, atferdsproblemer og lett utviklingshemming inngår, men der den psykiske helsetilstanden, rus- og atferdsproblematikken utgjør det overordnede grunnlaget for tjenestebehovet. Ivaretagelse av personer med sammensatte utfordringer er en viktig og ressurskrevende utfordring for kommunen, og må sees i sammenheng med nedbyggingen av institusjonsplasser i spesialisthelsetjenesten. Det er viktig at kommunen fremmer samarbeid rundt denne målgruppen på tvers av byrådsavdelinger, og med spesialisthelsetjenesten. Kommunen jobber samtidig kontinuerlig med å sikre justering og utvikling i egne tjenester for å imøtekomme endringer i tjenestebehov hos brukerne.

Kvalifisert og tilstrekkelig bemanning er avgjørende for å yte gode helse- og omsorgstjenester. Kommunens tjenester til personer med utviklingshemming ytes både på dag- og kveldstid, og som heldøgntjenester. Tjenestene bemannes av ca 3000 ansatte fordelt på ca 1900 årsverk på over 100 tjenestesteder. Bemanning og rekruttering til tjenestene er en økende utfordring for helse- og omsorgstjenestene generelt, og for tjenester til personer med utviklingshemming spesielt. Tjenesteområdet opplever å ha over 200 ledige stillinger, og finner rekruttering av kvalifisert personell krevende. Vi vet, som beskrevet i *NOU 2023:4 Tid for handling*, at mangel på kvalifisert helsepersonell vil øke ytterligere de neste tiårene. Tjenestene mangler både vernepleiere/sykepleiere og helsefagarbeidere, noe

som tidvis utfordrer tjenestekvalitet, samt lovkrav vedrørende blant annet legemiddelhåndtering og bruk av tvang etter helse- og omsorgsloven kapittel 9. Mangel på personell medfører også stor bruk av vikarer og overtid.

Organiseringen av kommunens tjenester til personer med utviklingshemming er under evaluering og vil tilpasses fremtidens behov. Gjennom prosessen søker etaten å sikre en kostnadseffektiv, forsvarlig og fremtidsrettet bærekraftig drift av tjenestene. Slik vil tjenestene kunne møte utfordringene de står overfor i årene som kommer. Organiseringen vil få en form som sikrer tilpasset lederspenn, minimerer sykefravær, fremmer rekruttering og bidrar til å beholde tiltrengt personell for utvikling av tjenestene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En rettferdig og inkluderende by	Boligløftet Bergen	Antall personer med vedtak om boligbehov som står på venteliste (totalt)	85	81	55	0
		Antall personer ved vedtak om boligbehov som står på venteliste, som ikke har eksisterende botilbud	68	62	47	0
		Antall personer ved vedtak om boligbehov som står på venteliste, som ønsker å bytte botilbud	17	19	8	0
	Brukere skal ha færre ansatte å forholde seg til	Antall ansatte som jobber langvakter dagtid på 10 timer eller mer	1 285	1 400	1 550	2 000
	Heltidskultur - øke gjennomsnittlig stillingsstørrelse (Etat for tjenester til utviklingshemmede)	Gjennomsnittlig stillingsprosent i Etat for tjenester til utviklingshemmede (faste stillinger, eks. studentstillinger, avlastere og oppdragstakere)	68,3 %	68,6 %	68,9 %	69,8 %

Virkemiddel for å nå mål

Boligløftet

For å realisere målene under Boligløftet må det etableres et differensiert boligtilbud tilpasset målgruppens behov. Det gjøres både gjennom bygging av nye boliger og gjennom bruk av eksisterende kommunal boligmasse der dette er mulig. Det må avsettes tilstrekkelig med drifts- og investeringsmidler for å få dette til.

Brukere skal ha færre ansatte å forholde seg til

Tjenestene gjør aktiv bruk av alternative arbeidstidsordninger, der langvakter på 10 timer eller mer inngår. Dette brukes aktivt på nye og eksisterende tjenestesteder. Langvakter bidrar til kontinuitet, fremmer tjenestekvalitet og bidrar til at brukerne får færre ansatte å forholde seg til.

Heltidskultur

Tjenestene jobber aktivt med å sikre tiltrengt helsepersonell, og der inngår det å lyse ut faste heltidsstillinger som det viktigste tiltaket.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Antall personer som mottar én eller flere tjenester fra ETTU	1 335	1 365	1 396	1 427	1 459	1 492	1 526	
Gjennomsnittlig IPLOS-skår for tjenestebrukere tilknyttet ETTU	3,82	3,82	3,83	3,83	3,84	3,84	3,85	
Antall bofellesskap med kommunal tildelingsrett (kommunale og privat-ideelle bofellesskap)	86	86	89	90	90	95	95	
Antall beboere i bofellesskap (kommunale og privat-ideelle)	545	540	565	590	590	630	630	
Antall kommunale tjenestebaser tilknyttet private bogrupper	11	14	17	18	19	20	20	
Antall beboere i private bogrupper med kommunal tjenestebase	73	116	142	150	161	169	169	
Gjennomsnittlig ventetid på bolig (dager)	1 254	1 091	400	300	200	100	100	
Antall avlastningsplasser (målt som senger) (kommunale, privat-ideelle og privat-kommersielle)	63	63	63	63	63	63	63	
Antall avlastningsdøgn tildelt totalt i avlastningsbolig	22 910	20 753	22 500	22 500	22 500	22 500	22 500	
Antall personer som venter på oppstart eller økning av avlastning i avlastningsbolig	64	58	67	55	50	45	40	
Gjennomsnittlig ventetid for personer som er godkjent for oppstart eller økning i avlastning og som venter på avlastning (dager)	513	396	350	300	250	200	150	
Antall personer med utviklingshemming som har støttekontakt	538	548	555	560	565	570	575	
Antall personer med dagsenterplass (kommunale og privat-ideelle)	436	421	433	450	470	480	490	

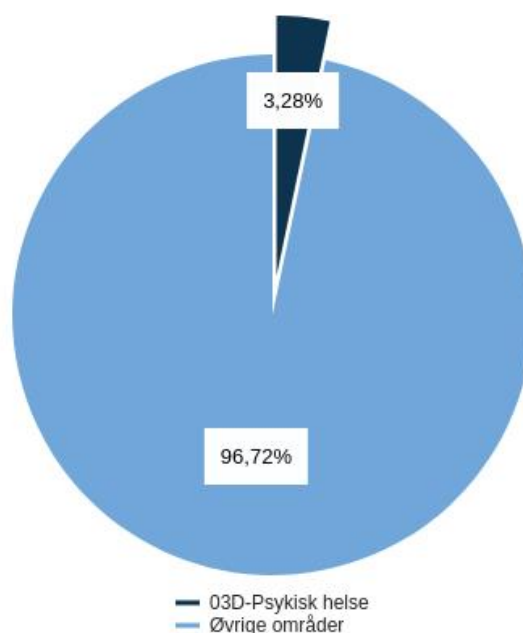
Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig Saksref. år	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2024-27	
		Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin. prosjektutgift	Netto	2024	2025	2026	2027		
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
"Boligløftet Bergen" - nye boliger	Løpende					0,0	23,3	53,0	22,8	99,1	
Barne- og Avslastningsboliger - Leirvikåsen 11, 13 og 15	2026	IA	30,0	-16,5	13,5	10,0	20,0	0,0	0,0	30,0	
Biler til transport av utviklingshemmede	Løpende					1,4	0,0	0,0	5,7	7,0	
Boligplan - Tjenester til utviklingshemmede - Oppgradering tjenestebaser	Løpende					0,0	0,5	10,0	10,0	20,5	
Boligplan - Tjenester til utviklingshemmede - sekkepost	Løpende					6,6	-0,0	0,0	0,0	6,6	
Breisteinvegen 190 - tjenestebase bofellesskap	2025	BR 1226/23	19,8	20,8	0,0	20,8	10,0	9,5	0,0	19,5	
Etablere trådløst nett på alle tjenestesteder i Etat for tjenester til utviklingshemmede	2026	0	IA	4,0	0,0	4,0	1,5	1,5	1,0	4,0	
Haugland bofellesskap	2026		IA	206,8	-23,0	183,8	45,4	89,0	52,6	0,0	187,0
Landåsveien 33 - Bofellesskap for utviklingshemmede	2023	BY 216/21	111,1	106,1	-15,5	90,6	15,0	0,0	0,0	15,0	
Midtunvegen bofellesskap	2026		IA	168,7	-13,8	126,7	24,2	42,4	31,2	10,0	107,8
Nedre Totland bofellesskap	2026		IA	104,5	-11,5	92,9	20,0	52,4	18,8	0,0	91,2
Teigane bofellesskap	2026		IA	83,1	-11,5	71,6	4,2	32,0	28,6	4,0	68,8
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			130,9	723,9	-91,9	603,8	138,3	270,6	195,2	52,5	656,5

03D-Psykisk helse

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Tjenesteområde for psykisk helse omfatter både barn, unge og voksne.

Psykiske helsearbeid for barn og unge omfatter lovpålagte helse- og omsorgstjenester til barn og unge med psykisk lidelser og deres foreldre. Tjenestene er brede, varierte og omfattende, og omfatter både tidlig og forebyggende hjelp til barn med milde symptomer og langvarig oppfølging til de med sammensatte og varige hjelpebehov. Enkelte barn og familier har behov for tjenester som støttekontakt, avlastning og omsorgslønn, samt oppfølging av hjelpetiltak og koordinering. Andre har behov for lavterskeltiltak for å forebygge forverring eller redusere lettere psykiske helseplager. Formålet til tjenesten er blant annet å bidra med samordnet hjelp og støtte til best mulig oppvekst og familieliv, og en god overgang til voksenlivet gjennom utdanning og mulig arbeidsliv - eventuelt med fortsatt bistand fra kommune og spesialisthelsetjeneste. Barne- og familiehjelpen (se tjenesteområdet 05A Forebyggende helsearbeid) følger opp barn og familier, blant annet gjennom oppfølging av vedtak, koordinering av tjenestetilbud og ved tverretattlig samarbeid.

Psykisk helsetjeneste for voksne består av lovpålagte tjenester og lavterskeltjenester. Dette omfatter blant annet ambulante tjenester, tilrettelagte botilbud, bosenter, støttekontakt og personlig assistent, gruppetilbud, aktivitetssentre, Rask psykisk helsehjelp og Bergen Recovery skole. De kommunale psykiske helsetjenestene leder de bydelsvise kriseteamene som bistår ved alvorlige ulykker, død etter selvmord og overdose og annen brå død. Hovedmålet for de psykiske helsetjenestene til voksne er å legge til rette for at hver enkelt som benytter seg av tjenesten skal finne mestring og mening i hverdagen. Dette fordrer stor grad av fleksibilitet og individuelt tilpassede tjenester.

De kommunale psykiske helsetjenestene skal fortsatt vektlegge god brukermedvirkning, og ha flere ansatte med brukererfaring i tjenestene.

Hovedprioriteringer

En god psykisk helse er en forutsetning for god livskvalitet gjennom hele livet, og det stiller krav til forebyggende tiltak og helhetlige oppfølgingstjenester. Barn og unge med psykiske lidelser og sammensatte og langvarige funksjonsnedsettelse har i tillegg til helsehjelp ofte behov for tilpasset opplæring i barnehage og skole, og mange har utvidet behov for omsorg og samordnet oppfølging. Noen har behov for plass i avlastningsbolig eller barnebolig. Innføringen av FACT og FACT UNG team bidrar til at voksne og barn med sammensatte hjelpebehov får samordnet og langvarig oppfølging.

Det er en økning i søknader om psykisk helsetjenester. Søkerne har i økende grad sammensatte helseutfordringer, herunder økning i antall med samtidige rus og psykiske lidelser. Det er også en vekst i søkere med autismespekterforstyrrelser og søkere med forhøyet voldsrisiko, eventuelt i kombinasjon med lettere utviklingshemming og rusutfordringer. Byrådet foreslår en styrkning av budsjettet, blant annet for å imøtekomme behovet for avlastningstilbud og BPA til barn og unge. Byrådet ønsker samtidig å utrede innføringen av et flerbrukshus som kan romme samlede fleksible, effektive tjenester. Byrådet arbeider også med å realisere flere egnede botilbud til innbyggere med sammensatte helseutfordringer gjennom boligprogrammet.

Et annet viktig prioriteringsområde er å sikre psykisk helsehjelp for innbyggere med lettere til moderate psykiske helseplager. Rask psykisk helsehjelp (RPH) er et lavterskeltilbud der innbyggere selv kan henvende seg for å få behandling for mild til moderat angst, depresjon, begynnende rusproblemer og/eller søvnevansker. Tilbudet er tilgjengelig for innbyggere fra 16 år som er bosatt i byområdene Sentrum og Nord, og byrådet foreslår en ytterligere styrking av budsjettet for å fasilitere for en økning til byområdet Vest. Byrådet har over tid økt bevilgningene med ønske om å utvide tilbudet til alle bydeler på sikt. Viktigheten av å bedre tilgangen til behandling for innbyggere med milde til moderate psykiske helseproblemer, framgår i den nasjonale opptrappingsplanen for psykisk helse 2023-2033.

Det samlede psykisk helsearbeidet til barn og unge skal samtidig bli mer helhetlig og bedre koordinert. Byrådet vil påse at det arbeides godt med rutiner og systemer for å gi barn og unge med psykiske lidelser eller uavklarte sammensatte tilstander den helsehjelpen og koordineringen som de og familien trenger. For ungdom som trenger det, skal en god overgang til tjenester for voksne sikres bedre. Byrådet mener at det er avgjørende å fremme psykisk helse, forebygge og gi tidlig hjelp for psykiske plager hos barn og unge. Dette kan forebygge mer omfattende hjelpebehov senere.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	609 259	609 259	609 259	609 259
Sum Lønns- og prisvekst mv.	31 103	30 193	30 193	30 193
Sum Tekniske justeringer	2 833	2 833	2 833	2 833
Sum Utgående engangstiltak	-6 750	-6 750	-6 750	-6 750
Prisjustering og diverse endringer	27 186	26 276	26 276	26 276
Konsekvensjustert ramme	636 445	635 535	635 535	635 535
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Avlastning til psykisk helse barn og unge	50 000	50 000	50 000	50 000
BPA Psykisk helse barn og unge	1 800	1 800	1 800	1 800
Hjemmesykepleie og praktisk bistand hushold voksen	6 000	6 000	6 000	6 000
Olav Bjordalsvei avlastningsbolig til barn og unge	1 264	1 264	1 264	1 264
Styrking av administrativ kapasitet	3 000	3 000	3 000	3 000
Tilpasning til aktivitetsnivå som følge av større utfordringer i tjenesten	4 344	4 344	4 344	4 344
Årsverk i Forvaltning psykisk helse og rustjenester voksne	1 200	1 200	1 200	1 200
Årsverk i Forvaltningsenhet psykisk helse til barn og unge	2 000	2 000	2 000	2 000
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	69 608	69 608	69 608	69 608
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	-22	-22	-22	-22
Rask psykisk helsehjelp	800	800	800	800
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	778	778	778	778
Nye tiltak				
Omdisponering tilskuddslisten	250	250	250	250
Utvidelse av Rask psykisk helsehjelp	6 000	11 700	11 700	11 700
Sum Nye tiltak	6 250	11 950	11 950	11 950
Effektivisering				
Forventet effektivisering i tjenestene	-4 930	-4 930	-4 930	-4 930
Sum Effektivisering	-4 930	-4 930	-4 930	-4 930
Kutt				
Sum Kutt	0	0	0	0
Nye tiltak og realendringer budsjett	71 706	77 406	77 406	77 406
Ramme 2024-2027	708 152	712 941	712 941	712 941

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett**Avlastning til psykisk helse barn og unge**

I likhet med spesialisthelsetjenesten har barne- og familietjenesten sett en betydelig vekst i etterspørsel etter psykiske helsetjenester til barn og unge.

Både antall tjenestemottakere og omfanget av – og kompleksiteten ved tjenester i vedtakene har økt uten at kapasitet har vokst i nødvendig grad.

Kjøp av tiltak fra private leverandører har økt i omfang. Alle kjøp er forankret med vedtak i helse- og omsorgstjenesteloven.

Det foretas nærmere analyse av den erfarte vekst i søknader og vedtak, og herunder skal det vurderes om vedtakene kan innrettes bedre og mer tilpasset den enkelte søker sitt behov. Byrådet foreslår samtidig utredning av et flerbrukshus som vil kunne medføre samordning og tilrettelegging for et helhetlig og effektivt tjenestetilbud
I påvente av resultater fra analysene anbefaler Byrådet å styrke budsjettet med 50 mill.

BPA Psykisk helse barn og unge

For personer med nedsatt funksjonsevne og et omfattende behov for praktisk personlig hjelp i hverdagen kan man søke om brukerstyrt personlig assistent (BPA). Søknader for vedtak om BPA til barn og unge har økt og flere innvilges tjenesten.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet tilsvarende aktivitetsnivået.

Hjemmesykepleie og praktisk bistand hushold voksen

Utgifter til hjemmesykepleie (HSY) og praktisk bistand hushold (PBH) har de senere år hatt en betydelig vekst i både vedtak og antall brukere. Økningen fra 2021 til 2023 var over 30 %.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet for å finansiere forventet utvikling fremover.

Olav Bjordalsvei avlastningsbolig til barn og unge

Olav Bjordalsvei Avlastningsbolig har økt sin kapasitet som følge av økt behov for avlastningstilbud.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet tilsvarende merkostnadene.

Styrking av administrativ kapasitet

I 2023 vedtok bystyret i Revidert budsjett å styrke administrativ kapasitet med én kvalitetsrådgiver, én jurist og én økonomirådgiver. Kvalitetsrådgiver skal blant annet gi lederstøtte til arbeidet med kvalitet- og styringssystem, utvikle og lede forbedringsprosesser, arbeide med internkontroll mm. Juristen skal styrke arbeidet med klagebehandling, gi juridisk veiledning, svare ut innsynsbegjæringer, foreta personvernrettslige problemstillinger, utredningsoppgaver mm. Økonomirådgiver skal gi bedre internkontroll og økonomistyring. Budsjettet ble styrket med delårseffekt i 2023.

Byrådet foreslår å videreføre styrkingen med helårseffekt fra 2024.

Tilpasning til aktivitetsnivå som følge av større utfordringer i tjenesten

Det gis tjenester til flere, og til flere med mer omfattende behov i både bosenter, bofellesskap og til brukere som bor hjemme. Pasienter skrives tidligere ut av spesialisthelsetjenesten med behov som krever både høyere kompetanse og stabil bemanning.

Byrådet foreslår å tilpasse budsjettet til aktivitetsnivå.

Årsverk i Forvaltning psykisk helse og rustjenester voksne

Forvaltning av psykisk helse og rustjenester for voksne har de siste to årene økt med 41% i både antall søkere og vedtak. Søkerne har et mer komplekst sykdomsbilde som krever tettere dialog og oppfølging. Det er utfordrende å holde krav til saksbehandlingstid, og arbeidsprosessene utfordres av høyt sykefravær.

Byrådet foreslår å tilpasse budsjettet til aktivitetsnivå.

Årsverk i Forvaltningsenhet psykisk helse til barn og unge

Saksmengden i forvaltningsenhet psykisk helse barn og unge har økt betraktelig de siste årene. Sakene forvaltningen mottar er også av mer kompleks karakter en tidligere. Dette har medført et økt behov for flere saksbehandlere i forvaltningen.

For å sikre mål om forsvarlig saksbehandling og bidra til bedre økonomistyring foreslår byrådet å styrke forvaltningen med to årsverk.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Prisjustering av energi til byggdriфт (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energiutgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energiutgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

Rask psykisk helsehjelp

Rask psykisk helsehjelp (RPH) er et gratis lavterskel behandlingstilbud for innbyggere fra 16 år og oppover som har milde til moderate psykiske helseutfordringer. Behandlingstilbudet består av veiledet selvhjelp, grupper, kurstilbud og individuell kognitiv terapi. Innbyggere som ønsker hjelp, kan selv ta kontakt og trenger ikke henvisning.

Bergen kommune fikk tilskudd til oppstart fra Helsedirektoratet på 1,5 millioner i 2021. Tilskuddet har vært trappet ned over tre år og fases ut i 2023.

Byrådet foreslår at budsjettet styrkes i tråd med bortfall av tilskudd.

Nye tiltak

Omdisponering tilskuddslisten

Omdisponering tilskuddslisten. Se tilskuddslisten for å se de faktiske endringer målt mot tilskudd som ble vedtatt som del av HØP23-26.

Tjenesteområde	Tjenesteområde	Tiltak	2024	2025	2026	2027
03D	Psykisk helse	Omdisponering tilskuddslisten	250	250	250	250
04A	Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	Omdisponering tilskuddslisten	300	-300	-300	-300
04B	Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	Omdisponering tilskuddslisten	50	50	50	50
Totalsum			-	-	-	-

Utvidelse av Rask psykisk helsehjelp

Rask psykisk helsehjelp er et lavterskel behandlingstilbud til personer fra 16 år og oppover med mild til moderat angst, depresjon, begynnende rusproblemer og/eller søvnvansker. Behandlingen bygger på kognitive teknikker og består av veiledet selvhjelp, grupper og kurs, samt individuell kognitiv terapi. Målgruppen er personer som ikke kvalifiserer for spesialisthelsetjenester, men som har nedsatt funksjon og livskvalitet i det daglige - og ofte mye fravær fra arbeid og studier. Flere forskningsprosjekter viser at tilbudet har god effekt både for den enkelte pasient og samfunnsøkonomisk med redusert sykefravær og færre trygdede. Helsedirektoratet bekoster en 2-årig opplæring som alle terapeuter må gjennom når de starter - og som går parallelt med at de gir behandling. Tilbudet er tilgjengelig for innbyggere i Bergenhus/Årstad og Arna og i Åsane.

Byrådet foreslår å utvide behandlingstilbudet.

Effektivisering

Forventet effektivisering i tjenestene

Som en følge av merforbruk og prognoseavvik for 2022 ble det i etat for barn – og familie startet både hastetiltak og et utviklings- og forbedringsarbeid med mål om bedre økonomistyring og intern kontroll. Ny kommunaldirektør og ny etatsdirektør følger opp arbeidet, og økonomifunksjonen er styrket. Flere tiltak er under gjennomføring eller vurderes for gjennomføring. Tiltakene forventes å gi bedre økonomistyring, bedre intern kontroll og effektivisering.

Sammendrag budsjett

Psykisk helse barn og unge

De har de siste årene vært økning i antall tjenestemottakere, hvor både omfang og kompleksitet har økt. Det fremlagte budsjett styrkes derfor i forhold til utgifter til avlastning.

Det har i likhet med spesialisthelsetjenesten vært en betydelig vekst i etterspørsel etter psykiske helsetjenester til barn og unge. Som følge av vedtaksøkningen har det vært behov for å styrke både avlastningstilbudet og kapasitet for å vurdere søknader. Alle kjøp er forankret med vedtak i helse- og omsorgstjenesteloven.

Det er også økt etterspørsel etter Brukerstyrt Personlig assistent (BPA) for barn og unge med store hjelpebehov og særlig tilrettelagt tjenester, og det innvilges flere vedtak innen tjenestene.

Det foreslås å videreføre styrkingen av kompetanse innen jus, kvalitetsoppfølging og økonomi. Målet er å øke juridisk kapasitet, internkontroll og økonomistyring i tjenestene.

Psykisk helse voksne

Bergen har de siste årene hatt en økning i antall brukere med store hjelpebehov og behov for særlig tilrettelagte tjenester. Dette gjelder både innenfor botilbud og de hjemmebaserte tjenestene. I tillegg øker etterspørselen etter brukerstyrt personlig assistent (BPA).

På bakgrunn av stor økning innen hjemmebaserte tjenester styrker byrådet budsjettet. Det arbeides kontinuerlig med området for å se på muligheter for å finne beste løsning innenfor lavterskeltilbud som muligens kan gi innvirkning, også for hjemmetjenestene.

Rask psykisk helsehjelp er et lavterskeltilbud der personer selv kan henvende seg for å få behandling for mild til moderat angst, depresjon, begynnende rusproblemer og/eller søvnnvanser. Tilbudet er nå i aktivt virke innenfor to byområder og foreslås utvidet.

Ordningen om BPA er rettighetsfestet gjennom pasient- og brukerrettighetsloven, og skal bidra til å legge til rette for at personer med nedsatt funksjonsevne og stort behov for bistand skal leve et selvstendig og aktivt liv. Byrådet foreslår å styrke budsjettet til tjenesten, som en tilpasning til økt etterspørsel og bidra til at personer får frihet til å styre tjenestene og hverdagen selv.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

Regnskap

Budsjett

Økonomiplan

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	527 107	488 073	525 329	525 329	525 329	525 329
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	140 449	150 512	164 239	169 029	169 029	168 249
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	139 862	124 344	182 177	182 177	182 177	182 177
Overføringsutgifter	46 144	51 425	50 608	50 608	50 608	50 608
Finansutgifter	10 090	8 735	8 735	8 735	8 735	8 735
Sum Driftsutgifter	863 652	823 089	931 088	935 878	935 878	935 098
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-80 423	-73 190	-76 084	-76 084	-76 084	-75 304
Refusjoner	-140 141	-140 629	-146 842	-146 842	-146 842	-146 842
Overføringsinntekter	-40	-10	-11	-11	-11	-11
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-4 912	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-225 516	-213 830	-222 937	-222 937	-222 937	-222 157
Sum	638 136	609 259	708 152	712 941	712 941	712 941

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	-19 883	-20 467	-21 209	-21 209	-21 209	-20 429
Byrådsavdeling for helse og omsorg	28 144	28 576	30 229	30 229	30 229	30 229
Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester	613 059	598 354	700 887	705 677	705 677	704 897
Fellesposter - bykassen	16 803	2 797	-1 755	-1 755	-1 755	-1 755
Sum	638 136	609 259	708 152	712 941	712 941	712 941

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Åpne aktivitetstilbud psykisk helse	16 770	17 029	17 884	17 840	17 840	17 840
Andre velferdstiltak psykisk helse	53 868	62 350	62 072	62 072	62 072	62 072
Tiltak i avlastningsbolig for barn og unge	30 181	15 378	69 193	69 193	69 193	69 193
Boform heldøgns omsorg (institusjon KHL)	163 223	161 444	169 747	169 336	169 336	169 336
Utskrivningsklare pasienter psykisk helse og rus	14 572	10 030	10 409	10 409	10 409	10 409
Praktisk hjelp og bistand psykisk helse	195 034	181 252	190 214	189 920	189 920	189 920
Personlig assistent psykisk helse	3 921	3 116	5 064	5 064	5 064	5 064
Hjemmesykepleie psykisk helse	146 715	153 628	181 979	187 518	187 518	187 518
Psykiske helsetjenester for barn og unge	32 860	23 828	21 108	21 108	21 108	21 108
Byggdrift boform heldøgns omsorg (inst KHL)	38	38	38	38	38	38
Byggdrift bofellesskap for mennesker med psykiske lidelser	-19 046	-18 834	-19 556	-19 556	-19 556	-19 556
Sum	638 136	609 259	708 152	712 941	712 941	712 941

Kostra-analyse

KOSTRA er svært mangelfull når det gjelder psykisk helsearbeid og hjelp til mildere og moderate psykososiale hjelpebehov, både for barn, unge og voksne. KOSTRA differensierer ikke mellom psykiske helsetjenester og tjenester til andre omsorgstrengende. Data i KOSTRA er altså samlet for mange ulike målgrupper i helse- og omsorgstjenestene og det er derfor vanskelig å lese ut noe spesielt for psykisk helse.

I mangel av KOSTRA tall kartlegger Helsedirektoratet kommunal innsats for psykisk helsearbeid i en egen kartlegging (IS 24-8) hvert år.

Det vi kan trekke ut fra IS 24-8 er:

Psykisk helsearbeid inkluderer hjelp for milde, moderate og alvorlige psykiske helseplager. I henhold til Helsedirektoratets årlige kartlegging IS24/8 ligger Bergen midt på treet i ressursbruk blant de største byene i Norge.

I 2022 var det 3,55 årsverk per 1000 innbyggere antall årsverk totalt knyttet til psykisk helse- og rusarbeid. Med det var Bergen over landsgjennomsnittet (3,2) og noe under Stavanger (3,91). Bergen var godt over Oslo (2,83), og Kristiansand og Trondheim var godt over Bergen med henholdsvis 4,53 og 4,32 årsverk.

Utfordringer og strategi

Psykisk helse barn og unge

Barn og unge med psykiske lidelser – økte etterspørsel etter hjelpetiltak

Det har vært en økning i antall barn og unge med psykiske lidelser som søker vedtakspliktige tjenester etter helse- og omsorgstjenesteloven. Barn med psykiske lidelser har gjerne langvarige og sammensatte hjelpebehov, barna trenger mange typer hjelp og familiene har ofte behov for avlastende hjelpetiltak, veiledning og koordinert oppfølging. Barnas langvarige hjelpebehov og belastninger på familien og foreldre gjør at det for noen er behov for utvidet avlastning i avlastningsbolig eller opphold i barnebolig. Det har i perioder ikke vært mulig å tilby barn og familiene avlastning eller opphold i bolig over lengre tid, i det omfang som er ønskelig.

Kommunens helsetjenester og barnevern møter flere barn og unge med alvorlig og sammensatt hjelpebehov som gir store utfordringer for kommunens tiltaksapparat. Utviklingen, blant annet etter to år med pandemi, legger også press på spesialisthelsetjenesten og det statlige barnevernets kapasitet og tilbud. Også det utfordrer kommunen både faglig og økonomisk, gjennom større krav til egne tilbud med ekstra kostnader både i barnevern og psykiske helsetjenester for barn og unge. I dag brukes mye av ressursene på et mindre antall barn og unge med svært store behov. Utviklingen får dermed stor betydning for handlingsrommet som er nødvendig for å realisere intensjoner og mål med barnevernsreformen.

Byrådet vil prioritere sårbare og utsatte grupper, bekjempe fattigdom og utjevne sosiale forskjeller. Barne- og familietjenesten – som følger opp barn og unge med psykisk lidelser gjennom behandling av søknader og tiltak i Barne- og familiehjelpen - har en viktig rolle i dette arbeidet. Barn og unge med psykiske lidelser og deres familier strever ofte på mange livsområder. Omsorgsoppgavene for foreldre kan være betydelige. Barnas behov dekkes av ulike sektorer (for eksempel helse og sosial, opplæring og fritid) og samarbeidet må styrkes for best mulig helhetlig innsats både for barn og familier. Ordningen med Barnekoordinator skal bidra til dette, sammen med en tydelig og fortsatt innsats på å tilby og koordinere Individuell Plan.

Hjelp til barn og unge er ikke tilstrekkelig tilpasset og samordnet, og kommer for sent

Utfordringen er basert på nasjonale oppsummeringer og er bekreftet av kunnskap fra barn, unge deres familier, og ansatte. Barn og unge med ulike typer av psykiske lidelser, uavklarte

tilstander og varige hjelpebehov kan oppleve utilstrekkelige og mangelfulle hjelpetjenester som en ekstra belastning.

Bergen kommune har valgt å møte krav, føringer og utfordringer på oppvekstfeltet ved å utarbeide en Strategi for oppveksten. Strategien gir overordnede føringer for oppvekstfeltet i Bergen og skal gjelde alle som jobber for og med barn, unge og deres familier. Strategien favner bredt, slik at handlingsplaner på oppvekstfeltet kan forankres i den og sikre helhet for kommunen sine innbyggere. Strategi for oppvekst har som overordnet formål å sikre en tidlig og samordnet innsats på tvers av kommunens sektorer. Dette bygger opp under kommuneplanens samfunnsdel om at barn og unge skal ha en trygg og god oppvekst, får realisert evnene sine fullt ut og har kontroll over livene sine.

Tiltakene i «Se meg, hør oss! Handlingsplan for tjenester til barn, unge og deres familier» skal understøtte både intensjoner i Barneverns-/Oppvekstreformen, og svare på kravet om å utarbeide en forebyggende plan for barn og unge (jfr. barnevernlovens §15-1). Ut over dette beskriver handlingsplanen tjenesteutvikling og samordning, som samlokalisering av tjenestene og ny rettighet til Barnekoordinator.

Psykisk helse voksne

En økende andel av de innbyggerne som har behov for psykiske helsetjenester har komplekse og sammensatte utfordringer, behov for høyere omsorgsnivå og andre rammer for tjenestene. Det er til enhver tid lang venteliste for tilrettelagt botilbud innen psykisk helse. Det er viktig å få sirkulasjon i de tilrettelagte botilbudene for å få ned ventelisten. Det er derfor etablert en egen tjeneste, Mestringsteam, som skal bistå tjenestebrukere som ønsker å flytte fra tilrettelagt botilbud til ordinær bolig.

Det er en betydelig økning i antall innbyggere med vold- og aggresjonsproblematikk som har behov for høyt omsorgsnivå slik som døgnbemannet tilrettelagt botilbud og bosenter. Det er utfordrende å gi nødvendig og forsvarlig helsehjelp til innbyggerne med vold- og aggresjonsutfordringer, samtidig som en skal ivareta samfunnsvernet for kommunens befolkning og arbeidsmiljøet for ansatte. Dagens tilrettelagte botilbud og bosentre er ikke bygningsmessig tilrettelagt for å ivareta alle. HMS-utfordringer ved uegnet utforming og utdatert bygningsmasse, medfører blant annet at kommunen må betale døgnbøter for pasienter ved spesialisthelsetjeneste som er ferdig behandlet. Det jobbes med å kartlegge de ulike botilbudene, og det skal lages planer for å utbedre feil og mangler og for å differensiere botilbudene bedre. Det er etablert et eget prosjekt «Kvalitet og samhandling» som jobber med å øke kompetansen i håndtering av vold og trusler, bistår inn i komplekse saker og går tidlig inn med kartlegging og samhandling med spesialisthelsetjenesten om utskrivningsklare pasienter. Det er også implementert et modulbasert opplæringsprogram – Mestring av aggresjonsproblematikk (MAP) – for forebygging og håndtering av aggresjons- og voldsproblematikk.

I tillegg jobbes det sammen med spesialisthelsetjenesten om å se på mulighetene for å etablere en halvannenlinje institusjon for innbyggere med alvorlig psykiske lidelser og særlig forhøyet voldsrisiko, eventuelt i kombinasjon med lettere utviklingshemming og rusutfordringer.

Bergen kommune og spesialisthelsetjenesten har sammen etablert Fleksibelt aktivt oppsøkende behandlingsteam for personer med alvorlig psykoseproblematikk som ikke nyttiggjør seg andre tilbud (FACT-team) i alle byområder. Fra 2024 skal det gjennomføres et pilotprosjekt, FACT-allmenn, sammen med Kronstad DPS og Psykisk Helse Bergen Sentrum og Sør. Dette er et FACT tilbud til innbyggere med lidelser innenfor allmennspekteret (personlighetsforstyrrelser, komplekse traumer, utviklingsforstyrrelser, kognitive utfordringer med mer). Tilbudet er i første omgang et prosjekt for å vurdere om det er riktig tilbud for målgruppen.

Det er en betydelig økning i antall innbyggere med samtidig rus- og psykiske helseutfordringer (ROP), og tjenestene har over lengre tid meldt om utfordringer med å sikre

nødvendige tjenester disse. Tjenestene til innbyggere med ROP-utfordringer er i hovedsak fordelt mellom Etat for sosiale tjenester og Etat for psykisk helse og rustjenester. Det er etablert et felles prosjekt «Brukerreisen ROP», som våren 2023 har kartlagt utfordringer og problemområder ved dagens tjenestetilbud. I løpet av 2023/2024 skal det utarbeides og implementeres løsninger for deler av utfordringene. Målet med prosjektet er å sikre helhetlige og koordinerte tjenester for denne målgruppen.

En økende andel av kommunens innbyggere med alvorlige psykiske lidelser blir eldre, og mange har et økt behov for helse- og omsorgstjenester som følge av dette. Økning i antall innbyggere med komplekse helseutfordringer medfører også økt bruk av hjemmesykepleie. I tillegg ser man nå en økning i søknader om Brukerstyrt personlig assistent (BPA).

Lavterskel psykisk helsehjelp er et prioritert område og kommunen har aktivitetssenter psykisk helse og ulike gruppetilbud i alle byområder, samt Bergen Recovery-skole som er et gratis kurstilbud der brukererfaring inngår som viktig kompetanse. Rask Psykisk Helsehjelp er et viktig tiltak for å sikre psykisk helsehjelp til alle innbyggere. Per nå er dette et tilbud til innbyggere i to av fire byområder. For å sikre likeverdig tjenestetilbud til alle innbyggere i Bergen kommune, er det viktig å utvide Rask Psykisk helsehjelp til de til resterende to byområdene.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En rettferdig og inkluderende by	Andel voksne innbyggere som mottar lovpålagte tjenester med psykiatrisk sykepleie, bosenter og rehabilitering i institusjon (PSS, SHBLO og BRPH) som selv opplever å være i meningsfull aktivitet	Antall brukere som mottar lovpålagt tjeneste (Bosenter, tilrettelagt botilbud, vedtak om individuell oppfølging) som selv opplever å være i meningsfull aktivitet / Totalt antall brukere som mottar disse tjenestene	85,0 %	90,0 %	90,0 %	90,0 %
	Antall voksne beboere som flytter ut fra bosenter til tilrettelagt bolig grunnet tilfriskning	Antall beboere som flytter ut fra bosenter til tilrettelagt bolig grunnet tilfriskning	2	3	3	3
	Antall voksne beboere som flytter ut fra tilrettelagte botilbud grunnet tilfriskning	Antall beboere som flytter ut fra tilrettelagte botilbud grunnet tilfriskning	8	9	8	10
	Barn og unge med sammensatte behov og deres familier får samordnete tjenester	Antall ansvarsgrupper og Individuell Plan (IP) som koordineres av ansatt i Barne- og familiehjelpen	195	200	210	240
	Kommunen fremmer medvirkning for barn, unge og deres familier	Andel av barn og unge (etter fylte 10 år) med vedtak etter helse- og omsorgslov som deltar i utforming og/eller evaluering av tiltaksplan for vedtaket	70,0 %	75,0 %	80,0 %	85,0 %
	Kommunens ressurser benyttes likeverdig og bærekraftig	Andel barn og unge med vedtak etter helse- og omsorgsloven som er effektivt innen 3 mnd.	85,0 %	85,0 %	86,0 %	89,0 %

Virkemiddel for å nå mål

Psykisk helse barn og unge

Byrådet følger opp satsingene i Strategi for oppvekst og Se meg hør oss! Handlingsplan for tjenester barn, unge og deres familier. Strategien og handlingsplanen legger føringer for kommende handlings- og økonomiplanperiode 2024-2027.

Tiltakene i Se meg hør oss! Handlingsplan for tjenester barn, unge og deres familier foreslår blant annet forsterket innsats knyttet til tidlig oppdagelse av hjelpebehov, tidlig hjelp når du trenger det, samarbeidsmodeller for bedre samarbeid og styrket felles kompetanseutvikling og bedre tilgang til tverrfaglige team/samhandlingsteam. Styrket informasjonsarbeid, mer medvirkning fra, samarbeid med og tilbakemeldinger fra barn og familier og et tydeligere familieperspektiv i alle tjenester er også foreslått. I handlingsplanen er det også foreslått å gjennomføre helhetlige evalueringer av det totale hjelpetilbudet for barn, unge og deres familier for å kunne videreutvikle og samordne tjenestetilbudet der det er mangefult.

Psykisk helse voksne

De psykiske helsetjenestene omfatter oppfølgingssamtaler på kontoret, hjemme hos bruker eller på andre aktuelle arenaer. Samtalene skal bidra til at flere mestrer dagliglivet sitt, og motiverer og stimulerer til deltagelse i gruppeaktiviteter, arbeid og skole. Målet er et godt liv, definert av brukeren selv, og en god ønsket tilhørighet til samfunnet.

Tjenestene som gis skal bidra til at brukerne knyttes sterkere til samfunnet, og at en stadig større andel av brukerne knyttes til aktivitet, arbeid og skole. Aktivitetstilbud i grupper, og ulike typer tilbud innen arbeid og skole vurderes som særlig viktige, mens individuell oppfølging forbeholdes de som er helt avhengig av dette. Tilbudet Bergen Recovery-skole skal utvikles videre ved å tilby ulike samproduserte kurs som styrker deltakernes evne til å mestre livet sitt og øker tilknytningen deres til annen utdanning, arbeid og frivillighet. Det er etablert et eget kommunalt team for individuell jobbstøtte (IPS) for å hjelpe tjenestebrukere inn på arbeidsmarkedet.

Ressursene i de tilrettelagte botilbudene skal utnyttes bedre. Beboere som viser bedring skal tilbys andre og mer selvstendige boformer etter hvert som de er klare for det. De som flytter ut skal få god støtte til dette også på kveld og helg, om de trenger det. Et eget mestringssteam arbeider målrettet med å tilrettelegge for utflytting til egen individuell bolig, eller til bolig med mindre tjenester. Teamet samarbeider aktivt med de ansatte i botilbudene for at tilbudet om hjelp til å flytte ut blir markedsført på en god måte.

Aktivitet (Nøkkeltall)

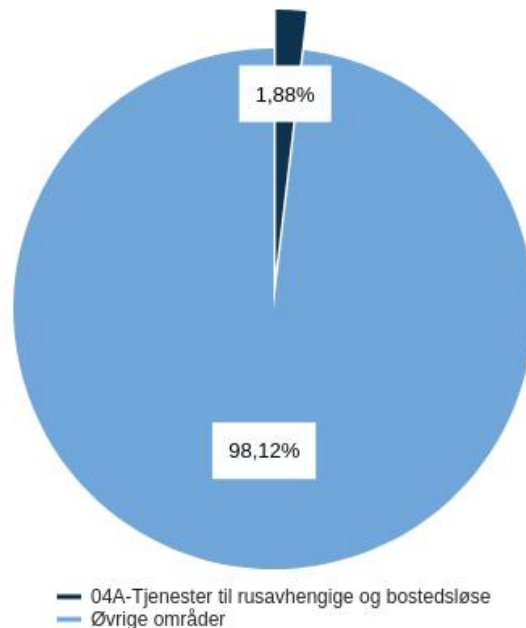
Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Antall barn og unge i Barne- og familiehjelpen som har koordinering	184	235	240	245	250	250	250	
Antall barn og unge i målgruppen som mottar ulike typer vedtakspliktig hjelp - jfr. helse - og omsorgsloven	542	550	555	560	565	570	570	
Antall barn og unge med vedtak om støttekontakt (individuell og i gruppe)	244	245	250	260	270	280	280	
Antall innbyggere fra 25 år som har mottatt behandling hos Rask psykisk helsehjelp	0	0	0	550	550	550	550	Innbyggere som var fylt 25 år før behandlingen startet
Antall innbyggere i aldersgruppen 16-24 år som har mottatt behandling hos Rask psykisk helsehjelp	0	0	0	150	150	150	150	Antall innbyggere i aldersgruppen 16-24 år som har mottatt behandling hos Rask psykisk helsehjelp
Antall innbyggere over 16 år som har mottatt behandling hos Rask psykisk helsehjelp	0	0	0	700	700	700	700	Tallet er satt med utgangspunkt i rapportering fra 2022. Det vurderes som utfordrende å gi tjenester til flere med dagens antall årsverk.
Antall saker etter død ved selvmord som utløser oppfølging fra lokalt kriseteam	16	25	0	0	0	0	0	Målsettingen er å nå alle familier som opplever selvmord. Samtidig er mange tiltak satt i verk for å redusere antallet selvmord i Bergen. Virkningen av tiltakene vil trolig ta noe tid.
Antall saker etter dødelig overdose som utløser oppfølging fra lokalt kriseteam	1	15	0	0	0	0	0	Bergen kommune har en nullvisjon på overdose og selvmord.
Antall saker som utløser oppfølging fra lokalt kriseteam uavhengig av årsak	45	70	70	50	50	50	50	
Antall vedtak til barn om avlastning (timeavlastning i hjemmet/utenfor hjemmet, helgeavlastning, døgnavlastning)	209	210	220	230	240	250	250	
Antall voksne innbyggere som har vedtak med tjenestekode	0	0	0	900	950	1 000	1 000	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
psykiatrisk sykepleie (PSS)								
Antall voksne innbyggere som har vedtak om bosenter med tjenestekode SHBLO	0	0	0	75	75	80	85	Vedtak om plass i institusjon, jfr HOL §3-2, 6c
Antall voksne innbyggere som har vedtak om brukerstyrt personlig assistanse med tjenestekode BPA	0	0	0	4	6	8	10	Vedtak om brukerstyrt personlig assistanse for innbyggere med psykisk helseutfordring, jfr HOL §3-2, 6b
Antall voksne innbyggere som har vedtak om rehabilitering i institusjon med tjenestekode BRPH	0	0	0	10	10	10	10	Vedtak om rehabilitering i institusjon, jfr HOL §3-2, 6c
Antall voksne innbyggere som har vedtak om støttekontakt psykisk helse med tjenestekode STKPSS	0	0	0	340	360	380	380	Vedtak om støttekontakt for innbyggere med psykisk helseutfordring, jfr HOL §3-2, 6b
Antall voksne innbyggere som mottar dagsentertjenester med tjenestekode med DAP	0	0	0	400	400	400	400	Antall innbyggere som aktivt oppsøker og benytter etat for psykisk helse og rustjenester sine aktivitetssenter for personer med psykiske helseutfordringer

04A-Tjenester til rusavhengige og bostedsløse

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter individuelle og gruppebaserte tjenester til personer med rusutfordringer. Tjenestene er blant annet: oppsøkende og kriminalitetsforebyggende arbeid mot ungdom, booppfølging, ulike ambulante tjenester og ulike typer bo- og oppfølgingstiltak med bemanning og rehabiliterings- og omsorgstjenester. Kommunen tilbyr også rehabiliterende arbeids- og aktivitetstiltak, tverrfaglig oppfølging for rusavhengige og mottak- og oppfølgingssentere (MO-senter). På MO Gyldenpris legges det til rette for trygt inntak av rusmidler på brukerrommet, med tilrettelagt utstyr i egnede lokaler og tilstedeværelse av ansatte med rusfaglig og helsefaglig kompetanse.

Etat for sosiale tjenester og Etat for psykisk helse og rustjenester har felles ansvar for å yte og koordinere tjenester til personer over 18 år med rusutfordringer. I tillegg har Etat for barn og familie ansvaret for rus og kriminalitetsforebyggende arbeid for unge under 25 år. Samtlige etater er organisert under Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester.

I arbeidet med å skape koordinerte og sammenhengende tjenester og forløp, har byrådet lagt til rette for langsiktig og strukturert samarbeid mellom kommunen, andre offentlige instanser, frivillige/ideelle-, pårørende- og brukerorganisasjoner.

Hovedprioriteringer

Byrådet har gjennom åtte år prioritert å styrke rusomsorgen, og foreslår en videre satsing på tjenester til personer med rusutfordringer i årets budsjett. Byrådet arbeider for å sikre flere et godt sted å bo, arbeidsmuligheter og sosiale felleskap å ta del i.

For byrådet er det høyt prioritert å utvikle midlertidige botilbud med kvalitetsavtale (hospits). Avvikling av det ene gjenstående midlertidige botilbudet med kvalitetsavtale forutsetter at

bemannede boliger for personer med rusutfordringer er realisert som erstatning. Kjøpet av Møllendalsveien 19 vil på sikt erstatte dagens midlertidige botilbud i kommunal regi.

Ny anskaffelse av midlertidige botilbud fra ideelle leverandører er gjennomført i 2023, og budsjettet er styrket med helårseffekt for økte kostnader fra og med 2024. Blant de nye botilbudene er ett forbeholdt kvinner, som oftere lever utsatt for vold og overgrep i rusmiljøene. Det nye botilbudet for kvinner inneholder også plasser for akuttovernatting. Byrådet ser alvorlig på utviklingen i rusmiljøene knyttet til vold og alvorlige trusler. Arbeidet mot vold gjennom tiltaket «Sent ute» fortsetter, trygghet i midlertidige botiltak for bostedsløse og ansatte styrkes gjennom flere sikringstiltak og et krisesenter for personer i aktiv rus videreføres.

Byrådet er glad for at mennesker i rusmiljøet i byen har fått et nytt samlingspunkt i sentrum. «Huset» i Sverres gate er landets første brukerstyrte aktivitetshus, og betyr allerede mye for personer med rusutfordringer i Bergen som et aktivitetstilbud og møteplass. I Huset tilbyr en også råd, veiledning og oppfølging. Driften er i stor grad basert på frivillige og personer med egenerfaring, og er tuftet på medborgerskap. Huset har også knyttet til seg frivillige med en profesjonell bakgrunn. Byrådet styrker tilskuddet til Huset til 5 millioner for 2024.

En hovedprioritet er videre å realisere boligprogrammet og dermed flere hjem til personer med behov for oppfølging. Høsten 2023 startes bygging av det første byggeprosjektet i kommunal regi, og flere prosjekter er på trappene. Et godt sted å bo er avgjørende for å kunne nyttiggjøre seg av oppfølging og mestre en hverdag utenfor rusen.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	397 291	397 291	397 291	397 291
Sum Lønns- og prisvekst mv.	20 173	19 777	19 777	19 777
Sum Utgående engangstiltak	-1 380	-1 380	-1 380	-1 380
Prisjustering og diverse endringer	18 793	18 397	18 397	18 397
Konsekvensjustert ramme	416 084	415 687	415 687	415 687
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Nye enetiltak innen rusfeltet	8 916	8 916	8 916	8 916
Sikringstiltak botilbud innen rus	6 000	6 000	6 000	6 000
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	14 916	14 916	14 916	14 916
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Nye enetiltak innen rusfeltet	3 940	3 940	3 940	3 940
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	-233	-233	-233	-233
Tilpasning til aktivitetsnivå botiltak	5 000	5 000	5 000	5 000
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	8 707	8 707	8 707	8 707
Nye tiltak				
Boligprogrammet 250 - Hylkje	0	0	0	11 550
Boligprogrammet 250 - Lonemarka	0	0	3 500	6 000
Boligprogrammet 250 - Petedalsmyra	0	3 050	14 200	14 200
Boligprogrammet 250 - Rød	0	0	510	510
Boligprogrammet 250 - Sandalsringen	0	0	0	18 400
Boligprogrammet 250 - Steinsvikkroken	2 500	10 800	10 800	10 800
Boligprogrammet 250 - Tildelingsavtale, Nubbebakken	0	0	5 525	11 550
Boligprogrammet 250 - Tomt med prosjekt, anskaffelse i markedet - 12 enkeltleiligheter	0	0	510	510
Gatelaget	330	330	330	330
Omdisponering tilskuddslisten	100	100	100	100
Sikringstiltak i botiltak	3 600	3 600	3 600	3 600
Tilskudd til Huset Bergen AS	2 750	2 750	2 750	2 750
Sum Nye tiltak	9 280	20 630	41 825	80 300
Kutt				
Omdisponering tilskuddslisten	-400	-400	-400	-400
Sum Kutt	-400	-400	-400	-400
Nye tiltak og realendringer budsjett	32 503	43 853	65 048	103 523
Ramme 2024-2027	448 586	459 540	480 735	519 210

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett**Nye enetiltak innen rusfeltet**

I 2023 vedtok Bystyret i Revidert budsjett å styrke budsjettet for å drifte 2 enetiltak for brukere med sammensatte utfordringer som ikke kunne bosettes i noen av kommunens eksisterende botilbud eller helseinstitusjoner. Brukerne har både behov for en bolig og heldøgns helse- og omsorgstjenester. I etterkant av Revidert budsjett er det kommet frem behov for å finansiere flere enetiltak. Byrådet anbefaler å videreføre tiltaket fra Revidert budsjett, og styrke budsjettet for å finansiere flere enetiltak.

Sikringstiltak botilbud innen rus

I 2023 vedtok Bystyret i Revidert budsjett å innføre nødvendige sikringstiltak i et botiltak for rusavhengige, herunder økt vakthold. Formålet med tiltaket var å forebygge mot vold – og trusselsituasjoner og person – og tingskader.

Byrådet anbefaler at tiltaket videreføres.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Nye enetiltak innen rusfeltet

I 2023 vedtok Bystyret i Revidert budsjett å styrke budsjettet for å drifte 2 enetiltak for brukere med sammensatte utfordringer som ikke kunne boseses i noen av kommunens eksisterende botilbud eller helseinstitusjoner. Brukerne har både behov for en bolig og heldøgns helse- og omsorgstjenester. I etterkant av Revidert budsjett er det kommet frem behov for å finansiere flere enetiltak. Byrådet anbefaler å videreføre tiltaket fra Revidert budsjett, og styrke budsjettet for å finansiere flere enetiltak.

Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energiutgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energiutgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

Tilpasning til aktivitetsnivå botiltak

Det er behov for å styrke budsjettet for å finansiere økte kostnader for ny periode med kjøp av rehabiliteringsopphold fra ideelle organisasjoner for personer med ruslidelser etter Helse- og omsorgsloven. I den nye perioden inngår også kjøp av akutt plasser for kvinner.

Nye tiltak

Boligprogrammet 250 - Hylkje

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Budsjettet for booppfølging og vektertjenester brukes til planlagte enkeltanlegg med stedlig bemanning, samt ambulante tjenester til anlegg uten stedlig bemanning.

Prosjektet "Hylkje" består av 8 boliger med anslått oppstart av drift 1. kvartal 2027. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med helårseffekt i 2027.

Boligprogrammet 250 - Lonemarka

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Budsjettet for booppfølging og vektertjenester brukes til planlagte enkeltanlegg med stedlig bemanning, samt ambulante tjenester til anlegg uten stedlig bemanning.

Lonemarka vil bestå av 6-8 boliger med anslått oppstart igjen av drift 1. kvartal 2026. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med helårseffekt fra 2026.

Boligprogrammet 250 - Petedalsmyra

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Budsjettet for booppfølging og vektertjenester brukes til planlagte enkeltanlegg med stedlig bemanning, samt ambulante tjenester til anlegg uten stedlig bemanning.

Petedalsmyra - boenheter m/base består av 8 boliger med anslått oppstart av drift 4. kvartal 2025. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2025, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligprogrammet 250 - Rød

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Budsjettet for booppfølging og vektertjenester brukes til planlagte enkeltanlegg med stedlig bemanning, samt ambulante tjenester til anlegg uten stedlig bemanning.

Rød består av 6 boliger med anslått oppstart av drift 1. kvartal 2026. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med helårseffekt i 2026.

Boligprogrammet 250 - Sandalsringen

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Budsjettet for booppfølging og vektertjenester brukes til planlagte enkeltanlegg med stedlig bemanning, samt ambulante tjenester til anlegg uten stedlig bemanning.

Sandalsringen består av 12 boliger med anslått oppstart av drift 3. kvartal 2027. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2027, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligprogrammet 250 - Steinsvikkroken

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Budsjettet for booppfølging og vektertjenester brukes til planlagte enkeltanlegg med stedlig bemanning, samt ambulante tjenester til anlegg uten stedlig bemanning.

Steinsvikkroken bofelleskap består av 6 boliger med anslått oppstart av drift 2. kvartal 2024. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2024, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligprogrammet 250 - Tildelingsavtale, Nubbebakken

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Budsjettet for booppfølging og vektertjenester brukes til planlagte enkeltanlegg med stedlig bemanning, samt ambulante tjenester til anlegg uten stedlig bemanning.

Tildelingsavtalen med Blå Kors Nubbebakken består av døgndrift av boliger med anslått oppstart av drift 3. kvartal 2026. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med delårseffekt i 2026, og helårseffekt i påfølgende år.

Boligprogrammet 250 - Tomt med prosjekt, anskaffelse i markedet - 12 enkeltleiligheter

Byrådet foreslår at det tildeles midler til booppfølging, vektertjenester og driftsutgifter for å kunne ta i bruk 125 nye boliger. Det beregnede budsjettbehovet følger av den vedtatt handlingsplanen for 250 nye boliger, hvorav halvparten av boligene skal bygges for særlig ressurskrevende grupper. Ved å prioritere oppfølgingen av dem som skal bo i de nye boligene, vil flere med psykisk helse- og rusutfordringer også kunne bo stabilt i egen bolig.

Budsjettet for booppfølging og vektertjenester brukes til planlagte enkeltanlegg med stedlig bemanning, samt ambulante tjenester til anlegg uten stedlig bemanning.

"Tomt med prosjekt, anskaffelse i markedet" består av 12 boliger med anslått oppstart av drift 1. kvartal 2026. Det legges derfor til grunn driftskonsekvenser med helårseffekt fra 2026.

Gatelaget

Det er etablert en samarbeidsavtale mellom sportsklubben Brann og Bergen kommune om et «gatelag» i fotball som driftes av sportsklubben Brann. Målgruppen for tiltaket er personer med rusutfordringer. NAV Bergen sør har til nå støttet tiltaket ved en ansatt med sosialfaglig bakgrunn som har vært delfinansiert av eksterne midler. Delfinansieringen er nå falt bort, og Byrådet anbefaler at stillingen fremover fullfinansieres av Bergen kommune.

Omdisponering tilskuddslisten

Omdisponering tilskuddslisten. Se tilskuddslisten for å se de faktiske endringer målt mot tilskudd som ble vedtatt som del av HØP23-26.

Tjeneste-område	Tjeneste-område	Tiltak	2024	2025	2026	2027
03D	Psykisk helse	Omdisponering tilskuddslisten	250	250	250	250
04A	Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	Omdisponering tilskuddslisten	-300	300	300	300
04B	Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	Omdisponering tilskuddslisten	50	50	50	50
Totalsum			-	-	-	-

Sikringstiltak i botiltak

Etter gjennomgang i botilbud som benyttes av Bergen kommune viste det seg at det var ett botilbud med behov for sikringstiltak. På bakgrunn av gjennomgangen er det iverksatt tiltak.

Byrådet anbefaler at budsjettet styrkes tilsvarende kostnaden for tiltaket.

Tilskudd til Huset Bergen AS

Huset Bergen AS er et lavterskeltilbud til rusavhengige. Byrådet foreslår å øke tilskuddet med 2,75 mill., som totalt gir Huset Bergen et tilskudd på 5 mill. i 2024.

Kutt**Omdisponering tilskuddslisten**

Omdisponering tilskuddslisten. Se tilskuddslisten for å se de faktiske endringer målt mot tilskudd som ble vedtatt som del av HØP23-26.

Tjenesteområde	Tjenesteområde	Tiltak	2024	2025	2026	2027
03D	Psykisk helse	Omdisponering tilskuddslisten	250	250	250	250
04A	Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	Omdisponering tilskuddslisten	-300	-300	-300	-300
04B	Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	Omdisponering tilskuddslisten	50	50	50	50
Totalsum			-	-	-	-

Sammendrag budsjett

Byrådet har de senere år innført en rekke nye tiltak med mål om et verdig liv for rusavhengige.

Byrådet fortsetter arbeidet med å etablere flere boliger for rusavhengige og vanskeligstilte med tilhørende booppfølgingstjenester. For å imøtekomme behovet blant rusavhengige som har rett på nødvendig helsehjelp, har også rammene til kjøp av plasser økt.

Aktivitets- og arbeidsrettede rehabiliteringstiltak for rusavhengige videreføres, og det iverksettes tiltak for å hjelpe personer med samtidige rus- og psykisk helseutfordringer ut i

arbeid.

Gatelaget, et samarbeidstiltak mellom sportsklubben Brann og Bergen kommune, for personer med rusutfordringer styrkes med manglende lønnsmidler tilsvarende 50% stilling.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	285 884	303 597	323 658	329 408	342 103	371 003
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	82 574	76 795	89 370	94 573	103 073	112 648
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	77 197	79 000	114 468	114 468	114 468	114 468
Overføringsutgifter	29 715	29 534	31 409	31 409	31 409	31 409
Finansutgifter	13 256	4 850	4 850	4 850	4 850	4 850
Sum Driftsutgifter	488 625	493 776	563 755	574 708	595 903	634 378
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-47 215	-52 920	-55 962	-55 962	-55 962	-55 962
Refusjoner	-55 268	-43 565	-59 207	-59 207	-59 207	-59 207
Overføringsinntekter	-235	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-1 425	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-104 143	-96 485	-115 169	-115 169	-115 169	-115 169
Sum	384 482	397 291	448 586	459 540	480 735	519 210

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	6 752	6 782	6 549	6 549	6 549	6 549
Byrådsavdeling for helse og omsorg	8	-1	-1	-1	-1	-1
Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester	365 616	388 027	442 038	452 991	474 186	512 661
Fellesposter - bykassen	12 107	2 482	-0	-0	-0	-0
Sum	384 482	397 291	448 586	459 540	480 735	519 210

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Andre velferdstiltak rus	2 258	2 993	2 199	2 199	2 199	2 199
Rusbehandling, råd og veiledning	222 301	239 761	268 149	279 293	300 488	338 963
Lavtersketilbud for rusavhengige	87 599	83 251	103 196	103 043	103 043	103 043
Utekontakt	38 059	35 941	37 976	37 976	37 976	37 976
Overnattingstilbud til bostedsløse	4 207	5 064	5 303	5 303	5 303	5 303
Midt opph. m/tils-ikke ind.rettet	13 446	12 451	13 008	13 008	13 008	13 008
Botreningsjeneste ikke individrettet	16 612	17 829	18 756	18 718	18 718	18 718
Sum	384 482	397 291	448 586	459 540	480 735	519 210

Utfordringer og strategi

Kommunalt midlertidige botilbud for bostedsløse

Mangel på tilrettelagte boliger til personer med mange og sammensatte utfordringer inkludert rusavhengighet er en utfordring. Tjenestene i kommunen har god oversikt over brukere og behov. Byrådet ser at innenfor boligprogrammet (bystyresak 43/17) sin prioritering av tilbud om bolig med samtidige tjenester til personer med sammensatte utfordringer, kan bruk av midlertidige botilbud reduseres når boligene foreligger, men aldri avvikles helt. For personer i aktiv rus mellom leieforhold, og for rusavhengige der tjenesten må kartlegge livssituasjon og muligheter før fremskaffelse av tilpasset botilbud, vil det også i framtiden være behov for midlertidig botilbud. Trygghet og sikkerhet for beboerne må ha høy prioritet.

Arbeid og aktivitet

Personer som har stått lenge utenfor arbeidslivet kan ha vansker med å komme i arbeid, og personer med langvarig, kronisk ruslidelse kan i tillegg mangle erfaring fra arbeidslivet. Byrådet har fremmet en rekke tiltak for å styrke individuelle rehabiliteringsforløp for rusavhengige. Som følge av byrådets prioritering av rehabiliterende tiltak i rusfeltet har byrådet etablert et ambuleringende IPS-team (Individual Placement and Support). IPS er en kunnskapsbasert metode som bidrar til at mennesker med moderate til alvorlige psykiske lidelser og/eller rusmiddelavhengighet kan nyttiggjøre seg egen arbeidsevne og komme i ordinært lønnet arbeid.

Byrådet støtter utviklingen av et brukerstyrt hus i Bergen sentrum. Tiltaket, et ideelt A/S som er eid av tre brukerorganisasjoner, har navnet «Huset Bergen». Huset Bergen skal arbeide med å redusere helsemessige og sosiale skader og problemer forbundet med rusmiddelbruk, arbeide recoveryorientert og jobbe for den enkelte brukers rettigheter, myndiggjøring og tilfriskning. Tiltaket skal bidra til en sosial regulering i og av nærmiljøet ved miljøvandring med ansatte og frivillige for å fremme medborgerskap og medansvar. Tiltaket skiller seg fra ordinære lavterskeltilbud ved at det er brukere som eier - og styrer det. Det innebærer blant annet at brukere som oppsøker og finner sin tilhørighet i tiltaket vil få innflytelse på innholdet i tjenesten, og ikke minst muligheten til selv å engasjere seg i utviklingen og driften av tiltaket. Tiltaket har likheter med de kommunale MO-sentrene blant annet ved at de bygger på samme grunnleggende ide: gjennom inkludering og medborgerskap fremme mestring, håp, muligheter og gi bistand til dem som ønsker og trenger det.

Skadereduksjon

Å redusere risiko for skadelige følger av rusbruk, er bakgrunnen for byrådets satsing på tiltak som MO-sentre, brukerrum, Tverrfaglig overdoseteam og andre tiltak i Handlingsplan for forebygging av overdoser- og overdødsfall. Mennesker som sliter med rusavhengighet skal kunne leve verdige liv, og den hjelpen de får i MO-sentrene skal støtte opp om deres egen evne til mestring og selvstendighet.

Byrådets satsing på rehabiliterende tiltak betyr at de skadereduserende tjenestene skal ha mer fokus på å motivere brukere til deltakelse i aktiviteter. En helhetlig tilnærming er grunnlaget for gode kommunale tjenester. Dette innebærer til et strukturert samarbeid mellom den enkelte bruker og både kommunale og ideelle tilbydere av lavterskel aktiviteter.

Vold i rusmiljøet

Adferden enkeltpersoner i rusmiljøet utviser kan virke skremmende og skaper utrygghet både innad i miljøet og for omgivelsene. Byrådet har etablert prosjektet Sent ute der formålet er å bidra til at personer som oppholder seg på de åpne russcenene, og preger miljøet der i negativ retning, tilbys gode koordinerte og samordnede tjenester. Komplekse saksfelt der ulike instanser som arbeider utfra forskjellig lovgrunnlag er involvert, er særlig utfordrende. Samarbeid mellom kommune, politi og spesialisthelsetjenesten er avgjørende for å få til gode forløp. Det er etablert flere samarbeidsflater mellom kommunen, politiet og Helse

Bergen HF på individnivå for å imøtegå problemstillingen. Det er videre opprettet krisesentertilbud for personer i aktiv rus.

Tidlig innsats

Det rapporteres at ungdom i større grad enn tidligere opplever utfordringer knyttet til sin psykiske helse. For noen leder livsutfordringer til eksperimentering med rusmidler. Utekontakten har et særlig søkelys på å legge til rette for tidligere identifisering, innsats og oppfølging av utsatte ungdommer. Det jobbes aktivt og tverretatlig på individ og gruppenivå for å forebygge problemutvikling i forhold til rus, psykisk helse og kriminalitet. Gjennom oppsøkende sosialt arbeid etablerer Utekontakten kontakt med risikoutsatte unge. Formålet er å avdekke hjelpebehov, motivere til endring, og sikre at barn og unge får tilbud om hjelp og behandling.

Stortinget vedtok 7. juni 2021 ny § 3-9 b i lov om kommunale helse- og omsorgstjenester, om etablering av Rådgivende enheter for russaker i kommunene. Denne enheten skal ha ansvaret for å møte personer når oppmøte for enheten er satt som vilkår for en bestemt strafferettslig reaksjon. Byrådet har vurdert at samarbeidet som må etableres i forbindelse med iverksetting av enheten allerede foreligger i det eksisterende Tidlig Ute samarbeidet mellom Utekontakten, Vest politidistrikt og Helse Bergen HF. Rådgivende enhet for russaker i Bergen kommune er derfor lagt til Etat for barn og familie ved Utekontakten, som har det faglige ansvaret for å utvikle denne lovpålagte tjenesten i tråd med de faglige anbefalingene og standardene som kommer frem i nasjonale rutiner og retningslinjer.

Menneskehandel

Ivaretagelse av mulige ofre for menneskehandel koordineres av tverretatlig operativt team ved Utekontakten. Det er ikke avsatt egen stilling til formålet, men er del av ansvarsområdet til medarbeider. I april 2019 vedtok Bergen bystyre «Et liv i frihet – Plan mot menneskehandel 2019 – 2023». Planen danner grunnlag for prioritering av kommunens innsats på området. Innføring av tiltak som krever økt bevilgning, inkludert etablering av stillinger som skal iverksette planens øvrige tiltak, vil byrådet vurdere i forbindelse med fremtidige budsjettframlegg.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En rettferdig og inkluderende by	Bedre helsetjenester til rusavhengige personer	Antall konsultasjoner i helserom	2 200	2 300	2 400	2 400
	Flere personer med rusutfordringer skal ut i ordinært arbeid	Antall personer som går ut i ordinært arbeid med bistand fra IPS-jobbspesialist		60,0 %	60,0 %	60,0 %
	Styrke arbeidet med rehabilitering for rusavhengige	Andelen utnyttede plasser i aktivitetssentre i regi av NAV sosialtjeneste	95,0 %	95,0 %	95,0 %	95,0 %
		Antall personer som innvilges opphold i rehabiliteringsinstitusjon årlig	23	40	40	40
		Gjennomsnittlig botid i rehabiliteringsinstitusjon (mnd.)	3,8	4,0	5,0	5,0

Virkemiddel for å nå mål

Bruker- og pårørende perspektiv

For å løfte frem bruker/pårørende-stemmene i rusfeltet har byrådet etablert et ruspolitisk råd. Rådet har gitt gode innspill til byrådet og bystyret i saker som omhandler rusfeltet. Ved siden av å fortsette å ansette flere personer med brukerfaring i tjenestene har byrådet besluttet å videreføre ruspolitisk råd.

Samarbeid med frivillige og ideelle organisasjoner

Byrådet gir årlige tilskudd til frivillig sektor til uløste oppgaver innenfor ulike felt. Vi trenger et rikt og bredt organisasjonsliv for at Bergen skal være et godt sted å bo. Det frivillige arbeidet er med på å gi mening i tilværelsen, og nettopp derfor er det også et viktig arbeid innenfor rusfeltet. I handlingsplanen mot åpne russcener stilles det krav til ivaretagelse av nærmiljøet tjenestene etablerer seg i. Byrådet ønsker ikke en fortetting av tjenester i umiddelbar nærhet av åpne russcener slik at flere brukere trekkes til området.

Økt sikkerhet og kvalitet i midlertidige botilbud

Byrådet satser på tett individuell oppfølging av personer som bor i midlertidige botilbud. Bostedsløse kartlegges ift. livssituasjon og fungering med mål om å fremskaffe best mulig tilpasset botilbud. Sikkerheten i de to private midlertidige botilbudene oppskaleres med stasjonær vektertjeneste inntil et døgnbemannet tilbud i kommunal regi er på plass.

Samhandling på tvers av etater og instanser

Videreføring av samarbeid mellom kommunen og Helse Bergen HF er av stor betydning for å for å sikre sammenhengende helse- og omsorgstjenester. Som likeverdige partnere med felles eierskap og ansvar for ruspasientene vil en sikre innovasjon og implementering av nye virksomme tiltak. Styrket arbeid med rehabilitering for rusavhengige er et felles mål for alle kommunale tjenester som tilbys rusavhengige personer. Dette innebærer å motivere til tverrfaglig spesialisert rusbehandling, opphold i rehabiliteringsinstitusjoner og deltakelse i tilrettelagte arbeids- og aktivitetstiltak. Målet er at brukerne møter recovery-orienterte ansatte

i alle tjenester. Koordinert samarbeid og samhandling med spesialisthelsetjeneste og politiet er i tillegg avgjørende både for å håndtere utfordringer med åpne russcener.

Menneskehandel

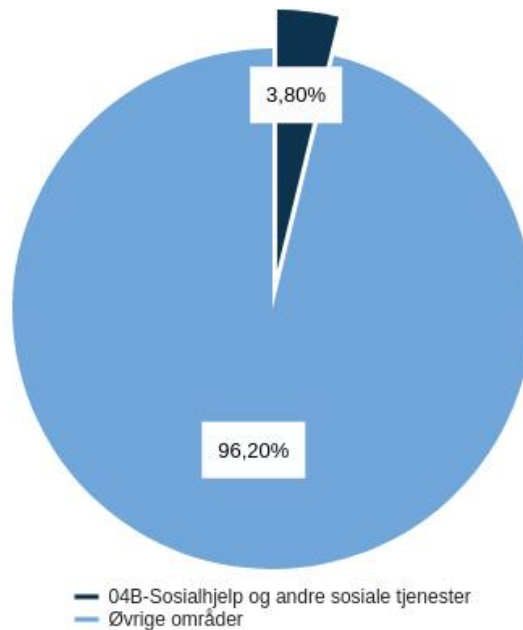
Byrådet skal iverksette tiltakene i Et liv i frihet – Plan mot menneskehandel 2019-2023 i planperioden.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
Antall personer i gruppen rusavhengige og bostedsløse med individuell oppfølging i egen bolig	542	645	600	600	600	600	600	
Årlig besøk i MO-sentrene	34 444	68 550	68 500	68 500	68 500	68 500	68 500	

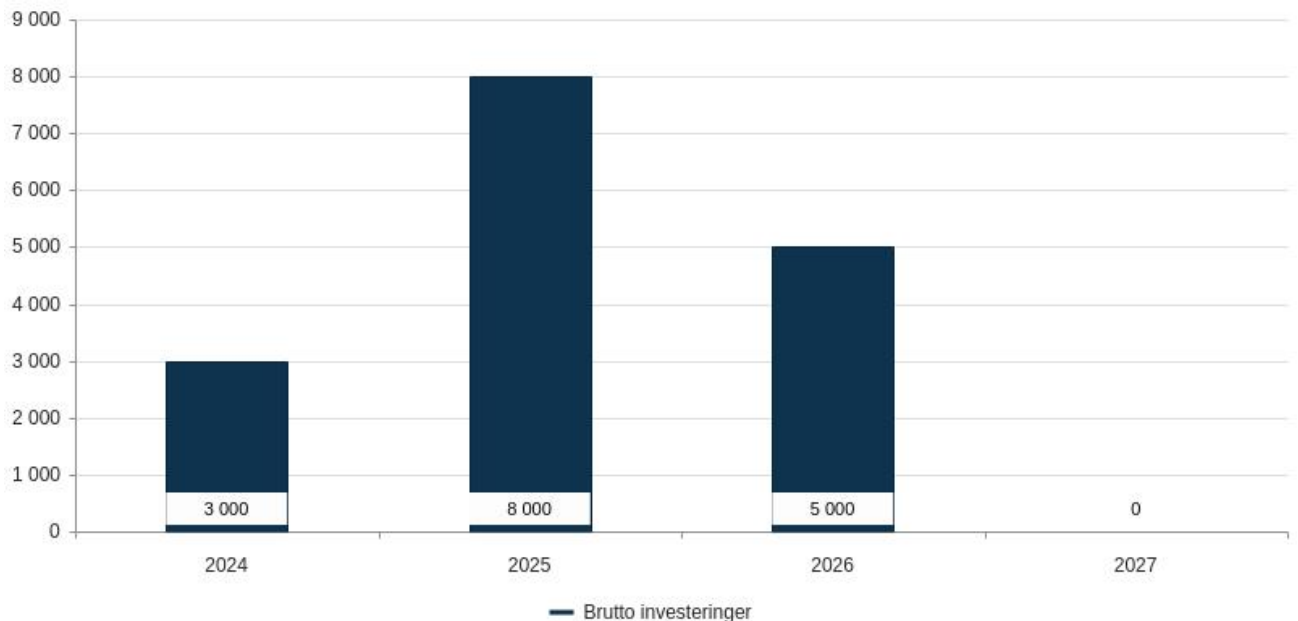
04B-Sosialhjelp og andre sosiale tjenester

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter tjenester som blir gitt av sosialtjenesten ved de lokale NAV kontorene, og som gir støtte og oppfølging til de med minst. Tjenesteområdet omfatter sosial rådgivning og veiledning, økonomisk sosialhjelp, kvalifiseringsprogrammet, aktivitetsplikt,

særlige tiltak for rusmiddelbrukere, gjeldsrådgivning, midlertidig botilbud til bostedsløse og oppfølgingstjenester for at flere skal kunne bo i egen bolig.

Videre omfatter tjenesteområdet drift av Kriesesenter for Bergen og omegn. Kriesesenteret skal sikre et godt og helhetlig kriesesentertilbud til personer utsatt for vold eller trusler om vold, og som har behov for rådgivning eller et trygt midlertidig botilbud. Kommunen har avtale med 17 omegnskommuner om drift av Kriesesenter for Bergen og omegn. Kriesesenteret har separat bolig for kvinner og menn. I tillegg driftes egne plasser for personer i aktiv rus.

Bergen kommune har et helhetlig behandlingstilbud for familier i Bergen som lever med vold. Den kliniske virksomheten utføres av psykologer og består av individuell behandling, partnersamtaler, familiesamtaler og ulike gruppetilbud. Behandlingstilbudet gis både til voldsutøver og de som utsettes for vold i nære relasjoner.

Hovedprioriteringer

En by bør måles på hvordan den behandler mennesker i vanskelige livssituasjoner. For byrådet er det viktig å prioritere dem som mest av alt trenger kommunen. Budsjettet bidrar til å bedre levekårene for vanskeligstilte, gjennom sosial og økonomisk trygghet, tilknytning til arbeidslivet og aktiv deltakelse i samfunnet. Byrådet fortsetter arbeidet med å bekjempe fattigdom gjennom bruk av kvalifiseringsprogram og andre arbeidstiltak, universelle velferdsordninger og økte livsoppholdssatser for sosialhjelp. Budsjettet legger grunnlaget for fortsatt tett og effektiv sosialfaglig oppfølging av sosialhjelpsmottakerne, å bedre levekårene for vanskeligstilte og å bidra til sosial og økonomisk trygghet.

Satsingen på kommunale arbeidstiltak vedvarer. Tiltak som NorA, som tilbyr språkoplæring og et sosialt felleskap, bidrar til å få flere over i en stabil tilknytning til arbeidslivet. Sosialtjenesten har også tiltak for unge som står utenfor arbeidsliv eller utdanning.

Byrådets mål er at Bergen skal være en god by å bo og vokse opp i, uavhengig av sosial eller økonomisk bakgrunn. Byrådet vil videreføre og utvikle tiltak som hindrer fattigdom og utenforskap, og som fremmer like muligheter for alle. Dette medfører tiltak som inkluderer flere i arbeid og gir flere mulighet til å delta i felleskapsarenaene. Samtidig må ytelser være på et nivå som gir de som har behov for det nok til å kunne dekke sine utgifter til livsopphold.

Byrådet foreslår å prisjustere livsoppholdssatsene for sosialhjelp for 2024, for å ivareta sosialhjelpsmottakeres kjøpekraft i en periode preget av høy prisvekst. Byrådet har gjennom perioden prioritert en kraftfull økning av livsoppholdssatsene, som nå er landets høyeste. Styrkingen vedvarer i årets forslag til budsjett.

Sosialhjelpsbudsjettet styrkes også på grunnlag av økning i antall klienter. Det er utfordrende å lage en prognose på antall klienter med den sterke prisveksten og flyktningestrømmen fra Ukraina. Livsoppholdssatsene ble økt med omtrent 10% i 2023, og tilpasning av rammen til økonomisk sosialhjelp på bakgrunn av økt antall klienter er beregnet. Det legges til grunn 7 700 klienter for 2024 og kommende år. Byrådet foreslår at budsjettet styrkes i tråd med oppdaterte prognoser.

Byrådet prioriterer å legge til rette for flere deltakere i kvalifiseringsprogrammet. Det forventes en økning i antall deltakere målt mot antall deltakere som lå inne i tidligere handlings- og økonomiplan. Det forventes 730 deltakere på årsbasis i kvalifiseringsordningen i kommende periode.

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by, hvor det er godt å bo for alle uavhengig av økonomi, sosial bakgrunn, funksjonsnivå, livssyn og religiøs tilhørighet.

Byrådet vil kjempe for likestilling, og ingen skal diskrimineres eller bli trakassert på bakgrunn av kjønn, etnisitet, religion, funksjonsevne, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk eller seksuell orientering. Som menneskerettighets by vil byrådet legge menneskerettighetene til grunn for hele kommunens virksomhet.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	825 954	825 954	825 954	825 954
Sum Lønns- og prisvekst mv.	34 640	33 918	33 918	33 918
Sum Tekniske justeringer	1 116	1 116	1 116	1 116
Sum Utgående engangstiltak	-9 389	-9 389	-9 389	-9 389
Prisjustering og diverse endringer	26 367	25 645	25 645	25 645
Konsekvensjustert ramme	852 321	851 599	851 599	851 599
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
NorA - styrkning av arbeidstiltak	2 000	0	0	0
Prisjustering livsoppholdssatser økonomisk sosialhjelp	30 100	30 100	30 100	30 100
Tilpasning til aktivitetsnivå økonomisk sosialhjelp	40 000	40 000	40 000	40 000
Økt deltakelse i Kvalifiseringsordningen	10 000	10 000	10 000	10 000
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	82 100	80 100	80 100	80 100
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Kvalifiseringsprogram	1 500	1 500	1 500	1 500
Tilpasning til aktivitetsnivå økonomisk sosialhjelp	25 783	25 783	25 783	25 783
Økt deltakelse i Kvalifiseringsordningen	12 460	12 460	12 460	12 460
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	39 743	39 743	39 743	39 743
Nye tiltak				
Bergen Røde Kors - Norsktraining	100	100	100	100
Det jødiske samfunn i Bergen	150	150	150	150
Fellesverket - økt tilskudd	500	500	500	500
Norsk Folkehjelp Bergen (977257131) – DiMe-prosjektet	750	750	750	750
Omdisponering tilskuddslisten	446	446	446	446
Årlig prisjustering av livsoppholdssatsene i økonomisk sosialhjelp	7 500	7 500	7 500	7 500
Sum Nye tiltak	9 446	9 446	9 446	9 446
Kutt				
Bergen Røde Kors – Flyktningsguide	-500	-500	-500	-500
Markering av den internasjonale migrasjonsdagen	-72	-72	-72	-72
Omdisponering tilskuddslisten	-396	-396	-396	-396
Reversering av ekstra strømstøtte	-8 000	-8 000	-8 000	-8 000
Sum Kutt	-8 968	-8 968	-8 968	-8 968
Nye tiltak og realendringer budsjett	122 321	120 321	120 321	120 321
Ramme 2024-2027	974 642	971 920	971 920	971 920

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett

NorA - styrkning av arbeidstiltak

NorA (Norsk og arbeid) er et tiltak for å gi innvandrere (primært flyktninger) arbeids- og språktraining. Tiltaket sees i sammenheng med satsninger i Handlingsplan mot fattigdom i Bergen kommune. NorA drifter kvalifiseringsprogram for deltakere fra alle NAV kontorene.

Byrådet foreslår å opprettholde tilbudet, og styrke budsjettet ut 2024.

Prisjustering livsoppholdssatser økonomisk sosialhjelp

I 2023 vedtok bystyret i forbindelse med Revidert budsjett å prisjustere livsoppholdssatsene. Bergen kommune justerte satsene med virkning fra 01.07.23 og overføring fra staten på kr. 15,05 mill. fra staten til økte satser er i sin helhet anvendt til å prisjustere satsene. I Bergen

ble justeringen for 2023 beregnet til å utgjøre 9,87 %. Prisjusteringen er beregnet til å koste kr. 30,1 mill. årlig fra og med 2024.

Byrådet foreslår å videreføre de økte livsoppholdssatsene, og styrke budsjett tilsvarende helårseffekt fra 2024.

Tilpasning til aktivitetsnivå økonomisk sosialhjelp

Fra november 2022 har det vært en større økning i antall klienter. Tidligere budsjett var basert på 6 750 klienter. Prognosen for mottakere av økonomisk sosialhjelp for 2023 er beregnet til 7 400 klienter, og en økning fra kr. 55 120,- i snittutbetaling pr klient til kr. 60 000,- i snittutbetaling pr. klient. Bystyret vedtok i Revidert budsjett å styrke budsjettet tilsvarende aktivitetsnivå. I etterkant tilsier oppdaterte prognoser at totalt antall klienter for 2023 vil være 7 500. Utvikling i arbeidsmarked, innvandring og endringer hos innbyggerne er vanskelig å forutse og prognosen har i seg usikkerhet.

Forhold som påvirker anslaget:

- Antall flyktninger
- Økte kostnader i samfunnet gir en økning i antall med supplerende sosialhjelp
- I beregning er det lagt inn prisvekst på livsopphold

Byrådet foreslår å styrke budsjettet tilsvarende aktivitetsnivå.

Økt deltakelse i Kvalifiseringsordningen

Kvalifiseringsprogrammet er et tilbud fra NAV om oppfølging og arbeidstrening. Målet er at innbyggere skal få nødvendig oppfølging for å komme i arbeid eller aktivitet. Fra sommeren 2023 avsluttes de første ukrainske flyktningene fra Introduksjonssenteret, og går deretter over til NAV. Dette vil være medvirkende til at antallet deltakere i kvalifiseringsprogrammet (KVP) vil kunne øke.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet for å tilrettelegge for økt aktivitet i planperioden.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Kvalifiseringsprogram

Kvalifiseringsprogrammet er et tilbud fra NAV om oppfølging og arbeidstrening. Målet er at du skal få nødvendig oppfølging for å komme i arbeid eller aktivitet. Budsjett for å dekke utgifter til deltakere i kvalifiseringsprogram (KVP) ble i 2023 justert opp på bakgrunn av økende antall deltakere. For 2024 legges det opp til 550 deltakere pr måned som da vil gi noe økte utgifter over tilført budsjett. Det er viktig at deltakerne kan få tilbud om kvalitativt gode program for å komme seg over i arbeid eller andre tiltak enn det sosialtjenesten kan eller skal tilby.

Tilpasning til aktivitetsnivå økonomisk sosialhjelp

Fra november 2022 har det vært en større økning i antall klienter. Tidligere budsjett var basert på 6 750 klienter. Prognosen for mottakere av økonomisk sosialhjelp for 2023 er beregnet til 7 400 klienter, og en økning fra kr. 55 120,- i snittutbetaling pr klient til kr. 60 000,- i snittutbetaling pr. klient. Bystyret vedtok i Revidert budsjett å styrke budsjettet tilsvarende aktivitetsnivå. I etterkant tilsier oppdaterte prognoser at totalt antall klienter for 2023 vil være 7 500. Utvikling i arbeidsmarked, innvandring og endringer hos innbyggerne er vanskelig å forutse og prognosen har i seg usikkerhet.

Forhold som påvirker anslaget:

- Antall flyktninger
- Økte kostnader i samfunnet gir en økning i antall med supplerende sosialhjelp
- I beregning er det lagt inn prisvekst på livsopphold

Byrådet foreslår å styrke budsjettet tilsvarende aktivitetsnivå.

Økt deltakelse i Kvalifiseringsordningen

Kvalifiseringsprogrammet er et tilbud fra NAV om oppfølging og arbeidstrening. Målet er at innbyggere skal få nødvendig oppfølging for å komme i arbeid eller aktivitet. Fra sommeren 2023 avsluttes de første ukrainske flyktningene fra Introduksjonssenteret, og går deretter over til NAV. Dette vil være medvirkende til at antallet deltakere i kvalifiseringsprogrammet (KVP) vil kunne øke.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet for å tilrettelegge for økt aktivitet i planperioden.

Nye tiltak

Bergen Røde Kors - Norsktrening

Byrådet øker tilskuddet til norskopplæringen i Røde kors med kr. 0,1 mill. Det har vært en kraftig økning i tilstrømningen til dette tilbudet etter flyktningkrisen i Ukraina.

Det jødiske samfunn i Bergen

Det jødiske samfunn i Bergen er en nystartet organisasjon for den jødiske minoriteten i Bergen. Byrådet foreslår et tilskudd på kr. 0,15 mill. for å sikre gruppen en møteplass.

Fellesverket - økt tilskudd

Fellesverket er et viktig tiltak for unge fra hele Bergen i Bergen sentrum. Det er nødvendig å øke tilskuddet for å opprettholde aktiviteten, og byrådet foreslår et økt tilskudd på kr. 0,5 mill. til Bergen Røde Kors - Fellesverket.

Norsk Folkehjelp Bergen (977257131) – DiMe-prosjektet

DiMe (diskrimineringshjelpen og meglingsbenken) gir råd og veiledning til personer som er utsatt for rasisme og diskriminering i Bergen. Byrådet foreslår en økning i tilskuddet for å sikre driften av tiltaket.

Omdisponering tilskuddslisten

Omdisponering tilskuddslisten. Se tilskuddslisten for å se de faktiske endringer målt mot tilskudd som ble vedtatt som del av HØP23-26.

Tjeneste-område	Tjeneste-område	Tiltak	2024	2025	2026	2027
03D	Psykisk helse	Omdisponering tilskuddslisten	250	250	250	250
04A	Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	Omdisponering tilskuddslisten	-300	-300	-300	-300
04B	Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	Omdisponering tilskuddslisten	50	50	50	50
Totalsum			-	-	-	-

Årlig prisjustering av livsoppholdssatsene i økonomisk sosialhjelp

Det legges til grunn en årlig prisjustering av livsoppholdssatsene til økonomisk sosialhjelp med 3,7 %. Prisjustering samsvarer med anslaget i revidert nasjonalbudsjett 2023 tabell 2.1.

Kutt**Bergen Røde Kors – Flyktningguide**

Byrådet foreslår redusert tilskudd til dette tiltaket grunnet mindre omfang i ordningen – særlig gjelder dette deltakere i introduksjonsprogrammet.

Markering av den internasjonale migrasjonsdagen

Byrådet foreslår å ta bort tilskuddsordning for den internasjonale migrasjonsdagen 17. desember. Det har vært få søknader til ordningen knyttet til denne dagen som kommer like før julefeiringen

Omdisponering tilskuddslisten

Omdisponering tilskuddslisten. Se tilskuddslisten for å se de faktiske endringer målt mot tilskudd som ble vedtatt som del av HØP23-26.

Tjeneste-område	Tjeneste-område	Tiltak	2024	2025	2026	2027
03D	Psykisk helse	Omdisponering tilskuddslisten	250	250	250	250
04A	Tjenester til rusavhengige og bostedsløse	Omdisponering tilskuddslisten	- 300	-300	-300	-300
04B	Sosialhjelp og andre sosiale tjenester	Omdisponering tilskuddslisten	50	50	50	50
Totalsum			-	-	-	-

Reversering av ekstra strømstøtte

Ordningen har medført en skjevhet blant sosialhjelpsmottakerne, og at en ser det formålstjenlig å øke satsene for alle sosialhjelpsmottakerne. Byrådet foreslår derfor å ta bort ordningen om ekstra utbetaling av bostøtte og andre ekstraordinære utbetalinger som strømstøtte slik at det tas med i beregningen av økonomisk sosialhjelp. Byrådet foreslår derimot en prisjustering av sosialhjelpssatser for alle mottakere.

Sammendrag budsjett

Byrådet fortsetter arbeidet med å bekjempe fattigdom gjennom økte livsoppholdssatser og bruk av kvalifiseringsprogram. Sammen med økte livsoppholdssatser har dette gitt flere et større økonomisk handlingsrom. Budsjettet legger grunnlaget for fortsatt tett og effektiv sosialfaglig oppfølging av sosialhjelpsmottakerne, å bedre levekårene for vanskeligstilte og å bidra til sosial og økonomisk trygghet.

Tilpasning til aktivitetsnivå økonomisk sosialhjelp

Det er utfordrende å lage en prognose på antall klienter med den sterke prisveksten som har vært i samfunnet og med flyktningestrømmen fra Ukraina. Livsoppholdssatsene er justert i 2023, på lik linje med statens justering av statlige satser, og tilpasning av rammen til

økonomisk sosialhjelp på bakgrunn av økt antall klienter er beregnet. Det legges til grunn 7 700 klienter for 2024 og kommende år. Byrådet foreslår at budsjettet justeres i tråd med oppdaterte prognoser.

Kvalifiseringsstønad

Byrådet foreslår å tilpasse budsjettet til kvalifiseringsstønad i tråd med forventet utvikling for kommende handlings- og økonomiplanperiode. Det forventes en økning i antall deltakere målt mot antall deltakere som lå inne i året 2024 – 2026 i vedtatt Handlings- og økonomiplan (HØP) 23-26. Det forventes 550 deltakere pr. måned / 730 deltakere på årsbasis i kvalifiseringsordningen i kommende HØP periode.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	372 301	380 312	419 360	419 360	419 360	419 360
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	75 510	71 849	96 713	93 991	93 991	93 991
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	5 511	3 598	3 785	3 785	3 785	3 785
Overføringsutgifter	449 157	436 644	524 113	524 113	524 113	524 113
Finansutgifter	10 735	8 138	8 123	8 123	8 123	8 123
Sum Driftsutgifter	913 213	900 540	1 052 094	1 049 372	1 049 372	1 049 372
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-11 605	-5 433	-5 591	-5 591	-5 591	-5 591
Refusjoner	-72 069	-55 231	-57 311	-57 311	-57 311	-57 311
Overføringsinntekter	-17 682	-11 053	-11 687	-11 687	-11 687	-11 687
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-7 265	-2 862	-2 862	-2 862	-2 862	-2 862
Sum Driftsinntekter	-108 621	-74 579	-77 452	-77 452	-77 452	-77 452
Sum	804 592	825 961	974 642	971 920	971 920	971 920

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	2 383	1 269	1 269	1 269	1 269	1 269
Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester	777 812	806 438	958 120	955 398	955 398	955 398
Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering	13 512	14 038	16 087	16 087	16 087	16 087
Fellesposter - bykassen	10 870	4 215	-835	-835	-835	-835
Sum	804 592	825 961	974 642	971 920	971 920	971 920

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Sosial rådgivning og veiledning	271 082	273 221	286 093	284 405	284 405	284 405
Støtte til krisetiltak	22 559	20 042	20 954	20 947	20 947	20 947
Kvalifiseringsordningen	137 791	150 681	185 092	184 065	184 065	184 065

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Økonomisk sosialhjelp - individrettet	373 160	382 017	482 503	482 503	482 503	482 503
Sum	804 592	825 961	974 642	971 920	971 920	971 920

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger 20-66 år (B) *) **)	7 540	7 608	6 979	6 299	7 042	6 606
Netto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr. innbygger 20-66 år (B) *) **)	2 039	2 047	2 136	2 067	2 475	2 133
Produktivitet						
Brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr. mottaker (B) *)	60 296	62 660	73 306	58 735	60 355	61 922
Dekningsgrad						
Andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde (B)	34,9 %	33,5 %	40,1 %	36,7 %	37,7 %	37,3 %
Andelen sosialhjelpsmottakere 18-24 år, av innbyggerne (19)-24 år (B)	4,5 %	4,2 %	4,0 %	4,0 %	5,5 %	4,2 %
Andelen sosialhjelpsmottakere i alderen 20-66 år, av innbyggerne 20-66 år (B)	3,5 %	3,4 %	4,0 %	3,2 %	4,0 %	3,5 %
Andelen sosialhjelpsmottakere i forhold til innbyggere i alderen 18-66 år (B) **)	3,5 %	3,5 %	3,0 %	3,6 %	4,1 %	3,5 %
Gjennomsnittlig stønadslengde for mottakere med sosialhjelp som hovedinntekt (måneder)	7,9	7,4	6,9	5,3	6,4	
Mottakere av kvalifiseringsstønad per 1000 innbyggere 20-66 år (B) **)	4,2	3,7	3,3	4,8	4,9	4,0
Grunnlagsdata (Nivå 3)						
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned (kr) *)	10 553	10 830	12 378	11 912	11 127	
Samlet stønadssum (bidrag + lån) *)	414 386 480	405 576 010	1 484 089 516	240 413 811	242 121 205	1 902 433 009
Sosialhjelpsmottakere	6 771	6 784	20 587	4 797	4 005	33 093

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Prioritet

Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger 20-66 år: Bergen har de siste årene gått opp i netto driftsutgifter til sosialtjenesten. Dette kommer av at Bergen har hatt en betydelig økt satsing på rusomsorg. Av de største byene så er det Bergen som har de høyeste netto driftsutgiftene til sosialtjenesten pr. innbygger.

Netto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr. innbygger 20-66 år: Bergen har lavest netto driftsutgifter sammenlignet med de 3 andre største byene i Norge og ligger også under snittet for ASSS kommunene. Lave snittutbetalinger på grunn av lav andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntekt samt effektiv forvaltning av sosialhjelpsbudsjettet bidrar til dette.

Produktivitet

Brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr. mottaker: Her ligger Bergen under Oslo men over Stavanger og Trondheim samt rett over snittet for ASSS. Dette kommer i av at vi har en høyere sosialhjelpsats enn alle de andre storbyene.

Dekningsgrad

Andel mottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde: Bergen har den laveste andelen med hovedinntekt sosialhjelp på 33,5 % av alle mottakere. De fleste som får supplerende sosialhjelp, har trygd som hovedinntekt. Dette trekker også opp stønadslengden generelt på økonomisk sosialhjelp i Bergen.

Andel sosialhjelpsmottakere pr. innb. 18-24 år: Bergen ligger på snittet for ASSS kommunene på denne indikatoren og har hatt en nedgang det siste året. Satsing på denne aldersgruppen i sosialtjenesten har medført at det er en nedgang av ungdommer som mottar økonomisk sosialhjelp.

Andel sosialhjelpsmottakere pr. innb. 20-66 år: Bergen ligger rett under snittet på denne indikatoren for ASSS kommunene, og har også her hatt en nedgang fra 2021.

Gjennomsnittlig stønadslengde for mottakere med hovedinntekt sosialhjelp: Her ligger Bergen høyest men har gått noe ned fra 2021. Stønadslengden må ses i sammenheng med at Bergen har en lavere andel med sosialhjelp som hovedinntekt enn de fleste andre storbyer. Bergen har over tid jobbet godt med mottakere av økonomisk sosialhjelp og det er foretatt grundige kartlegginger. Vi vurderer at dette er noe grunnen til at Bergen har gått ned på antall mottakere av økonomisk sosialhjelp, men da går også stønadslengden opp da de sosialtjenesten sitter igjen med trenger lengre tid for å komme seg ut i arbeid eller tiltak.

Mottakere av kvalifiseringsstønad pr. 1000 innbyggere 20-66 år. Antallet mottakere i Bergen ligger rett under snittet i ASSS-nettverket.

Grunnlagsdata

Gjennomsnittlig utbetaling pr. stønadsmåned: Bergen ligger under snittet for ASSS kommunene. Dette kommer igjen av den lave andelen med hovedinntekt sosialhjelp.

Samlet stønadssum: I Oslo har samlet stønads sum gått opp fra 1352,3 mill. i 2021 til 1484,1 i 2022. I Stavanger har stønads summen gått opp fra 216,4 mill. i 2021 til 242,1 mill. i 2022. I Trondheim har stønads summen gått ned fra 241 mill. i 2021 til 240,4 mill. i 2022. Bergen har gått ned fra 414,4 i 2021 til 405,5 i 2022. Nedgangen skyldes en kortere stønadslengde blant mottakerne av økonomisk sosialhjelp.

Sosialhjelpsmottakere: Antall mottakere i Bergen er stabilt i forhold til 2022. I Oslo har antallet mottakere gått opp med 1072 mottakere, Stavanger har gått opp med 236 mottakere, mens Trondheim gikk ned med 89 mottakere. Så langt i 2023 ser vi en større økning i antallet mottakere av økonomisk sosialhjelp i Bergen.

Utfordringer og strategi

I perioden 2015-2022 ble det registrert 17 968 nye unike mottakere av økonomisk sosialhjelp ved sosialtjenesten i Bergen. Netto økning i antallet sosialhjelpsmottakere fra 2015 til 2022 var i Bergen 104 personer i denne perioden. Til sammenligning var økningen i samme periode 1419 personer i Oslo, 46 personer i Trondheim og 609 personer i Stavanger.

Sosialtjenesten i Bergen har relativt sett hatt gode resultater når det gjelder å bistå brukere til å bli uavhengige av sosialhjelp. Stikkord for innholdet i arbeidet er:

- Tett sosialfaglig oppfølging og individuelt tilpassede tiltak.
- Aktiv bruk av vilkår etter loven for ytelser og oppbygging av arbeidsrettede tiltak.
- FIA (Folk i arbeid) for å gi reelt arbeidsrettet innhold i aktivitetsplikten.
- Bruk av statlige tiltak i NAV.
- KVP tiltakene Ny Sjanse og NorA er arbeidsrettede tiltak for brukere med innvandrerbakgrunn.

Sosialhjelpsutgiftene bestemmes av antall mottakere og stønadslengder samt av nivået på sosialhjelpen. Sosialhjelps nivået fastsettes av den enkelte kommune. De fleste kommunene følger de veiledende statlige normene for livsopphold. Fra 1. mars 2020 fragikk Bergen kommune de statlige veiledningssatsene og har nå landets høyeste sosialhjelpssatser.

Byrådet legger til grunn for budsjettet et fortsatt godt arbeidsmarked.

I 2022 ble det utbetalt kr. 405,6 mill. brutto i økonomisk sosialhjelp i Bergen. I Oslo ble det utbetalt ca. 1484,1 mill., Trondheim 240,4 mill. og i Stavanger 242,1 mill. Netto utgifter til sosialhjelp pr. innbygger var i 2022 i Bergen kommune kr. 2 047 mens den for Oslo var kr. 2 136, Stavanger kr. 2 475 og i Trondheim kr. 2 067.

Vi har de senere årene hatt en nedgang i antallet mottakere av økonomisk sosialhjelp, mens vi nå i 2023 ser en større økning i antallet. Denne trenden er lik over hele landet. Årsaken til dette er økte priser på mat, rente og strøm som gjør arbeidet mot fattigdom særlig viktig fremover. Det er også en betydelig økning av antallet flyktninger.

NAV sine digitale selvbetjeningsløsninger for kommunene har medført at brukere kan søke digitalt om økonomisk sosialhjelp. Andelen digitale søknader var ca. 71 % i 2022.

I 2021 var det 1 287 husholdninger med 2 367 barn som mottok økonomisk sosialhjelp i Bergen. Tilsvarende tall i 2022 var 1 175 husholdninger med 2 142 barn. Samtidig ser vi en økning så langt i 2023 i antallet barnefamilier som mottar økonomisk sosialhjelp.

Byrådet gir årlige tilskudd til frivillig sektor til uløste oppgaver innenfor ulike felt. Byrådet ønsker et rikt og bredt organisasjonsliv for at Bergen skal være et godt sted å bo. Det frivillige arbeidet er med på å gi mening i tilværelsen, og nettopp derfor er det også et viktig forebyggende arbeid. Frivillige organisasjoner og menigheter er viktige verdiformidlere, og deres arbeid anerkjennes ved økonomisk støtte fra kommunen.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En rettferdig og inkluderende by	55 % av kvalifiseringsprogrammene skal inneholde statlige tiltak	Andel deltakere med statlige tiltak i kvalifiseringsprogrammet	37,5 %	35,0 %	55,0 %	55,0 %
	Flere i arbeid og aktivitet, færre på stønad	Antall deltakere som har deltatt i kvalifiseringsprogrammet	803,0	730,0	730,0	730,0
	Gjennomsnittlig botid i midlertidig botilbud (mnd.)	Gjennomsnittlig oppholdstid i midlertidig botilbud skal ikke overstige 2,8 mnd.	0,0	3,5	2,8	2,8
	Minst 70% av søknader om økonomisk sosialhjelp skal fremsettes i den digitale løsningen	Andel digitale søknader om økonomisk sosialhjelp	71,0 %	73,0 %	70,0 %	70,0 %
	Reduksjon av stønadslengde for brukere i alderen 18-24 år som mottaker økonomisk sosialhjelp	Gjennomsnittlig stønadslengde mottakere 18-24 år	4,7	4,7	4,5	4,5

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat							Beskrivelse
	2021	2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	
Andel sosialhjelpsmottakere med sosialhjelp som hovedinntektskilde (%)	35,3 %	39,0 %	39,0 %	39,0 %	39,0 %	39,0 %	39,0 %	
Antall nyregistrert klienter med utbetaling	0	0	0	2 300	2 300	2 300	2 300	
Antall sosialhjelpsmottakere	6 747	6 900	6 750	7 700	7 700	7 700	7 700	
Brutto driftsutgifter til økonomisk sosialhjelp pr. mottaker	57 907	53 700	58 250	63 000	63 000	63 000	63 000	
Gjennomsnittlig stønadslengde (mnd)	5,2	4,9	4,8	4,8	4,8	4,8	4,8	

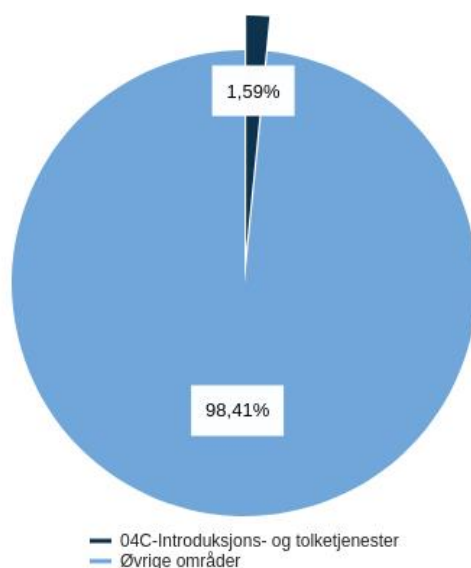
Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2024-27	
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin. prosjektutgift	Netto	2024	2025	2026		2027
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Krisesenter for Bergen og omegn - prosjektutvikling	2026		IA	20,9	0,0	20,9	3,0	8,0	5,0	0,0	16,0
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			0,0	20,9	0,0	20,9	3,0	8,0	5,0	0,0	16,0

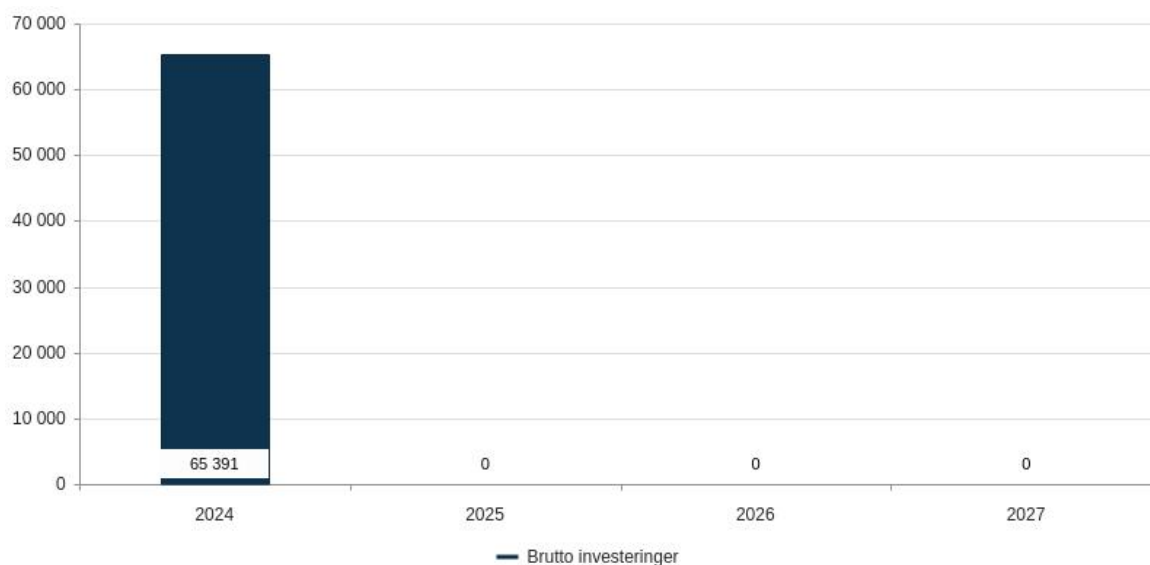
04C-Introduksjons- og tolketjenester

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Bergen skal være en god, rettferdig og inkluderende by.

Nyankomne innvandrere og flyktninger er samlet i tjenesteområdet Introduksjons- og tolketjenester. Tjenestene omfatter bosetting av nyankomne flyktninger, opplæring i norsk og samfunnskunnskap, grunnskoleopplæring for voksne, introduksjonsprogram og tolketjenester.

Flyktninger og tidligere asylsøkere som er bosatt med offentlig hjelp har rett og plikt til introduksjonsprogram jfr. lov om integrering. Dette gjelder også familiegjenforente med

denne gruppen. Dette gjelder også personer som omfattes av ordningen med midlertidig kollektiv beskyttelse. For flyktninger fra Ukraina finnes det et eget midlertidig regelverk.

Voksne innvandrere mellom 18 og 67 år som har en oppholdstillatelse som danner grunnlag for varig opphold i Norge, har plikt og/eller rett til norskopplæring jf. lov om integrering, og Bergen kommune plikter å gi et tilbud om opplæring innen tre måneder etter at det er fremsatt krav om dette.

Læringsssenteret for norsk og samfunnskunnskap og Introduksjonssenteret forvalter de lovbaserte ordningene. Læringsssenteret gir også norskopplæring til betalings elever som faller utenfor ordningen med rett til norskopplæring. Fra 2022 er Grunnskolen for voksne skilt ut som en egen enhet i Etat for inkludering.

Tolketjenesten yter tolketjenester til personer som mangler språkfelleskap med tjenesteyter i de kommunale tjenestene. Det selges også tjenester til oppdragsgivere utenfor kommunen, dersom det er kapasitet til det.

Hovedprioriteringer

Bergen kommune skal være en trygg havn for mennesker på flukt. Byrådet mener Bergen bør ta vår del av ansvaret for å bosette flyktninger, og har et ønske om at både Bergen og Norge kan ta et ansvar for mennesker på flukt. Byrådet mener at en mangfoldig by er en bedre by, og har derfor tatt imot flere flyktninger enn noen gang. Vi ser muligheter i at verden kommer tettere på oss, og har rigget tjenestene til nyankomne innvandrere og flyktninger til å gi en best mulig språkopplæring og forberedelse til videre utdanning og arbeidsliv.

Den russiske invasjonen av Ukraina 24. februar 2022 gjør at millioner av ukrainere har behov for beskyttelse utenfor hjemlandet sitt. Allerede uken etter invasjonen startet Bergen å ta imot ukrainske flyktninger og i 2022 vokste den ukrainske befolkningen i Bergen fra 398 til 1518 personer. I 2023 fortsetter økningen i tallet på ukrainere. Den første tiden oppholdt de fleste seg i akuttinnkvarteringer eller hjemme hos de som åpnet hjemmene sine for flyktningene. Etter hvert som utlendingsmyndighetene har gitt ukrainere midlertidig kollektiv beskyttelse er mange blitt bosatt på ordinær måte. Både Bergen kommune og frivilligheten har gjort en stor innsats for at vi har lyktes med dette.

I 2022 var Etat for inkludering dimensjonert for å bosette og gi kvalifisering for 175 flyktninger. Ved utgangen av 2022 var over 750 bosatt. I 2023 er arbeidet styrket gjennom samarbeid med Etat for bygg og eiendom, Etat for boligforvaltning og Boligetaten.

Behovet for bosetting av flyktninger er vanskelig å forutsi og er preget av store svingninger. Anmodningen om bosetting av flyktninger i 2024 kommer i november 2023, men tjenestene i dette tjenesteområdet må være forberedt på at det vil være store utfordringer knyttet til å finne boliger, gi norskopplæring, tolketjenester og arbeidskvalifisering til flyktninger også i årene fremover. De fleste ukrainerne som kommer har videregående eller høyere utdanning med seg. Det å inkludere denne gruppen i arbeidslivet gir både utfordringer og muligheter for tjenestene våre.

Byrådet har opprettet et eget Ressurssenter for flyktninger i regi av Kulturetaten der flyktninger har fått mat, hentet klær i gratisbutikken eller deltatt i et mangfold av aktiviteter. Senteret drives i stor grad av flyktningene selv i samarbeid med kommunalt ansatte. Tilbudet er unikt i Norge, og er for alle nyankomne flyktninger.

Nærheten til konfliktområdet i Ukraina gjør at det kommer flere sårbare flyktninger til Bergen. Dette gjelder barn, eldre, krigsskadde og personer med kroniske lidelser og mennesker med

behov for akutt behandling eller store omsorgsbehov. Byrådet har opprettet et prosjekt som samordner bosetting av denne gruppen og lykkes med å bosette mange flere med kortere ventetid enn tidligere. Dette vil videreføres i 2024.

Bergen bosetter også flyktninger fra andre konfliktområder og det er viktig for byrådet at personer med beskyttelsesbehov fra andre land også får best mulig hjelp.

I 2024 åpner Bergen inkluderingscenter på Landås. Det nye senteret skal, i tillegg å huse tjenestene knyttet til inkludering av flyktninger og innvandrere, være et senter for hele Bergen. Dette blir et anlegg som byrådet har ambisjoner om at skal være fylt med aktivitet hele uken. Bygget har en inkluderende arkitektur, og skal legge til rette for sosial bærekraft og lokale møteplasser for brukerne av bygget og nærmiljøet på Landås.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	296 101	296 101	296 101	296 101
Sum Lønns- og prisvekst mv.	21 201	20 657	20 657	20 657
Sum Tekniske justeringer	-371	-371	-371	-371
Sum Utgående engangstiltak	-53 721	-46 984	-46 984	-46 984
Prisjustering og diverse endringer	-32 891	-26 697	-26 697	-26 697
Konsekvensjustert ramme	263 210	269 404	269 404	269 404
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Grunnskolen for voksne - økt husleie	500	0	0	0
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	500	0	0	0
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Bergen inkluderingscenter - drift	-19 776	-47 460	-47 460	-47 460
Etat for inkludering: flytting til Bergen inkluderingscenter på Landås	-600	-600	-600	-600
Etat for inkludering: reversering av reduksjon i rammen fra 2022	0	-4 942	-9 884	-9 884
Korrigeringsbudsjett - Tolketjenesten	120	120	120	120
Nedjustering i lys av reduksjon i integreringstilskudd	-5 000	-13 700	-13 700	-13 700
Økte utgifter ved Etat for inkludering som følge av krigen i Ukraina	3 000	3 000	0	0
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	-22 256	-63 582	-71 524	-71 524
Nye tiltak				
Bergen inkluderingscenter - drift	12 900	18 100	18 100	18 100
Sum Nye tiltak	12 900	18 100	18 100	18 100
Nye engangstiltak				
Bergen inkluderingscenter - drift	500	0	0	0
Økte utgifter ved Etat for inkludering som følge av krigen i Ukraina	113 156	29 300	0	0
Sum Nye engangstiltak	113 656	29 300	0	0
Kutt				
Sum Kutt	0	0	0	0
Nye tiltak og realendringer budsjett	104 800	-16 182	-53 424	-53 424
Ramme 2024-2027	368 010	253 222	215 980	215 980

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett

Grunnskolen for voksne - økt husleie

Byrådet foreslår en videreføring av bevilgning i revidert budsjett knyttet økte husleiekostnader ved Grunnskolen for voksne.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Bergen inkluderingscenter - drift

Den tidligere lærerskolen på Landås skal bli et inkluderingscenter for hele Bergen, med utstrakt sambruk mellom tjenestene som jobber med å ta imot nyankomne flyktninger og innvandrere, idrett, kultur, helse og nærmiljø. Bergen inkluderingscenter er et pilotprosjekt for det internasjonale programmet Building Dignity, som drives av Raftostiftelsen og andre menneskerettighetsentre. Programmet handler om hvordan de bygde omgivelsene påvirker menneskerettighetene.

Byrådet vedtok i sak 263/23 innstilling til bystyret knyttet til drift av Bergen inkluderingscenter og foreslår å innarbeide driftskonsekvenser i tråd med innstillingen.

Etat for inkludering: flytting til Bergen inkluderingscenter på Landås

I budsjettet for 2023 var det budsjettert kr. 0,6 mill. knytter til vektertjenester; prøvedrift Bergen inkluderingscenter. Fra 2024 er budsjettmidlene ført opp under tiltaket Bergen inkluderingscenter - drift

Etat for inkludering: reversering av reduksjon i rammen fra 2022

Budsjettammen til Etat for inkludering var i 2022 beregnet ut fra en anmodning om en bosetting på 164 flyktninger i 2022. Bystyrevedtak om bosetting ble gjort i etterkant av budsjettvedtaket med en vedtatt anmodning om bosetting av 182 flyktninger. Som følge av krigen i Ukraina er anmodningen økt ytterligere til totalt 1 000 flyktninger. Kostnadsestimat knyttet for dette er skilt ut som et eget tiltak. Det økte antallet har ført til et behov for å skyve nedtrekket i handlings- og økonomiplan 22-25 til årene 2025 og 2026. Byrådet foreslår nedjusteringer av budsjettammene på tjenesteområde 04C i økonomiplanperioden for å tilpasse rammene til et normalnivå på bosetting. Se også tiltak "nedjustering i lys av reduksjon i integreringstilskudd".

Korrigerende budsjettamme - Tolketjenesten

Tolketjenesten i Bergen kommune er en stor og faglig sterk organisasjon som har investert mye i å kvalifisere tolkene som jobber der til å være rustet for å oppfylle kravene til den nye tolkeloven.

Nedjustering i lys av reduksjon i integreringstilskudd

De siste årene har vært preget av store svingninger i ankomster av flyktninger til Norge. Fra en topp i 2016 og 2017 var det flere år med lav bosetting før krigen i Ukraina endret dette bildet. Integreringstilskuddet fra staten skal gi en rimelig dekning av kommunenes utgifter til bosetting av flyktninger, og tiltaket er knyttet til situasjonen før krigen i Ukraina. Se i denne sammenheng omtale under sammendrag budsjett.

Økte utgifter ved Etat for inkludering som følge av krigen i Ukraina

Bergen kommune har som følge av krigen i Ukraina vedtatt bosetting av hhv. 1000 og 1200 flyktninger i årene 2022 og 2023. Opprinnelig bosettingsvedtak i 2022 var 182. Dette medfører ekstra kostnader ved Etat for inkludering også videre i kommende handlings- og økonomiplanperiode i form av økte lønnskostnader og utbetalinger av start- og introduksjonsstønad. Økt norsktilskudd trekker andre veien. Merbehov Etat for inkludering beregnet ut fra bosettingstall på 1200 er estimert til kr. 113 mill. i 2024.

Det er foreløpig ikke beregnet konsekvenser av høy bosetting også i 2024.

Nye tiltak

Bergen inkluderingscenter - drift

Den tidligere lærerskolen på Landås skal bli et inkluderingscenter for hele Bergen, med utstrakt samarbeid mellom tjenestene som jobber med å ta imot nyankomne flyktninger og innvandrere, idrett, kultur, helse og nærmiljø. Bergen inkluderingscenter er et pilotprosjekt for det internasjonale programmet Building Dignity, som drives av Raftostiftelsen og andre menneskerettighetscenter. Programmet handler om hvordan de bygde omgivelsene påvirker menneskerettighetene.

Byrådet vedtok i sak 263/23 innstilling til bystyret knyttet til drift av Bergen inkluderingscenter og foreslår å innarbeide driftskonsekvenser i tråd med innstillingen.

Nye engangstiltak

Bergen inkluderingscenter - drift

Den tidligere lærerskolen på Landås skal bli et inkluderingscenter for hele Bergen, med utstrakt samarbeid mellom tjenestene som jobber med å ta imot nyankomne flyktninger og innvandrere, idrett, kultur, helse og nærmiljø. Bergen inkluderingscenter er et pilotprosjekt for det internasjonale programmet Building Dignity, som drives av Raftostiftelsen og andre menneskerettighetscenter. Programmet handler om hvordan de bygde omgivelsene påvirker menneskerettighetene.

Byrådet vedtok i sak 263/23 innstilling til bystyret knyttet til drift av Bergen inkluderingscenter og foreslår å innarbeide driftskonsekvenser i tråd med innstillingen.

Økte utgifter ved Etat for inkludering som følge av krigen i Ukraina

Bergen kommune har som følge av krigen i Ukraina vedtatt bosetting av hhv. 1000 og 1200 flyktninger i årene 2022 og 2023. Opprinnelig bosettingsvedtak i 2022 var 182. Dette medfører ekstra kostnader ved Etat for inkludering også videre i kommende handlings- og økonomiplanperiode i form av økte lønnskostnader og utbetalinger av start- og introduksjonsstønad. Økt norsktilskudd trekker andre veien. Merbehov Etat for inkludering beregnet utfra bosettingstall på 1200 er estimert til kr. 113 mill. i 2024.

Det er foreløpig ikke beregnet konsekvenser av høy bosetting også i 2024.

Sammendrag budsjett

Endrede budsjettbehov for tjenester knyttet til bosetting av flyktninger har de siste årene blitt vedtatt av bystyret gjennom årlig sak om bosetting. De siste årene har vært preget av store svingninger i ankomster av flyktninger til Norge. Fra en topp i 2016 og 2017 var det flere år med lav bosetting før krigen i Ukraina endret dette bildet. Bosetting i 2022 og 2023 er historisk høy, og dette får konsekvenser videre inn i handlings- og økonomiplan 2024-2027. Utviklingen fremover vil avhenge den internasjonale situasjonen og tilstrømmingen av flyktninger til Norge.

Budsjettforslaget er basert på bosetting av til sammen 1200 flyktninger i 2023. På grunn av usikkerhet rundt bosettingsbehovet er det i budsjettet ikke regnet med en varig økt bosetting. Anmodningene om bosetting fra staten er de siste årene kommet sent på høsten og konsekvenser av fortsatt høy bosetting i 2024 og utover må oppdateres i revidert budsjett 2024 når det foreligger mer informasjon om bosettingsbehovet for 2024.

Ut fra disse forutsetningene foreslår byrådet en nedjustering av budsjetttrammene på 04C i slutten av økonomiplanperioden. Disse estimatene vil måtte revurderes fortløpende ut fra statens anmodning om bosetting av flyktninger i 2024 og årene fremover. Det fremstår som sannsynlig at bosettingsbehovet for 2024 vil bli høyere enn forutsetningene i handlings- og økonomiplan 2024-2027 og at det må gjøres budsjettjusteringer. Konsekvenser av fortsatt høy bosetting i 2024 og utover må oppdateres i revidert budsjett 2024 når det foreligger mer kunnskap.

Bergen inkluderingscenter åpner medio 2024. Den tidligere lærerskolen på Landås skal bli et inkluderingscenter for hele Bergen, med utstrakt sambruk mellom tjenestene som jobber med å ta imot nyankomne flyktninger og innvandrere, idrett, kultur, helse og nærmiljø. Byrådet vedtok i sak 263/23 innstilling til bystyret knyttet til drift av Bergen inkluderingscenter og foreslår å innarbeide driftskonsekvenser i tråd med innstillingen.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	282 125	279 084	319 675	252 223	219 923	219 923
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	78 247	90 377	89 228	44 222	39 280	39 280
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	1 390	1 985	2 100	2 100	2 100	2 100
Overføringsutgifter	43 708	28 953	28 606	26 626	26 626	26 626
Finansutgifter	28	27	27	27	27	27
Sum Driftsutgifter	405 498	400 425	439 636	325 198	287 956	287 956
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-19 421	-12 903	-13 294	-13 644	-13 644	-13 644
Refusjoner	-93 893	-88 073	-54 792	-54 792	-54 792	-54 792
Overføringsinntekter	-633	-3 348	-3 540	-3 540	-3 540	-3 540
Sum Driftsinntekter	-113 948	-104 324	-71 626	-71 976	-71 976	-71 976
Sum	291 550	296 101	368 010	253 222	215 980	215 980

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	979	2 928	2 928	2 928	2 928	2 928
Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering	287 870	288 288	365 082	250 293	213 051	213 051
Fellesposter - bykassen	2 700	4 884	0	0	0	0
Sum	291 550	296 101	368 010	253 222	215 980	215 980

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Eksamensrettet grunnskoleopplæring for voksne	72 175	68 475	72 854	72 144	72 144	72 144
Norskopplæring for voksne innvandrere	40 786	21 524	68 275	47 570	47 570	47 570
Tolketjeneste	46 802	38 313	47 544	41 550	37 380	37 380

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Introduksjonsordningen	122 688	161 851	178 122	90 743	57 671	57 671
Andre ytelser til livsopphold for flyktninger	9 531	3 309	-1 396	-1 396	-1 396	-1 396
Utgifter til asylmottak m.m.	-433	2 628	2 611	2 611	2 611	2 611
Sum	291 550	296 101	368 010	253 222	215 980	215 980

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Andre nøkkeltall						
Flyktninger - Anmodning om bosetting - antall personer	165	1 000	2 000	740	750	5 365
Flyktninger - Vedtak om bosetting - antall personer	165	1 000	2 000	740	750	5 365

Utfordringer og strategi

Å gi nyankomne en god start på det nye livet i Bergen og sikre en robust inkludering i arbeids- og samfunnsliv er den sentrale oppgaven.

Deltakerne i introduksjonsprogrammet er en sammensatt gruppe av personer med ulike arbeids- og utdanningsbakgrunn. Mange har høy utdanning fra hjemlandet eller har arbeidserfaringer som gjør at de etter kort tid i Norge kan gå over i ordinært arbeid eller utdanning. Andre kommer fra noen av de mest konfliktpregete landene i verden og har manglet muligheter til å skaffe seg en utdanning og arbeidserfaring som er relevant for det norske arbeidsmarkedet.

Gjennom å tilby deltakerne et godt individuelt tilrettelagt introduksjonsprogram gir Bergen kommune de bosatte flyktingene en mulighet til å ta del i det norske arbeidslivet. Det er av samfunnsøkonomisk betydning at kommunen klarer å hjelpe flest mulig i denne gruppen til å bli økonomisk selvstendige. Lov om integrering, som trådte i kraft ved årsskiftet 01.01.2021, åpner for å gi et mer individuelt tilrettelagt programtilbud enn tidligere. I 2022 og 2023 har et stort antall ukrainske flyktninger med midlertidig kollektiv beskyttelse startet i norskopplæring og introduksjonsprogram.

Økt tilstrømning av flyktninger fra Ukraina og innvandring fra andre land legger også press på den kommunale tolketjenesten. Denne tjenesten har opplevd økt oppdragsmengde, og i perioder har det vært vanskelig å levere tolketjenester i viktige språk som ukrainsk og arabisk. Tolketjenesten jobber systematisk for å sikre tilgang til kvalifiserte tolker til de som har behov for det.

Tjenester som gis etter integreringsloven er i stor grad finansiert med persontilskudd (integrerings- og norsktilskudd). Det er vanskelig å lage gode prognoser for inntekter når det er så stor usikkerhet i antall nyankomne flyktninger fremover. På den ene side er det behov for en stabil og robust organisasjon og tiltakspakker, mens det på den andre side er ønskelig med organisasjoner og tiltak som er fleksible til å kunne ned- og oppskaleres snarlig ved endret behov. Byrådet vil jobbe videre med rett dimensjonering av tjenestene i 2024.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En rettferdig og inkluderende by	En raus og inkluderende by for mennesker som har behov for beskyttelse. Robust tilknytning til arbeidslivet og samfunnet for alle flyktninger og innvandrere i Bergen.	Bosetning av flyktninger i tråd med bystyrets vedtak.	735	1 200	1 000	1 000
		Andel som består språkprøve på nivå A2 skriftlig.	66,0 %	80,0 %	80,0 %	80,0 %
		Andel som består språkprøve på nivå B2 muntlig.	0,0 %	90,0 %	90,0 %	90,0 %
		Antall i ordinært arbeid eller utdanning etter gjennomført introduksjonsprogram.	52,0 %	53,0 %	53,0 %	53,0 %

Aktivitet (Nøkkeltall)

Bergen Læringscenter for norsk og samfunnskunnskap

Indikatornavn	Resultat Resultat Anslag Anslag Anslag Anslag Anslag Beskrivelse							
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Antall deltakere i opplæring i norsk/samfunnskunnskap ved BLS	903	960	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500	

Grunnskole for voksne

Indikatornavn	Resultat Resultat Anslag Anslag Anslag Anslag Anslag Beskrivelse							
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Antall deltakere i opplæring ved Grunnskolen for voksne	373	364	235	235	235	235	235	

Introduksjonssenteret for flyktninger

Indikatornavn	Resultat Resultat Ansla Ansla Ansla Ansla Ansla Beskrivels							
	t 2021	t 2022	g 2023	g 2024	g 2025	g 2026	g 2027	e
Andel av totalt bosatte fordelt på boligtype - avtalt selvbosetting	5,0 %	49,0 %	35,0 %	35,0 %	35,0 %	35,0 %	35,0 %	
Andel av totalt bosatte fordelt på boligtype - bolig tildelt av boligetaten	0,0 %	0,0 %	65,0 %	65,0 %	65,0 %	65,0 %	65,0 %	
Antall aktive deltakere i introduksjonsprogram (ved årsslutt)	242	344	600	600	600	600	600	
Antall deltakere som har avsluttet introduksjonsprogram	177	144	350	350	350	350	350	
Antall familiegjenforente med flyktninger	31	35	43	25	25	25	25	
Avslutningsårsak/måloppnåelse overgang til arbeid/utdanning	49,0 %	53,0 %	53,0 %	53,0 %	53,0 %	53,0 %	53,0 %	
Totalt bosatte flyktninger på bystyrevedtak	148	735	1 200	1 000	1 000	1 000	1 000	

Tolketjenesten

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
Andel av bruk av kvalifisert tolk	69,0 %	76,0 %	77,0 %	85,0 %	87,0 %	90,0 %	90,0 %	
Andel av totalt tolkeoppdrag fordelt på oppdragstype - Telefontolking	63,0 %	65,0 %	77,0 %	80,0 %	80,0 %	80,0 %	80,0 %	
Totalt gjennomførte tolkeoppdrag	16 356	19 376	24 000	24 000	24 000	24 000	24 000	

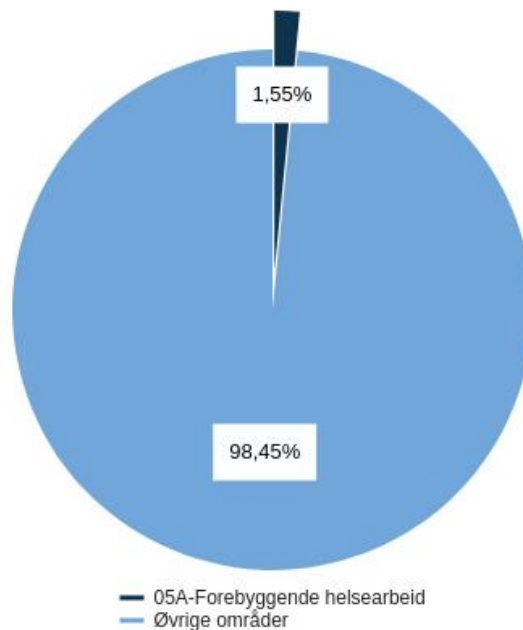
Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum	
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin. prosjektutgift	Netto	2024	2025	2026	2027	2024-27
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Bergen Inkluderingscenter	2024	BY 111-19	889,0	916,9	0,0	916,9	65,4	0,0	0,0	0,0	65,4
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			889,0	916,9	0,0	916,9	65,4	0,0	0,0	0,0	65,4

05A-Forebyggende helsearbeid

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet inkluderer følgende tjenester og særlige innsatser:

Folkehelsearbeidet utgjør summen av den kommunale innsatsen som blir gjort i alle avdelinger og tjenesteområder for befolkningens totale helsetilstand. Byrådsavdeling for helse og omsorg har et overordnet ansvar for å koordinere folkehelsearbeidet og følge med på helsetilstanden til befolkningen.

Frisklivssentralen består av flere ulike tjenester innen helsefremmende og forebyggende arbeid. De ulike tjenestene arbeider hovedsakelig på gruppe- og systemnivå og består av Frisklivssentralen, sosionomtjeneste, kreftkoordinatorer, forebyggende hjemmebesøk, rådgivningskontor for hørselshemmede og døvblinde og seniortreningen Sterk og stødig.

Senter for migrasjonshelse (SEMI) er en kommunal helsetjeneste for asylsøkere, familiegjenforente og nyankomne flyktninger. Senteret består av et tverrfaglig team med bred erfaring fra migrasjonshelsefeltet og omfatter helsesekretærer, sosionomer, leger, helsesykepleiere, psykologer og fysioterapeuter. SEMI gir tjenester til beboere i statlige mottak. De jobber også for å utvikle og dele ny kunnskap for å styrke kompetansen i migrasjonshelsefeltet i Bergen kommune. SEMI bidrar med veiledning av øvrig helsepersonell og samordning av tiltak for å gi individuelt tilpassede tjenester på riktig nivå, særlig ved bosetting av personer med nedsatt funksjonsevne eller atferdsvansker.

Miljørettet helsevern fører tilsyn med at innbyggernes miljø ikke gir negative helseeffekter. Dette inkluderer blant annet å drifte målestasjonene for luftkvalitet, vurdere helsemessige forhold i reguleringsplaner og utføre hygienekontroll av skip. Miljørettet helsevern fører tilsyn med både kommunale og private tjenestetilbud og installasjoner. Tjenesten behandler også klager på blant annet støy, lukt, luftforurensning, forurensning og forsøpling.

Smittevern skal sørge for at alle som bor eller midlertidig oppholder seg i kommunen i forbindelse med smittsom sykdom er sikret nødvendige forebyggende tiltak, undersøkelsesmuligheter, behandling og pleie utenfor institusjon, eller i sykehjem eller annen kommunal helseinstitusjon. Smittevernkontoret følger opp utbrudd av smittsomme sykdommer og driver generell smitteovervåking.

Seksjon for kommuneleger har ansvar for helsefaglig rådgivning med vekt på folkehelse, forebyggende helsearbeid, helseovervåking, miljørettet helsevern og helsemessig beredskap. Avdelingen består av kommuneoverlegen, smitteverneverlegen og flere assisterende kommuneleger. De gir råd til både politisk og administrativ ledelse på ulike nivå i Bergen kommune, og til flere byrådsavdelinger.

Barne- og familietjenesten (BFT) yter forebyggende helsearbeid og lavterskel psykisk helsetilbud til barn, unge og deres foreldre. Følgende tjenester og tiltak i Barne- og familietjenesten omfattes av tjenestoområdet:

- **Helsestasjon 0-5 år** følger opp nasjonalt helsestasjonsprogram og svangerskapsomsorg ved helsesykepleiere og jordmødre. I tillegg har avdelingen fysioterapeuter og psykologer som gir oppfølging individuelt og i grupper.
- **Skolehelsetjenesten** i grunnskole og videregående skole følger også opp nasjonalt helsestasjonsprogram og inkluderer helsestasjon for ungdom (Hfu). I tillegg til konsultasjoner knyttet til vaksineprogrammet og kartlegging av helse og trivsel på faste klassetrinn, har avdelingen mye individuell kontakt. Tilstedeværelse på skolen gir elevene lett tilgang til «åpen dør» til helsesykepleier og psykolog og tjenesten deltar i klasser og på foreldremøter. Helsestasjon for ungdom gir tilbud til unge opp til 25 år. Tilbudet er særlig rettet inn mot seksuell og reproduktiv helse, men også for andre psyko-sosiale problemer.
- **Barne- og familiehjelpen** gir lavterskel psykisk helsehjelp til barn og unge opptil 23 år og deres foreldre. Et tverrfaglig tilbud fra psykologer og andre med veilednings- og behandlingskompetanse gis både individuelt og i grupper. Ung Arena er et tverrfaglig hjelpe- og samtaletilbud til ungdom mellom 12-23 år, og er en del av Barne- og familiehjelpen.

Hovedprioriteringer

Forskning viser at tidlig innsats, og helsefremmende og forebyggende arbeid reduserer sosiale forskjeller, forebygger utenforskap og reduserer behovet for helse- og omsorgstjenester i befolkningen. Dette er viktig både for den enkelte innbygger, men også for at vi fremover skal kunne opprettholde offentlige velferdstjenester på samme nivå som i dag. Byrådet er derfor bevisst på å prioritere forebyggende helsearbeid.

Folkehelsearbeid og utjevning av sosiale helseforskjeller krever innsats på tvers av sektorer og nivåer. Oppvekst, utdanning, arbeid og inntekt, bolig- og nærmiljø, samfunnsdeltagelse og levevaner er viktige innsatsområder og blir omtalt under de ulike tjenestoområdene i Handlings- og økonomiplanen.

Som følge av krigen i Ukraina har bystyret vedtatt at Bergen kommune skal bosette 1200 flyktninger og er innstilt på at det kan økes ytterligere i 2024. Senter for migrasjonshelse tilbyr helsetjenester spesielt tilrettelagt for flyktninger, og Smittevernkontoret har ansvar for å gjennomføre den lovpålagte tuberkulosekontrollen. Blant flyktningene fra Ukraina er det mange eldre, kvinner, barn og personer med omfattende behov for helse- og omsorgstjenester. Flyktninger kan være mer ressurskrevende for kommunens helse- og omsorgstjenester som følge av språklige utfordringer, ulikhet i helsekompetanse og traumer

knytt til krigen. Rett helsehjelp til rett tid har stor betydning for hvordan den enkelte vil mestre den nye tilværelsen.

Det forebyggende arbeidet for barn og unge og deres familier er betydelig styrket gjennom bystyreperioden, både gjennom utvidet oppfølging av gravide og nybakte foreldre og etablering av lavterskel psykisk helsetilbud som Barne- og familiehjelpen og en Ung Arena. Gjennom en strategi for oppveksten og to tilhørende handlingsplaner styrkes fokuset på tidlig og forebyggende innsats rettet mot byens barn og unge.

Det foreslås en videre økning av budsjettet til helsestasjonene og skolehelsetjenesten, som er styrket med flere stillinger. Dette vil tilrettelegge for forsvarlige og gode tjenester i en periode med økt aktivitetsnivå.

Det samlede psykisk helsearbeidet til barn og unge skal bli mer helhetlig og bedre koordinert. Byrådet vil påse at det arbeides godt med rutiner og systemer for å gi barn og unge med psykiske lidelser eller uavklarte sammensatte tilstander den helsehjelpen og koordineringen som de og familien trenger. For ungdom som trenger det, skal en god overgang til tjenester for voksne sikres bedre. Derfor foreslår også byrådet tiltak for å bedre samhandlingen mellom tjenestene og skape et mer koordinert, sømløst og tilgjengelig tilbud til de som trenger det.

Byrådet mener at det er avgjørende å forebygge og gi tidlig hjelp for psykiske plager hos barn og unge. Dette kan forebygge mer omfattende hjelpebehov senere. Byrådet vil påse at pågående plan- og utviklingsarbeid på oppvekstfeltet ses opp mot arbeidet med samlokalisering av forebyggende helse- og barneverntjenester til barn og unge og deres familier, oppvekstreformen intensjoner og tjenesteutvikling for øvrig, samt nye rettigheter for utsatte barn og unge.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	312 384	312 384	312 384	312 384
Sum Lønns- og prisvekst mv.	17 845	17 491	17 491	17 491
Sum Tekniske justeringer	-3 736	-3 736	-3 736	-3 736
Sum Utgående engangstiltak	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Prisjustering og diverse endringer	12 109	11 755	11 755	11 755
Konsekvensjustert ramme	324 493	324 139	324 139	324 139
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Doble husleier etter innflytting i Familiens hus	2 105	591	324	0
Gjenåpning av helsestasjon i Fyllingsdalen og Laksevåg byområde	300	300	300	300
Kompensasjon tuberkulosescreening	-12 800	0	0	0
Tilpasning til aktivitetsnivået i helsestasjon- og skolehelsetjenesten	11 500	11 500	11 500	11 500
Tiltak for flyktninger fra Ukraina	41 440	0	0	0
Ukaniske flyktninger - Helsetilskudd	-8 640	0	0	0
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	33 905	12 391	12 124	11 800
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	-252	-252	-252	-252
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	-252	-252	-252	-252
Nye tiltak				
Innføre samarbeidsmodeller i oppveksttjenestene som sikrer gode samhandlingsforløp	1 000	1 000	1 000	1 000
Ta i bruk verktøy som styrker oppdagelse av ressurser og belastninger i familien	500	500	500	500
Sum Nye tiltak	1 500	1 500	1 500	1 500
Kutt				
Avvikle det byomfattende tiltaket "Rusfri start på livet"	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Sum Kutt	-1 500	-1 500	-1 500	-1 500
Nye tiltak og realendringer budsjett	33 653	12 139	11 872	11 548
Ramme 2024-2027	358 145	336 278	336 011	335 687

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett**Doble husleier etter innflytting i Familiens hus**

I 2023 vedtok Bystyret i forbindelse med Revidert budsjett å styrke budsjett for å dekke doble husleier etter innflytting i Familiens hus. De doble husleiene knyttes til fraflyttede lokaler hvor leiekontrakten ikke er utløpt. Den siste leiekontrakten utløper i 2026.

Byrådet foreslår at styrkingen av budsjett videreføres.

Gjenåpning av helsestasjon i Fyllingsdalen og Laksevåg byområde

I 2023 vedtok bystyret i forbindelse med Revidert budsjett å gjenåpne en helsestasjon i byområdet Fyllingsdalen og Laksevåg så snart som mulig grunnet behov for nærhet til sin helsestasjon i Loddefjord. Helsestasjonen skal være et tjenestetilbud i tillegg til Familiens hus Oasen og helsestasjonen på Laksevåg.

Byrådet foreslår å styrke budsjett fra 2024 som følge av gjenåpning av helsestasjonen.

Kompensasjon tuberkulosescreening

Bergen kommune utfører tuberkuloseundersøkelse av nyankomne flyktninger. Tuberkuloseundersøkelse for nyankomne ukrainere dekkes av staten ved Utlendingsdirektoratet.

Tilpasning til aktivitetsnivået i helsestasjon- og skolehelsetjenesten

For å sikre forsvarlige tjenester er det foretatt ansettelse. Byrådet anbefaler at budsjettet styrkes tilsvarende merkostnadene.

Tiltak for flyktninger fra Ukraina

Bergen kommune gir forebyggende helsetjenester til flyktninger som kommer fra Ukraina. I tillegg til å gi tjenester til flyktninger fra Ukraina som bosettes i Bergen gis det også tjenester til flyktninger som kommer til statlig mottak i Bergen, på mottakssenter på Flesland flyplass og til ukrainske pasienter som får behandling på Haukeland universitetssykehus som en del av luftbroen for krigsskadete fra Ukraina. Her følger det også med pårørende. Etat for Helsetjenester har bemannet opp med totalt med 60,5 årsverk knyttet til denne målgruppen i 2023.

I tildelt ramme på 28,04 mill. til Senter for migrasjonshelse (Semi) blir 13,04 mill. finansiert av statlige tilskudd/midler.

Ukaniske flyktninger - Helsetilskudd

I forbindelse med at Norge mottar flyktninger fra Ukraina, etablerer Utlendingsdirektoratet (UDI) innkvarteringer i flere kommuner i raskt tempo. Noen av disse innkvarteringene er for flyktninger som venter på registrering hos politiet og utstedelse av D-nummer.

Kommuner med denne typen innkvartering, får utbetalt et helsetilskudd fra UDI. Helsetilskuddet kommer i tillegg til vertskommunetilskuddet, som alle vertskommuner mottar fra UDI, uavhengig av type innkvartering. Samlet sett skal disse finansieringsordningene sette kommunene i stand til å yte den helsehjelpen flyktingene trenger, i tiden før de er registrert og har fått D-nummer/blitt medlemmer i Folketrygden.

Tilskuddet beregnes etter innkvarteringens kapasitet, og utbetales i henhold til en fast sats på kr 6 000 per måned, per plass. Kapasiteten på denne innkvarteringen kan endres raskt avhengig av behovet.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energitilgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energitilgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av energitilgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energitilgifter i kommunen".

Nye tiltak

Innføre samarbeidsmodeller i oppveksttjenestene som sikrer gode samhandlingsforløp

Byrådet foreslår å innføre en samarbeidsmodell som skal styrke samarbeid og gi gode samhandlingsforløp rundt barn og unge som trenger ekstra oppfølging. Samarbeidsmodellen skal bidra til kunnskap om tilgjengelige tjenester og hvem som gjør hva - både for ansatte og brukere. Modellen skal bidra til tidligere innsats, mer sømløse tjenester, samordning og koordinering og legge til rette for medvirkning. Samarbeidsmodellen skal tydeliggjøre ansvarsforhold mellom tjenestene. BTI, bedre tverrfaglig innsats, er anbefalt som samhandlingsmodell, og må eventuelt tilpasses bruk i Bergen kommune. Det kan også være aktuelt å undersøke andre modeller, som Joint Action (jointactionanalytics.no).

Tiltaket inngår i SE MEG, HØR OSS! Handlingsplan for tjenester til barn, unge og deres familier, og er lagt frem for politisk behandling. Byrådet foreslår å styrke budsjettet i tråd med kostnader som fremkommer av planen.

Ta i bruk verktøy som styrker oppdagelse av ressurser og belastninger i familien

Byrådet foreslår å ta i bruk opplæringsprogrammet [Tidlig inn](#). [Tidlig inn](#) styrker kommunens arbeid i møte med gravide og småbarnsforeldre og deres barn. Programmet retter seg mot de som i sitt arbeid møter småbarnsforeldre, gravide og deres partnere, og bygger kompetanse innen tema som psykisk helse, vold i nære relasjoner og rus. Målet er at ansatte trygt skal ta opp vanskelige tema, avdekke begynnende problem og tilby riktig hjelp. I tillegg stimulerer programmet til tverrfaglig samarbeid hvor de ansatte har kjennskap til andre tjenester som NAV, psykisk helse og hjelp til rusavhengige voksne.

Tiltaket fremkommer i «SE MEG, HØR OSS! Handlingsplan for tjenester til barn, unge og deres familier», og er lagt frem for politisk behandling. Byrådet foreslår å styrke tjenesten tilsvarende kostnadene for tiltaket slik de fremkommer av planen.

Kutt

Avvikle det byomfattende tiltaket "Rusfri start på livet"

Tiltaket er et tilbud for familier med barn 0-2 år, der gravide eller foreldre har kjent rusproblematikk. Tiltaket treffer familier som også har et eget tilbud fra spesialisthelsetjenesten (Familieambulatoriet). Tilbudet "Sammen på vei" er et tilbud for en breiere målgruppe som også inkluderer målgruppen for tiltaket «Rusfri start på livet». Tilbudet "Sammen på vei" gir tilbud til målgruppe med kjent risiko, inkludert rusavhengighet. "Sammen på vei" forskes på (nasjonalt) og vil gi kommunen viktig forskningsbasert kunnskap om tilbudets effekt.

Byrådet vil derfor prioritere "Sammen på vei" foran "Rusfri start på livet».

Sammendrag budsjett

Byrådets forslag til budsjett på dette tjenesteområdet er i stor grad preget av flyktingestrømmen fra Ukraina. Det gjelder både utgifter knyttet til personer som allerede er bosatt og de som forventes bosatt neste år. I tillegg kommer utgifter og inntekter knyttet til de tjenester som kommunen gir til de som har midlertidig opphold i de statlige flyktingemottakene som er lokalisert i Bergen kommune. Se linjen "Tiltak for flyktinger fra Ukraina" når det gjelder de forutsetninger som er lagt til grunn i budsjettet.

Byrådet ser viktigheten av forebyggende arbeid rundt sårbare barn, unge og deres familier. Handlingsplan for tjenester til barn, unge og deres familie (Se meg, hør oss!) har med flere tiltak, og byrådet foreslår å styrke budsjettet i forbindelse med den nye handlingsplanen.

Tjenestetilbudet "Sammen på vei" skal i den nye handlingsplanen "Se meg, hør oss!" erstatte tilbudet "Rusfri start på livet". "Rusfri start på livet" er et tilbud for familier med barn 0-2 år, der gravide eller foreldre har kjent rusproblematikk. Dette er familier som også har et eget tilbud fra spesialisthelsetjenesten (Familieambulatoriet). Tilbudet "Sammen på vei" er et tilbud for en bredere målgruppe med kjent risiko, inkludert rusavhengighet som oppfattes å være overlappende mht. målgruppe. "Sammen på vei" forskes på nasjonalt og vil gi kommunen viktig forskningsbasert kunnskap om tilbudets effekt. Byrådet vil derfor prioritere "Sammen på vei" fremfor "Rusfri start på livet".

Som følge av økt etterspørsel etter helsestasjon- og skolehelsetjenester er budsjettet styrket. I forbindelse med innflytting i Familiens hus i de ulike byområdene er det også hensyntatt ekstra kostnader ved dette, i tillegg til gjenåpning av helsestasjon i Laksevåg.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	396 090	279 355	306 386	306 386	306 386	306 386
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	113 737	60 682	101 241	57 934	57 667	57 343
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	6 394	3 032	3 168	3 168	3 168	3 168
Overføringsutgifter	27 217	16 867	17 811	17 811	17 811	17 811
Finansutgifter	17 584	930	930	930	930	930
Sum Driftsutgifter	561 022	360 865	429 535	386 227	385 960	385 636
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-15 626	-3 180	-3 362	-3 362	-3 362	-3 362
Refusjoner	-124 148	-43 430	-66 995	-45 555	-45 555	-45 555
Overføringsinntekter	-11 961	-977	-1 033	-1 033	-1 033	-1 033
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-7 680	-895	-0	-0	-0	-0
Sum Driftsinntekter	-159 414	-48 481	-71 390	-49 950	-49 950	-49 950
Sum	401 608	312 384	358 145	336 278	336 011	335 687

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	75	753	501	501	501	501
Byrådsavdeling for helse og omsorg	151 189	57 202	82 976	62 820	62 820	62 820
Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester	237 886	242 029	274 668	272 956	272 689	272 365
Fellesposter - bykassen	13 010	12 399	-0	-0	-0	-0
Sum	401 608	312 384	358 145	336 278	336 011	335 687

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Helsestasjon	137 484	126 418	147 478	145 767	145 500	145 176
Skolehelsetjeneste	99 180	97 195	102 271	102 271	102 271	102 271
Helsestasjon for ungdom	4 719	5 833	6 197	6 197	6 197	6 197
Smittevern	95 603	9 575	-2 202	6 438	6 438	6 438
Miljørettet helsevern	5 500	5 322	5 635	5 624	5 624	5 624
Forebyggende arbeid helse og sosial	59 123	68 040	98 767	69 982	69 982	69 982
Sum	401 608	312 384	358 145	336 278	336 011	335 687

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Netto driftsutg til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetj. pr. innb 0-20 år (B) *) **)	3 575	3 848	5 481	3 235	4 257	3 655
Netto driftsutgifter til forebyggende arbeid, helse pr. innbygger (B) *) **)	1 360	562	1 021	1 142	633	920
Dekningsgrad						
Hjemmebesøk nyfødte Andel barn (prosent)	88,8 %	86,6 %	81,3 %	80,7 %	79,0 %	
Undersøkt grunnskole 1. trinn Andel barn (prosent)	94,9 %	93,4 %	97,6 %	96,2 %	103,4 %	
Undersøkt ved 2-års alder Andel barn (prosent)	94,2 %	96,8 %	109,7 %	94,4 %	115,4 %	
Undersøkt ved 4-års alder Andel barn (prosent)	93,8 %	98,1 %	101,2 %	95,8 %	111,8 %	
Årsverk av helsesøstre pr. 10 000 innbyggere 0-5 år. Funksjon 232	82,2	92,7	89,3	96,5	65,4	
Årsverk av leger pr. 10 000 innbyggere 0-5 år. Funksjon 232 (B)	6,9	6,6	5,2	8,8	4,2	5,9
Kvalitet						
Avtalte årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten per 10 000 innbyggere 0-20 år (årsverk)	48,3	67,8	56,4	39,2	44,7	
Hjemmebesøk av jordmor innen tre døgn etter hjemkomst Andel barn (prosent)	57,9	64,4	68,9	92,0	41,7	
Grunnlagsdata (Nivå 3)						
Jordmor avtalte årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten per 10 000 innbyggere 0-5 år (årsverk)	16,0	20,9	19,9	9,2	17,6	
Leger Avtalte årsverk (årsverk)	12,7	11,9	24,1	11,3	4,0	53,1
Leger avtalte årsverk i helsestasjons- og skolehelsetjenesten per 10 000 innbyggere 0-20 år (årsverk)	1,9	1,8	1,6	2,3	1,1	

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Bergen kommune ligger stort sett rundt gjennomsnittene for ASSS-kommunene når det gjelder aktivitets- og årsverksindikatorerne for basistilbudene i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Bergen leverer godt på aktivitetene som myndighetene etterspør. Tidlige hjemmebesøk til nyfødte har i større grad enn i andre ASSS-kommuner blitt opprettholdt til tross for pandemi. Årsverkene av helsesykepleiere og jordmødre totalt øker fortsatt.

Kommunen sine totale driftsutgifter har økt siste året med bakgrunn i innsats mot koronapandemien. Kommunen sine utgifter til forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjenesten er feil, på grunn av to feilføringer:

1. Der smittevernforebyggende arbeid som testing, smittesporing og koronavaksinering har benyttet ressurser fra helsestasjons- og skolehelsetjenesten, har dette ikke vært meldt inn på funksjon 233, som det skulle ha vært.
2. Kommunen har en stor satsing på forebyggende og lavterskel psykisk helsetilbud i forlengelsen av helsestasjons- og skolehelsetjeneste som kalles Barne- og familiehjelpen og Ung Arena. Dette arbeidet har i for stor grad vært meldt inn på funksjon 254 (hjelp til barn med psykiske lidelser). Kommunen har ved flere anledninger etterspurt en omforent og nasjonal videreutvikling av KOSTRA og hva som er beste føring for forebyggende og lavterskel psykisk helsearbeid for barn og unge.

Utfordringer og strategi

Demografiendringer, sosiale helseforskjeller og økende behov for helse- og omsorgstjenester

I årene fremover vil Bergen som resten av landet, stå overfor utviklingstrekk som utfordrer helse- og omsorgstjenestene og bærekraften i velferdsordningene. Økende sosiale helseforskjeller, flere eldre og færre i yrkesaktiv alder stiller krav til en forsterket innsats på folkehelsearbeidet.

Folkehelsearbeid er forankret i Folkehelseloven og Plan- og bygningsloven. En systematisk gjennomgang av folkehelseintervensjoner viser at for hver krone investert får man 14 kroner tilbake ([Helsedirektoratet, 2021](#)). Når ressursene fordeles, blir forebyggende og helsefremmende tiltak ofte nedprioritert. [NOU 2023:4 Tid for handling](#) løfter frem forebygging, tidlig innsats, helsefremmende arbeid og styrking av befolkningens helsekompetanse som grunnmuren og en forutsetning for bærekraftige helse- og omsorgstjenester. Kommunen må forebygge og redusere forhold som kan skade eller forverre folkehelsen og gjøre mer av det som styrker og vedlikeholder befolkningens helse og livskvalitet.

Sykdomsbildet preges av ikke-smittsomme sykdommer som hjerte- og karsykdom, kreft, KOLS, diabetes type - 2, psykiske plager- og lidelser og muskel- og skjelettlidelser. Dette er sykdommer som medfører tap av leveår med god livskvalitet, lavere sysselsetting og betydelige utgifter i helse- og omsorgstjenesten.

Sykdommer og helseplager som fører til at innbyggere står utenfor arbeidsliv, utdanning og deltakelse i samfunnet har særlig negativ innvirkning på samfunnsøkonomien. I tillegg påvirker slike sykdommer sysselsettingen i befolkningen som i fremtiden står under press som følge av nedgang i andel personer i yrkesaktiv alder. Kommunen må i kommende år

prioritere forebyggende og helsefremmende innsats for å redusere utgiftene i helse- og omsorgstjenestene.

Bergen kommune prioriterer forebyggende og helsefremmende tiltak som bygger opp under egenmestring og selvstendighet hos eldre. De viktigste innsatsområdene er aldersvennlig samfunnsutvikling, alternative boformer, kommunikasjon og informasjon om hva den enkelte selv kan gjøre for å planlegge egen alderdom. Gjennom [Seniorguiden](#) gir kommunen informasjon om kommunale tjenester for eldre, oversikt over aktiviteter og praktisk informasjon om hva innbyggerne selv kan gjøre for å møte alderdommen.

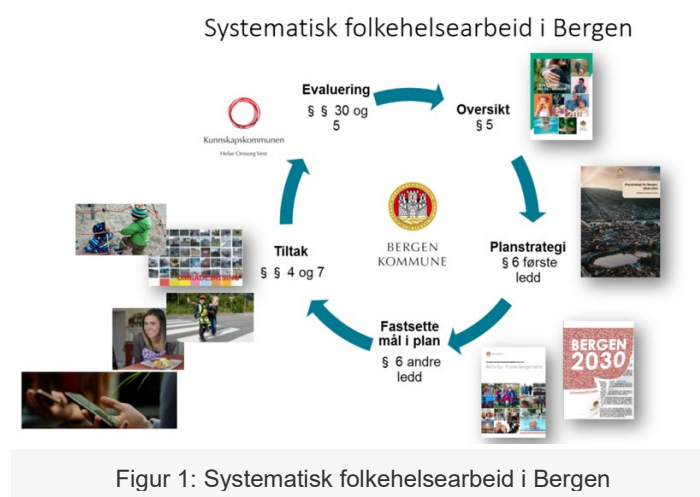
Systematisk og kunnskapsbasert folkehelsearbeid

Bergen kommune leder [Kunnskapskommunen Helse Omsorg Vest](#) som styrker forskning, innovasjon og kunnskapsutvikling i folkehelsearbeidet og helse- og omsorgstjenestene i Bergen og syv omliggende kommuner. Dette har ført til økt forskningsaktivitet på, og sammen med helse- og omsorgstjenestene i kommunen de siste årene. Målet er å utvikle kunnskap som støtter opp under bærekraftige prioriteringer.

Alrek helseklynge samler og samlokaliserer fagfelt og forskingsmiljø i Bergen. Bergen kommune er en sentral partner og har en egen strategi for deltakelse i [Alrek helseklynge](#). Alrek helseklynge bidrar til å øke kunnskapsgrunnlaget om forebyggende og helsefremmende arbeid lokalt, nasjonalt og globalt. Bergen sin deltakelse i Alrek helseklynge er forankret i [Bedre kunnskap - bedre helse: plan for forskning, innovasjon og utdanning for helse- og omsorgstjenestene](#).

Aktiv og inkluderende by - Folkehelsestrategi for Bergen gir føringer for det langsiktige folkehelsearbeidet. Målet er å fremme befolkningens helse og livskvalitet og redusere sosiale helseforskjeller. Strategien bidrar til at Bergen kommune møter utfordringsbildet på en bærekraftig måte og styrker det systematiske folkehelsearbeidet. Kunnskapskommunen identifiserer kunnskapsbehov og setter i gang forskningsaktiviteter på prioriterte innsatsområder i folkehelsestrategien.

[Folkehelseoversikten 2023](#) er en sentral del av kunnskapsgrunnlaget til kommunens planstrategi for kommunestyreperioden 2023-2027.

Flyktnings situasjonen - krig i Ukraina

Det er kommet et betydelig antall flyktninger til Bergen som følge av krigen i Ukraina. Bystyret har vedtatt at Bergen kommune skal bosette 1200 flyktninger i 2023. Det er lovpålagt å yte helsehjelp til alle flyktninger som befinner seg i kommunen, uavhengig av om de skal bosettes i den kommunen de ankommer, eller skal videre til andre kommuner. Helsekartlegging og tuberkulosekontroll skal gjennomføres så snart som mulig og innen 14 dager etter innreise. I Bergen kommune er Senter for migrasjonshelse og Smittevernkontoret de kommunale helsetjenestene som først møter flyktningene. I tillegg til helsekartlegging og tuberkulosekontroll omfatter arbeidet med mottak av flyktninger også vaksinasjon, veiledning, koordinering inn mot andre helsetjenester, henvisning til spesialisthelsetjenesten og annen helsehjelp. Flyktningene som kommer fra Ukraina er en sammensatt gruppe. Blant flyktningene er det mange eldre, kvinner og barn samt personer med omfattende behov for helse- og omsorgstjenester. Dette har innvirkning på flere av de forebyggende helsetjenestene i kommunen som også ivaretar lovfestet nødvendig helsehjelp til flyktninger som kommer fra andre land.

Nasjonale oppsummeringer viser at hjelp til barn og unge er ikke tilstrekkelig tilpasset og samordnet, og kommer for sent

De nasjonale oppsummeringene bekreftes av kunnskap fra barn, unge deres familier, og ansatte. Det er i tillegg sosial ulikhet blant barn og unge når det gjelder trivsel, helse, læring og opplevelser som gjør at særlig barn i levekårsutsatte familier kan rammes ekstra hardt av utilstrekkelige hjelpetjenester og for dårlig samarbeid.

For å gi alle barn og unge gode oppvekstbetingelser, må de som har tilbudene samarbeid på tvers for å gi helsefremmende, forebyggende, tidlige og sammenhengende tjenester. I neste omgang kan det bidra til at færre faller fra i skolen, og at flere kommer videre i et utdanningsløp og arbeidsliv.

Bergen kommune har valgt å møte krav, føringer og utfordringer på oppvekstfeltet ved å utarbeide en Strategi for oppvekst. Strategien gir overordnede føringer for oppvekstfeltet i Bergen og skal gjelde alle som jobber for og med barn, unge og deres familier. Strategien favner bredt, slik at handlingsplaner på oppvekstfeltet kan forankres i den og sikre helhet for kommunen sine innbyggere. Strategi for oppvekst har som overordnet formål å sikre en tidlig og samordnet innsats på tvers av kommunens sektorer. Dette bygger opp under kommuneplanens samfunnsdel om at barn og unge skal ha en trygg og god oppvekst, får realisert evnene sine fullt ut og har kontroll over livene sine.

Både strategi og tiltak i handlingsplan skal bidra til at innsatsen dreies mot mer helsefremmende og forebyggende innsats for alle barn og unge, styrket medvirkning og innflytelse fra de som benytter de kommunale tilbudene. Samtidig skal tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid og samordning av tjenester, god utnyttelse av kommunens samlede tjenestetilbud og en rettferdig og bærekraftig fordeling mellom målgrupper og områder sikres. Der strategien skal gi føringer for alle barn og unge og alle sektorer gjennom oppveksten, gjelder handlingsplanen først og fremst de aktuelle hjelpetjenestene for barn, unge og deres foreldre og styrket samarbeid på tvers.

Tiltakene i «Se meg, hør oss! Handlingsplan for tjenester til barn, unge og deres familier» skal understøtte både intensjoner i Barneverns-/Oppvekstreformen, og svare på kravet om å utarbeide en forebyggende plan for barn og unge (jfr. barnevernlovens §15-1). Ut over dette beskriver handlingsplanen tjenesteutvikling og bedre samordning.

Byrådet vil prioritere sårbare og utsatte grupper, bekjempe fattigdom og utjevne sosiale forskjeller. Barne- og familietjenesten – som tilbyr universelle tilbud til alle barn og deres familier og tilbyr lavterskel psykiske helsetjenester i alle byområder - har en viktig rolle i dette arbeidet.

Folkehelseprogram for barn og unge

Bergen kommune er programkommune i Program for folkehelse, en ti-årig nasjonal satsing for å utvikle kommunene sitt arbeid med å fremme helse og livskvalitet blant barn og unge 0-

24 år. Innovasjonsprosjektet Sammen for de minste (2021-2024) kartlegger behov for hvordan samhandling på tvers av helse og oppvekst kan bedres. Det skal utvikles en felles opplæringsmodul for alle som arbeider med barn 0-5 år i Bergen kommune. Målet er å styrke samarbeid og kompetanseutveksling mellom de som arbeider med barn i denne aldersgruppen. Prosjektet er et samarbeid med Folkehelseinstituttet og BARNkunne - Senter for barnehageforskning ved Høgskulen på Vestlandet.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	Barn og unge med sammensatte behov og deres familier får samordnede tjenester	Antall ansvarsgrupper og Individuell Plan (IP) som koordineres av ansatt i helsestasjon- og skolehelsetjenesten	188	200	200	230
	Kommunen driver godt helsefremmende og forebyggende arbeid for barn, unge og deres familier	Andel av gravide som følges opp i helsestasjonens svangerskapsomsorg som kartlegges for voldserfaringer	96,0 %	97,0 %	97,0 %	100,0 %
		Andel par som får sitt første barn sammen som deltar på kurset Godt Samliv	0,0 %	26,0 %	28,0 %	33,0 %
	Kommunens ressurser benyttes likeverdig og bærekraftig	Antall barn og unge 0-23 år som får psykisk helse lavterskeltilbud fra kommunens egne tjenester	2 683	3 000	3 100	3 300
	Styrke fallforebyggende arbeid blant eldre	Antall personer som benytter seg av "Sterk og stødig"	420	450	450	450
		Antall personer som benytter seg av "Trygg på to bein (T2B)"	147	170	170	170
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Byrådet følger opp satsingene i strategi for folkehelsearbeid for Bergen kommune. Folkehelsestrategien legger føringer for kommunens folkehelsearbeid på tvers av sektorer, og skal konkretiseres og realiseres gjennom tiltak i kommunens temaplaner. Folkehelsestrategien skal også forplikte relevante handlingsplaner som utarbeides i de ulike sektorene. På den måten styrker vi forankring av folkehelsearbeidet i hele kommuneorganisasjonen og ivaretar hensynet til folkehelse og utjevning av sosiale helseforskjeller i kommunens planarbeid på tvers av sektorer.

Planen [«Et eldrevennlig Bergen – Seniorplan for Bergen kommune 2019-2024»](#) skal legge til rette for at Bergen kan bli en enda mer eldrevennlig by.

Barn og unge med varige og sammensatte funksjonsnedsettelse, både fysiske, psykiske og kognitive, skal få god og samordnet hjelp til mestring og deltakelse. Barna skal få enklere tilgang til mer allmenne psykososiale hjelpetilbud og foreldre skal få bedre oppfølging, støtte og tilgang til foreldreveiledning. Som et bidrag til å styrke det tverrfaglige samarbeidet for særlig utsatte barn er alle årsverkene for ergo- og fysioterapeuter for barn og unge fra høsten 2020 overført fra Etat for helsetjenester til Etat for barn og familie. Byrådet vil følge utviklingen av denne organisasjonsendringen og komme tilbake til hvordan habiliterings- og rehabiliteringstjenestene til barn og unge kan utvikles videre, sammen med resten av oppvekstfeltet. Se også tjenesteområde 05B Behandling og rehabilitering.

Byrådet følger opp satsingene i Strategi for oppvekst og Se meg hør oss! Handlingsplan for tjenester barn, unge og deres familier. Strategien og handlingsplanen legger føringer for kommende handlings- og økonomiplanperiode 2024-2027.

I strategi for oppvekst er det utformet følgende fire mål, med tilhørende strategier:

Barn og unge opplever inkludering, trivsel og mestring i oppveksten.

For å sikre dette må kommunen sørge for å dreie innsatsen til mer helsefremmende og forebyggende arbeid, og sørge for at alle får delta i nærmiljøets tilbud. Informasjon om kommunens tilbud må nå ut til alle – både barn og unge, foreldre og ansatte. Samarbeid med brukere må sikres.

Barn, unge og deres familier får hjelp som nytter – når de trenger det

Det å prioritere offentlige ressurser til tidlig innsats og samarbeid rundt de som trenger det, vil bidra til at hjelpen kommer når den trengs og at den er bedre samordnet. Tjenestene skal være oppdaterte og kunnskapsbaserte, og fordeles rettferdig og likeverdig i byområdene.

Laget rundt barn, unge og deres familier er styrket

For å få til en samordnet og kunnskapsbasert tjenesteutvikling skal kommunens tjenester etablere gode samarbeidsmodeller og en felles kultur for utvikling av kvalitet og kunnskap. Det er viktig å sikre god ivaretagelse av ansatte som skal bidra til at fagfolk trives og blir værende i kommunen.

Laget rundt barn, unge og deres familier tar utgangspunkt i felles kunnskapsgrunnlag for oppveksten når satsingsområder skal prioriteres

De nye planene for oppveksten foreslår strategier og tiltak som typisk krever et utstrakt samarbeid på tvers av sektorer og nødvendig felles innsats for barn og unge i gråsoner og mellomrom mellom tradisjonelle ansvars- og budsjettområder. For å klare å samle og styrke kommunens helhetlige innsats må kommunen utvikle et samlet kunnskapsgrunnlag for oppveksten. Et tettere samarbeid med lokale og regionale kunnskapsmiljø vil være nyttig for å få dette til. Iverksetting av felles innsats, vil kreve forankring parallelt i aktuelle byrådsavdelinger og etater. Høy kompetanse, god rolleforståelse og faglig tilrettelegging kan bidra til en felles og bærekraftig prioritering og et godt samarbeid mellom fag og økonomi. Etablering av et felles Kunnskapscenter for oppvekst kan spille en viktig rolle i tjenesteutviklingen.

I planen Bedre kunnskap – bedre helse: Plan for forskning, innovasjon og utdanning for helse og omsorgstjenestene (2022) beskrives behovet for kunnskapsbaserte helse- og omsorgstjenester. Gjennom Kunnskapskommunen Helse omsorg Vest har Bergen kommune et formalisert samarbeid med forskningsmiljøer. Forsknings samarbeid knyttet til oppveksten trenger å styrkes.

Tiltakene i Se meg hør oss! Handlingsplan for tjenester barn, unge og deres familier foreslår blant annet forsterket innsats knyttet til tidlig oppdagelse av hjelpebehov, tidlig hjelp når du

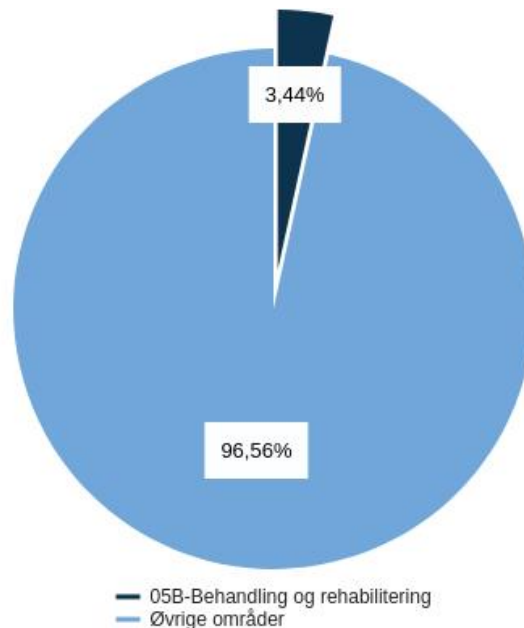
trenger det, samarbeidsmodeller for bedre samarbeid og styrket felles kompetanseutvikling og bedre tilgang til tverrfaglige team/samhandlingsteam. Styrket informasjonsarbeid, mer medvirkning fra, samarbeid med og tilbakemeldinger fra barn og familier og et tydeligere familieperspektiv i alle tjenester er også foreslått. I handlingsplanen er det også foreslått å gjennomføre helhetlige evalueringer av det totale hjelpetilbudet for barn, unge og deres familier for å kunne videreutvikle og samordne tjenestetilbudet der det er mangefult.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Andel barnehager som er risikovurdert i forhold til totalt antall barnehager	94,0 %	96,5 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	
Andel skoler som er risikovurdert i forhold til totalt antall skoler	83,0 %	86,5 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	
Antall barn og unge 0-23 år som får psykisk helse lavterskeltilbud fra Barne- og familiehjelpen/Ung Arena	0	1 912	2 100	2 300	2 400	2 500	2 600	
Antall barnehager som har hatt tilsyn de siste 12 måneder	35	34	35	35	35	35	35	
Antall skoler som har hatt tilsyn siste 12 måneder	17	17	15	15	15	15	15	
Antall årsverk av psykologer i Etat for barn og familie (stab og tjenester)	31	32	33	33	33	33	33	
Antall årsverk i skolehelsestjenesten (uten ledelse)	82	82	83	84	85	86	86	
Antall årsverk i skolehelsetjenesten på videregående skole (uten ledelse)	21	22	22	22	22	22	22	
Antall årsverk ved helsestasjon 0-5 år (uten ledelse)	108	108	108	108	108	108	108	
Frisklivs- og mestringscenteret - antall individuelle oppfølginger de siste 12 måneder	1 218	1 440	2 300	2 200	2 100	2 100	2 100	
Frisklivs- og mestringscenteret - antall kurstimer de siste 12 måneder	250	190	190	190	190	190	190	
Frisklivs- og mestringscenteret - antall treningstimer de siste 12 måneder	1 255	750	750	750	750	750	750	

05B-Behandling og rehabilitering

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet består av allmennlegetjeneste, legevaktjeneste, øyeblikkelig hjelp døgntilbud, fengselshelsetjeneste, ergo- og fysioterapitjeneste og kommunal hjelpemiddelservice.

Tjenestene skal gi innbyggerne tilbud om diagnostikk og behandling, og medisinsk, sosial og psykososial habilitering og rehabilitering. Virksomheten er bred og sammensatt, og innebærer samarbeid på tvers av etater, tjenester og tjenestenivå.

Ergo- og fysioterapitjenesten for barn og unge gir tjenester til barn og ungdom som er født med diagnoser eller ulike former for risiko kan ha behov for fysioterapi og ergoterapi. Faktorer som akutte traumer, somatiske og psykiske helseplager kan også utløse behov for ergo- eller fysioterapi i kortere eller lengre perioder. Tiltakene utformes i samarbeid med barn, unge og deres foresatte. Følg lenke hvis ønske om nærmere oversikt over tiltakene som tjenesten kan yte [Bergen kommune - Ergo- og fysioterapi](#).

Hovedprioriteringer

Byens befolkning skal ha god tilgang til legetjenester. Rekruttering til allmennlegetjenesten og styrking av fastlegeordningen er avgjørende for å sikre god helsehjelp til befolkningen. Byrådet jobber aktivt med å styrke allmennlegetjenesten, og har satt i gang flere tiltak for å rekruttere og beholde fastleger. Som følge av mangelen på fastleger opplever legevakten et økt press.

Forebyggende og helsefremmende tiltak som bygger opp under egenmestring og selvstendighet hos innbyggerne er en viktig prioritering i kommunen. God behandling og rehabilitering gir ikke bare gevinster for den enkelte, men er også god samfunnsinvestering. Rehabilitering og habilitering er et viktig satsingsområde for at flere eldre skal kunne leve

gode liv i egen bolig så lenge det er ønskelig og forsvarlig. For yngre med funksjonssvikt eller sykdom er det viktig å kunne delta sosialt, få utdanning og kunne fungere i arbeidslivet.

Bystyret har vedtatt at Bergen kommune skal bosette flyktninger fra Ukraina også i 2024. En vesentlig andel av flyktningene kan ha store helseutfordringer, derfor må vi være forberedt på å gi disse innbyggerne et godt og forsvarlig helsetilbud.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	717 150	717 150	717 150	717 150
Sum Lønns- og prisvekst mv.	28 439	27 287	27 287	27 287
Sum Tekniske justeringer	3 514	3 514	3 475	3 475
Sum Utgående engangstiltak	-538	-538	-538	-538
Prisjustering og diverse endringer	31 415	30 263	30 224	30 224
Konsekvensjustert ramme	748 565	747 413	747 374	747 374
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Oppbudsjettering av allmennlegetjenesten	15 000	10 000	5 000	5 000
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	15 000	10 000	5 000	5 000
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Allmennlegetjenesten - økning som følge av befolkningsvekst	1 560	2 634	3 694	4 771
Nasjonale e-helseløsninger - kostnadsvekst	3 960	6 940	9 440	11 940
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	-106	-106	-106	-106
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	5 414	9 468	13 028	16 605
Nye tiltak				
Fastlegeordningen - økning og endring av basistilskuddet	11 659	11 659	11 659	11 659
Sum Nye tiltak	11 659	11 659	11 659	11 659
Nye tiltak og realendringer budsjett	32 073	31 127	29 687	33 264
Ramme 2024-2027	780 638	778 540	777 061	780 638

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett

Oppbudsjettering av allmennlegetjenesten

Budsjettet til allmennlegetjenesten ble styrket i revidert budsjett 2023 (T1). Bakgrunnen var at rapporteringen etter mars 2023 viste betydelige avvik innenfor legetjenesten. I tillegg var det et merforbruk knyttet til utlån av hjelpemidler. Byrådet foreslår at styrkingen fra revidert budsjett 2023 på 25 mill kr delvis videreføres i resten av perioden 2024 - 2027.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Allmennlegetjenesten - økning som følge av befolkningsvekst

Økte fastlegeutgifter som følge av forventet befolkningsvekst i perioden. Justert i henhold til befolkningsframskrivning fra SSB.

Nasjonale e-helseløsninger - kostnadsvekst

Endringene i pasientjournalloven ble vedtatt av Stortinget den 17. desember 2021. Endringene gir virksomheter som yter helse- og omsorgstjenester etter spesialisthelsetjenesteloven, helse- og omsorgstjenesteloven, apotekloven og tannhelsetjenesteloven plikt til å ta i bruk de nasjonale e-helseløsningene. Samme dag ble også endringer i forskrift om standarder og nasjonale e-helseløsninger vedtatt. De nye bestemmelsene gir utfyllende regler for virksomhetenes plikt til å bruke løsningene og betale for forvaltning og drift av dem. Forskriften regulerer virksomhetenes plikt til betaling. De regionale helseforetakene, kommunene og apotek/bandasjst får dermed en lovfestet plikt til

å betale for Helsenettet inkl. grunndata og helselD, samt de nasjonale e-helseløsningene kjernejournal, e-resept og Helsenorge. Forskriftsendringen trådte i kraft 1. januar 2022.

Kommunene fikk i rammetilskuddet for 2022 kompensasjon for det eksisterende nivået i 2021, mens kostnadsveksten må dekkes av kommunens generelle frie inntekter. Utviklingen i drift - og forvaltningskostnadene for de nasjonale e-helseløsningene og Helsenett har vært presentert for teknisk beregningsutvalg. Basert på teknisk beregningsutvalgs vurderinger våren 2023 forventes det en kostnadsvekst i økonomiplanperioden.

Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energiutgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energiutgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

Nye tiltak

Fastlegeordningen - økning og endring av basistilskuddet

I 2023 har basistilskuddet til fastlegene blitt styrket og endret:

Endringen er beskrevet slik i statsbudsjettet for 2023:

For å legge bedre til rette for god oppfølging av innbyggerne med de største behovene for tjenester og skape en mer rettferdig fordeling av basistilskuddet, foreslår regjeringen å styrke og legge om basistilskuddet allerede fra 1. mai i 2023. Omleggingen foreslås slik at svært få fastleger får lavere basistilskudd enn tidligere, mens leger med tyngre lister får økt tilskudd. Legene som får økt tilskudd vil få større handlingsrom til å korte listene sine, uten å gå ned i inntekt, eller ansette personell de kan dele oppgavene med, slik at de kan gi listeinnbyggerne bedre tjenester.

For bedre å understøtte betaling for arbeidsbelastning og bedre oppfølging av medisinsk ressurskrevende listeinnbyggere, foreslås det å avvikle knekkpunktet og innføre et risikojustert basistilskudd. Det risikojusterte basistilskuddet fra 1.mai 2023 skal i første omgang baseres på alder, kjønn og indikator for helsetilstand.

Beløpet er helårseffekt av den justeringen som ble iverksatt med virkning fra 1.5.2023.

Sammendrag budsjett

Allmennlegetjenesten ble styrket i revidert budsjett 2023 (T1), og byrådet foreslår at den styrkingen videreføres delvis. Kostnadsveksten til nasjonale e-helseløsninger der det er en betydelig vekst utover i perioden videreføres også

Det foreslås å øke budsjettet til fastlegetjenesten som følge av at befolkningen øker, i tillegg til at endringene i basistilskuddet fra 1.5.2023 videreføres med helårsvirkning.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	399 485	352 348	373 635	373 635	373 595	373 595
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	123 958	105 252	119 930	113 778	108 778	108 778
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	333 081	352 786	380 639	384 693	388 253	391 830
Overføringsutgifter	75 704	74 121	78 360	78 360	78 360	78 360
Finansutgifter	18 806	1 295	1 074	1 074	1 074	1 074
Sum Driftsutgifter	951 035	885 802	953 636	951 538	950 059	953 636
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-34 376	-28 071	-29 682	-29 682	-29 682	-29 682
Refusjoner	-170 444	-137 048	-143 316	-143 316	-143 316	-143 316
Overføringsinntekter	-201	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-21 783	-3 533	-0	-0	-0	-0
Sum Driftsinntekter	-226 804	-168 652	-172 998	-172 998	-172 998	-172 998
Sum	724 230	717 150	780 638	778 540	777 061	780 638

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	1 962	451	350	350	350	350
Byrådsavdeling for helse og omsorg	672 344	645 197	742 951	740 902	739 423	743 000
Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester	33 441	34 121	36 319	36 270	36 270	36 270
Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering	1 000	1 018	1 018	1 018	1 018	1 018
Fellesposter - bykassen	15 484	36 364	0	0	0	0
Sum	724 230	717 150	780 638	778 540	777 061	780 638

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Legetjeneste	454 924	445 486	494 768	493 413	491 933	495 510
Fengselshelsetjeneste	2 755	538	569	569	569	569
Fysioterapitjeneste	147 157	164 981	174 254	173 912	173 912	173 912
Ergoterapitjeneste	36 716	34 337	36 496	36 496	36 496	36 496
Formidling av tekniske hjelpemidler	17 889	16 523	17 275	17 219	17 219	17 219
Øyeblikkelig helsehjelp døgntilbud	64 790	55 286	57 277	56 932	56 932	56 932
Sum	724 230	717 150	780 638	778 540	777 061	780 638

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo Trondheim kommune	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet					
Netto driftsutg til diagnose, behandling og rehabilitering pr.	2 455	2 512	2 779	2 967	2 534
					2 662

innbygger (B) *) **)

Dekningsgrad

Årsverk av leger pr. 10 000 innbyggere. Funksjon 241 (B)	9,1	9,4	8,2	7,6	8,9	9,0
--	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Kvalitet

Andel nyfødte med hjemmebesøk innen to uker etter hjemkomst (prosent)	88,8 %	86,6 %	81,3 %	80,7 %	79,0 %	
---	--------	--------	--------	--------	--------	--

Antall åpne fastlegelister	3	0	124	0	1	51
----------------------------	---	---	-----	---	---	----

Avtalte fysioterapeutårsverk per 10 000 innbyggere (årsverk)	9,1	8,8	8,8	9,6	9,3	
--	-----	-----	-----	-----	-----	--

Reservekapasitet fastlege	99,0	100,0	103,0	99,0	99,0	
---------------------------	------	-------	-------	------	------	--

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Tabellen over viser utviklingen i utvalgte indikatorer for tjenesteområdet sammenlignet med andre storbykommuner og ASSS samlet uten Oslo. Tjenesteområdet omfatter her KOSTRA-funksjonen 241 Diagnose, behandling, re-/habilitering.

Netto driftsutgifter til diagnose, behandling og rehabilitering pr. innbygger fortsetter å stige i Bergen, om enn med lavere vekstrate i 2022 enn de foregående årene. De øvrige kommunene har også hatt en økning i perioden, men for Bergen særskilt har det vært utslagsgivende at samarbeidsmodellen med Helse Bergen om Bergen Legevakt ble sagt opp med virkning fra våren 2018.

Bergen har fortsatt flest leger pr. 10 000 innbyggere blant sammenlikningskommunene. I motsetning til Oslo hadde hverken Bergen, Trondheim eller Stavanger åpne fastlegelister ved årsskiftet.

Utfordringer og strategi

Fastlegeordningen

Over tid har det vært utfordringer knyttet til rekruttering av nye fastleger i Bergen. Det er i perioder ledige fastlegehemler som ikke lar seg omsette i markedet, og få eller ingen ledige listeplasser tilgjengelig for innbyggerne.

Fastlegeordningen er under press i store deler av landet, og regjeringen har satt inn flere tiltak for å bedre situasjonen. Det er i tillegg lokale tiltak for å rekruttere og beholde fastleger.

Flyktninger fra Ukraina med omfattende behov for helsehjelp

Som følge av krigen i Ukraina, kommer Bergen kommune til å ta i mot et stort antall flyktninger så lenge krigen pågår. Blant flyktingene er det mange eldre, kvinner og barn. Flere av flyktingene har omfattende behov for helse- og omsorgstjenester og kommer direkte fra ukrainske sykehus. De får først behandling i spesialisthelsetjenesten, før de kommer til kommunen som følger opp med helsetjenester. Flyktninger bosatt i Bergen skal ivaretas på lik linje med byens innbyggere ellers.

Bergen legevakt

Bergen Legevakt har økt press på seg som følge av at det mangler fastleger. I tillegg gir de tjenester til innbyggere fra nabokommunene. Bergen Legevakt har, som øvrige helsetjenester, utfordringer med å få tilstrekkelig bemanning på vakter, spesielt i helg, helligdager og ferier. Utfordringene gjelder både sykepleiere og leger, som er vanskelig å rekruttere til ledige stillinger. Legevakten har gjennom prosjektet *Flyt* iverksatt tiltak for å få en bedre bruk av de samlede ressursene, og en best mulig opplevelse for brukere av

legevakten. Heltidskultur er også et viktig tiltak for å bedre rekrutteringen på legevakten. For å sikre gode øyeblikkelig hjelp helsetjenester, er det et nasjonalt fastsatt mål at 80 prosent av henvendelser til tlf.nr. 116117 er besvart innen to minutter. I 2023 forventes at ca. 60 prosent av henvendelsene blir besvart innen tominutters-fristen. Mange av henvendelsene gjelder Helse Bergen HF v/Skadepoliklinikken som er lokalisert i sammen bygg. Et viktig tiltak er at innbyggere i Bergen får informasjon om når de skal kontakte legevaktsentralen og når de skal kontakte Skadepoliklinikken.

Rehabilitering

Behovet for rehabilitering vil øke i årene fremover. Stadig flere overlever alvorlig sykdom og skade, og mange må leve med funksjonssvikt. Rehabilitering er en viktig strategi også for disse personene. Rehabilitering har i første rekke stor betydning for den enkelte sin mulighet til å gjenvinne best mulig funksjonsevne, selvstendighet og livskvalitet etter sykdom eller skade. Dette kan gi mulighet for å bli boende i eget hjem, mestring av hverdagslivets aktiviteter og deltakelse i samfunns- og arbeidsliv. For samfunnet og velferdsstaten gir rehabilitering gevinster i form av økt deltakelse i arbeidsliv og utdanning og reduserte kostnader til behandling og omsorg i andre deler av helsetjenesten.

Nasjonale oppsummering viser til at hjelp til barn og unge er ikke tilstrekkelig tilpasset og samordnet, og kommer for sent

De nasjonale oppsummeringene bekreftes av kunnskap fra barn, unge deres familier, og ansatte. Barn og unge med ulike typer av kroniske lidelser og funksjonsnedsettelse er en stor og mangfoldig minoritet, som kan oppleve utilstrekkelige og mangelfulle hjelpetjenester som en ekstra belastning.

Bergen kommune har valgt å møte krav, føringer og utfordringer på oppvekstfeltet ved å utarbeide en Strategi for oppvekst. Strategien gir overordnede føringer for oppvekstfeltet i Bergen og skal gjelde alle som jobber for og med barn, unge og deres familier. Strategien favner bredt, slik at handlingsplaner på oppvekstfeltet kan forankres i den og sikre helhet for kommunen sine innbyggere. Strategi for oppvekst har som overordnet formål å sikre en tidlig og samordnet innsats på tvers av kommunens sektorer. Dette bygger opp under kommuneplanens samfunnsdel om at barn og unge skal ha en trygg og god oppvekst, får realisert evnene sine fullt ut og har kontroll over livene sine.

Tiltakene i «Se meg, hør oss! Handlingsplan for tjenester til barn, unge og deres familier» skal understøtte både intensjoner i Barneverns-/Oppvekstreformen, og svare på kravet om å utarbeide en forebyggende plan for barn og unge (jfr. barnevernlovens §15-1). Ut over dette beskriver handlingsplanen tjenesteutvikling og bedre samordning.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet Mål 2023	Mål 2024	Mål 2027
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	Barn og unge med sammensatte behov og deres familier får samordnete tjenester	Antall ansvarsgrupper og Individuell Plan (IP) som koordineres av ansatt i ergo-fysioterapitjenesten for barn og unge, inkludert barnekoordinator	122	150	160	190
	God fastlegeordning som sikrer	Andel ledige plasser hos fastlege	0,0 %	0,0 %	0,5 %	2,0 %

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet Mål 2023	Mål 2024	Mål 2027
	innbyggerne reell valgmulighet til å velge fastlege i rimelig avstand.					
	Gode øyeblikkelig hjelp helsetjenester	Besvare telefoner på legevaktsentralen innen to minutter	35,0 %	60,0 %	80,0 %	80,0 %
	Personer med rett til og ønske om individuell plan og/eller koordinator skal få tilbud om dette.	Antall gjennomførte opplæringstreffpunkt (grunnkurs koordinator og møteplass for koordinatorer) pr. år	8,0	8,0	12,0	12,0
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Det er et mål i kommuneplanens samfunnsdel at bergensere skal tilbys gode tjenester i alle livets faser. For å lykkes med dette må innsatsen i de kommunale tjenestene være både helhetlige og koordinerte.

Byrådet skal rekruttere og beholde flere fastleger i Bergen. I Handlings- og økonomiplan (HØP) 2021-2024 vedtok bystyret en lokal tiltakspakke med en budsjetttramme på fem millioner, Tiltakspakken skal gi bedre rammebetingelser for fastlegene, og gjøre det enklere å starte opp egen fastlegepraksis eller overta en praksis. Budsjettet ble ytterligere styrket til 15 millioner for 2022, og byrådet vedtok en [forsterket tiltakspakke](#) for 2022-2025.

Bergen legevakt har innført en nasjonal praksis der innbyggere må ringe før oppmøte. Dette gjøres for å redusere køer og sikre rask helsehjelp for dem som trenger det mest. Legevakten kan hjelpe flere hjemme med å gi gode råd på telefon, og de som skal møte opp får en timeavtale.

Personer som har behov for langvarige og koordinerte velferdstjenester har rett på koordinator. Kommunen vil bedre koordinering av tjenester til denne målgruppen. Dette gjøres også ved at helsepersonell som skal ha rollen som koordinator får opplæring.

Barn, unge og deres familier

Byrådet følger opp satsingene i Strategi for oppvekst og Se meg hør oss! Handlingsplan for tjenester barn, unge og deres familier. Strategien og handlingsplanen legger føringer for kommende handlings- og økonomiplanperiode 2024-2027.

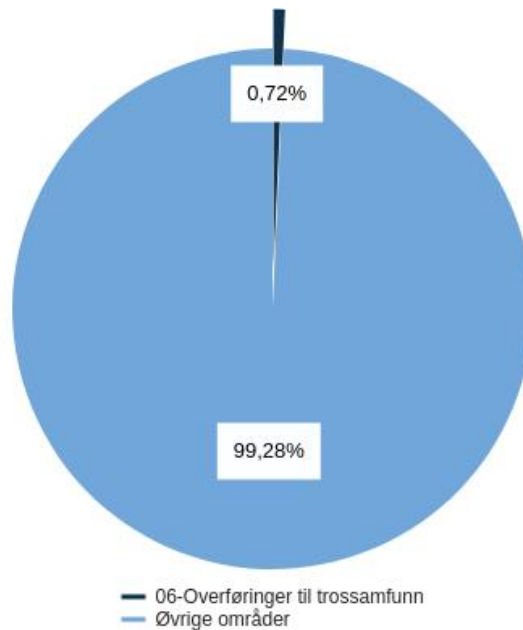
Tiltakene i Se meg hør oss! Handlingsplan for tjenester barn, unge og deres familier foreslår blant annet forsterket innsats knyttet til tidlig oppdagelse av hjelpebehov, tidlig hjelp når du trenger det, samarbeidsmodeller for bedre samarbeid og styrket felles kompetanseutvikling og bedre tilgang til tverrfaglige team/samhandlingsteam. Styrket informasjonsarbeid, mer medvirkning fra, samarbeid med og tilbakemeldinger fra barn og familier og et tydeligere familieperspektiv i alle tjenester er også foreslått. I handlingsplanen er det også foreslått å gjennomføre helhetlige evalueringer av det totale hjelpetilbudet for barn, unge og deres familier for å kunne videreutvikle og samordne tjenestetilbudet der det er mangefult.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Antall barn med fysioterapitjenester - Barne- og familietjenesten	2 051	2 060	2 070	2 080	2 090	2 100	2 100	
Antall barn og unge med ergoterapitjenester - Barne- og familietjenesten	580	590	600	600	600	600	600	
Antall brukere med tjenester fra innsatsteamet	250	230	250	250	250	250	250	
Antall fastleger	251	256	260	266	273	280	287	
Antall hjelpemidler som lånes ut på korttidsutlån pr. år	5 866	7 039	7 100	7 200	7 300	7 400	7 500	
Antall oppdrag utført av servicemanttjenesten	22 800	22 450	23 000	23 100	23 200	23 200	23 200	
Antall pasientkontakter ved Bergen legevakt (målt per regningskort)	106 827	100 129	87 000	85 500	84 000	82 500	81 000	
Antall samtaler på Legevaktens nummer 116117	104 982	173 773	170 000	170 000	170 000	170 000	170 000	
Antall voksne med ergoterapiterapitjenester- Habiliterings- og rehabiliteringstjenesten	4 093	4 181	4 100	4 100	4 100	4 100	4 100	
Antall voksne med fysioterapitjenester- Habiliterings- og rehabiliteringstjenesten	5 214	4 973	5 200	5 200	5 200	5 200	5 200	

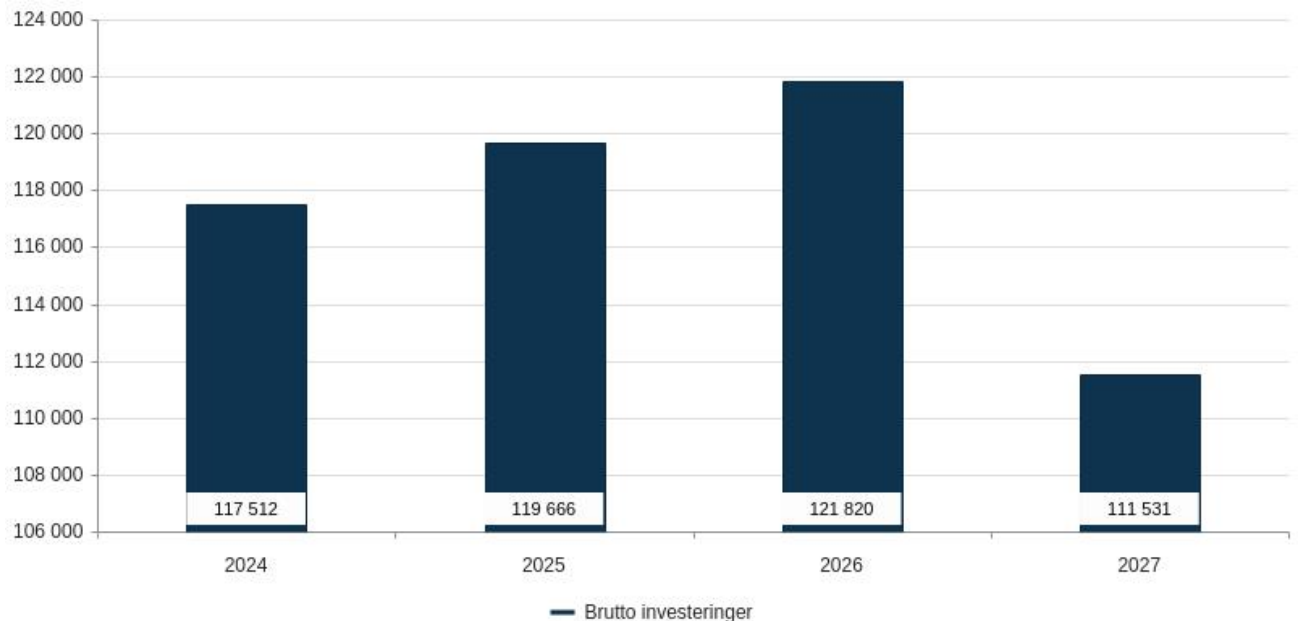
06-Overføringer til trossamfunn

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Over 470 tros- og livssynssamfunn har medlemmer i Bergen. Den norske kirke/ Bergen Kirkelig Fellesråd er det største trossamfunnet med 25 menigheter.

Det store mangfoldet av tros- og livssynssamfunn i byen reflekterer at Bergen er en interkulturell by, hvor tros- og livssynssamfunnene er viktige lokale fellesskap for store og små befolkningsgrupper.

Bergen kommune yter lovfestet tilskudd til Den norske kirke. Bergen kommune gir videre tilskudd til Bergen kirkelige fellesråd til gravferd for alle, og tilskudd til restaurering av middelalderkirkene.

Hovedprioriteringer

Bergen har et aktivt tros- og livssynsmiljø. De siste årene er støtten til samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn (STL) blitt styrket.

Det er gledelig at aktivitetsnivået i kirkene som forvaltes av Bergen kirkelig fellesråd er tilbake på nivået før pandemien. Den store frivillige innsatsen som gjøres for Bergen og byens innbyggere er med på å gjøre Bergen til en mer spennende og mangfoldig by.

Byrådet har fulgt opp bygging av kirker i områder med dårlig dekning av kirkebygg. I 2023 ble første spadetak tatt i byggingen av Sædalen kirke og planarbeidet for en ny kirke på Haukås er kommet godt i gang. Dette blir viktige samlingslokaler for bydeler i vekst. Det jobbes også godt med å ta vare på eldre kirkebygg som er viktige identitetsmarkører for byen. Fyllingsdalen kirke og Korskirken er eksempler på kirker som har fått nødvendig rehabilitering de siste årene.

Det har i denne bystyreperioden vært gjort grep for en mer bærekraftig gravplassforvaltning. Et viktig tiltak har vært å få på plass fossilfri drift av krematoriet i Møllendal. Dette er på plass høsten 2023. Samtidig legges det til rette for at flere bergensere kan få gravminne i en navnet minnelund, noe som er populært og mer arealeffektivt.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	189 234	189 234	189 234	189 234
Sum Lønns- og prisvekst mv.	7 646	7 646	7 646	7 646
Sum Tekniske justeringer	-68	-68	-68	-68
Prisjustering og diverse endringer	7 578	7 578	7 578	7 578
Konsekvensjustert ramme	196 812	196 812	196 812	196 812
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	0	0	0	0
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	0	0	0	0
Nye tiltak				
Drift nye felt på gravplassene	1 000	2 000	3 000	3 000
Drift nye Sædalen kirke	300	300	300	300
Sum Nye tiltak	1 300	2 300	3 300	3 300
Kutt				
Reduksjon tilskudd Bergen kirkelige fellesråd	-505	-505	-505	-505
Sum Kutt	-505	-505	-505	-505
Nye tiltak og realendringer budsjett	795	1 795	2 795	2 795
Ramme 2024-2027	197 607	198 607	199 607	199 607

Nye tiltak

Drift nye felt på gravplassene

De senere årene er flere av gravplassene utvidet med nye felt og det er etablert flere navnete minnelunder. Nye miljøtiltak som f.eks. anlegg av eng, biologisk ugressbekjempelse og avfallshåndtering krever også økt innsats. I tillegg til et det behov for å legge til rette for ulike tros- og livssynssamfunn sine ønsker i forbindelse med gravferd. I 2024 planlegges utvidelse av Fyllingsdalen gravplass og etablering av nye navnete minnelunder. Klimapåvirkninger og generell slitasje gir også et økt driftsbehov på gravplassene. Byrådet foreslår en økt bevilgning til formålet på kr. 1,0 mill. i 2024.

Drift nye Sædalen kirke

Byrådet foreslår økt tilskudd til Bergen kirkelige fellesråd på kr. 0,3 mill. knyttet til drift nytt kirkebygg Sædalen kirke / nærkirke.

Kutt

Reduksjon tilskudd Bergen kirkelige fellesråd

Byrådet foreslår en reduksjon i overføringene til Bergen kirkelige fellesråd på kr. 0,5 mill.

Sammendrag budsjett

Bergen kommune oppfyller lovbestemte tilskuddskrav.

Bergen kommune oppfyller lovbestemte krav om 3% gravreserver i forhold til befolkningen.

Investeringsrammene på tjenesteområdet ble i forrige handlings- og økonomiplan (høp) redusert. Byrådet foreslår i høp 24-27 å oppjustere nivået på gravplass- og kirkeinvesteringer.

Byrådet foreslår videre å imøtekomme innspill fra Bergen kirkelige fellesråd knyttet til økt ramme for drift gravplasser og Sædalen kirke/nærkirke.

Bergen Kirkelige Fellesråd (BKF) sitt budsjettinnspill følger vedlagt i sin helhet i forslag til budsjett for 2024.

Driftsbudsjett**Fordeling på hovedart**

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	1 086	1 506	1 376	1 376	1 376	1 376
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	7	0	0	0	0	0
Overføringsutgifter	184 758	188 008	196 456	197 456	198 456	198 456
Finansutgifter	367	368	368	368	368	368
Sum Driftsutgifter	186 218	189 882	198 200	199 200	200 200	200 200
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-423	-488	-433	-433	-433	-433
Refusjoner	-179	-160	-160	-160	-160	-160
Sum Driftsinntekter	-603	-648	-593	-593	-593	-593
Sum	185 615	189 234	197 607	198 607	199 607	199 607

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	-358	143	183	146	-340	-932
Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering	184 656	187 736	196 101	197 101	198 101	198 101
Fellesposter - bykassen	1 317	1 354	1 323	1 360	1 846	2 438
Sum	185 615	189 234	197 607	198 607	199 607	199 607

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Kirkelig administrasjon	18 208	19 532	20 327	20 327	20 327	20 327
Kirker og menigheter	110 280	108 474	112 705	112 705	112 705	112 705
Presteboliger	1 013	1 560	1 496	1 496	1 496	1 496
Overføring til andre trossamfunn	530	733	733	733	733	733
Gravplasser og krematorier	55 583	58 935	62 345	63 345	64 345	64 345
Sum	185 615	189 234	197 607	198 607	199 607	199 607

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo Trondheim Stavanger kommune	ASSS uten Oslo
Prioritet				
Netto driftsutgifter per innbygger (393) gravplasser og krematori er (B) *) **)	196	192	137	152
Netto driftsutgifter pr. innbygger til Kirke (B) *) **)	621	642	396	620
Dekningsgrad				
Konfirmerte i prosent av 15-åringer (B)	52,1 %	49,0 %	24,7 %	44,4 %
Medlem og tilhørende i Dnk i prosent av antall innbyggere (B)	63,2 %	62,2 %	42,5 %	59,5 %
Medlemmer i tros- og livssynssamfunn utenfor Den norske kirke i prosent av antall innbyggere	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Grunnlagsdata (Nivå 3)				
Antall kor for barn og unge	49	58	56	224
Antall kor for voksne/familiekor	37	37	47	155
Deltakere på konserter og kulturarrangementer i regi av andre enn menigheten	10 598	35 097	95 528	163 515
Deltakere på konserter og kulturarrangementer i regi av menigheten	13 136	40 435	58 111	177 756
Deltakere, gudstjenester totalt	137 110	181 434	312 256	992 060
Konserter og kulturarrangement i regi av andre enn menigheten	106	251	541	1 095
Andre nøkkeltall				
Kirkelige gravferder i prosent av antall døde	77,2 %	77,9 %	66,1 %	75,6 %

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Utfordringer og strategi

Den norske kirken i Bergen, med sine 25 menigheter, er viktige lokale organisasjoner som byrådet vil sikre gode vilkår for. Flere tusen sosiale tiltak og brede lokale kulturaktiviteter og bydekkende kunstopplevelser er viktig for hele byen.

Bergen kirkelig fellesråd (BKF) har et beregnet etterslep på vedlikehold av bygg på ca. kr. 200 mill. (basert på tilstandsrapporter fra kirkene), hvor Johanneskirken utgjør halvparten. Domkirken og Korskirken kommer utenom dette tallet. Rehabilitering av Korskirken og Domkirken ble påbegynt i 2016. De totale kostnader er beregnet til kr. 350 mill. ekskl. mva., det skal søkes om midler fra en ny statlig finansieringsordning til delfinansiering av dette. BKF ønsker nye bygg i vekstområder og å utvide det sosiale arbeidet i flere bydeler.

Det gjøres et arbeid innenfor gravplassforvaltningen for å tilpasse tilbudet til en mer mangfoldig befolkning. Blant annet etableres det flere navnedde minnelunder og legges til rette for gravplasser for ulike livssyns- og trosretninger. Bystyret vedtok i 2018 en gravferdsplan for perioden fram til 2028; Planens strategiske grep omfatter at bergenserne fortsatt skal kunne gravlegges i egen bydel, utredning av et større livssynsnøytralt seremonirom, bevaringsplan for historiske anlegg og klimatilpassing. Byrådet vektlegger i økonomiplanperioden at gravkapasiteten utvides som følge av de siste 40 års befolkningsvekst. Det er behov for investeringer til utvidelser og rehabilitering av gravplasser. Den største utfordringen er at rehabiliteringen av Solheim kapell og mur langs

Fjøsangerveien har et foreløpig anslag på 50 millioner. Utover i økonomiplanperioden blir rehabilitering av anlegget på Møllendal en viktig satsing. På Loddefjord og Øvsttun blir det riktig å legge til rette for nye graver og rehabiliteringer innenfor eksisterende grenser. Det er en prioritering å øke bruk av navnedde minnelunder.

Årsmelding til Bergen kirkelig fellesråd ligger her: [Årsmelding 2022 - Bergen kirkelige fellesråd \(kirken.no\)](#)

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	Den Norske kirke som sosiale og kulturelle nærmiljøsentre	Antall besøk på kulturtilbud og arrangementer	40 000	70 000	80 000	95 000
		Antall sosiale tiltak (diakoni)	2 500	2 700	2 900	3 000
		Antall åpne konserter og forestillinger	700	850	900	930
	Trygg gravferd etter eget valg	Andel av befolkningen det er gravreserver til - lovkrav min. 3%	3,0 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %
		Antall navnedde minnelund	8	8	8	14
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Aktivitet (Nøkkeltall)

Tros- og livssynssamfunn

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
Andel befolkningen som det er gravreserver til	3,0 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %	
Antall besøk på kulturtilbud og arrangementer	26 642	40 000	70 000	80 000	90 000	95 000	95 000	
Antall sosiale tiltak	2 574	2 500	2 700	2 900	3 000	3 000	3 000	

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
Andel gravlagt i navnet minnelund	9,4 %	10,0 %	11,0 %	12,0 %	13,0 %	14,0 %	14,0 %	
Totalt antall besøkende per år	0	0 900 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	

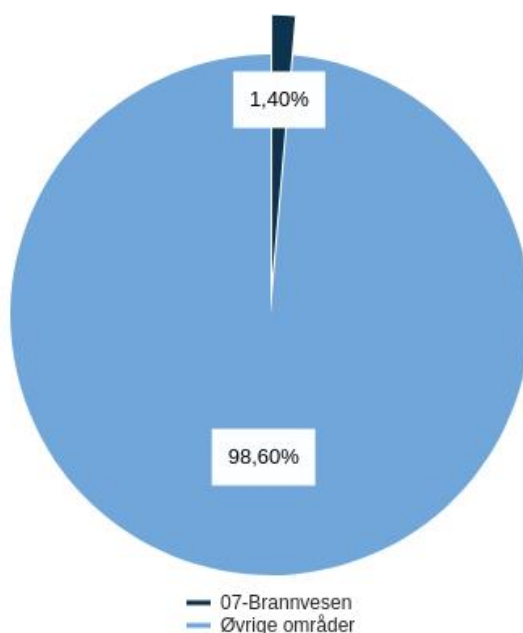
Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2024- 27
			Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Gravplassinvestering	Løpende						59,5	61,7	63,8	65,8	250,9
Johanneskirken rehabilitering	2026	IA		59,6	0,0	59,6	12,3	12,3	12,3	0,0	36,9
Kirkeinvesteringer	Løpende						23,5	23,5	23,5	23,5	94,0
Middelalderkirker	Løpende						22,2	22,2	22,2	22,2	88,8
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			0,0	59,6	0,0	59,6	117,5	119,7	121,8	111,5	470,5

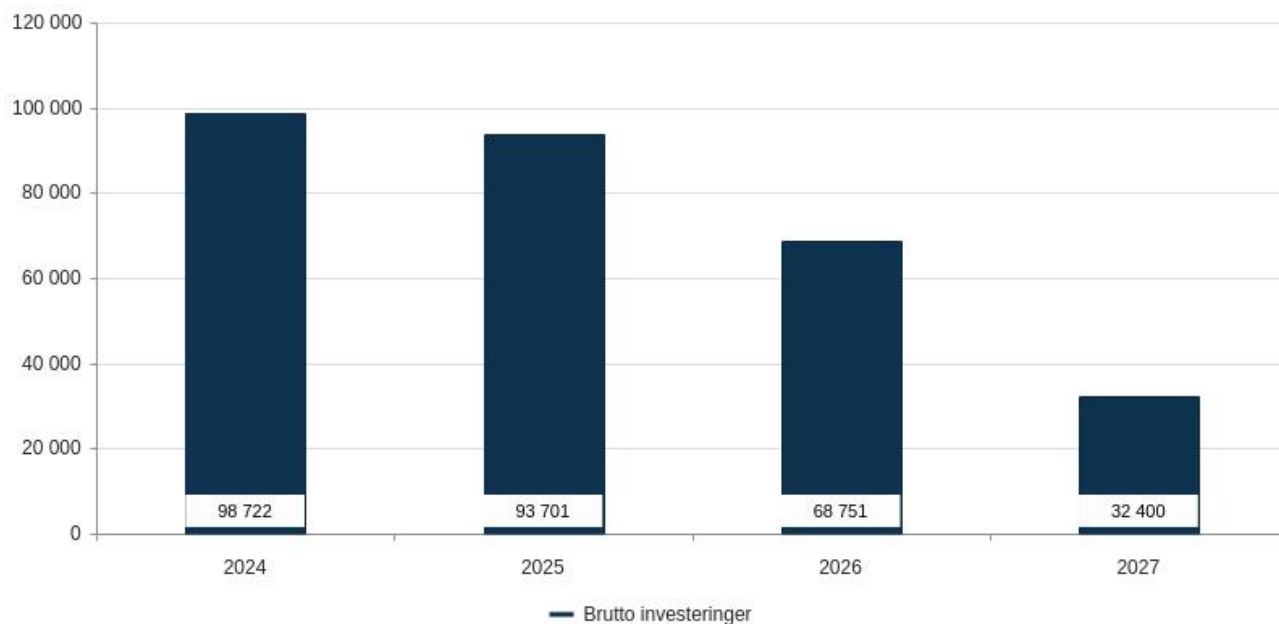
07-Brannvesen

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Bergen brannvesen er kommunens brann- og redningskorps og yter tjenester knyttet til forebygging av og beredskap mot branner og ulykker. Brannkorpset driver også 110 Vest-sentralen for 38 kommuner.

Bergen brannvesen er vertsbrannvesen for Interkommunalt utvalg mot akutt forurensing (IUA) for 20 medlemskommuner, i tillegg til at de leder brannsam arbeidet mellom 18 kommuner i regionen i samarbeidet Vest brann- og redningsregion (VBR). VBR ivaretar brannsjefsfunksjonen og ledelsen av brann- og redningstjenestene i Samnanger, Osterøy og Vaksdal kommune. I tillegg har Bergen brannvesen ansvaret for brann- og ulykkesberedskapen på Lille-Sotra, Tyssøy og Bildøy, samt drift av Bergen legevakts utrykningsbil.

Hovedprioriteringer

Bergen by skal være en trygg og god by for alle. Bergens store trehusbebyggelse gjør det ekstra viktig å ha et brannvesen som ivaretar trygghet i sårbare byområder, og vår felles kulturarv. I tillegg skal Brannvesenet sørge for trygghet og bidra hver eneste dag til å sikre og redde liv, miljø og eiendom.

Byrådet har satt av midler til ombygging av brannstasjonene for at byggene skal tilfredsstille Arbeidstilsynets krav til fysisk arbeidsmiljø i brannstasjonene. Etter ombyggingen vil alle stasjoner ivareta brannmannskapenes helse og sikkerhet slik at de ikke utsettes for unødig forurensing fra bl.a. brannrøyk.

Det er også satt av midler til konseptutvikling av ny brannstasjon i Bergen vest og nytt naust til brannbåten.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	255 371	255 371	255 371	255 371
Sum Lønns- og prisvekst mv.	3 274	74	74	74
Prisjustering og diverse endringer	3 274	74	74	74
Konsekvensjustert ramme	258 645	255 445	255 445	255 445
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Nytt oppdragshåndteringssystem i 110-sentralene - driftskonsekvenser	-500	-500	-500	-500
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	-500	-500	-500	-500
Tilpasning til aktivitetsnivå				
EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen	300	300	300	300
EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg	1 600	2 800	2 800	2 800
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	18	1 567	463	353
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	1 918	4 667	3 563	3 453
Nye tiltak				
Ren og skitten sone i Hovedstasjonen, Åsane, Arna og Laksevåg. Selve ombyggingen	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum Nye tiltak	1 000	1 000	1 000	1 000
Effektivisering				
EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg	-113	-248	-443	-443
Sum Effektivisering	-113	-248	-443	-443
Kutt				
Sum Kutt	0	0	0	0
Nye tiltak og realendringer budsjett	2 305	4 919	3 620	3 510
Ramme 2024-2027	260 950	260 364	259 065	258 955

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett

Nytt oppdragshåndteringssystem i 110-sentralene - driftskonsekvenser

Driftskonsekvenser av oppdragshåndteringssystem/datasystem for at 110-sentralen skal kunne motta og registrere nødmeldinger, respondere hensiktsmessig på disse, alarmere innsatsressurser og støtte innsatsledelsen med informasjon.

Tilpasning til aktivitetsnivå

EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen

Etat for bygg og eiendom (EBE) sin ramme til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggporteføljen justeres årlig som følge av endringer i areal. Endringene gjelder tilgang og avgang av bygg, herunder nye bygg som tas i bruk og bygg som tas ut av bruk, enten på varig basis eller for en periode. Ved totalrehabilitering justeres FDV-rammen ned når bygget tas ut av ordinær drift og opp igjen når bygget kommer tilbake i ordinær drift.

EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg

Byrådet vedtok 15.09.2022 sak [1265.1/22 - "Reduksjon av energiforbruk i kommunale bygg"](#). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet vi aldri før har sett. Resultatet ble at prisen på energi økte. Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE) og fortsetter å gjennomføre tiltak for å redusere energiforbruket. Beløpene i økonomiplanperioden er justert som følge av lavere priser enn hva som lå til grunn i forrige planperiode (2023-2026).

Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energiutgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energiutgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

Nye tiltak

Ren og skitten sone i Hovedstasjonen, Åsane, Arna og Laksevåg. Selve ombyggingen

Når ombyggingen starter i 2024 kan det komme merkostnader i driften som følge av reduserte arealer i perioder og flytting av utstyr og personale for å opprettholde driften under hele byggeperioden. Det er blant annet utgifter til leie av haller/depoter og leie av arealer i nær tilknytning til stasjonen for å gjennomføre øvelser og sjekk av utstyr. Bergen brannvesen er også pliktig til å opprettholde en noenlunde ren og skitten sone også i ombyggingsperioden, så det må gjøres noen midlertidige tiltak i forhold til dette. Bergen brannvesen har lagt inn foreløpige estimater, men etter konseptutviklingsfasen vil det komme bedre konsekvensberegninger.

Effektivisering

EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg

I Grønn virksomhet ble det vedtatt en målsetting om at energibruk i kommunale bygg skal reduseres med 30 % innen 2030, sammenliknet med 2019. For å nå målet har Etat for bygg og eiendom tatt i bruk et nytt energioppfølgingssystem. Det er etablert en gruppe med spisskompetanse på automatikk og tekniske anlegg som skal planlegge energibesparende tiltak i byggene. I tillegg til å arbeide systematisk med oppfølging av energioptimerende tiltak, gir etaten omfattende opplæring i driftskontrollsystemer til vedlikeholdsteknikerne for å oppnå bedre styring av energibruk og inn klima.

Sammendrag budsjett

Driften for tjenesteområdet opprettholdes på samme nivå som tidligere og er kompensert for forventet lønns- og prisvekst.

Feie- og tilsynstjenesten i Bergen kommune er fullt ut gebyrfinansiert.

Feiegebyret pr. røykløp øker timeprisen med 8 % og årlig tilsynsgebyr øker med 6,5 %. Samlet årsgebyr (feieing inntil en time og årlig tilsynsgebyr) for en boenhet med et røykløp vil i 2024 være 1.448,- som er en økning på kr. 102,- fra 2023.

Premissene for gebyrregulativet 2024 for feieing og tilsyn gir utdypende detaljer. Disse finner man på forsiden under Gebyrer og egenbetalinger.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	268 889	276 013	290 178	290 178	290 178	290 178
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	86 239	96 531	89 067	88 482	87 183	87 072
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	590	550	582	582	582	582
Overføringsutgifter	27 393	19 526	21 208	21 208	21 208	21 208
Finansutgifter	21 591	15 260	15 260	15 260	15 260	15 260
Sum Driftsutgifter	404 702	407 880	416 295	415 710	414 410	414 300
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-95 656	-96 369	-98 862	-98 862	-98 862	-98 862
Refusjoner	-59 233	-51 674	-52 017	-52 017	-52 017	-52 017
Overføringsinntekter	-1 389	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-3 319	-4 466	-4 466	-4 466	-4 466	-4 466
Sum Driftsinntekter	-159 597	-152 509	-155 345	-155 345	-155 345	-155 345
Sum	245 105	255 371	260 950	260 364	259 065	258 955

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsleders avdeling	260	312	331	331	331	331
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	21 571	38 299	28 939	28 354	27 055	26 944
Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling	219 939	222 535	237 455	237 455	237 455	237 455
Fellesposter - bykassen	3 335	-5 775	-5 775	-5 775	-5 775	-5 775
Sum	245 105	255 371	260 950	260 364	259 065	258 955

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Forebygging branner og ulykker	21 340	27 214	28 769	28 769	28 769	28 769
Feiing og tilsyn	-3 631	-5 650	-5 625	-5 625	-5 625	-5 625
Beredskap mot branner og ulykker	224 925	233 317	237 045	236 460	235 161	235 050
Alarmtjenester	2 641	544	814	814	814	814
Selvkostrenter - boligbrannsikkerhet	-170	-54	-54	-54	-54	-54
Sum	245 105	255 371	260 950	260 364	259 065	258 955

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Netto driftsutgifter til funksjon 338 pr. innbygger *)	59	48	113	212	107	
Netto driftsutgifter til funksjon 339 pr. innbygger *)	826	803	672	699	667	
Dekningsgrad						
Årsverk til funksjon 338 pr. 1000 innbyggere	0,20	0,20	0,13	0,21	0,14	
Årsverk til funksjon 339 pr. 1000 innbyggere	0,74	0,73	0,48	0,43	0,47	
Kvalitet						
Årsgebyr for feiing og tilsyn - ekskl. mva. (kr) *)	369	381	171	329	340	399

*) Inflasjonsjustert med deflator

Netto driftsutgifter til funksjon 338 pr. innbygger

Fra 2020 til 2021 økte forebygging opp med 2 årsverk i hht trappetrinnsplanen for å holde seg innenfor forskriften. Men de har fortsatt utfordringer på bemanningssiden som medfører fortsatt lav kostnad mot resten av landet.

Netto driftsutgifter til funksjon 339 pr. innbygger

Bergen har en høyere driftskostnad enn andre sammenlignbare kommuner. Dette skyldes tett trehusbebyggelse, særskilte risikoobjekter, og samarbeid og tjenester til nærliggende kommuner.

Årsverk til funksjon 338 pr. 1000 innbyggere

Det har vært en styrking på 2 årsverk iht. forskriften på brannforebygging. Dette er iverksatt, men grunnet vakanser er denne uendret fra 2021 til 2022.

Årsverk til funksjon 339 pr. 1000 innbyggere

Bergen har flere årsverk til funksjon 339 pr. 1000 innbyggere enn sammenlignbare kommuner. Bergen brannvesen har ansvaret for tett trehusbebyggelse, særskilte risikoobjekter og samarbeidskommuner. I tillegg så gir geografi utfordringer for bruk av ressurser. Det bør også presiseres at det er ulik form for telling og organisering av funksjoner i beredskap mellom de ulike brannvesen og hvilke årsverk som inngår i funksjon 339.

Årsgebyr for feiing og tilsyn - ekskl. mva. (kr)

Bergen brannvesen har annen type bygningmasse enn f.eks Oslo. Oslo har flere høye og enkle bygg som krever mindre ressurser ved tilsyn og evt. feiing. Bergen brannvesen har mye forebyggende arbeid med tett trehusbebyggelse, særskilte risikoobjekter. Gebyret fikk en liten økning utover vanlig prisvekst i 2022 for å ta høyde for redusert fondsbruk. Bergen ligger lavere enn resten av landet, men høyere enn de andre storbykommunene. Dette kan skyldes hvilke tjenester de ulike kommuner gjennomfører innenfor tjenesten.

Utfordringer og strategi

Bergen kommunes overordnede mål for brann- og redningstjenesten er at Bergen skal være en trygg og god by for alle. Brann- og redningstjenesten skal inngi tillit og trygghet, bidra til å sikre og redde liv, miljø og eiendom. Bergen brannvesen arbeider for følgende hovedmål:

- Ingen omkomne som følge av brann
- Ingen tap av uerstattelige kulturverdier i brann

Bergen brannvesen har som overordnet retning for sitt arbeid å

- Leverer brann- og redningstjenester som inngir tillit og trygghet
- Ha en risikobasert tilnærming
- Søke samfunnseffektive, regionale løsninger.

Det brannforebyggende arbeidet.

Brannforebyggende avdeling skal rette ressursbruken mot de hendelser og områder som har størst risikopotensial i forhold til helse, miljø- og materielle verdier. Sikring av den tette trehusbebyggelsen i Bergen kommune i overensstemmelse med «Revidert brannordning for Bergen kommune» (vedtatt i bystyresak 98/15), «Helhetlig brannsikringsplan for den tette trehusbebyggelsen i Bergen» (vedtatt i bystyresak 34/16). Brannforebyggende avdeling jobber stadig for å utvikle brannforebyggende metoder og tjenester slik at avdelingen på best mulig måte kan bidra til å øke brannsikkerheten for byens innbyggere. Det er et stort søkelys på tverrfaglighet og samarbeid, både internt, med andre avdelinger i brannvesenet og med eksterne aktører.

Avdelingen jobber proaktivt og utvikler tjenestene til å bli de mest effektive brannforebyggende løsningene. Ny forskrift om tilsyn i bygninger, virksomheter m.m. er vedtatt. Dette håper en skal redusere risikoen i de byggene. Ny gebyrmodell er også på plass og det er første året der tilsynene vil regulere behovet for feiing.

Det er behov for større oppgradering av bilparken og dette arbeidet er startet. Bergen brannvesen vil også prioritere kampanjer mot utsatte grupper som en del av det brannforebyggende arbeidet. Bergen brannvesen har mottatt eksterne midler til innkjøp av komfyrvakter som skal installeres hos risikoutsatte grupper.

Bergen brannvesen er i dialog med helse for å se på synergier fra et mer etablert samarbeid. Bergen brannvesen har vært sterkt representert i det nasjonale arbeidet for å se på fremtidens brann- og redningsvesen. Rapporten, Fremtidens brann- og redningsvesen er overlevert til justisminister Emilie Enger Mehl.

Avtalene med Osterøy, Samnanger og Vaksdal kommune om utførelse av det brannforebyggende arbeidet vil fortsette.

Arbeidet med å se på konsekvensene av ny brann og redningsforskrift som trådte i kraft 1. mars er startet og forventes ferdigstilt juni i år.

Beredskap mot branner og ulykker.

Sikring av beredskap har vært første prioritet. Å sikre samfunnseffektive regionale samarbeid er ett av beredskaps hovedfokus. Samarbeid er prioritet på flere områder, både i kommunen, etater imellom, nabokommuner, region og private foretak. Det styrker beredskapen, muliggjør kompetansedeling og gir større rom for øving.

Omfattende forskning viser at brannfolk er betydelig mer utsatt for å utvikle en rekke kreftsykdommer enn befolkningen generelt. Kreftfremkallende kjemikalier i brannrøyken er ikke til å unngå. Et viktig tiltak for å redusere risiko er å skille mellom ren og uren sone i stasjonene. Arbeidstilsynet stiller krav til det fysiske arbeidsmiljøet i brannstasjoner, og til å skille mellom ren og uren sone i stasjonene. Dette kommer i Fana brannstasjon og det er satt av midler til konseptutredningsfasen for ren og skitten sone i brannstasjonene. Denne fasen skal ferdigstilles i 2024. Arbeidet med Fana Brannstasjon er godt i gang og grunnsteinen ble lagt i år. Det er forventet at nye Fana brannstasjon vil stå klar for innflytting i slutten av 2024.

Sjøbrand som er stasjonert i Sandviken har i dag ikke tilfredsstillende plass. Båten er midlertidig fortøyd ved flytebryggen på Kristianholm, men mister plassen der i forbindelse med utbyggingen av området. Det arbeides videre med å sikre tilfredsstillende plassering for båten, med mål om en permanent overbygget kai plass eller naust som vil sikre skjerming for vær og vind. Det er satt av midler til videre utredning av dette prosjektet og konseptutredningen vil være klar i 2024.

Når det gjelder *Tett trehusbebyggelse*, jobber beredskapsavdelingen sammen med brannforebyggende avdeling for å sikre målene i «helhetlig brannsikringsplan», herunder godt egnet utstyr, befaringer, øvelser, sjekk av brannposter, samt merking av utrykningsveier.

I forbindelse med etableringen av BIR og ny helikopterterminal i området, jobbes det aktivt med å holde en sikker utrykningsvei og arealbruk for Bergen brannvesen. Prosessen er godt i gang og det er mottatt rammetillatelse på endringer på utrykningsveien. Ny helikopterterminal skal etableres i sørenden av stasjonen. Dette kan gi noen driftsmessige utfordringer som vi nå har et godt samarbeid for å løse.

Bergen brannvesen jobber kontinuerlig med å videreutvikle kompetansen innenfor kjerneområdene RITS (redningsinnsats til sjøs), USAR (urban search and rescue), oljevern, redningsdykking, tungbergning, CBRNE/kjemikalievern og drone. RITS vil blant annet i år gjennomføre en øvelse med hurtigruten, hovedredningssentralen og CHC helikopterservice. Det er startet opp med bruk av øvelsesfeltet på Flesland for kommunene innenfor Vest brann og redning, og tilbakemeldingene er utelukkende positive. Bergen brannvesen skal delta i arbeidet til Fornybar energi og elsikkerhet for å innføre prosedyrer i hvordan å håndtere hendelser hvor hydrogensystemer er skadet/brenn.

Driften av legevaktens utrykningsbil vil fortsette. Bergen brannvesen vil fortsatt ha ansvaret for brann- og ulykkesberedskapen på Lille-Sotra, Tyssøy og Bildøy samt ivareta brannsjefsfunksjonen og ledelse av brann- og redningstjenestene i Samnanger, Osterøy og Vaksdal kommune.

Alarmsentralen for brann og ulykker (110 sentralen).

110 Vest består av 38 deltakerkommuner med rundt 600 000 innbyggere i gamle Hordaland og Sogn og Fjordane. Det omfatter 33 brannvesen med til sammen 94 brannstasjoner. Sentralen vil fortsette med å sikre høy kompetanse i avdelingen og være fagsentral. En hovedprioritet er samarbeid med deltakerkommuner, andre sentraler og med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB).

Anskaffelsen av nytt nasjonalt oppdragshåndteringssystem er forventet ferdig i starten på 2024 med opplæring og implementering. Med nytt oppdragshåndteringssystem går en nå i hovedsak fra en desentralisert løsning til en sentralisert. Systemet eies av et eget nasjonalt IKS, der alle 110 sentralene med sine kommuner er deleiere. Nødtjenesten er en viktig kritisk funksjon i samfunnet og mange av brannetatens oppgaver og tjenester skal være tilgjengelig når mye annet i samfunnet ikke fungerer.

Vest brann og redning (VBR).

Bergen brannvesen vil fortsatt være vertsbrannvesen for et samarbeid mellom 18 selvstendige brannvesen i Vestland innen brann – og redningsberedskap og brannforebygging.

Gjennom VBR etableres det faglige nettverk, regional innsats- og lederstøtte, overordnede plandokumenter og felles kvalitetsstandarder. Hovedhensikten med samarbeidet er å skape en tryggere hverdag for innbyggerne gjennom et formelt og strukturert nettverk for deling av kunnskap og erfaring. Samarbeidsmodellen har ført medlemsbrannvesenene tettere sammen og allerede nå har samarbeidet gitt effekter, spesielt innen standardisering og kompetanseheving.

Gjennom VBR er det etablert felles instruktører som benyttet i kompetanseheving for alle medlemskommunene. Det er også innført en felles evalueringsmetode – After action review. Første steg vil bli opplæring av 12 instruktører i Sverige av svenske brannmyndigheter. Det er også i 2023 gjennomført en stor felles skogbrannøvelse som involverte alle medlemsbrannvesener, sivilforsvaret, skogbrannhelikopter og RISE Fire Research (som skal forske på skogbranner i Norge).

Interkommunalt utvalg mot akutt forurensing (IUA).

Bergen brannvesen er vertsbrannvesen og leder for IUA Bergen region som består av 20 kommuner i Vestland fylke. IUA Bergen region ivaretar deltakerkommunenes forskriftsfestede plikt til å samarbeide om beredskap mot akutt forurensing i regionen. Det er søkelys på kompetansebygging, på CBRNE beredskap og innsatsteam oljevern.

Ny CBRNE kontainer er på plass og arbeidsgruppen for regional CBRNE-beredskap skal levere sin rapport i 2023. IUA vil arbeide med å få en felles mal for miljørisiko- og beredskapsanalyser, få på plass en ny regional beredskapsplan og etablere regionale depoter med system for lagring, tilsyn og vedlikehold.

Innskjerpede krav i Brann og redningsvesenforskriften fra 1. mars 2022.

Ny forskrift om organisering, bemanning og utrustning av brann- og redningsvesen og nødmeldesentralene (brann- og redningsvesenforskriften) trådte i kraft fra 1. mars 2022.

En foreløpig gjennomgang av forskriften viser at brannvesenet allerede har mye på plass, blant annet gjennom etablering og utvikling av Vest brann- og redning og 110 Vest. Samtidig er det kommet til nye risikoområder som må tas inn i analyser og planverk. Ett av disse risikoområdene er problematikken rundt litium-batterier. Det har også i de senere år kommet endringer i Bergen brannvesen sitt nedslagsfelt, og endringer i forskrifter som kan endre grunnlaget for organisering, bemanning og utrustning.

Arbeidet med å kartlegge og analysere kravene pågår og vil bli ferdigstilt i 2023.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	Ingen omkomne som følge av brann.	Antall omkomne som følge av brann (den offisielle statistikken fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap)	3	0	0	0
	Ingen tap av uerstattelige nasjonale kulturverdier i brann.	Antall tap av uerstattelige nasjonale kulturverdier i brann (den offisielle statistikken fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap).	0	0	0	0
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring						

Aktivitet (Nøkkeltall)**110-sentralen**

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
Anrop 110 - sentralen	12 533	13 040	13 000	13 000	13 000	13 000	13 000	Økning i tallene fra 2020 til 2021 skyldes sammenslåing av Hordaland og Sogn og Fjordane til en felles sentral 110 Vest i februar 2021.
Totalt antall utalarmeringer til brann- og redningsoppdrag	7 181	7 982	8 100	8 100	8 100	8 100	8 100	

Brannforebyggende arbeid

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
Brannforebyggende arbeid, boligtilsyn	3 015	7 402	15 000	15 000	15 000	15 000	15 000	
Brannforebyggende arbeid, feiing	9 391	1 432	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	

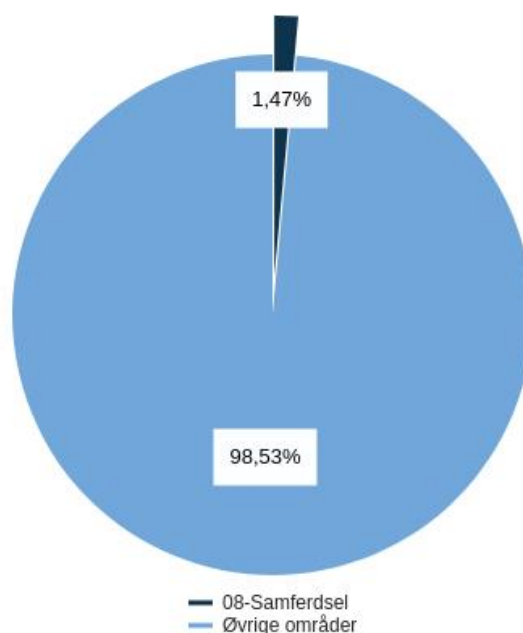
Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2024-27	
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin. prosjektutgift	Netto	2024	2025	2026		2027
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Bergen Vest ny brannstasjon	2025		IA	17,1	0,0	17,1	-0,0	7,2	10,0	0,0	17,1
Bilpark brann	Løpende						8,1	11,4	10,0	9,0	38,5
Bygging av nytt nøst til Sjøbrand	2025		IA	35,1	0,0	35,1	-0,0	17,6	17,6	0,0	35,1
ENØK-prosjekter	Løpende						3,8	-0,0	0,0	0,0	3,8
Fana brannstasjon - nybygg	2024	BY 80/19	92,6	155,3	0,0	155,3	40,0	0,0	0,0	0,0	40,0
Fana Brannstasjon- inventar og utstyr	2024		IA	1,6	0,0	1,6	1,6	0,0	0,0	0,0	1,6
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Nytt oppdragshåndteringssystem 110 - sentralene	2024		IA	9,8	-0,1	9,8	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3
Ombygging av brannstasjoner - prosjektutvikling	2024		IA	13,6	0,0	13,6	6,8	0,0	0,0	0,0	6,8
Ren og skitten sone i Hovedstasjonen, Åsane, Arna og Laksevåg. Selve ombyggingen	2028		IA	150,0	0,0	150,0	35,1	54,6	28,2	20,4	138,3
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			92,6	382,6	-0,1	382,6	98,7	93,7	68,8	32,4	293,6

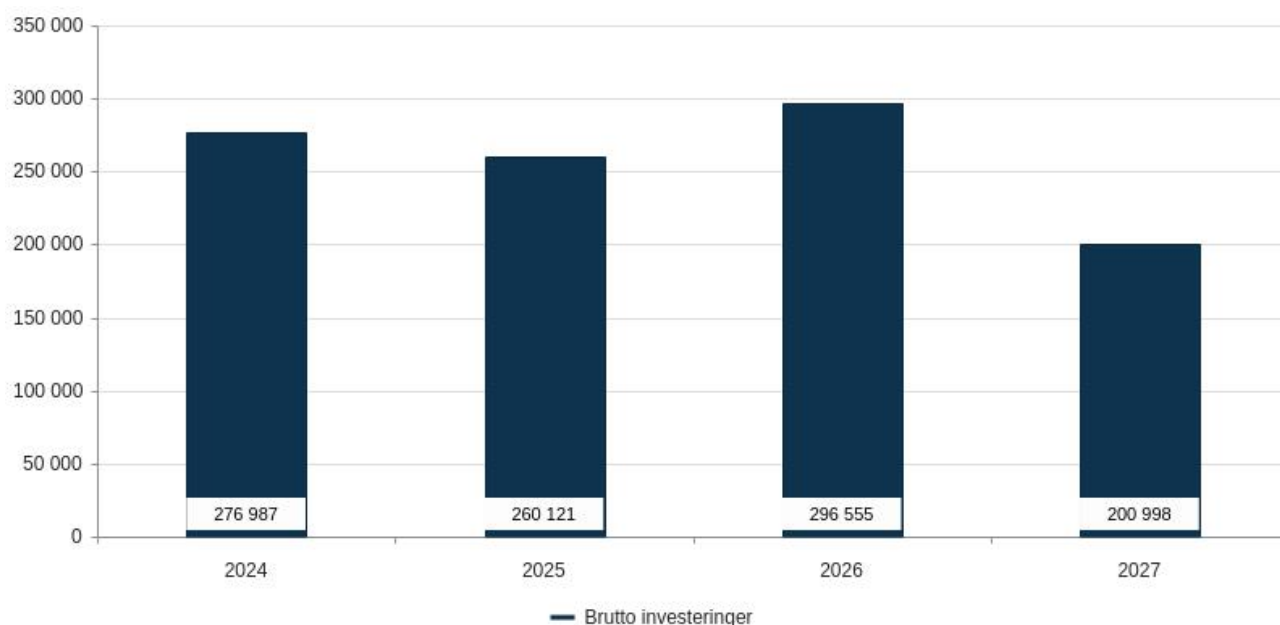
08-Samferdsel

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter bygging, forvaltning, drift og vedlikehold av kommunale veier, gater og broer, inkludert trapper, veimurer, gjerder, fartsdumper, sluker og stikkrenner. Kommunale veier skal være trafikksikre og til enhver tid ha god veibelysning. Det skal tilrettelegges for gange og sykkel, og universell utforming skal ivaretas i størst mulig grad.

Videre omfatter tjenesteområdet håndheving av parkeringsbestemmelsene og deler av politivedtektene. Saksbehandling av søknader om parkeringstillatelse for forflytningshemmede, forvaltning av boligsoneordningen, piggedekkgebyr, utleie og bruk av offentlig areal hører også til tjenesteområdet.

Arbeidet utføres i hovedsak av Bymiljøetaten, men tjenesteområdet krever også bidrag fra og samarbeid med en rekke andre etater og avdelinger i kommunen.

Hovedprioriteringer

Innen samferdsel prioriteres tiltak som støtter opp om å gjøre Bergen til gåby, sykkelby og kollektivby med kompakte strukturer og redusert personbiltrafikk.

Prosjekter som Bilfri bydel Bøhmergaten/Løvestakksiden vil øke arealet til gange, sykkel, opphold og lek på bekostning av areal til bil. Ambisjonen er å skape åpne og inkluderende byrom ved å legge til rett for aktivitet og møteplasser, samt bedre forholdene for fotgjengere og syklister.

Det er satt av betydelige midler til å gjennomføre Handlingsplan for sykkel på kommunalt veinett. Tiltakene i planen skal gjøre det enklere å sykle i Bergen. Ambisjonen er å øke sykkelandelen kraftig samtidig som det skal bli tryggere å sykle for alle.

Mobilitetstiltak Gåbyen er et bredt spekter av tiltak som fremmer alternativer til privatbilen. Det er prioritert i økonomiplanperioden. Et eksempel er mobilpunkter som kan omfatte ladepunkter, sykkelstativer og tilrettelegging for bildeling. Andre mobilitetstiltak er å gjøre gangtraseer og snarveier bedre og mer tilgjengelig for flere. Mobilitetstiltak henger ofte sammen med trafikksikringstiltak. For å fremme Gåbyen skal byen gjøres tilgjengelig og enkel å bevege seg i for alle og det er et særskilt fokus på universelle utformingstiltak.

Trafikksikringstiltak i tråd med Handlingsplan for trafikksikkerhet er fortsatt et prioritert område.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	-17 151	-17 151	-17 151	-17 151
Sum Lønns- og prisvekst mv.	2 241	13	13	13
Sum Endring i bruk/avsetning av fondsmidler	99 239	99 239	99 239	99 239
Prisjustering og diverse endringer	101 479	99 252	99 252	99 252
Konsekvensjustert ramme	84 329	82 102	82 102	82 102
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Endring av inntektskrav Bergen Parkering	14 500	14 500	14 500	14 500
Reduksjon i salg av piggdekkoblater (engangsgebyr)	2 000	2 000	2 000	2 000
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	16 500	16 500	16 500	16 500
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	-530	-530	-530	-530
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	-530	-530	-530	-530
Nye tiltak				
Boligsoneforskriften, oppheve regel om kun en bil pr. husholdning i boligsonene	-500	-500	-500	-500
Digitalisering samferdsel - driftskonsekvens av investering	1 617	3 932	3 932	3 932
Gangveger Loddefjord - Olsvik - driftskonsekvenser	90	90	90	90
IT system for bruk av offentlig areal - driftskonsekvens	-460	-460	-460	-460
Mobilitetstiltak gåbyen- driftskonsekvens av investering	127	255	255	255
Supplering av lyspunkter på eksisterende anlegg - driftskonsekvens	25	50	50	50
Sum Nye tiltak	899	3 367	3 367	3 367
Nye tiltak og realendringer budsjett	16 869	19 337	19 337	19 337
Ramme 2024-2027	101 198	101 439	101 439	101 439

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett**Endring av inntektskrav Bergen Parkering**

I vedtatt budsjett for 2023 var det forventet faste leieinntekter fra Bergen Parkering AS (BP) med 134,5 mill., opp 42 mill. fra året før. Redusert rabatt for elbiler i ByGarasjen med virkning fra 01.01.2023, samt bortfall av «koronaeffekten» generelt, antas å være faktorer som kan ha bidratt til at besøkstallene nå har sunket tilbake til nivået før pandemien. Prognosen til BP tilsier at besøkstallene vil kunne forsvare en leieinntekt på 120 mill. for 2023, dvs. 14,5 mill. mindre enn forutsatt i kommunens budsjett inneværende og kommende år. Justeringen er videreført fra revidert budsjett 2023.

Reduksjon i salg av piggdekkoblater (engangsgebyr)

Inntektene fra salg av piggdekkoblater har over tid vært stadig synkende. I 2022 ble det inntektsført kr 14,3 mill. mens det justerte budsjettet var på 16,4 mill. Det er forventet at nivået på inntektene i 2023 vil være på omtrent samme nivå som i 2022. Vedtatt budsjett er på 16,4 mill. og prognosen blir dermed et negativt avvik på ca. kr 2,0 mill. Det er forventet at denne trenden vil fortsette og er en naturlig følge av at folk velger å kjøre piggfritt.

Byrådet foreslår derfor en varig budsjettjustering slik at budsjettert inntekt vil være i samsvar med det reelle salget av piggdekkoblater.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energiutgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energiutgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

Nye tiltak

Boligsoneforskriften, oppheve regel om kun en bil pr. hustand i boligsonene

Bystyret ber byrådet revidere boligsoneforskriften og oppheve regel om kun en bil pr. husstand i boligsonene, jfr. merknad 27 i budsjettavtalen. Inntil videre praktiseres at alle som søker om boligsonekort til bil to, får dette innvilget. Å innvilge boligsonekort for bil to til de som ønsker det, er estimert å gi en økt inntekt på 0,5 mill.

Digitalisering samferdsel - driftskonsekvens av investering

Flyttet fra tiltaket Driftskonsekvens av investeringer - samferdsel.

Fagsystem parkering: Prosjektet skal anskaffe kontrollsystemer innenfor parkeringsfeltet hos Bymiljøetaten. Samtidig skal prosjektet også videreutvikle digitale publikumstjenester knyttet til parkering gjennom mobilapplikasjonen "P i Bergen". Det nye systemet har høyere driftutgifter enn det gamle systemet.

Sensorer HC og vareleveringsplasser ny tjeneste til forflytningshemmede der de kan se hvor det er plasser, og om de er ledige eller ikke. Medfører kostnad tilknyttet drift av datasjø og utstyr.

Bydata - sensor veilys - skal gi analyse og beslutningsstøtte rundt drift av vei - gi grunnlag for prioritering av arbeid og varsling over viktige hendelser. Driftskostnader innebærer drift av datasjø, kommunikasjon, sensor / datasett integrasjoner og beslutningsstøttesystem. Driftskostnadene er 0,8 mill. fra 2024 og 1,6 mill. fra 2025.

Asset Management-system: Det er behov for å holde oversikt over alle objekter som etaten forvalter, drifter og vedlikeholder. Driftskonsekvensene av tiltaket består av flere ulike deler. Det gjelder lisenskostnader og driftskostnader av systemet. I tillegg vil det medføre økt dataforvaltning for å sikre korrekt god bruk av data som samles inn. Det vil være behov for midler til lagring av data mot Datasjø, kostnader for dataflyt fra kilde til Datasjø og driftskostnader av Microsoft Azure. I tillegg vil det komme integrasjonskostnader mot andre systemer. Totalt er driftskostnader estimert til 2 mill. fra 2025. Systemet er forventet å gi etaten effektiviseringsgevinster på sikt, og dermed kunne utføre mer av de riktige vedlikeholdsoppgavene. Dette vil bidra til å redusere vedlikeholdsetterlepet på kommunale anlegg.

Gangveger Loddefjord - Olsvik - driftskonsekvenser

Flyttet fra tiltaket Driftskonsekvens av investeringer - samferdsel.

Driftskostnadene skal dekke vedlikehold av trapper og gangveier/stier, belysning og annet strømforbruk, vegetasjonsrydding, snømåking og strøing på vinterstid og eventuelt annet nødvendig vedlikehold.

IT system for bruk av offentlig areal - driftskonsekvens

I vedtatt budsjett ligger det 1,2 mill. pr år i driftsutgifter på dette prosjektet, dette reduseres da systemet fra 2024 vil ha tilnærmet samme driftsutgifter som gammelt system.

Mobilitetstiltak gåbyen- driftskonsekvens av investering

Driftskostnadene skal dekke vedlikehold av trapper og gangveier, belysning og annet strømforbruk, vegetasjonsrydding, snømåking og strøing på vinterstid og eventuelt annet nødvendig vedlikehold. Trappeløp er både krevende og kostbart å drifte da vintervedlikehold må gjøres manuelt.

Supplering av lyspunkter på eksisterende anlegg - driftskonsekvens

Flyttet fra tiltak Driftskonsekvens av investeringer - samferdsel.

Gjelder økte utgifter til strøm og annet vedlikehold av lyspunkter.

Sammendrag budsjett

Drift og vedlikehold av det kommunale veinettet opprettholdes på samme nivå som tidligere og budsjettet er kompensert for lønns- og prisvekst.

Salg av piggdekkoblater har vist en nedgang over tid og forventet mindre inntekt på 2 mill. fra revidert budsjett 2023 er videreført i økonomiplanperioden.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	76 056	81 562	86 641	86 641	86 641	86 641
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	230 852	227 218	230 445	230 686	230 686	230 686
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	18	49	52	52	52	52
Overføringsutgifter	79 370	34 735	36 748	36 748	36 748	36 748
Finansutgifter	107 118	56 533	56 533	56 533	56 533	56 533
Sum Driftsutgifter	493 414	400 097	410 419	410 660	410 660	410 660
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-244 380	-280 667	-269 769	-269 769	-269 769	-269 769
Refusjoner	-83 064	-37 342	-39 452	-39 452	-39 452	-39 452
Overføringsinntekter	-885	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-32 149	-99 239	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-360 478	-417 247	-309 222	-309 222	-309 222	-309 222
Sum	132 936	-17 151	101 198	101 439	101 439	101 439

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	-89 860	-86 483	-86 746	-86 746	-86 746	-86 746
Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling	218 283	93 349	215 444	215 685	215 685	215 685
Fellesposter - bykassen	4 513	-24 017	-27 500	-27 500	-27 500	-27 500
Sum	132 936	-17 151	101 198	101 439	101 439	101 439

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Renhold på ikke-kommunal vei	-1 910	91	61	61	61	61
Veilys på ikke-kommunal vei	7 025	7 507	7 942	7 942	7 942	7 942
Parkering- og myndighetsutøvelse	-124 708	-277 318	-165 914	-166 063	-166 063	-166 063
Øvrig veghold	-515	7 235	7 570	7 570	7 570	7 570
Bruer, tunneller, vegkonstruksjoner	21 423	16 911	17 415	17 377	17 377	17 377
Drenering/overvann	13 063	16 234	17 028	17 028	17 028	17 028
Trafikksikkerhet inkl. skilting og vegmerking	89 753	85 337	88 363	88 491	88 491	88 491
Vegdekker	39 485	30 438	32 202	33 732	33 732	33 732
Renhold veg	22 996	27 520	28 871	28 871	28 871	28 871
Gatelys	41 841	40 918	35 573	34 362	34 362	34 362
Vinterdrift	24 481	27 976	32 086	32 067	32 067	32 067
Sum	132 936	-17 151	101 198	101 439	101 439	101 439

Kostra-analyse

Bergen Bergen Oslo Trondheim Stavanger ASSS

	2021	2022 kommune			uten Oslo	
Prioritet						
Antall km tilrettelagt for syklende siste år (km)	2,0	6,0	26,0	1,0	12,0	33,3
Brutto investeringsutgifter i kr pr. innbyggere, komm. veier og gater *)	260	520	1 065	993	1 206	
Produktivitet						
Brutto driftsutgifter i kr pr. km kommunal vei og gate (B) *)	458 238	496 978	923 208	610 750	261 343	379 274
Brutto driftsutgifter i kr til gatebelysn. pr. km komm. vei (B) *)	43 967	58 353	59 869	34 189	23 364	34 468
Dekningsgrad						
Antall parkeringsplasser skiltet for forflytningshemmede pr. 10 000 innb (B)	8	8	21	16	14	11
Antall utstedte parkeringstillatelser for forflytningshemmede pr. 10 000 innb (B)	97	101	65	112	57	96

*) Inflasjonsjustert med deflator

Prioritet

Antall km tilrettelagt for syklende siste år (km)

I Bergen kommune fordeles eierskapet av strekninger i sykkelstrategien mellom tre vegeiere: Bergen kommune, Vestland fylkeskommune og Statens vegvesen. Miljøløftet finansierer tiltak i sykkelstrategien i tillegg til Bergen kommunes egenfinansierte tiltak. Totalt for vegeierne i Bergen kommune ble det i 2022 tilrettelagt 10,1 km for sykkel. Dette innebærer tiltak som sykkelveg, sykkelfelt, rødt dekke, dekkefornying og dekkeoppgraderinger

Brutto investeringsutgift i kr pr. innbygger, kommunale veier og gater

Indikatoren viser de samlede investeringsutgiftene korrigeret for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/ internkjøp mv. Indikatoren viser dermed prioritering av nybygging, større utviklingstiltak mv. for det aktuelle tjenesteområdet.

Satsingen på trafiksikkerhetstiltak i Bergen kommune vil fortsette i årene fremover. Det er et resultat av politisk satsing på å endre mobilitetsmønsteret fra bilisme til sykling og gange ved å sikre trafikantene og skille biler fra myke trafikanter. Satsingen er gruppert i hovedområdene Sykkeltiltak, Gangetiltak, Trafikksikring men tiltakene handler ofte om alt dette samtidig i mange av prosjektene som gjennomføres.

I foregående 2-4 år har Bergen jobbet for å utvikle planleggings- og gjennomføringskapasitet for å kunne gjennomføre tiltakene som nå kommer på plass. Mange av tiltakene krever lang planleggingstid for å få til løsninger der mange interessenter skal høres. Det forventes fortsatt stor satsing på disse samferdselsprosjektene i årene fremover.

Brutto investeringsutgifter for kommunale veier og gater i Bergen kommune utgjorde kr 520 pr. innbygger i 2022 (kr 260 i 2021). Bergen kommune har de siste årene hatt betydelig lavere investeringsutgifter enn Oslo, Trondheim, Stavanger og gjennomsnittet for ASSS-kommunene (Aggregerte styringsdata for samarbeidende storkommuner). Investeringene år for år er svært varierende, også i andre kommuner det er naturlig å sammenligne seg med.

Årsaken til svingningene knytter seg til ujevn oppstart av prosjekter og hvilket år kostnader pådras. Dette gjelder særlig trafikksikkerhetsprosjekter.

Produktivitet

Brutto driftsutgift i kr til gatebelysning pr. km kommunal vei

Brutto driftsutgifter til gatebelysning på kommunale veier i Bergen har i de siste årene vært nedadgående og Bergen lå i 2020 for første gang under snittet i forhold til de andre ASSS-kommunene. Årsaken til nedgangen har vært reduserte strømutfgifter ved at det meste av gatebelysningen er skiftet til LED-teknologi, noe som har resultert i lavere driftskostnader. I 2021 økte strømprisene kraftig i andre halvdel av året og utgiftene til gatebelysning økte tilsvarende. Høsten 2022 dimmet Bergen kommune ned 13 000 LED lys, for å redusere forbruk og kostnader knyttet til gatelys. Dimmingen av lampene er mellom 75-50% redusert deler av døgnet.

Brutto driftsutgift i kr pr. km kommunal vei og gate

Brutto driftsutgifter til kommunale veier og gater i Bergen kommune utgjorde kr 496 978 pr. km i 2021. Brutto driftsutgifter til kommunale veier og gater i Bergen har de siste år vært nedadgående, men økte i 2022. Økningen skyldes økte strøm- og nettleiekostnader og mer omfattende vedlikehold av veianlegg, særlig til overvann, drenering og sikring av murer.

Dekningsgrad

Antall parkeringsplasser skiltet for forflytningshemmede pr. 10 000 innbyggere

Bergen kommune ligger litt under snittet for de kommunene Bergen sammenligner seg med. Store deler av de sentrale strøk i Bergen er regulert med boligsoneparkering. Dette medfører at forflytningshemmede har et stort parkeringstilbud utover de reserverte plassene for forflytningshemmede. Når personer med HC-kort i tillegg kan benytte offentlig regulerte avgiftsplasser, er parkeringstilbudet relativt sett tilfredsstillende.

Antall utstedte parkeringstillatelse for forflytningshemmede pr. 10 000 innbyggere

Bergen kommune ligger over snittet i forhold til de fleste sammenlignbare kommunene utenom Trondheim. Forskrift om parkeringstillatelse for forflytningshemmede er styrende for tildeling av HC-kort. Forskriften gir rom for noe skjønnsutøvelse i saksbehandlingen, og statistikken kan tyde på at Bergen kommune stiller noe lavere krav for å få tildelt HC-kort enn de fleste andre byer man sammenligner seg med.

Utfordringer og strategi

Strategier og planer stiller nye krav, som utfordrer dagens praksis. Kommuneplanens arealdel (2018 - 2030) påvirker flere tematiske planer og normaler som igjen krever revisjon.

Bergen skal være en aktiv og attraktiv by. "Den kompakte byen" krever nye tilnærminger innen infrastruktur og areal. Dette innebærer finansiering av reguleringsplaner, eiendomsavklaringer og -kjøp, prosjektering, bygging og forvaltning. Prosesser knyttet til dette er tidkrevende og komplekse, da et mangfold av hensyn skal ivaretas. Eksempler på større områder som er under utvikling er: Paradis, Wergeland og Mindemyren.

Arbeidet med å aktivt tilrettelegge for byutvikling rundt kollektivknutepunkt er styrket gjennom Miljøløftet. Etablering av offentlig infrastruktur er nødvendig for realisering av en samordnet areal- og transportpolitikk, og fortetting i tråd med nasjonale føringer og lokale vedtak (jf. kommuneplanens arealdel). Aktiv fortetting rundt knutepunkt skal bidra til å tilrettelegge for attraktive alternativer til personbiltransport, sikre god gang- og sykkeladkomst til både skole,

nærområder og dagligvarehandel, styrke grunnlaget for kollektivtrafikken og underbygger nullvisjonen for trafikksikkerhet, samt tilpassede grønne løsninger for næringstransporten.

Det er utarbeidet flere strategier med stor betydning for samferdselsfeltet i Bergen kommune, herunder gåstrategi og sykkelstrategi. Strategier for sykkel og gange følger opp og understreker ytterligere satsingen på mobilitetspyramiden fra Kommuneplanens samfunnsdel som prioriterer gående og syklende høyest. Gjennom god tilrettelegging og helhetlig utforming av tilbudet til myke trafikanter, skal langt flere gå og sykle enn det som er tilfellet i dag. Dette innebærer også å utvikle bilfrie områder, «Hjertesoner» rundt skolene, snarveier til kollektivtilbud og viktige offentlige tjenestetilbud, etc.

Kommunens veinorm (tekniske krav til kommunale veier) som ble vedtatt i 2005, legger grunnlaget for utforming av hele kommunens gang- sykkel- og veinett. Dagens veinorm er utdatert og mangelfull, og trenger en oppdatering for å ta hensyn til overordnede strategier, reguleringsplaner, prosjektering av nye veier, fortetting og godkjenning av tekniske planer. Arbeidet med en gatenorm er startet opp og vil bli ferdigstilt i 2024.

Arbeid med ny trafikksikkerhetsplan for planperioden 2022-2025, ferdigstilles i 2023. Planen skal bygge på visjonen om null drepte eller hardt skadde i trafikken. Det er en målsetting i arbeidet å knytte den kommende planen til overordnede byutviklingsstrategier i Bergen kommune.

Alle anlegg innen tjenesteområdet krever jevnlig vedlikehold for å opprettholde sin funksjon. Vedlikeholdsmeldingen for kommunale veier, bystyresak 193/17, beskriver et stort vedlikeholdsetterslep. Som en konsekvens av dette, ble det høsten 2018 utarbeidet en «Strategi for drift og vedlikehold av det kommunale veinettet i Bergen kommune 2019-2028», bystyresak 19/19. Strategidokumentet skal bidra til å stoppe vedlikeholdsetterslepet og å nå Bergen kommunes overordnede mål om å være en aktiv og attraktiv by, gjennom blant annet sterk satsing på gående og syklende.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En attraktiv og levende by	Bergen skal understøtte nullvisjonen om antall hardt skadde eller drepte i trafikken	Nedgang i antallet alvorlige trafikkulykker på kommunale veier i Bergen	0	0	0	0
En rettferdig og inkluderende by						
Norges grønneste storby	Bergen skal ha et sammenhengende og sikkert sykkelnett med god tilgjengelighet og sykkelvennlig utforming.	Antall meter tilrettelagt for sykkel	6 000	3 000	3 000	3 000
	Bergen skal utvide gangnettet i hele byen	Antall meter tilrettelagt for gange	500	300	300	300
	I Bergen skal det være god tilgang til sykkelparkering.	Akkumulert antall sykkelparkeringsplasser i sentrum og bydeler	0	450	530	680
	I Bergen skal gangnettet oppgraderes og utvides for å få flere til å gå	Antall km oppgraderte gangforbindelser	1,5	1,7	1,7	1,7
	Sykkelandelen i Bergen skal øke til 10 %	Sykkelandel på reiser innenfor Bergen kommune	3,0 %	4,0 %	5,0 %	8,0 %
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Politisk plattform, strategier, temaplaner og generelle utfordringer krever tydelige satsinger og virkemidler for å oppfylle målene som er satt.

Det er vedtatt nye strategier for sykkel og gange med ambisiøse mål og satsinger. Det er behov for et omfattende handlingsplanarbeid med kartlegginger, utredninger, prioriteringer og iverksettelse av tiltak for å sikre at satsinger blir fulgt opp.

De siste årene er ulike piloter etablert for å teste ut nye løsninger innen samferdsel, som for eksempel mikromobilitet, sykling mot enveisregulerte gater og bilfrie områder, for å teste hvordan kommunen på best mulig måte kan regulere og tilrettelegge for dette slik at det bygger oppunder byens overordnede mål.

Det skal implementeres et digitalt objektstyringssystem for vedlikehold og forvaltning av kommunens eiendeler (Asset Management), som på sikt vil bidra til mer treffsikre strategier, bedre forvaltning og danne grunnlag for mer effektiv bruk av anvendelse av midler til drift og vedlikehold.

I tillegg arbeides det kontinuerlig med å optimalisere ressursbruken internt i kommunen, og for å finne løsninger som gir nødvendig fleksibilitet for å ivareta tjenestetilbud, drift og

vedlikehold, prosjekter og leverandøroppfølging. Arbeidet med hurtigere saksbehandling av tekniske planer skal prioriteres i perioden. Det skal implementeres et digitalt objektstyringssystem, som på sikt vil bidra til mer treffsikre strategier, bedre forvaltning og danne grunnlag for mer effektiv anvendelse av driftsmidler. Videre settes det krav til klima og miljø i alle anskaffelsesprosesser.

Det er utarbeidet en handlingsplan for å håndtere drifts- og vedlikeholdsetterslepet på kommunale veganlegg. Gjennom krav i driftskontrakter skal kommunen gi sikre og forutsigbare forhold for sykkelnettet, og inspeksjon og kontroll av vegnettet skal sikre kvalitet og nødvendig vedlikehold. Det er etablert et vinterdriftsfond for å utjevne tilgang på midler til vinterdrift mellom enkle og krevende vintre, ref. bystyresak [19/19](#).

Trafikksikkerhet skal prioriteres høyt i perioden med fokus på forbedring av veianlegg og fortau, der skoleveier har særlig høy oppmerksomhet. Universell utforming skal vektlegges i all opprusting og ved nyanlegg innen samferdsel. En plan for belysning av byrom og vei skal utarbeides for å bygge opp under målsetningen om en trygg, attraktiv og levende by.

Bymiljøetaten skal starte opp arbeidet med å revidere *Forskrift om avgiftsbelagt boligsoneparkering, Bergen kommune*, i tråd med bystyrets vedtak i sak [343/22](#). Overvåkning av parkeringsbestemmelser gjøres med ny teknologi og bidrar til hyppigere, og mer effektive kontroller i boligsonene

Byrådets tiltak for å nå målene på dette tjenesteområdet er blant annet:

- Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Gåstrategi for Bergen kommune"](#)
- Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Sykkelstrategi for Bergen 2020-2030"](#)
- Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Strategi for drift og vedlikehold av det kommunale vegnettet i Bergen kommune 2019-2028"](#)
- Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Handlingsplan for trafikksikkerhet 2019-2021"](#)
- Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ny Trafikksikkerhetsplan 2022-2025 vedtatt høsten 2022.
- Følge opp ["Grønn Strategi"](#)
- Følge opp ["Kommuneplanens arealdel 2018-2030"](#)
- Følge opp ["Bergen 2030 - Kommuneplanens samfunnsdel"](#)

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Antall ileggelser fra parkeringsovervåking	41 591	42 262	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000	
Antall klager på ileggelser fra parkeringsovervåking	3 377	3 411	3 400	3 400	3 400	3 400	3 400	
Antall meter	0	3 200	3 500	4 000	4 000	4 000	4 000	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
tilrettelagt for sykkel, årlig. (eksl dekkefornying)								
Antall piggoblat (sesong og mnd.)	8 890	8 284	8 000	8 000	8 000	8 000	8 000	
Antall søknader på HC-kort	987	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000	
Kommunal vei og gate, antall km	641	643	644	645	646	647	647	
Kommunale veier med belysn., km	641	643	644	645	646	647	647	
Renhold av veger, sum forbruk	23,3	23,0	23,5	24,0	25,0	25,5	25,5	
Trafikksikkerhetstiltak, sum inv.	26,0	115,0	70,0	63,0	50,0	50,0	50,0	
Vedlikehold, sum forbruk i mill.	43,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	50,0	
Vinterveghold, sum forbruk	41,0	40,0	41,0	42,0	43,0	44,0	44,0	

Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

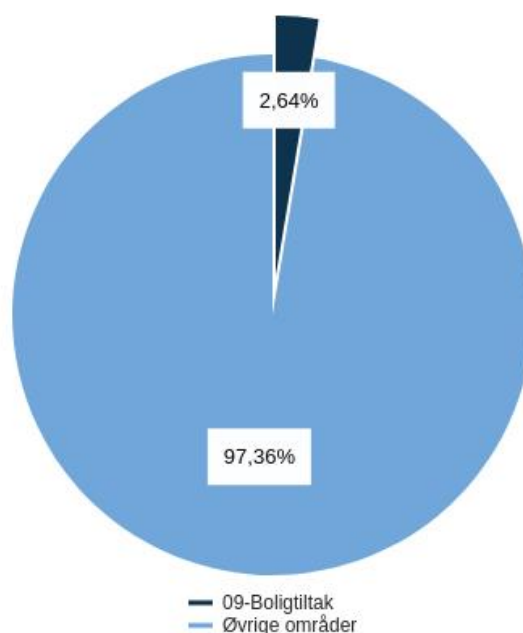
Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2024-27
			Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Bilfri bydel – Bøhmergaten/Løvstakksiden	2025 -		IA	58,6	-0,8	57,6	17,8	35,2	0,0	0,0	53,0
Bilfri bydel – Nedre Nygård/Nygårdshøyden	2027		IA	72,9	0,0	72,9	15,6	20,8	8,3	15,0	59,7
Deltakelse i Graveklubbprosjekter	Løpende						5,1	4,9	-0,0	-0,0	10,0
Digitalisering samferdsel	Løpende						4,3	0,0	0,0	0,0	4,3
Gang- og sykkelveier	Løpende						2,9	0,0	0,0	0,0	2,9
Gangveger Laksevåg del 2	2025		IA	1,7	-1,3	-0,0	0,3	0,0	0,0	0,0	0,3
Gangveger Loddefjord - Olsvik	2023	BR 1084/22	10,3	10,3	-8,0	0,6	-0,0	0,0	0,0	0,0	-0,0
Garnes ungdomsskole, rekkefølgekrav infrastruktur	2025		IA	76,8	0,0	76,8	35,5	32,5	-0,0	0,0	68,0
Gåstrategi oppfølging	Løpende						10,9	16,6	14,1	0,0	41,6
Handlingsplan for sykkel på kommunalt vegnett	Løpende						36,1	44,7	62,0	80,0	222,8
Idrett - Rehabilitering og nybygg	Løpende						0,0	20,0	31,0	0,0	51,0
Infrastrukturtiltak i utbyggingsområder	Løpende						3,0	19,5	20,0	20,0	62,5
Johan Berentsensvei - fortau	2025		IA	11,6	0,0	11,6	1,0	0,0	0,0	0,0	1,0
Klimatilpasning, tiltak	Løpende						3,3	0,0	0,0	0,0	3,3
Ladeinfrastruktur for bil	Løpende						2,3	2,0	0,0	0,0	4,3
Ladepunkter i boligsoneanlegg	Løpende						5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Lyngbøveien - trafikkisikring	2025	BY 59/22	144,8	154,9	0,0	154,9	41,6	21,6	0,9	0,0	64,1
Midtunvegen bofelleskap, rekkefølgekrav og infrastruktur	2025		IA	17,1	0,0	17,1	8,1	4,5	3,0	0,0	15,6
Mobilitetstiltak Gåbyen	Løpende						22,2	4,9	36,0	16,4	79,5
Møllendalsbakken	2026		IA	16,4	-5,3	6,1	5,0	3,3	0,0	0,0	8,3
Olsvik barnehage - rekkefølgekrav	2026		IA	6,4	0,0	6,4	-0,0	2,1	2,1	2,1	6,4
Permanent bobilparkering - utredning	2025		IA	1,7	0,0	1,7	0,2	1,0	0,0	0,0	1,2
Rekkefølgekrav - sekkepost	Løpende						0,0	0,0	45,0	45,0	90,0
Rekkefølgekrav Mulen - gjennomføring	2026		IA	27,4	0,0	27,4	25,2	2,2	0,0	0,0	27,4
Rolland skole - rekkefølgekrav	2024		IA	8,0	0,0	8,0	8,0	0,0	0,0	0,0	8,0
Supplering av lyspunkter på eksisterende anlegg	Løpende						2,5	2,0	2,0	2,0	8,5
Trafikkisikring	Løpende						16,0	16,8	20,1	15,5	68,3
Utbyggingsavtaler Møllendal	Løpende						0,6	0,0	0,0	0,0	0,6

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Investeringsprosjekter	Ferdig år Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2024-27
		Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	
Utbyggingsavtaler Søreide	Løpende					2,4	0,0	0,0	0,0	2,4
Utbyggingsavtaler Wergeland	Løpende					2,1	0,5	0,0	0,0	2,6
Wergeland – Grunnerverv og forberedende arbeider	2026	52,0	50,2	0,0	50,2	-0,0	-0,0	47,0	0,0	47,0
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer		253,4	514,2	-15,4	491,5	277,0	260,1	296,6	201,0	1 034,7

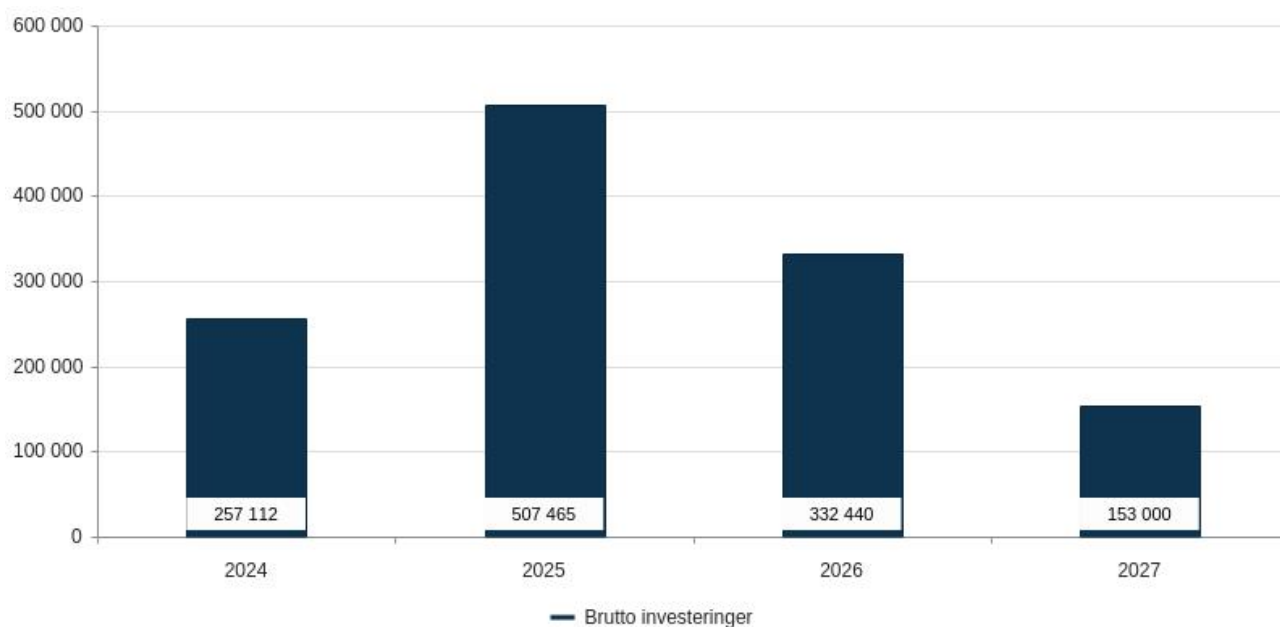
09-Boligtiltak

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet er byomfattende og inneholder kommunens individrettede boligpolitiske virkemidler. Boligprogrammet for 250 flere kommunale utleieboliger og handlingsplan for fortykning av den kommunale boligmassen ligger også til tjenesteområdet. Det er Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester ved Boligetaten, og Byrådsavdeling for

finans, næring og eierskap ved Etat for Boligforvaltning (EBF) og Etat for utbygging (EFU) som forvalter tjenesteområdet.

Boligetaten har ansvaret for tildeling av ordinære kommunale utleieboliger, statlig og kommunal bostøtte, tildeling av startlån og boligtilskudd.

Ansvar for forvaltning, drift og vedlikehold av kommunens utleieboliger og leieforhold er lagt til Etat for Boligforvaltning (EBF). Rehabilitering av boliger og bygging av nye boliger i kommunens regi ligger under ansvarsområdet til Etat for utbygging (EFU).

I bystyresak 37/21 ble Boligmelding 2020-2026 vedtatt. Boligmeldingen gir oversikt over kommunens virkemidler, de erfaringene kommunen har gjort seg og utfordringene som finnes på området. Den gir også retning for kommunens boligpolitikk og organisering.

Hovedprioriteringer

Et trygt hjem er en forutsetning for mestring av hverdagen og utfordringer knyttet til for eksempel tilfriskning, hvile og aktivitet. Derfor er det viktig at et godt hjem for alle blir prioritert. Byrådet fører en politikk som er offensiv og raus i møte med de vanskeligstilte på boligmarkedet og personer med behov for oppfølging for å mestre å bo, og foreslår over 1,2 milliarder i investeringer i planperioden for å realisere flere boliger.

En av byrådets høyeste prioriteringer er å fremskaffe flere boliger til de med utfordringer på boligmarkedet. Arbeidet med boligprogrammet og etablering av nye boliger for vanskeligstilte har tatt lengre tid enn ønsket, men går fremover. Høsten 2023 startes byggingen av det første prosjektet i Steinsvikkroken, og flere prosjekter nærmer seg byggestart. Dette vil innebære flere kommunale boliger, ofte med stedlig bemanning, til personer som har utfordringer med rus og/eller psykisk helse.

I tillegg til fremskaffelse av boliger til personer med oppfølgingsbehov jobber byrådet aktivt for å øke utbetalinger av startlån og å gi flere mulighet til å kjøpe egen bolig. Byrådet ønsker at flere familier skal ha et godt sted å bo, og bevilger derfor 200 millioner kroner til kjøp av kommunale utleieboliger til større barnefamilier. Budsjettet for den kommunale bostøtten foreslås også økt som følge av flyktnings situasjonen og høyere satser for sosialhjelp.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	108 149	108 149	108 149	108 149
Sum Lønns- og prisvekst mv.	14 780	14 730	14 730	14 730
Sum Endring i bruk/avsetning av fondsmidler	233	1 769	3 656	4 622
Sum Tekniske justeringer	-1 316	-1 316	-1 316	-1 316
Sum Utgående engangstiltak	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Prisjustering og diverse endringer	12 697	14 183	16 070	17 036
Konsekvensjustert ramme	120 846	122 332	124 219	125 185
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	0	0	0	0
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Boligløftet Bergen - bostøtte	304	747	747	747
EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen	-200	-200	-200	-200
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	-20	-20	-20	-20
Økt bostøtte grunnet bostøtte til flyktninger fra Ukraina	4 000	4 000	0	0
Økt bostøtte grunnet økte sosialhjelpssatser	2 900	2 900	2 900	2 900
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	6 984	7 427	3 427	3 427
Nye tiltak				
125 nye boliger i kommunal egenregi - Bostøtte	390	660	1 530	2 730
125 nye boliger med tilvisningsavtaler - Bostøtte	0	1 008	1 008	1 008
Tilpasning som følge av lavere refusjoner knyttet til bostøtte	5 000	5 000	5 000	5 000
Sum Nye tiltak	5 390	6 668	7 538	8 738
Nye tiltak og realendringer budsjett	12 374	14 095	10 965	12 165
Konsekvensjustert ramme	133 220	136 427	135 184	137 350
Ramme 2024-2027	133 220	136 427	135 184	137 350

Tilpasning til aktivitetsnivå**Boligløftet Bergen - bostøtte**

Byrådet foreslår å videreføre planen om å bygge og anskaffe flere kommunale boliger for utviklingshemmede. Beboere i kommunale boliger har rett på kommunal bostøtte i henhold til den vedtatt bostøtteordningen for Bergen kommune. Ettersom flere kommunale utleieboliger tas i bruk, antas derfor bostøtteutgiftene å øke. Det foreslås å styrke budsjettet i tråd med antatt økning i bostøtteutgifter.

EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen

Etat for bygg og eiendom (EBE) sin ramme til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggporteføljen justeres årlig som følge av endringer i areal. Endringene gjelder tilgang og avgang av bygg, herunder nye bygg som tas i bruk og bygg som tas ut av bruk, enten på varig basis eller for en periode. Ved totalrehabilitering justeres FDV-rammen ned når bygget tas ut av ordinær drift og opp igjen når bygget kommer tilbake i ordinær drift.

Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energitilgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energitilgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av

energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

Økt bostøtte grunnet bostøtte til flyktninger fra Ukraina

Som følge av Krigen i Ukraina er det en økning i antall personer med behov for beskyttelse og bolig. Bystyret har besluttet å anskaffe inntil 200 boliger til målgruppen gjennom innleie og/eller kjøp. Boligene skal leies ut som ordinære kommunale boliger til flyktninger.

Byrådet anbefaler at budsjettet styrkes for å finansiere kommunal bostøtte til flyktningene.

Økt bostøtte grunnet økte sosialhjelpssatser

I 2023 vedtok bystyret i forbindelse med Revidert budsjett å øke livsoppholdssatsene. Bostøtten økes når livsoppholdssatsene økes, og det er beregnet at bostøtten vil øke med kr. 2,9 mill. fra 2024 som følge av økte livsoppholdssatser.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet tilsvarende beregnet økning i bostøtte.

Nye tiltak

125 nye boliger i kommunal egenregi - Bostøtte

I tråd med vedtatt «Handlingsplan for 250 flere kommunale boliger» skal 125 boliger i kommunal egenregi tildeles særskilte målgrupper. Sammen med 125 boliger med tilvisningsavtale, etableres det i sum 250 nye kommunale utleieboliger. Beboere i kommunale boliger har rett på kommunal bostøtte i henhold til bostøtteordningen for Bergen kommune vedtatt av Bystyret. Når flere kommunale utleieboliger tas i bruk beregnes det økte bostøtteutgifter. Det foreslås å styrke budsjettet i tråd med beregnet økning i bostøtteutgifter.

125 nye boliger med tilvisningsavtaler - Bostøtte

I tråd med vedtatt «Handlingsplan for 250 flere kommunale boliger» skal 125 av boligene tildeles gjennom tilvisningsavtaler. Sammen med 125 boliger i kommunal egenregi, etableres det i sum 250 nye kommunale utleieboliger. Beboere i kommunale boliger har rett på kommunal bostøtte i henhold til den vedtatt bostøtteordningen for Bergen kommune, også beboere i boliger etter tilvisningsavtaler med private aktører. Når flere kommunale utleieboliger tas i bruk beregnes det økte bostøtteutgifter. Bostøtteutgiftene øker med delårseffekt i 2024 og med helårseffekt videre i perioden. Byrådet foreslår å styrke budsjettet i tråd med beregnet økning i bostøtteutgifter.

Tilpasning som følge av lavere refusjoner knyttet til bostøtte

Statlig refusjon til bostøtte økte i 2023, som følge av høye strømpriser, og behovet for bostøtte ble redusert tilsvarende. Økningen av statlig refusjon var midlertidig, og budsjettbehovet for bostøtte øker derfor i 2024.

Sammendrag budsjett

Driftsbudsjettet for tjenesteområde Boligtiltak omfatter drift av Boligetaten og budsjett for tjenestene bostøtte, boligfinansiering og boligtildeling.

Budsjettet påvirkes av husleienivå for kommunale boliger og inn/utfasing av kommunale boliger. Begge disse faktorene vil påvirke utgiftene til bostøtte og har innvirkning på budsjettet.

Budsjettet påvirkes også av regelverk for statlig bostøtte, antall boliger, type boliger og beboersammensetning med ulik grad av tjenester for å mestre å bo i egen bolig.

Kommunens planer og strategier for boligområdet gir grunnlag for utfyllende informasjon om sammenhengene.

Byrådet foreslår en oppjustering av budsjettet for kommunal bostøtte for å tilpasse det til prognosene for utbetaling av bostøtte fremover.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	23 416	23 904	24 378	24 378	24 378	24 378
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	282 044	300 855	312 876	312 832	312 839	312 599
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	46 205	48 900	50 367	50 367	50 367	50 367
Overføringsutgifter	320 393	329 290	354 485	356 206	353 076	354 276
Finansutgifter	54 992	40 114	41 114	41 114	41 114	41 114
Sum Driftsutgifter	727 051	743 063	783 220	784 897	781 774	782 734
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-426 175	-459 294	-473 669	-473 675	-473 682	-473 442
Refusjoner	-166 947	-163 818	-163 763	-163 763	-163 763	-163 763
Overføringsinntekter	-296	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-4 411	-11 801	-12 568	-11 032	-9 146	-8 179
Sum Driftsinntekter	-597 829	-634 914	-650 000	-648 470	-646 590	-645 384
Sum	129 222	108 149	133 220	136 427	135 184	137 350

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	155 352	121 405	119 506	119 543	120 029	119 841
Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester	181 513	185 099	216 108	217 785	214 662	215 622
Fellesposter - bykassen	-207 666	-198 355	-202 394	-200 901	-199 507	-198 113
Sum	129 222	108 149	133 220	136 427	135 184	137 350

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Kommunale utleieboliger	-56 195	-72 640	-71 041	-69 505	-67 618	-66 652
Byggedrift bostedsløse	6 080	-10 670	-11 023	-11 023	-11 023	-11 023
Byggedrift særskilte botiltak	0	4 100	2 607	2 607	2 607	2 607
Bostøtte	152 727	159 733	184 495	186 196	183 066	184 266
Boligfinansiering	19 454	19 363	20 447	20 427	20 427	20 427
Boligtildeling	7 156	8 263	7 735	7 725	7 725	7 725
Sum	129 222	108 149	133 220	136 427	135 184	137 350

Kostra-analyse

Bergen	Bergen	Oslo	Trondheim	Stavanger	ASSS
2021	2022	kommune			uten Oslo

Produktivitet

Beløp per innbygger i startlån videretildelt av kommunen (B) *)	3 318	2 969	2 726	2 557	3 582	3 188
--	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Dekningsgrad

Kommunalt disponerte boliger per 1000 innbyggere (B)	19	19	19	19	21	18
---	----	----	----	----	----	----

Andre nøkkeltall

Antall husstander tilkjent statlig bostøtte fra Husbanken per 1000 innbyggere (B)	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1
--	-----	-----	-----	-----	-----	-----

*) Inflasjonsjustert med deflator

Produktivitet

Beløp per innbygger i startlån videre tildelt av kommunen: fra 2021 til 2022 ble beløp pr innbygger noe redusert for Bergens del. Bergen ligger godt over Oslo og Trondheim, men litt under nivået til Stavanger og noe under nivået for ASSS uten Oslo. Omfanget påvirkes av søkertilgang og prisnivå i boligmarkedet.

Dekningsgrad

Kommunalt disponerte boliger per 1000 innbyggere: Fra 2021 til 2022 holdes nivået stabilt for Bergens del og Bergen ligger likt med Oslo og Trondheim, men litt under nivået til Stavanger. Forskjellene er imidlertid små mellom kommunene. Tallet forventes å holde seg stabilt fremover, med en mulig økning når effekten av nytt boligprogram inntreffer.

Andre nøkkeltall

Antall husstander tilkjent statlig bostøtte fra Husbanken per 1000 innbyggere: Fra 2021 til 2022 holdes nivået stabilt for Bergens del og Bergen ligger likt med Trondheim, Stavanger og ASSS. uten Oslo. Det er fortsatt et potensiale for at flere husstander bosatt i eid bolig eller boliger leid på det private markedet kan søke om statlig bostøtte. En stor endring vil likevel først skje hvis staten forbedrer ordningen.

Utfordringer og strategi

Boligprogrammet som ble vedtatt i bystyresak 44/17, har som mål å etablere 250 flere kommunale utleieboliger. Halvparten av boligene skal være i egen regi og bygges for de mest vanskeligstilte på boligmarkedet. De resterende 125 boligene i boligprogrammet anskaffes som tilvisningsboliger. Det er inngått tilvisningsavtaler for fem ulike anlegg som i sum utgjør 107 boliger. Alle tilvisningsboligene er tatt i bruk og gir vanskeligstilte på boligmarkedet mulighet til å bo i helt nye boliger i fortettingsområdene langs bybanetraseen.

Av de 125 boligene som kommunen selv skal etablere er to boliger tatt i bruk i 2022. De to boligene ble kjøpt i markedet. Det pågår arbeid med en rekke tomter rundt om i kommunen. Steinsvikkroken botiltak er første anlegg ut med forventet byggestart høsten 2023. For botiltak i Petedalsmyra ble gjennomføringsvedtak vedtatt i bystyret i juni 2023. Behovet for flere differensierte boligtilbud med tilpassede tjenester for de mest utsatte boligsøkerne er fremdeles stort. Arbeidet tar lang tid og reguleringsarbeidet er utfordrende. Dette har sammenheng med langtrukne prosesser og omfattende medvirkningsprosesser.

Den kommunale boligkøen har økt de siste årene. Det samme gjelder for antall søknader. Det forventes at boligkøen vil reduseres når de nye boligene i Boligprogrammet innføres. Antall boliger ledig for tildeling er på forventet nivå. Ventetiden for de fleste som står i kø er kort, men noen må vente lenge da de har behov for både bolig og tjenester og det er vanskelig å finne riktig bolig som kjøper i bedre stand til å beholde boligen etter innflytting.

Den klart dominerende andelen av boligsøkere i kø har store og sammensatte behov. Det må tilrettelegges for tverrfaglige tjenester i hjemmet slik at tjenestene møter boligsøkeres

behov for støtte og oppfølging. Noen vil ha behov for tilrettelagte boliger og det er nødvendig med en differensiert boligportefølje. Gjennomføring av boligprogrammet vil gi kommunen et større handlingsrom ved tildeling av bolig.

En mer differensiert boligportefølje og god oppfølging i boligen gir større fleksibilitet, flere bosettinger og økt bostabilitet. Gjennom boligprogrammet skal det etableres boliger i ulike bydeler. Dette bidrar til bedre fordeling og spredning av de kommunale botilbudene, samtidig som det danner grunnlag for et godt sosialt mangfold i ulike deler av byen. Tilgangen til utleieboliger i det private utleiemarkedet vil også kunne påvirke den kommunale boligkøen.

Ved årsskiftet 2022/2023 stod 50 barnefamilier i kø for kommunal utleiebolig, i begynnelsen av mai 2023 hadde antallet steget til 53. Dette er et betydelig høyere antall enn tidligere år, og en dobling fra 2020. I tillegg har vi sett økende behov grunnet bosetting av flere flyktninger, pga. den ekstraordinære situasjonen med krig i Ukraina. I 2022 og 2023 har inntil 150 kommunale utleieboliger vært tilgjengelig for å kunne benyttes til bosetting av flyktninger. Det reelle tallet for 2022 var at 168 kommunale utleieboliger ble leid ut til flyktninger for førstegangsetablering i Bergen.

Det er viktig å sørge for at familier bosettes raskt, både nyankomne flyktninger og andre familier som står i kø for kommunal utleiebolig. Vi jobber aktivt med å løse utfordringene gjennom for eksempel bruk av det private leiemarkedet for bosetting av flyktninger og ombygging av små kommunale leiligheter til større boliger. Gode familieboliger gir økt bostabilitet. Ventelisten for barnefamilier som står i kø for tildeling av kommunal utleiebolig er økende og barnefamilier må vente lengre i kø enn tidligere. Det ses spesielt en økning i antall barnefamilier med behov for tilpasset bolig pga. helseutfordringer og et udekket behov av boliger for disse. Byrådet foreslår derfor at det settes av investeringsmidler til å kjøpe 40 familieboliger for å sørge for at barnefamilier i kø for tildeling av kommunal utleieboliger skal kunne tildeles sted å bo raskere.

Antall mottakere av kommunal bostøtte forventes å stige i årene fremover. Kostnadene til kommunal bostøtte vil øke som følge av økte sosialhjelpssatser, endringer av husleienivå ved prisendringer og fordi flere boliger tas i bruk. Etter endringer i den statlige bostøtteordningen i 2017 har antall mottakere av statlig bostøtte ligget stabilt, men utbetalt beløp har økt og det ser ut til at nedgangen både i utbetalinger og mottakere i Bergen har stoppet opp. De siste årene har kommunens refusjon til egen bostøtteordning vært høyere enn normalt pga. ekstrabevilgninger til statlig bostøtte. Fjerning av særordningen medfører at kommunens refusjon mest sannsynlig går tilbake til normalnivå. Det manglende samsvaret mellom Husbankens boutgiftstak, de reelle leiekostnadene og inntektsgrensene, vil fortsatt være en utfordring. I perioder av 2022 og 2023 har inntektsgrensene vært høyere og egenandelen lavere for mottakere av statlig bostøtte. Ekspertgruppen for statlig bostøtte, overleverte i mai 2022 sin sluttrapport "Bostøtten - opprydding og forankring" til Kommunal og distriktsdepartementet. I rapporten er det forslag til endringer og forbedringer av ordningen. Rapporten og dens anbefalinger kan påvirke ordningen og dens innretning fremover.

Antall søknader om startlån, antall utbetalt lån og totalt utlån stiger. Byrådet vedtok i sak 1182/20 nye retningslinjer for startlån og tilskudd til etablering. Dette har ført til økt utlån og i sak 98/21 i februar 2021 vedtok bystyret å øke innlån fra Husbanken fra 550 millioner til 750 millioner fra og med 2021. I 2022 er innlånet på hele 950 millioner kroner. Det forventes også en økning i antall husstander som går fra leie til eie, antall utbedringslån og tilskudd til kjøp og utbedring.

I Boligmelding 2020-2026 beskrives utfordringer knyttet til at husstander som mottar startlån kjøper bolig i randsonen av byen der boligprisene er lavere. Disse områdene har ofte utfordringer knyttet til levekår og startlånsordningen bidrar derfor til at forskjeller i levekår opprettholdes. Dette er et tema som må tilnærmes tverrfaglig og i tett samarbeid mellom

byrådsavdelingene. Disse utfordringene er også løftet frem i Nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken (2021-2024) - Alle trenger et trygt hjem og i NOU 2020:16 Levekår i byer — Gode lokalsamfunn for alle.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	"Fra leie til eie" - Flere ut av kommunale utleieboliger	Antall startlån til kommunale leietakere	60	60	60	60
	Få flere husstander til å søke statlig bostøtte	Antall husstander som mottar statlig bostøtte	6 075	6 150	6 225	6 375
	Høy bruk av Startlånet	Utlånsvolum (i mill. kr.)	750	800	850	950
	Kortere ventetid for kommunale utleieboliger	Antall som har ventet lenger enn 12 mnd.	70	50		0
	Redusere boligkøen for kommunale utleieboliger.	Antall godkjente husstander med vedtak om boligtildeling (boligkø).	200	175	150	100
	Redusere ventetiden til de som har ventet lengst på kommunale utleieboliger.	Antall som har ventet lenger enn 24 mnd.	30	20	0	0
	Norges grønneste storby					
Trygg økonomistyring						

Virkemiddel for å nå mål

Når husstander skal fornye kontrakt for kommunal utleiebolig eller har inntektsoppgang blir det informert om mulighet for å søke om finansiering for kjøp av bolig ved hjelp av startlån. I denne sammenheng vurderes det om husstanden fyller kriteriene for å motta startlån og/eller tilskudd til kjøp. Ulike prosjekter som "leie til eie" og "barna først" har vist at det er et stort potensial i å aktivt søke frem potensielle husstander i kommunal utleiebolig for å gi informasjon og søknadsveiledning. Både "leie til eie" og "barna først" startet som tidsbegrensete prosjekt. Det forventes at rutinene utarbeidet i prosjektene vil føre til at nivået på antall saker holdes stabilt i årene fremover.

Det er etablert rutiner for å få flere søkere til den statlige bostøtteordningen, også blant innbyggere som ikke allerede er i kontakt med kommunale tjenester. Det er etablert faste informasjonspunkt for relevante kommunale tjenesteleverandører der endringer og oppdatert informasjon om ordningen er tema. I samarbeid med boligbyggelagene nås medlemmene gjennom deres informasjonskanaler.

Det er et mål at bruken av midlertidige boliger skal reduseres og at kommunen skal etablere midlertidig botilbud som eies og driftes av kommunen. Gjennom boligprogrammet etableres tilrettelagte boliger som ivaretar husstander med særlige utfordringer. Etter hvert som boliger ferdigstilles, øker antall boliger og vi får flere og mer differensierte botilbud og botiltak i boligporteføljen. Samarbeidet om tilvisningsboliger gir et stort antall moderne, tilrettelagte boliger. Tilvisningsboligene forvaltes av private utleierye med et langsiktig perspektiv. Til sammen vil dette på sikt gi en god bredde i kommunens boligtilbud for vanskeligstilte på boligmarkedet. Flere vil få tildelt egnet bolig og gis mulighet for å skape seg et godt og stabilt hjem.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Bostøtte

Indikatornavn	Resultat Anslag Anslag Anslag Anslag Anslag							Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Kommunal bostøtte mill. kr.(brutto)	233,5	238,0	238,0	240,0	242,0	244,0	244,0	
Kommunal bostøtte, antall	3 398	3 437	3 575	3 650	3 725	3 800	3 800	
Statlig andel i %	32,0 %	37,0 %	37,5 %	37,2 %	36,8 %	36,8 %	36,8 %	
Statlig andel mill. kr.	71,0	88,0	83,9	83,9	83,9	83,9	83,9	
Statlig bostøtte (totalt innvilget) mill. kr.	203,0	231,0	220,0	225,0	230,0	235,0	235,0	
Statlig bostøtte, antall mottakere	5 730	6 656	6 700	6 500	6 500	6 500	6 500	

Finansiering

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Antall søknader mottatt	1 766	1 800	2 050	2 100	2 150	2 200	2 200	
Bokførte tap på lån og garantier (mill. kr.)	1,0	1,0	2,5	3,0	3,5	4,0	4,0	
Fra leie til eie, antall	42	42	60	60	60	60	60	
Startlån mill. kr.	904	859	950	950	950	950	950	
Startlån, antall utbetalt	427	376	375	400	425	450	450	
Tilskudd til etablering sum	31	19	25	25	25	25	25	
Tilskudd til etablering, antall	97	66	80	80	80	80	80	

Kommunale boliger

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Boliger ledig for tildeling, antall	391	547	525	550	575	600	600	
Boliger ledig for tildeling, hvorav tildelinger til Introduksjonssenteret	55	168	150	60	60	60	60	
Boliger tatt i bruk, nytt boligprogram 250+	50	3	3	3	19	37	78	
Fortynning, antall boliger	34	23	20	0	0	0	0	
Kommunalt disponerte boliger totalt, antall	3 689	3 638	3 638	3 641	3 660	3 697	3 792	

Kvalifiserte boligsøkere

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Antall søknader innvilget (tatt inn i køen)	327	325	300	275	250	225	225	
Antall søknader mottatt	1 075	1 179	1 000	950	900	850	850	
Barnefamilier på venteliste	50	30	20	10	5	5	5	
Enslige på venteliste	188	234	155	140	100	95	95	
Kvalifiserte boligsøkere - alle	238	296	250	200	150	100	100	
Ungdom under 25 år på venteliste	19	4	15	10	5	5	5	

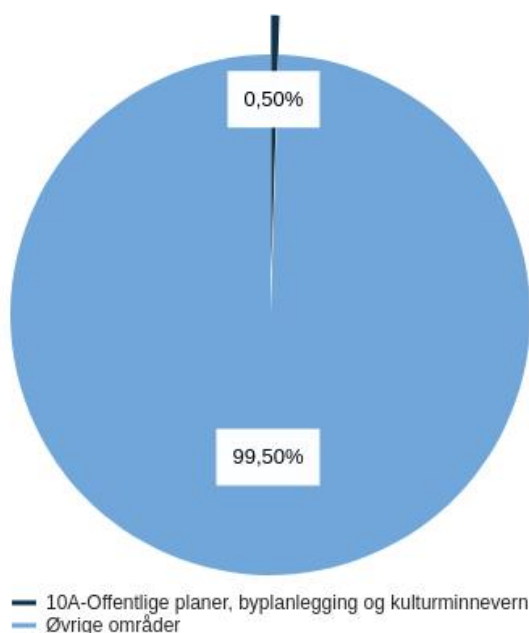
Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2024-27
			Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Bjørge, utleieboliger	2025		IA	57,6	-0,0	57,6	22,2	20,7	0,0	0,0	42,9
Boligprogram - 125 nye boliger	Løpende						28,5	133,8	110,8	89,6	362,7
Flerbrukshus - barn og familie - prosjektutvikling	2026		IA	20,0	0,0	20,0	5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Kjøp av 3 enkeltboliger	2025		IA	15,0	-0,0	15,0	5,0	5,0	0,0	0,0	10,0
Knappentunet kommunale utleieboliger - prosjektutvikling	2026		IA	13,2	0,0	13,2	1,0	3,0	3,0	6,0	13,0
Kommunale utleieboliger til familier	2026		IA	200,0	0,0	200,0	100,0	100,0	0,0	0,0	200,0
Petedalsmyra, utleieboliger	2025	BY 249/23	111,4	111,4	-15,4	96,0	32,0	42,9	17,8	0,0	92,7
Sandbrekkevegen bosenter og utleiebolig	2026		IA	182,7	-17,3	143,4	4,0	60,1	78,7	21,0	163,8
Sanddalsringen utleieboliger	2023		IA	200,9	-23,0	177,8	3,9	59,4	92,3	31,4	187,0
Steinsvikkroken, utleieboliger	2025	BY 92/23	101,6	106,4	-11,5	94,9	35,5	28,4	4,8	0,0	68,7
Tomt med prosjekt (Boligprogrammet)	2025	BY 238/22	99,2	99,2	-1,0	98,2	20,0	49,2	20,0	0,0	89,2
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			312,2	1 006,4	-68,2	916,1	257,1	507,5	332,4	153,0	1 250,0

10A-Offentlige planer, byplanlegging og kulturminnevern

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Offentlige planer og byplanlegging

Offentlige planer/byplanlegging omfatter kommuneplanens arealdel (KPA), kommunedelplaner, transportplanlegging og infrastruktur, samt offentlige reguleringsplaner og planer av overordnet eller strategisk karakter. Mange av oppgavene innenfor tjenesteområdet ivaretas av Plan- og bygningsetaten, men tjenesteområdet favner bredt og krever bidrag fra en rekke andre etater og avdelinger i kommunen.

Omgivelsene og arkitekturen påvirker byens innbyggernes liv og handlinger og har betydning for alle i dagens og den fremtidige byen. Byarkitekten arbeider med utgangspunkt i en bred forståelse av arkitektur og har fokus på hvordan byform, byrom og bygninger, kan bidra til byliv, livskvalitet, og en bærekraftig byutvikling. Med utgangspunkt i kommunens arkitektur- og byformingsstrategi skal byarkitekten fremme muligheten for at det vi bygger bidrar til å styrke kommunens tjenester og nå de overordnede samfunnsmålene. Byarkitekten skal jobbe for å få til tverrfaglig oppmerksomhet i kommunen og sikre gode integrerte løsninger på tvers av kommunens ulike etater.

Kulturminnevern

Gjennom Plan- og bygningsloven er kommunen den største forvalter av kulturminner og kulturmiljø i Bergen. Fagfeltet ivaretas primært av Byantikvaren som er kommunens fagetat for kulturminnevern. Sentrale oppgaver er kunnskapsgrunnlag, kulturminnefaglig rådgiving til eiere og tiltakshavere, faglige anbefalinger i plan- og byggesaker samt kulturminnefaglig oppfølging av kommuneplanen. Etaten gir kulturminnefaglig rådgiving og medvirkning i forbindelse med kommunens eiendomsforvaltning og i relevante prosjekter.

Gjennomføring av planer og utbyggingsavtaler

Bergen kommune bidrar aktivt til at vedtatt fortettingsstrategi rundt bybanestopp og

prioriterte senterområder gjennomføres. Dette skjer i samarbeid med private utbyggere og andre offentlige instanser som Statens vegvesen og Vestland fylkeskommune.

Utviklingen av fortetnings- og senterområder skjer blant annet ved bruk av utbyggingsavtaler. En utbyggingsavtale gjelder vanligvis realiseringen av felles teknisk infrastruktur (veier, plasser, mm.) i utbyggingsområder, og inngås mellom utbyggere og Bergen kommune. Normalt deler utbyggerne på kostnadene til infrastruktur, mens kommunen koordinerer partene og påtar seg ansvaret for bygging. Bruken av utbyggingsavtaler reguleres av plan- og bygningsloven, og avtalene er offentlig tilgjengelig. Fagfeltet ivaretas primært av Bymiljøetaten.

Områdesatsing

Områdesatsing er ett av flere verktøy i arbeidet med å bidra til mer velferd og utjevne levekårsforskjeller i Bergen. Bystyret i Bergen definerer områdesatsing som en helhetlig og sammenhengende innsats i et avgrenset område. De geografiske områdene blir prioritert etter kunnskapsgrunnlag fra blant annet kommunens folkehelseoversikter, og gjennomføres som tidsavgrensede program i samarbeid med statlige aktører og nærmiljøet i de utvalgte levekårssonene.

Samarbeidet med de statlige aktørene innebærer at kommunen skal utvikle arbeidsmetoder for å møte levekårs- og velferdsutfordringene i en storby, i tett dialog med, og med medvirkning fra lokalbefolkningen.

Områdesatsingene i Loddefjord og Olsvik startet i 2019 og varer til 2026. Den er et samarbeid med Kommunal- og distriktsdepartementet. I tillegg til nærmiljøsatsingen arbeides det med tema som skole/utdanning og byutvikling.

Fra 2023 har Bergen kommune gjennomført områdesatsing i levekårssonene Solheim nord og sør, og Slettebakken i samarbeid med Husbanken.

Hovedprioriteringer

Bergen kommune skal ha en helhetlig styrt byplanlegging i offentlig regi. Som del av oppfølgingen av Kommuneplanens arealdel (KPA) 2018 er det utarbeidet ulike veiledere og eksempelsamlinger (stedsanalyse, parkering, osv.). I tillegg finnes en rekke strategiske dokumenter som utdyper og supplerer KPA 2018 innenfor ulike tema. De overordnede plan- og strategioppgavene gir premisser og avklaringer for videre arealforvaltning og -disponering i privat og offentlig regi, og bidrar dermed til effektivitet og forutsigbarhet i detaljreguleringsplaner og byggesaker. Kommunen utarbeider også en rekke områdereguleringer i ulike deler av byen.

Byrådet prioriterer spesielt det videre arbeidet med å realisere transformasjon av Dokken til en ny mangfoldig og attraktiv bydel. For å sikre fremdrift er det satt av midler til videre arbeid med arealplan.

Byrådet har satt av midler til å utarbeide plan for buffersone for Bryggen. Dette vil bidra til å ta bedre vare på verdensarven.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Økonomiplan

	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	87 759	87 759	87 759	87 759
Sum Lønns- og prisvekst mv.	6 543	6 488	6 488	6 488
Sum Utgående engangstiltak	-6 000	-6 000	-6 000	-6 000
Prisjustering og diverse endringer	543	488	488	488
Konsekvensjustert ramme	88 302	88 247	88 247	88 247
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Bortfall av salgsinntekt Byantikvaren	211	211	211	211
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	211	211	211	211
Nye tiltak				
Buffersone Verdensarvstedet Bryggen	1 475	1 425	1 425	0
Områdeplanlegging Dokken	5 000	10 000	10 000	10 000
Sum Nye tiltak	6 475	11 425	11 425	10 000
Nye tiltak og realendringer budsjett	6 686	11 636	11 636	10 211
Ramme 2024-2027	94 988	99 883	99 883	98 458

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett

Bortfall av salgsinntekt Byantikvaren

Tidligere betalte andre enheter i kommunen for kulturminnegrunnlag som Byantikvaren utarbeider til konkrete saker. Ved interne omdisponeringer tidligere er Byantikvaren kompensert for lønnskostnaden med å utarbeide kulturminnegrunnlagene innenfor egen budsjetttramme, men selve den budsjetterte inntekten ble ikke fjernet. Det er dermed budsjettert med en inntekt som ikke vil bli realisert. I 2022 ble dette justert i tertialrapport 2, men ikke som varig justering.

Byrådet foreslår nå en justering på kr 0,21 mill. for 2023 og videre utover i økonomiplanperioden.

Nye tiltak

Buffersone Verdensarvstedet Bryggen

Bryggens universelle verdier som verdensarv, og Bryggens plass i den historiske byen, skal sikres gjennom en buffersoneplan godkjent av UNESCOs Verdensarvkomite.

Verdensarvstedet Bryggen har i dag ingen formell buffersone. I følge internasjonale regler for forvaltning av verdensarven, er det et krav til statsparten å definere et område som sikrer verdensarven både visuelt, funksjonelt og strukturelt.

Konsekvensutredningen for verdensarv (KUVA) for bybanen forbi Bryggen

I forbindelse med regulering av bybanen fra sentrum til Åsane er det utarbeidet en konsekvensvurdering for verdensarv (KUVA) for bybanen forbi Bryggen. En av hovedanbefalingene til Bergen kommune er at man lager en strategisk buffersoneplan for Bryggen og sikrer at den implementeres i en helhetlig byutvikling. I tillegg kommer en rekke mindre anbefalinger som alle inngår naturlig som problemstillinger som kan sikres løst gjennom en buffersoneplan.

Det har vært søkt statlige midler til arbeidet, men søknadene har så langt ikke ført frem. Byrådet vil fortsette arbeidet med å søke statlig finansiering.

Områdeplanlegging Dokken

I forlengelsen av arealstrategien skal det utarbeides områdeplaner for utvikling av Dokken. Videre planarbeid vil bli gjennomført som et samarbeid mellom plan og bygningsetaten og

Dokken utvikling AS, som representant for Bergen kommune som grunneier. Byrådet foreslår å sette av 5 mill. i 2024 og 10 mill. i hvert av de påfølgende årene.

Sammendrag budsjett

Engangsmidler i 2023 til Utviklingsprogram Dokken utgår fra budsjett, samtidig som det er budsjettert med nye midler til Utviklingsselskapet for Dokken. Ut over dette er budsjettet for tjenesteområdet videreføre på samme nivå som tidligere i kommende økonomiplanperiode og budsjettet er kompensert for forventet lønns- og prisvekst.

I tillegg er det satt av midler til arbeidet med å lage en buffersonplan for Bryggen som skal ivareta verdensarven.

Som en del av den målrettede innsatsen i levekårsutsatte områder mottar kommunen hvert år statlige midler til områdesatsing. Tilskuddene tallfestes årlig av regjeringen, og tildeles videre til kommunen via Husbanken og Kommunal- og distriktsdepartementet. Tildelingen for 2023 var på 17,8 mill.

Områdesatsingene i Solheim og Slettebakken finansieres gjennom statlige midler fra Husbanken. Områdesatsingene i Loddefjord og Olsvik får sine tilskuddsmidler fra Kommunal- og distriktsdepartementet, samt egenandel i form av kommunale midler.

I all hovedsak er det kommunens egne investeringer og midler som skal styrke innsatsen i de utsatte levekårsområdene. Av den grunn er kommunens prioriteringer og tverrsektorielle innsats avgjørende.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	77 597	83 155	89 687	89 637	89 637	88 212
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	107 666	47 783	43 957	43 902	43 902	43 902
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	1	0	0	0	0	0
Overføringsutgifter	26 031	3 644	8 771	13 771	13 771	13 771
Finansutgifter	9 988	780	780	780	780	780
Sum Driftsutgifter	221 284	135 362	143 194	148 090	148 090	146 665
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-9 839	-8 512	-8 959	-8 959	-8 959	-8 959
Refusjoner	-119 052	-34 153	-34 310	-34 310	-34 310	-34 310
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-3 766	-4 938	-4 938	-4 938	-4 938	-4 938
Sum Driftsinntekter	-132 657	-47 602	-48 207	-48 207	-48 207	-48 207
Sum	88 627	87 759	94 988	99 883	99 883	98 458

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	245	0	5 000	10 000	10 000	10 000
Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling	80 652	77 601	87 249	87 144	87 144	85 719
Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester	3 102	2 887	2 898	2 898	2 898	2 898
Fellesposter - bykassen	4 628	7 272	-159	-159	-159	-159
Sum	88 627	87 759	94 988	99 883	99 883	98 458

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Offentlige planer	73 936	75 177	80 167	85 162	85 162	85 162
Eierseksjonering	-76	-221	-221	-221	-221	-221
Kulturminnevern	14 767	12 804	15 041	14 942	14 942	13 517
Sum	88 627	87 759	94 988	99 883	99 883	98 458

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Korrigerte brutto driftsutgifter per innbygger (365 Kulturminnevern (B) *) **)	57	55	52	31	23	29
Kvalitet						
Søknader med 12 ukers frist i alt	66		48	49	48	
Byggesøknader i alt						
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager)						
Grunnlagsdata (Nivå 3)						
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for private forslag til detaljreguleringer (dager)	548	1 874	1 908	1 398	884	

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Prioritet

Korrigerte brutto driftsutgifter Kulturminnevern, pr. innbygger

Data er hentet fra kommuneregnskapet i 1000 kroner. Korrigerte brutto driftsutgifter viser kommunens produksjonskostnader. Bergen kommune ligger høyest av de sammenlignbare kommunene. Bergen er en eldre by med flere kulturminner og vernede områder, noe som fører med seg et høyere utgiftsnivå enn andre byer og tettsteder.

Grunnlagsdata (Nivå 3)

Merknad*

De nederste indikatorene om saksbehandlingstider tilhører egentlig tj.område 10B og blir også kommentert der.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 12 ukers frist.

På grunn av overgang til nytt saksbehandlingssystem, foreligger det ikke tall for 2022

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for private forslag til detaljregulering.

Kommunens administrative behandlingstid ligger i all hovedsak innenfor de lovpålagte 12-ukersfristene for behandling 1. og 2. gang. I kommuner med parlamentarisk styresett, som i Oslo og Bergen, går det med vesentlig mer tid til den politiske delen av planbehandlingen enn i kommuner med formannskapsmodell. I Bergen er imidlertid forslagsstillers egen tidsforbruk betydelig lengre enn i de øvrige ASSS-kommunene, noe som i vesentlig grad forklarer den samlet sett lange prosesstiden for plansakene fra oppstart til bystyrets vedtak. Erfaringsmessig viser det seg at tidsforbruket øker når planforslag avviker fra overordnet plan, noe som også i relativt hyppig grad medfører innsigelser. For 2021 og bakover var det kun kommunal saksbehandling som ble rapportert, ikke forslagsstillers tid. Dermed fremsto saksbehandlingstiden som betydelig lavere, men ikke direkte sammenlignbar med Oslo

Områdesatsing

Det er ikke utviklet relevante KOSTRA-tall for å sammenligne kommunens områdesatsing med tilsvarende aktiviteter i andre storbyer.

Utfordringer og strategi

Offentlige planer og byplanlegging

Byrådet legger til grunn en klima- og miljøvennlig byutvikling. Arealpolitikken er et viktig virkemiddel for å lykkes med dette, og oppfølging av KPA 2018 står derfor sentralt. Denne legger til rette for en kompakt byutvikling med kvalitet og særpreg. Dette krever mye av både kommunen, utbyggere og innbyggere. Det skal legges til rette for at en størst mulig del av veksten skal komme i sentrale områder, samtidig som det stilles store krav til at utbygging ivaretar viktige bokvaliteter og skaper gode bomiljø.

Arkitektur bidrar til Bergens særegne identitet og attraktivitet både lokalt og internasjonalt, og utforming av bygg og byrom påvirker mennesker, klima og samfunnet. I den kompakte byutviklingen skal Bergen ivareta og videreutvikle attraktive fysiske omgivelser. Det skal settes krav til vakker, særpreget, inkluderende og grønn arkitektur av høy kvalitet.

Bergen og Bergensområdet forventer fortsatt en vekst i folketallet, om enn noe svakere enn tidligere. For å legge til rette for veksten i Bergen kreves det ferdigstilt 800-1000 nye boliger og tilsvarende antall flere arbeidsplasser årlig. Kapasitet til samordnet planlegging for en velfungerende by med tilstrekkelig tilbud på boliger, næringsareal og infrastruktur blir derfor viktig.

Bergen kommune arbeider sammen med nabokommunene Alver, Askøy, Bjørnafjorden og Øygarden kommuner i byvekstavtalen med Staten og Vestland fylkeskommune. Byvekstavtalen gir, sammen med gjeldende bompengepakke for Bergen, føringer for utviklingen av transportsystemet i Bergen og Bergensområdet. Nullvekst i personbiltrafikken er et sentralt krav, og samordning mellom arealutvikling og transporttiltak vektlegges. Dette medfører en forsterket satsing på miljøvennlige transportformer og en kompakt byutvikling. I tråd med Grønn strategi - Klimastrategi for Bergen vedtatt av bystyret i januar 2023 og vedtak i bystyresak 297-14 skal biltrafikken i Bergen reduseres med 10 % innen 2020 og med 20 % innen 2030, sammenlignet med nivået fra Vestland fylkeskommunes

reisevaneundersøkelse i 2013. Byrådet har økt ambisjonsnivået ytterligere, med mål om 30 % reduksjon i personbiltrafikken innen 2023.

Offentlig planlegging har i et visst omfang vært finansiert av utlyste statlige prosjektmidler, noe som er gunstig for gjennomføring av prosjekter der stat og kommune har omforente føringer. Bergens ambisjoner om grønn storbyutvikling medfører mange nye bestillinger og oppgaver som må finansieres om man skal unngå at viktige prosesser forsinkes av knapp kapasitet.

Reguleringsplaner for Bybanen til Åsane med vedtatt trasé er sluttbehandlet i 2023 og videre byutvikling i området vil være preget av dette.

Kulturminnevern

Vedtatt kulturmiljøplan med kulturminnestrategi - *Identitet med særpreg*- legges til grunn for Byantikvarens virksomhet. Grønn strategi og Arkitektur+ er viktige strategier som må ses i sammenheng med kulturminnestrategien sammen med gjeldende kommuneplan.

Det eksisterende kulturmiljøet, med urbant og ruralt kulturlandskap, nabolag eller enkeltbygg er viktige forutsetninger for vår identitet og tilknytning til by og bygd. Hensyn til klima og natur gir også noen utfordringer for byvekst og utvikling og krever at det fortettes i allerede bebygde områder, ofte med historisk karakter. Byantikvarens hovedoppgave er derfor å bidra med fagkunnskap for å sikre de kulturhistoriske verdiene og den historiske stedsidentitet i byutviklingen. Dette gjøres gjennom hele spennet fra deltakelse i kommuneplanprosesser til konkrete individuelle faglige råd til innbyggere og huseiere. Vi er også rådgivere for kommunens egne bygg- og eiendomsforvaltere, både i bevarings- og utviklings spørsmål.

Klimakrisen har satt et fokus på transformasjon, gjenbruk og ombruk. Dette er viktige tema i kulturmiljøvernet, og er heller ikke nye tanker i et faglig perspektiv. Kulturmiljøvern har alltid hatt fokus på reparasjon, godt håndverk og lokale materialer. Likeså tilpasning til ny bruk i eksisterende bygninger, fremfor rivning. Gjenbruk av både bygg og bygningsdeler er det også lang tradisjon for innenfor kulturmiljøvern. Energisparing i eldre hus og klimagassreduksjon er også viktige tema, der Byantikvaren er med i flere nasjonale og internasjonale nettverk med fokus på utvikling av gode løsninger som ivaretar både klima og kulturmiljø. Byantikvaren samarbeider også tett med andre fagetater i disse spørsmålene.

Sentrale myndigheter har igangsatt arbeid med ny kulturmiljølov. Det skal leveres en utredning i form av en Norsk offentlig utredning (NOU) innen 1. september 2024. Endringer i loven kan få konsekvenser for Bergen kommunes kulturmiljøforvaltning på litt sikt.

Med et bredt arbeidsfelt kan det være utfordrende å følge opp i tilstrekkelig grad. Interessen og etterspørselen etter dialog og rådgiving er større enn Byantikvarens nåværende kapasitet. Det innebærer at potensiell utvikling av tjenestene blir skadelidende. Av samme årsak er framdriften i oppfølging av den vedtatte Kulturmiljøplanens konkrete handlingsdel skadelidende.

Bergen er verdensarvby. Gjennom Bybaneprosjektet har byens innbyggere fått et stort engasjement for verdensarv og vi som bysamfunn har fått mye kunnskap om verdensarvverdier vi er omgitt av. Status som verdensarvby, med verdensarvstedet Bryggen, gir også noen utfordringer. Norge har gjennom verdensarvkonvensjonen forpliktet seg til å verne om verdensarven. Bergen skal være en dynamisk og levende by under utvikling. I forbindelse med Bybanen til Åsane ble det derfor hentet inn internasjonale rådgivere for å bistå i dette skjæringspunktet mellom utvikling og vern der klimahensyn også

veier svært tungt. Videre oppfølging av dette skjer gjennom avslutning av prosess opp mot UNESCO og gjennom videre arbeid med buffersone for verdensarvstedet.

Gjennomføring av planer og utbyggingsavtaler

Bergensområdet preges av utviklingen av mange store transformasjonsområder, der tidligere industri og næringer erstattes av boliger, kontorer og nye næringer. I tillegg skjer det fortetting langs bybanestoppene. De nye fortetnings- og transformasjonsområdene skal gis kvaliteter som gode uteområder, åpne plasser og torg, gang- og sykkelveier og veier med mer. Planbestemmelser, herunder rekkefølgekrav, gir føringene for hvilken infrastruktur som må være opparbeidet eller sikret finansiering før nye byggeprosjekter som boliger og næringsbygg kan settes i gang eller tas i bruk.

Utbyggere må derfor forholde seg til krav om mange og omfattende infrastrukturtiltak, som er kostbare og vanskelig å gjennomføre på egenhånd. Gjennom utbyggingsavtaler sørger kommunen for at utbyggere kan komme i gang med sin utbygging, mens Bergen kommune tar ansvar for å samordne finansiering og opparbeide infrastrukturen. Det utvikles byggeplaner for felles teknisk infrastruktur i de enkelte planområdene, eksempelvis for Mindemyren. En sentral utfordring er at flere områder er store og utvikles over lang tid.

For å etablere infrastruktur er det noen ganger nødvendig å erverve tomtegrunnen fra private. Ervervsprosesser tar erfaringsvis lang tid. Både på grunn av kravet om å ferdigstille infrastrukturen i tide, og at fristen for å ekspropriere tomtegrunn i områderegeringsplaner er ti år, er det påkrevd å starte ervervsprosessene i noe tid før infrastrukturtiltakene er finansiert ved utbyggingsavtaler. Ved å forskuttere erverv, bidrar kommunen til at utbyggingsområdene blir tidligere realisert og ferdigstilt.

Bystyret vedtok i sak 104-15 retningslinjer for innløsning av boliger i områder avsatt til kommunal teknisk infrastruktur. Retningslinjene gir på visse vilkår boligeiere rett til å få innløst sin bolig til markedsverdi, og dermed ikke lide økonomisk skade som følge av reguleringsplan.

Områdesatsing

Bergen skal være preget av åpenhet og inkludering og tilby gode levekår til alle. I henhold til KPS 2030 skal Bergen kommune ha målrettet innsats i levekårsutsatte områder. Kommunens folkehelse rapporter gir et bilde av hvordan levekårsforskjeller er fordelt mellom ulike områder i Bergen. Bystyret har valgt områdesatsing som et av flere verktøy for å bidra til å utjevne sosial ulikhet (bystyresak 7/21). Områdesatsing innebærer en ekstraordinær og helhetlig innsats fra det offentlige i geografiske deler av byen som bystyret har pekt ut.

Det er vedtatt i Plan for områdesatsing 2020-2024 at følgende levekårssoner skal ha områdesatsing: Loddefjord, Olsvik, Solheim nord/sør og Slettebakken. Områdesatsing i Bergen skal bidra til å skape levende lokalsamfunn med gode bomiljøer, boforhold og levekår. Områdesatsing er et virkemiddel i arbeidet med å bidra til mer velferd og utjevne levekårsforskjeller i Bergen. Bystyret i Bergen definerer områdesatsing som en helhetlig og sammenhengende innsats i et avgrenset geografisk område. Vi vil at de som bor og arbeider i områdene skal være med å utvikle sitt nærområde, og vi jobber med medvirkning gjennom både innbyggerinvolvering og samskaping med ulike aktører.

Hovedstrategien er at Bergen kommune skal prioritere de utvalgte områdene i en tidsavgrenset periode. Områdesatsingens oppgave er koordinering og samordning internt og eksternt, og å tilføre områdene nye ressurser. Planlegging og gjennomføring av tiltak i satsingsområdene er avhengig av innsats fra flere av kommunens tjenesteområder. En helhetlig innsats berører flere sektorer i kommunen, og dette gjenspeiles i organiseringen der kommunaldirektørene er den interne styringsgruppen for områdesatsingen i Bergen.

Arbeidet er organisert i et program hvor det utarbeides lokale mål for hvert satsingsområde. Dette innebærer fysisk og teknisk opprustning og utvikling, styrking av sosiale og kulturelle tiltak, utvikling av kommunens tjenester og etablering av arenaer for dialog og samarbeid med beboere og aktører i området.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En attraktiv og levende by	I Bergen skal Bryggens universelle verdier som verdensarv, og middelalderbyen som helhet, sikres	Oppfølging av forvaltningsplan for verdensarvstedet Bryggen				
	I Bergen skal det stilles høye krav til arkitektur, som et vesentlig verktøy for en vakker, særpreget, inkluderende og grønn by	Arkitekturstrategien brukes aktivt som en vesentlig ressurs i plan- og byggesaker				
	I Bergen skal kulturmiljøverdier sikres gjennom hensynssoner og bestemmelser for kulturmiljø på alle plannivå	Antall konkrete forslag til hensynssoner og bestemmelser for kulturmiljø fra Byantikvaren				
En rettferdig og inkluderende by	I Bergen skal arkitektur bidra til en mer rettferdig og inkluderende by	Igangsetting og oppfølging av prosjekter som bidrar til en mer rettferdig og inkluderende by	0	0	0	0
	I Bergen skal forståelse og kunnskap om kulturmiljøverdier styrkes gjennom formidling og veiledning	Antall gjennomførte formidlingstiltak				
	I Bergen skal kulturmiljøverdier kartlegges, identifiseres og tilgjengeliggjøres for å sikre kunnskapsbaserte beslutningsgrunnlag for alle	Antall kartlagte, identifiserte og tilgjengeliggjorte kulturminner og kulturmiljø				
	Områdesatsingen skal bidra til en langsiktig, bærekraftig utvikling for de aktuelle levekårssonene	Antall pågående plan-, utrednings- og evalueringsprosjekter (som initiativtaker eller samarbeidspart)	3	4	4	4
		Antall pågående tjeneste utviklingsprosjekter som initiativtaker eller samarbeidspart	7	4	4	4
	Innbyggerne i levekårssonene med områdesatsing skal få aktivt delta og medvirke i utviklingen av sine nærmiljø	Antall gjennomførte medvirkningsprosesser i forbindelse med tiltak og planer	15	15	15	15
		Antall gjennomførte folkemøter og nærmiljømøter	30	30	30	30
	Antall nærmiljø møter	30	25	25	25	

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027	
	Bo- og nærmiljøene i levekårssoner med områdesatsing skal forbedres	Antall gjennomførte fysiske opprustingstiltak	10	8	10	10	
		Antall private opprustingsprosjekt som har fått tilskudd	5	5	5	5	
	Innbyggerne i levekårssoner med områdesatsing skal ha et godt og aktivt fritidstilbud	Antall arrangement og ad hoc tiltak som har fått tilskudd og støtte	10	10	10	15	
		Antall etablere aktivitetstilbud som har fått støtte til utvikling	5	5	5	5	
		Antall nye aktivitetstilbud som har fått tilskudd og støtte	10	10	10	10	
	Forutsetningene for utdanning skal styrkes for barn og unge i levekårssoner med områdesatsing	Antall samarbeidsprosjekt med skoler og andre aktører som er relevant for oppvekst og utdanning	8	5	8	8	
	Forskning og utvikling av kunnskap om levekår i storbyer	Antall pågående og ferdigstilte prosjekter knyttet til publisering, forskning og kunnskapsdeling	0	0	5	5	
	Norges grønneste storby	I Bergen skal arkitektur bidra til en grønnere by	Igangsetting og oppfølging av prosjekter som bidrar til innovasjon og grønn omstilling	0	0	0	0
		I Bergen skal kulturmiljøverdier ivaretas og forvaltes gjennom ansvarlig og klimavennlig bruk, gjenbruk og transformasjon	Antall kulturminner som ivaretas gjennom ansvarlig og klimavennlig bruk, gjenbruk og transformasjon				
	Trygg økonomistyring	I Bergen skal offentlig infrastruktur, bygg og byrom styrke lokalmiljøet gjennom inkluderende og attraktiv arkitektur med gode sambruksmuligheter	Antall rådgivningstimer i tilknytning til kommunale bygg og anlegg				

Virkemiddel for å nå mål

For tjenesteområdet Offentlige planer, byplanlegging og kulturminner kan de overordnede mål defineres som;

- Lokal identitet og egenart skal ivaretas og utvikles i all planlegging. Det skal stilles høye krav til arkitektur slik at Bergen blir en fremstående by også innen moderne arkitektur.
- Bærekraftig utvikling og den menneskelige skala skal legges til grunn for byutviklingen i Bergen.

- Bergen skal være gåby, sykkelby og kollektivby med kompakte strukturer og redusert personbiltransport.
- Klimatilpassing og risiko- og sårbarhetstenking skal være grunnleggende for arealplanlegging og arealbruk i Bergen.

I KPA 2018 forutsettes det at nye boliger og arbeidsplasser skal komme innenfor nærmere angitte byggesoner. For å tilrettelegge for denne fortettingen pågår det offentlig planarbeid for blant annet Fyllingsdalen og Spelhaugen, Indre Arna, Nyborg og Laksevåg. Det er også startet planarbeid (f.eks. gjennom mulighetsstudier, strategiarbeid o.l.) for videre utvikling/fortetting av Loddefjord, Blomsterdalen-Birkeland, Sletten/Slettebakken, Dokken, mm. En arealeffektiv byutvikling som ivaretar kulturminner og grøntområder samtidig som den tilrettelegger for nye boliger og arbeidsplasser, gir mer krevende planprosesser enn tidligere. Kommunen må prioritere midler til planlegging og utredning, og ha ressurser til koordinering, medvirkning og tilrettelegging.

En viktig del av oppfølgingen av KPA 2018, er også arbeidet med boligforsyningsprogram. Dette handler om etablering av kunnskapsgrunnlag for å kunne utvikle en boligforsyning frem mot 2030 innenfor kommunens føringer for kompakt byutvikling med grønn, økonomisk og sosial bærekraft.

Parallelt med disse store og strukturelle grepene, arbeides det også med ulike strategiske samarbeidsprosjekter og piloter slik at vi som kommune kan være pådriver og stimulere til en fremtidsrettet byplanlegging og arkitektur. I dette ligger innovasjonsprogrammet for bærekraftig arkitektur FutureBuilt, pilotprosjektet for inkluderende arkitektur Building Dignity, Trestrategi for Bergen, samt videreføring av forskningsprosjektet for alternative boligmodeller Bopilot og pilot Grønneveiken.

Gjennom tett samarbeid med andre etater, øvrig kulturmiljøforvaltning, private byutviklingsaktører og huseiere, bidrar Byantikvaren til god dialog og effektive prosesser der kulturmiljøet er en ressurs som varetas og bidrar til god byutvikling. Gjennom individuell rådgiving, formidling, gode kunnskapsgrunnlag og veiledere, samt utstrakt samarbeid med blant annet universitetet og internasjonale nettverk, bidrar Byantikvaren til økt kunnskap om kulturmiljø og bedre beslutningsgrunnlag. Arbeidet med utvikling av kulturmiljøkart med innsynsløsning for innbyggerne, er et kontinuerlig arbeid.

Byrådets tiltak for å målene på dette tjenesteområdet inkluderer blant annet:

-Følge opp ["Kommuneplanens arealdel 2018-2030"](#)

-Følge opp ["Bergen 2030 - Kommuneplanens samfunnsdel"](#)

-Følge opp Bergen kommunes kulturminnestrategi ["Identitet med særpreg"](#)

-Følge opp Bergen kommunes arkitektur- og byformingsstrategi ["Arkitektur+"](#)

Områdesatsing

Områdesatsing er organisert som et offentlig finansiert utviklingsprogram hvor målet er å gjennomføre en helhetlig innsats i leveårsutsatte områder i en avgrenset periode. Arbeidet skal bidra til å utjevne sosial ulikhet mellom ulike leveårssoner i Bergen. Programarbeidet er et samarbeid mellom stat, kommune og lokalbefolkning, og skal se flere virkemidler i sammenheng og utvikle nye arbeidsformer, arbeidsmetoder og tiltak.

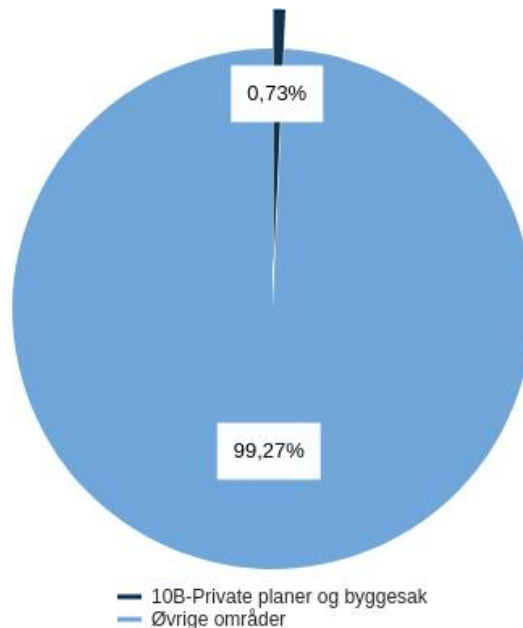
Et viktig virkemiddel for å nå målet er at kommunen setter av egne ressurser til arbeidet og prioriterer de levekårsutsatte områdene innenfor eget budsjett. En helhetlig innsats innebærer fysisk og teknisk opprustning og utvikling, styrking av sosiale og kulturelle tiltak, utvikling av kommunens tjenester og etablering av arenaer for dialog og samarbeid med beboere og aktører i de utvalgte områdene. Lokale koordinatore jobber med ressursmobilisering og samordning internt i kommunen og eksternt opp mot private og offentlige aktører, lokale beboere, lag og organisasjoner.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Antall planvedtak avgjort i byråd/utvalg (off.plan /utredn.)	3	14	16	16	16	16	16	
Bystyrevedtak offentlig plan og utredninger	7	7	7	7	7	7	7	
Oppstart (fullmakt) (Off.plan eller utredning)	4	5	5	5	5	5	5	

10B-Private planer og byggesak

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Kommunen har ansvar for behandling av byggesaker og tilsyn med at byggearbeid med mer blir utført i samsvar med lover og forskrifter. I tillegg kommer saksbehandling av private reguleringsplaner, reguleringsendringer, delesaker og saker om kommunal forkjøpsrett, samt ansvar for oppmålingsforretninger, seksjonering, refusjonsberegning, oppmålingstjenester og grunnlagsnett. Geodata/geografiske informasjonssystemer (GIS) omfatter drift og vedlikehold av kommunens kart- og geodatabaser. Føring av digitalt planregister er en viktig del av arbeidet med gjennomføring av kommunens digitaliseringsstrategi. Arbeidet utføres i hovedsak av Plan- og bygningsetaten, men tjenesteområdet krever også bidrag fra og samarbeid med en rekke andre etater og avdelinger i kommunen.

Hovedprioriteringer

Kommunens tjenester til innbyggere og næringslivet innen byggesak og private planer skal kjennetegnes av kvalitet og forutsigbarhet. Kommunen skal gjennomføre rask, riktig og forutsigbar plan- og byggesaksbehandling innenfor lovpålagte tidsfrister. Dette er konkretisert i følgende hovedmomenter:

- Behandlingen av reguleringsplaner, utbyggingsprosjekt og eiendomssaker skal bidra til en god og bærekraftig byutvikling på lang sikt innenfor de rammer bystyret har vedtatt i kommuneplan og andre overordnede styrende dokument. Innenfor disse rammene skal det være mulig å gjennomføre byggeprosjekt effektivt og lønnsomt samtidig som interessene til ulike berørte parter balanseres. Gjennom god og forutsigbar saksbehandling skal det stimuleres til utvikling av nye, fremtidsrettede prosjekt og ivaretar historisk og kulturelt særpreg.
- Planer og utbyggingsprosjekt skal ta tilstrekkelig hensyn til risiko og sårbarhet. De skal foreskrive nødvendige tiltak som sørger for at innbyggernes sikkerhet blir tilfredsstillende ivaretatt.

- Kommunen skal bidra til å fremme en bærekraftig byutvikling ved å motivere til valg av energiøkonomiske løsninger. Samtidig skal løsningene i minst mulig grad forurense det ytre miljø, bidra til utvikling av byen og helhetlige bydeler.
- Innbyggernes krav til rettssikkerhet skal ivaretas. Det skal praktiseres mest mulig åpenhet om virksomheten med mulighet for innsyn for alle som ønsker det.

Geodata og geodatasystemer er integrert i store deler av saksbehandlingen og vedtaksprosesser i kommunen. I tillegg er det mange brukere av systemene utenfor kommunen, både private og profesjonelle. Det prioriteres derfor å:

- Tilby brukerne lett tilgang til oppdaterte kart- og geodata.
- Tilby brukerne tjenester på moderne teknologiske løsninger.
- Bidra til effektivisering av tjenester som benytter geodata/geodatasystemer (digitalt førstevalg).

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	25 287	25 287	25 287	25 287
Sum Lønns- og prisvekst mv.	2 334	2 334	2 334	2 334
Sum Endring i bruk/avsetning av fondsmidler	10 000	10 000	10 000	10 000
Sum Tekniske justeringer	-15	-15	-15	-15
Prisjustering og diverse endringer	12 319	12 319	12 319	12 319
Konsekvensjustert ramme	37 606	37 606	37 606	37 606
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	0	0	0	0
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	0	0	0	0
Inntektsendringer				
Endring i gebyrinntekter byggesak	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Sum Inntektsendringer	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Nye tiltak og realendringer budsjett	-10 000	-10 000	-10 000	-10 000
Ramme 2024-2027	27 606	27 606	27 606	27 606

Inntektsendringer

Endring i gebyrinntekter byggesak

Økte gebyrinntekter for byggesak for å dekke generell lønns- og prisvekst. I tillegg øker gebyrinntektene for å erstatte tidligere bruk av fond siden selvkostfondet er brukt opp. Gebyrendringene er i tråd med foreslått gebyrregulativ for byggesak.

Sammendrag budsjett

Kommunenes tjenester innen bygge- og delesaker, førstegangsbehandling av private planer, oppmålingsforretninger og eierseksjonering er fullt ut gebyrfinansiert slik lovverket tillater.

Bygge- og delesaksgebyrene øker i snitt med 12 %. Enkelte gebyr får en større økning etter at tidsstudier viser at oppgavene er mer resurskrevende enn tidligere lagt til grunn. Det er lagt opp til en gebyrøkning som dekker forventet lønns- og prisvekst og reell ressursbruk. Tidligere har selvkostområdet hatt midler på fond som har bidratt til å holde gebyrnivået lavere enn de totale kostnadene skulle tilsi. Fondet er nå tomt og alle kostnader må dermed dekkes av årets gebyrinntekter.

Gebyret for førstegangsbehandling av private planforslag øker generelt med 5,5 % for å dekke forventet lønns- og prisvekst. Enkelte gebyr får en større økning fordi de har vært priset for lavt tidligere.

Oppmålingsforretninger får en generell gebyrøkning på 1 %. Her er det gjort bemanningsmessige tilpasninger for å tilpasse ressursene til oppgaveomfanget,

Gebyret for eierseksjonering holdes uendret fra 2023 til 2024. Pris- og lønnsvekst dekkes ved bruk av tidligere avsatte fondsmidler.

Premisser for gebyrregulativet 2024 for tjenester fra Plan- og bygningsetaten gir utdypende detaljer. Disse finner man på forsiden under Gebyr og egenbetalinger.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	167 908	174 504	183 778	183 778	183 778	183 778
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	93 458	82 091	83 254	83 254	83 254	83 254
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	47	0	0	0	0	0
Overføringsutgifter	11 038	4 811	5 002	5 002	5 002	5 002
Finansutgifter	5 627	3 100	3 085	3 085	3 085	3 085
Sum Driftsutgifter	278 077	264 506	275 120	275 120	275 120	275 120
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-189 165	-223 551	-241 809	-241 809	-241 809	-241 809
Refusjoner	-13 741	-5 360	-5 396	-5 396	-5 396	-5 396
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-26 602	-10 308	-308	-308	-308	-308
Sum Driftsinntekter	-229 507	-239 219	-247 513	-247 513	-247 513	-247 513
Sum	48 570	25 287	27 606	27 606	27 606	27 606

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling	44 817	25 187	27 606	27 606	27 606	27 606
Fellesposter - bykassen	3 486	100	0	0	0	0
Sum	48 570	25 287	27 606	27 606	27 606	27 606

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Private planer	26 934	11 301	12 052	12 052	12 052	12 052
Bygge- og delesaksbehandling	-5 492	-8 439	-8 151	-8 151	-8 151	-8 151
Oppmålingsforretninger	4 768	-1 308	-1 308	-1 308	-1 308	-1 308
Kart og oppmåling	22 390	23 664	24 959	24 959	24 959	24 959
Selvkostrenter - byggesak	-155	41	26	26	26	26

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Selvkostrenter - oppmåling	58	28	28	28	28	28
Sum	48 570	25 287	27 606	27 606	27 606	27 606

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Grunnlagsdata (Nivå 3)						
Søknader i samsvar med plan med 3 ukers frist	19		16	17	15	
Byggesøknader i alt						
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager)						

Grunnlagsdata (Nivå 3)

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 3 ukers frist. Kalenderdager

På grunn av overgang til nytt saksbehandlingssystem, foreligger det ikke tall for 2022

Merknad*

Indikatorene under om saksbehandlingstider tilhører egentlig tj.område 10B, men ligger på tjenesteområde 10A og blir også kommentert der.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for byggesaker med 12 ukers frist.

På grunn av overgang til nytt saksbehandlingssystem, foreligger det ikke tall for 2022

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for private forslag til detaljregulering.

Kommunens administrative behandlingstid ligger i all hovedsak innenfor de lovpålagte 12-ukersfristene for behandling 1. og 2. gang. I kommuner med parlamentarisk styresett, som i Oslo og Bergen, går det med vesentlig mer tid til den politiske delen av planbehandlingen enn i kommuner med formannskapsmodell. I Bergen er imidlertid forslagsstillers egen tidsforbruk betydelig lengre enn i de øvrige ASSS-kommunene, noe som i vesentlig grad forklarer den samlet sett lange prosesstiden for plansakene fra oppstart til bystyrets vedtak. Erfaringsmessig viser det seg at tidsforbruket øker når planforslag avviker fra overordnet plan, noe som også i relativt hyppig grad medfører innsigelser. For 2021 og bakover var det kun kommunal saksbehandling som ble rapportert, ikke forslagsstillers tid. Dermed fremsto saksbehandlingstiden som betydelig lavere, men ikke direkte sammenlignbar med Oslo

Utfordringer og strategi

Det legges til grunn at kommunens merkostnader ved behandling av bygge- og delesaker, private planforslag, eierseksjonering og oppmålingsforretninger skal være fullfinansiert ved gebyrinntekter så langt dette er mulig innenfor regelverket om selvkost. Gebyrregulativet bygger på erfaringer fra de seneste årene, gebyrgrunnlaget og lovverket. Svingende etterspørsel i markedet kan gi utfordringer med å ha riktig bemanningsnivå til enhver tid. Svingninger i etterspørsel fører til endringer i den planlagte inntekts- og kostnads sammensetningen og avvik behandles som avsetning til eller bruk av selvkostfond. Fra 1.1.2020 trådte ny selvkostforskrift i kraft der det slås fast at dersom gebyrinntektene

ikke er store nok og det ikke finnes tilstrekkelige midler på selvkostfond, er det ikke anledning til å fremføre underskuddet til fremtidige år. Det betyr at kommunen må dekke et slikt underskudd.

Plan- og bygningsetaten håndterer årlig om lag 12 000 kartbestillinger, herunder saker og meglerpakker, 18 000 henvendelser på telefon og en rekke skriftlige forespørsler. Bestillingene varierer fra saker som strekker seg over lengre tid til saker med tre dagers leveringsfrist. Å sørge for at vedtak og faglige bidrag leveres med rett kvalitet til riktig tid er den mest sentrale utfordringen. Å bidra til å gjennomføre mer effektive plan- og saksbehandlingsprosesser er derfor svært viktig.

Plan- og byggesaksprosesser skal være effektive. Krav til tidsfrister i lovverket skal overholdes for å imøtekomme kundenes forventninger, og for å unngå gebyrtap. På byggesaksområdet vil elektroniske løsninger i økende grad prege arbeidet. Plan- og bygningsetaten utvikler systemløsninger for saksbehandlingen (PB360) som forventes å gi publikum tilgang til bedre tjenester på sikt.

Tilsyn med byggevirkosomhet og ulovlige tiltak er viktige oppgaver for å påse at regelverket etterlevs. Publikum, offentlige etater og bransjen selv gjør en stor innsats for å avdekke ulovligheter. I samarbeid med Arbeidstilsynet, Skatteetaten og politiet bidrar Plan- og bygningsetaten til arbeid mot svart økonomi og sosial dumping.

Kapasiteten på tilsynsområdet, inkludert ulovlighetsoppfølging, er økt de siste årene og det registreres god måloppnåelse med stort antall saker som avsluttes. Det er også arbeidet med avslutning av sakene som ble registrert i «Strandsoneprojektet» tilbake i tid, og flere av disse sakene medfører mye ressursbruk og medieinteresse.

Innmeldte saker prioriteres ut fra risiko for liv og helse, samt saker med potensiell stor presedensvirkning. Oppfølging av ulovligheter kan være krevende. I enkelte tilfeller kan det bety oppfølging over mange år, med rettslig prøving i flere omganger, selv om kommunen skulle få medhold i alle instanser.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by						
Norges grønneste storby						
Trygg økonomistyring	I Bergen skal alle plan- og byggesaker behandles innen fastsatte frister	Andel bygge- og delesaker med overholdt saksbehandlingstid i henhold til forskrift	90,0 %	94,0 %	94,0 %	94,0 %
		Andel reguleringsplaner behandlet 1. gang med overholdt frist.	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Virkemiddel for å nå mål

For tjenestområdet Private planer og byggesak kan de overordnede mål defineres som;

- Bergen skal tilby tjenester som skal være preget av kvalitet, effektivitet og forutsigbarhet gjennom kort saksbehandlingstid og vektlegging av digitaliserte og innovative løsninger.

Bedre informasjon

Veiledningsbehovet øker med økt ansvar for tiltakshavere og økt kompleksitet. De senere år er veiledningstjenesten styrket. Gratis veiledningstid er godt mottatt av publikum. Målet er at tjenesten skal gjøres mer tilgjengelig via internett. Bergen kommune deltar aktivt i det statlig initierte prosjektet med økt automatisering og selvbetjeningsgrad i søknadsprosessen som mål. God veiledning bidrar til realistiske forventninger og trolig færre klager.

Kompetansearbeid

Vedlikehold og utvikling av kompetanse er sentralt i Plan- og bygningsetatens virksomhet. Det satses på å bidra til offentlige møter, kurs og opplæring innen etatens ansvars- og arbeidsområder overfor publikum, eksterne organisasjoner og næringslivet. Service og dialog er viktige satsingsområder.

Etaten har over tid styrket veiledningstjenesten og fagavdelingene bidrar mer i møter med publikum. Målet er at publikum skal oppleve bedre service, god kommunikasjon og klar tale fra etaten. Åpne fagmøter med publikum har vært godt tatt imot så langt og vil bli videreført.

Det er en utfordring å tilby brukerne relevant og lett tilgjengelig informasjon om geografiske data ved selvbetjening over internett, samt å holde informasjonen oppdatert. Etaten ønsker å spre bruken av geografiske informasjonssystemer (GIS) til brukere i kommunen utenfor teknisk sektor.

Kommunens nye kartløsning på internett (bergenskart.no) ble lansert september 2020 og videreutvikles i planperioden. Nytt planregister ble lansert høsten 2019, og det arbeides kontinuerlig med å tilby moderne digitale løsninger - også i sammenheng med nasjonale aktører.

Byrådets tiltak for å målene på dette tjenesteområdet inkluderer blant annet:

-Følge opp ["Kommuneplanens arealdel 2018-2030"](#)

-Følge opp ["Bergen 2030 - Kommuneplanens samfunnsdel"](#)

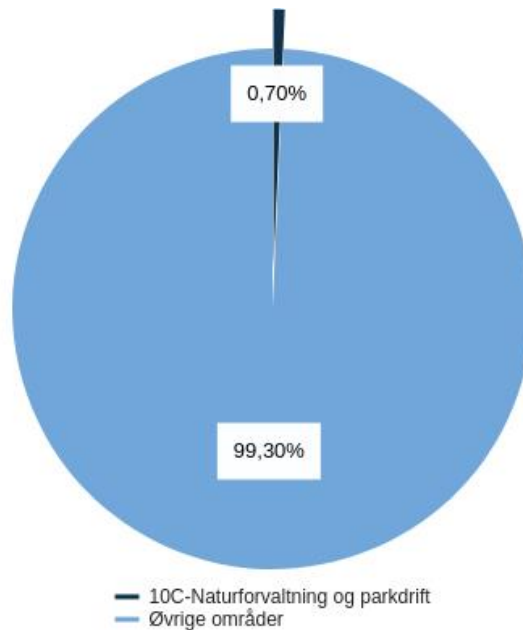
-Følge opp Bergen kommunes arkitektur- og byformingsstrategi ["Arkitektur+"](#)

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat Anslag Anslag Anslag Anslag Anslag Anslag							Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Antall nye byggesaker	2 443	2 070	2 300	2 300	2 300	2 300	2 300	
Antall vedtak i byggesaker	2 229	1 655	2 100	2 100	2 100	2 100	2 100	
Gjennomsnitt behandlingstid (dager) på byggesaker	68	0	60	60	60	60	60	
Antall mottatte private planforslag	14	17	22	22	22	22	22	
Antall vedtak om offentlig ettersyn (private planer)	20	20	22	22	22	22	22	
Antall behandlede klagesaker	366	483	500	500	500	500	500	
Antall foretakstilsyn	241	157	300	300	300	300	300	
Antall pålegg om retting og antall ilagte tvangssmulker	940	673	360	200	200	200	200	
Antall stoppordre og sikring	29	23	30	30	30	30	30	
Antall ubehandlede klager ved årets utløp	250	444	200	200	200	200	200	
Antall behandlede oppmålingsforretninger	532	298	450	450	450	450	450	
Antall behandlede seksjoneringssaker	164	162	170	170	170	170	170	
Saksbehandlingstid seksjonering (dager)	56	0	55	55	55	55	55	

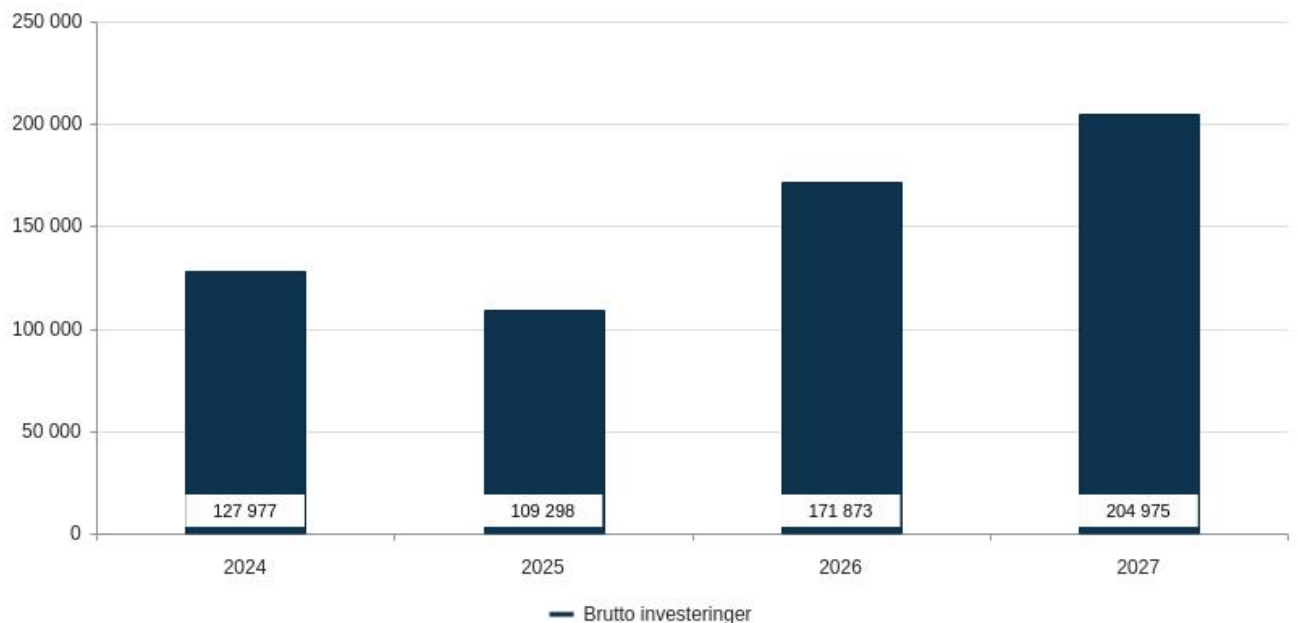
10C-Naturforvaltning og parkdrift

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter ivaretagelse av naturen og dens mangfold, samt utvikling og tilrettelegging av friområder og urbane landskap for rekreasjon gjennom opplevelser, aktivitet og friluftsliv. Tjenesteområdet omfatter også bygging, forvaltning og drift av parker og byrom

– areal med stor rekreasjonsverdi for byens innbyggere. Universell utforming skal tilstrebes ved nybygging og rehabiliteringer.

For å sikre gode offentlige, tilgjengelige areal, er det en viktig oppgave for kommunen å styre transformasjon av større områder. Gode løsninger skal utvikles og sørge for tilstrekkelig areal til allmennheten gjennom byrom som for eksempel smau, gater, parker, allmenninger og områder for lek. Det er sentralt å påse at innbyggerne har nærhet til tur- og friområder.

Tjenesteområdet omfatter også oppgradering og nybygging av lekeplasser, samt årlig hovedettersyn av uterom på skoler, barnehager og lekeplasser. Forvaltningsansvar for byfjell, vassdrag, vilt, friluftsliv, skog og biologisk mangfold omfattes også av tjenesteområdet.

Arbeidet utføres hovedsakelig av Bymiljøetaten, men tjenesteområdet krever også bidrag fra og samarbeid med en rekke andre etater og avdelinger i kommunen.

Hovedprioriteringer

Bergen har en målsetting om å være Norges grønneste storby.

Kommunens kapasitet innen natur- og miljøområdet har vært prioritert og gjort det mulig å styrke forvaltning av kommunens naturrikdommer.

På investeringssiden satses det videre på Barnas byrom. Arbeidet med etablering av Bystrand og ny Lungegårdspark fortsetter.

Gjennomføring av Møllendal elve- og strandpark starter opp i planperioden. Hele elve- og strandsonen skal omskapes til et stort friområde som tilrettelegges for opplevelser, lek og rekreasjon. Elven skal restaureres for å gi gode vilkår for biologisk mangfold.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	171 378	171 378	171 378	171 378
Sum Lønns- og prisvekst mv.	4 941	4 277	4 277	4 277
Sum Utgående engangstiltak	-2 800	-2 800	-2 800	-2 800
Prisjustering og diverse endringer	2 141	1 477	1 477	1 477
Konsekvensjustert ramme	173 518	172 855	172 855	172 855
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	0	0	0	0
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	-43	-43	-43	-43
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	-43	-43	-43	-43
Nye tiltak				
Barnas byrom - driftskonsekvens	0	385	685	685
Bystrand Lungegårdsparken - driftskonsekvens	0	0	600	600
Deltakelse graveklubbprosjekter - driftskonsekvenser	100	200	200	200
Den grønne akse - driftskonsekvens	70	0	0	0
Driftskonsekvens av investeringer - Naturforvaltning og parkdrift	0	0	0	0
Fanatorget - driftskonsekvens	0	130	130	130
Hundeluftegård Løvstien - driftskonsekvens	10	10	10	10
IT system for bruk av offentlig areal - driftskonsekvens	-410	-660	-660	-660
Løvstien etappe 4 - delstrekning 2 - driftskonsekvens	0	400	400	400
Nygårdsparken nedre del - driftskonsekvens	0	50	50	50
Parker rehabilitering - driftskonsekvens	16	16	16	16
Sentrumslekeplass - første utbyggingstrinn - driftskonsekvenser	388	388	572	572
Sudmannsvei lekeplass - driftskonsekvens	0	105	105	105
Turveinett/friluftstiltak inkl. Byfjellene - driftskonsekvens av investeringer	117	145	145	145
Sum Nye tiltak	291	1 168	2 254	2 254
Nye engangstiltak				
Bergen og Hordaland turlag , tilskudd til heis	2 400	0	0	0
Sum Nye engangstiltak	2 400	0	0	0
Kutt				
Stenge offentlige toaletter i skur 8 og 11 på Bryggen	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Sum Kutt	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Ikke igangsette planlagt tiltak				
Sum Ikke igangsette planlagt tiltak	0	0	0	0
Nye tiltak og realendringer budsjett	1 648	126	1 211	1 211
Ramme 2024-2027	175 166	172 981	174 066	174 066

Tilpasning til aktivitetsnivå**Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)**

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energiutgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energiutgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av

energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

Nye tiltak

Barnas byrom - driftskonsekvens

Driftsutgifter vedrørende Løvestakklien lekeplass, Lien lekeplass og Damsgård lekeplass, Sangotna uteareal og Brønndalen Olsvikskjenet. Dette er bl.a utgifter til belysning, vedlikehold av overflater og lekeapparater.

Bystrand Lungegårdsparken - driftskonsekvens

Med anleggelse av ny park antas det at antall besøkende til området vil øke betraktelig. Parken er større og må i tillegg tåle mer enn den har gjort tidligere. Tilgjengeligheten til området er forbedret med to nye bybanestopp i umiddelbar nærhet, ny og oppgradert sykkel- og gangveg, nye sykkelstativ og mulig bysykkeltilbud. Driftskostnadene vil øke som følge av den økte bruken og tilføring av nye elementer som trenger vedlikehold. Inkludert i estimert driftskonsekvens ligger bl.a. gressklipping, bosshåndtering, vedlikehold av strand, flater, buskfelt og beplantning, vedlikehold av byromsmøbler, lekeutstyr og konstruksjoner.

Prosjektet har 50 000 kr i driftsutgifter som allerede er innarbeidet i vedtatt budsjett 2023. Disse kommer da i tillegg til utgiftene som ligger på dette tiltaket.

Deltakelse graveklubbprosjekter - driftskonsekvenser

Graveklubbprosjekt Nedre Nygård 1: økte utgifter til drift knyttet til nye plantekasser og bytrær, nytt sykkelstopp samt bruk av naturstein i gatene.

Den grønne akse - driftskonsekvens

Flyttet fra tiltaket. Driftskonsekvens av investeringer - Naturforvaltning og parkdrift.

Driftskonsekvens av investeringer - Naturforvaltning og parkdrift

Flere investeringsprosjekter på tjenesteområde naturforvaltning og parkdrift medfører en økning i driftsutgifter. Dette gjelder driftsutgifter tilknyttet følgende prosjekter:

Driftskonsekvenser fra Handlings- og økonomiplan 2023-2026:

Mindemyren fase 1: Overtakelse av anlegg fra Bybane utbygging på transformasjonsområdet Mindemyren, er forventet å medføre økt oppfølging av driftsoppgaver og publikumshenvendelser. Driftskostnadene tilknyttet kanalen forventes å bli 2,4 mill. pr år fra etaten overtar driften, jf. vedtak i sak [BY 295/19](#).

Barnas byrom/lekeplasser: Driftsutgifter vedrørende Løvestakklien lekeplass, Lien lekeplass og Damsgård lekeplass, Sangotna uteareal og Brønndalen Olsvikskjenet. Dette er bl.a utgifter til belysning, vedlikehold av overflater og lekeapparater. [Sudmansvei lekeplass](#) og [Sentrumslekeplass - første utbyggingstrinn](#) har mer omfattende driftsutgifter, blant annet grunnet etablering av vannpost og publikumstolett med behov for renhold av disse.

Løvestien etappe 4 - delstrekning 2: Driftskostnadene vil gjelde vedlikehold av grusveier, krattrydding, grøfterensking, overvannsanlegg, gjerder, brokonstruksjon, tømning av søppel, vintervedlikehold, nettleie og strømforbruk.

Etablering av belysningsanlegg ved Fyllingsdalen kirke, Arnavågen og ved Petedalsmyra fotballbane medfører noe økte strømutfgifter.

Turveier, benker og gapahuker: Oppgradering av turveier kan medføre økning i strømutgifter til belysning og vedlikehold av markdekker. Utplassering av flere benker og gapahuker medfører noe utgifter til vedlikehold av disse.

IT system for bruk av offentlig areal - se tiltaket "Driftskonsekvens av investering - samferdsel". Driftsutgiftene deles mellom to tjenesteområder.

Rådhuskvartalet midlertidig torg, Hundeluftegårder og Riplegården uteområde medfører også økte driftsutgifter.

Det er fratrukket en netto besparelse for prosjektet "**Fontener i sentrum**", da investeringen medfører reduksjon i vannavgift.

Investeringsprosjektet "**Nygårdsparken midtre del**" skyves ut av Handlings- og økonomiplan 2023-2026 og driftutgiftene for 2025 og 2026 tas dermed ut.

Investeringsprosjektet "**Maisbelegg i vestre halvdel av Byparken**" utgår og tilhørende driftsutgifter tas dermed ut av økonomiplanen.

Driftsutgiftene tilknyttet **Haukåsvassdraget - overvannsløsning Bergen travpark** tas ut fordi Bergen Travpark skal drifte og vedlikeholde anlegget etter overtagelse.

Fanatorget - driftskonsekvens

Flyttet fra tiltaket Driftskonsekvens av investeringer - Naturforvaltning og parkdrift.

Dette er bl.a utgifter til belysning, vedlikehold av overflater og lekeapparater.

Hundeluftegård Løvtien - driftskonsekvens

Flyttet fra tiltak Driftskonsekvens av investeringer - Naturforvaltning og parkdrift. Prosjektet har også 10 000 kr i driftsutgifter i vedtatt budsjett.

IT system for bruk av offentlig areal - driftskonsekvens

I vedtatt budsjett ligger det 1,2 mill. pr år i driftsutgifter på dette prosjektet, dette reduseres da systemet fra 2024 vil ha tilnærmet samme driftsutgifter som gammelt system.

Løvtien etappe 4 - delstrekning 2 - driftskonsekvens

Driftskostnadene vil gjelde vedlikehold av grusveier, krattrydding, grøfterensk, overvannsanlegg, gjerder, brokonstruksjon, tømning av søppel, vintervedlikehold, nettleie og strømforbruk.

Nygårdsparken nedre del - driftskonsekvens

Flyttet fra tiltaket Driftskonsekvens av investeringer - Naturforvaltning og parkdrift.

Parker rehabilitering - driftskonsekvens

Flyttet fra tiltak Driftskonsekvens av investeringer - Naturforvaltning og parkdrift.

Belysningsanlegg til Petedalsmyra fotballbane: strømutgifter.

Sentrumslekeplass - første utbyggingstrinn - driftskonsekvenser

Det er avsatt driftsmidler på 237 500 kr pr år i vedtatt budsjett fra og med 2023, men forventede driftsutgifter er blitt revidert og konkretisert. Endringer er innarbeidet på dette tiltaket.

Nordre Tollbodkai er et anlegg som Bergen kommune har ansvar for i dag, men dagens bruk representerer imidlertid ikke store driftsutgifter.

Etablering av midlertidige installasjoner og parkmessige grønnstrukturer vil generere en rekke nye elementer og utemøbler, ulike typer markdekker, og vil innby til økt bruk og dermed mer slitasje enn det arealene representerer i dag. Når det midlertidige anlegget avvikles til fordel for permanente strukturer, vil elementene gjenbrukes på andre steder og/ eller innarbeides som del av den permanente strukturen på Nordre Tollbodkai. Driftskostnadene er derfor beregnet som på et nytt anlegg, og uten en tidsmessig avkorting av kommunens løpende driftsutgifter.

Nye driftsoppgaver vil eksempelvis være renhold, stell av beplantning, belysning og vedlikehold.

I Handlings- og økonomiplan 2024-2027 innarbeides en økning i driftsutgiftene grunnet utgifter til drift av offentlig toalett og drift av kjøkkenhage med spiselige vekster.

Sudmannsvei lekeplass - driftskonsekvens

Utgifter til vedlikehold av overflater og lekeapparater, inkl vannpost.

Turveinett/friluftstiltak inkl. Byfjellene - driftskonsekvens av investeringer

Flyttet fra tiltak Driftskonsekvens av investeringer - Naturforvaltning og parkdrift.

Gjelder økning i driftsutgifter for Riplegården aktivitetsplass, Gapahuker, benker og oppgradering av turveier.

Nye engangstiltak

Bergen og Hordaland turlag , tilskudd til heis

Bergen og Hordaland turlag ønsker at turlagets hus i Marken skal være universelt utformet og tilgjengelig for alle. For å klare dette må det etableres heis i huset. Byrådet foreslår å gi turlaget en engangsstøtte på 2,4 mill. i 2024 for å realisere heisen.

Kutt

Stenge offentlige toaletter i skur 8 og 11 på Bryggen

De offentlige toalettene i skur 8 og skur 11 på Bryggen er utsatt for svært mye hærverk og har krevd omfattende og kostbar oppfølging. Tilbudet fremstår ofte som lite attraktivt for turister og andre publikum til tross for hyppig vakthold og renhold, reparasjoner etc. Det foreslås derfor å stenge disse toalettene.

Det vil fortsatt være drift av de midlertidige toalettene i parkene og fortsatt avtaler med private om toaletter i sentrum.

Sammendrag budsjett

Drift og vedlikehold av kommunale parker opprettholdes på samme nivå som tidligere med tillegg av kompensasjon for forventet lønns- og prisvekst.

Budsjettet er styrket for å drifte nye anlegg som blir ferdigstilt og tatt i bruk av befolkningen.

Det er budsjettert med et engangstilskudd til Bergen turlag slik at oppussingen av Friluftens hus i Marken kan fullføres med bl.a. heis slik at lokalene blir universelt utformet og dermed tilgjengelig for alle.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	61 297	57 426	61 029	61 029	61 029	61 029
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	70 657	78 433	78 686	78 901	79 986	79 986
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	1 878	2 278	2 379	2 379	2 379	2 379
Overføringsutgifter	18 643	18 725	19 629	17 229	17 229	17 229
Finansutgifter	43 265	33 915	33 915	33 915	33 915	33 915
Sum Driftsutgifter	195 740	190 777	195 637	193 452	194 537	194 537
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-3 287	-2 887	-3 053	-3 053	-3 053	-3 053
Refusjoner	-20 059	-16 327	-17 233	-17 233	-17 233	-17 233
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-1 336	-185	-185	-185	-185	-185
Sum Driftsinntekter	-24 682	-19 399	-20 471	-20 471	-20 471	-20 471
Sum	171 058	171 378	175 166	172 981	174 066	174 066

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	2 191	723	1 088	1 088	1 088	1 088
Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling	164 996	158 528	174 078	171 893	172 978	172 978
Fellesposter - bykassen	3 872	12 126	0	0	0	0
Sum	171 058	171 378	175 166	172 981	174 066	174 066

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Grøntfaglig planlegging	16 407	14 836	17 871	15 471	15 471	15 471
Kommunale skoger	663	-55	18	18	18	18
Landbruk	8 991	11 073	9 460	9 460	9 460	9 460
Offentlige toaletter	5 228	5 468	4 637	4 637	4 637	4 637
Grønn prosjektering	36 332	32 217	32 700	32 750	32 750	32 750
Parkdrift	79 041	79 873	81 559	81 723	82 808	82 808
Fiske, fangst og viltstell	269	133	150	150	150	150
Naturforvaltning	23 948	27 833	28 772	28 772	28 772	28 772
Sum	171 058	171 378	175 166	172 981	174 066	174 066

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Naturforvaltning og friluftsliv brutto investeringsutgifter beløp pr innb (kr) *)	53	123	126	133	104	

Rekreasjon i tettsted brutto driftsutgifter beløp pr innb (kr) *)	382	427	720	416	992	
Grunnlagsdata (Nivå 3)						
Dyrka og dyrkbar jord i alt Omdisponert til andre formål enn landbruk Omdisponert i alt etter Jordloven og Plan- og bygningsloven Areal (dekar)	131,0	129,2	0,1	243,0	70,1	888,4

*) Inflasjonsjustert med deflator

Prioritet

Brutto investeringsutgifter til naturforvaltning og friluftsliv pr. innbygger

Dette er en indikator som kan ha til dels store svingninger fra år til år. Dette skyldes at investeringene år for år er varierende, også i andre kommuner det er naturlig å sammenligne seg med. Årsaken til svingningene knytter seg til ujevn oppstart av prosjekter og når kostnadene oppstår.

Rekreasjon i tettsted brutto driftsutgifter, beløp pr. innbygger

Brutto driftsutgifter i Bergen kommune til Rekreasjon i tettsted - viser en økning fra kr 382 pr. innbygger i 2021 til kr 427 pr. innbygger i 2022. Økningen skyldes blant annet at flere investeringsprosjekter i park og anlegg er ferdigstilt og kommet i drift. I tillegg økte utgifter til drift av offentlige toaletter.

Dyrka og dyrkbar jord i alt Omdisponert til andre formål enn landbruk Omdisponert i alt etter Jordloven og Plan- og bygningsloven Areal (dekar)

Indikatoren hadde en svak nedgang i 2022. Målet er at omdisponeringen skal ytterligere ned. Det er ulikheter mellom byene, men dette kan variere fra år til år. Store utbyggingsprosjekter i landbruksområder fører til høye tall.

Utfordringer og strategi

Fortettingen av byen er utfordrende fordi det setter press på arealbruk i utbyggingsområdene. Kommunen spiller en viktig rolle ved å ivareta helheten i arealbruk og for å unngå bit-for-bit nedbygging. Dette krever at kommunen sikrer strategiske blågrønne arealer som både kan tjene ivaretagelse av økologiske korridorer, gode rekreasjonsarealer for allmennheten (byrom, parker, sjø, fjell, skog og vassdrag) og bidra til å minske konsekvensene av klimaendringene gjennom naturbaserte løsninger. I kommuneplanens samfunnsdel er det forankret at Bergen skal være en aktiv og attraktiv by med kompakt byutvikling som sikrer grønne arealer. Kommuneplanens arealdel setter føringene for byutviklingen, hvor det kan bygges og hvor vi skal ha grøntområder. Arealer sikres gjennom nye reguleringsplaner, ekspropriasjon og oppkjøp. Dette er prosesser som er komplekse og tidkrevende fordi det kan involvere mange parter og ulike hensyn.

Norge signerte en ny naturavtale «Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework» som ble vedtatt i 2022. Den internasjonale avtalen skal bidra til å stoppe menneskenes ødeleggelse av naturen, og begynne å gjenopprette det som allerede har gått tapt. Naturstrategi for Bergen ble vedtatt våren 2023, med følgende visjon: *Bergen er Norges grønneste storby – I Bergen sikrer vi naturen plass og styrker naturen i byen.* Naturstrategien forteller hvordan kommunen skal jobbe med og ta vare på naturen, i og utenfor den tettbygde byen, i hele Bergen kommune. Strategiens fokusområder er gitt av to mål som handler om naturmangfold og rekreasjon. Den overordnede strategien vil sammen

med oppfølgende planer og verktøy danne grunnlaget for forvaltning av areal og natur i årene som kommer.

Grønn strategi – Klimastrategi for Bergen ble vedtatt av bystyret 25. januar 2023. Strategien er Bergens overordnede plan for klima. Den setter både utslippsmål, men har også som hovedmål å bevare naturen og forberede Bergen for endring.

Slik de to pågående krisene, klimakrisen og naturkrisen, henger tett sammen, er også Grønn strategi og Naturstrategi for Bergen tett koblet sammen. Begge inneholder blant annet temaet arealnøytralitet, som er en nøkkel for både å oppnå klimamål og å sikre naturverdier for fremtiden. Arealnøytralitet defineres i strategiene med at vi ikke skal bygge ned natur, og at vi skal kompensere dersom det skjer.

Temaplan for skogbruket ble lagt ut til offentlig høring sommeren 2023, og det satses på å legge planforslaget frem for politisk behandling høsten 2023. Planen har mål, strategier og tiltak for fire hovedområder; areal og natur, klima, næring og samfunn.

Handlingsplan for Urbant landbruk ble lagt ut til høring høsten 2023. Planen er oppfølging av Dyrk byen – strategi for urbant landbruk i Bergen, der et av målene var bedre samarbeid innad i kommunen for å samordne satsingen på en grønnere by.

Andre planer som styrer arbeidet innenfor tjenesteområdet, og stiller krav både til arealplanlegging og utforming, er blant andre [Arkitektur+](#) (Arkitektur og byformingsstrategi for Bergen), [Kommunedelplan for overvann](#) og plan for universell utforming.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En attraktiv og levende by	Bergen skal ha gode offentlige byrom og natur- og friluftsområder som er tilgjengelige og tilrettelagt for alle typer brukere.	Alle bydeler skal ha minst en, universelt utformet, merket turveg.	40,0 %	40,0 %	60,0 %	100,0 %
En rettferdig og inkluderende by						
Norges grønneste storby	Opprettholde produksjon og produksjonsgrunnlag i landbruket i Bergen kommune	Antall søknader om produksjonstilskudd fra Landbruksdirektoratets statistikk	121	122	125	135
	Øke interesse for urbant landbruk – dyrking i byen, parsellhager og andelslandbruk	Antall kvalifiserte søknader om kommunalt tilskudd til urbant landbruk	40	45	45	60
Trygg økonomistyring	Bergen skal være en by hvor nye anlegg har høy kvalitet for varig verdi og appellerer til flere generasjoner	Antall nye og oppgraderte barnas byrom.	4	1	2	2

Virkemiddel for å nå mål

For tjenesteområdet Naturforvaltning og parkdrift kan de overordnede mål defineres som;

- Bergen skal være en by som våger å ta nye grep for å skape et aktivt og attraktivt sentrum og bydeler.
- Bergen skal være en by hvor nye anlegg har høy kvalitet for varig verdi og appellerer til flere generasjoner
- Bergen skal avsette og utvikle arealer til sammenhengende blågrønne strukturer - også i fortettingsområdene.
- Bergen skal ivareta levende kultur- og naturlandskap, og verne om det biologiske mangfold.
- Bergen skal være en by som lytter til sine innbyggere og utvikler nye løsninger som bygger på fakta og medvirkning.

Politisk plattform, Kommuneplanens arealdel, Kommuneplanens samfunnsdel, strategier, temaplaner og generelle utfordringer krever tydelige satsinger og virkemidler for å oppfylle målene som er satt.

Generelt skal kommunen sikre at blågrønne arealer avsettes i henhold til blågrønt temakart knyttet til [Kommuneplanens arealdel \(KPA\)](#). Målet er at [blågrønt temakart](#) (vedlegg til KPA 2018) skal detaljeres og videreutvikles slik at det ved neste rullering av kommuneplanen kan bli et juridisk bindende grunnlag for arealutviklingen.

Oppfølgende planer til Naturstrategi for Bergen vil definere og prioritere tiltak som bygger opp under vedtatte målsetninger. Det er lagt ned et omfattende arbeid i strategiens kunnskapsgrunnlag som vil være svært nyttig i dette videre arbeidet. Natur i fortettingsområdene skal sikres og tilrettelegges slik at alle bergensere kan ha daglig kontakt med natur. Tilrettelegging skal skje på naturens premisser og naturen skal gi gode levekår for dyr og planter som hører til her i Bergen.

Følgende planarbeid er prioritert:

- Handlingsplan for natur og rekreasjon – fysiske tiltak
- Plan for naturmangfold

Følgende verktøy er prioritert:

- arealregnskap
- grøntregnskap
- blågrønt temakart
- prinsipper for forvaltning og drift av kommunale parker og grøntområder
- prinsipper for forvaltning av friluftsområder og byfjellene
- kartlegging av friluftslivsområder.

Beplantningsplanen for gatetrær Bergenhus bydel ble vedtatt i bystyret 4. mai 2023. Ved detaljplanlegging av opprustning av byrom og gater, skal det tilstrebtes å oppnå det mest ambisiøse nivået i beplantningsplanen. Gjennomføring av beplantningsplanen skal ikke gå på bekostning av behovet for parkering, som parkering for beboere, delebiler, bevegelseshemmede og arbeidsbiler for håndverkere i sentrum.

Andre tiltak for å nå målene på dette tjenesteområdet inkluderer blant annet:

-Følge opp og gjennomføre tiltak i ["Kommunedelplan for overvann"](#)

-Følge opp mål og satsinger i ["Bergen 2030 - Kommuneplanens samfunnsdel"](#)

-Følge opp tiltak i handlingsplanen til ["Grønn Strategi"](#)

-Følge opp og gjennomføre tiltak i ["Naturstrategi for Bergen"](#)

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Antall dekar jordbruksareal i produksjon	16 161	16 340	16 340	16 400	16 450	16 500	16 550	
Antall nye Barnas byrom	4	4	1	2	2	2	2	
Parkareal dekar	1 775	1 775	1 775	1 775	1 775	1 775	1 775	
Samlet lengde av sommerturveier, -turstier og -løyper med kommunalt driftsansv (km)	50	51	51	52	52	52	52	

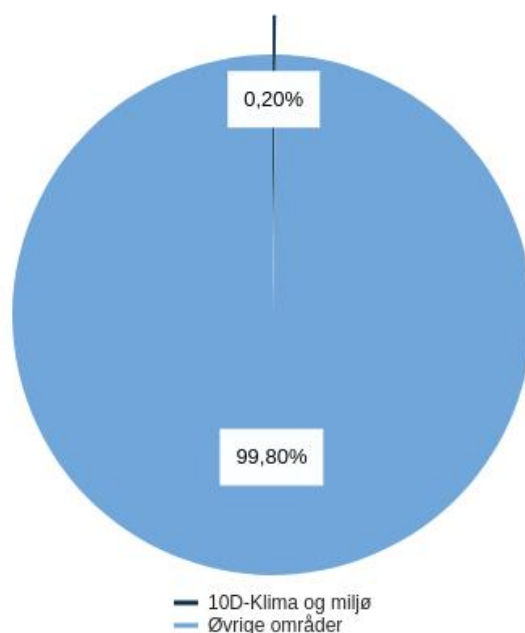
Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2024-27
			Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Badebyen Bergen	2027		IA	4,0	0,0	4,0	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Barnas byrom	Løpende						6,1	14,1	14,1	14,1	48,5
Bystrand Lungegårdsparken	2028	BY0159/18	120,0	454,0	-0,1	453,8	56,0	54,2	83,0	105,4	298,6
Den grønne akse	Løpende						5,2	5,2	5,2	8,0	23,6
Fontener i sentrum	Løpende						4,3	4,3	0,0	0,0	8,6
Grønneviken - byboliger og delekultur - Prosjektutvikling	2025		IA	12,7	0,0	12,7	3,7	2,7	0,0	0,0	6,3
Innløsning og erverv friarealer	Løpende						0,2	0,3	0,3	0,3	1,1
Kim Frieles plass	2028		IA	6,0	0,0	6,0	0,0	0,0	-0,0	1,0	1,0
Løvstien etappe 4 - delstrekning 2	2024	BY 119/20	50,0	111,6	0,0	111,6	-1,5	0,0	0,0	0,0	-1,5
Mindemyren fase 1 - planlegging og gjennomføring	2023	BY 295/19	116,2	112,1	0,0	112,1	2,5	0,0	0,0	0,0	2,5
Mindemyren kommunal andel	Løpende						4,9	6,0	6,3	10,0	27,3
Mindetorget	2026		IA	16,8	0,0	16,8	3,9	1,4	8,7	0,0	14,0
Møllendalselven elve- og strandpark	2028		IA	114,1	-0,3	113,8	9,0	9,0	15,3	20,0	53,4
Naturstrategi - rekreasjon	Løpende						0,0	3,0	2,0	2,0	7,0
Nesttun elvepark	2027		IA	39,5	0,0	39,5	6,8	0,0	1,1	30,6	38,5
Ny strømforsyning Festplassen	2024	UFKN 67/20	20,0	25,6	0,0	25,6	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2
Nygårdsparken nedre del	2024	BY 362/20	67,0	92,1	0,0	92,1	9,4	0,0	0,0	0,0	9,4
Steinsvikneset	2027		IA	11,4	0,0	11,4	-0,0	-0,0	3,0	4,0	7,0
Storavatnet park- og friluftsområde - prosjektutvikling	2024		IA	2,0	0,0	2,0	2,0	0,0	0,0	0,0	2,0
Sælenvassdraget del 2 - prosjektutvikling	2028		IA	15,6	0,0	15,6	1,7	1,4	2,2	4,4	9,6
Torgboder pilot	2024		IA	5,4	0,0	5,4	3,4	0,0	0,0	0,0	3,4
Turveinett/ friluftstiltak inkl. Byfjellene	Løpende						8,9	3,6	3,6	3,6	19,7
Utbyggingsavtaler Mindemyren	Løpende						-0,0	-0,0	20,0	0,0	20,0
Utbyggingsavtaler Søreide	Løpende						0,2	0,0	0,0	0,0	0,2
Vassdrags- og våtmarkstiltak	Løpende						0,0	3,0	2,5	0,5	6,0
Vågstrappen - prosjektutvikling	2026		IA	4,5	0,0	4,5	-0,0	0,0	3,5	0,0	3,5
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			384,5	1 027,4	-0,4	1 026,9	128,0	109,3	171,9	205,0	614,1

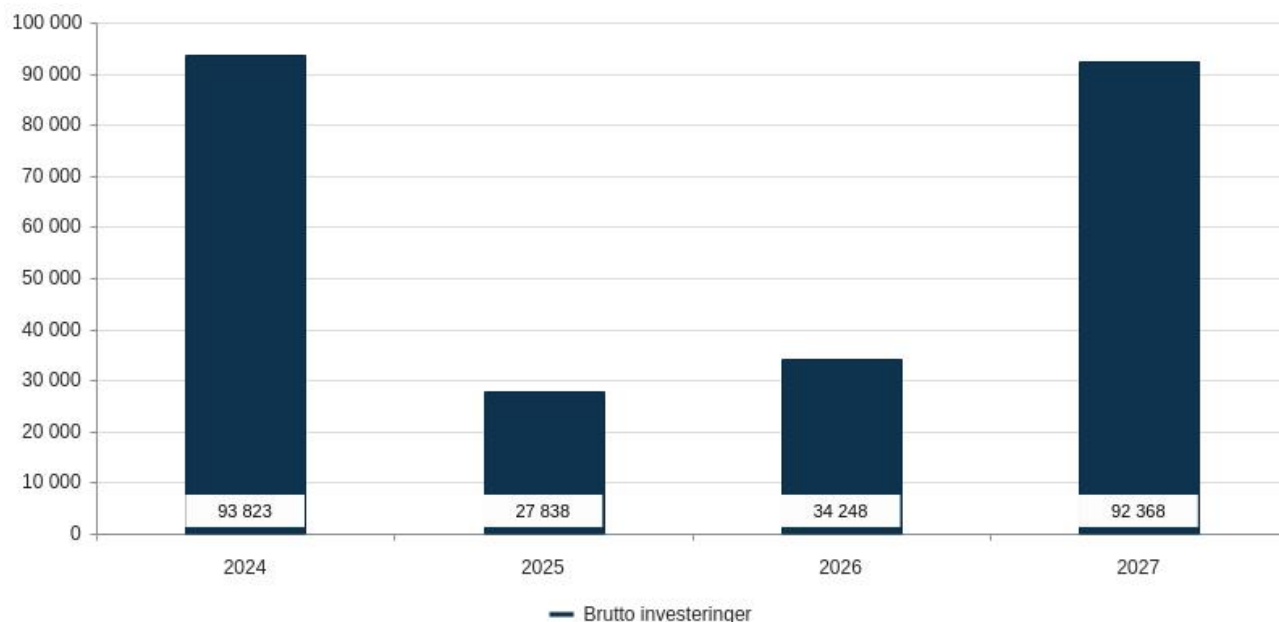
10D-Klima og miljø

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter iverksetting av tiltak som reduserer utlipp på transport- og mobilitetsområdet, som tilrettelegging for delemobilitet, etablering av ladepunkter, mobilpunkter og nullutslippssoner/bilfrie områder. Arbeid med Renere Havn Bergen og håndtering av plast er også en del av tjenesteområdet.

Fagfeltet ivaretas primært av Bymiljøetaten og Klimaetaten. Klimaetaten ivaretar det overordnede ansvaret for klimaarbeid i Bergen kommune, gjennom å organisere og koordinere aktiviteter innenfor klima, kartlegge tilstand og utarbeide kunnskapsgrunnlag. Bymiljøetaten står på sin side ansvarlig for praktisk gjennomføring av mange klima- og miljøtiltak. Tjenesteområdet krever også bidrag fra og samarbeid med en rekke andre etater og avdelinger i kommunen.

Hovedprioriteringer

Hovedprioriteringen innen klima og miljø er fjerning av forurenset grunn ved tildekking av Store Lungegårdsvann, slik at forurenset sjøbunn ikke skal utgjøre noen helsefare for mennesker eller ha negativ påvirkning på økosystemet i Puddefjorden og resten av Byfjorden. Prosjektet har tilsagn om 75 % statlige midler som sikrer realisering. Arbeidet har vært koordinert med Bybanens anleggsarbeid og vil samordnes videre med gjennomføring av Bystrandprosjektet.

Flomsikring av Nesttunvassdraget er et annet stort og viktig prosjekt som skal gjennomføres i planperioden.

Grønn strategi - Klimastrategi for Bergen 2022 - 2030 ble vedtatt av bystyre i januar 2023 og er en viktig grunnpilar for arbeid og tiltak innen klimaområdet. Oppfølging av strategien vil være viktig fremover.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	64 849	64 849	64 849	64 849
Sum Lønns- og prisvekst mv.	1 963	1 952	1 952	1 952
Sum Utgående engangstiltak	-16 000	-16 000	-16 000	-16 000
Prisjustering og diverse endringer	-14 037	-14 048	-14 048	-14 048
Konsekvensjustert ramme	50 812	50 801	50 801	50 801
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	0	0	0	0
Nye tiltak				
Miljøovervåking av Kirkebukten	-50	-50	-50	-50
Miljøovervåking Puddefjorden	-150	-150	-150	-150
Mobilpunkter Bergenhus og Årstad - driftskonsekvens	125	125	125	125
Store Lungegårdsvann - prosjektering og gjennomføring - driftskonsekvens	0	0	2 650	2 650
Sum Nye tiltak	-75	-75	2 575	2 575
Nye tiltak og realendringer budsjett	-75	-75	2 575	2 575
Ramme 2024-2027	50 737	50 726	53 376	53 376

Nye tiltak

Miljøovervåking av Kirkebukten

Bergen kommune gjennomførte tiltak mot forurenset sjøbunn i Kirkebukten i 2011 ved etablering av 4 testfelt med ulike tildekkingsmaterialer. Miljøtilstanden i området har i ettertid vært overvåket i 2012, 2015 og 2019. Resultatene viser at tiltaket er effektivt, men at det er behov for vedlikehold av tildekkingsmatter i strandsonen og at det foregår tilførsel av ny forurensning fra land. Det er bevilget midler til tiltaket i statsbudsjettet og Bergen kommune har fått tilsagn fra Miljødirektoratet for 2023.

Miljøovervåking Puddefjorden

Gjennomført tildekking av Puddefjorden krever overvåkning. Tildekkings tiltaket i Puddefjorden ble fullført i 2018 og i 2020 ble det gjennomført en oppfølgende undersøkelse av kildeforhold som peker på avrenning/utslipp fra land som en av hovedkildene til den nytilførte forurensningen. 4-års kontrollen av tiltaket i Puddefjorden gjennomføres i 2022. Miljødirektoratet dekker 75% av kostnaden og resterende andel dekkes av Bergen kommune.

I 1. tertialrapport 2022 ble den kommunale andelen økt med 0,3 mill. i tråd med arbeidsplanen for 4- årskontroll av tiltak i Puddefjorden. Denne gjaldt kun 2022 og det foreslås dermed å nedjustere denne i 2023-2026.

Det er bevilget midler til tiltaket i statsbudsjettet og Bergen kommune har fått tilsagn fra Miljødirektoratet for 2023.

Mobilpunkter Bergenhus og Årstad - driftskonsekvens

Driftsutgiftene for ladepunktene dekkes av tilsvarende inntekter. Driftsutgiftene til nye strukturer unntatt ladeinfrastruktur har helårseffekt fra og med 2024. Driftsutgiftene gjelder drift og vedlikehold av :

- Fortau med asfaltdekke og kantstein, inkludert plassering av ladestolper
- Byrom med natursteinsdekker og bymøbler
- Liten fontene (Nymark)
- Plantefelt med stauder
- Bytrær
- Sykkelvei og fremkommelighet for syklistene – sykkelnarveier, salting, fjerning av snø osv
- Sykkelstativ -
- Sharrows-oppmerking
- Liten boccia-bane (i oppgradert gatetun)
- Små lekeinstallasjoner i tre (i oppgradert gatetun)

Store Lungegårdsvann - prosjektering og gjennomføring - driftskonsekvens

Etter gjennomført tiltak vil det være behov for å overvåke utviklingen av miljøtilstanden over tid. Dette sikrer at man fanger opp eventuelle ikke intakte tildekkingslag eller ny tilførsel av miljøgifter. Driftskostnadene går til tiltak som skal bidra til å opprettholde en ren sjøbunn etter gjennomføring. Disse kostnadene går til etterundersøkelser av sjøbunnen og tiltak ved funn av for eksempel skrot eller mangler i tildekkingslaget. Etterkontroll/undersøkelser er et myndighetspålagt krav etter 3, 6 og 10 år, og kommer anslagsvis på 1,5 mill. i 2026. For mer informasjon se sak [BY 105/22](#).

Sammendrag budsjett

Den ordinære aktiviteten innen tjenesteområde Klima og miljø er opprettholdt på samme nivå som tidligere. Budsjettet er justert for forventet lønns- og prisvekst.

Alle engangstiltak fra 2023 er tatt ut av budsjettet fra 2024.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	21 565	24 375	25 900	25 900	25 900	25 900
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	13 791	16 458	15 676	15 665	18 315	18 315
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	2	2	2	2	2	2
Overføringsutgifter	22 581	22 246	6 838	6 838	6 838	6 838
Finansutgifter	14 581	6 587	6 587	6 587	6 587	6 587
Sum Driftsutgifter	72 520	69 668	55 002	54 991	57 641	57 641
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-41	0	0	0	0	0
Refusjoner	-9 556	-4 444	-3 890	-3 890	-3 890	-3 890
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-5 907	-375	-375	-375	-375	-375
Sum Driftsinntekter	-15 505	-4 819	-4 265	-4 265	-4 265	-4 265
Sum	57 015	64 849	50 737	50 726	53 376	53 376

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling	56 071	43 896	50 737	50 726	53 376	53 376
Fellesposter - bykassen	911	20 953	0	0	0	0
Sum	57 015	64 849	50 737	50 726	53 376	53 376

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Klima og miljøtiltak	57 015	64 849	50 737	50 726	53 376	53 376
Sum	57 015	64 849	50 737	50 726	53 376	53 376

Utfordringer og strategi

Bystyret har vedtatt klimakrise. Bergen kommune skal være en foregangskommune innenfor miljø, klimatiltak og tilpasning til klimaendringer, og være en medspiller for å virkeliggjøre bærekraftig utvikling og FNs bærekraftsmål.

Miljøhensyn skal være et overordnet prinsipp i all virksomhet og planlegging. Det skal være lett å leve miljøvennlig i Bergen. Grønn strategi - Klimastrategi for Bergen 2022 - 2030, vedtatt av bystyret i januar 2023, er Bergen kommunes hovedgrep for å bli fossilfri i 2030 og målet om å bli 1,5-graders by i 2050.

Befolkningsprognosen for 2030 tilsier et Bergen med 300 000 innbyggere. Veksten må håndteres på en måte som i sum gir redusert klimapåvirkning og vern av biologisk mangfold. Bergen skal også jobbe for å redusere klimagassutslipp fra bygninger og arbeide frem nullutslippsområder selvforsynt med lokal, fornybar energi.

Transport er den største kilden til klimagassutslipp i Bergen. Transportbehovet påvirkes av samspillet mellom flere kommuner da arbeidsplasser, tjenestetilbud og fritid foregår i en større region. Løsninger krever samarbeid med nabokommuner, regionalt nivå og statlige aktører som Statens vegvesen, Avinor, Jernbaneverket og Kystverket.

Fremtidens Bergen skal ikke bruke fossil energi, men være et sted der det er attraktivt å gå, sykle eller reise kollektivt, og der det er lagt til rette for bildeling og bilpooler. Energien vår skal være fornybar, fjordene våre skal være rene, byluften skal være trygg og vi skal ta vare på byens naturmangfold. Grønn strategi stiller krav til fossilfri transport og reduksjon av privatbiltrafikk, økt gange og sykkel, samt økt satsing på delemobilitet. Kravene utfordrer hvordan tradisjonelle områder som parkering, vei, sykkel- og gangenett, samt byrom håndteres og etableres.

Nye mobilitetsløsninger, som automatisert veitransport, vil stille store krav til intelligent regulering for å støtte opp om målene om færre kjøretøy, redusert trafikk og økt gange og sykkel.

Overgang til mer sirkulære verdikjeder vil påvirke måten vi forbruker varer og tjenester og lever livene våre på i årene fremover. Økt vektlegging av avfall som ressurs og styrket tilrettelegging for ressursøkonomiske løsninger som deling og sambruk er viktig for å nå overordnede målsettinger om redusert avfall.

Kommunens største punktutslipp av klimagasser er energigjenvinningsanlegget i Rådalen. For å nå mål om å bli fossilfri innen 2030, vil kommunen søke løsninger som reduserer klimagassutslipp fra anlegget. Karbonfangst og -lagring (CCS) slik som beskrevet i Klimakurrapporten, kan være en løsning, men dette er kostnadskrevenende og kan ikke løses uten statlige eller andre eksterne overføringer.

«Kommunedelplan for overvann» skal ivareta overvannshåndtering i arealplanleggingen. Arealer må planlegges slik at de sikres mot skader som følge av ras, oversvømmelse/flom og klimaendringer.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En attraktiv og levende by	I Bergen skal det være god tilgjengelighet på bildelingsbiler	Antall bildelingsbiler tilgjengelig	550	650	700	850
En rettferdig og inkluderende by						
Norges grønneste storby	Bergen skal redusere antall privatbiler per husholdning med 25% fra 2013 til 2025	Gjennomsnittlig antall biler per husholdning	0,80	0,78	0,73	0,69
	De direkte klimagassutslippene fra Bergen skal reduseres med 85 % innen 2030 i forhold til 2009	Reduksjon i klimagasser i forhold til 2009	34,0 %	41,0 %	47,0 %	66,0 %

Virkemiddel for å nå mål

For tjenesteområdet Klima og miljø kan de overordnede mål defineres som;

Bergen skal være Norges grønneste storby der klima og miljøhensyn legges til grunn for samfunnsutviklingen

- Bergen skal arbeide for en fossilfri transportsektor
- Bergen skal redusere privatbiltrafikken

Ny "[Grønn strategi](#)" er vedtatt, "[Naturstrategi for Bergen](#)" er vedtatt og det vil bli utarbeidet en egen «Strategi for ladepunkter». Mobilitetsområdet har ambisiøse mål, og kommunen satser gjennom oppbygging av et fagmiljø for større gjennomføringskraft.

Flere ulike støtteordninger for privatpersoner og bedrifter har vært gjennomført for å stimulere ytterligere til å redusere personbiltrafikken og endring til en grønnere bilpark.

Samarbeid mellom enheter i Bergen kommune, private og andre offentlige aktører og nasjonale myndigheter er avgjørende for å finne gode klima- og miljøvennlige løsninger for byen.

Det stilles krav til klima og miljø i alle anskaffelsesprosesser, og Bymiljøetaten jobber aktivt for å nå målsetningene om utslippsfrie anleggsplasser.

Renere Havn Bergen (RHB) springer ut av den nasjonale satsingen på oppryddingen i forurenset jord og sedimenter, der det inngår som et av 17 prioriterte havneområder for opprydding av miljøgifter i form av gammel forurensning. Miljødirektoratet er tiltaksmyndighet for Renere Havn Bergen, og er også det nasjonale organet som bevilger midler til prosjektet. Finansieringen av de prioriterte havneområdene skjer ved at staten ved Miljødirektoratet bekoster 50 % av utredningene og 75 % av tiltakene. De resterende kostnadene forutsettes dekket av lokale aktører som har et ansvar for forurensningen i havneområdene.

I prosjektet Renere Havn Bergen er det planlagt tiltak i tre hovedområder. Disse er Puddefjorden, Store Lungegårdsvann og Vågen. Puddefjorden fikk ny, ren sjøbunn i 2017-

2018, tiltakene i Store Lungegårdsvann hadde oppstart i 2021 og er planlagt å pågå til 2024, mens Vågen forventes å bli håndtert etter 2025.

Byrådets tiltak for å målene på dette tjenesteområdet inkluderer blant annet:

- Følge opp ["Kommuneplanens arealdel 2018-2030"](#)
- Følge opp ["Bergen 2030 - Kommuneplanens samfunnsdel"](#)
- Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Grønn Strategi"](#)
- Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Naturstrategi for Bergen"](#)
- Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i ["Klima- og miljøplan for kommunens virksomhet"](#)
- Følge opp ["Folkehelseplan for Bergen kommune 2015-2025"](#)

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat Anslag Anslag Anslag Anslag Anslag							Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Antall bildelingsbiler tilgjengelig	0	0	650	700	750	800	850	
Gjennomsnittlig antall biler per husholdning	0,790	0,790	0,730	0,720	0,710	0,690	0,690	
Utslipp Bergen kommune (geografisk), i tusen tonn CO2-ekvivalenter	753	661	605	550	493	438	383	Grunnlaget for målbanen er beskrevet i kunnskapsgrunnlaget til ny Grønn Strategi. Det er lagt til grunn tiltak som er vedtatt politikk i Bergen og som det arbeides aktivt med (landstrøm, diverse tiltak i veitrafikk mm.) og tiltak som er utredet av statlige myndigheter gjennom «Klimakur 2030». (blant annet karbonfangst og -lagring). I tillegg er det lagt til grunn ytterligere tiltak. Disse beskrevet i rapporten «Bergens klimagassutslipp mot 2030 - Referansebane og mulighetsscenarioer» som Cicero utarbeidet på oppdrag for Bergen. Disse tiltakene omfatter blant annet omfattende bruk av biodrivstoff og elektrifisering.

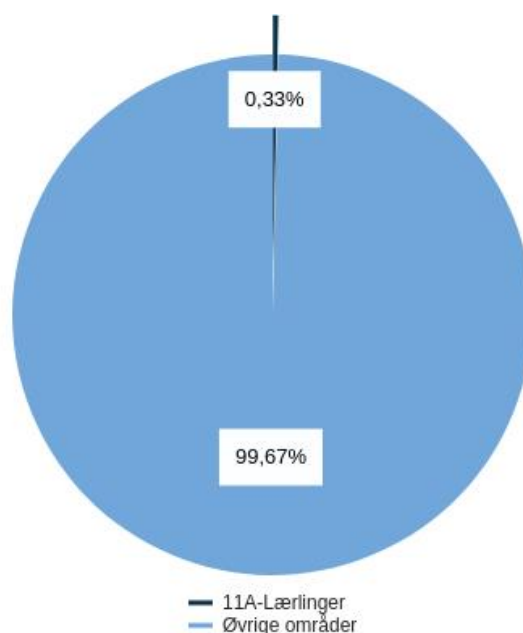
Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp			Økonomiplan				Sum 2024-27		
			Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026		2027	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer												
Mobilpunkter og ladepunkter	Løpende											
Nesttunvassdraget (flomsikring)	2027		IA	60,0	0,0	60,0	-0,0	5,6	5,0	5,0	15,6	
Renere Havn - Prosjektkoordinator	2026		IA	24,4	-10,6	11,8	3,2	3,4	3,5	0,0	10,1	
Renere Havn - Vågen	2030		IA	468,0	-271,0	195,7	6,6	8,9	5,8	70,0	91,2	
Store Lungegårdsvann	2024	BY 105/22		423,8	210,4	-118,5	76,4	74,0	0,0	0,0	74,0	
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer				423,8	762,9	-400,1	344,0	93,8	27,8	34,2	92,4	248,3

11A-Lærlinger

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Bergen kommune er godkjent lærebedrift i 17 ulike fag. Lærlingordningen skal bidra til rekruttering av fagarbeidere til kommunens virksomhetsområder. I kommunen er det Yrkesopplæringsavdelingen i HR Bemanning som jobber med inntak og oppfølging av lærlinger frem til fagbrev. Avdelingen har også ansvaret for ulike utdanningsløp for voksne som ønsker å bli fagarbeidere.

Hovedprioriteringer

Kommunen har et stort behov for fagutdannet arbeidskraft i fremtiden, spesielt innenfor helsearbeiderfaget og barne- og ungdomsarbeiderfaget. Dyktige fagarbeidere er helt avgjørende for å sikre gode tjenester til innbyggerne. Byrådet har de siste årene gjort flere grep for å kunne ansette flere lærlinger. I 2019 innførte byrådet læreplassgaranti for lærlinger i helsearbeiderfaget og i barne- og ungdomsarbeiderfaget, for å motivere og få flere kvalifiserte søkere.

Byrådet har ambisjoner for Bergen kommune som lærebedrift. Målet er å øke inntaket av lærlinger til én lærling per tusen innbyggere i året. Derfor legges det frem en temaplan for fagopplæringen i løpet av 2022. Temaplanen skal belyse viktige sider ved fagopplæringen for å kunne øke antall læreplasser og øke inkluderingen av ulike grupper. Det er nødvendig å øke antall læreplasser i noen fag, og få flere kvalifiserte søkere i andre fag. Byrådet mener at det å ansette lærlinger er del av samfunnsoppdraget til kommunen. Oppfølging i læretiden er svært viktig for å få flest mulig lærlinger gjennom læreløpet og bestå fagprøven.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	63 111	63 111	63 111	63 111
Sum Lønns- og prisvekst mv.	4 143	4 143	4 143	4 143
Sum Utgående engangstiltak	-2 720	-2 720	-2 720	-2 720
Prisjustering og diverse endringer	1 423	1 423	1 423	1 423
Konsekvensjustert ramme	64 535	64 535	64 535	64 535
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Styrking av lærlingeadministrasjonen i HR Bemanning	1 170	1 170	1 170	1 170
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	1 170	1 170	1 170	1 170
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	0	0	0	0
Nye tiltak og realendringer budsjett	1 170	1 170	1 170	1 170
Ramme 2024-2027	65 705	65 705	65 705	65 705

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett

Styrking av lærlingeadministrasjonen i HR Bemanning

I HR Bemanning har det over tid vært betydelig vekst i antall lærlinger, vikarer og praksiskandidater. Dette har ført til stort press på den administrative kapasiteten, og det ble vurdert som nødvendig å styrke lærlingeadministrasjonen med en egen avdelingsleder i revidert budsjett 2023. Helårseffekten utgjør kr 1,2 mill. fra 2024.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	8 428	93 000	97 482	97 482	97 482	97 482
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	1 223	569	601	601	601	601
Overføringsutgifter	99	96	102	102	102	102
Sum Driftsutgifter	9 750	93 664	98 185	98 185	98 185	98 185
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-839	-5 660	-5 985	-5 985	-5 985	-5 985
Refusjoner	-1 161	-24 893	-26 496	-26 496	-26 496	-26 496
Overføringsinntekter	-50	0	0	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-32	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-2 082	-30 553	-32 480	-32 480	-32 480	-32 480
Sum	7 668	63 111	65 705	65 705	65 705	65 705

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	7 332	63 111	65 705	65 705	65 705	65 705
Sum	7 668	63 111	65 705	65 705	65 705	65 705

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Læringer - administrasjon	6 959	5 998	7 552	7 552	7 552	7 552
Læringer	710	57 113	58 153	58 153	58 153	58 153
Sum	7 668	63 111	65 705	65 705	65 705	65 705

Utfordringer og strategi

Bergen kommune har et langsiktig mål om å ansette 250 lærlinger hvert år. Gjennom lærlingeordningen ønsker byrådet å utdanne egne fagarbeidere for å møte behovet for arbeidskraft i fremtiden. Gjennom å tilby lærlingeplass skal kommunen være med og bidra til å redusere ungdomsledighet og utenforskap. I de kommende år vil utfordringen være å rekruttere nok lærlinger, spesielt til de to kjernefagene; helsearbeiderfaget og barne- og ungdomsarbeiderfaget.

Bergen kommune jobber kontinuerlig med å utvikle opplæringen av fagarbeidere for å gjøre det mer attraktivt å ta en fagutdanning. I tillegg legges det ned et arbeid i å informere om lærlingeordningen både i grunnskole og videregående skole. For å imøtekomme behovet for faglært arbeidskraft, vil det også være viktig å prioritere lærlinge- og praksiskandidatordningen for at voksne kan bli fagarbeider. Byrådets satsing på heltidskultur vil også være et viktig bidrag til at flere velger en fagutdanning. De, som utdanner seg til fagarbeidere, forventer å bli tilsatt i 100% stilling.

Måltabell

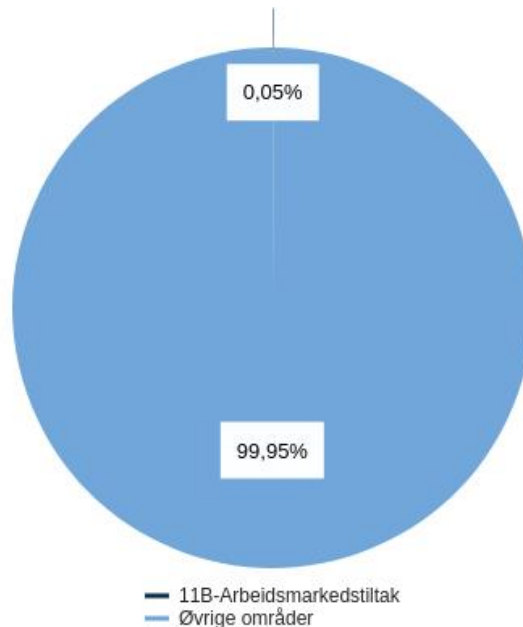
Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En rettferdig og inkluderende by	Øke inntak av lærlinger i henhold til byrådets mål	Antall lærlinger som starter per år	166	160	160	160

Virkemiddel for å nå mål**Virkemidler for øke inntaket av lærlinger i kommunen mot byrådets langsiktige mål:**

- Motivere elever til fagutdanning
- Arrangere fagdager for 9. og 10. klassinger for å øke interessen for yrkesfag blant ungdomsskoleelever
- Markedsføre lærlingeordningen ved at avdeling for Yrkesopplæring besøker ungdomsskoler og videregående skoler
- Motivere flere deler av kommunen til å ta inn lærlinger
- Byrådet vil legge frem en plan for fagopplæring i Bergen kommune

11B-Arbeidsmarkedstiltak

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Bergen kommune har lange tradisjoner for å sysselsette personer i ulike arbeidsmarkedstiltak. De største arbeidsmarkedstiltakene er språkpraksis og arbeidspraksis. Bergen kommune har valgt å sentralisere håndteringen av nevnte tiltak og ansvaret for dette er lagt til avdelingen Arbeidsinkludering i HR Bemanning. Arbeidsinkludering forvalter kommunes praksisplasser og skal ha oversikt over samtlige som er i språk- eller arbeidspraksis i kommunen til enhver tid. Bergen kommune har også en rekke ansatte i varig tilrettelagte stillinger ved ulike arbeidssteder.

Hovedprioriteringer

Byrådet vil videreføre arbeidet med å gi de som står utenfor arbeidsmarkedet en mulighet til å opparbeide seg arbeidserfaring og gjennom det styrke mulighetene til å skaffe seg eget arbeid. For å muliggjøre dette vil byrådet jobbe for å øke antall praksisplasser i kommunen i samarbeid med avdelingene. Byrådet vil også jobbe for å øke antall arbeidsplasser tilpasset personer med behov for varig tilrettelagt stilling. Det gode samarbeidet med NAV og tiltaksarrangører vil bli videreført.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	12 085	12 085	12 085	12 085
Sum Lønns- og prisvekst mv.	447	437	437	437
Sum Tekniske justeringer	-195	-195	-195	-195
Prisjustering og diverse endringer	252	242	242	242
Konsekvensjustert ramme	12 338	12 327	12 327	12 327
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	0	0	0	0
Ramme 2024-2027	12 338	12 327	12 327	12 327

Sammendrag budsjett

Budsjettet for tjenesteområdet omfatter i hovedsak drift av avdelingene Arbeidsinkludering og Gjenbruk, i tillegg til dekning av lønnsutgifter for arbeidsledere og ansatte i varig tilrettelagte stillinger i Bergen kommune. Inntektene knyttes til lønnsrefusjon fra NAV for ansatte i tiltaket Varig tilrettelagt arbeid i ordinær virksomhet.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	9 834	9 876	10 375	10 375	10 375	10 375
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	4 786	8 184	8 255	8 244	8 244	8 244
Overføringsutgifter	532	532	563	563	563	563
Finansutgifter	0	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	15 153	18 592	19 193	19 183	19 183	19 183
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-4 339	-4 025	-4 256	-4 256	-4 256	-4 256
Refusjoner	-2 067	-2 482	-2 599	-2 599	-2 599	-2 599
Sum Driftsinntekter	-6 406	-6 507	-6 856	-6 856	-6 856	-6 856
Sum	8 747	12 085	12 338	12 327	12 327	12 327

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	8 107	11 592	12 330	12 320	12 320	12 320
Byrådsavdeling for helse og omsorg	2	-4	-4	-4	-4	-4
Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering	198	195	11	11	11	11
Fellesposter - bykassen	345	302	0	0	0	0
Sum	8 747	12 085	12 338	12 327	12 327	12 327

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Syssettingstiltak / adm.	7 271	7 147	7 556	7 546	7 546	7 546
Tilskudd til lønn for yrkes- / utviklingshemmede	1 475	4 939	4 782	4 782	4 782	4 782
Sum	8 747	12 085	12 338	12 327	12 327	12 327

Utfordringer og strategi

Statistikk fra NAV viser at det står mange mennesker utenfor arbeidslivet til enhver tid som både kan og vil jobbe. Byrådet har ambisjoner om å styrke inkluderingsarbeidet i Bergen kommune gjennom en sentralisert forvaltning av kommunens praksisplasser. Avdelingen Arbeidsinkludering i HR Bemanning håndterer samtlige henvendelser om språk- og arbeidspraksis som rettes til kommunen, og skal sørge for en god jobbmatch mellom kandidat og arbeidssted. Gjennom praksis skal Arbeidsinkludering gi de som står utenfor en mulighet. Arbeidsinkludering har også ansvar for 27 ansatte i tilrettelagte stillinger i kommunens enheter.

Arbeidsinkludering sine viktigste fokusområder er kvalitet, forankring og inngåelse av flere intensjonsavtaler med resultatenheter i Bergen kommune. Dette vil også bidra til en større bredde i praksistilbudet. Utfordringene fremover blir å fremskaffe nok praksisplasser for å dekke de eksisterende behovene for språk- og arbeidspraksis, samt å prioritere jobbmatcher mot innmeldte praksisplasser slik at avdelingens ressurser benyttes på en god, hensiktsmessig og effektiv måte.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En rettferdig og inkluderende by	Bruke kommunen som praksisarena for å bidra til inkludering i arbeidslivet	Antall praksisløp (språkpraksis og arbeidspraksis) per år	503	500	500	500

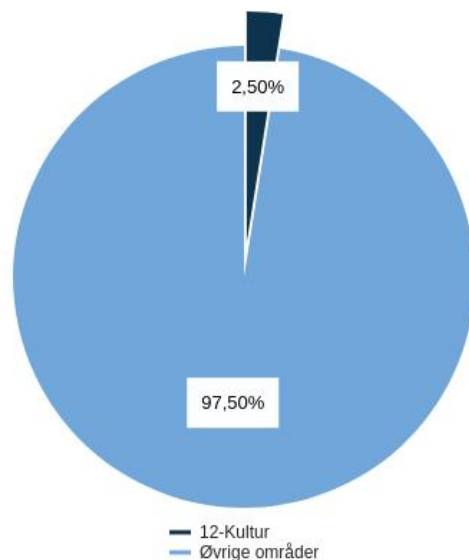
Virkemiddel for å nå mål

Virkemidler for å bidra til økt syssetting gjennom praksisplasser i kommunen:

- Videreføre samarbeidet med NAV og tiltaksarrangører for å sikre jevn formidling av kandidater
- Øke antall intensjonsavtaler mellom resultatenheter i kommunen og avdelingen for arbeidsinkludering for å sikre tilstrekkelig antall praksisplasser og bredde i praksistilbudet
- Gi aktuelle kandidater relevant arbeidserfaring og utviklingsmuligheter
- Tilby karriereveiledning og sørge for at kandidatene får en sluttattest som kan brukes i fremtidig jobbsøking

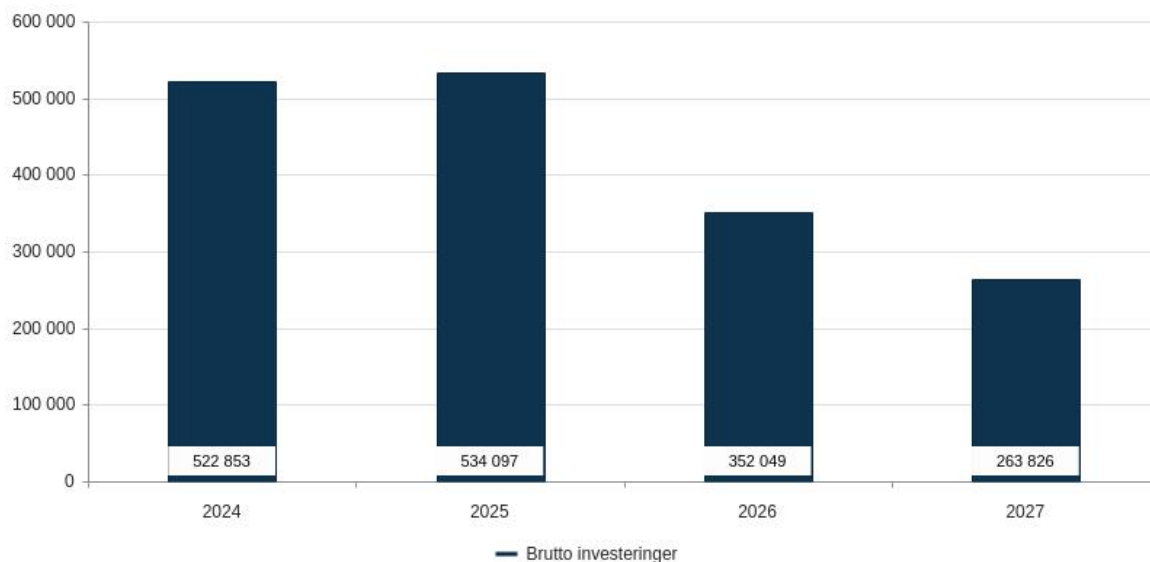
12-Kultur

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Kultur er en nøkkel til et bærekraftig samfunn, og er helt grunnleggende for å skape gode liv. Kunst, kultur og frivillighet gjør det mulig for enkeltmennesker å bidra til å utvikle samfunnet. Kulturopplevelser gir mulighet for refleksjon og læring, vi bidrar til å skape felles historier og samlingspunkter. Et aktivt kulturliv fremmer demokrati, deltakelse og sterkere fellesskap, selve grunnlaget for en god by for alle.

Tjenesteområdet omfatter tilskudd til profesjonelt kunstfelt, kulturnæring, amatørkultur, frivillighet, museer, kulturhus, frivilligsentraler, flerkulturelle kulturtilbud, kulturtilbud til utviklingshemmede, samt bibliotek, kulturskole, øvrig kommunal tjenesteproduksjon og kulturaktivitet.

Hovedprioriteringer

Bergen skal være i forkant internasjonalt og være en nyskapende kulturby som er inkluderende for hele byens befolkning. Bergens mangfoldige og rike kunst- og kulturliv er en kilde til innsikt og livskvalitet for innbyggerne, med stor næringsverdi for byen. Det pulserende kulturlivet gjør Bergen til en attraktiv by for innbyggere og besøkende. Kunst- og kulturfeltet har samtidig en betydelig samfunnsrelevans og er viktig for små og store bergensere.

Bystyret har vedtatt langsiktige planer med tiltak basert på kunst- og kulturfeltets behov. De vedtatte fagplanene har ambisiøse mål for kunst- og kulturlivet, og både amatørkulturen og den profesjonelle kulturen, skal ha gode vilkår i Bergen. [Bergen kommune - Planoversikt](#)

Det er av stor betydning at grunnfjellet i det bergenske kunst- og kulturlivet får god økonomisk støtte og så gode rammevilkår som mulig for å kunne planlegge for en nyskapende og bærekraftig kunst- og kulturaktivitet. Særlig er det viktig å sikre det frie profesjonelle kunstfeltet som utvikler kompetanse, skaper talenter og bidrar med nyskapende virksomhet. Stipendordningen for etablerings-, kultur- og arbeidsstipend til bergensbosatte kunstnere og kulturarbeidere har stor betydning for rekruttering og stabilitet i byens frie kunstfelt. Et annet viktig virkemiddel er de åpne prosjektstøtteordningene, samt driftsmidler til både de små, mellomstore og store institusjonene og aktører innen det frie feltet.

Kunst- og kulturfeltet består av arenaer hvor mennesker kommer sammen om ting som opptar dem i fellesskapet. Byrådet vil bygge et kunst- og kulturfelt som angår alle byens innbyggere. Tilbud skal være tilgjengelig og oppleves som relevante for alle grupper uavhengig av bakgrunn og bosted. Plan for mangfold og deltagelse i kunst og kulturfeltet som ble vedtatt av bystyret i 2021 er et viktig redskap for å kunne speile byens mangfold både i aktørbildet, i uttrykkene og i publikum. Bystyret ønsker at alle skal ha tilgang til et mangfold av kulturtilbud, og ha anledning til å skape, utvikle, og delta i et fritt, uavhengig og inkluderende kulturliv. I årene fremover ønsker byrådet å sikre at byens innbyggere har tilgang på kulturtilbud i sine nærmiljø uansett hvilken bydel de bor i – i tillegg til gode bydekkende tilbud i sentrum. Særlig viktig er kortreiste kulturaktiviteter og -tilbud for barn og unge, for de eldste innbyggerne og for innbyggere med funksjonsnedsettelse.

Kulturetaten stryker sine tilbud rettet mot barn og unge, blant gjennom en økning i antall ungdomsklubber og fortsatt den digitale utvikling av Aktivitetskortet, og innholdet i det. Amatørkulturen og frivilligheten skal også få bedre tilgang til kommunale kulturlokaler i bydelene.

Bergen Offentlige Bibliotek er en åpen og tilgjengelig møteplass som fungerer som drivkraft i nærmiljøet. Biblioteket er vertskap for Bergens fribyskribenter, og i 2023 markerte Bergen 15 år som friby. Fribyarbeidet skal videreføres.

Byrådet arbeider med en ny handlingsplan for økt deltagelse i kunst- og kulturliv i bydelene 2024-2028 og med rullering av kulturarenaplanen 2023-2030, og bystyret skal vedta en ny temaplan for bibliotek.

Kunsten og kulturtilbudet skal debatteres og synliggjøres, og feltets rolle i samfunnet skal vektlegges i by- og samfunnsplanlegging. Klimakrisen er vår tids største utfordring. De siste

årene har kulturlivet vist en økt bevissthet rundt sin egen bransjes klima- og miljøavtrykk, og jobber aktivt med å redusere klima- og miljøbelastninger innen egen virksomhet. Fokus på klimatiltak og miljøsertifisering vil opprettholdes.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	608 803	608 803	608 803	608 803
Sum Lønns- og prisvekst mv.	10 592	8 418	8 418	8 418
Sum Tekniske justeringer	1 350	1 200	750	550
Sum Utgående engangstiltak	-21 890	-21 890	-21 890	-21 890
Prisjustering og diverse endringer	-9 948	-12 272	-12 722	-12 922
Konsekvensjustert ramme	598 855	596 531	596 081	595 881
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Prosjektleder Sentralbadet scenekunsthus	0	-250	-500	-500
Ressursenter for flyktninger	1 448	0	0	0
Tilskudd til frivilligsentraler	169	169	169	169
WRAP - økte felleskostnader ved leieavtale	147	147	147	147
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	1 764	66	-184	-184
Tilpasning til aktivitetsnivå				
EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen	-700	-700	-700	-700
EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg	800	1 400	1 400	1 400
Nedjustert lønns- og prisjustering for alle ikke-søkbare tilskudd (2022)	-2 935	-2 935	-2 935	-2 935
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	-902	-110	-618	-669
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	-3 737	-2 345	-2 853	-2 904
Nye tiltak				
Bergen Nasjonale Veteranskipshavn AS	500	500	500	500
Kommunale lokaler i Fyllingsdalen mens vi venter på kulturhus	500	500	500	500
Levende by	150	150	150	150
Ny-Krohnborg bibliotek	2 800	2 800	2 800	2 800
Omdisponeringer tjenesteområde 12 Kultur	500	500	500	500
Styrking av Musikkfondet Buzz AS	400	400	400	400
Ungdomsklubber	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum Nye tiltak	5 850	5 850	5 850	5 850
Effektivisering				
EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg	-57	-124	-221	-221
Sum Effektivisering	-57	-124	-221	-221
Kutt				
Omdisponeringer tjenesteområde 12 Kultur	-500	-500	-500	-500
Stiftelsen Bymuseet i Bergen (988212024) - Brannhistorie	-709	-709	-709	-709
Sum Kutt	-1 209	-1 209	-1 209	-1 209
Nye tiltak og realendringer budsjett	2 611	2 238	1 383	1 332
Ramme 2024-2027	601 467	598 769	597 464	597 213

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett

Prosjektleder Sentralbadet scenekunsthus

Prosjektlederstilling for Sentralbadet scenekunsthus for perioden 2023-2025.

Ressurssenter for flyktninger

Bystyret bevilget i revidert budsjett 2023 midler til drift av Ressurssenteret for flyktninger i Bergen. Senteret er planlagt flyttet til nye lokaler ved Bergen inkluderingssenter i 2024. Byrådet foreslår i tråd med vedtak i revidert budsjett kr. 1,4 mill. knyttet til videreføring drift i eksisterende lokaler i 2024.

Tilskudd til frivilligsentraler

Bystyret bevilget i revidert budsjett midler til Slettebakken frivilligsentral. Byrådet foreslår at beløpet videreføres og innlemmes i tilskuddsordningen "Tilskudd til frivilligsentraler" fra og med 2024.

WRAP - økte felleskostnader ved leieavtale

Wrap er et arbeids-, produksjons- og visningsarena med verkstedsfasiliteter for det frie feltet og tverrfaglig prosjekter, da særlig aktører innen scenekunst, musikk og det visuelle feltet. Bergen kommune betaler husleien for lokalene som Wrap drifter i, men det er ikke tatt høyde for at kontrakten kommunen har inngått også inneholder klausul om å dekke 1/3 av felleskostnader. Bystyret bevilget i revidert budsjett kr. 0,15 mill. til formålet og byrådet foreslår en videreføring av beløpet i handlings- og økonomiplan.

Tilpasning til aktivitetsnivå

EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen

Etat for bygg og eiendom (EBE) sin ramme til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggporteføljen justeres årlig som følge av endringer i areal. Endringene gjelder tilgang og avgang av bygg, herunder nye bygg som tas i bruk og bygg som tas ut av bruk, enten på varig basis eller for en periode. Ved totalrehabilitering justeres FDV-rammen ned når bygget tas ut av ordinær drift og opp igjen når bygget kommer tilbake i ordinær drift.

EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg

Byrådet vedtok 15.09.2022 sak [1265.1/22 - "Reduksjon av energiforbruk i kommunale bygg"](#). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet vi aldri før har sett. Resultatet ble at prisen på energi økte. Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE) og fortsetter å gjennomføre tiltak for å redusere energiforbruket. Beløpene i økonomiplanperioden er justert som følge av lavere priser enn hva som lå til grunn i forrige planperiode (2023-2026).

Nedjustert lønns- og prisjustering for alle ikke-søkbare tilskudd (2022)

I budsjettet for 2022 ble det avsatt midler avsatt til lønns- og prisjustering for alle ikke-søkbare tilskudd i 2022. Avsatt beløp var for høyt, og overskytende midler trekkes ut av budsjettammen.

Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energiutgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i

energiutgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

Nye tiltak

Bergen Nasjonale Veteranskipshavn AS

Bergen Nasjonale Veteranskipshavn AS ble opprettet i 2023. Byrådet foreslår kr. 0,5 mill. i tilskudd til dekning av driftsutgifter.

Kommunale lokaler i Fyllingsdalen mens vi venter på kulturhus

Arbeidet med kulturhus i Fyllingsdalen tar tid og bydelen har stor mangel på rimelige lokaler til kommunale tilbud og øvrige kulturaktiviteter, for ikke å miste og legge ned tilbud. Det er essensielt å kunne tilby kommunale kulturlokaler via AktivKommune, og midlertidige lokaler vil i tillegg styrke det kommunale kulturaktivitetstilbudet og gi sårt tiltrengte lokaler til øvrig kultur. Dette for å opprettholde aktivitetstilbud lokalt og ikke miste opparbeidet kompetanse og ressurser i arbeidet som legges ned av frivillige og mindre organisasjoner lokalt.

Levende by

Byrådet foreslår økt tilskudd på kr. 0,15 mill. under tiltaket Levende by. Det bevilges kr. 50 000,- til hver av tre aktørene Dragefjellet Minifestival, Bergen Spillfestival og Bergen Metal Fest. Bevilgningen er et tilskudd til aktører som utmerker seg med sitt bidrag til en levende by, da særlig til gode opplevelser for barn og barnefamilier og generell aktivitet i byen.

Ny-Krohnborg bibliotek

Ny - Krohnborg fellesbibliotek åpnet 25. august 2022, og er på kort tid blitt et pulserende samlingssted for befolkningen i bydelen. Driften av fellesbiblioteket var finansiert med eksterne prosjektmidler til og med første halvår 2023. Bystyret bevilget i revidert budsjett midler til drift for andre halvår. Byrådet følger opp vedtaket og foreslår kr. 2,8 mill. for å sikre permanent drift av Ny - Krohnborg fellesbibliotek.

Omdisponeringer tjenesteområde 12 Kultur

Byrådet foreslår å omdisponere kr. 0,5 mill. innenfor tjenesteområde 12 kultur for å utvide Fribyordningen for forfulgte kunstnere, samt endringer som fremkommer på tilskuddslisten. Se også omtale under sammendrag budsjett.

Styrking av Musikkfondet Buzz AS

Byrådet foreslår økt tilskudd til musikkfondet Buzz AS økes slik at det stillingen som daglig leder kan økes til full stilling. Selskapet er eid av Bergen kommune, og det er forventet at en stillingsøkning vil utløse ytterligere potensial og investeringer, og slik sett styrke ytterligere det bergenske musikkmiljøet.

Ungdomsklubber

Byrådet foreslår kr. 1 mill. til etablering av en ny ungdomsklubb og fast finansiering av Zinken Hopp.

Effektivisering

EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg

I Grønn virksomhet ble det vedtatt en målsetting om at energibruk i kommunale bygg skal reduseres med 30 % innen 2030, sammenliknet med 2019. For å nå målet har Etat for bygg og eiendom tatt i bruk et nytt energioppfølgingssystem. Det er etablert en gruppe med spisskompetanse på automatikk og tekniske anlegg som skal planlegge energibesparende

tiltak i byggene. I tillegg til å arbeide systematisk med oppfølging av energiøkonomiserende tiltak, gir etaten omfattende opplæring i driftskontrollsystemer til vedlikeholdsteknikerne for å oppnå bedre styring av energibruk og inneklima.

Kutt

Omdisponeringer tjenesteområde 12 Kultur

Byrådet foreslår å omdisponere kr. 0,5 mill. innenfor tjenesteområde 12 kultur for å utvide Fribyordningen for forfulgte kunstnere, samt endringer som fremkommer på tilskuddslisten. Se også omtale under sammendrag budsjett.

Stiftelsen Bymuseet i Bergen (988212024) - Brannhistorie

Byrådet foreslår ta bort tilskuddet til Stiftelsen Bymuseet i Bergen (988212024) - Brannhistorie. Avsetningen til brannhistorie tok utgangspunkt i arbeidet med å realisere et brannmuseum i den gamle hovedbrannstasjonen. Dette ble tillagt Bymuseet oppgaver som påførte de utgifter og merarbeid i forbindelse med utredning. Realiseringen er skjøvet i tid, og midlene er i år brukt til samlingsforvaltning for å skaffe komplett oversikt over samlingen, også for å klargjøre for overføring av eierkapet av denne. Dette har ikke direkte sammenheng med det opprinnelige formålet for avsetningen og byrådet foreslår å ta bort tilskuddet knyttet til Brannhistorie.

Sammendrag budsjett

Byrådet prioriterer i budsjettforslaget å sikre videre drift av Ny-Krohnborg fellesbibliotek, og foreslår at det etableres midlertidige lokaler i Fyllingsdalen for å styrke kulturaktivitetstilbudet i bydelen mens vi venter på Fyllingsdalen kulturhus, som har byggestart i 2026. Bergen Nasjonale Veteranskipshavn AS ble opprettet i 2023. Byrådet foreslår kr. 0,5 mill. i tilskudd til dekning av driftsutgifter. Byrådet viderefører satsingen på ungdomsklubber og foreslår økt budsjett til etablering av en ny ungdomsklubb, samt overtakelse og videreføring av driften ved Zinken Hopp ungdomsklubb i Fana.

Musikkfondet Buzz AS styrkes for at stillingen som daglig leder kan økes til full stilling. Selskapet er eid av Bergen kommune, og det er forventet at en stillingsøkning vil utløse ytterligere potensial og investeringer, og slik styrke det bergenske musikkmiljøet. Byrådet foreslår omprioriteringer på tilskuddslisten, og øker blant annet tilskuddsordningene "Musikk - prosjekt, drift og lokaler", "Tverrfaglig - prosjekt, drift og lokaler", "Visuell kunst - prosjekt, drift og lokaler" og "Tilskudd til kultur- og fritidsaktiviteter for mennesker med utviklingshemming". Byrådet foreslår videre å opprette en ny tilskuddsordning knyttet til "Tidsskrift og podcast – prosjekt, drift og lokaler". Det foreslås og endringer i tilskudd til enkeltaktører slik det fremkommer av tilskuddslisten. Eksempelvis økes tilskuddet til Cornerteateret og Stiftelsen Bergen Kjøtt med kr. 0,2 mill.

Byrådet omdisponerer midler innenfor tjenesteområde 12 kultur for å utvide Fribyordningen for forfulgte kunstnere.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	242 125	234 452	249 462	248 808	248 808	248 808
Kjøp av varer og tjenester som	130 549	118 777	107 646	106 003	104 897	104 847

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
inngår i kommunal egenproduksjon						
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	368	460	486	486	486	486
Overføringsutgifter	318 849	322 424	314 134	313 734	313 534	313 334
Finansutgifter	47 800	31 208	31 208	31 208	31 208	31 208
Sum Driftsutgifter	739 692	707 320	702 937	700 240	698 934	698 683
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-62 266	-61 831	-63 325	-63 325	-63 325	-63 325
Refusjoner	-48 139	-31 109	-32 534	-32 534	-32 534	-32 534
Overføringsinntekter	-14 073	-5 578	-5 611	-5 611	-5 611	-5 611
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-20 182	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-144 660	-98 518	-101 470	-101 470	-101 470	-101 470
Sum	595 032	608 803	601 467	598 769	597 464	597 213

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	31 333	22 243	16 998	16 724	16 118	16 067
Byrådsavdeling for helse og omsorg	4 870	3 026	3 201	3 201	3 201	3 201
Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering	546 259	559 048	576 867	574 844	574 344	574 344
Fellesposter - bykassen	12 568	24 487	4 400	4 000	3 800	3 600
Sum	595 032	608 803	601 467	598 769	597 464	597 213

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Barnas hus	4 397	5 136	5 451	5 451	5 451	5 451
Ungdomshus og fritidsklubber.	32 729	32 576	27 776	27 776	27 776	27 776
Barne- og ungdomskulturtilskudd	20 834	25 835	24 788	24 788	24 788	24 788
Sommerleirene	2 565	3 025	3 200	3 200	3 200	3 200
Vitensenter	13 304	5 954	5 954	5 954	5 954	5 954
Bergen offentlige bibliotek	83 925	81 892	90 019	90 019	90 019	90 019
Kulturhistoriske museer	34 990	45 127	44 092	44 092	44 092	44 092
Kulturvern	9 455	10 998	10 557	10 557	10 557	10 557
Kunstmuséer	39 723	68 017	68 064	68 064	68 064	68 064
Scenekunst	15 598	15 953	15 765	15 765	15 765	15 765
Musikk	33 781	38 374	35 670	35 610	35 610	35 610
Visuell kunst	17 616	18 440	18 308	18 308	18 308	18 308
Film	8 945	9 096	9 096	9 096	9 096	9 096
Litteratur	4 937	5 557	5 814	5 814	5 814	5 814
Tverrestetisk	19 053	17 310	16 662	16 662	16 662	16 662
Ymse kunstformidling	4 574	5 218	5 700	5 700	5 700	5 700
Kulturbasert næring	731	912	969	969	969	969
Musikk og kulturskole	63 641	61 472	66 408	66 408	66 408	66 408
Tilskudd til andres kulturbygg	5 808	7 113	4 613	4 613	4 613	4 613
Flerkulturelt kulturtilbud / BIKS	3 464	3 554	3 554	3 554	3 554	3 554
Seniorkultur	6 424	7 308	7 358	7 354	7 354	7 354
Kulturtilbud utv. hemmede	3 540	3 985	4 260	4 260	4 260	4 260
Øvrig kulturaktivitet	55 370	63 924	59 039	58 571	58 571	58 571
Kommunale kulturbygg	71 572	77 829	74 634	72 570	71 264	71 014
Bygg bibliotek	16 304	16 217	15 719	15 621	15 621	15 621
Museumsbygg	21 753	-22 019	-22 005	-22 008	-22 008	-22 008
Sum	595 032	608 803	601 467	598 769	597 464	597 213

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Brutto investeringsutgifter til kultursektoren per innbygger *)	1 080	1 132	2 147	2 392	1 607	
Kultursektoren, kommune brutto driftsutgifter andel av totale utgifter (prosent)	4,1 %	4,1 %	4,7 %	4,0 %	6,0 %	
Netto driftsutgifter kultursektoren i prosent av kommunens totale netto driftsutgifter	4,8 %	4,8 %	5,4 %	4,7 %	6,5 %	
Netto driftsutgifter per innbygger (370) bibliotek (B) *) **)	293	295	438	240	344	302
Netto driftsutgifter til aktivitetstilbud barn og unge per innbygger 6-18 år (B) *)	1 245	1 506	6 254	2 402	2 350	1 803
Netto driftsutgifter til andre kulturaktiviteter per innbygger (B) *)	254	263	302	112	570	323
Netto driftsutgifter til kommunale kulturbygg per innbygger (B) *) **)	361	376	550	172	322	314
Netto driftsutgifter til kommunale musikk- og kulturskoler, per innbygger 6-15 år (B) *)	2 121	2 112	1 560	3 236	2 994	2 531
Netto driftsutgifter til kunstformidling per innbygger (B) *) **)	508	480	431	541	591	375
Netto driftsutgifter til muséer per innbygger (B) *) **)	152	153	396	43	224	97

Produktivitet

Kommunale kulturbygg Areal per bruker (m2)	0,2	0,2	0,2	0,2	0,5
--	-----	-----	-----	-----	-----

Dekningsgrad

Andel barn i gr.skolealder på venteliste til komm musikk- og kulturskole, av barn i alderen 6-15 år	4,2 %	4,3 %	2,0 %	5,8 %	3,3 %
---	-------	-------	-------	-------	-------

Antall årsverk ved kommunalt drevet fritidssenter	19,8	16,3	251,6	49,0	25,9
---	------	------	-------	------	------

Barn 6-15 år i kommunens kulturskole (prosent)	7,8 %	7,8 %	10,6 %	16,5 %	13,9 %
--	-------	-------	--------	--------	--------

Utlån alle medier fra folkebibliotek per innbygger (B)	2,3	2,4	2,3	2,6	2,6	2,4
--	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Kvalitet

Besøk i folkebibliotek per innbygger	3,1	3,5	6,5	4,3	8,4
--------------------------------------	-----	-----	-----	-----	-----

Frivillige lag og foreninger, andre kulturaktiviteter Frivillige lag og foreninger som mottar kommunalt tilskudd (antall)	223	323	571	214	59
---	-----	-----	-----	-----	----

Tilskudd til frivillige barne- og ungdomsforeninger per lag som mottar tilskudd *)	129 704	107 350	141 970	141 358	242 750
--	---------	---------	---------	---------	---------

Årlig totale åpningstimer i kommunale fritidssenter per 1000 innbyggere 6-20 år	276	176	869	471	384
---	-----	-----	-----	-----	-----

Årlig totalt besøk i kommunalt drevne fritidssenter per 1000 innbyggere 6-20 år	165	98	2 180	283	1 952
---	-----	----	-------	-----	-------

Økonomi

Energiutgifter Kommunale kulturbygg Utgifter per kvadratmeter bygg (kr) *)	81	165	426	27	216
--	----	-----	-----	----	-----

Utgifter til vedlikeholdsaktiviteter Kommunale kulturbygg Utgifter per kvadratmeter bygg (kr) *)	136	210	455	210	201
--	-----	-----	-----	-----	-----

Grunnlagsdata (Nivå 3)

Antall elevplasser i musikk- og kulturskole	3 493	3 487	10 419	5 345	3 839	27 127
---	-------	-------	--------	-------	-------	--------

Barnebøker Utlån (antall)	333 862	364 880	853 098	302 063	197 816	1 857 585
---------------------------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------

Besøk i folkebibliotek, totalt antall besøk	881 128	1 015 421	4 583 285	911 317	1 221 050	5 681 240
---	---------	-----------	-----------	---------	-----------	-----------

Bokutlån, totalt bokutlån fra folkebibliotek	581 923	614 842	1 507 979	487 338	329 035	3 102 607
--	---------	---------	-----------	---------	---------	-----------

Deltakere på alle arrangementer (antall)	23 944	58 512	239 323	35 478	66 562	298 541
--	--------	--------	---------	--------	--------	---------

Netto driftsutgifter til allmenn kultur (f370+f373+f375+f377+f385+f386) (1000 kr) *)	1 568	1 567	2 117	1 109	2 059
--	-------	-------	-------	-------	-------

Utlån alle fysiske medier fra folkebibliotek	655 562	681 117	1 643 634	562 133	377 073	3 447 634
--	---------	---------	-----------	---------	---------	-----------

Andre nøkkeltall

Ressursbruk Kultur	105,77	105,67	144,84	94,58	144,26
--------------------	--------	--------	--------	-------	--------

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Utfordringer og strategi

Utfordringer og strategi

Gjennom Bergen kommunes kulturstrategi (2015-2025) skal Bergen være i forkant internasjonalt. Strategien har fem satsingsområder, som beskriver hovedutfordringer i 2024 og de nærmeste årene:

Satsingsområde: En kulturby i vekst

- De økonomiske rammebetingelser er brått endret; inflasjon gir økte utgifter for frivillighet, amatørkultur og profesjonelle aktører.
- Den demografiske utviklingen krever mer innsikt i eldre sin tilknytning til frivillighet og kultur. For å sikre helse og livskvalitet kreves bedre rekruttering og tilgjengeliggjøring av tilbud.

Satsingsområde: Byen – et rom for kunst og kultur

- Kommuneplan og byutvikling har kunst og kultur som sentrale elementer i utvikling av et levende sentrum og gode nærmiljø. Åsane kulturhus og bibliotek for barn og unge har gitt gode nye arenaer, men det er fortsatt utfordringer i bydeler og sentrum med mangel på gunstige lokaler for produksjon og deltakelse, for frivillighet og kunst- og kulturliv.
- Frivillighet, kultur og kunst er sektorer som gir kompetanse i utvikling av Bergen som et godt sted å bo. Sektorene må i større grad involveres i utviklingsprosesser for å sikre et mangfold av perspektiver, spesielt knyttet til ikke-økonomiske verdier.

Satsingsområde: Særpreget som styrke

- Mangfoldet i byens særpreget må sikres og styrkes i et samspill mellom amatører og frivillige.
- Byens kulturhistoriske rammer, med bymiljø, museer og middelalderkirker må holdes vedlike. De store løftene kan ikke gjennomføres uten statlig medvirkning.
- Vårt særpreget styrkes også av å fremme nyskaping i kunst og kultur som en del av byens selvforståelse.
- Vi må stimulere til åpen debatt, meningsbrytning og utvikling av et mangfold av stemmer.

Satsingsområde: Kommunikasjon og samhandling

- Kulturlivet og frivilligheten i Bergen kjennetegnes av godt og omfattende samarbeid. Utfordringen er å legge til rette for at dette utvikles gjennom felles arenaer og politikk.
- Den største utfordringen er å kommunisere tilbudene og mulighetene til alle innbyggerne. Svekkelse av tradisjonelle medier og oppsplitting av mediebildet krever nye metoder og nye ferdigheter. Kompetansen må utvikles og deles.

Satsingsområde: Kompetanse – kulturbyens fundament

- Barn og unges deltagelse i frivillighet, kunst og kultur gir livslang kompetanse, innen de ulike sjangre, i tillegg til sosiale ferdigheter og gode nettverk. I tillegg kreves det bedre kompetanse for å rekruttere de som ikke har deltatt tidligere blant voksne og eldre.
- Bergen har nasjonale utdannings- og forskningsinstitusjoner. De ulike institusjonene, enkeltkunstnere og kulturarbeidere må også sikres fortløpende kompetanseutvikling.

Bergen kommunes viktigste virkemidler for å nå målene er sterke fagmiljøer, gode lokale og bydekkende kultur- og frivillighetsarenaer, og et tilskuddsbudsjett som muliggjør produksjon hos frivillige, amatører og profesjonelle.

Bergen bystyre har vedtatt fagplaner og strategier basert på omfattende dialog med miljøene. Følgende planer vedtatt av bystyret gjennomføres i dette budsjettkapittel [Bergen kommune - Planoversikt](#):

- Kulturstrategi for 2015-2025 for Bergen
- Plan for kunst, kultur og psykisk helse
- Kunstplan for Bergen 2018-2027
- Amatørkulturplan for Bergen 2018-2027
- Kulturarenaplan 2019-2030 (under rulling)
- Kunstformidlingsplan for barn og unge 2020-2025
- Plan for deltakelse og mangfold i kunst- og kulturfeltet 2021-2030
- Bergen - en aldersvennlig kunst- og kulturby 2021-2026
- Plan for museer og frivillig kulturvern 2022-2031
- Plan for frivillighet i Bergen kommune 2022-2025
- Kulturstrategi for ungdom 2022-2026
- Kulturplan for mennesker med utviklingshemming 2023-2027

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En attraktiv og levende by	Robust litteratur og kritikk-felt	Antall elever som har mottatt tilbud i "Den kritiske skolesekken"	170	220	270	400
		Antall litterære arrangementer på Bergen offentlige bibliotek	0	600	500	550
		Antall søknader til prosjekter og stipend innen litteratur og kritikk	57	45	50	80
	Sikre bredden av kulturelle uttrykksformer	Antall oppdrag gitt til profesjonelle kunstnere og kulturaktører fra Bergen kommune	50	60	65	80
		Åpne prosjektmidler til det profesjonelle feltet	18 535 000	20 500 000	20 500 000	20 500 000
	Styrke kunstnernes og kulturarbeidernes kår	Antall arbeidsstipend	6	7	7	10
		Antall lønnede årsverk hos frie profesjonelle kunst- og kulturaktører med tilskudd på egen linje	209	200	200	280
		Dekningsgrad for søknader til åpne tilskuddsposter fra profesjonelle aktører	22,5 %	22,0 %	23,0 %	23,0 %
	En rettferdig og	Bedre tilgang til kultur for flere	Antall bydeler med bibliotek	7	7	7

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027	
inkluderende by		Antall kommunale kulturlokaler og bibliotek med universell utforming	10	12	16	22	
	Et kulturliv med likestilling og mangfold	Andel kvinnelige eller ikke-binære styremedlemmer i kulturinstitusjoner som får tilskudd på egen linje	48,0 %	48,0 %	50,0 %	50,0 %	
		Andel kvinner eller ikke-binære på programmene til kommunalt støttede festivaler	42,0 %	44,0 %	0,0 %	48,0 %	
		Andel med minoritetsbakgrunn blant mottakere av kommunens stipender og tilskudd.	23,0 %	5,0 %	6,0 %	8,0 %	
		Andel styremedlemmer med minoritetsbakgrunn i kulturinstitusjoner som får tilskudd på egen linje	8,0 %	12,0 %	14,0 %	20,0 %	
			Antall fribyforfattere/ -kunstnere	1	2	2	3
	Flere kulturaktive eldre	Antall besøk på tilbud for eldre i regi av Frivilligsentraler	0	16 401	17 000	19 000	
		Antall frivillige eldre knyttet opp til Frivilligsentraler	0	375	380	405	
		Antall personer som mottar tilbud i regi av Den kulturelle spaserstokken	4 960	5 000	5 200	5 500	
		Antall søknader til eldreformål	57	45	50	80	
		Antall tilbud til eldre fra Kulturetaten	0	20	25	40	
	Økt deltagelse for barn og unge	Antall arrangementer og aktiviteter for barn og unger på bibliotekene	1 005	900	950	1 000	
		Antall ungdomsklubber	12	14	16	18	
Norges grønneste storby	Kultur skal bidra til bærekraftig kulturutvikling						
	Kultur skal bidra til bærekraftig samfunnsutvikling	Antall kulturaktører på egen linje som er miljøsertifisert	0	0	11	16	
		Antall miljø-sertifiserte av 17 kommunale kulturbygg.	1	1	3	9	
		Antall søknader om støtte til klimatiltak fra kulturaktører	13	16	18	22	

Aktivitet (Nøkkeltall)

Bibliotek

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
Antall arrangementer i biblioteket	951	1 700	2 300	2 200	2 200	2 200	2 200	
Antall bibliotek med mer-åpent - tilgang utenom vanlig åpningstid	2	2	3	4	5	6	6	
Antall deltagere på arrangementer bibliotek	18 645	54 674	54 000	54 000	57 000	57 000	57 000	
Antall deltagere på opplæring, kurs og verksteder bibliotek	5 567	11 000	14 000	15 000	16 000	16 000	16 000	
Antall faste tilbud i bibliotek om veiledning i bruk av digitalt utstyr og tjenester (ny indikator i 2022)	0	0	8	8	8	8	9	
Antall klassebesøk på bibliotekene	174	348	400	400	450	450	450	
Antall lesestimulerende tilbud og tidlig språkinnsett i biblioteket (ny indikator 2023)	12	16	16	16	16	16	16	
Totalt besøk Bergen Offentlige Bibliotek	881 128	1 015 421	1 100 000	1 200 000	1 400 000	1 400 000	1 400 000	
Totalt utlån fysiske medier bibliotek (ny tellemåte)	693 718	720 288	680 000	700 000	750 000	800 000	800 000	
Utlån barn og unge bibliotek (ny tellemåte)	368 229	406 127	350 000	350 000	370 000	400 000	400 000	
Visning av egenprodusert digitalt innhold bibliotek	98 951	121 976	120 000	125 000	130 000	130 000	130 000	

Kulturetaten

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
Antall arrangement i kommunale kulturbygg	100	400	680	730	780	800	800	
Antall barn som mottar tilbud i regi av Den kulturelle bæremeisen	0	13 147	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000	
Antall besøk kommunale kulturhus	495 869	530 228	550 000	570 000	590 000	610 000	630 000	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
Antall besøk på tilrettelagte aktiviteter for mennesker med utviklingshemming	1 500	6 800	6 820	7 000	7 000	7 000	7 000	
Antall besøk åpne møteplasser barn	2 000	3 000	3 000	3 200	3 500	3 800	3 800	
Antall besøk åpne møteplasser ungdom	1 000	5 272	13 000	14 000	15 000	16 000	17 000	
Antall deltagere (arrangør/ publikum/ utøver) i strøksmarkering/ festival/ kulturdager og mønstringer i samarbeid med Kulturetaten	12 284	52 216	60 000	62 000	64 000	66 000	68 000	
Antall lag/org. som benytter kommunale kulturbygg	350	350	390	420	450	450	450	
Antall nettbesøk sidevisninger kulturetatens nettside + sosiale medier	0	400 000	450 000	500 000	550 000	600 000	600 000	
Antall visninger på kulturetatens digitale arr. (podcast, konsert osv.)	0	2 050	3 300	3 600	3 600	3 600	3 600	
Deltagere på kommunalt produserte tilbud fra Kulturetaten	1 000	3 500	4 000	4 500	5 000	5 000	5 000	
Deltagere/besøk Kunst kultur psykisk helse	1 000	1 000	1 200	1 200	1 200	1 200	1 200	

Kulturskolen

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
Antall barn med tilbud fra kulturskolen gjennom dirigentordning	1 519	1 556	1 600	1 600	1 600	1 600	1 600	
Antall med tilbud fra kulturskolen gjennom grunnskole-samarbeid (inkl. Kulturkarusell)	900	900	900	1 000	1 000	1 000	1 000	
Antall ordinære elevplasser kulturskole	4 225	3 520	3 600	3 600	3 600	3 600	3 600	

kunst og kulturutvikling

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027 se	Beskrivel
Andel kvinnelige eller ikke-binære styremedlemmer i kulturinstitusjoner	47,0 %	48,0 %	50,0 %	50,0 %	50,0 %	50,0 %	50,0 %	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027 se	Beskrivel
Antall besøk på bydekkende kunst og kunnskapsinstitusjoner på egen linje med kommunalt tilskudd.	867 935	1 743 695	2 000 000	2 000 000	2 000 000	2 050 000	2 100 000	
Antall besøk statlig finansierte institusjoner (BFO, DNS og Universitetsmuseet)	118 238	226 594	250 000	280 000	300 000	320 000	350 000	
Antall elever som mottar tilbud i regi av Den kulturelle skolesekken	31 900	57 184	55 000	58 000	61 000	62 000	64 000	
Antall frivillige organisasjoner i Bergen i frivillighetsregisteret	2 530	2 837	2 850	3 000	3 100	3 250	3 250	
Antall personer som mottar tilbud i regi av Den kulturelle spaserstokken	5 076	4 960	5 000	5 200	5 300	5 400	5 500	
Antall publikum på arrangementer med tilskudd fra tilskuddsordning til arr., profesjonelle og byomfattende	10 589	13 102	14 000	16 000	18 000	20 000	22 000	
Antall søknader til kommunale tilskuddsordninger	1 946	2 016	2 300	2 400	2 500	2 600	2 700	
Antall tilskudd gitt fra Bergen kommunes vedtatte tilskuddsordninger	1 039	1 178	1 250	1 350	1 450	1 550	1 700	
Antall utsmykkingsprosjekt og roller i reguleringsarbeid	17	20	24	20	20	20	20	
Dekningsgrad for søknader til åpne tilskuddsposter fra profesjonelle aktører.	20,0 %	22,0 %	22,0 %	22,0 %	22,0 %	22,0 %	22,0 %	
Dekningsgrad for tilskuddsøknader fra alle aktører til egen linje.	79,0 %	84,0 %	89,0 %	90,0 %	90,0 %	90,0 %	90,0 %	
Driftsmidler til institusjoner, festivaler og organisasjoner på egen linje	213 854 128	236 089 031	243 000 000	245 000 000	245 000 000	245 000 000	245 000 000	
Medlemmer B&U organisasjoner med tilskudd inkl. kor, korps og orkester	36 524	23 222	24 000	24 500	24 500	25 000	25 500	
Sum brukt på kultur	1 455	1 515	1 565	1 550	1 550	1 550	1 550	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027 se	Beskrivel
per innbygger								
Tilskudd fra departement og kulturråd til kunst- og kulturorganisasjoner (u. museer) på egen linje i bybudsjettet	350 745 747	313 649 534	330 000 000	340 000 000	350 000 000	360 000 000	370 000 000	
Tilskudd fra departement til bergenske museer på egen linje i bybudsjettet	82 454 669	94 300 000	99 000 000	102 000 000	105 000 000	108 000 000	111 000 000	
Tilskudd fra fylkeskommune til bergenske museer på egen linje i bybudsjettet	33 190 932	35 325 000	37 000 000	38 000 000	39 000 000	40 000 000	41 000 000	
Tilskudd fra fylkeskommune til kunst- og kulturorganisasjoner (u. museer) på egen linje i bybudsjettet	86 906 880	76 043 063	78 000 000	81 000 000	83 000 000	86 000 000	88 000 000	
Tilskudd til kultur totalt fra Bergen kommune	319 073 944	300 135 741	304 738 797	305 000 000	305 000 000	305 000 000	305 000 000	
Åpne prosjektmidler til det profesjonelle feltet	18 337 000	18 701 502	20 500 000	20 500 000	20 500 000	20 500 000	20 500 000	

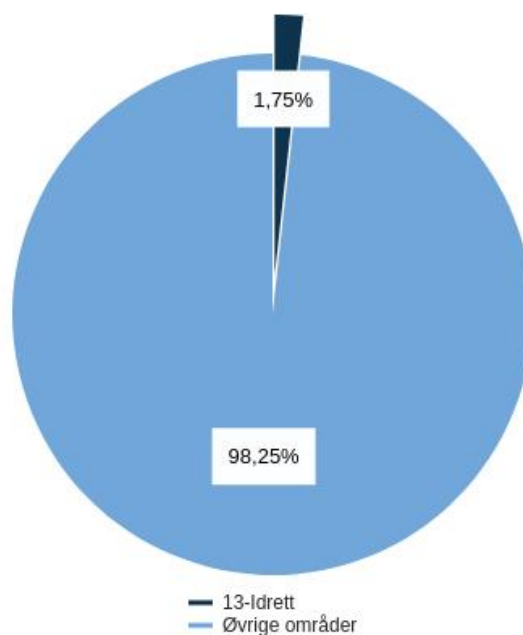
Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp			Økonomiplan				Sum 2024-27	
			Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026		2027
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Det Hanseatiske museum - restaurering Finnegården 1A	2026	BY 264/18	337,9	657,0	0,0	657,0	164,5	161,3	50,5	0,0	376,3
Det Hanseatiske museum - utstilling - prosjektutvikling	2027		IA	11,1	0,0	11,1	2,1	0,0	0,0	0,0	2,1
ENØK-prosjekter	Løpende						2,0	2,0	2,0	2,0	8,0
Fyllingsdalen kulturhus - prosjektutvikling	2026		IA	94,0	0,0	94,0	10,0	11,9	30,7	0,0	52,6
Hovedbiblioteket, oppgradering tekniske anlegg	2025		IA	93,5	0,0	93,5	28,0	39,0	8,6	0,0	75,6
KODE: KVV for kommunens anlegg på Troidhaugen	2023		IA	12,6	0,0	12,6	5,7	0,0	0,0	0,0	5,7
Kommunale kulturbygg - Rehabilitering og nybygg	Løpende						3,0	22,0	79,3	107,5	211,8
Kulturhuset Danckert Krohn - restaurering og ombygging	2025	BY 45/21	95,8	193,3	0,0	193,3	47,4	30,0	0,0	0,0	77,4
Kunstinnkjøp	Løpende						1,0	1,0	1,0	1,0	4,0
Kunstnerisk utsmykning	Løpende						3,2	1,0	1,0	1,0	6,2
Kvinner på sokkel	Løpende						5,7	2,0	2,0	2,0	11,7
Lysverkbygget – ombygging og asbestsanering	2027		IA	96,0	0,0	96,0	30,0	36,3	15,0	0,0	81,3
Mindemyren flerbruksbygg - prosjektutvikling	2026		IA	3,5	0,0	3,5	0,3	0,6	2,0	0,0	2,9
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						10,0	10,0	10,0	10,0	40,0
Oppgradering KODE 1	2023		IA	38,0	0,0	38,0	12,0	0,0	0,0	0,0	12,0
Produksjonskjøkken på Lystgården	2024		IA	5,0	0,0	5,0	-2,0	2,0	0,0	0,0	0,0
Rehabilitering av kaier ved Kystkultursenteret i Sandviken	2024		IA	42,4	0,0	42,4	-0,0	15,0	0,0	0,0	15,0
Sentralbadet scenekunsthus	2026	BY 20/21	730,6	828,5	-229,0	599,5	200,0	200,0	150,0	140,3	690,3
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			1 164,3	2 074,9	-229,0	1 845,9	522,9	534,1	352,0	263,8	1 672,8

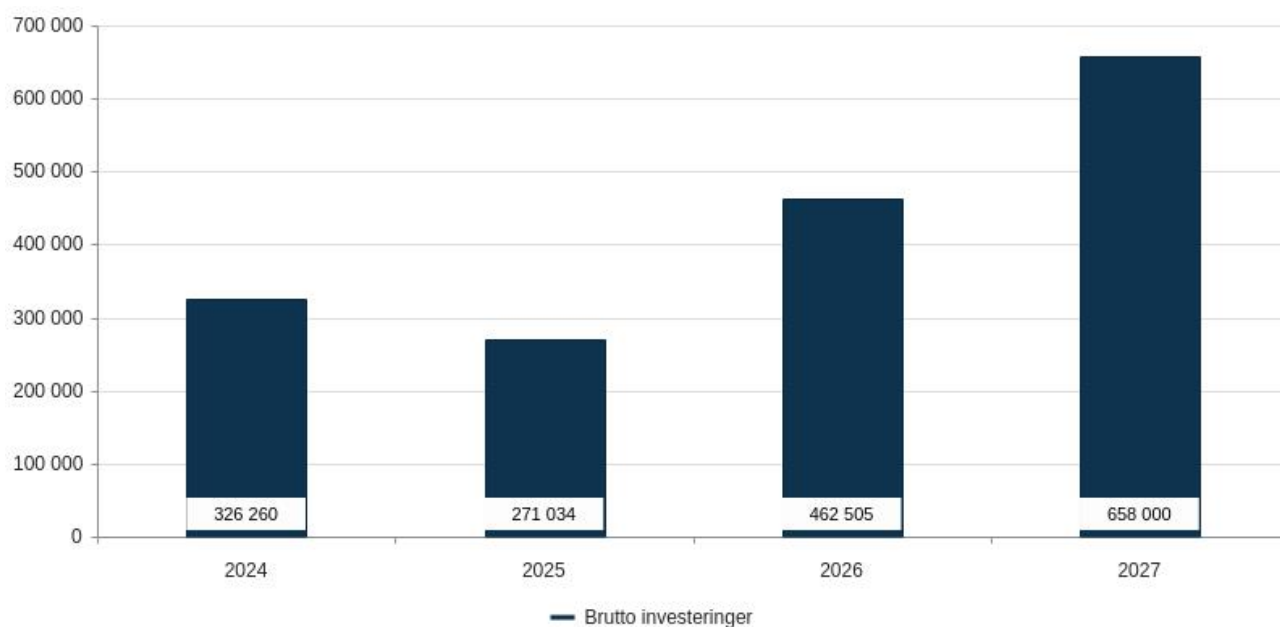
13-Idrett

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter aktivitetsutvikling på idrettsfeltet, anleggsutbygging, samt drift og bruk av idrettsanlegg. Gjennom gratis bruk av kommunale idrettsanlegg, arrangementsutvikling, relevante tilskuddsordninger og omfattende samarbeidstiltak legges

det til rette for egenorganisert fysisk aktivitet, og bredde- og toppidrett i Bergen. Idretten er avhengig av gode anlegg som utøverne kan benytte seg av, og det er helt avgjørende å skape gode mestringsarenaer i byen vår.

Hovedprioriteringer

Idretten er den viktigste fritidsarenaen for svært mange bergensere. Byrådet er derfor svært opptatt av å legge til rette for en bredde i tilbudet som inkluderer både barn, ungdom, voksne og seniorer som alle har sine unike målsetninger og drømmer. Det skal være et stort mangfold av idretter å velge mellom. Det er de frivillige som er bærebjelken i idretten. For byrådet er det en viktig oppgave at kommunen bidrar positivt til at de tusenvis av frivillige skal ha best mulig rammevilkår.

For byrådet er det særskilt viktig at alle barn får anledning får drive med idrett på like vilkår som sine klassekamerater. Byrådet prioriterer barn og unge, og vil bidra til å utjevne sosiale forskjeller gjennom gode vilkår for idretten. Idretten er en viktig bærebjelke i lokalsamfunnet. Alle barn skal ha mulighet til å leve gode liv, og ha en meningsfull fritid. Byrådet ønsker å styrke fritidstilbudene for barn og unge, og sørge for gode mestringsarenaer.

Gratisprinsippet for kommunale idrettsanlegg er med på å holde utgifter til barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter på et nivå som gir flere barn og unge muligheter til å delta. Byrådet vil derfor fortsette å tilby gratis bruk av kommunale idrettsanlegg for idrettsklubbene. For å bidra til å holde nede kontingent for deltakelse i idretten har byrådet også styrket driftsstøtten til klubbeide anlegg med åtte millioner. Støtten øker med ytterligere to millioner i 2024. Byrådet endret på tildelingsmodellen i 2023, for å sikre at kostnadskrevende anlegg kommer bedre ut, uten at dette går på bekostning av mindre anlegg. Byrådet vil videre i perioden fortsette rehabilitering og bygging av nye anlegg.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	426 493	426 493	426 493	426 493
Sum Lønns- og prisvekst mv.	-16 967	-25 634	-25 634	-25 634
Sum Utgående engangstiltak	-5 080	-5 080	-5 080	-5 080
Prisjustering og diverse endringer	-22 047	-30 714	-30 714	-30 714
Konsekvensjustert ramme	404 445	395 778	395 778	395 778
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	0	0	0	0
Tilpasning til aktivitetsnivå				
EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen	200	200	200	200
EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg	4 000	7 000	7 000	7 000
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	-7 255	-3 524	-6 630	-6 941
Storaneset leieavtale	0	-1 450	-1 450	-1 450
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	-3 055	2 226	-880	-1 191
Nye tiltak				
Driftsstøtte klubbeide anlegg	2 000	2 000	2 000	2 000
Nye driftskonsekvenser av investeringer idrett	1 311	3 747	5 633	6 944
Overtagelse av driftsansvar på idrettsanlegg	740	650	650	650
Sum Nye tiltak	4 051	6 397	8 283	9 594
Nye engangstiltak				
Søknad U23-EM 2025	4 500	0	0	0
Sum Nye engangstiltak	4 500	0	0	0
Effektivisering				
EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg	-283	-619	-1 107	-1 107
Sum Effektivisering	-283	-619	-1 107	-1 107
Kutt				
Sum Kutt	0	0	0	0
Nye tiltak og realendringer budsjett	5 213	8 004	6 296	7 296
Ramme 2024-2027	409 658	403 783	402 074	403 075

Tilpasning til aktivitetsnivå

EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen

Etat for bygg og eiendom (EBE) sin ramme til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggporteføljen justeres årlig som følge av endringer i areal. Endringene gjelder tilgang og avgang av bygg, herunder nye bygg som tas i bruk og bygg som tas ut av bruk, enten på varig basis eller for en periode. Ved totalrehabilitering justeres FDV-rammen ned når bygget tas ut av ordinær drift og opp igjen når bygget kommer tilbake i ordinær drift.

EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg

Byrådet vedtok 15.09.2022 sak [1265.1/22 - "Reduksjon av energiforbruk i kommunale bygg"](#). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet vi aldri før har sett. Resultatet ble at prisen på energi økte. Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE) og fortsetter å gjennomføre tiltak for å redusere energiforbruket. Beløpene i økonomiplanperioden er justert som følge av lavere priser enn hva som lå til grunn i forrige planperiode (2023-2026).

Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energiutgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energiutgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

Storaneset leieavtale

I forbindelse med rehabiliteringen av Bjørnarhallen er det behov for en erstatningshall, som skal benyttes til idrettsaktivitet i byggeperioden. Det ble inngått leieavtale i 2020 for en hall på Storaneset med varighet ut 2024. Hallen har blitt brukt til lager for medisinsk utstyr i forbindelse med pandemien. For å kunne benytte hallen til idrettsformål, kreves det bruksendring av bygget. Det er byggeier som er ansvarlig for prosessen, og byggeier har nylig sendt inn søknad om bruksendring. Dersom bruksendring av lokalet blir gitt, vil varigheten på leieavtalen søkes forlenget ut 2028, i tråd med forventet ferdigstillestidspunktet på rehabiliteringsprosjektet av Bjørnarhallen.

Nye tiltak

Driftsstøtte klubbeide anlegg

Flere av idrettsanleggene i Bergen er eid av idrettslag. Byrådet mener det er viktig at gratisprinsippet kan ivaretas også i disse anleggene. Kommunen har gratis leie i sine haller, noe som bidrar til mer aktivitet og til å holde kontingenten nede. I 2023 bevilget kommunen rundt 18 millioner i støtte til ulike private anlegg, både gjennom direkte støtte og gjennom tilskuddsposten. Tilskuddspotten økes nå med ytterligere 2 millioner kroner, til totalt 20 millioner.

Nye driftskonsekvenser av investeringer idrett

Ferdigstillelse av nye idrettsanlegg utløser kostnader knyttet til løpende drift og vedlikehold. I hovedsak er driftskonsekvensene knyttet til sekkeposten «Idrettsplanen». Byrådet foreslår å videreføre en årlig ramme til dette formålet som brukes til det enkelte anlegg etterhvert som disse ferdigstilles og tas i bruk.

Prosjekter som forventes ferdigstilt i perioden er blant annet Alvøen idrettshall, sykkel- og nærmiljøanlegg i Olsvik, garderobehus ved Arna Stadion og etablering av nytt garderobehus og aktivitetssal ved Mathopen idrettshall.

Overtagelse av driftsansvar på idrettsanlegg

Enkelte idrettsanlegg eies, driftes og vedlikeholdes i dag av idrettslagene selv og utgiftene til drift- og vedlikehold kan være belastende på økonomien til idrettslagene. Det er mottatt henvendelser fra Kjølkelvik IL og IL Gullfjell om kommunen kan overta drift- og vedlikehold av henholdsvis Kjølkelvik fotballbane og skiløypene på Gullbotn.

Det foreslås å sette av 0,75 millioner kroner årlig for å sørge for en forsvarlig drift av fotballbane i Kjølkelvik og skiløyper på Gullbotn. Første driftsår foreslås det satt av 0,1 millioner kroner til innkjøp av nødvendig utstyr til skiløypene på Gullbotn

Nye engangstiltak

Søknad U23-EM 2025

U-23 EM i friidrett skulle opprinnelig avholdes i Bergen i 2021. På grunn av pandemien ble mesterskapet avlyst i 2021 og flyttet til 2025. Til arrangementet i 2021 var det inngått en avtale med Bergen kommune om økonomisk støtte tilsvarende 600.000 euro. Av dette ble 2,4 millioner kroner utbetalt i forbindelse med planlegging av arrangementet i 2021. Resterende midler ble trukket inn. Det ble vedtatt at Bergen kommune skal opprettholde sin økonomiske støtte til arrangementet, dersom Bergen ble tildelt arrangementet i 2025.

Byrådet foreslår å sette av resterende forpliktelse for utbetaling i 2024. På grunn av valutaendring tilsvarer dette om lag 4,5 millioner kroner.

Effektivisering

EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg

I Grønn virksomhet ble det vedtatt en målsetting om at energibruk i kommunale bygg skal reduseres med 30 % innen 2030, sammenliknet med 2019. For å nå målet har Etat for bygg og eiendom tatt i bruk et nytt energioppfølgingsystem. Det er etablert en gruppe med spisskompetanse på automatikk og tekniske anlegg som skal planlegge energibesparende tiltak i byggene. I tillegg til å arbeide systematisk med oppfølging av energiøkonomiserende tiltak, gir etaten omfattende opplæring i driftskontrollsystemer til vedlikeholdsteknikerne for å oppnå bedre styring av energibruk og inneklime.

Sammendrag budsjett

Budsjettet på tjenesteområde idrett preges særlig av to satsinger. Byrådet foreslår å øke driftsstøtten til klubbeide anlegg med 2 mill. kroner. Dette øker støtten til private anlegg til om lag 20 millioner kroner, som utdeles gjennom direkte støtte og tilskuddsposter. Videre foreslår byrådet å bruke 0,8 millioner kroner på å overta driftsansvaret for skiløypene på Gullbotn og for fotballbanen på Kjøkkelvik.

For øvrig økes budsjettet med forventet pris- og lønnsvekst.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	100 411	107 028	113 261	113 261	113 261	113 261
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	161 264	210 364	182 597	181 222	179 513	180 514
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	10 601	8 033	8 499	8 499	8 499	8 499
Overføringsutgifter	74 400	80 952	88 376	83 876	83 876	83 876
Finansutgifter	101 727	97 365	97 365	97 365	97 365	97 365
Sum Driftsutgifter	448 404	503 743	490 099	484 223	482 515	483 515
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-39 357	-37 908	-40 084	-40 084	-40 084	-40 084
Refusjoner	-45 184	-39 235	-40 244	-40 244	-40 244	-40 244
Overføringsinntekter	0	-106	-113	-113	-113	-113
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-1 483	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-86 024	-77 250	-80 441	-80 441	-80 441	-80 441
Sum	362 380	426 493	409 658	403 783	402 074	403 075

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	142 168	180 153	155 422	153 818	150 223	149 913
Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett	212 723	214 396	254 236	249 965	251 851	253 162
Fellesposter - bykassen	7 256	31 944	0	0	0	0
Sum	362 380	426 493	409 658	403 783	402 074	403 075

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap 2022	Budsjett 2023	Økonomiplan			
			2024	2025	2026	2027
Idrettsanlegg						
Tilskudd til idrettsorganisasjoner	43 033	49 824	48 137	48 137	48 137	48 137
Tilskudd til fysisk akt. og idrett for barn og ung	18 763	28 002	34 154	29 654	29 654	29 654
Idrettsarrangement og konf.	10 966	14 092	14 255	14 255	14 255	14 255
Idrettsaktivitet og tilskudd for særskilte grupper	0	1 000	58	58	58	58
Kommunale idrettsbygg- og anlegg	5	1 708	1 720	1 720	1 720	1 720
Sum	289 612	331 866	311 334	309 959	308 251	309 251
Sum	362 380	426 493	409 658	403 783	402 074	403 075

Utfordringer og strategi

Bergen kommune skal være en foregangskommune innen anlegg- og aktivitetsutvikling og ønsker flere aktive gjennom et variert aktivitetstilbud. Barn og unge sine interesser er viktige, der utvikling av anlegg som fremmer breddeidrett, toppidrett og talentutvikling står i sentrum.

Det er viktig at barn og unge i Bergen er i fysisk aktivitet, uavhengig av arenaen det utføres på. Et godt bilde på god aktivitetsutvikling vil være høy deltakelse i et mangfold av aktiviteter, også for de som i utgangspunktet ikke velger å delta i organisert idrett. Derfor er det en viktig prioritering for byrådet å satse på utvikling av anlegg for egenorganisert fysisk aktivitet.

Kostnadene ved å drive idrett for barn og unge øker. Medlems- og treningsutgifter, utgifter til utstyr, reiser til cuper og arrangementer er med på å bidra til at deltagelse i idrett blir dyrere. For familier med lav betalingsevne kan økte kostnader hindre barn og unge i å delta i organisert aktivitet. Bergen kommune vil gjennom tilskuddsordninger og god dialog med idretten jobbe for å stimulere til deltagelse, og holde kostnadene nede.

Idrettsplan 2017 – 2027, Idrettsbyen Bergen – aktiv og attraktiv for alle

«[Idrettsplan 2017– 2027](#), Idrettsbyen Bergen – aktiv og attraktiv for alle», ble vedtatt av bystyret i mars 2017, og er Bergen kommune sin sektorplan for aktivitets- og anleggsutvikling innen feltene idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Hovedmålet med planen er en idrettspolitik som skal være verdibasert og fremtidsrettet for en by i vekst. Arbeidet med rullering av anleggsdelen startet opp i 2022, og bystyret vedtok 21.06.2023 «[Idrettsplan 2023–2027 – Rullering av anleggsdel](#)». Anleggsdelen av planen sier noe om hvilke anlegg Bergen kommune skal prioritere å bygge i perioden 2023-2027.

Anleggsutvikling

Av klubbeide anlegg som vil være under bygging, regulering eller prosjektering i 2024 vil byrådet prioritere rekkefølgekrav for Varegghallen i Mulesvingen, for Gneist Arena ved Fana stadion og Sædalen idrettshall.

I august 2023 vedtok byrådet kommunal garanti for bygging av Bjarg Arena. Byrådet vil også stille garanti for kostandene knyttet til vann og avløpsinvesteringene ved Bjarg Arena slik at idrettslaget kan sette i gang arbeidet.

I budsjettet er det satt av penger til gjennomføring rekkefølgekrav ved Gneist arena og Varegghallen. I tillegg er det satt av penger til konseptutvikling av rekkefølgekrav ved Sædalen idrettspark. Det er en prioritert oppgave for byrådet å gjennomføre prosessene rundt festeavtaler og kommunal garanti for Slåtthaug arena og ny idrettshall på Krohnsminde.

I tråd med bystyrets vedtak til representantforslag om ny ishall på Slåtthaug (sak 125/21), har Fana idrettslag satt i gang et arbeid for å realisere Slåtthaug arena. Prosjektet er høyt prioritert i gjeldende idrettsplan, vedtatt av bystyret juni 2023. Bergen kommune har betalt rekkefølgekrav tilhørende prosjektet, og skal inngå festeavtale. Det jobbes nå med en sak vedrørende kommunal garanti til deler av prosjektet. Vurdering av kommunal garanti til tiltaket må fremmes som egen sak til bystyret.

Byrådet har sendt områdeplanen for Slettebakken idrettsby ut på høring og offentlig ettersyn. Planforslaget legger til rette for nye idrettshaller, for utvikling av eksisterende haller og bevaring av Bergenshallen. I det videre arbeidet er byrådet svært opptatt av å lytte til idrettslagene og innbyggerne på Slettebakken. Deler av idrettsarealet er planlagt som klubbeide anlegg, mens kommunen skal gjennomføre noen tiltak. I tillegg må kommunen

rive to klubbeide idrettshaller når forurensede masser blir fjernet, disse må idrettslagene få erstatning for.

Bergen kommune har i 2023 igangsatt prosjektering for å bygge om grusbane til kunstgress på Nymark. Banen etableres for å øke tilgjengeligheten til fotballarealer for breddefotballen, samt at SK Brann kvinner skal bruke den til trening. Konseptvalgutredning for garderobebygg på Nymark er igangsatt i 2023 og vil pågå i 2024.

Bygging av ny idrettshall med bordtennishall og fotballgarderober i Alfvøen er påbegynt høsten 2023 og vil være under bygging i 2024 og 2025. Det pågår også arbeid med regulering og konseptutvikling for nytt tilbygg på Fyllingsdalen idrettshall, Bjørnarhallen og Laksevågshallen.

Fysak i alle bydeler

Det er et overordnet politisk mål for byrådet at barn og unge skal kort reisevei for å drive med idrett og aktivitet. Derfor ønsker byrådet å opprette Fysak i alle bydeler. Fysak-bygg er en arena for egenorganisert aktivitet. Anleggene er utformet som innendørs allaktivitetshus med mange ulike aktivitetstilbud som for eksempel turngulv, luftmadrasser og tumblingbaner, skatehall, klatrevegger, parkourelementer, bordtennisbord og dansesal. Det finnes to permanente Fysak-bygg i Bergen, ett på Slettebakken i Årstad bydel og ett på Melkeplassen i Laksevåg bydel, samt ett midlertidig i Åsane bydel. Byrådet ønsker at det skal etableres Fysak-bygg i alle bydeler. Arbeidet med Fysak-bygg i samarbeid med byrådsavdeling for kultur, likestilling og inkludering i Loddefjord i Laksevåg bydel pågår. I Arna bydel pågår det avklaringer for avsetting av areal i bydelen i forbindelse med områderegulering for Indre Arna. Arbeidet med å finne tomter for permanent Fysak-bygg i Åsane bydel, Ytrebygda bydel og Bergenhus bydel er prioritert i «Idrettsplan 2023–2027 – Rullering av anleggsdel».

Arealutfordringer

Det er krevende å skaffe egnede arealer til idrettsanlegg i Bergen. For å sikre nok areal og fremtidige muligheter for utvikling av større og mindre idrettsanlegg, arbeides det med strategiske planprogram, områdeplaner og reguleringsplaner.

Byrådet har i sin politiske plattform 2019-2023 slått fast at Bergen skal bidra til oppnåelse av bærekraftsmålene gjennom å være en foregangskommune innen miljø, bærekraftig utvikling og være tilpasningsdyktig til klimaendringer. Miljøhensyn skal derfor prioriteres ved planlegging, rehabilitering og nybygg av idrettsanlegg, samtidig som det skal legges til rette for gode og funksjonelle anlegg. Nye trender og behov er viktige elementer for å utvikle byen med en klar miljø- og brukerprofil. Ved samlokalisering av idrettsanlegg vil Bergen kommune dra nytte av allerede eksisterende infrastruktur, idrettsmiljø og stordriftsfordeler ved kommunal eller klubbeid drift.

Levekårsutfordringer

I Bergen kommunes plan for områdesatsing foreslås å videreføre det viktige arbeidet med å utjevne og forebygge ulikheter mellom levekårssoner som har vært drevet siden 2012. Målet er å gjennomføre en helhetlig innsats i levekårsutsatte områder i en avgrenset periode. I planen foreslås det å arbeide videre med områdesatsing i Solheim nord, Loddefjord og Olsvik. Tiltaket med å etablere Fysak- og kulturbygg i Loddefjord er nå i en prosjektutviklingsfase med avklaring av areal og konsept. I tillegg er det planer for et sykkelanlegg og en nærmiljøpark ved Olsvik skole, samt tilrettelegging for stisykling i Olsvikskogen.

Svømmebasseng

Sak om [fremtidig bassengstruktur i kommunale svømmebasseng](#) som ble vedtatt av bystyret i januar 2021 har som mål å få en mer helhetlig og rettferdig fordeling av brukstid, bedre kapasitetsutnyttelse, rehabilitering og bygging av nye kommunale basseng og avvikling av eldre basseng, basert på behovsvurderingen i «Idrettsplanen 2017- 2027».

I 2022 åpnet nytt basseng ved Ortun skole. Bassenget ved Kronstad oppvekststun åpnet til skolestart skoleåret 2022/2023. Rehabilitering av bassenget ved Garnes ungdomsskole er igangsatt, og skal stå klart til skolestart i august 2025. Bassenget ved Ytre Arna skole skal ferdigstilles innen 2027. Det pågår en konseptutvikling for opplæringsbassenget/spesialbassenget ved Loddefjord skole. Dato for ferdigstillelse er ikke klar. I tillegg skal det utarbeides et konseptvalgnotat for nytt svømmebasseng og Fysak-bygg i Ytrebygda bydel og nytt basseng og Fysak-bygg i Åsane bydel.

Bassenget ved Bergen inkluderingscenter vil stå ferdig i 2024. Dato for åpning er ikke satt, men planen er at bassenget åpnes vår/sommer 2024.

I perioder der det pågår rehabilitering og bygging av nye svømmeanlegg er det utfordrende å opprettholde aktivitet og tilgang for svømmeidretten, og andre brukere. Bystyret vedtok i 2020 at [ADO arena](#) skal benyttes som avlastningsbasseng.

Kunstgressbaner

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved Etat for idrett, står i dag for all drift av de kommunale kunstgressbanene. Bergen kommune startet allerede i 2013 med å fase ut bruk av gummigranulat av oppmalte bildekk i kunstgressbaner. Etaten har siden 2013 fulgt opp bystyrets vedtak om «føre var prinsippet» angående type granulat i nye baner og ved utskiftning av baner. Dette betyr at granulat av oppmalte bildekk (SBR) ikke har blitt benyttet siden, men et gummigranulat som er mer miljøvennlig (TPE).

REACH-komiteen i EU, kom den 26.april 2023 med en innstilling om et forbud mot salg av gummigranulat med en overgangsperiode på åtte år. Innstillingen forventes vedtatt i slutten av september og forbudet kan tre i kraft allerede tre uker etter dette.

Etter at Forurensningsforskriftens kap. 23A, trådte i kraft i 2021, reviderte Etat for idrett sine rutiner knyttet til etablering og utskiftning av kunstgressbaner. På bakgrunn av dette legges det bare unntaksvis baner med plastholdig, løst fyllmateriale (TPE). Ved de fleste etableringer og rehabiliteringer, legges kunstgresssystemer som enten ikke inneholder noe form for granulat, verken plast eller annet (ifyllsfrie), , eller med granulater som ikke inneholder plast og/eller er biologisk nedbrytbare eller sirkulære.

Et forbud fra EU mot salg av gummigranulat vil i praksis ikke medføre store endringer i hvordan Bergen kommune etablerer og rehabiliterer kunstgressbaner. Bergen kommune vil få økt erfaring og kunnskap om biologisk nedbrytbare og sirkulære kunstgresssystemer ved legging av nye baner. På baner hvor divisjonstilhørighet tilsier at banen må sertifiseres til Quality eller Quality Pro, vil ikke dette kravet kunne oppfylles med ifyllsfrie systemer slik bestemmelsene er i dag.

Aktivitetsutvikling

Bergen kommune har en ambisjon om å være en foregangskommune innen aktivitetsutvikling og ønsker flere aktive innbyggere. Dette skal skje gjennom nytenkning, kompetanse og et variert aktivitetstilbud som omfatter alt fra lavterskeltilbud til toppidrett. Det viktigste er at innbyggerne i Bergen er i fysisk aktivitet, uavhengig av arenaen det utføres på. Tilrettelegging skal sikre at flest mulig skal få et variert aktivitetstilbud i sitt nærmiljø både for egenorganisert og organisert idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

Svøm Bergen

At alle innbyggere i kystkommunen Bergen kan svømme er en prioritert politisk mål for byrådet. Dette er viktig ikke bare for folkehelsen, men handler om å forhindre drukning og trygge liv og helse for Bergens innbyggere, spesielt de som kommer fra områder der svømming ikke er en naturlig ting å kunne. For å sikre at barn i Bergen får svømmeopplæring av høy kvalitet, har Bergen kommune valgt å satse gjennom programmet «Svøm Bergen», som tilbys 3. og 4. trinn. Opplæringen skjer i samarbeid mellom instruktører fra svømmeklubber og pedagogisk ansvarlige fra skolene. I 2022 oppnådde 63 prosent av elevene svømmeferdigheter i tråd med kompetansemålene, mens tallet i 2023 var steget til 71 prosent.

I tiltaket «Svøm Bergen UNG» får også 9. trinn livredningsopplæring i regi av Redningsselskapet.

Alle skolene er tildelt tid i basseng fra 2. til 7.trinn, i tillegg 10. trinn på ungdomstrinnet. Dette kommer i tillegg til opplæringsprogrammet «Svøm Bergen» for barn på 3. og 4. trinn i Bergensskolene.

Idrettsklynge Vest

Idrettsklynge Vest er organisert som et ideelt AS. Vestland fylkeskommune, Bergen kommune, Helse Bergen og Vestland idrettskrets er aksjonærer i selskapet. Høgskulen på Vestlandet, Universitetet i Bergen, Olympiatoppen Vest og Sportsklubben Brann er dessuten med som likeverdige samarbeidspartnere. Målet er å styrke samhandling når det gjelder idrett, fysisk aktivitet og folkehelse i Vestland gjennom å etablere møteplasser for kompetanseutvikling og formidling. Idrettsklynge Vest har vært katalysator for etablering av nasjonalt kompetansesenter for gaming og E-sport – Aktive Gamere. Aktive Gamere skal arbeide for at spillere skal ha mulighet til å ta aktiviteten ut av barne- og ungdomsrommene og inn i sosiale felleskap, få mer kunnskap om gaming i balanse og jobbe mot å skape større aksept for denne ungdomskulturen.

Fagarbeidere

Fagarbeiderne på Etat for idrett i Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett er utdannet som driftsoperatør idrettsanlegg. Direktoratet har bestemt at fagbrevet som driftsoperatør idrettsanlegg skal avvikles innen 2025. For å få flest mulig av de ansatte på etaten igjennom fagutdanningen som driftsoperatør, har Bergen kommune opprettet et eget undervisningsopplegg, der praktisk og teoretisk undervisning gis på de kommunale idrettsanleggene av egne ansatte i kommunen.

Etat for idrett har igjennom undervisningsopplegget, der arbeidstakerne har gjennomført hospitering på ulike idrettsanlegg (utendørs og innendørs) tilknyttet emnene i lærerplanen, fått godkjent mange av arbeidstakerne som fagarbeider på idrettsanlegg.

Åpen hall, ferie og fritidstilbud

Etat for idrett er sentral i tilrettelegging for spennende og nyskapende lavterskeltiltak/aktivitetstilbud for egenorganiserte og idrettstilbud for særskilte grupper. Eksempler på dette er Åpen hall, ulike idrettsleirer for barn og ungdom i ferie og fritid, skidager og utleie av gratis idrettsutstyr. Dette er viktige tiltak for barn og unge som videreutvikles i perioden, i samarbeid med idrettslag, friluftsliv og andre aktører.

Aktiv Vane

Aktiv Vane ble opprettet i 2014 mellom Hordaland Vestlandkrets og Bergen kommune, byrådsavdeling for barnehage og skole. Målet med avtalen er å få et mer aktivt og variert tilbud av god kvalitet i SFO gjennom kompetanseheving og veiledning av SFO ansatte og elever i ungdomsskolen. Tilbudet skal være av en slik art at barna skal få

mestringsopplevelser og oppleve gleden med å drive med fysisk aktivitet og idrett. Hovedmålgruppen er de minst aktive barna og tiltaket skal derfor ikke koste noe ekstra, ikke være styrt av påmelding og det skal være variert aktivitet med søkelys på basisferdigheter. Disse kriteriene bygger også opp under målsetningen om at tiltaket skal være med på å utjevne sosiale helseforskjeller. Skoleåret 2022/2023 var det 28 skoler som deltok på Aktiv Vane.

Toppidrett

Bergen kommune er stolt av det stadig økende antall verdensmestere som blir enere i sine idretter ved å trene og bo i Bergen. Byrådet ønsker å legge til rette for at Bergen skal være den beste idrettsbyen både for toppen og bredden. Den norske toppidrettsmodellen bygger på en faglig kvalifisert toppidrettssatsing der en verdibasert prestasjonskultur er fundamentet. I Norges Idrettsforbund er Olympiatoppen gitt det operative ansvaret og myndigheten til å utvikle norsk talentutvikling og toppidrett. Toppidrettssatsingen foregår gjennom landslagsmodellen, der særforbundene har det helhetlige ansvar for egen toppidrett, mens Olympiatoppen lokalt og sentralt har et helhetlig og overordnet ansvar for resultatutviklingen i norsk toppidrett.

Bergen kommune deler hvert år ut toppidrettsstipend, talentutviklingsstipend og -idrettspriser. Hovedmålet med tilskuddsordningen har vært å anerkjenne Bergens fremste toppidrettsutøvere, unge talentfulle utøvere, idrettslag, trenere, ledere og dommere. Idrettsstipendene skal gi mottakere stimulans og muligheter for videre utvikling i sin valgte idrett. Prioritering og forankring av toppidrettsstipend og priser er forankret i idrettens egne fagorgan, Olympiatoppen Vest og Idrettsrådet i Bergen.

Utlånsordningen BUA

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett ved Etat for idrett har en gratis utlånsordning av idrettsutstyr til barnehager, skoler, idrettslag, frivillige organisasjoner og privatpersoner. BUA (Barn-unge-aktivitet) finnes på tre steder i Bergen: BUA Åstveit, BUA Vestkanten og BUA Melkeplassen. Det er en målsetting å få etablert BUA utlånssteder i flere bydeler, primært i bydeler med levekårsutfordringer og gjerne i tilknytning til Fysak-bygg og/eller i idrettsparker. Bystyret bevilget i 2023 penger til en ny BUA, og i 2024 skal det åpne et nytt BUA utlånssted i Slåtthaughallen i Fana bydel.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En rettferdig og inkluderende by	Brukerne opplever faglig spisskompetanse for drift av idrettsanlegg som ivaretar kvalitet, service og bærekraft	Andel fagarbeidere	48,0 %	55,0 %	55,0 %	60,0 %
	Ansatte skal ha et godt og inkluderende arbeidsmiljø	Sykefravær blant ansatte	8,3 %	8,3 %	8,3 %	7,0 %
	Score fra medarbeiderundersøkelsen 10 faktor: Mestringsorientert ledelse		3,7 %	3,8 %	3,9 %	4,0 %

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
		Score fra medarbeiderundersøkelsen 10 faktor: Rolleklarhet	4,1 %	4,2 %	4,2 %	4,2 %
	Bergen kommune er godt tilrettelagt for fysisk aktivitet, idrett og friluftsliv	Antall kunstgressbaner med granulattiltak i henhold til forskrift	10	12	15	21
		Antall kunstgressbaner uten plastholdig løst fyllmateriale	8	8	10	15
		Antall medlemmer i organisert idrett	96512	98000	100000	105000
		Besøktimer på Åpen hall	30 000	35 000	35 000	40 000
		Barn og unge som har deltatt på aktivitetstilbud i regi av Bergen kommune, eller i samarbeidsprosjekt mellom Bergen kommune og idrettslagene/frivilligheten		Rapporteres i tekstlig analyse	Rapporteres i tekstlig analyse	Rapporteres i tekstlig analyse
		Antall ferdigstilte idrettsanlegg	6,0	9,0	3,0	3,0

Virkemiddel for å nå mål

Bergen kommunes idrettspolitikk skal være verdibasert og fremtidsrettet for en by i vekst, der deltakelse i idrett skal være en arena for inkludering, vekst og utvikling, hvor barn og unge skal ha de beste muligheter til å drive variert aktivitetstilbud, fysisk aktivitet, lek, rekreasjon og friluftsliv i sitt nærmiljø. Alle barn og unge skal kunne inkluderes i fritidsaktiviteter uavhengig av egen eller foreldrenes økonomi.

Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett har syv ulike tilskuddsordninger på idrettsfeltet. Tilskuddsordningene og kriteriene bygger på Bergen kommunes politikk og skal bidra til at kommunen når sine mål. Ordningene søkes elektronisk via Bergen kommunes tilskuddsportal.

Byrådets tiltak for å nå målene for dette tjenesteområdet er:

- Gjennomføre tiltakene i "[Idrettsplan 2023 -2027– rullering av anleggsdel](#) "
- Gjennomføre tiltakene i "[Prinsipielle avklaringer rundt utbygging av klubbeide idrettsanlegg](#)»
- Gjennomføre tiltakene i "[Fremtidig bassengstruktur. Rehabilitering av basseng. Nye basseng og endringer i bruks- og driftskonseptet](#)"
- Gjennomføre tiltakene i "[Bruk av ADO arena som avlastningsbasseng ved rehabilitering av kommunale basseng](#)"
- Gjennomføre tiltakene i "[Rapport på tiltak i handlingsplan for bruk og drift av kunstgressbaner](#)"
- Gjennomføre tiltakene i "[Fagarbeidernes rolle i barnehager, skoler og på idrettsfeltet](#)"
- Gjennomføre tiltakene i "[Skolebruksplan for Bergen 2021-2030](#)"

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat Anslag Anslag Anslag Anslag Anslag Beskrivelse						
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
ADO arena - deltakere skoleelever	35 153	35 968	36 000	36 000	37 000	38 000	38 000	
ADO arena - betalende gjester	162 751	232 882	235 000	245 000	250 000	255 000	255 000	
ADO arena - deltakere idrett	77 519	86 576	86 500	86 000	88 000	90 000	90 000	
ADO arena - deltakere totalt	275 423	355 426	357 500	367 000	375 000	383 000	383 000	
Bergenshallen - betalende (kun betaling på søndager fra og med 2018)	-1	2 594	2 600	2 700	2 800	2 850	2 850	
Nordnes sjøbad - betalende gjester	37 000	30 500	38 000	40 000	42 000	45 000	45 000	
Ortun svømmebasseng - betalende	0	0	9 200	9 300	9 400	9 500	9 500	
Slåtthaug kunstisbane - betalende	6 632	8 149	8 150	8 300	8 400	8 500	8 500	
Slåtthaug svømmehall - betalende	1 748	5 474	5 475	5 500	5 600	5 700	5 700	
Stemmemyren svømmehall - betalende	1 713	8 693	8 700	8 800	8 900	9 000	9 000	
Åstveit svømmehall - betalende	2 584	9 175	9 200	9 300	9 400	9 500	9 500	

Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2024-27
			Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
AdO Arena, solenergianlegg	2025	BY 56/23	20,1	18,8	0,0	18,8	15,1	2,0	0,0	0,0	17,1
Alvøen idrettshall	2025	BY 247/23	254,7	254,7	-16,6	238,1	130,0	55,5	9,0	0,0	194,5
Arna stadion - Nytt garderobebygg	2025	IA		28,6	0,0	28,6	-0,0	2,0	22,0	0,0	24,0
Bjørnarhallen - prosjektutvikling	2025	IA		34,8	0,0	34,8	5,3	19,1	-0,0	0,0	24,4
ENØK-prosjekter	Løpende						2,0	2,0	2,0	2,0	8,0
Fyllingsdalen idrettshall, tilbygg – prosjektutvikling	2024	IA		6,0	0,0	6,0	2,0	0,0	0,0	0,0	2,0
Haugland bofelleskap, ombygging gymsal	2026	IA		37,8	0,0	37,8	6,4	27,2	3,2	0,0	36,8
Haukelandshallen - oppgradering/rehabilitering	2024	BY 1028/23	11,0	18,5	0,0	18,5	5,0	0,0	0,0	0,0	5,0
Idrett - Rehabilitering og nybygg	Løpende						0,0	0,0	329,5	621,0	950,5
Idrettsplan	Løpende						0,0	5,0	5,0	5,0	15,0
Investeringer driftsmateriell	Løpende						2,9	0,0	0,0	0,0	2,9
Kunstgressbane Nymark - Oppgradering av grusplass	2027	IA		41,0	0,0	41,0	38,0	0,0	0,0	0,0	38,0
Kunstgressprogram	Løpende						11,0	15,0	15,0	15,0	56,0
Laksevåghallen, nybygg – prosjektvikling	2026	IA		97,4	0,0	97,4	18,0	29,3	27,5	0,0	74,8
Mathopen aktivitetssal	2025	IA		78,0	0,0	78,0	24,7	40,0	4,1	0,0	68,8
Mindemyren flerbruksbygg - prosjektutvikling	2026	IA		26,0	0,0	26,0	2,3	4,8	15,7	0,0	22,8
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						10,0	10,0	10,0	10,0	40,0
Nærmiljøanlegg nyinvest.	Løpende						3,0	-0,0	-0,0	-0,0	3,0
Olsvik barnehage - BMX-bane	2024	IA		32,8	-4,5	27,2	31,4	-0,0	0,0	0,0	31,4
Oppgradering av lysanlegg	2030	IA		20,0	0,0	20,0	5,0	5,0	5,0	5,0	20,0
Oppgradering av utendørsanlegg	Løpende						4,0	-0,0	0,0	0,0	4,0
Rekkefølgekrav idrettsanlegg	Løpende						2,5	-0,0	0,0	0,0	2,5
Ski- og joggeløyper	Løpende						2,6	10,0	0,0	0,0	12,6
Skisseprosjekt Fysak/nytt Elvetun	2025	IA		33,0	0,0	33,0	5,0	28,0	0,0	0,0	33,0
Varden stadion, garderobebygg med garasjer	2026	IA		35,2	0,0	35,2	-0,0	16,1	14,6	0,0	30,7
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			285,8	762,5	-21,1	740,4	326,3	271,0	462,5	658,0	1 717,8

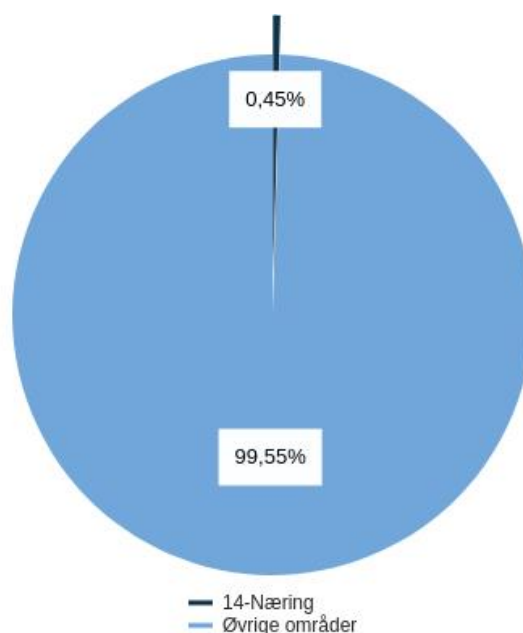
Øvrige

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2024-27
	Ferdig år Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	
Sum Øvrige		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

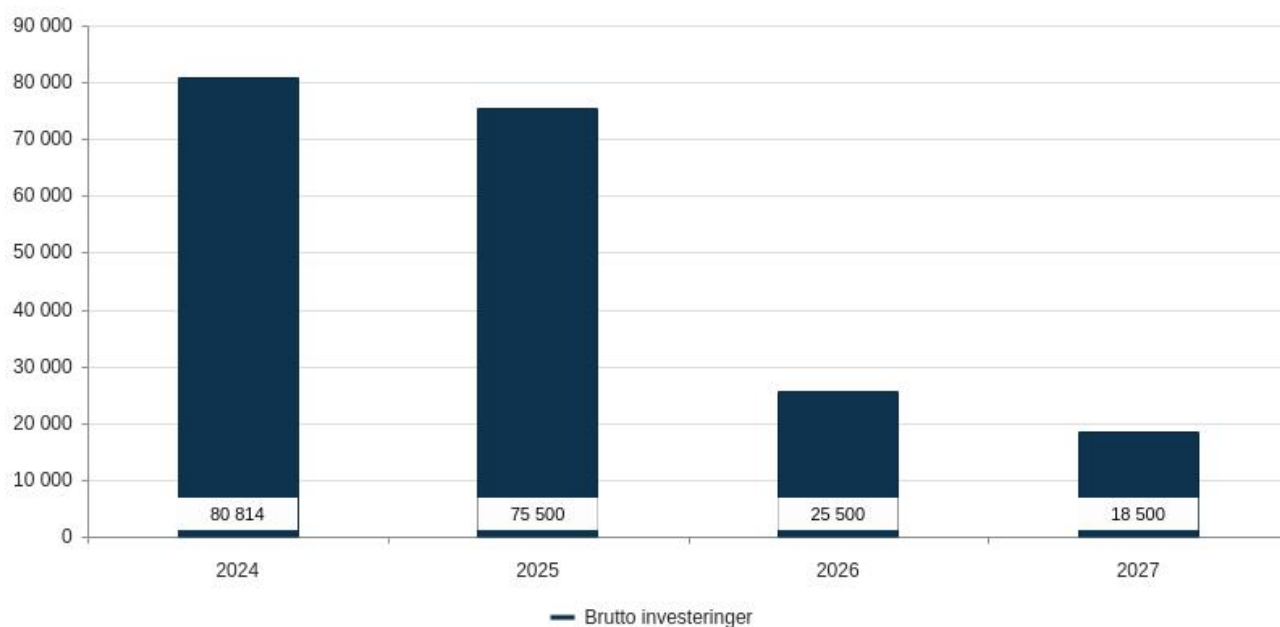
14-Næring

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter utgifter for å legge til rette for, og bistå, næringslivet i regi av Næringsseksjonen. Dette inkluderer tilskudd over egen linje til klynger, innovasjonsaktører, nettverksorganisasjoner m.m. som sitter i den spisse enden av næringsutviklingen, samt tilskudd til International School of Bergen. Området omfatter også utgifter til kommunens

arbeid i prosjektet One Ocean - Havbyen Bergen over en treårsperiode. På tjenesteområdet er det også ulike tilskuddsordninger rettet mot næringslivet. Næringsseksjonen forvalter tilskudd til næringsutviklingstiltak, innovasjonsprosjekter, grønn næringsutvikling og tilskudd til Fairtradebyen Bergen.

Kontor for skjenkesaker har ansvar for den administrative forvaltningen av kommunens arbeid etter serverings- og alkoholoven. Arbeidet omfatter saksbehandling av søknader om serverings- og/eller skjenkebevillinger. Kontoret har også ansvaret for gjennomføringen av kunnskapsprøven og etablererprøven. I tillegg har kontoret ansvar for kontroll av serverings-, salgs- og skjenkesteder og saksforberedelse av inndragningssaker.

Kontoret behandler søknader om ambulerende bevillinger, bevillinger til en enkelt bestemt anledning, samt søknader om utvidelse av skjenkearealet for en enkelt anledning, søknader om endring av styrer og stedfortreder, søknader om utvidelse av skjenketiden for en enkelt anledning og for behandling av søknader om dispensasjoner fra åpningstidsbestemmelsene ved nattklubber. Kontoret utfakturerer bevillingsgebyr, holder og fakturerer kurs i ansvarlig alkoholhåndtering, og forbereder klagesaker til Statsforvalteren.

I Etat for bygg og eiendom føres utgifter til drift, vedlikehold og oppgradering av utleiebygg, og tilhørende leieinntekter, på tjenesteområde 14 Næring.

Tjenesteområdet inneholder blant annet kommunens virksomhet med drift av Mathallen og Torget. Her inngår leieinntekter fra utleie av arealer i Mathallen, samt utleie av utendørs arealer på Torget. Videre inngår utgifter knyttet til forvaltning, drift og vedlikehold av Mathallen og Torgflaten. Bystyrevedtak 245/09 gir prinsipper for drift av Torget. Dette arbeidet ivaretas av Bymiljøetaten.

Bergen - en god by for næringslivet.

Kontor for skjenkesaker har ansvar for den administrative forvaltningen av kommunens arbeid etter serverings- og alkoholoven. Arbeidet omfatter saksbehandling av søknader om serverings- og/eller skjenkebevillinger. Kontoret har også ansvaret for gjennomføringen av kunnskapsprøven og etablererprøven. I tillegg har kontoret ansvar for kontroll av serverings-, salgs- og skjenkesteder og saksforberedelse av inndragningssaker.

Kontoret behandler søknader om ambulerende bevillinger, bevillinger til en enkelt bestemt anledning, samt søknader om utvidelse av skjenkearealet for en enkelt anledning, søknader om endring av styrer og stedfortreder, søknader om utvidelse av skjenketiden for en enkelt anledning og for behandling av søknader om dispensasjoner fra åpningstidsbestemmelsene ved nattklubber. Kontoret utfakturerer bevillingsgebyr, holder og fakturerer kurs i ansvarlig alkoholhåndtering, og forbereder klagesaker til Fylkesmannen.

Hovedprioriteringer

Byrådets politiske plattform slår fast at Bergen skal være en attraktiv by å være i, både for mennesker og bedrifter. Næringslivet er viktig for å nå bærekraftsmålene, og byrådet ønsker å føre en miljøvennlig næringspolitikk med stabile rammevilkår, som legger til rette for at det skapes nye grønne arbeidsplasser i Bergensregionen. For å fremme denne omstillingen, og sørge for at Bergen er en by som trekker til seg gründere og oppstartsbedrifter, vil byrådet styrke samarbeidet mellom offentlig sektor, næringsliv, akademia/FoU, risikovillig kapital og entreprenørskap. Byrådet vil legge til rette for nærings- og kompetanseklynger innenfor ulike næringer, og bidra til at grønne forretningsmuligheter kan skaleres i et internasjonalt marked. Dette vil også medvirke til at regionen i større grad tiltrekker seg kompetent arbeidskraft, og at flere studenter blir værende i Bergen når studietiden er over.

Bergen er videre Norges havby og har viktige nasjonale og internasjonale marine og maritime nærings-, kunnskaps-, og forvaltningsmiljøer. For å styrke næringslivet i regionen, og bygge på de næringene der regionen har spesielle forutsetninger for å lykkes og skape vekst, vil byrådet ta en ledende rolle i arbeidet med å utvikle, koordinere og profilere Havbyen Bergen.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	-13 026	-13 026	-13 026	-13 026
Sum Lønns- og prisvekst mv.	4 658	4 621	4 621	4 621
Prisjustering og diverse endringer	4 658	4 621	4 621	4 621
Konsekvensjustert ramme	-8 368	-8 405	-8 405	-8 405
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Merinntekter fra eksterneleie i Etat for bygg og eiendom	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Arbeidsmarkedsbedrifter - justering VTA-sats	1 035	1 035	1 035	1 035
EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen	800	800	800	800
Etablering av Havuken	-1 400	-1 400	-1 400	-1 400
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	-736	-756	-805	-810
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	-301	-321	-370	-375
Kutt				
Lyntogforum, avslutte deltagelse	-128	-128	-128	-128
Sum Kutt	-128	-128	-128	-128
Nye tiltak og realendringer budsjett	-2 430	-2 450	-2 499	-2 503
Ramme 2024-2027	-10 798	-10 855	-10 904	-10 909

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett

Merinntekter fra eksterneleie i Etat for bygg og eiendom

Basert på oppdaterte prognoser forventet Etat for bygg og eiendom merinntekter fra eksterneleie på kr 2 mill. utover det som var budsjettert i 2023. Merinntektene ble innarbeidet i revidert budsjett 2023, og det foreslås å videreføre nivået fra 2024.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Arbeidsmarkedsbedrifter - justering VTA-sats

Økning i VTA-tilskudd (Varig tilrettelagt arbeid) skyldes to forhold. I juni 2023 vedtok stortinget en økning i VTA-tilskuddet for 2023 fra opprinnelige 3 % til 5,3 %, jf. lønnvekst. Økningen ble gjort gjeldende fra 1.1.2023. Bergen kommune justerte sine medfinansieringstilskudd tilsvarende, og etterbetalingen til arbeidsmarkedsbedriftene ble gjort i forbindelse med utbetalingen av VTA-tilskuddene for 2. halvår 2023. I tillegg er det i budsjettet for 2024 lagt opp til en økning i VTA-tilskuddene på 4,09 %, i tråd med forventet lønns- og prisvekst for 2024.

EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen

Etat for bygg og eiendom (EBE) sin ramme til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggporteføljen justeres årlig som følge av endringer i areal. Endringene gjelder tilgang og avgang av bygg, herunder nye bygg som tas i bruk og bygg som tas ut av bruk, enten på varig basis eller for en periode. Ved totalrehabilitering justeres FDV-rammen ned når bygget tas ut av ordinær drift og opp igjen når bygget kommer tilbake i ordinær drift.

Etablering av Havuken

Budsjett knyttet til etablering av Havuken utgår.

Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energiutgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energiutgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

Kutt

Lyntogforum, avslutte deltagelse

Byrådet foreslår at Bergen kommune går ut av Lyntogforum (Vestlandsbanen over Haukeli).

Bergen kommune vil fortsatt være med i forum nye Bergensbanen.

Sammendrag budsjett

Næringsarbeidet i Bergen kommune skal bidra til en bærekraftig næringsutvikling og skape flere arbeidsplasser. Kommunen skal legge til rette for at flere bedrifter og kloke hoder velger å etablere seg i Bergen.

Næringsarbeidet bygger på FNs bærekraftsmål, noe som er gjort tydelig i gjeldende Handlingsplan for næringsutvikling 2023-2026. Denne handlingsplanen er strategisk forankret i byrådets politiske plattform 2019 –2023, kommuneplanens samfunnsdel - Bergen 2030 og grønn strategi - klimastrategi for Bergen 2022-2030. Planen beskriver hvordan Bergen kommune skal arbeide med strategisk næringsutvikling for styrke sin posisjon som ledende næringslivsby ved å bidra til å nå målene i Vestland Fylkeskommune sin Regionale plan for innovasjon og næringsutvikling 2021-2033.

Næringsseksjonen forvalter tilskudd og samarbeider aktivt med næringslivet i en rekke ulike prosjekter. Samarbeidet skjer gjennom å delta i styringsgrupper, arbeidsgrupper, foredrag, webinar og andre treffpunkt.

One Ocean - Havbyen Bergen

Byrådet har særlig fokus på å synliggjøre Havbyen Bergen, og prosjektorganisasjonen til One Ocean - Havbyen Bergen er ansatt i næringsseksjonen.

Mat- og fairtrade byen

Bergen er medlem i UNESCO Creative City of Gastronomy. I 2021 ble medlemskapet fornyet med fire nye år. Næringsseksjonen er sekretariat på vegne av Bergen, og seksjonen følger opp arbeidet i tråd med vedtatt strategi «Matbyen Bergen 2019–2030». Synliggjøring og oppfølging av Bergen – en aktiv fairtradeby, koordineres også av Næringsseksjonen. I dette arbeidet er det et utstrakt samarbeid med organisasjoner, universitet, høyskoler og næringslivet. Handlingsplan og strategi vil utarbeides og implementeres fra 2023.

Arrangementsbyen

Arbeidet med store arrangement er en del av det løpende næringsarbeidet. «Plan for store arrangement 2019–2030», som ble vedtatt av bystyret 20.06.2018, er førende for arbeidet. Store utendørs arrangement, som er tilgjengelige for alle, krever mye planlegging og koordinering. En intern arrangementsgruppe vurderer søknader løpende.

Kontor for skjenkesaker

Bergen skal være en trygg by å ferdes i. Byrådet ønsker å intensivere arbeidet med å få ned den alkoholrelaterte volden i Bergen. Alle skal føle seg trygge og byrådet vil aldri slå seg til ro med at deler av byen kan oppleves som utrygg. Byrådet mener dessuten at det er svært viktig å ivareta intensjonen bak alkoholloven, som er å begrense i størst mulig utstrekning de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholbruk kan innebære.

Driftsbudsjett**Fordeling på hovedart**

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	23 298	19 997	21 095	19 920	19 920	19 920
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	38 013	33 243	35 492	34 610	34 561	34 556
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	2 009	2 565	2 714	2 714	2 714	2 714
Overføringsutgifter	80 620	36 752	37 943	37 943	37 943	37 943
Finansutgifter	30 851	26 548	26 548	26 548	26 548	26 548
Sum Driftsutgifter	174 789	119 106	123 792	121 735	121 687	121 682
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-120 402	-121 664	-124 964	-124 964	-124 964	-124 964
Refusjoner	-21 357	-9 467	-8 627	-7 627	-7 627	-7 627
Overføringsinntekter	-1 350	-1 000	-1 000	0	0	0
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-31 558	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-174 668	-132 132	-134 590	-132 590	-132 590	-132 590
Sum	122	-13 026	-10 798	-10 855	-10 904	-10 909

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	-14 110	-30 210	-27 163	-27 220	-27 269	-27 273
Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling	-2 449	-161	-411	-411	-411	-411
Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering	0	0	81	81	81	81
Fellesposter - bykassen	16 680	17 345	16 695	16 695	16 695	16 695
Sum	122	-13 026	-10 798	-10 855	-10 904	-10 909

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Bevillingsfunksjon/skjenkekontroll	-19	758	705	668	668	668
Arbeidsmarkedsbedrifter	14 837	15 660	16 695	16 695	16 695	16 695
Næringsvirksomhet kommunal utleie lokaler	-19 177	-39 810	-37 607	-37 627	-37 676	-37 681
Næringsvirksomh. komm. utleie festetomter og grunn	-25 791	-20 286	-20 415	-20 415	-20 415	-20 415
Andre næringsformål	30 037	30 530	29 825	29 825	29 825	29 825
Ymse samferdselsformål	125	121	-0	-0	-0	-0
Sum	122	-13 026	-10 798	-10 855	-10 904	-10 909

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Netto driftsutgifter per innbygger (325) tilrettelegging og bistand for næringslivet (B) *) **)	91	198	299	294	-313	174
Andre nøkkeltall						
Netto driftsutgifter (325) Tilrettelegging og bistand for næringslivet *)	26 019	57 244	211 986	62 624	-45 632	248 790

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Utfordringer og strategi

Tall fra NAV viser at det står mange mennesker utenfor arbeidslivet til enhver tid, som både kan og vil jobbe. Byrådet har ambisjoner om å styrke inkluderingsarbeidet i Bergen kommune gjennom en sentralisert forvaltning av kommunens praksisplasser. Avdelingen arbeidsinkludering i HR Bemanning håndterer samtlige henvendelser om språk- og arbeidspraksis som rettes til kommunen. Avdelingen skal sørge for en god jobbmatch mellom kandidat og arbeidssted. Gjennom praksis skal arbeidsinkludering gi dem som står utenfor en mulighet. Arbeidsinkludering har også ansvar for 27 ansatte i tilrettelagte stillinger i kommunens enheter.

Arbeidsinkluderings viktigste fokusområder er kvalitet, forankring og inngåelse av flere intensjonsavtaler med resultatenheter i Bergen kommune. Dette vil også bidra til en større bredde i praksistilbudet. Utfordringene fremover blir å skaffe nok praksisplasser for å dekke de eksisterende behovene for språk- og arbeidspraksis. Det blir også viktig å prioritere

jobbmatcher mot innmeldte praksisplasser, slik at avdelingens ressurser benyttes på en god, hensiktsmessig og effektiv måte.

Bergen skal være en trygg by å ferdes i. Byrådet ønsker å intensivere arbeidet med å få ned den alkoholrelaterte volden i Bergen. Alle skal føle seg trygge og byrådet vil aldri slå seg til ro med at deler av byen kan oppleves som utrygg. Byrådet mener dessuten at det er svært viktig å ivareta intensjonen bak alkoholloven, som er å begrense i størst mulig utstrekning de samfunnsmessige og individuelle skader som alkoholbruk kan innebære.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En attraktiv og levende by	Befeste One Ocean Week sin posisjon som strategisk møteplass for bærekraftig utvikling av havet	Bidra til gjennomføring av høynivå møte under One Ocean Week 2024	0	1	1	1
	Pådriver for økt samarbeid, innovasjon og entreprenørskap	Antall gjennomførte fellesmøter for klynger og andre samarbeidspartnere	0	2	2	2
		Antall prosjekter støttet fra tilskuddsordning for innovasjon og næringsutvikling	0	20	15	15
En rettferdig og inkluderende by	Fremme etisk og rettferdig handel i Bergen	Antall prosjekter støttet fra tilskuddsordning for etisk og rettferdig handel	0	2	3	3
Norges grønneste storby	Forsterke prosjektet One Ocean - Havbyen Bergen	Gjennomføre minst to felles arrangementer på relevante messer og møteplasser	0	3	2	2
	Fremme grønn omstilling gjennom fellesgodeprosjekter	Antall prosjekter støttet fra tilskuddsordning for grønn næringsutvikling	5	7	10	10

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
Antall ansatte i nyetablerte foretak i kommunen	947	950	950	950	950	950	950	06104: Nye foretak og ansatte, unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene, etter region, nyetablering/eierskifte, statistikkvariabel og år
Antall kontroller av salgs - og skjenkebevillinger	4 051	2 204	2 161	2 161	2 161	2 161	2 161	
Antall nyetablerte foretak i kommunen	4 228	4 250	4 300	4 350	4 400	4 450	4 450	06104: Nye foretak og ansatte, unntatt offentlig forvaltning og primærnæringene, etter region, nyetablering/eierskifte, statistikkvariabel og år
Antall salgsbevillinger	194	200	197	197	197	197	197	
Antall skjenkebevillinger	431	448	458	458	458	458	458	
Årlige kontroller utover lovens minstekrav (i %)	112,0 %	13,4 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %	

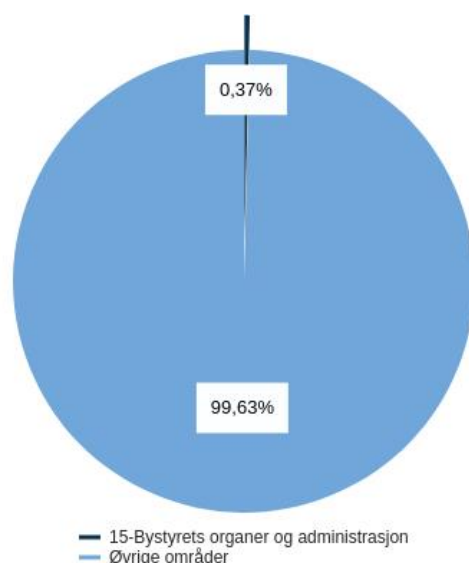
Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp			Økonomiplan				Sum 2024-27		
			Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026		2027	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer												
Gassverkbygget - prosjektutvikling	2027		IA	20,0	0,0	20,0	2,0	5,0	5,0	8,0	20,0	
Havneeiendommer sekkeepost	Løpende						10,0	10,0	10,0	10,0	40,0	
Produksjonskjøkken på Lystgården	2024		IA	4,5	0,0	4,5	2,0	0,0	0,0	0,0	2,0	
Sentralbadet, påbygg kontorseksjon	2026	BY 20/21	IA	149,5	0,0	149,5	66,3	60,0	10,0	0,0	136,3	
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer				0,0	174,0	0,0	174,0	80,3	75,0	25,0	18,0	198,3
Øvrige												
Salg av eiendom / kapitalfrigjøring EBE	Løpende						0,5	0,5	0,5	0,5	2,0	
Sum Øvrige				0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	0,5	0,5	2,0

15-Bystyrets organer og administrasjon

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Bystyrets organer består av bystyret, bystyreutvalgene, kontrollutvalget, forretningsutvalget, valgstyret og klagenemnden. Bystyrets kontor, byombudet og sekretariat for kontrollutvalget budsjetteres også under dette tjenesteområdet.

Kommunalt råd for personer med funksjonsnedsettelse, Eldrerådet og Ungdomsrådet er lovpålagte kommunale råd som blir oppnevnt av bystyret. Rådene er organisatorisk lagt til byrådsleders avdeling.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	116 060	116 060	116 060	116 060
Sum Lønns- og prisvekst mv.	7 041	7 041	7 041	7 041
Sum Tekniske justeringer	0	0	17	17
Sum Utgående engangstiltak	-3 400	-3 400	-3 400	-3 400
Prisjustering og diverse endringer	3 641	3 641	3 658	3 658
Konsekvensjustert ramme	119 701	119 701	119 718	119 718
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Nye lokaler forhåndstemming og valgdagen, jf. forutv vedtak 212/22	-580	0	-580	0
Valg	-5 000	0	-5 000	0
Valg annethvert år	-13 910	0	-13 910	0
Økt bemanning valg, jf. forutv vedtak 212/22	-2 000	0	-2 000	0
Økte kostnader valg ved bruk av arbeidskontrakter valget	-250	0	-250	0
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	-21 740	0	-21 740	0
Nye tiltak				
Drift av Bergen Rådhus	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum Nye tiltak	1 000	1 000	1 000	1 000
Nye tiltak og realendringer budsjett	-20 740	1 000	-20 740	1 000
Ramme 2024-2027	98 961	120 701	98 978	120 718

Tilpasning til aktivitetsnivå

Nye lokaler forhåndstemming og valgdagen, jf. forutv vedtak 212/22

I forbindelse med valget benyttes det en midlertidig paviljong på Torgalmenningen til forhåndsstemming. Det er derfor behov for budsjettmidler til denne paviljongen hvert annet år i forbindelse med valget. Det negative beløpet som foreslås er derfor endringen sammenlignet med vedtatt budsjett, dvs en nedjustering av budsjettet de årene det ikke er valg og følgelig ikke er behov for en paviljong til formålet på Torgalmenningen.

Valg

I forbindelse med valg annenhver år er det kommet strengere krav fra direktoratet til blant annet krav til sikkerhet ved valgoppgjør som innebærer at det må frikjøpes mer personell internt. I tillegg har honorarene til valgmedarbeiderne økt og økt krav til universell utforming av valgavlukker. Dette har ført til et økt budsjettbehov i de årene det er valg. For årene det ikke er valg, vil det fremkomme et negativt beløp da budsjettbehovet ikke er tilstede i det året.

Valg annethvert år

I forbindelse med valg annenhver år er det et økt budsjettbehov til utgifter i forbindelse med valget. For årene det ikke er valg, vil det fremkomme et negativt beløp da budsjettbehovet ikke er tilstede i det året.

Økt bemanning valg, jf. forutv vedtak 212/22

Bystyrets kontor har en veldig stor arbeidsbelastning i månedene før og under valget. Denne arbeidsbelastningen ble ekstra stor frem mot valget i 2023 fordi en rekke av de sentrale og erfarne valgmedarbeidere ved Bystyrets kontor og innleide fra byrådsavdelingene har sluttet. Derfor var det helt nødvendig å styrke bemanningen ved Bystyrets kontor allerede fra høsten av og inn i valgåret. Ettersom det er valg annethvert år, nedjusteres budsjettet med tilsvarende beløp for de årene det ikke er valg.

Økte kostnader valg ved bruk av arbeidskontrakter valget

Bystyrets kontor er pålagt å bruke arbeidskontrakter i stedet for oppdragskontrakter til valgmedarbeidere, dette utløser feriepenger, noe som vil øke kostnadene. Ettersom det er valg annethvert år, nedjusteres budsjettet med tilsvarende beløp for de årene det ikke er valg.

Nye tiltak

Drift av Bergen Rådhus

Bystyrets kontor skal i fremtiden ta en større del av felleskostnader knyttet til driften av Bergen Rådhus. Innkjøp av møbler, vedlikehold, innkjøp av rekvisita og andre driftsutgifter blir gjort sentralt og bystyrets kontor vil bli belastet anslagsvis en million kroner årlig til dette.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	51 285	63 029	54 614	66 939	54 631	66 956
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	25 130	40 802	31 354	40 769	31 354	40 769
Overføringsutgifter	15 820	15 835	16 753	16 753	16 753	16 753
Finansutgifter	10	11	11	11	11	11
Sum Driftsutgifter	92 245	119 677	102 732	124 472	102 749	124 489
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-486	0	0	0	0	0
Refusjoner	-4 260	-3 618	-3 771	-3 771	-3 771	-3 771
Sum Driftsinntekter	-4 746	-3 618	-3 771	-3 771	-3 771	-3 771
Sum	87 499	116 060	98 961	120 701	98 978	120 718

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsleders avdeling	1 656	2 064	2 191	2 191	2 191	2 191
Bystyrets organer	84 413	113 996	96 770	118 510	96 787	118 527
Sum	87 499	116 060	98 961	120 701	98 978	120 718

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Bystyret	48 231	51 471	51 504	52 084	51 504	52 084
Ungdomsråd	514	703	746	746	746	746
Valget	813	22 770	2 977	24 137	2 977	24 137
Ombud	2 715	3 397	3 610	3 610	3 610	3 610
Revisjon	10 346	10 337	10 937	10 937	10 937	10 937
Kontrollutvalg	3 998	3 866	4 109	4 109	4 109	4 109
Administrasjon av Bystyrets organer	19 725	22 143	23 622	23 622	23 639	23 639
Administrasjonslokaler for Bystyrets organer	10	11	11	11	11	11
Eldrerådet/ Råd for personer med funksjonsnedsettelse	1 142	1 361	1 444	1 444	1 444	1 444
Sum	87 499	116 060	98 961	120 701	98 978	120 718

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Brutto driftsutgifter til funksjon 100 Politisk styring , i kr. pr. innb (B) *) **)	312	277	221	222	404	292
Brutto driftsutgifter til funksjon 110, Kontroll og revisjon, i kr. pr. innb (B) *) **)	49	53	113	101	62	87

*) Inflasjonsjustert med deflator

***) Justert for utgiftsbehov

Bergen kommune hadde i 2022 lavere brutto driftsutgifter til politisk styring enn i 2021, som skyldes at 2021 var et valgår. Bergen kommune ligger fremdeles under de kommuner som det er mest naturlig å sammenligne seg med. I landets ti største kommuner (utenom Oslo) var kostnadene til politisk styring høyere pr. innbygger enn det var i Bergen.

Kontrollutvalget har i løpet av de siste årene har hatt en stadig økende aktivitet, særlig innenfor området for forvaltningsrevisjon. Likevel har Bergen kommune fortsatt betydelig lavere kostnader til kontroll og revisjon enn andre kommuner som det er naturlig å sammenligne seg med.

Utfordringer og strategi

Bystyret har 67 representanter og er kommunens øverste politiske organ. Utvalget vedtar kommunens budsjett, økonomiplan, og fører tilsyn og kontroll med den kommunale forvaltning og vurderer kommunens resultater. Hovedoppgavene er å utvikle og vedta langsiktige strategier og planer som legger føringer for kommunens aktivitet, og å fastsette overordnede mål for hele kommunens virksomhet.

Bystyret skal påse at kommunens virksomhet drives i samsvar med lover og regler, og at bystyrets vedtak blir iverksatt og fulgt opp. Bystyret har rett og plikt til å kreve nødvendig informasjon for å kunne utøve sitt tilsyns- og kontrollansvar.

Bystyreutvalgene har ansvar for ulike fagområder, og dekker til sammen hele kommunens virksomhet. Utvalgene fungerer som saksforberedende organ for bystyret og innstiller til bystyret i saker innenfor sitt ansvarsområde. Innenfor sine ansvarsområder har utvalgene ansvar for å drive politisk tilsyn. De har som hovedregel ikke beslutningsmyndighet. Unntakene er utvalg for miljø og byutvikling i plan- og byggesaker, utvalg for helse og sosial i klagesaker vedrørende avslag på søknad om tildeling av skjenkebevillinger og klagesaker vedrørende vedtak om inndragning av skjenkebevillinger. Utvalg for finans, kultur og næring fatter gjennomføringsvedtak for investeringsprosjekter mellom 20 og 50 mill. kr. Utvalg for fullmakter og politisk styringssystem (UFPS) innstiller til bystyret i saker som omhandler politisk og administrativ fullmakts- og styringsstruktur, reglement for bystyrets organer og spørsmål knyttet til lokaldemokrati og kommunal styringsform. Ordfører og partienes gruppeledere er medlemmer i utvalget.

Kontrollutvalget er direkte underlagt bystyret og skal forestå det løpende tilsynet med den kommunale forvaltningen på bystyrets vegne. Kontrollutvalget skal påse at kommunen har en forsvarlig revisjonsordning. Kontrollutvalgets tilsyn med forvaltningen utføres gjennom revisors arbeid, herunder regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og eierskapskontroll, og gjennom kontrollutvalgets egne undersøkelser. Kontrollutvalget har sitt eget sekretariat. Kontrollutvalget består av ni medlemmer og ni varamedlemmer valgt av bystyret.

Forretningsutvalget fordeler sakene til utvalgene, og har det overordnede ansvaret for å tilrettelegge og samordne aktiviteter i bystyret og bystyrets organer.

Innenfor dette budsjettområdet budsjetteres honorarer, tapt arbeidsfortjeneste og annen godtgjørelse til de folkevalgte under bystyrets organer. Den kommunale partistøtten budsjetteres her, samt midlene knyttet til bystyrets offisielle representasjon og kommunale mottakelser.

For bystyret, utvalgene, forretningsutvalget og ordfører legges det opp til møteaktivitet tilsvarende fjoråret.

Byombudet er direkte underlagt bystyret, og skal arbeide for at den kommunale forvaltningen ikke gjør urett mot den enkelte borger. Dette innebærer at kommunens ansatte og andre som virker i kommunens tjeneste ikke skal gjøre feil eller forsømme sin plikt overfor kommunens innbyggere. Byombudets arbeidsområde omfatter hele Bergen kommune, med særlig fokus på eldre, pleietrengende, barn og unge. I tillegg har byombudet ansvar for tilsynsordningen for personer med utviklingshemming. Byombudsordningen består av byombudet og to rådgivere.

Bystyrets kontor er de folkevalgtes administrasjon og betjener de politiske organene bystyret, bystyreutvalgene, ordføreren, forretningsutvalget, valgstyret og klagenemnden. Bystyrets kontor har også ansvaret for gjennomføring av valg. Kontorets hovedoppgave er å ivareta faglige, formelle og administrative oppgaver ved forberedelse og gjennomføring av møtene i bystyret og bystyrets organer, folkevalgtopplæring og planlegging og gjennomføring av ordførers representasjon. I tillegg skal kontoret sikre informasjonsflyt og kommunikasjon mellom organene på bystyresiden og mot publikum, berørte parter og befolkning. Bystyrets kontor har fra januar 2018 hatt ansvaret for administrasjon av borgerlige vielser. På alle oppgaveområdene skal Bystyrets kontor arbeide for å forbedre og videreutvikle tjenestene.

Valget budsjetteres også under dette området. I 2024 skal det ikke avholdes valg, budsjettet er derfor redusert fra 2023.

Sekretariat for kontrollutvalget består av en leder og en rådgiver. Sekretariat er kontrollutvalgets operative ledd og skal etter oppdrag fra utvalget sørge for at det blir foretatt tilsyn med administrasjonen og revisjonen. Sekretariatet påser at saker som behandles av kontrollutvalget er forsvarlig utredet og at utvalgets vedtak blir iverksatt.

Måltabell

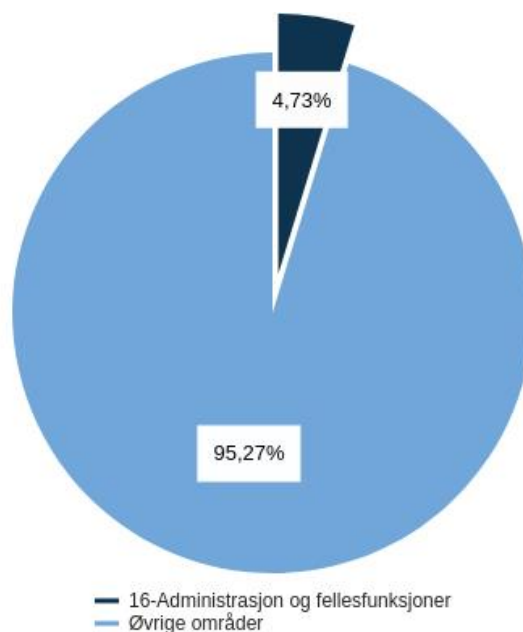
Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
		Bystyret skal fastsette overordnede mål og utvikle langsiktige strategier for hele kommunens virksomhet.				
		Bystyrets kontor skal bidra til et velfungerende lokaldemokrati.				
		For å bidra til å styrke kvaliteten i kommunens tjenester, skal kontrollutvalget sørge for at det blir gjennomført kontroll og revisjon med hele kommunens virksomhet.				
		Med fokus på innbyggernes rettsikkerhet skal byombudet arbeide for at det i den kommunale forvaltning ikke blir gjort urett mot den enkelte.				

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat Anslag							Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Antall saker bystyret	403	390	390	390	390	390	390	
Antall saker forretningsutvalget	342	170	170	170	170	170	170	
Antall saker kontrollutvalget	111	50	110	110	110	110	110	
Antall saker valgstyret	53	25	0	25	0	0	0	

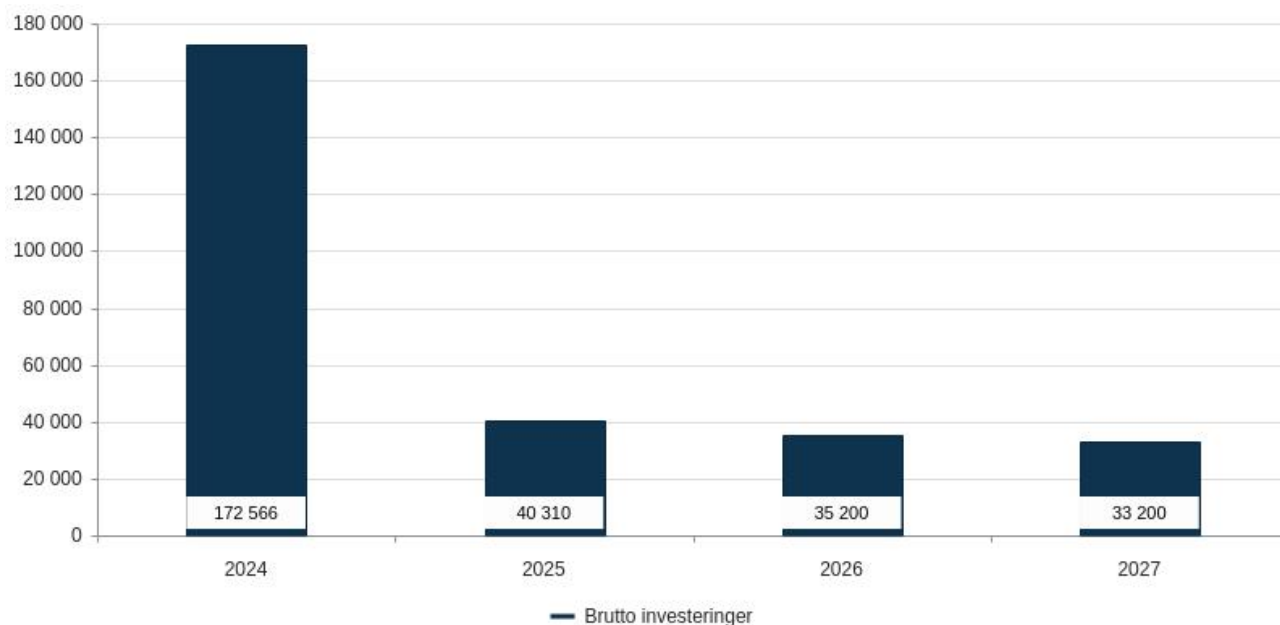
16-Administrasjon og fellesfunksjoner

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter de administrative funksjonene i byrådsavdelingene og tjenester som er felles for kommunen som konsern. Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom og Byrådsleders avdeling har de fleste enhetene innenfor dette tjenesteområdet.

Tjenesteområdet dekker blant annet arkivtjenester, advokattjenester og juridisk bistand, digitalisering og innovasjon, eiendomsforvaltning og utbygging, HR, kommunikasjon, innkjøp, samt regnskap og økonomistyring. Oppfølgingen av kommunens eierinteresser i selskap hører også til dette området.

Arkivtjenesten til Bergen byarkiv og det byomfattende arbeidet med mangfold og likestilling er også en del av dette tjenesteområdet.

Bergen byarkiv

Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering har ansvaret for Bergen byarkiv. Byarkivet er kommunens arkivmyndighet og arkivtjeneste med ansvar for å sikre dokumentasjon fra saksbehandling og kommunal virksomhet. Til ansvaret ligger også innsyn og brukertjenester. Byarkivet sikrer og formidler historiske arkiv etter bedrifter, organisasjoner og enkeltpersoner i samarbeid med andre arkiv i Bergen.

Seksjon for mangfold og likestilling

Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering ved seksjon for mangfold og likestilling har ansvar for å utarbeide og følge opp planer knyttet til likestilling, inkludering, kjønns- og seksualitetsmangfold og forebygging av radikaliserings. I 2023 ble det lagt frem planer for likestilling og for kjønns- og seksualitetsmangfold. Det samarbeides bredt med kommunale enheter, politi, sivilsamfunnsorganisasjoner og tros- og livssynssamfunn for å følge opp disse planene. Seksjonen forvalter tilskuddsordninger for frivillige organisasjoner som fremmer inkludering og mangfold i Bergen. Dette dreier seg både om kommunale tilskudd og viderefremming av statlige tilskudd.

Hovedprioriteringer

Bergen kommune som arbeidsgiver

Både på kort og lang sikt møter Bergen kommune som tjenesteyter og arbeidsgiver store endringer. Utviklingen innen klima, demografi og teknologi preger de langsiktige satsingene for kommunen som arbeidsgiver. Samtidig viser de siste årene at kommunen må ha kapasitet til omstilling og fleksibel bruk av ressurser også på kort sikt. Sentralt i alle disse utfordringene står ledere og medarbeidere. De skal hver dag skal gjøre sin del av jobben med å løse kommunens samfunnsoppdrag.

HR-meldingen beskriver hvordan kommunen som arbeidsgiver skal møte endringer i samfunnet gjennom en rekke konkrete satsingsområder. Lederutviklingsprogram, arbeid med sykefravær, utvikle systemporteføljen, samt et systematisk HMS-arbeid er hovedprioriteringene fremover.

Digitalisering

Digitaliseringsarbeidet i kommunen skal i årene fremover sikte mot en digital transformasjon av virksomheten. Ved å utnytte potensialet som ligger i digitalisering, skal kommunen omstille seg for å sikre en bærekraftig tjenesteproduksjon for fremtiden. Teknologi og digitale verktøy skal tas i bruk på nye måter og ansatte får nye måter å bruke sin kompetanse på når en del arbeidsoppgaver digitaliseres eller automatiseres. Denne utviklingen skal skje på en trygg måte som ivaretar ansatte og innbyggeres personvern.

Digitaliseringsstrategi for Bergen kommune 2021-2025 setter rammer og retning for kommunens digitaliseringsarbeid i de kommende årene. Hovedretningene går mot en

brukersentrert tjenesteutvikling og en mer effektiv utnyttelse av felles IT-løsninger gjennom utvikling av tjenesteplattformen for digital samhandling. Strategien forutsetter at personvern og informasjonssikkerhet bygges inn i tjenesteutvikling, drift og forvaltning av felles IT-løsninger, i tråd med målene i nasjonal strategi for digital sikkerhet.

Arbeid med å utvikle sammenhengende tjenester til ansatte og innbyggere fortsetter. Kommunen skal gjennomføre en helhetlig innføring av kanalstrategien og nytt kundestøttesystem med serviceprosesser og felles servicestandard. Dette skal forenkle og forbedre brukernes dialog med kommunen. Slik skal vi sikre et helhetlig og mer effektivt tjenestetilbud som er bærekraftig i fremtiden. Målet med i kanalstrategien er at flere saker og henvendelser skal løses i det første kontaktpunktet som innbyggeren har til kommunen. Alle innbyggere som kontakter kommunen skal møtes med tilgjengelighet, forutsigbarhet og profesjonalitet.

Bergen byarkiv

Samfunnsutviklingen gir økt digitalisering i forvaltningen, og publikum har høye forventning om effektiv digital tilgjengelighet til arkiv og arkivkunnskap. Byarkivet tilrettelegger for mer effektive arkivtjenester med økt digital tilgjengelighet og økt kunnskap om arkiv for kommunens ansatte og innbyggere. Byarkivet reduserer også kontorarealbruk i byarkivets lokaler.

Byarkivet disponerer arkivhaller i fjell i Hansahallene og nødvendig stab til gjennomføring av oppgavene. Publikum har tilgjengelig lesesaler og formidlingsrom. Det er under arbeid en gjennomgang av byarkivets arealbruk med reduksjon av kontorbygg med nesten 3000 kvm. Samtidig tilrettelegges areal og infrastruktur for økt digital tilgjengelighet og økt brukermedvirkning med arkivene. Kompetanseutvikling og forbedring av prosesser er også nødvendig for å ivareta byarkivets samlede oppdrag. Ny teknologi skal tas i bruk som en del av endringene.

Seksjon for mangfold og inkludering

Bergen er en menneskerettighets by og skal være en god by for alle som bor og oppholder seg her. Likevel må vi erkjenne at det er marginaliserte grupper i byen som vi må rette en særlig innsats mot for fremme inkludering og motvirke utenforskap. En viktig del av det kommunale forebyggingsarbeidet mot diskriminering, rasisme, radikaliserings og ekstremisme er knyttet til å ha dialog med minoritetsmiljøer. Gjennom regelmessig og tett kontakt over flere år er det bygget tillit og gode samarbeidsstrukturer på tvers. I dialogarbeidet har det vært viktig å favne både konservative muslimske miljøer og sekulære minoritetsmiljøer. Tilliten som er opparbeidet er en kapital som vi kan bruke når det oppstår kritiske situasjoner, men det er helt vesentlig at vi jobber med dette året rundt og ikke bare i krisesituasjoner.

Handlingsplan for forebygging mot hatkriminalitet, radikaliserings og voldelig ekstremisme, og handlingsplan for diskriminering og hat mot muslimer er hovedredskaper i arbeidet.

Det samarbeides bredt med kommunale enheter, politi, sivilsamfunnsorganisasjoner og tros- og livssynssamfunn.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	1 073 949	1 073 949	1 073 949	1 073 949
Sum Lønns- og prisvekst mv.	43 351	37 365	37 365	37 365
Sum Tekniske justeringer	32 745	32 766	32 770	32 791
Sum Utgående engangstiltak	-1 550	-5 250	-5 250	-5 250
Prisjustering og diverse endringer	74 546	64 881	64 885	64 906
Konsekvensjustert ramme	1 148 495	1 138 830	1 138 834	1 138 855
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Husleie til administrasjon i Etat for barn og familie, Etat for sosiale tjenester og Etat for psykisk helse og rustjenester	3 951	3 951	3 951	3 951
IKT-utgifter - Drift av arbeidsstasjoner og Microsoft lisenser	600	600	600	600
Ny EPJ for Bedrifthelsetjenesten	500	500	500	500
Styrking av staben i HR Bemanning	2 805	2 805	2 805	2 805
Vaktordning for informasjonsberedskap - justering	260	260	260	260
Økte utgifter til kontingenter på arbeidsgiverområdet	2 360	2 360	2 360	2 360
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	10 476	10 476	10 476	10 476
Tilpasning til aktivitetsnivå				
EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen	100	100	100	100
EBE - Reduksjon i FDV-utgifter gjennom salg av bygg	-2 119	-2 119	-2 119	-2 119
EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg	2 400	4 200	4 200	4 200
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	-529	1 794	138	-28
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	-148	3 975	2 319	2 153
Nye tiltak				
Drift av loggmonitoreringsverktøy	0	2 000	2 000	2 000
Driftskonsekvenser digitaliseringsprosjekter	1 075	3 800	3 800	5 300
Etablering av informasjonssikkerhetssenter (SOC) i Bergen kommune	2 000	2 000	2 000	2 000
Fellesutgifter på ny reisebyråavtale	480	480	480	480
Lederutviklingsprogram	4 000	4 000	4 000	4 000
Nytt byarkiv 2025	0	-8 000	-8 000	-8 000
Nytt fagsystem eiendomsskatt	250	250	250	250
Psykologberedskap for ansatte som utsettes for vold eller trusler	500	500	500	500
Sum Nye tiltak	8 305	5 030	5 030	6 530
Nye engangstiltak				
Etablering av ny rammeavtale for datakommunikasjon og telefonitjenester	1 300	1 700	0	0
Sum Nye engangstiltak	1 300	1 700	0	0
Effektivisering				
EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg	-170	-371	-664	-664
Gevinst ved ny modul for prekontering av faktura	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Nytt byarkiv 2025	0	-1 500	-1 500	-1 500
Nytt byarkiv 2025	0	1 500	1 500	1 500
Sum Effektivisering	-1 170	-1 371	-1 664	-1 664
Kutt				
Avslutte medlemskap i Initiativ for etisk handel	-100	-100	-100	-100
Avslutte medlemskap i Nasjonalt program for leverandørutvikling	0	-250	-250	-250
Kutt Bergen byarkiv	-74	-74	-74	-74
Redusere bemanningen i Etat for bygg og eiendom	-690	-690	-690	-690
Sum Kutt	-864	-1 114	-1 114	-1 114
Nye tiltak og realendringer budsjett	17 899	18 696	15 047	16 382
Ramme 2024-2027	1 166 394	1 157 526	1 153 881	1 155 237

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett

Husleie til administrasjon i Etat for barn og familie, Etat for sosiale tjenester og Etat for psykisk helse og rustjenester

Grunnet kapasitetsutfordringer i Allehelgensgate 2A forflyttes administrasjonen for Etat for barn og familie til en annen etasje. Som følge av dette øker husleiekostnadene med kr. 2,8 mill.

I tillegg overtar administrasjon for etat for sosiale tjenester og etat for psykisk helse og rustjenester IDE-programmet sine tidligere lokaler i Markveien. Som følge av dette påløper det seg forpliktende kostnader på kr. 1,1 mill.

Byrådet foreslår å styrke budsjettet som følge av de økte husleiekostnadene.

IKT-utgifter - Drift av arbeidsstasjoner og Microsoft lisenser

Antall arbeidsstasjoner er økt. Det gir en økt lisenskostnad, i tillegg til økt driftskostnad som faktureres av Ansattservice. Byrådet foreslår å styrke budsjettet for å kompensere økningen av antall arbeidsstasjoner. Arbeidsstasjonene med tilhørende lisenser er en forutsetning for arbeidet med å digitalisere og effektivisere tjenestene.

Ny EPJ for Bedriftshelsetjenesten

Bedriftshelsetjenesten har frem til høsten 2023 benyttet et elektronisk pasientjournalssystem (EPJ) som var i ferd med å fases ut fra leverandøren. Kommunen har tidligere inngått kontrakt på overgang til nytt system, og i denne kontrakten lå det en mulighet for at også Bedriftshelsetjenesten kunne ta i bruk det nye systemet. Det ble vurdert som nødvendig å bytte til det nye systemet, og midler til dekning av engangsutgifter ble innarbeidet i revidert budsjett 2023. Økte årlige utgifter til drift av systemet er estimert til kr 0,5 mill. fra 2024.

Styrking av staben i HR Bemanning

I HR Bemanning har det over tid vært betydelig vekst i antall lærlinger, vikarer og praksiskandidater. Dette har ført til stort press på den administrative kapasiteten, og det ble vurdert som nødvendig å styrke staben med en lønnskonsulent og en HR-rådgiver med oppstart i løpet av høsten 2023. I tillegg foreslås det å styrke staben med en rådgiver for plan, strategi og virksomhetsstyring fra 2024. De årlige utgiftene er beregnet til kr 2,8 mill. fra 2024.

Vaktordning for informasjonsberedskap - justering

Vaktordning for informasjonsberedskap er en del av kommunens virksomhetsovergrepene vaktordninger og inngår i kommunens kriseledelse, jf. Overordnet beredskapsplan Bergen kommune, Administrativ del, sist revidert i byrådssak 1120/21.

En økning i omfang av hendelser og utrykninger i løpet av vekten gjør at informasjonsansvaret og belastningen ved å gå i vakt er blitt større. Det er med bakgrunn i dette inngått ny skriftlig avtale med tillitsvalgte om beredskapsvakt (jf. Arbeidsmiljøloven § 10-4 (3), 2. ledd og omtale i Hovedtariffavtalen kapittel 1, § 4.3.2).

Det ble bevilget kr. 0,26 mill. for å dekke utgifter som følger av den nye avtalen om vaktordning for informasjonsberedskap i Revidert budsjett 2023.

Tiltaket er en videreføring av vedtaket i Revidert budsjett 2023.

Økte utgifter til kontingenter på arbeidsgiverområdet

Alle norske kommuner og fylkeskommuner er medlemmer i KS, kommunesektorens organisasjon, og betaler en årlig kontingent til KS. Den samlede porteføljen av kontingenter på arbeidsgiverområdet består av Opplysnings- og utviklingsordningen, KS-kontingent og forskning- og utviklingsarbeid. Det er KS som fastsetter satsene i ordningene, og fordelingsnøkkelen er antall ansatte i den enkelte kommune. KS har oppjustert satsene for 2023 og i tillegg har antall ansatte i kommunen har økt. Det ble bevilget kr 2 360 000 for å dekke utgiftsøkningen i revidert budsjett 2023, og beløpet foreslås videreført i Budsjett 2024.

Tilpasning til aktivitetsnivå

EBE - Justering av FDV-ramme for endringer i byggporteføljen

Etat for bygg og eiendom (EBE) sin ramme til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) av byggporteføljen justeres årlig som følge av endringer i areal. Endringene gjelder tilgang og avgang av bygg, herunder nye bygg som tas i bruk og bygg som tas ut av bruk, enten på varig basis eller for en periode. Ved totalrehabilitering justeres FDV-rammen ned når bygget tas ut av ordinær drift og opp igjen når bygget kommer tilbake i ordinær drift.

EBE - Reduksjon i FDV-utgifter gjennom salg av bygg

Etat for bygg og eiendom (EBE) jobber med å redusere byggporteføljen der hvor det er mulig. Byrådet foreslår å legge til grunn at kontorbygget i Neumanns gate 1 blir solgt i løpet av 2023, og at utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold (FDV) blir redusert med kr 2,1 mill. fra 2024.

EBE - Strømsparingstiltak i kommunale bygg

Byrådet vedtok 15.09.2022 sak [1265.1/22 - "Reduksjon av energiforbruk i kommunale bygg"](#). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet vi aldri før har sett. Resultatet ble at prisen på energi økte. Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE) og fortsetter å gjennomføre tiltak for å redusere energiforbruket. Beløpene i økonomiplanperioden er justert som følge av lavere priser enn hva som lå til grunn i forrige planperiode (2023-2026).

Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energiutgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energiutgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

Nye tiltak

Drift av loggmonitoreringsverktøy

I forbindelse med tiltaket Etablering av informasjonssikkerhetssenter (SOC) i Bergen kommune, foreslår byrådet å anskaffe et nytt verktøy for loggmonitorering, et såkalt Security Information and Event Management-system (SIEM). Formålet med systemet er å understøtte informasjonssikkerhetssenterets arbeid med å forebygge alvorlige datainnbrudd. Investeringsutgifter er foreløpig estimert til 5 MNOK, fordelt på 3 MNOK til anskaffelse av systemet og 2 MNOK til tilpasninger og konfigurering for å gjøre systemet klart til bruk. Det

vil ta mellom 8 og 12 måneder å gjennomføre selve anskaffelsen. Varige utgifter til drift av systemet er anslått til 2 MNOK per år med oppstart i 2025.

Driftskonsekvenser digitaliseringsprosjekter

Bergen kommune er midt i en digital transformasjon som endrer både vår tjenesteproduksjon og våre tjenesteleveranser. Transformasjonen skal blant annet bidra til at tjenestene er mer brukerorienterte, tilgjengelig 24/7 og utformet slik at vi kan flytte ressurser der det er mest nødvendig. For å sikre en god digital transformasjon for Bergen kommune og oppfølging av [Digitaliseringsstrategien](#), er det nødvendig å investere i nye løsninger. Disse er nærmere beskrevet i Investeringsprogrammet under prosjekt BUD978 Digitaliseringsprosjekter. Tabellen under viser tilhørende varige driftsutgifter som starter å løpe fra det tidspunktet løsningene tas i bruk.

Satsingsområde	Prosjekt	Varige driftsutgifter per år (tusen kr)	Planlagt oppstart
Trygge data - orden i eget hus	Felles data- og informasjonsarkitektur	1 000	Q1 2025
Personvern og informasjonssikkerhet	Identitets- og tilgangskontroll	1 500	Q1 2025
Bærekraftige tjenester	Inndata - ny standard for skjema og brukerdialog	500	Q1 2024
Bærekraftige tjenester	Proaktive tjenester - Innbyggere, næringsliv, organisasjoner og ansatte	500	Q1 2024
Bærekraftige tjenester	Etablere KS MinSide i Bergen kommune	500	Q1 2024

Etablering av informasjonssikkerhetssenter (SOC) i Bergen kommune

Kommunenes og samfunnets trusselbilde når det gjelder informasjonssikkerhet er vesentlig forverret siste år, blant annet som følge av krigen i Ukraina. Kommunene må etablere forbedrede tjenester, metoder og verktøy for å holde oversikt med og styre risiko. For å møte det økte trusselnivået, jobber Bergen kommune med å etablere et informasjonssikkerhetssenter, et såkalt Security Operations Center (SOC).

Informasjonssikkerhetssenteret skal overvåke og analysere sårbarheter og risiko, og løpende iverksette hensiktsmessige og riktige tiltak for å forhindre alvorlige datainnbrudd. Satsingen er i tråd med anbefalinger fra Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), og er forankret i kommunens Temaplan for informasjonssikkerhet og personvern 2021-2025. Årlige utgifter til drift av informasjonssikkerhetssenteret er beregnet til 5 MNOK. I tillegg kommer etableringsutgifter på 3 MNOK. Tiltaket startet i 2023 og ferdigstilles i løpet av 2024. De varige utgiftene gjelder i hovedsak spesialisert personell til å bemanne SOC, mens engangsutgiftene skal finansiere kompetansebygging, styrking av fagmiljø, samt oppgradering og utvikling av eksisterende systemer for å ivareta sikkerheten i den digitale infrastrukturen. For å ta ut det fulle potensialet av informasjonssikkerhetssenteret, foreslår byrådet også å anskaffe systemstøtte i form av et nytt loggmonitoreringsverktøy. Anskaffelsen er kostnadsberegnet til 5MNOK, mens utgifter til drift av verktøyet er anslått til 2 MNOK per år. Anskaffelsen er avhengig av interne avklaringer, som forventes å være på plass innen første kvartal 2024. Se også egen omtale av investeringsprosjektet.

Fellesutgifter på ny reisebyråavtale

Innkjøp konsern har inngått ny reisebyråavtale for hele kommunen med en ny prismodell. I tillegg til servicegebyr for den enkelte billett, tilkommer det en fast pris på kr 40 000 per måned. Byrådet foreslår å innarbeide beløpet i budsjettet fra 2024.

Lederutviklingsprogram

Ledere har stor betydning for organisasjonskulturen, arbeidsmiljøet, sykefraværet, heltidskulturen, partssamarbeidet og hvordan den enkelte medarbeider har det på jobb. De er nøkkelen til å forvalte ressursene godt, og bygge psykologisk trygghet og tillit. Gode lederferdigheter er avgjørende for å skape et godt endringsklima og finne gode løsninger. Samfunnsoppdraget, rammebetingelser og brukerne sine forventinger og krav er i stadig endring. Det er derfor viktig at ledere utvikler, fornyer og styrker kompetansen og ferdighetene sine for å sikre at de er robuste og trygge i sin rolle.

HR meldingen peker på at Bergen kommune skal sette en ny standard for lederutvikling i offentlig sammenheng. Lederutviklingsprogrammet skal styrkes med elementer som digital kompetanse, omstillingskompetanse, samspillskompetanse og kreativ kompetanse. Byrådssak 1172/20 understreker også at kommunen skal jobbe helhetlig på alle nivå. Programmet skal ha et strategisk fokus på å utvikle lederadferd og ferdigheter som bygger opp under et mestringsorientert og utviklende lederskap.

Det utarbeides et nytt rammeverk for lederutvikling i kommunen. Vi strukturerer aktivitetene i tre moduler for å dekke behovet og forventningene til programmet. Modul 1 - Grunnleggende opplæring for nye ledere er delt inn i to: Del 1 - Digital læring og tilganger hvor en følger prinsippet *hjelp til selvhjelp*. Del 2- Fysisk introduksjonsprogram med formål å utvikle samspill kompetanse og bygge nettverk det første året. Modul 2 - Fordypningskurs – tilbys til alle ledere i Bergen kommune og følger prinsippet *lære når du trenger det*. Modul 3 – Ledergruppeutvikling har som formål å tilby proseshjelp/støtte for å utvikle effektive og velfungerende ledergrupper.

Lederutviklingsprogrammet forventes å gi både kvalitative og kvantitative gevinster for kommunen som organisasjon, arbeidsgiver og ansatte. Målet er at vi sikrer og etablerer en god og helhetlig praksis gjennom lederutdanning og lederutvikling.

Formålet med programmet er blant annet:

- Styrke organisasjonskulturen gjennom økt medarbeiderengasjement og økt produktivitet.
- Styrke lederskapet innenfor dimensjonene i 10-faktorundersøkelsen vil gi økt psykologisk trygghet i organisasjonen, noe som igjen vil føre til mer motiverte og produktive medarbeidere.
- Styrke lederkompetansen for å utvikle og forbedre relasjonen mellom ansatte og nærmeste leder. Dette vil kunne forbedre effektiviteten og redusere turnover.
- Styrke lederkompetansen og lederskapet for å forebygge og redusere sykefravær. Dette kan bidra til økt kvalitet i tjenestene, økt ressurstilgjengelighet og produktivitet og mindre kostnader. Dette er viktig for å møte nåværende og fremtidige utfordringer med manglende tilgjengelige ressurser.

Nytt byarkiv 2025

Bystyret vedtok i sak 176/23 (møte 31.05.23) å forhandle frem en avtale om kjøp av Bergen byarkiv sine lokaler i Hansaparken. Dette fører til husleiekostnaden til Bergen byarkiv reduseres, og det er lagt inn forventet justering av budsjetttrammen fra og med 2025.

Nytt fagsystem eiendomsskatt

Kommunen er i prosess med å anskaffe et nytt eiendomsskattesystem. Bakgrunnen for anskaffelsen er at dagens fagsystem for beregning av eiendomsskatt fra 2010 har kapasitetsutfordringer. I Bergen er det mange eiendommer som skal forvaltes, og dagens system er ikke bygget for en stor kommune som Bergen. Basert på prosessen så langt er det grunn til å tro at de årlige lisenskostnadene vil øke med om lag kr 250 000 per år fra 2024.

Psykologberedskap for ansatte som utsettes for vold eller trusler

Kartlegging har vist at det er behov for en beredskapsavtale med psykologtjeneste der arbeidsgiver kan henvende seg direkte på vegne av sine ansatte. Det fremgår av Hovedarbeidsmiljøutvalgssak 18/21 (24.06.21) at behovet for en tjeneste ved alvorlige hendelser er til stede. Flere alvorlige hendelser de siste årene, samt at det er en økt omfang av vold, trusler og trakassering mot ansatte i Bergen kommune har synliggjort behovet for en slik beredskapsavtale. Kostnadsrammen er estimert til kr 0,5 mill. pr år. I tillegg kommer bruken av tjenesten, som den enkelte enhet selv må betale.

Nye engangstiltak

Etablering av ny rammeavtale for datakommunikasjon og telefonitjenester

Kommunens rammeavtale for datakommunikasjon og telefonitjenester utløper 27 juni 2025. Det er derfor nødvendig å starte arbeid med anskaffelse av nye avtaler på disse områdene. Konseptvurderinger gjennomføres høsten 2023. Prosjektet skal forberede og gjennomføre konkurranse og inngå avtaler som sikrer Bergen kommune gode og pålitelige datakommunikasjons- og telefonitjenester med høy tilgjengelighet tilpasset kommunens fremtidige behov. Det er estimert behov for prosjektledelse gjennom hele anskaffelsesperioden, samt midler til frikjøp av nøkkelpersonell.

Effektivisering

EBE - Ytterligere 10 % reduksjon i energiforbruk i kommunale bygg

I Grønn virksomhet ble det vedtatt en målsetting om at energiforbruk i kommunale bygg skal reduseres med 30 % innen 2030, sammenliknet med 2019. For å nå målet har Etat for bygg og eiendom tatt i bruk et nytt energioppfølgingssystem. Det er etablert en gruppe med spisskompetanse på automatikk og tekniske anlegg som skal planlegge energibesparende tiltak i byggene. I tillegg til å arbeide systematisk med oppfølging av energiøkonomiserende tiltak, gir etaten omfattende opplæring i driftskontrollsystemer til vedlikeholdsteknikerne for å oppnå bedre styring av energiforbruk og inn klima.

Gevinst ved ny modul for prekontering av faktura

Det er anslått at en ny modul for prekontering av faktura kan gi en årlig innsparing på kr 1,0 mill. for hele kommunen. Prekontering betyr at flere av feltene som skal fylles ut ved godkjenning av en faktura, sendes ut med et forhåndsutfyllt forslag til kontering. Dette vil gi gevinster i form av spart tid til manuell utfylling for alle som behandler inngående fakturaer i kommunens økonomisystem.

Nytt byarkiv 2025

Byarkivets leiekontrakter for kontor- og magasinareal i Hansaparken går ut i 2024. Byarkivet skal fortsatt være lokalisert i Hansaparken, og det igangsettes omorganisering med vesentlig redusert kontorareal og innføring av Bergen kommunes arbeidsplasskonsept. Arbeidet innebærer fullstendig ombygging med bl.a. flytting av store mengder arkiv fra kontor til fjellhaller. Målet for prosjektet er mer helhetlige tjenester og økt digital tilgjengelighet til arkiv. Prosjektet vil også redusere husleiekostnadene fra 2025.

Nytt byarkiv 2025

Bystyret vedtok i sak 176/23 (møte 31.05.23) å forhandle frem en avtale om kjøp av Bergen byarkiv sine lokaler i Hansaparken. Dette fører til husleiekostnaden til Bergen byarkiv reduseres, og det er lagt inn forventet justering av budsjetttrammen fra og med 2025.

Kutt

Avslutte medlemskap i Initiativ for etisk handel

Bergen kommunes vil avslutte sitt medlemskap i Initiativ for etisk handel, som vil gi en innsparing fra 2024.

Avslutte medlemskap i Nasjonalt program for leverandørutvikling

Bergen kommune vil avslutte sitt medlemskap i Nasjonalt program for leverandørutvikling, som vil gi en innsparing fra 2025.

Kutt Bergen byarkiv

Byrådet foreslår en reduksjon i budsjettet i handlings- og økonomiplan 2024 - 2027.

Redusere bemanningen i Etat for bygg og eiendom

Det foreslås å redusere bemanningen ved Etat for bygg og eiendom med ett årsverk ifm. naturlig avgang.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	814 792	869 450	933 116	933 116	933 116	933 116
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	510 537	517 933	565 085	549 296	545 630	546 965
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	73	0	0	0	0	0
Overføringsutgifter	84 181	77 368	81 083	81 083	81 083	81 083
Finansutgifter	65 701	49 315	49 315	49 315	49 315	49 315
Sum Driftsutgifter	1 475 284	1 514 066	1 628 598	1 612 809	1 609 144	1 610 478
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-286 461	-318 553	-336 708	-329 787	-329 766	-329 745
Refusjoner	-131 975	-111 614	-114 967	-114 967	-114 967	-114 967
Overføringsinntekter	-9 669	-9 948	-10 519	-10 519	-10 519	-10 519
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-10 134	-10	-10	-10	-10	-10
Sum Driftsinntekter	-438 239	-440 124	-462 204	-455 283	-455 262	-455 241
Sum	1 037 045	1 073 942	1 166 394	1 157 526	1 153 881	1 155 237

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsleders avdeling	88 722	112 006	121 148	121 091	121 091	121 091
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	528 529	569 362	683 296	684 022	680 373	681 707
Byrådsavdeling for helse og omsorg	99 736	105 659	99 666	99 524	99 524	99 524
Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett	82 843	84 119	72 936	72 936	72 936	72 936
Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling	48 274	49 813	48 808	48 808	48 808	48 808
Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester	75 684	64 281	63 595	63 552	63 552	63 552
Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering	75 787	75 512	77 107	67 736	67 736	67 736
Bystyrets organer	34	0	-192	-192	-209	-209
Fellesposter - bykassen	37 436	13 190	30	51	72	93
Sum	1 037 045	1 073 942	1 166 394	1 157 526	1 153 881	1 155 237

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådet	21 717	20 479	21 640	21 640	21 640	21 640
Administrasjon	776 078	750 632	847 170	851 222	849 526	851 047
Forvaltningsutgifter eiendomsforvaltningen	118 305	147 377	152 779	152 779	152 779	152 779
Administrasjonslokaler	120 945	155 455	144 805	131 885	129 937	129 771
Sum	1 037 045	1 073 942	1 166 394	1 157 526	1 153 881	1 155 237

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Prioritet						
Brutto driftsutgifter til administrasjon og styring i kr. pr. innb (B) *) **)	6 418	4 816	4 809	4 633	6 755	5 674
Brutto driftsutgifter til funksjon 120 Administrasjon, i kr. pr. innb (B) *) **)	5 113	3 596	3 507	3 626	5 121	4 183
Brutto driftsutgifter til funksjon 121, Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltningen, i kr. pr. i (B) *) **)	481	427	737	378	508	491
Brutto driftsutgifter til funksjon 130 Administrasjonslokaler, i kr. pr. innb (B) *) **)	463	464	230	305	660	621
Netto driftsutgifter til administrasjon og styring i prosent av totale netto driftsutg (B)	5,7 %	5,1 %	4,2 %	5,5 %	6,6 %	5,8 %

*) Inflasjonsjustert med deflator

**) Justert for utgiftsbehov

Utfordringer og strategi**Innkjøpsområdet**

Arbeidet med Anskaffelsesstrategi og Handlingsplan 2022-2025 vil fortsatt være en hovedoppgave. Utfordringen er å ha tilgjengelige ressurser som kan iverksette tiltak innenfor satsingsområdene. Å gjennomføre konkurranser og forvalte kontrakter vil nødvendigvis ha prioritet foran utviklingsoppgaver. I takt med at anskaffelser er blitt et spesialisert kompetanseområde hvor stadig flere av kommunens avdelinger har behov for bistand fra Innkjøp konsern, er det desto viktigere at tiltak innen strategiområdet «Effektiv ressursbruk», blir godt forankret og iverksatt i organisasjonen.

Utøvelse av samfunnsansvar gjennom kommunens anskaffelser får stadig mer oppmerksomhet. Dette gjelder særlig klima, miljø, seriøsitetsskrav og arbeidsinkludering. Arbeidet med utviklingsoppgaver, kompetansetiltak og kontroller av at samfunnskrav blir etterlevd i kommunens kontrakter, vil bli ytterligere intensivert. Aktiv bruk av kommunens system for å følge opp seriøsitetsskrav hos leverandører, er et viktig bidrag for å forebygge sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. Arbeidet med å forankre organisasjonens behov for full utnyttelse av systemet, vil derfor bli prioritert. Gjennom prosjekt finansiert av klimasatsmidler fra Miljødirektoratet som varer ut 2024, har avdelingen styrket sitt arbeid med sirkulære anskaffelser.

Kommunen har nå en e-handelsløsning som er knyttet til økonomisystemet. Effektivisering av bestillingsprosesser innenfor de litt begrensede rammer dette systemet gir, vil derfor ha høy oppmerksomhet.

Boligforvaltning

Kommunen har i overkant av 5.320 kommunale boliger. Boligene utgjør en betydelig del av kommunens samlede realkapital. Målet er at vedlikeholdsetterslepet i boligmassen ikke skal utvikle seg negativt. Dette har gjennom mange år vært ivaretatt ved å budsjettere vedlikehold i samsvar med Holte-standarden for drift, forvaltning og vedlikehold. I 2023 foreligger en ny tilstandsanalyse basert på befaring og kontroll i 2022 av boligporteføljen. Denne viser at tilstandsgraden er bedret. Byrådet vil derfor videreføre praksisen med budsjettering etter Holte-standarden. Det gjør at budsjettet til forvaltning, drift og vedlikehold står i et rimelig forhold til boligporteføljen.

Etat for boligforvaltning har gjennom mange år jobbet særskilt med brannsikkerhet. Av kommunens egeneide boliger har i dag 57 % sprinkleranlegg. Det oppstår likevel for ofte branner i kommunens boliger. En stor brann i 2021 viser viktigheten av å arbeide med dette. Byrådet vil prioritere at etaten fortsetter arbeidet med å styrke brannsikkerheten i etablerte boliganlegg.

For å utnytte ressursene best mulig, blir det fortløpende vurdert å endre bruken av boliger etter nye behov. Dette skjer i samspill med andre byrådsavdelinger. Dette har blant annet medført at flere nye bofellesskap er etablert i eksisterende bygningsmasse. Det gjør at bofellesskapene kommer raskere på plass enn ved nybygg. Metodikken blir derfor videreført.

I 2023 ble det satt ned et eget prosjekt for å skaffe nok boliger til et økende antall flyktninger. Målet har vært å skaffe 250-300 boliger gjennom innleie og kjøp. I innleiemarkedet har det vært utfordrende å skaffe nok boliger. I løpet av høsten 2023 har det derfor vært økt fokus på å kjøpe boliger.

Drift og vedlikehold av bygg

Byrådet har i flere år bevilget budsjettmidler til forvaltning, drift og vedlikehold av bygningsmassen etter satsene for middels nivå i Holte-standarden. Holte-standarden er en anerkjent kostnadsnøkkel innen eiendomsforvaltning. Bruken av den er en viktig forutsetning for å skape nødvendig forutsigbarhet for drift og vedlikehold av kommunens eiendommer.

Vedlikeholdsplanlegging og prosjektgjennomføring

Etat for bygg og eiendom (EBE) er i endring og har fått ny organisering. Et hovedgrepene er å rendyrke og profesjonalisere prosjektgjennomføringen. Etat for bygg og eiendom vil gjennomføre analyser av tilstanden på eiendomsmassen hyppigere enn tidligere. Det gir oppdatert oversikt over behovene for vedlikehold og letter arbeidet med å prioritere. I ny organisasjon vil arbeid med drift -og vedlikeholdsplaner være en helårsaktivitet.

Lærlinger i fagene byggdrift og renhold

Med bakgrunn i kommunens samfunnsansvar og eget behov for kompetent arbeidskraft skal Etat for bygg og eiendom øke antall lærlinger i byggdrifterfaget og renholdsforfaget. I 2023 har EBE også ansatt en lærling i kontorforfaget. Etaten har et mål om å ha en levedyktig modell som skal gi en betydelig økning av læreplaner i de nevnte fagene i årene fremover.

Reduksjon i energiforbruket

I *Grønn virksomhet* ble det vedtatt en målsetting om at energibruk i kommunale bygg skal reduseres med 30 % innen 2030, sammenliknet med 2019. For å nå målet har Etat for bygg og eiendom tatt i bruk et nytt energioppfølgingssystem. Det er etablert en gruppe med spisskompetanse på automatikk og tekniske anlegg som skal planlegge energibesparende tiltak i byggene. I tillegg til å arbeide systematisk med oppfølging av energioptimerende

tiltak, gir etaten omfattende opplæring i driftskontrollsystemer til vedlikeholdsteknikerne for å oppnå bedre styring av energibruk og inneklima.

Systematisk ferdigstillelse av bygg

Etat for utbygging og Etat for bygg og eiendom har fått på plass en prosess for å gjennomgå de tekniske anleggene i nye bygg systematisk. Tiltaket skal redusere omfanget av feil og mangler i nye bygg. I tillegg er det etablert en egen gruppe i Etat for bygg og eiendom som følger byggeprosjekter fra planleggingsfasen. Gruppen tar over ansvaret for reklamasjoner ett år etter overtakelse og ut reklamasjonstiden. Målet med samarbeidet er å gjøre kommunen til en mer kompetent og krevende byggherre.

Gjennomføring av utbyggingsprosjekter

I tillegg til godt vedlikehold trenger alle bygninger i løpet av sin levetid en større oppgradering. Dette kan skyldes naturlig nedbrytning av bygningsdeler over tid, endrede myndighetskrav, miljøkrav, annen bruk eller endringer i tjenestetilbudet. Etat for utbygging har etablert en gjennomføringsmodell for å sikre at prosjektene gjennomføres i tråd med beste praksis i bygg- og anleggsbransjen. Gode og tydelige mål er sentralt i styringen av utbyggingsprosjektene. Videre har etaten utarbeidet en helhetlig klima- og miljøstrategi som skal redusere utslipp av klimagasser ved gjennomføring av byggeprosjekter. Klima- og miljøstrategien legges til grunn i alle byggeprosjekter ved at det blir laget egne miljøoppfølgingsplaner for hvert prosjekt. Økt grad av ombruk og gjenbruk er sentralt i strategien.

Fra 1. juli 2022 er det også innført en ny organisering. Den legger til rette for større grad av spesialisering. I tillegg gir den større oppmerksomhet på tidligfase og systematisk ferdigstillelse av bygg. En ny metodikk for å utvikle prosjekter i tidligfase er innført. Gjennom utredning og valg av riktig konsept skal kommunen sikre at byggene understøtter tjenestetilbudet. Noen ganger kan det være gunstig å samlokalisere flere funksjoner i et flerbruksbygg.

Digital transformasjon og omstilling til nye arbeidsformer

Digitaliseringsarbeidet i Bergen kommune sikter mot en helhetlig digital transformasjon av virksomheten. Dette er med på å sikre bærekraftig tjenesteproduksjon i fremtiden. De neste årene vil kommunen for alvor kunne høste gevinstene av sin mangeårige satsing på digitalisering på en måte som kommer både innbyggere, næringsliv og ansatte til gode. Teknologi og digitale verktøy skal tas i bruk på nye måter. Ansatte får nye måter å bruke sin kompetanse på når arbeidsoppgaver blir digitalisert eller automatisert. Denne utviklingen skal skje på en trygg måte, der personvernet til innbyggere, næringsliv og ansatte er ivaretatt. Etter hvert som teknologi og digitale verktøy blir en stadig mer sentral komponent i tjenestene vi leverer, vokser behovet for å utvikle nye kompetanseområder i kommunen. Det er nødvendig å sette ansatte i stand til å håndtere de nye problemstillingene som følger av den stadig raskere teknologiske utviklingen. Kommunen må satse på å utvikle de ansattes teknologiske kompetanse på lik linje som fagkompetanse i alle deler av virksomheten.

Digitaliseringsstrategi for Bergen kommune 2021-2025 setter rammer og retning for kommunens digitaliseringsarbeid i økonomiplanperioden. Hovedretningene er en tydelig brukersentrert tjenesteutvikling og mer effektiv og samordnet utnyttelse av digitaliseringsløsninger internt i Bergen kommune. Bergen kommune skal være en del av én digital offentlig sektor.

Robust systemarkitektur og god bruk av fellesløsninger

Digitaliseringsstrategien forutsetter at personvern og informasjonssikkerhet er innebygd i tjenesteutvikling, drift og forvaltning av felles IT-løsninger. Dette er i tråd med målene i

nasjonal strategi for digital sikkerhet. Samtidig bidrar samhandling på tvers av byrådsavdelinger, kommuner og forvaltningsnivåer til høyere kompleksitet i kommunens systemarkitektur. Jo lengre og mer komplekse de digitale tjenestekjedene blir, desto høyere krav stiller det til systemforvaltningen.

For å bygge gode sammenhengende tjenester, er vi avhengige av gode nasjonale digitale fellesløsninger og tydelig plassering av ansvar i de ulike leddene av tjenestekjedene. I tillegg til skjærpede krav til personvern og informasjonssikkerhet, er det nødvendig å gjøre flere vurderinger av systemene, informasjonsutveksling mellom ulike systemer og informasjonen som behandles i det enkelte system. Da opprettholder vi høy tilgjengelighet og forutsigbarhet i tjenestene våre. Risikoen for at informasjon i systemene våre kommer på avveie blir redusert.

Datadrevet forvaltning og samarbeid på tvers av forvaltningsnivåer

Det er viktig å legge til rette for at kommunen kan gjenbruke og øke nytten av dataene som forvaltes og at dette kan gjennomføres på en trygg og effektiv måte. Bedre data- og informasjonsgrunnlag for beslutninger gir en mer effektiv forvaltning og bedre ressursbruk i kommunen. I økonomiplanperioden vil kommunen forbedre løsninger og strukturer for å sikre god håndtering av data.

DigiVestland er et digitaliserings samarbeid mellom 40 kommuner i Vestland fylke. Bergen kommune er vertskommune og har ansvaret for å drifte sekretariatet. Sekretariatet samarbeider tett med eksterne og interne samarbeidsparter som andre digitaliseringsnettverk, KS og ulike statlige organ, samt styringsgruppen i DigiVestland og Digitaliseringsutvalet Vestland. I 2023 ble eHelse Vestland samordnet med DigiVestland. Begge har jobbet aktivt med å støtte digitaliseringsarbeidet i kommunene, gjennom å utvikle gode, likeverdige og bærekraftige tjenester til innbyggerne. Målet er at utviklingsarbeidet nå vil bli mer helhetlig, varig og enda bedre treffe behovene som er i kommunene.

Dagens samarbeidsavtale løper til januar 2025. Arbeidet med evaluering av denne er i planleggingsfase høsten 2023 med oppstart i 2024.

Informasjonssikkerhet og personvern

[Temaplan for informasjonssikkerhet og personvern 2021-2025](#) har som visjon at Bergen kommunes informasjonsforvaltning skal være trygg og tillitsskapende. Kommunen skal gi helhetlige og samordnede føringer for arbeidet med informasjonssikkerhet og personvern. Disse skal hele organisasjonen etterleve. Ansatte og innleide skal ha kompetanse til å behandle personopplysninger, slik at informasjonssikkerhet og personvern blir ivaretatt i tråd med gjeldende regler.

Høy grad av innebygd sikkerhet skal være et grunnprinsipp for alle digitale tjenester og systemer. I tett samarbeid med nasjonale og regionale partnere, skal informasjonssikkerheten og personvernet styrkes for å ta vare på enkeltpersoner og samfunnets interesser. For å levere på byrådets ambisjoner på området, er det blant annet nødvendig å forbedre tekniske sikkerhetstiltak i kommunens digitale infrastruktur.

I februar leverte Nasjonal sikkerhetsmyndighet, Politiets sikkerhetstjeneste og Etterretningstjenesten rapporter som blant annet beskriver den digitale sikkerhetssituasjonen i Norge. I tråd med "Temaplan for informasjonssikkerhet og personvern" er det etablert et prosjekt for å etablere en SOC (Security Operation Center - sikkerhetsoperasjonssenter) i Bergen kommune. Denne tjenesten favner bredt på tjenesteinnhold og samhandling for å ytterligere sikre kommunens infrastruktur og tjenester. Prosjektet bruker beskrivelsen "sikkerhetssenter" for å sikre fleksibilitet for justering av innhold og ambisjoner. Arbeidet med

å etablere senteret pågår, men det er planlagt oppstart og leveranser av deltjenester allerede i 2023.

Tilgjengelig infrastruktur med høy kapasitet

Den digitale transformasjonen av Bergen kommune, og kravene som blir stilt til teknologi og digitale verktøy, trenger en solid plattform med tilstrekkelig kapasitet for å kunne innfri økte krav. De siste årene har kommunen systematisk arbeidet for å styrke den digitale grunnmuren. I økonomiplanperioden vil byrådet styrke denne grunnmuren ytterligere. Arbeidet skal gjøres gjennom gode leveranser fra underleverandører i kombinasjon med større grad av utnyttelse av tilgjengelige systemer og infrastruktur.

En kombinasjon av kapasitet i interne datasenter og tjenester levert fra skyen gjør den digitale transformasjonen mulig. Den interne teknologiske kapasiteten må brukes best mulig for å sikre god tilgjengelighet til tjenestene. Kommunikasjon mot leveranser i skyen må beskyttes for å sikre konfidensialitet og tilgjengelighet i tjenesteleveransene til ansatte og innbyggere.

Ansattservice

Organisasjonen i Ansattservice har gjennom det siste året satt seg etter organisasjonsjusteringer i 2022. Etat har fått i stand gode dialoger med tjenesteeiere. Arbeidet med å jobbe smartere på nye måter er godt i gang. Staten vil i neste periode jobbe ytterligere for å bygge tjenester innenfor identifiserte områder. I første omgang for å styrke eksisterende leveranse og for å tilfredsstille eksisterende behov i Bergen kommune.

Innenfor forvaltningstjenester er avtaleforvaltning et område vi bygger ytterligere kompetanse og prosesser på. Videre er risikovurderinger og personvernkonsekvensanalyse et fokus innenfor informasjonssikkerhet for å løfte kvalitet og sikre gjennomføring. Integrasjoner, dataflyt og testmetodikk er andre satsningsområder som er tett knyttet til systemarkitekturen og forvaltning. Vi vil også sette fokus på helheten rundt etablering av egne sammenhengende tjenester med integrasjoner av systemer gjennom bruk av konseptvurderinger og tjenestedesign.

Lønns- og regnskapsfunksjoner

Økonomitjenester i Ansattservice, tidligere Lønns- og regnskapscenteret, arbeider med å fase ut gammelt saksbehandlingssystem og innføre nytt, felles kundestøttesystem. Dette kundestøttesystem skal brukes av resten av Ansattservice og på sikt i hele Bergen kommune. Som en del av dette arbeidet blir det viktig å bruke muligheter til bedre samhandling og å forbedre arbeidsflyten, både internt og mot resten av kommunen. Dette vil gi et stort løft for ansatte i kommunen i tråd med kanalstrategien med *En vei inn*. Det vil da være en kanal mindre inn mot Ansattservice og mindre usikkerhet knyttet til hvor man skal henvende seg om lønns- og HR-relaterte spørsmål.

Det innføres stadig nye systemer og løsninger i kommunen. Det blir jobbet mye med å digitalisere og automatisere arbeidsprosesser. Dette gir endringer i lønns- og regnskapsprosessene. Risikobildet og arbeidsoppgaver er i stadig endring. Dette må håndteres på en god måte fremover, blant annet med fokus på kompetanseutvikling, god samhandling og gode risikovurderinger for å sikre god datakvalitet og ivareta informasjonssikkerhet og personvern. En stor mengde transaksjoner og ulike typer data håndteres i de sentrale lønns- og regnskapsfunksjonene. Det er viktig å sørge for kontinuerlig forbedring for å sikre god kvalitet og effektive prosesser.

De siste årene har det sentrale lønns- og regnskapsmiljøet blitt styrket med kommunens konsernregnskapsfunksjon, inkasso og betalingservice til innbyggerne. I 2022 ble også

eiendomsskattekontoret en del av det sentrale miljøet. Dette gir et godt grunnlag for å bygge et enda sterkere og tydeligere fagmiljø og bedre sammenhengende tjenester til det beste for ansatte og innbyggere. Brukerfokus og dialog er viktige virkemidler for å få dette til.

Eierskap

I kommunens eierskapsmelding, og i egen sak om oppfølging av aksjeselskap hvor kommunen har vesentlige eierinteresser, er det satt ulike krav til noen av selskapene hvor kommunen er eier. Selskapene følges opp på avkastningsmål og andre oppnådde resultater. Dette blir årlig rapportert til bystyret. Bystyret vedtok i februar 2023 ny eierskapsmelding. Denne meldingen oppdaterer også eierstrategien kommunen har for de ulike selskapene.

Forvaltning av systemer for kvalitet og målstyring

Avdeling for kvalitet og styring er en del av seksjon for administrasjon i Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom. Avdelingen utvikler og forvalter flere systemer for virksomhetsstyring i kommunen. BkKvalitet er kommunens kvalitetssystem. Systemet består av ulike moduler og per i dag er følgende moduler tatt i bruk:

- Meldinger (uønskede hendelser og avvik)
- Dokumenter (styrende dokumentasjon innen fag- og ledelsesprosesser)
- Risikoer (risikovurdering og risikostyring)
- Årshjulmodul

I 2023 vil avdelingen jobbe med å forbedre brukervennlighet og styrke innholdet som gjelder ledelsesprosesser og spesielt innenfor området virksomhetsstyring. Koordinering av konsernprosesser er et viktig ledd i dette arbeidet.

BkStyring er Bergen kommunes system for mål- og resultatstyring. I 2023 vil avdelingen i et eget prosjekt teste ut om BkStyring kan rigges og brukes som et fullverdig lederdashbord for ledere i Bergen kommune. Lederdashbordet skal fungere som en oversikt og inngang til andre systemer. I tillegg skal systemet gi enda bredere støtte til strategisk risikostyring i konsernet.

HR-området

HR-meldingen peker på at Bergen kommune skal sette en ny standard for lederutvikling i offentlig sammenheng. Det jobbes med utvikling av et nytt lederutviklingsprogram. Prosjektet forventes gjennomført i perioden 2023-2025, og vil bli løpende satt i drift. Programmet skal styrkes med elementer som digital kompetanse, omstillingskompetanse, samspillskompetanse og kreativ kompetanse. Programmet skal ha et strategisk fokus på å utvikle lederadferd og ferdigheter som bygger opp under et mestringsorientert og utviklende lederskap. Lederutviklingsprogrammet forventes å gi både kvalitative og kvantitative gevinster for kommunen som organisasjon, arbeidsgiver og ansatte. Målet er at vi sikrer og etablerer en god og helhetlig praksis gjennom lederutdanning og lederutvikling.

Innsiktsarbeidet avdekket et stort potensial for kvalitative og kvantitative gevinster. Gevinsten kan bli nådd ved å forbedre dagens arbeidsprosesser med nye digitale løsninger, organisere turnusarbeidet mer effektivt og styrke arbeidstidkompetansen til lederne. I tillegg øke kunnskapen om interne rutiner og bruk av systemet gjennom digitale systemkurs. HR konsern ønsker å forbedre og fornye arbeidsprosessene og systemet slik at ressursbruken blir mindre, brukeropplevelsen bedre og endringsevnen større.

Bemannings tjenester – kommunens interne bemanningsbyrå

Bemanningstjenester i etaten HR Bemanning er et av flere tiltak for å gjennomføre kommunens satsing på heltidskultur. Avdelingen er kommunens bemanningsbyrå og dekker midlertidige bemanningsbehov i barnehagene. I første tertial 2023 arbeider det 25 fagarbeidere og 48 assistenter i 100% faste stillinger som vikarer i barnehage. I samme periode arbeider det 5 fagarbeidere i sykehjem. I tillegg har avdelingen 150 ringevikarer med rammeavtale som dekker midlertidige oppdrag i barnehager. I første tertial har det startet opp 13 nye fast ansatte vikarer i Bemanningstjenester, 3 barne- og ungdomsarbeidere og 10 assistenter.

Bemanningstjenester opplever svært høy etterspørsel etter vikarer og løser ofte over 220 oppdrag daglig. Samtidig ser vi at det er en høyere etterspørsel fra barnehagene enn det Bemanningstjenester kan levere. Enkelte dager er det over 50 uløste oppdrag. Årsaken er blant annet et høyt sykefravær i barnehagene og at kommunen fikk tilført 18 nye barnehager i 2022. Fremover er utfordringen å rekruttere nok faglærte vikarer og assistenter med erfaring til barnehagene.

For å øke andelen faglærte vikarer ble det i 2022 iverksatt et prosjekt som tilbyr 5 fast ansatte vikarer å få dekket utgifter til å ta teorikurs og tverrfaglig eksamen. Teorikurset er forberedende til tverrfaglig eksamen og til den skriftlige delen av fagprøven. I første tertial har Bemanningstjenester avholdt to temabaserte samlinger for å bidra til at deltakerne når sine mål. Avdelingen vurderer videreføring av prosjektet.

For å imøtekomme vikaretterspørselen og styrke satsingen på rekruttering av vikarer i hele faste stillinger, har avdelingen også iverksatt en omorganisering av driften. Arbeidet pågår og inkluderer også et utviklingsarbeid knyttet til å utarbeide en bærekraftig modell for utleie av helsepersonell fra Bemanningstjenester. Frem til dette er på plass vil det ikke ansettes flere vikarer til helsetjenester i avdelingen.

Arbeidsgiverseksjonen

Arbeidsgiverseksjonen har fullmakt og kompetanse til å representere Bergen kommune som arbeidsgiver innenfor lov- og avtaleverk på arbeidslivsområde, lønnsforhandlinger og andre forhandlinger, partssamarbeid og interessekonflikter/streik.

Lov- og avtaleverk

Arbeidsgiverseksjonen sitt ansvar innenfor lov- og avtaleverk på arbeidslivsområdet er avgrenset til tolkningskompetanse, rådgivning og tilrettelegging av styrende dokumentasjon. De siste årene har en sett en utvikling der personalsaker og saker knyttet til arbeidsrett stadig blir mer komplekse og utfordrende. Arbeidsgiverseksjonen arbeider med å styrke kommunens helhetlige kompetanse på dette området. Seksjonen vil derfor prioritere kompetanseheving i byrådsavdelingene i årene fremover. I tillegg vil det være avgjørende for Bergen kommune at seksjonen videreutvikler styrende dokumentasjon som sikrer forutsigbarhet og profesjonalitet i rollen vår som arbeidsgiver.

Partssamarbeidet

Partssamarbeidet mellom Bergen kommune og fagforeningene er gjennomgående godt. Våren 2024 skal det gjennomføres skolering av alle ledere og tillitsvalgte i Bergen kommune i partssamarbeidet. Hensikten med skoleringen er at alle ledere og tillitsvalgte skal gis kompetanse til å bruke partssamarbeidet til det beste for gode beslutninger og god kvalitet i tjenestene.

Lokale lønnsforhandlinger

De lokale lønnsforhandlingene for den delen av lønnsdannelsen som skjer lokalt i Bergen kommune gjennomføres hver høst. Arbeidet med lønnsforhandlinger følger et årshjul der det er aktiviteter og møtepunkter gjennom hele året. I tillegg til å gjennomføre alle forhandlinger

vil seksjonen også prioritere å videreutvikle samhandlingen med byrådsavdelingene i forhandlinger slik at vi både kan ivareta Bergen kommune sine behov som helhet, og det enkelte tjenesteområdet sine særlige behov.

Dialog med KS og andre storbyer på arbeidslivsområdet.

Byrådet sender hvert år innspill til KS med prioriteringer og synspunkter på det sentrale tariffoppgjøret og andre tariffpolitiske spørsmål. I tillegg til innspill gjennom formelle prosesser er det jevnlig dialog mellom forhandlingsavdelingen i KS og storbyene, samt mellom storbyene på arbeidslivsområdet.

Sentralt kommunikasjonsarbeid

Seksjon kommunikasjon er kommunen si sentrale kommunikasjonsfaglege eining. Kommunikasjonen i og frå Bergen kommune skal vere tilgjengeleg og lett å forstå. Dette er eit viktig område for seksjonen. Kommunelova krev at kommunen skal informera ope og aktivt om verksemda si.

Den nye språklova pålegg offentlege organ å kommunisere på «eit klart og korrekt språk som er tilpassa målgruppa». Språkpolitisk plan som blei vedteken i Bergen bystyre 25. januar 2023 viser korleis Bergen kommune skal følgje opp dette lovkravet. Bergen kommune har gode resultat å visa til når det gjeld klarspråk, men dette er eit arbeid som ein ikkje kjem til å bli ferdig med. Klart språk er derfor eit kontinuerleg satsingsområde og pregar alt kommunikasjonsarbeidet.

Kommunikasjon skal også vera tilgjengeleg for flest mogleg, og kommunen må følgja opp lovkrav om universell utforming (UU). Som konsernansvarleg avdeling er Seksjon kommunikasjon ein pådrivar og rådgivar i bruken av klart språk og universell utforming. Det betyr å utarbeida rettleiarar, kurs og opplæring til tilsette, brukarundersøkingar og oppfølging av tilbakemeldingar.

Utvikling av nettsider og vurdering av nærværet i sosiale medium og andre kanalar, er eit pågåande arbeid seksjonen gjer i samarbeid med digitaliseringsmiljøet til kommunen. Vurdering av personvern og informasjonssikkerheit er ein viktig del av samarbeidet. Seksjon kommunikasjon samarbeider også mellom anna med digitaliseringsmiljøet for å finna metodar for omsetjing av tekst for å nå ut til dei som ikkje meistrar norsk.

Media er ein viktig kanal for å kommunisere med innbyggjarar og samarbeidspartar. Leiarar og tilsette som kjem i kontakt med media, får tilbod om medierådgiving og kurs i medietrening.

Seksjonen er ein pådrivar for auka samhandling og fagleg utvikling mellom kommunikasjonsmiljø i og utanfor kommunen. Seksjon kommunikasjon samlar miljøa til tema som beredskap, kunstig intelligens, klart språk, personvern, informasjonssikkerheit og universell utforming.

Innbyggjarservice, det sentrale servicetorget til kommunen og kompetansmiljø for kundebehandling og service, er ein del av Seksjon kommunikasjon. I dag er det nærare 70 innbyggjarar som dagleg besøkjer Innbyggjarservice. Det er meir enn dobbelt så mange som i 2020. Dei fleste treng hjelp og rettleiing for å gjennomføra digitale søknadsprosessar. Brukargruppene har også endra seg. Det er mellom anna fleire som ikkje snakkar norsk og som har meir omfattande behov for hjelp enn før. Seksjonen legg vekt på kunnskap om digitalisering og språk ved tilsetjing av nye medarbeidarar.

Fisketorget

Bymiljøetaten har fortsatt arbeidet på Fisketorget (Mathallen og torgflaten), i tråd med *Strategi for Torget*. Et pilotprosjekt for nye torgboder er igangsatt, med medvirking fra dagens torghandlere. I tillegg er det lagt ned mye arbeid for bedre å legge til rette for næringsutviklingen på torgflaten, blant annet gjennom kundetilfredshetsundersøkelser og uniform skilting av de forskjellige torgbodene. Innenfor rammene av strategien forsøker også Bymiljøetaten å legge til rette for et variert produktutvalg på Fisketorget, og i vintersesongen er det også forsøkt forskjellige pilotordninger for å legge til rette for aktivitet gjennom hele året på torgflaten. Erfaringene fra dette brukes i planleggingen av de neste sesongene. Videre arbeid for å utvikle Fisketorget som en destinasjon for både bergensere og turister vil fortsette i 2024.

Uteservering

Bergen kommune tilrettelegger for uteservering i sentrum . Bymiljøetaten har for fjerde året på rad tilrettelagt for utvidet areal til uteservering i 2023.

Bergen byarkiv - Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering

Byarkivet skal omstilles for å ivareta sin samfunnsrolle i en digital tid. De neste årene gjennomføres en restrukturering av byarkivets arealbruk med reduksjon av kontorbygg med nesten 3000 kvm. Samtidig tilrettelegges areal og infrastruktur for økt digital tilgjengelighet og økt brukermedvirking med arkivene.

Byarkivet har konsernopp-gaver knyttet til dokumentasjonsforvaltning som støtte for kommunens saksbehandling. I tillegg har byarkivet en viktig rolle som tilrettelegger for samfunnets kunnskap om kulturarv, kulturelt mangfold og grunnleggende samfunnsforhold. Det er en utfordring å utvikle formidling for brede grupper. Det skal gjennomføres kompetanseutvikling og forbedring av prosesser for å ivareta byarkivets samlede oppdrag. Ny teknologi skal tas i bruk som en del av endringene.

Gjennomføring av enearkiv, der alle kommunens papirarkiv og andre arkiv samles i Bergen byarkiv, skal sikre bevaring og tilgang til en lavere pris. Enearkiv er hovedmålet i gjeldende arkivplan fra 2012, og forventes gjennomført innen 2026.

Seksjon for mangfold og likestilling - Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering

Handlingsplan for forebygging mot hatkriminalitet, radikaliserings og voldelig ekstremisme, og handlingsplan for diskriminering og hat mot muslimer er hovedredskaper i arbeidet. Tiltakene i planen bygger på funnene i rapport om strukturell rasisme i Bergen. Det er viktig å jobbe systematisk mot særlig diskriminering i boligmarkedet og arbeidsliv.

Det samarbeides bredt med kommunale enheter, politi, sivilsamfunnsorganisasjoner og tros- og livssynssamfunn.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En attraktiv og levende by	Minoriteter deltar aktivt i sivilsamfunnet	Antall deltagere i inkluderingsprosjekter med tilskudd.	15 000	17 000	18 000	20 000
		Valgdeltagelse for	0,0 %	50,0 %	0,0 %	55,0 %

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027	
		innvandrerbefolkningen i Bergen					
En rettferdig og inkluderende by	Bergen kommune skal være en attraktiv arbeidsgiver	Andel heltidsstillinger	65,0 %	68,0 %	70,0 %	75,0 %	
		Andel vikaroppdrag i barnehager som dekkes av interne vikarer ansatt i Bemanningstjenester	65,0 %	65,0 %	66,0 %	70,0 %	
		Gjennomsnittlig stillingsstørrelse	85,0 %	87,0 %	89,0 %	92,0 %	
		Sykefraværsprosent	11,3 %	11,1 %	9,3 %	8,0 %	
		Bergen skal være en foregangskommune for samfunnsansvar i sine anskaffelser - prioritering av reserverte/inkluderende kontrakter	Andel nye kontrakter som har krav til arbeidsinkludering	10,0 %	20,0 %	25,0 %	40,0 %
Bergenserne skal forstå informasjon og brev fra Bergen Kommune		Andel i innbyggerundersøkelsen som svarer at det er lett å forstå informasjon fra kommunen.	67,0 %	73,0 %	75,0 %	80,0 %	
		Andel i innbyggerundersøkelsen som svarer at det er lett å forstå informasjon i brev fra kommunen.	63,0 %	68,0 %	75,0 %	80,0 %	
		Effektiv kommunikasjon som når innbyggerne	Andel i innbyggerundersøkelsen som er fornøyd med informasjon fra kommunen	54,0 %	63,0 %	75,0 %	75,0 %
Et systematisk arbeid mot diskriminering og rasisme.		Antall organisasjoner med tilskudd fra kommunen som jobber med mangfold, likestilling og/eller kvinnespørsmål.	65	68	70	70	
		Økt rapportering i hatkriminalitet i vest politidistrikt.	100	125	150	150	
Norges grønneste storby	Bergen kommune skal være en foregangskommune for samfunnsansvar i sine anskaffelser - prioritering av miljøkrav	Andel nye kontrakter som har krav til klima/miljø	33,0 %	50,0 %	55,0 %	80,0 %	
		Reduksjon av energiforbruk i kommunale bygg	Reduksjon i temperaturkorrigert energiforbruk i forhold til 2019	0,0 %	9,2 %	11,0 %	20,0 %
Trygg økonomistyring	Ansattservice skal gi gode brukeropplevelser til ansatte og innbyggere	EBF: Sikre effektiv bruk av boligmassen ved at leieinntekten ved tomgang er 2% eller lavere	Andel tomgangsleie av samlet husleieinntekt	2,48	< 2,0 %	< 2,0 %	< 2,0 %
		Forebygge arbeidslivskriminalitet og	Antall utvidete kontroller av lønns- og arbeidsvilkår	4	4	4	4

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
	sosial dumping i kommunens byggeprosjekter	hos byggenreprenerer				
	Kommunen skal gjennomføre digitaliseringsprosjekter som er nyttige for ansatte og innbyggere	Andel prosjekter i Digitaliseringsplanen som har gjennomført en konseptvurdering	5,0 %	40,0 %	50,0 %	80,0 %
	Øke bruk av fagarbeidere hos utførende entreprenører i kommunens byggeprosjekter	Andel arbeidstimer utført av fagarbeidere i byggeprosjekter hvor det er stilt krav i kontrakt	50,0 %	50,0 %	50,0 %	50,0 %
	Økt bruk av digitale arkiv	Sidehenvisninger	893 942	1 000 000	1 000 000	1 500 000

Virkemiddel for å nå mål

For at kommunen skal være en attraktiv arbeidsgiver vil byrådet:

- Videreføre arbeid med verdi- og kulturprogram.
- Jobbe med relevant kompetanseutvikling og holdninger på alle nivå i organisasjonen.
- Videreføre arbeidet med å ta i bruk digital kompetansekartlegging og -planlegging og øke bruk av e-læring.
- Revidere og videreutvikle kommunens systemer for leder- og medarbeiderutvikling, samt jobbe med nye styringsverktøy for ledere, noe som vil gi bedre oversikt over egen virksomhet og bedre grunnlag for beslutninger.
- Videreføre arbeidet med helsefremmende tiltak som vil bidra til å redusere sykefraværs i tråd med organisering og oppfølging av avtale om inkluderende arbeidsliv
- I forbindelse med aktiviteter for å forbedre heltidskulturen vil arbeidet med interne bemanningsløsninger fortsette.
- Arbeidet med å utvikle turnusordningene innen helse og omsorg for å stimulere til økte stillingsstørrelser videreføres.

Effektiv kommunikasjon og klart språk.

Seksjon kommunikasjon vil ta i bruk flere virkemidler for å nå målene om klart språk og effektiv kommunikasjon:

- Seksjon kommunikasjon vil kommunisere i et klart språk om tjenester og aktuelle politiske saker og beslutninger fra byrådet og bystyret.
- Seksjon kommunikasjon vil gjennomføre innbyggerundersøkelse og følge brukeradferd i ulike kanaler.
- Seksjon kommunikasjon er en pådriver for økt samhandling og faglig utvikling mellom kommunikasjonsmiljø i og utenfor kommunen.
- Besøktallet på Innbyggjerservice øker med flere som ikke snakker norsk og som har mer omfattende behov for hjelp. Seksjon kommunikasjon vil følge utviklingen på Innbyggjerservice for å sikre at ansatte fortsatt skal løse oppgavene med god kvalitet.

Aktivitet (Nøkkeltall)

Bergen byarkiv

Indikatornavn	Resultat t 2021	Resultat t 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027 e	Beskrivels
Antall automatiserte journalføringer	298 133	400 000	420 000	450 000	500 000	550 000	550 000	
Antall brukerinnsyn og lesesalsbesøk	2 587	2 500	2 500	2 200	2 000	1 800	1 600	
Antall brukerstøtte- og rådgivningshenvendelser	5 222	4 000	4 000	3 500	3 000	2 500	2 500	
Antall hyllemeter mottatt papirarkiv	841	100	100	500	1 500	1 500	1 500	
Antall manuelle journalføringer	284 570	285 000	280 000	280 000	280 000	280 000	280 000	
Antall sidevisninger	851 742	900 000	1 000 000	1 000 000	1 200 000	1 500 000	1 700 000	
Antall tilgjengelig hyllemeter magasinkapasitet	11 773	12 200	8 800	9 000	11 000	15 000	17 000	
Ordningsgrad i byarkivets magasiner	65,0 %	65,0 %	65,0 %	70,0 %	75,0 %	80,0 %	85,0 %	
Prosentvis digitalisering av magasinkapasitet	5,0 %	5,0 %	5,0 %	7,0 %	7,0 %	10,0 %	10,0 %	

Boligforvaltning

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
Antall boligklargjøringer	759	835	820	820	825	825	825	
Husleieinntekter mill kr. (kommunale boliger)	612	638	665	670	670	672	672	
Tomgang i boliger i % (Boligforvaltning)	2,4 %	2,4 %	2,0 %	2,0 %	2,0 %	2,0 %	2,0 %	
Vedlikehold og drift av boliger (mill. kr)	242	281	296	298	298	300	300	

Bygg og eiendom

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027 se	Beskrivel
Drifts- og vedlikeholdskostnader pr. kvm (kommunale bygg)	278	318	351	351	351	351	351	
Eid areal (kommunale bygg) ant. kvm.	1 251 897	1 273 472	1 278 490	1 278 490	1 278 490	1 278 490	1 278 490	
Samlet drifts- og vedlikeholdskostnad (kommunale bygg)	348 500 000	404 800 000	449 200 000	449 200 000	449 200 000	449 200 000	449 200 000	

IKT-området

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
Antall arbeidsstasjoner	42 486	41 500	46 200	46 200	46 200	46 200	46 200	
Antall mobile enheter	3 750	4 050	4 200	4 300	4 300	4 300	4 300	
Henvendelser til IT	161 000	145 000	240 000	240 000	240 000	240 000	240 000	

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
Servicesenter								

Lønn og regnskap

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
Andel elektroniske leverandørfaktura siste 12 mnd	97,9 %	98,0 %	98,1 %	98,2 %	98,3 %	98,5 %	98,5 %	
Antall betalingspåminnelser	48 357	48 000	48 000	47 000	47 000	45 000	45 000	
Antall kundefaktura	660 010	655 000	650 000	645 000	645 000	645 000	645 000	
Antall leverandørfaktura	460 941	457 000	460 000	465 000	465 000	465 000	465 000	

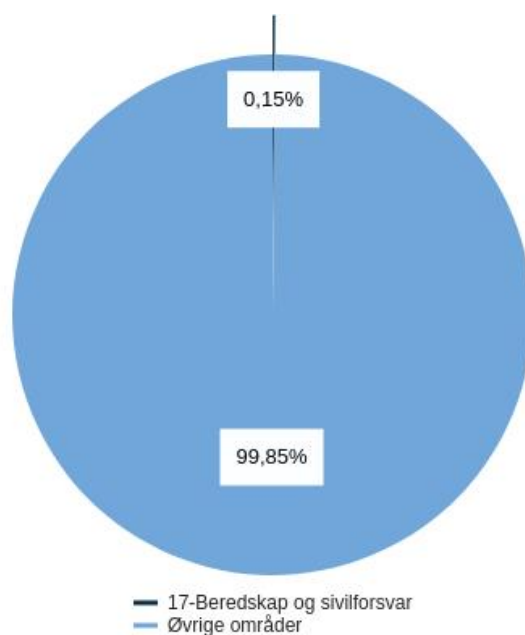
Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2024-27
			Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Anskaffelse av loggmonitoreringsverktøy	2025		IA	5,0	0,0	5,0	3,0	1,5	0,0	0,0	4,5
Byarkiv - ombygging	2025	2022/48067	IA	84,5	0,0	84,5	77,4	0,0	0,0	0,0	77,4
Digitalisering av analoge arkiv	2024	201300455-58	IA	1,0	0,0	1,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,2
Digitaliseringsprosjekter	2025		IA	22,0	0,0	22,0	8,3	3,6	0,0	0,0	11,9
ENØK-prosjekter	Løpende						3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Investeringsprosjekter IKT i tjenestene – sekkepost	Løpende						2,0	2,0	2,0	0,0	6,0
Kjøp av lokaler til Bergen byarkiv	2024	BY 176/23	45,0	45,0	0,0	45,0	45,0	0,0	0,0	0,0	45,0
Mindre bygginvesteringer - sekkepost	Løpende						20,0	20,0	20,0	20,0	80,0
Nytt fagsystem eiendomsskatt	2023		IA	3,0	0,0	3,0	0,5	0,0	0,0	0,0	0,5
Oppgradering av Magistraten og Manufakturhuset - prosjektutvikling	2024		IA	5,0	0,0	5,0	3,0	0,0	0,0	0,0	3,0
Oppgradering og utvidelse av IKT-infrastruktur	Løpende						7,2	7,2	7,2	7,2	28,8
Sikringstiltak av kommunale arbeidsplasser	Løpende						3,0	3,0	3,0	3,0	12,0
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			45,0	165,5	0,0	165,5	172,6	40,3	35,2	33,2	281,3

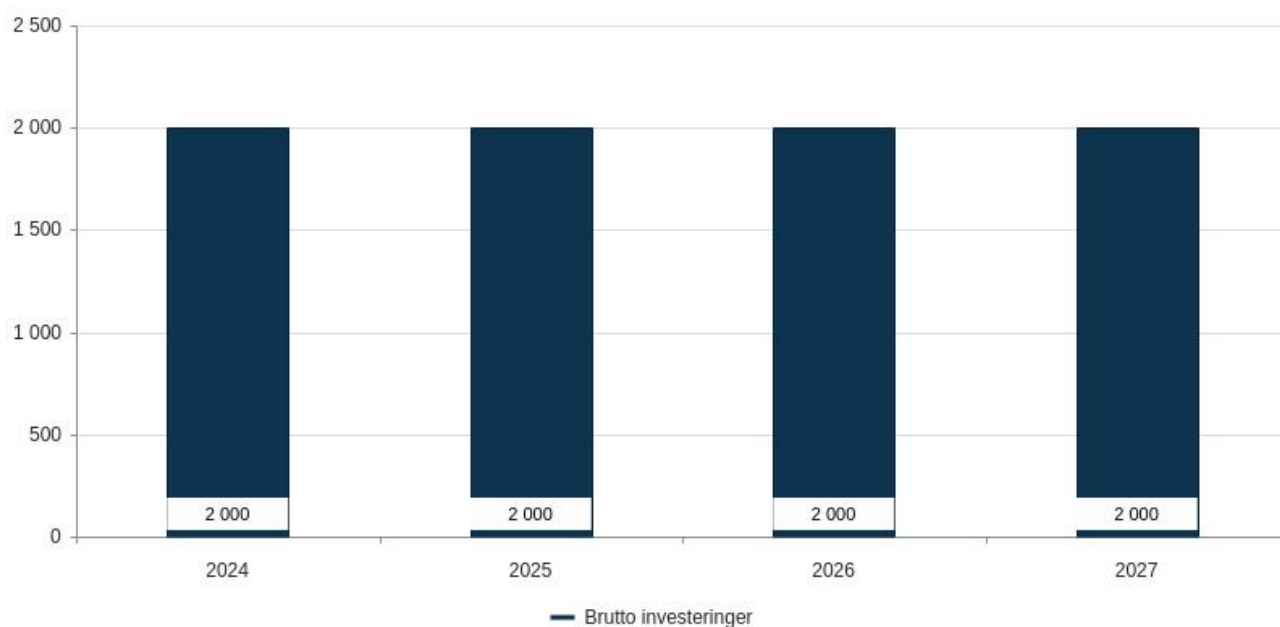
17-Beredskap og sivilforsvar

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter alle kommunens tjenester innen samfunnssikkerhet og beredskap, herunder kommunens utgifter til beredskap, sivilforsvar og tilfluktsrom.

Kommunene er en viktig bærebjelke i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap og er også gitt en sentral rolle som samvirkeaktør og pådriver i samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet lokalt.

Sivilbeskyttelsesloven (2010) og Forskrift om kommunal beredskapsplikt (2011) pålegger alle kommuner i Norge å arbeide helhetlig og systematisk med samfunnssikkerhetsarbeidet på tvers av sektorer i kommunen.

Bergen kommune tok initiativ til å etablere Samfunnssikkerhetens hus for å styrke kommunal beredskap og for å imøtekomme større og mer komplekse utfordringer i regionen. Samfunnssikkerhetens hus ble etablert 1. mars 2021. Målet er å bidra til å skape et tryggere samfunn ved å styrke det forebyggende arbeidet og regionens reelle beredskapsevne. Etaten består av en døgnkontinuerlig beredskapsvakt, et forsknings- og kompetansesenter og et service- og sikkerhetssenter.

Hovedprioriteringer

Bergen kommune skal være en pådriver i det lokale, regionale og nasjonale samfunnssikkerhetsarbeidet. Det er et uttrykt mål at bysamfunnet Bergen og bergensregionen skal være et trygt sted å bo og besøke.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	32 703	32 703	32 703	32 703
Sum Lønns- og prisvekst mv.	1 797	1 748	1 748	1 748
Sum Pensjonsendringer	279	279	279	279
Sum Tekniske justeringer	-86	-86	-86	-86
Prisjustering og diverse endringer	1 990	1 941	1 941	1 941
Konsekvensjustert ramme	34 693	34 643	34 643	34 643
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Økte driftskostnader - Service og sikkerhetssenter	650	650	650	650
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	650	650	650	650
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	-373	-373	-373	-373
Samfunnssikkerhetens hus - koordinatorene til Samvirkevakten	0	-2 000	-2 000	-2 000
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	-373	-2 373	-2 373	-2 373
Nye tiltak og realendringer budsjett	277	-1 723	-1 723	-1 723
Ramme 2024-2027	34 970	32 920	32 920	32 920

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett

Økte driftskostnader - Service og sikkerhetssenter

Service- og sikkerhetssenteret i Bergen rådhus ivaretar drift av resepsjonen, møtesenteret, sikkerhetssenter og vektertjeneste i rådhuskvartalet.

Med en verden i endring, og der en stadig får strengere krav til sikringstiltak gjennom blant annet sikkerhetsloven, er en tilpasset sikring av bygg og infrastruktur nødvendig for å kunne beskytte politikere, ansatte, besøkende og driften på en betryggende måte.

Det har i tillegg vært en økt etterspørsel etter avdelingens kompetanse fra øvrige deler av den kommunale organisasjonen. Avdelingen har blant annet gitt faglig støtte til Etat for inkludering og Bergen Inkluderingscenter, Familiens hus, Etat for sosiale tjenester, Byantikvaren, Bergen Offentlige Bibliotek, Plan- og bygningsetaten med mer.

For å sikre en robust turnusdrift av Service- og sikkerhetssenteret som også tar høyde for økt etterspørsel etter kompetanse er det behov for å styrke driften av Service- og sikkerhetssenteret.

Det ble bevilget kr. 0,65 mill. for å dekke merutgifter knyttet til en ekstra ansatt og vikarbruk i Revidert budsjett 2023.

Tiltaket er en videreføring av vedtaket i Revidert budsjett 2023.

Tilpasning til aktivitetsnivå

Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energiutgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energiutgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

Samfunnssikkerhetens hus - koordinatorene til Samvirkevakten

Etaten Samfunnssikkerhetens hus ble etablert 1. mars 2021 (jf. vedtak i byrådssak 1143/19), og flere av kommunens døgnkontinuerlige vaktjenester ble samlokalisert i en felles samvirkevakt i henhold til byrådssak 1142/19 fra juni 2021.

I tråd med saken om etableringen av etaten forutsettes det at Samfunnssikkerhetens hus tilbyr tjenester til omegnskommuner og andre naturlige samarbeidspartnere som ønsker å knytte seg til Samfunnssikkerhetens hus. Det er derfor lagt inn en forventning om økte inntekter fra 2023.

Arbeidet med å få på plass avtaler med andre kommuner og samarbeidspartnere pågår, men har tatt lengre tid enn forutsatt. Forventningen om økte inntekter må derfor fortsatt forskyves noe, og en legger derfor til grunn halvårseffekt på samme nivå som i budsjett 2023.

Sammendrag budsjett

Budsjettet for tjenesteområdet omfatter i hovedsak lønns- og driftsutgifter i etaten Samfunnssikkerhetens hus, samt medlemsavgifter fra kommuner som har inngått avtale om administrativt vertskommunesamarbeid. Arbeidet med å få på plass nye avtaler med andre kommuner og andre samarbeidspartnere har tatt lengre tid enn forutsatt, og forventningene om økte inntekter må derfor nedjusteres noe i 2024.

Budsjettet er justert for forventet lønns- og prisstigning.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	22 547	22 143	23 817	23 817	23 817	23 817
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	19 010	11 837	14 561	14 512	14 512	14 512
Overføringsutgifter	1 635	1 442	1 505	1 505	1 505	1 505
Finansutgifter	2 338	2 229	2 229	2 229	2 229	2 229
Sum Driftsutgifter	45 530	37 652	42 113	42 063	42 063	42 063
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-4 604	-1 391	-1 399	-1 399	-1 399	-1 399
Refusjoner	-3 773	-3 558	-5 744	-7 744	-7 744	-7 744
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-109	0	0	0	0	0
Sum Driftsinntekter	-8 487	-4 949	-7 143	-9 143	-9 143	-9 143
Sum	37 043	32 703	34 970	32 920	32 920	32 920

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsleders avdeling	29 884	30 096	30 714	28 664	28 664	28 664
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	5 360	2 221	1 974	1 974	1 974	1 974
Byrådsavdeling for helse og omsorg	1 679	0	2 282	2 282	2 282	2 282
Fellesposter - bykassen	121	386	0	0	0	0
Sum	37 043	32 703	34 970	32 920	32 920	32 920

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tilfluktsrom	5 428	2 221	1 974	1 974	1 974	1 974
Sivilforsvar	1 269	1 181	1 222	1 215	1 215	1 215
Beredskap	28 668	29 301	29 492	27 449	27 449	27 449
Helseberedskap	1 679	0	2 282	2 282	2 282	2 282
Sum	37 043	32 703	34 970	32 920	32 920	32 920

Utfordringer og strategi

Kommunene har en nøkkelrolle i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap og har lovpålagte beredskapsoppgaver innenfor mange tjenester. Kommunene skal både sørge for å forebygge og håndtere kriser, og skal sørge for å ivareta befolkningens trygghet, gjennom daglig drift og tjenesteleveranse og beredskap for å håndtere kriser.

Samfunnssikkerhets- og beredskapsutfordringene er i endring. Utfordringsbildet verdenssamfunnet står overfor er alvorlig. Omfanget av kriser både fjernt og nært viser det med all tydelighet. Klimaendringer og naturfare, demografisk utvikling, sårbarheter i teknologi og infrastruktur og en forverret sikkerhetspolitisk situasjon vil også i de kommende år utfordre samfunnssikkerheten og beredskapen. Utviklingstrekkene har gjensidig påvirkning på hverandre, og forsterker hverandre. De vil i tillegg kunne påvirke andre samfunnsforhold, som tillit til myndigheter, sosial ulikhet og endringer i kriminalitetsbildet.

Med bakgrunn i det ovenstående forventer Samfunnssikkerhetens hus at behovet for å gi faglig støtte og rådgivning, både til enheter i Bergen kommune og samarbeidskommuner, vil øke i de kommende årene. Det er også grunnlag for å forvente økt behov for samvirke med eksterne aktører, både i det forebyggende arbeidet og når hendelser skjer.

Kommunens fagmiljø innen samfunnssikkerhet og beredskap

Etaten Samfunnssikkerhetens hus har hatt høy aktivitet siste året, og opplever økende etterspørsel etter rådgivningsstøtte fra alle deler av kommunens organisasjon. Etaten bidrar med kompetanse innen sikkerhet og sikringsrisiko, risikoanalyser, beredskapsanalyser, beredskapsplanlegging, beredskapsledelse og øvelsesgjennomføring

Etaten tilbyr også kurs i risiko- og sårbarhetsanalyse, beredskapsplanlegging, krise- og beredskapsledelse, øvingsplanlegging og -gjennomføring, samt krisekommunikasjon.

Etaten vil fortsette å utvikle og forbedre rollen som konsernfunksjon innen samfunnssikkerhet og beredskap, gjennom tilrettelegging av system og rutiner, veiledning og ved å etterse praksis. Dette er viktig for å forbedre kommunens helhetlige og systematiske arbeid innen fagområdet.

Vertskommunesamarbeid

Som en del av etableringen av etaten Samfunnssikkerhetens hus (sak 1143/19) ble det forutsatt å kunne tilby tjenester til omegnskommuner og andre naturlige samarbeidspartnere som ønsket å knytte seg til Samfunnssikkerhetens hus.

I mai 2022 ble den første avtalen om administrativt vertskommunesamarbeid innen samfunnssikkerhet og beredskap inngått med Askøy kommune (jf. bystyresak 12/22).

For i større grad å imøtekomme de ulike kommunene sine behov for et samarbeid innen samfunnssikkerhet og beredskap, er rammene for administrativt vertskommunesamarbeid nå justert. Det vil arbeides videre med å inngå vertskommuneavtaler i kommende budsjettperiode.

Samvirke i kommunen og med eksterne aktører

Det er etatens erfaring at samvirkekulturen i regionen og i Bergen er vesentlig styrket gjennom nettverksbygging og etablering av samvirkearenaer de siste to årene. Beredskapsaktørene i regionen ser nå på Bergen kommune og Samfunnssikkerhetens hus som en ressurs i egen beredskapsstruktur, og tar selv initiativ til dialog og samarbeid.

Etaten samarbeider med et større antall interne og eksterne samarbeidspartnere, blant annet gjennom felles strategiarbeid i kjølvannet av krigen i Ukraina og gjennom arbeidet som gjøres for å kartlegge og vurdere risikoforhold i kommunen – Bergen ROS 2023. Arbeidet med Bergen ROS 2023 fortsetter inn i 2024, og vil etter planen legges fram for Bergen bystyre til behandling tidlig i 2024.

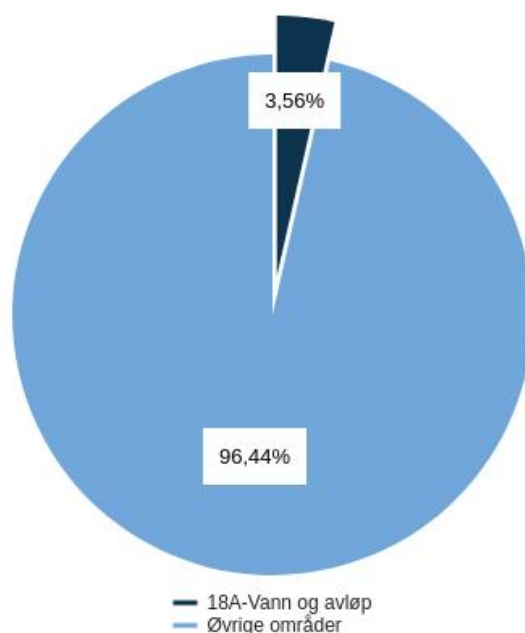
Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2024-27
			Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Tilfluktsrom - oppgradering mv	Løpende						2,0	2,0	2,0	2,0	8,0
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			0,0	0,0	0,0	0,0	2,0	2,0	2,0	2,0	8,0

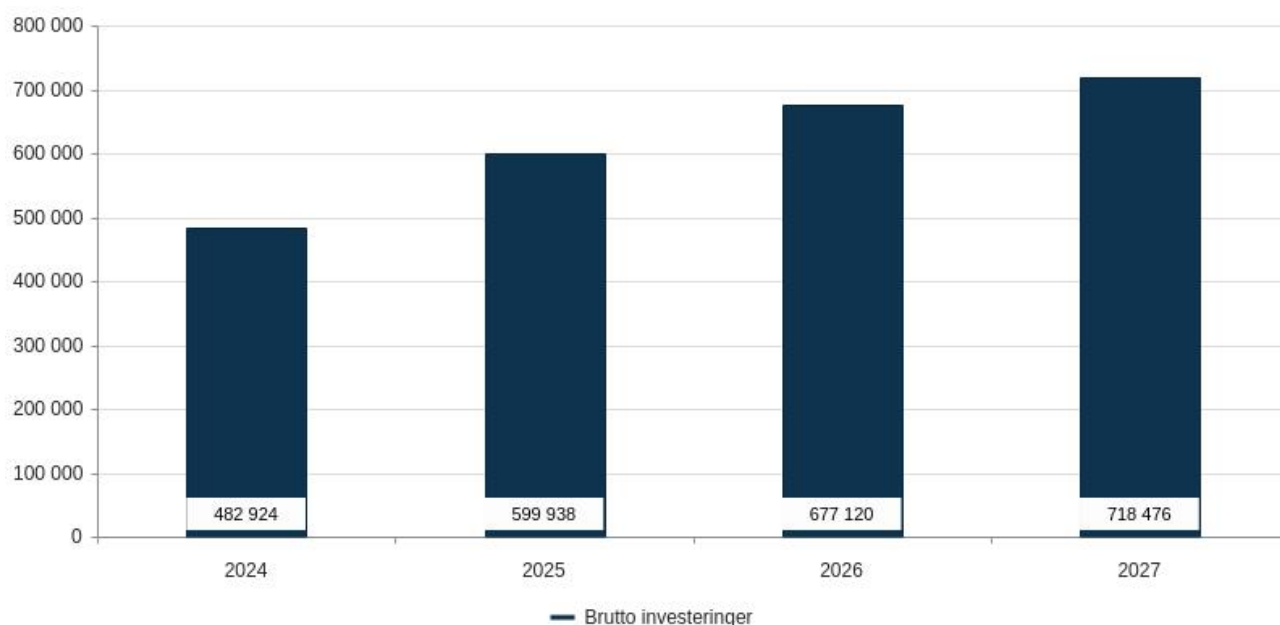
18A-Vann og avløp

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet vann og avløp omfatter vannforsyning og avløpshåndtering for byens innbyggere og virksomheter. Området omfatter også det kommunale overvannssystemet. Vann- og avløpstjenestene er fullt ut finansiert gjennom kommunale gebyrer og bruk av

tidligere års opparbeidede fondsmidler. Midlene kan kun brukes til VA-formål (innen vann- og avløpssektoren).

Bergen kommune jobber systematisk for å levere god tjenestekvalitet og god effektivitet gjennom å ta vare på og videreutvikle eksisterende VA-infrastruktur og tilpasse byen til et mer krevende klima. Mye av arbeidet som gjøres skjer i tett samarbeid mellom ulike etater i kommunen og andre infrastruktureiere. Effektivitet og kvalitet måles og sammenlignes med andre kommuner (benchmarking). Publikum skal oppleve god kundefølelse og informasjon. Brukerundersøkelsen fra april 2023 viser at 93 % av innbyggerne er fornøyd med VA-tjenestene.

Hovedprioriteringer

Rent og trygt vann i springen og forsvarlig håndtering av avløpsvann er viktige oppgaver for en velfungerende by. Byrådet fortsetter satsingen på utbygging av sikker og stabil vannforsyning, oppgradering/sanering av de mindre renseanleggene og sanering av avløp. Prosjektene gjennomføres både som egne prosjekter og i forbindelse med andre aktørers store infrastrukturprosjekt som bybaneutbygging, ny E39 og bygging av nytt Sotrasamband.

Mer vann og nedbør legger ekstra press på infrastrukturen som skal håndtere vann og avløp. Den nyetablerte Mindekanalen er et godt eksempel på tilrettelegging for å tåle mer nedbør på kort tid. Byrådet vil fortsatt ha høyt fokus på fornying av vann- og avløpsledninger for å opprettholde ledningsnettets funksjon og unngå ledningsbrudd. Fornyning av avløpsledninger ved å separere avløp fra overvann bidrar til bedre overvannshåndtering.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	824	824	824	824
Sum Lønns- og prisvekst mv.	16 259	12 159	12 159	12 159
Sum Endring i bruk/avsetning av fondsmidler	82 077	74 855	60 605	65 324
Sum Tekniske justeringer	24 584	39 397	76 411	110 508
Prisjustering og diverse endringer	122 920	126 411	149 174	187 991
Konsekvensjustert ramme	123 744	127 235	149 999	188 815
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	0	0	0	0
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Tilpasning til aktivitetsnivå	-11 654	80 865	134 522	182 275
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	-11 654	80 865	134 522	182 275
Nye tiltak				
Aktivitetsvekst pga. nye VA-anlegg og ledningsnett	4 000	8 000	12 000	12 000
Sum Nye tiltak	4 000	8 000	12 000	12 000
Inntektsendringer				
Gebyreendring innen VA	-111 330	-211 120	-291 330	-377 880
Inntekstvekst lik prisvekst 2024	-603	-623	-633	-653
Inntektsøkning biogass	-200	-400	-600	-600
Inntektsøkning kraftverk	5 500	7 000	7 000	7 000
Overskudd eksterne kunder driftsoppgaver	-4 500	-4 500	-4 500	-4 500
Produksjon og spotpris salg elkraft som i 2022	-5 000	-6 500	-6 500	-6 500
Sum Inntektsendringer	-116 133	-216 143	-296 563	-383 133
Nye tiltak og realendringer budsjett	-123 787	-127 278	-150 041	-188 858
Ramme 2024-2027	-43	-43	-43	-43

Tilpasning til aktivitetsnivå

Tilpasning til aktivitetsnivå
tilpasning til aktivitetsnivå

Nye tiltak

Aktivitetsvekst pga. nye VA-anlegg og ledningsnett

Aktivitetsveksten er en følge av utbygging av nye VA-anlegg og ledningsnett som settes i drift og vedlikeholdes. Dette gjelder f.eks. oppgraderte vannbehandlingsanlegg, høydebasseng, renseanlegg og nye vann-, avløps- og overvannsledninger som etableres. Som eksempel kan nevnes nye va-anlegg i forbindelse med bybaneutbyggingen og E39.

Inntektsendringer

Gebyrøring innen VA

Vann- og avløpstjenesten er gebyrfinansiert. Nivået på gebyrene er en direkte konsekvens av aktivitet/driftnivå og tidligere års investeringer på området (renter og avdrag). Gebyret skal i tillegg dekkes generell lønns- og prisstigning for va-tjenestene. Gebyrnivået påvirkes også av hvor store selvkostfondene er siden disse skal balanseres over en 5-års periode.

For 2024 er det lagt til grunn en økning av årsgebyrene for vann med 9,0 % og en økning av årsgebyrene for avløp med 12,1 %. Dette innebærer en økning for en gjennomsnittlig abonnent med 10,8 % samlet for vann og avløp.

Årsgebyr for en gjennomsnittlig abonnent (bolig på 120 m² med stipulert forbruk) vil i 2024 være kr 7.374 inkl. mva. samlet for vann og avløp, som er en økning på kr 718 inkl. mva. fra 2023. Økningen skyldes stor lønns- og prisvekst som både rammer drift og investeringer, økte rentekostnader, behov for finansiering av ledningsfornying og at selvkostfondene bygges ned i løpet av 2023.

Mer om premissene for va-gebyrene finnes på forsiden under Gebyrer og egenbetalinger.

Inntekstvekst lik prisvekst 2024

inntekstvekst lik prisvekst 2024

Inntektsøkning biogass

Bergen Vann selger biogass fra anlegget i Rådalen til markedet. Med dagens prognose for prisutvikling på biogass forventes det at salg av biogass vil gi økte inntekter til selvkostområde avløp.

Inntektsøkning kraftverk

Bergen Vann produserer elektrisk kraft til eget bruk i minikraftverket tilknyttet Espeland vannbehandlingsanlegg. Overskytende kraft blir solgt i markedet. Med dagens prognose for kraftpriser gir dette økt inntekt til selvkostområde vann.

Overskudd eksterne kunder driftsoppgaver

Bergen Vann selger vann- og avløpstjenester til andre kommuner. Kostnader og inntekter knyttet til dette inngår ikke i selvkost. Kommunen har derfor lov å gå med overskudd på slik virksomhet.

Produksjon og spotpris salg elkraft som i 2022

produksjon og spotpris salg elkraft som i 2022

Sammendrag budsjett

Vann- og avløpsvirksomheten i Bergen kommune er fullt ut gebyrfinansiert.

Budsjettet er justert for forventet lønns- og prisvekst og aktivitetsendringer. I tillegg er det justert for endringer i kalkulatoriske kostnader (renter og avdrag), både som følge av nye investeringer og endring i kalkulasjonsrenten. Endringene dekkes ved økte gebyrer eller bruk av tidligere avsatte fondsmidler slik at driften innen hvert selvkostområde balanserer.

Selvkostfondene for henholdsvis vann og avløp er planmessig trappet ned de siste årene. Når beholdningen på fondene er kraftig redusert, erstattes bruk av tidligere avsetninger med økte gebyrinntekter. Det er derfor lagt til grunn at vanngebyret øker med 9 %, avløpsgebyret øker med 12,1 % og gebyret for tømning av slamavskillere økes med 12,5 %. For en gjennomsnittlig abonnent innebærer det en samlet økning på 10,8 % for vann og avløp.

Årsgebyr for en gjennomsnittlig abonnent (bolig på 120 m² med stipulert forbruk) vil i 2024 være kr 7.374 inkl. mva. samlet for vann og avløp, som er en økning på kr 718 inkl. mva. fra 2023. Økningen skyldes stor lønns- og prisvekst som både rammer drift og investeringer, økte rentekostnader, behov for finansiering av ledningsfornying og at selvkostfondene bygges ned i løpet av 2023.

Premissene for gebyrregulativet 2024 for vann- og avløpsgebyrene gir utdypende detaljer. Disse finner man på forsiden under Gebyrer og egenbetalinger.

Bergen Vann selger vann- og avløpstjenester til andre kommuner. Kostnader og inntekter knyttet til dette ligger utenfor selvkost.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	234 594	244 760	256 787	256 787	256 787	256 787
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	686 171	645 473	634 162	726 391	783 848	831 611
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	0	0	0	0	0	0
Overføringsutgifter	7 707	3 644	3 644	3 644	3 644	3 644
Finansutgifter	349 535	388 499	427 792	434 736	471 336	504 808
Sum Driftsutgifter	1 278 007	1 282 377	1 322 385	1 421 559	1 515 616	1 596 851
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-1 106 842	-1 189 719	-1 306 804	-1 406 604	-1 486 814	-1 573 374
Refusjoner	-12 306	-11 216	-11 719	-11 739	-11 749	-11 769
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-155 481	-80 618	-3 906	-3 259	-17 096	-11 751
Sum Driftsinntekter	-1 274 629	-1 281 552	-1 322 428	-1 421 601	-1 515 658	-1 596 894
Sum	3 378	824	-43	-43	-43	-43

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling	1 147	824	-43	-43	-43	-43
Sum	3 378	824	-43	-43	-43	-43

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Administrasjon - vann og avløp	11 502	12 210	12 820	12 820	12 820	12 820
Produksjon av vann	90 950	85 843	90 028	91 028	97 428	102 828
Vannlaboratorium	5 452	6 044	6 044	6 044	6 044	6 044
Distribusjon av vann	-139 050	-153 662	-171 508	-179 656	-198 036	-211 168
Avløpsrensing	245 684	233 438	232 167	234 767	240 367	249 867
Avløpsnett / innsamling av avløpsvann	-332 196	-345 529	-356 877	-358 600	-370 664	-387 837
Tømming av slamavskillere	-1 102	-1 412	-1 537	-1 479	-1 449	-1 341
Selvkostrenter - vann og avløp	122 139	163 892	188 819	195 033	213 446	228 744
Sum	3 378	824	-43	-43	-43	-43

Kostra-analyse

	Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo kommune	Trondheim	Stavanger	ASSS uten Oslo
Produktivitet						
Årsgebyr for avløpstjenesten - ekskl. mva. (kr) *)	3 099	2 812	2 828	3 009	2 811	3 807
Årsgebyr for vannforsyning - ekskl. mva. (kr) *)	2 059	2 073	2 828	2 672	1 682	
Dekningsgrad						
Andel fornyet kommunalt ledningsnett, gjennomsnitt for siste tre år (prosent)	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,8 %	0,7 %	
Avløp - Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste (B)	94,5 %	94,2 %	98,3 %	96,9 %	95,8 %	95,5 %
Vann - Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal vannforsyning	92,1 %	91,3 %	94,0 %	85,6 %	99,7 %	
Kvalitet						
Avløp - Andel fornyet spillvannsnett, gjennomsnitt for siste tre år	0,9 %	0,9 %	1,5 %	0,6 %	1,0 %	

*) Inflasjonsjustert med deflator

Produktivitet

Avløp - Årsgebyr for avløpstjenesten

I 2022 ble årsgebyret for avløp satt ned med 4,5%. Årsgebyr for avløp lå dermed på ca. samme nivå som Oslo og Stavanger og lavere enn gjennomsnittet av ASSS-kommunene. Bergen har lang kystlinje og derfor relativt mange avløpsrenseanlegg. Dette er forhold som har betydning for kostnadsnivå. I Bergen er det seks større og 14 mindre anlegg. De andre ASSS-kommunene med unntak av Tromsø, har kun to til tre større avløpsrenseanlegg.

Vann - Årsgebyr for vannforsyning

Årsgebyr for vann er noe lavere enn både Trondheim og Oslo samt gjennomsnittet for ASSS-kommunene, men høyere enn Stavanger. Bergen har større geografiske og

topografiske utfordringer sammenlignet med de andre store kommunene, med større spredning i tettstedsarealer og lengre kystlinje. Det kan nevnes at Bergen har fem vannbehandlingsanlegg i forhold til Oslo og Trondheim som har to. Stavanger er tilknyttet et interkommunalt vannbehandlingsanlegg som forsyner Stavanger, Sandnes og flere andre kommuner. Topografien gjør at Bergen har så mange som 91 trykkøkningsanlegg. Det tilsvarer mellom 3 og 6 ganger flere enn de andre storkommunene pr. km ledning.

Dekningsgrad

Andel fornyet kommunalt ledningsnett, gjennomsnitt for siste tre år

Det har vært jobbet målrette med å øke fornyingstakten i det kommunale ledningsnettet, i 2022 ble 9,3 km avløpsledninger fornyet og 7,3 km vannledninger fornyet. Dette utgjorde hhv. 107 % og 85 % av kommunens mål for fornying av avløps- og vannledninger.

Andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste og kommunal vannforsyning

Bergen har en noe lavere dekningsgrad enn Oslo og Stavanger da Bergen har en større spredning i tettstedsarealer og lengre kystlinje. Dette resulterer i flere husholdninger som har egen vannforsyning, feks. via brønn og flere husholdninger som har utslipp til sjø.

Kvalitet

Avløp - Andel fornyet spillvannnett, gjennomsnitt for siste tre år

Det har vært jobbet målrettet med å øke fornyingstakten i det kommunale ledningsnettet. Per 2022 ble 9,3 km avløpsledninger fornyet. Dette utgjorde 107 % av årsmålet.

Utfordringer og strategi

Bergen Vann skal sikre byen tilstrekkelige mengder med rent og trygt drikkevann, nå og i fremtiden. Tilsvarende skal avløpsvann samles opp, transporteres og renses slik at vassdrag og sjøområder har god vannkvalitet.

Vann- og avløpssektoren møter nye og komplekse utfordringer gjennom klimaendringene som både kan gi mer regn og lengre tørkeperioder. Dette utfordrer både avløpssystemene og vannforsyningen. Ikke minst setter det nye krav til byens overvannsførende anlegg, som må kunne håndtere større og mer intense nedbørsituasjoner uten at dette skader byen. I kommunens hovedplaner for vannforsyning og avløp og vannmiljø 2019-2028 belyses dette nærmere blant annet under kapittel 1: «Vann i den moderne byen» og i kommunedelplan for overvann.

En annen hovedutfordring for sektoren er å sikre en bærekraftig forvaltning av vann- og avløpsanleggene gjennom godt vedlikehold, tilstrekkelig fornyelse og utvikling av infrastrukturen i et langsiktig tidsperspektiv. FNs bærekraftsmål gir klare føringer også for utviklingen på vann- og avløpssektoren.

Strategien for å møte sektorens utfordringer handler om å sikre at kommunen har god kompetanse og kunnskap om utfordringene og en organisasjon som kan gjennomføre nødvendige tiltak. Dette er avgjørende for å sikre gode og effektive løsninger på dagens og morgendagens utfordringer. Det må videre sikres tilstrekkelig økonomisk grunnlag for finansiering og gjennomføring av nødvendige tiltak.

Hovedplaner for vannforsyning og avløp og vannmiljø 2019-2028 ble vedtatt i bystyret i 2019. Hovedplanene trekker nærmere opp utfordringsbildet og strategier for vann- og

avløpssektoren i Bergen. Hovedplanene er nå under revisjon og utkast til nye hovedplaner for 2024-2033 vil komme til behandling i løpet av 2024.

Vannforsyning

Bergen kommunes vannforsyningssystem har fem behandlingsanlegg (Svartediket, Espeland, Jordalsvatnet, Kismul, Sædalen) som produserer og leverer drikkevann til et sammenhengende distribusjonssystem. I tillegg leverer Risnes behandlingsanlegg vann til Trengereid. Denne løsningen gir Bergen kommune et av landets mest robuste vannforsyningssystemer. Alle vannbehandlingsanleggene har UV-desinfeksjon og dermed hygieniske barrierer mot parasitter i tillegg til bakterier. Terskelen for å sende ut føre-var kokevarsel er senket f.eks. i forbindelse med ledningsbrudd, reparasjoner og planlagt arbeid på nettet. I samsvar med hovedplan for vannforsyning er det utarbeidet plan for oppgradering av Espeland vannbehandlingsanlegg. Anlegget skal stå ferdig i 2026.

Bergen Vann er tillagt ansvaret for byens dammer og gjennomfører tilsyn og oppgradering etter plan vedtatt i bystyret.

Kontinuerlig fornying av vannledningsnettet er viktig for å holde tritt med det naturlige forfallet. Det kommunale vannledningsnettet utgjør 940 km ledninger. Ledningsnettet er av varierende kvalitet og alder, noe som fører til lekkasjer og bruddsituasjoner. Dette gjelder både offentlig og privat ledningsnett. Selv om vannforbruket de senere år er redusert betydelig gjennom lekkasjereparasjoner og ledningsfornyning, er det beregnet at ca. 30 % av vannet går tapt i lekkasjer. Å heve standarden på ledningsnettet er viktig for forsyningsikkerheten. Det er særlig fokus på fornying av ledninger med høy risiko for skade (risikobasert fornyelse). Det er gjennomført analyser av teknisk tilstand, alder, ledningsmateriale og risikovurderinger som konkluderer med et fornyingsbehov på 0,7 % av vannledningsnettet og 1 % av avløpsnettet årlig. Dette er lagt til grunn i hovedplanene for vann og avløp og i årlige mål for fornying. Det ble i 2020 utarbeidet en 5-årsplan for fornying som legger opp til å fornye 8,5 km vannledninger pr. år (0,9 %). Planene gjennomgås og oppdateres årlig, blant annet for samordning med andre infrastrukturtiltak og øvrige utbyggingsplaner.

Til grunn for planene ligger at en skal sikre en trygg og bærekraftig forvaltning av vann- og avløpsnettet. Det legges vekt på at fornying i stor grad utføres med gravefrie metoder (No-Dig). Dette gjøres for at disse arbeidene skal gjennomføres effektivt og til minst mulig ulempe for publikum og skade på miljø og med lavest mulig karbon fotavtrykk. Bergen Vann deltar aktivt i Graveklubben ved fornying og bygging av teknisk infrastruktur. I tillegg blir vann- og avløpsledninger skiftet som følge av større tiltak på offentlige veger.

Bergen Vann arbeider med å få opp fornyingstakten bl.a. ved hjelp av utarbeidede overordnede fornyingsplaner og større ressursinnsats.

Bergen Vann deltar i Norsk Vanns benchmarkingssystem bedreVANN.

Avløpshåndtering

Det er en overordnet målsetting at sjøområdene skal ha god økologisk vannkvalitet i samsvar med forskrift for rammer for vannforvaltningen. Avløpsrensingen skal ligge på et nivå som ivaretar denne målsettingen, og transportsystemet skal ha en standard som sikrer vannkvaliteten i den enkelte, lokale vannforekomst. Det er seks hovedavløpsrensianlegg og en rekke mindre rensianlegg i Bergen.

Bergen kommune fikk 14.10.2016 tillatelse for utslipp av avløpsvann i Bergen og Arna tettbebyggelser fra Statsforvalteren i Hordaland. Utslippstillatelsen omhandler bl.a. krav og frister til ROS-analyser, tilstandsregistrering og tiltaksplaner for ledningsnettet, dokumentasjon av overløpsdrift, overvåking av resipienter og etablering av sekundærrensing

for alt avløpsvann i Bergen og Arna tettbebyggelser. Kravet til sekundærrensing gjelder Garnes renseanlegg og 18 mindre renseanlegg, inkludert store slamavskillere. Frist for oppfyllelse av dette kravet er 31.12.2025, jfr. bystyresak 226-16, behandlet 21.09.2016. Prosjektering av Garnes renseanlegg pågår, og utredning av nye avløpsløsninger, inkludert sekundærrensing for Åsane nord og Bergen vest pågår.

Fremdriften for oppgradering til sekundærrensing og overføring av utslipp til eksisterende renseanlegg har ikke vært som ønsket. Dette skyldes reguleringsmessige forhold, uavklarte grunnspørsmål og at sentrale personer i utredningsarbeidet har sluttet i Bergen Vann. Det er imidlertid viktig å presisere at 83 % av innbyggerne i Bergen og Arna tettbebyggelser allerede er tilknyttet renseanlegg som tilfredsstillende rensekraft. De gjenværende utslippene som i dag har enklere rensing ligger til dels svært spredt, og samling av utslippene i et nytt anlegg eller overføring til eksisterende anlegg, vil innebære høye kostnader i forhold til fourensningsbelastningen utslippene representerer i dag.

EUs avløpsdirektiv, som er implementert i norsk lov gjennom EØS-avtalen og formulert i forurensningsforskriften, er under revisjon. Det er ennå for tidlig å si hvilke endringer som faktisk vil bli vedtatt, men det kan bli vesentlig skjerping av rensekraft også for Bergen.

Biogassanlegget behandler alt slam fra avløpsrenseanleggene i Bergen og leverer nå gass til drift av busser i Bergensområdet. Anlegget gir et viktig bidrag til sirkulærøkonomien ved å utnytte fornybare ressurser til drivstoff i transportsektoren og spiller sammen med kommunale og nasjonale mål på dette området. Produksjonen i 2022 representerte en energimengde på ca. 15,6 GWh. Dette er nok til ca. 4 millioner km busstransport. Produksjonen av elektrisk kraft i vannforsyningsanlegget fra Gullfjellet er på ca. 8 GWh. Totalt tilsvarer dette ca. 60 % av all energien til driften av vann- og avløpsanleggene selvforsynt med energi. Satsing på biogass er i tråd med nasjonal tverrsektoriell biogasstrategi, der det fremgår at "biogass bør være en del av det pågående, langsiktige arbeidet med å omstille Norge til et lavutslippssamfunn."

Det er 1 200 km offentlige avløpsledninger i Bergen, inkludert overvannsledninger. Ledningsnettets kvalitet og alder varierer. Det er viktig å sørge for en bærekraftig forvaltning av ledningsnettets. Målet er å fornye 8,7 km avløpsledninger årlig. I områder med felles avløpssystem for spillvann og overvann arbeides det for å separere avløpssystemet. Dette gjøres for å redusere skadeomfang som følge av overvann og bidra til at mindre avløpsvann går i overløp og blant annet reduserer badevannskvalitet. I tillegg bidrar det til mer stabile forhold og gir mindre vann å behandle i avløpsrenseanleggene.

Bergen Vann deltar i Norsk Vanns benchmarkingsystem bedreVANN også når det gjelder avløp.

Klimaendring

Klimaendringer (økende nedbør og havstigning) gir utfordringer for håndtering av regnvann/overvann. Arbeidet med å finne de gode løsningene for klimatilpasning har høy prioritet.

Kommuneplanens arealdel og Kommunedelplan for overvann stiller krav til at all planlegging i Bergen kommune skal legge til rette for gode og velfungerende overvannsløsninger i dag og i et fremtidig klima. Dette innebærer at skader som følge av overvann skal begrenses ved etablering av trygge flomveier, at blågrønne strukturer skal etableres og at overvann skal inngå som positivt element ved utforming av alle byrom. Her spiller Kommunedelplan for overvann godt sammen med Grønn strategi og Naturstrategi for Bergen som begge er vedtatt i 2023.

Når det gjelder utredning om å beskytte Bergen sentrum mot stigende havnivå samarbeider Bergen Vann og Klimaetaten om oppstart av utredning i 2023. Utredningen er støttet av Miljødirektoratet.

Bergen Vann er aktivt med i nasjonale fora som arbeider med klimatilpasning. Ved planlegging og bygging av va-anlegg og utbyggingsområder blir det tatt hensyn til framtidige klimaendringer, bl.a. ved at løsninger for overvannshåndtering skal planlegges og vises i arbeidet med reguleringsplan.

Bergen kommune deltar også i EU-Interreg prosjektet Biodiverse Cities som ser på hvordan en kan øke biodiversitet i urbant bymiljø blant annet gjennom bruk av blågrønne og naturbaserte overvannsløsninger med mer.. Prosjektet ble startet opp i 2023 og skal gå fram til 2027.

Infrastrukturtiltak som videreføring av bybanen, veiutbygging, bygging av bossnett og fjernvarme gjør det nødvendig å legge om vann- og avløpsledninger. Tiltak gjennomføres i stor grad i større samarbeidsprosjekter med Graveklubben, Bybanen utbygging og Statens vegvesen og i tett samarbeid med øvrige etater i Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling. Det kreves store ressurser fra VA-virksomheten for å delta i denne typen fellesprosjekt.

Bygging av bybanen til Fyllingsdalen var spesielt krevende i forrige periode. Prosjektering av bybanen mot Åsane er i oppstartsfasen og Bergen Vann vil være en viktig aktør i dette arbeidet. Blant annet ved planmessig omlegging og fornying av ledningsnett i Sandviken og øvrige deler av strekningen.

Bergen Vann reduserer sitt klimagassutslipp ved å beregne, vedlikeholde og aktivt bruke klimafotavtrykket sitt som igjen brukes videre til å identifisere og definere egnede tiltak. Rammer for dette arbeidet er satt av Grønn Strategi, som er videre forankret i FNs Bærekraftsmål og Parisavtalen. Bergen Vann forholder seg også til en rekke krav fra myndigheter som har påvirkning på arbeid med klimafotavtrykket (eks. utslippstillatelse). Satsingsområder omfatter kommunikasjon og medvirkning, energiledelse, klimanøytrale prosjekter og drift, samt utvikling og bruk av klimaverktøy (anskaffelser inkludert).

Spesielle utfordringer som har oppstått og vil vedvare

I etterkant av Covid og endringer i verdenshandelen, har det vært høy pris- og kostnadsutvikling i anleggsbransjen og på viktige innsatsfaktorer for drift og vedlikehold av vann- og avløpssystemene.

Endret trusselsituasjon som følge av krigen i Ukraina og internasjonal ustabilitet har medført stort fokus på sikring av samfunnets infrastruktur mot fysiske og digitale trusler. Dette gjør at vannbransjen i større grad må se på sikre og alternative forsyningslinjer samt større lagerhold på kritiske komponenter og innsatsfaktorer.

Lengre leveringstid på ulike varer og tjenester har gitt, og vil kunne gi forsinkelser i fremdrift på noen prosjekter og aktiviteter.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En attraktiv og levende by	I Bergen skal publikum være fornøyd med standarden på vann- og avløpstjenestene som leveres. 90 % av de spurte skal være svært fornøyd eller ganske fornøyd med standarden på tjenestene	Spørreundersøkelse, prosentandel som er fornøyd eller ganske fornøyd.	92,0 %	92,0 %	92,0 %	92,0 %
En rettfærdig og inkluderende by	I Bergen skal vannforsyningsystemet levere godt og hygienisk sikkert drikkevann til abonnentene	Prosentandel rutinemessige vannanalyser med god hygienisk vannkvalitet.	99,9 %	99,9 %	100,0 %	100,0 %
Norges grønneste storby	Bergen kommune skal redusere klimafotavtrykket og bidra til fossilfritt Bergen 2030	Produsert mengde energi fra biogass (GWh/år)	15,80	17,00	17,00	20,00
		Produsert mengde energi i kraftverkene (GWh/år)	7,56	8,00	8,00	8,00
	I Bergen skal alle offentlige badeplasser ha badevannskvalitet og 75 % av disse skal være i beste kategori	Prosentandel av offentlige badeplasser som er i beste kategori når det gjelder badevannskvalitet	70,0 %	75,0 %	75,0 %	75,0 %
	I Bergen skal reguleringsplaner og tilhørende rammeplaner for vann og avløp identifisere, dimensjonere og sikre arealer for overvannshåndtering	Prosentandel reguleringsplaner lagt ut til offentlig ettersyn med VA-rammeplan	95,0 %	98,0 %	98,0 %	98,0 %
	I Bergen skal vannforekomster ha god økologisk vannkvalitet og avløpshåndteringen skal ligge på et nivå som ivaretar dette	Antall av de fem store avløpsrensaneanleggene der vannkvalitet ved utslippspunktene tilsvarer klasse 2 (god tilstand) eller bedre.	5	5	5	5
	Totalt årlig vannforbruk i Bergen skal reduseres.	Målt årlig vannforbruk (prognose i mill. m ³)	31,5	30,5	30,5	30,0
Trygg økonomistyring	I Bergen skal avløpsnettet fornyes for å sikre tilfredsstillende funksjon og ivareta leveringssikkerheten på lang sikt	Total lengde offentlig nett fornyet. Målemetode målt ledningslengde i km	9,3	8,7	8,7	8,7
	I Bergen skal vannledningsnettet fornyes for å sikre tilfredsstillende funksjon og ivareta leveringssikkerheten på lang sikt	Andel av total lengde ledninger fornyet. Målemetode måling av ledningslengde i km.	7,3	8,5	8,5	8,5

Virkemiddel for å nå mål

For tjenesteområdet Vann og avløp kan de overordnede mål defineres som;

- Bergen skal tilby tjenester som skal være preget av kvalitet, effektivitet og forutsigbarhet gjennom kort saksbehandlingstid og vektlegging av digitaliserte og innovative løsninger.
- Bergen skal dekke etterspørselen etter vann med drikkevannskvalitet.
- Bergen skal ta hånd om avløpsvann slik at miljøskade og sjenerende forhold ikke oppstår.
- Vannforekomsten skal ha god økologisk vannkvalitet og avløpshåndteringen skal ligge på et nivå som ivaretar dette. God vannkvalitet skal muliggjøre realisering av sentrumsnære badeplasser.
- Bergen skal ha en robust overvannshåndtering som ivaretar hensyn til miljø og klimautvikling.
- Bergen skal bygge offentlig infrastruktur (vann- og avløpsnett) som gir varig verdiskaping. Det skal være kvalitet i det vi bygger og leverer, og løsningene skal være innovative, bærekraftige og gjennomførbare. Det skal sikres robust finansiering av nødvendig fornyelse og oppgradering av VA-anleggene.

Byrådets tiltak for å nå målene på dette tjenesteområdet inkluderer blant annet:

-Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i [“Hovedplan for vannforsyning 2019-2028”](#)

-Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i [“Hovedplan for avløp og vannmiljø 2019–2028”](#)

-Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i [“Kommunedelplan for overvann”](#)

-Følge opp [“Kommuneplanens arealdel 2018-2030”](#)

-Følge opp [“Bergen 2030 - Kommuneplanens samfunnsdel”](#)

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat	Resultat	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Anslag	Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Andel abonnenter som får betryggende vannkvalitet	99,9 %	99,9 %	99,9 %	99,9 %	99,9 %	99,9 %	99,9 %	
Andel abonnenter som får vann med god bruksmessig kvalitet (god pH og farge)	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	
Andel innbyggere tilknyttet avløpsanlegg som tilfredsstillende gjeldende krav	90,0 %	90,0 %	90,0 %	90,0 %	90,0 %	90,0 %	90,0 %	
Antall km fornyet offentlige avløpsledninger	9,9	9,3	8,7	8,7	8,7	8,7	8,7	
Antall km fornyet offentlige vannledninger	8,2	7,3	8,5	8,5	8,5	8,5	8,5	

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Indikatornavn	Resultat 2021	Resultat 2022	Anslag 2023	Anslag 2024	Anslag 2025	Anslag 2026	Anslag 2027	Beskrivelse
Antall mill. m ³ vannforbruk	32,60	30,82	30,50	30,50	30,00	30,00	30,00	

Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

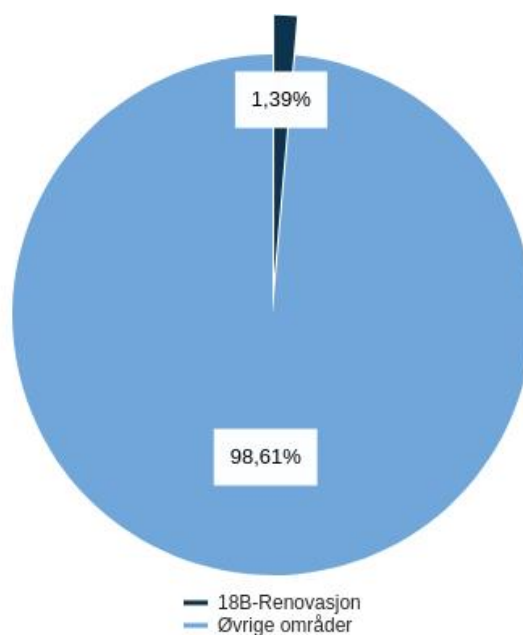
Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2024-27
			Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	
Avgiftsfinansierte investeringer											
Avløpsnett / innsamling av avløpsvann	Løpende						33,2	18,1	125,3	4,6	181,2
Avløpsrensing	Løpende						5,0	5,0	57,0	0,0	67,0
Breiviksbakken del 2 separerer overvann	2025	IA		12,8	0,0	12,8	4,6	2,0	0,0	0,0	6,6
Bybanen sentrum - Fyllingsdalen, va-anlegg	2026	BY213/18	659,5	659,5	0,0	659,5	10,0	30,0	-0,0	299,6	339,6
Carl Konows gate separer overvann	2024	AD 2018/23708-11	5,0	6,0	0,0	6,0	0,9	0,9	1,5	0,0	3,2
Dig og NoDig rammeavtaler påkostning vannledninger	Løpende						105,5	89,5	0,0	0,0	194,9
Distribusjon av vann	Løpende						21,6	8,5	101,5	1,5	133,1
Espeland vannbehandlingsanlegg	2027	BY 146/22	800,0	800,0	0,0	800,0	45,5	148,3	105,4	4,1	303,3
Fanahammeren avløpssanering	2025	FU 65/20	IA	73,1	0,0	73,1	12,3	8,4	8,3	37,1	66,1
Fjell - Bergen reservevannforsyning	2028	BY29/18	50,0	80,0	0,0	80,0	0,1	5,1	10,8	2,6	18,7
Fjellanlegg oppgradering	2025	IA		89,4	0,0	89,4	25,0	25,0	0,0	0,0	50,0
Furubotn del 2 separer overvann	2024	IA		14,3	0,0	14,3	-0,0	0,0	1,2	0,0	1,2
Garnes renseanlegg oppgradering	2027	BY 317/22	425,0	615,0	0,0	615,0	25,8	84,8	114,8	88,8	314,2
Gimleveien m.fl. va-anlegg	2025	IA		25,0	0,0	25,0	14,0	8,0	0,0	0,0	22,0
Gjensidigegården va-anlegg	2024	IA		22,1	0,0	22,1	12,6	-0,0	0,0	0,0	12,6
Holtaveien va-anlegg	2028	IA		57,5	0,0	57,5	10,0	18,0	8,0	0,0	36,0
Kismul hovedvannledning del 1	2024	UFKN 127/21	28,9	32,6	0,0	32,6	-0,0	-0,0	10,2	0,0	10,2
Kjøkkelvikdalen vannledning	2025	IA		14,6	0,0	14,6	-0,0	-0,0	0,0	1,5	1,5
Lagunen-Skjoldskiftet (Miljøløftet) separer overvann	2027	IA		12,8	0,0	12,8	2,1	2,3	2,3	5,9	12,7
Lyngbøvegen va-anlegg	2026	BY 104/22	59,5	36,2	0,0	36,2	13,5	7,2	0,0	2,4	23,1
Løvstakkliden - Bøhmergt. va-anlegg	2027	IA		168,1	-0,1	168,0	27,2	43,3	13,9	27,2	111,7
Mjølkeråen - Kvernevik va-anlegg	2026	BY32/19	171,0	231,0	0,0	231,0	42,4	14,2	0,1	0,0	56,6
Mynteviken va-anlegg	2026	UFKN 63/23	26,0	21,7	0,0	21,7	1,2	9,5	10,0	0,0	20,7
Nedre Nygård del 1 va-anlegg	2024	UFKN 64-20	22,0	21,9	0,0	21,9	4,2	1,0	-0,0	0,2	5,4
Nedre Nygård del 2 va-anlegg	2025	IA		39,6	0,0	39,6	14,1	16,4	9,2	0,0	39,6
Produksjon av vann	Løpende						5,0	5,0	50,0	-0,0	60,0
Riplegården høydebasseng	2024	IA		29,5	0,0	29,5	8,9	-0,0	0,0	0,0	8,9
Skjold - Fjøsanger samkjøringsledning	2026	IA		73,5	0,0	73,5	2,6	29,5	24,1	-0,0	56,1

HANDLINGS- OG ØKONOMIPLAN 2024-2027 – BUDSJETT 2024 – INNSTILLING 1

Investeringsprosjekter	Ferdig år Saksref.	Samlede prosjektbeløp				Økonomiplan				Sum 2024-27
		Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026	2027	
Skredderdalen dam	2024 BR 1336/22	17,7	17,7	0,0	17,7	8,8	-0,0	0,0	0,0	8,8
Storavatnet dammer (Fyllingen)	2025 UFGN 14/22	45,5	45,5	0,0	45,5	9,0	-0,0	0,0	19,1	28,1
Storediket (dammer)	2026	IA	30,0	0,0	30,0	1,0	7,0	10,5	-0,0	18,5
Sætrevegen ringledning	2024	IA	9,0	0,0	9,0	3,4	-0,0	0,0	2,0	5,4
Åsane nord avløpsnett trinn 1	2027	IA	261,2	0,0	261,2	13,2	13,0	13,0	222,0	261,2
Sum Avgiftsfinansierte investeringer		2 402,8	3 499,6	-0,1	3 499,5	482,9	599,9	677,1	718,5	2 478,5
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer										
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

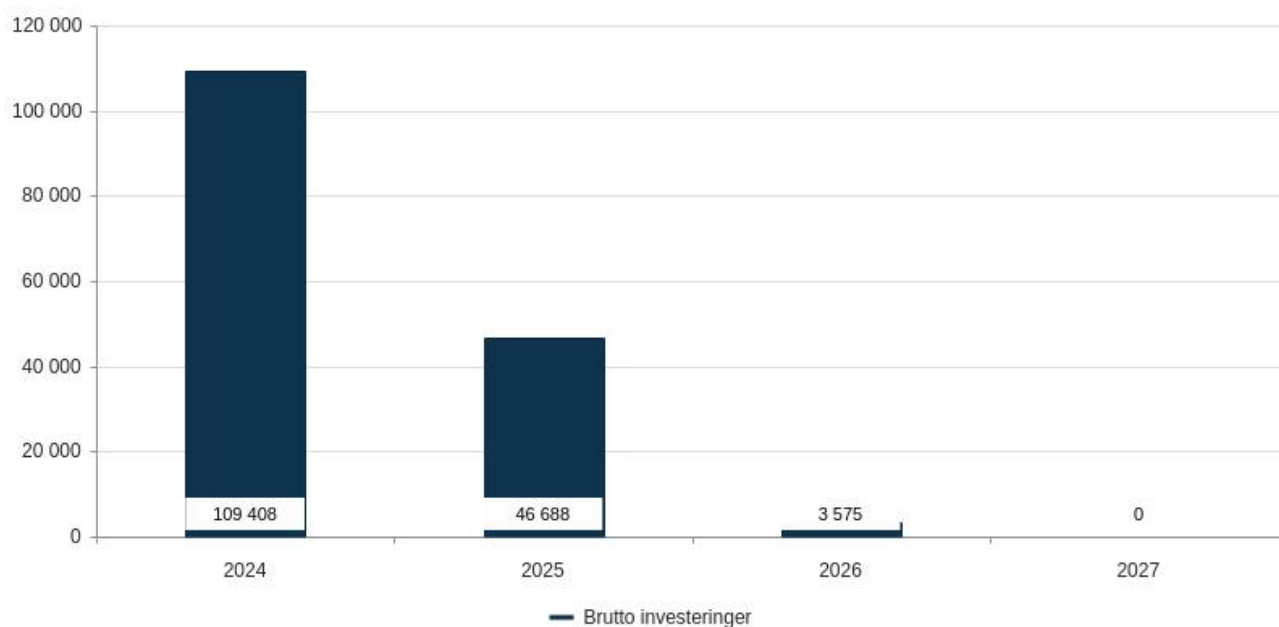
18B-Renovasjon

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Brutto investeringer per år

Beløp i 1000 kr

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet omfatter kommunens lovpålagte innsamling og behandling av husholdningsavfall, etter Forurensningslovens § 30. Bergen kommune ivaretar oppgavene ved tjenestekjøp fra BIR Privat AS. Tjenesteområdet omfatter også forvaltning/etterdrift av

nedlagte avfallsdeponier, herunder bl.a. kostnader ved miljøtiltak på disse deponiene. Fagfeltet ivaretas primært av Bymiljøetaten.

Bergen har en fremtidsrettet, avansert og klima- og miljøvennlig renovasjonsløsning for Bergen sentrum; bossnettet. I dette underjordiske rørsystemet fraktes restavfall, plast, papir og drikkekartonger fra egne nedkast rundt om i byen til oppsamlingsterminaler lokalisert i utkanten av sentrumskjernen. I terminalene blir bosset komprimert, og deretter transportert bort til gjenvinning. Bossnettet gjør Bergen til en renere og penere by. Moderne renovasjonsløsninger er samfunnskritisk infrastruktur, og et viktig element planleggingen og utformingen av byutviklingen.

Bossnettet bygges primært for husholdningene og deres avfall, men det er også mulig for næringskunder å knytte seg til nettet. Det er BIR, gjennom datterselskapet BIR Nett AS, som bygger ut og drifter bossnettet for Bergen kommune. Renovasjonsfaglig oppfølging av BIR og utbyggingen av bossnettet blir utført av Bymiljøetaten.

Bergen har ingen aktive deponier, men Bymiljøetaten forvalter og er ansvarlig for forvaltning/etterdrift av flere nedlagte kommunale deponier.

Hovedprioriteringer

En god renovasjonsordning er viktig for en velfungerende by. Utbyggingen av bossnettet og andre moderne renovasjonsløsninger bidrar til dette, og det er viktig at helhetlig infrastruktur for renovasjon planlegges og prosjekteres sammen med annen offentlig infrastruktur. Koordinering og samordning av det interkommunale renovasjonsselskapet BIR sine ressurser opp mot kommunens og andre offentlige aktører er derfor en hovedprioritering.

Europeiske og norske lover og regelverk setter nye og ambisiøse krav til materialgjenvinning av avfall fra husholdningene og kontor/tjenesteytende næringer (municipal waste). Den nye *Forskriften om håndtering av husholdningsavfall i Bergen kommune* legger til rette for utsortering og gjenvinning av flere typer avfall enn før. Det er viktig at BIR følger opp gjennom et systematisk og målrettet arbeid for at Bergen skal kunne nå materialgjenvinningsmålene.

Det skal arbeides målrettet for å redusere mengden CO₂ utslipp fra det kommunale renovasjonsselskapets forbrenningsanlegg i Rådalen. Det arbeides med å utvikle et konsept og en plan for etablering av karbonfangst og lagring av CO₂ i tråd med målsettinger i Grønn strategi.

Byrådet fortsetter å prioritere en forsvarlig forvaltning av nedlagte avfallsdeponi slik at nærmiljøet ikke påvirkes negativt. Det pågår omfattende arbeid med sanering av Slettebakken deponi som forventes ferdigstilt i 2024. Prioriteringer for de øvrige deponiene fremgår i virksomhetsplanen for 2021-2025. Hovedprioriteringen i inneværende planperiode er å hente inn kunnskapsgrunnlag og deretter vurdere miljøsikringstiltak.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	6 464	6 464	6 464	6 464
Sum Lønns- og prisvekst mv.	117	81	81	81
Sum Endring i bruk/avsetning av fondsmidler	-1 927	-1 927	-1 927	-1 927
Sum Tekniske justeringer	3 177	3 177	3 177	3 177
Prisjustering og diverse endringer	1 367	1 331	1 331	1 331
Konsekvensjustert ramme	7 831	7 795	7 795	7 795
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	0	0	0	0
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Matjord til heving av terrenget i Rådal avfallsdeponi (Magnusbakken)	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500
Nye tiltak og realendringer budsjett	-2 500	-2 500	-2 500	-2 500
Ramme 2024-2027	5 331	5 295	5 295	5 295

Tilpasning til aktivitetsnivå**Matjord til heving av terrenget i Rådal avfallsdeponi (Magnusbakken)**

Bergen kommune gjennomfører terrengheving i Rådal som et ledd i oppfølging av lovpålagte krav fra Statsforvalteren til etterdriften av deponiet. I 2018 ble det startet arbeid med terrenghevingen på Pålamyra, Stavollstjørna og Magnusbakken. Et viktig formål med arbeidet er å lede bort overvann til åpne grøfter rundt arealene. Dette vil redusere overvann som trenger ned i deponiet, og som medfører store mengder forurenset sigevann. Terrenghevingen skal også skape gode forhold for jordbruksdrift.

I forbindelse med forberedende arbeider for oppstart på Magnusbakken vinteren 2020/2021 er det avdekket at eksisterende lag med matjord er tynnere enn antatt. I tillegg ble det funnet avfall i jorden som medfører at denne må håndteres som forurenset masse. Jorden kan derfor ikke benyttes igjen og det må derfor tilføres ny matjord til disse arealene.

Terrenghevingen er nødvendig for å møte lovpålagt krav til etterdrift fra Statsforvalteren. Ved tilsyn våren 2021 avdekket Statsforvalteren avvik knyttet til pågående terrenghevingsarbeid. Statsforvalteren påpeker at store deler av overflaten av deponiet har vært uten gressdekke over lang tid, noe som kan føre til økt vanninntrengning/ sigevannsmengde. Avviket må rettes for å møte krav til etterdrift, det er ikke mulig uten påfylling av jord slik at arealet kan tilsås.

Sammendrag budsjett

Renovasjon knyttet til husholdningsavfall er fullt ut gebyrfinansiert.

Det er budsjettert med en gebyrøkning på 5 % for å dekke forventet lønns- og prisvekst på tjenesten kommunen kjøper fra BIR.

For en gjennomsnittskunde i Bergen med 26 tømminger av restavfallet i året vil renovasjonsgebyret øke med kr. 154,05 fra kr. 3.211,40 i 2023 til kr. 3.365,45 i 2024.

Premisser for gebyrregulativet 2024 for renovasjonsgebyret gir utdypende detaljer. Dette finner man på forsiden under Gebyrer og egenbetalinger.

Netto utgift for tjenesteområdet er kommunens andel knyttet til næringsavfall i forbindelse med forvaltning av nedlagte deponier.

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	2 848	4 431	4 524	4 524	4 524	4 524
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	10 666	11 317	8 825	8 790	8 790	8 790
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	374 751	361 921	361 935	361 935	361 935	361 935
Overføringsutgifter	538	354	375	375	375	375
Finansutgifter	12 436	13 244	16 421	16 421	16 421	16 421
Sum Driftsutgifter	401 240	391 266	392 080	392 044	392 044	392 044
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-392 694	-376 780	-376 780	-376 780	-376 780	-376 780
Refusjoner	-37	-532	-553	-553	-553	-553
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-3 164	-7 489	-9 416	-9 416	-9 416	-9 416
Sum Driftsinntekter	-395 896	-384 802	-386 750	-386 750	-386 750	-386 750
Sum	5 344	6 464	5 331	5 295	5 295	5 295

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling	5 267	6 182	5 331	5 295	5 295	5 295
Fellesposter - bykassen	71	282	0	0	0	0
Sum	5 344	6 464	5 331	5 295	5 295	5 295

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Administrasjon - renovasjon husholdningsavfall	4 916	5 156	5 156	5 156	5 156	5 156
Etterdrift avfallsdeponier næringsavfall	5 285	6 359	5 226	5 190	5 190	5 190
Innsamling, gjenvinning og sluttbehandling av husholdningsavfall	-4 647	-4 820	-4 820	-4 820	-4 820	-4 820
Forvaltning av avfallsdeponier husholdningsavfall.	-2 613	-3 305	-4 422	-4 422	-4 422	-4 422
Selvkostrenter - renovasjon husholdningsavfall	2 403	3 074	4 191	4 191	4 191	4 191
Sum	5 344	6 464	5 331	5 295	5 295	5 295

Kostra-analyse

Bergen 2021	Bergen 2022	Oslo Trondheim Stavanger kommune	ASSS uten Oslo
----------------	----------------	---	----------------------

Produktivitet

Årsgebyr for avfallstjenesten - ekskl. mva. (kr) *)	1 980	2 147	4 730	2 270	3 321
Kvalitet					
Andel levert til materialgjenvinning inklusiv biologisk behandling	26,4 %	25,4 %	42,0 %	33,3 %	45,9 %
Renovasjon - Andel levert til forbrenning	72,6 %	68,1 %	54,9 %	66,4 %	49,8 %
Renovasjon - Husholdningsavfall per innbygger (kommune)	364	323	279	293	352

*) Inflasjonsjustert med deflator

Produktivitet*Renovasjon - Årsgebyr for avfallstjenesten*

Årsgebyret øker noe fra 2021 til 2022. Prinsippet om full kostnadsdekning ligger til grunn for kommunenes beregning av avfallsgebyr for renovasjon, ref. forurensningsloven § 34. Gebyret skal imidlertid ikke overstige de kostnadene kommunen har for håndtering av avfall, ref. selvkostprinsippet og Forskrift for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester. Forskriften angir de prinsipper som anbefales benyttet i selvkostkalkyler innenfor alle typer av kommunale/fylkeskommunale tjenester der selvkost ligger til grunn for brukerbetalingen. Gebyrene er gjennom dette en direkte konsekvens av aktivitetsnivået (drift og vedlikehold, fornying av anlegg), samt renter og avdrag fra tidligere års investeringer.

De andre kommunene har ulike gebyrmodeller og ulike tjenester som inngår i årsgebyret og tallene er derfor ikke uten videre sammenlignbare.

Kvalitet*Andel levert til materialgjenvinning inklusiv biologisk behandling*

Andelen avfall levert til materialgjenvinning gikk ned fra 2021 til 2022 og ligger fortsatt lavt sammenlignet med andre kommuner.

Renovasjon - Andel levert til forbrenning

Bergen leverer en høyere andel avfall til forbrenning sammenlignet med andre kommuner. For 2021 og foregående år kan dette skyldes at matavfall inngår i restavfallet mens de fleste andre kommuner har lagt til rette for matavfall, noe Bergen kommune startet med i 2022. Dette kan også forklare hvorfor andelen gikk ned for Bergen sin del.

Renovasjon - Husholdningsavfall pr. innbygger (kommune)

Tallene viser en reduksjon fra 2021 til 2022 for Bergen. Reduksjonen kan ses i sammenheng med økningen i andel avfall levert til materialgjenvinning. Det lave tallet for Oslo skyldes blant annet at en lavere andel av grovavfallet registreres, da det håndteres av private aktører. Bergen (BIR) har gode systemer for å registrere alt innlevert avfall.

Utfordringer og strategi

Gode strategier for renovasjon og deponier er av avgjørende betydning for å nå de globale forventningene til en sirkulær økonomi, samt Bergen kommune sin ambisjon om å være Norges grønneste storby.

Moderne renovasjonsløsninger er adskillig mer kompliserte, avanserte og kostnadskrevenne enn de tradisjonelle. Det er derfor en utfordring å avklare eierskapet og FDV-ansvaret for slike. Det vil bli utredet hvilke roller kommunen og BIR bør ta her, som del av arbeidet med *Strategi for kommunalt eierskap til infrastruktur*.

Moderne renovasjonsanlegg er samfunnskritisk infrastruktur. Dette gjenspeiles ikke i nasjonalt lovverk, og renovasjonsanlegg har derfor ikke den plass, rolle og beskyttelse i lovverket som det trenger. Kommunal- og distriktsdepartementet har imidlertid foreslått endringer i Plan- og bygningsloven som blant annet åpner for at kommunen kan gi generelle bestemmelser om avfallssystemer i kommuneplanen, på samme måte som for annen infrastruktur.

Renovasjonsteknisk Veileder er til hjelp for utbygger ved prosjektering og dimensjonering av renovasjonsløsninger og for Plan- og bygningsetaten ved godkjenning av disse. Forventningene til arealeffektive og trafikksikre renovasjonsløsninger i utbyggings- og transformasjonsområder er imidlertid store, og det kan diskuteres hvorvidt dagens veileder i stor nok grad tar hensyn til dette.

Det er økt fokus på nedlagte avfallsdeponier, både på grunn av risiko for klimagassutslipp og forurensningsfare, men også som mulige arealer for byutvikling og kilde til gjenvinning av verdifulle mineraler, metaller og sekundære råvarer. Bergen kommune, ved Bymiljøetaten, deltar som brukerpartner i senter for forskningsbasert innovasjon EarthresQue, som ledes av NMBU på Ås.

Virksomhetsplan for nedlagte kommunale avfallsdeponier er grunnlaget for kommunens arbeid med å utbedre miljøforholdene omkring deponiene. Kommunen arbeider med dette i tråd med føringene i "Temaplan for virksomhet tilknyttet nedlagte kommunale avfallsdeponier 2020-2025".

Revisjonen har i Forvaltningsrevisjon - forvaltning av nedlagte kommunale avfallsdeponier stilt spørsmål ved om kommunen har anledning til å dekke kostnader til sanering av eldre deponier over dagens renovasjonsgebyr. Bergen kommune mener at sentralt gitt regelverk gir adgang til dette. Kommunen har henvendt seg til departementet for avklaring av spørsmål knyttet til forståelsen av regelverket.

Måltabell

Hovedmål	Delmål	Indikator	Siste måling 2022	Forventet 2023	Mål 2024	Mål 2027
En attraktiv og levende by						
En rettferdig og inkluderende by	I Bergen skal den fleksible gebyrmodellen utvikles, slik at den dekker alle typer husholdninger og oppleves som rettferdig av brukerne	Antall husholdningskunder som har fleksibelt renovasjonsgebyr	121 000	122 000	123 000	126 000
Norges grønneste storby	I Bergen skal "Temaplan for virksomhet tilknyttet nedlagte kommunale avfallsdeponi 2022-2026" legge premissene for kommunens oppfølging av de ulike deponiene	Saneringen av Slettebakken avfallsdeponi skal gjennomføres i tråd med fremdriftsplanen	20,0 %	37,0 %	68,0 %	100,0 %
Trygg økonomistyring	Bergen skal tilby en effektiv og miljøvennlig renovasjonstjeneste	Antall husstander som er tilknyttet moderne renovasjonsløsninger.	30 000	30 000	32 500	35 000

Virkemiddel for å nå mål

For tjenesteområdet Renovasjon kan de overordnede mål defineres som;

- Bergen skal ligge i forkant med innovativ og bærekraftig avfallsbehandling, infrastruktur for avfall og sirkulærøkonomi.
- Bergen skal ha en områdebalansert utbygging av infrastruktur for avfall.
- Bergen skal sørge for at miljøpåvirkningen fra deponiene minimeres.

[Bystyresak 219/20](#) gir byrådet fullmakt til å påse at bystyrets politiske føringer for renovasjonsfeltet følges opp av BIR. Det faglige ansvaret for oppfølging av renovasjon, er lagt til byråd for klima, miljø og byutvikling.

Kommunen vedtar lokale forskrifter for innsamling av husholdningsavfall.

Virksomhetsplan for nedlagte kommunale avfallsdeponier er grunnlaget for kommunens prioriteringer og arbeid med å utbedre miljøforholdene omkring deponiene.

Bergen har ingen aktive deponier, men Bymiljøetaten forvalter og er ansvarlig for etterdriften av flere nedlagte kommunale deponier.

Som første kommune i Norge er Bergen kommune i gang med sanering av et stort deponi inne i byen, deponiet på Slettebakken. Dette er et omfattende og meget krevende prosjekt, både teknisk og økonomisk. Prosjektet vil vekke teknologisk og miljømessig oppmerksomhet, på nasjonalt og internasjonalt nivå, og inngår som et element i forskningsprosjektet EarthresQue SFI. Saneringsprosjektet vil gå opp løypen for sanering av andre bynære deponier i landet.

Byrådets tiltak for nå målene på dette tjenesteområdet inkluderer blant annet:

-Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i [“Temaplan for virksomhet tilknyttet nedlagte kommunale avfallsdeponi 2022-2026”](#)

-Følge opp [“Kommuneplanens arealdel 2018-2030”](#)

-Følge opp [“Bergen 2030 - Kommuneplanens samfunnsdel”](#)

-Følge opp og gjennomføre tiltak slik de er beskrevet i [“Grønn strategi”](#).

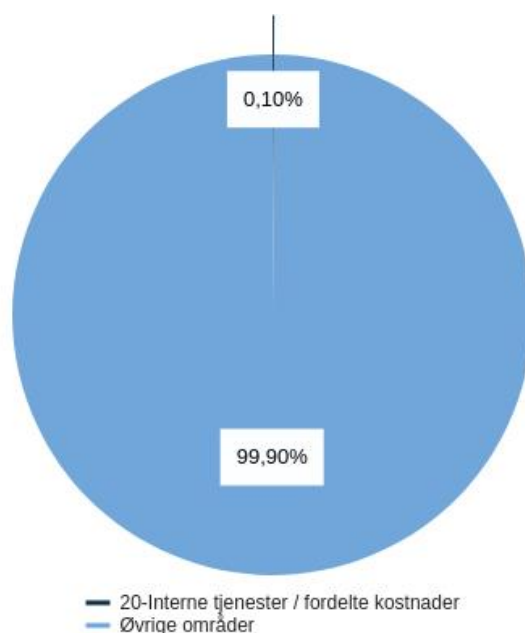
Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Ferdig år	Saksref.	Samlede prosjektbeløp			Økonomiplan				Sum 2024-27	
			Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026		2027
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Drotningstveit deponi kommunal andel (50%)	2024		IA	0,9	0,0	0,9	0,6	-0,0	0,0	0,0	0,6
Etterdrift deponier	Løpende						1,6	0,0	0,9	0,0	2,5
Kollekvågen etterdrift avf.deponi	2020	KFIN71/16	25,0	94,3	0,0	94,3	3,8	0,0	0,0	0,0	3,8
Slettebakken avfallsdeponi	2025	BY 116/20	321,0	123,9	0,0	123,9	20,2	9,3	0,0	0,0	29,6
Tjørnen deponi kommunal andel (50%)	2024		IA	0,9	0,0	0,9	0,0	-0,0	0,9	0,0	0,9
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			346,0	219,9	0,0	219,9	26,2	9,3	1,8	0,0	37,3
Avgiftsfinansierte investeringer											
Drotningstveit deponi kommunal andel (50%)	2024		IA	0,9	0,0	0,9	0,6	-0,0	0,0	0,0	0,6
Etterdrift deponier	Løpende						1,6	0,0	0,9	0,0	2,5
Slettebakken avfallsdeponi	2025	BY 116/20	IA	420,7	0,0	420,7	81,0	37,4	0,0	0,0	118,4
Tjørnen deponi kommunal andel (50%)	2024		IA	0,9	0,0	0,9	-0,0	-0,0	0,9	0,0	0,9
Sum Avgiftsfinansierte investeringer			0,0	422,5	0,0	422,5	83,2	37,4	1,8	0,0	122,4

20-Interne tjenester / fordelte kostnader

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

Tjenesteområdet gjelder funksjoner hvor utgiftene fordeles internt til øvrige tjenesteområder og avdelinger. I Byrådsavdeling for klima, miljø er det budsjettert med utgifter til prosjektavdelingen og renholdsavdelingen i Etat for bygg og eiendom. I løpet av året fordeles budsjettet til de tjenesteområder som vedlikeholdsprosjekter og renholdet gjelder.

IUA Bergen region

IUA Bergen region er et samarbeidsorgan som ivaretar deltakerkommunenes plikt til å ha en interkommunal beredskap mot akutt forurensning. 20 kommuner i Vestland fylke inngår i samarbeidet, og Bergen kommune er vertskommune for IUA Bergen region. Vertskommuneansvaret utøves av Bergen brannvesen, som blant annet står for den daglige driften av samarbeidsorganet.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	10 334	10 334	10 334	10 334
Sum Lønns- og prisvekst mv.	595	595	595	595
Prisjustering og diverse endringer	595	595	595	595
Konsekvensjustert ramme	10 928	10 928	10 928	10 928
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)	2	5	3	3
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	2	5	3	3
Nye tiltak og realendringer budsjett	2	5	3	3
Ramme 2024-2027	10 931	10 933	10 932	10 931

Tilpasning til aktivitetsnivå

Prisjustering av energi til byggdrift (Etat for bygg og eiendom)

Bergen kommune har en stor bygningsmasse som forvaltes av Etat for bygg og eiendom (EBE). I vedtatt budsjett 2023 ble det lagt til grunn at det var store utfordringer med energiknapphet i Norge og ellers i Europa. Krigen i Ukraina, kombinert med klimautfordringer med hetebølger og lite nedbør, har resultert i en energiknapphet. Resultatet ble at prisen på energi økte og det ble forutsatt en stor økning i energiutgiftene til kommunen. Situasjonen har i løpet av 2023 endret seg i motsatt retning og det legges til grunn en reduksjon i energiutgiftene til kommunen basert på prisprognoser fra Fjordkraft. Reduksjonen i budsjettet fordeles på ulike tjenesteområder. I tillegg forekommer det nedjustering av energiutgifter i bygg som ikke eies av kommunen, tiltak "Reduserte energiutgifter i kommunen".

Driftsbudsjett**Fordeling på hovedart**

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	1 349	127 933	134 497	134 497	134 497	134 497
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	1 533	9 643	10 625	10 627	10 626	10 626
Overføringsutgifter	5 240	5 537	5 587	5 587	5 587	5 587
Finansutgifter	587	0	0	0	0	0
Sum Driftsutgifter	8 708	143 113	150 709	150 711	150 710	150 710
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-441	-118 580	-125 383	-125 383	-125 383	-125 383
Refusjoner	-8 082	-12 126	-12 321	-12 321	-12 321	-12 321
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-186	-2 074	-2 074	-2 074	-2 074	-2 074
Sum Driftsinntekter	-8 708	-132 780	-139 778	-139 778	-139 778	-139 778
Sum	0	10 334	10 931	10 933	10 932	10 931

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	-0	9 599	10 146	10 149	10 147	10 147
Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling	0	793	843	843	843	843
Fellesposter - bykassen	0	-58	-58	-58	-58	-58
Sum	0	10 334	10 931	10 933	10 932	10 931

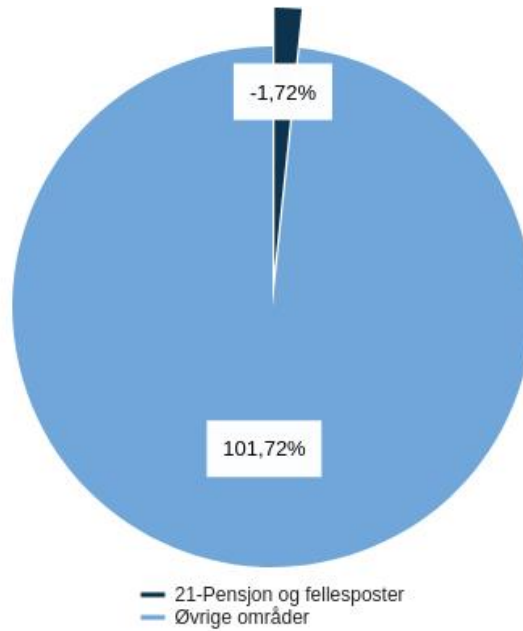
Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Renholdstjenester	0	-20 418	-20 065	-20 065	-20 065	-20 065
Håndverkertjenester bygg	0	30 020	30 215	30 218	30 216	30 216
IUA Bergen region	0	731	781	781	781	781
Sum	0	10 334	10 931	10 933	10 932	10 931

21-Pensjon og fellesposter

Utgifter i % av kommunens totale utgifter (brutto)

Om tjenesteområdet

På dette tjenesteområdet budsjetteres og utgiftsføres:

- Sentrale avsetninger - herunder lønnsavsetning til neste års lønnsoppgjør
- Sentralt førte pensjonsposter - premieavvik/avdrag på premieavvik vedrørende pensjonspremier.
- Regnskapstekniske poster - motkonto avskrivninger og motkonto avgiftsfinansierte renter.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

	Økonomiplan			
	2024	2025	2026	2027
Vedtatt budsjett 2023	-1 266 259	-1 266 259	-1 266 259	-1 266 259
Sum Lønns- og prisvekst mv.	18 995	11 495	11 947	11 947
Sum Pensjonsendringer	-383 696	-414 764	-388 945	-345 408
Sum Tekniske justeringer	-84 782	-100 290	-137 968	-172 515
Prisjustering og diverse endringer	-449 483	-503 559	-514 966	-505 977
Konsekvensjustert ramme	-1 715 742	-1 769 818	-1 781 224	-1 772 235
Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett				
Økte utgifter til personalforsikringer	1 030	1 030	1 030	1 030
Sum Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett	1 030	1 030	1 030	1 030
Tilpasning til aktivitetsnivå				
Reduserte energiutgifter i kommunen	-69 772	-69 117	-81 543	-82 785
Reguleringspremie private institusjoner	30 100	0	0	0
Økte utgifter til personalforsikringer som følge av flere ansatte	365	365	365	365
Sum Tilpasning til aktivitetsnivå	-39 307	-68 752	-81 178	-82 420
Nye tiltak				
Sekkepost for konseptvalgutredning (KVU)	10 000	15 000	15 000	15 000
Sum Nye tiltak	10 000	15 000	15 000	15 000
Inntektsendringer				
Parkeringsavgift for besøkende ved kommunale bygg og anlegg	-7 000	-7 000	-7 000	-7 000
Parkeringsavgift for kommunalt ansatte	-20 000	-20 000	-20 000	-20 000
Reversering parkeringsavgift for besøkende ved kommunale bygg og anlegg	7 000	7 000	7 000	7 000
Reversering parkeringsavgift for kommunalt ansatte	20 000	20 000	20 000	20 000
Sum Inntektsendringer	0	0	0	0
Nye tiltak og realendringer budsjett	-28 277	-52 722	-65 148	-66 390
Sum Endring i bruk/avsetning av fondsmidler på tj.omr. 23	0	0	0	0
Sentrale poster	0	0	0	0
Konsekvensjustert ramme	-1 744 019	-1 822 540	-1 846 372	-1 838 625
Ramme 2024-2027	-1 744 019	-1 822 540	-1 846 372	-1 838 625

Helårsvirkning av realendringer i årets budsjett**Økte utgifter til personalforsikringer**

Kommunens utgifter til yrkesskade- og gruppelivsforsikringer for ansatte forventes å øke utover det som var budsjettert i 2023. Årsaken er økte premier som følge av prisregulering, og at antall ansatte i kommunen har økt. Det ble bevilget midler i revidert budsjett 2023 for å dekke opp for utgiftsøkningen, og beløpet foreslås videreført i økonomiplanperioden.

Tilpasning til aktivitetsnivå**Reduserte energiutgifter i kommunen**

I vedtatt budsjett 2023 ble det forutsatt en kraftig økning i energiutgifter for kommunen som følge av økte strømpriser. I inneværende år er situasjonen en annen og en forutsetter langt lavere strømpriser i årene fremover. Som følge av det nedjusteres energiutgiftene for kommunen. Det som gjelder reduserte energiutgifter for kommunens egne bygg, kommer frem under tiltaket *Etat for bygg og eiendom - prisjustering av energi til byggdrift* fordelt på ulike tjenesteområder.

Reguleringspremie private institusjoner

Som følge av økt lønns- og prisvekst økes avsetning til reguleringspremie til private institusjoner i 2024. Dette inkluderer blant annet reguleringspremie til Bergen Kirkelige Fellesråd og private sykehjem. Økningen er i tråd med det som var forventet i avsetning ifm revidert budsjett/1. tertialrapport. Det vil foreligge oppdaterte anslag på reguleringspremie ifm tilleggsinnstilling 1 når oppdatert lønns- og prisvekst for pensjon foreligger.

Økte utgifter til personalforsikringer som følge av flere ansatte

Det forventes økte utgifter på personalforsikringer som følge av økning i antall ansatte. Det beregnes 1% årlig vekst i antall ansatte.

Nye tiltak

Sekkepost for konseptvalgutredning (KVU)

Nye investeringsprosjekter går vanligvis gjennom tre faser: konseptvalgutredning (KVU), prosjektutvikling og selve gjennomføringsfasen. Dette gjelder de fleste nye investeringer av en viss størrelse, utenom rene rehabiliteringsprosjekter. Utgangspunktet for investeringen er at det foreligger et behov. Hensikten med en konseptvalgutredning er å skissere ulike måter å dekke dette behovet på. Konseptvalgutredningen skal synliggjøre ulike aktuelle konsepter slik at byrådet kan velge hvilket konsept en ønsker å gå videre med. Når konsept er valgt, går prosjektet over i prosjektutviklingsfasen. Deretter, når prosjektet er ferdig utviklet, fattes gjennomføringsvedtak og prosjektet blir gjennomført.

Bergen kommune har både et kapasitetsmessig og økonomisk begrenset handlingsrom for å gjennomføre nye investeringer. Det er viktig at potensielle nye investeringsprosjekter vurderes i sammenheng og ut fra en helhet. På den måten sikrer man at kommunens gjennomføringsevne brukes på de prosjektene som er høyest prioritert, og at man ikke bruker ressurser på å utrede prosjekter som kanskje uansett ikke vil bli gjennomført i overskuelig framtid. For å sikre en helhetlig prioritering av hva som skal utredes, foreslår byrådet at det opprettes sekkeposter for konseptvalgutredninger – én i driftsbudsjettet og én i investeringsbudsjettet. (Dette fordi det i forkant kan være uklart om utgiftene til utredningen skal føres i drifts- eller investeringsregnskapet.)

Det legges opp til at byrådet i egen byrådssak tidlig på nyåret avklarer hvilke konseptvalgutredninger som skal gjennomføres og fordeler midlene i disse sekkepostene på de valgte utredningene. I budsjettet er midlene på sekkepostene midlertidig plassert på tjenesteområde 21 Pensjon og fellesposter. De faktiske konseptvalgutredningene vil imidlertid gjelde barnehager, skoler, sykehjem og lignende. Når det er avklart hvilke KVU'er som skal gjennomføres, må midlene flyttes til riktig tjenesteområde. Det foreslås at byrådet får fullmakt til å flytte midlene fra tjenesteområde 21 til aktuelle tjenesteområder i forbindelse med byrådssaken. Det vises til forslag til vedtakspunkt 9 i byrådets budsjettforelegg.

Når KVUer er gjennomført, legges de frem for behandling i byrådet, som da velger konseptet som skal foreslås prosjertert og gjennomført. Etter at byrådet har fattet vedtak om konseptvalg fremmes forslag om midler til prosjektutvikling på egne linjer i investeringsbudsjettet i forbindelse med rullering av handlings- og økonomiplan eller Revidert budsjett/Tertialrapport 2. Prosjektutviklingsfasen innbefatter som regel utarbeidelse av skisseprosjekt og deler av forprosjektet – dvs. det som gjøres før det fremmes forslag om gjennomføring.

Midler til prosjektutvikling av rehabiliteringsprosjekter hvor det ikke er behov for KVU, fremmes på vanlig måte i fm. rullering av handlings- og økonomiplan

Inntektsendringer

Parkeringsavgift for besøkende ved kommunale bygg og anlegg

I Handlings- og økonomiplan 2022-2025 ble det vedtatt å innføre avgift for besøkende på parkeringsplasser i tilknytning til kommunale bygg og anlegg fra 1. juli 2022. En slik avgift skulle bidra til likere vilkår for parkering mellom ulike parkeringsanlegg i byen. Avgiftsnivået skulle være moderat og på det samme nivået i hele kommunen. Anslaget i HØP 2022-2025 tilsa at innføringen av parkeringsavgift for ansatte vil gi et salderingsbidrag på 3,5 mill. i 2022 (halvårseffekt) og 7 mill. på årsbasis fom 2023. Det ble derimot krevende å finne innretningen av parkeringsavgiften, og det ble varslet i 1. tertialrapport 2022 at tiltaket var forsinket. Helårseffekten kom derfor fra 2024. Det er fremdeles krevende å gjennomføre tiltaket, og det foreslås derfor reversert i sin helhet (Se tiltak Reversering parkeringsavgift for besøkende ved kommunale bygg og anlegg).

Parkeringsavgift for kommunalt ansatte

I Handlings- og økonomiplan 2022-2025 ble det vedtatt å innføre avgift på ansattparkering på parkeringsplasser i tilknytning til kommunale bygg og anlegg fra 1. juli 2022. En slik avgift skulle bidra til likere vilkår for parkering mellom ulike arbeidsgivere og parkeringsanlegg i byen. Avgiftsnivået skulle være moderat og på det samme nivået i hele kommunen. Anslaget i HØP 2022-2025 tilsa at innføringen av parkeringsavgift for ansatte ville gi et salderingsbidrag på 10 mill. i 2022 (halvårseffekt) og 20 mill. på årsbasis fom 2023. Det ble derimot krevende å gjennomføre tiltaket før 2023 og det ble i HØP2023-2026 besluttet å utsette det til 2024. Nå ifm med HØP2024-2027 foreslås tiltaket reversert i sin helhet, da tiltaket ikke lar seg gjennomføre slik som opprinnelig planlagt (Se tiltak Reversering parkeringsavgift for kommunalt ansatte).

Reversering parkeringsavgift for besøkende ved kommunale bygg og anlegg

I Handlings- og økonomiplan 2022-2025 ble det vedtatt å innføre avgift for besøkende på parkeringsplasser i tilknytning til kommunale bygg og anlegg fra 1. juli 2022. En slik avgift skulle bidra til likere vilkår for parkering mellom ulike parkeringsanlegg i byen. Avgiftsnivået skulle være moderat og på det samme nivået i hele kommunen. Anslaget tilsa at innføringen av parkeringsavgift for besøkende ville gi et salderingsbidrag på 7 mill. på årsbasis fom 2023. Det ble derimot krevende å gjennomføre tiltaket før 2023 og det ble i HØP2023-2026 besluttet å utsette det til 2024. Det er fremdeles krevende å gjennomføre tiltaket og det foreslås derfor reversert i sin helhet.

Reversering parkeringsavgift for kommunalt ansatte

I Handlings- og økonomiplan 2022-2025 ble det vedtatt å innføre avgift på ansattparkering på parkeringsplasser i tilknytning til kommunale bygg og anlegg fra 1. juli 2022. En slik avgift skulle bidra til likere vilkår for parkering mellom ulike arbeidsgivere og parkeringsanlegg i byen. Avgiftsnivået skulle være moderat og på det samme nivået i hele kommunen. Anslaget tilsa at innføringen av parkeringsavgift for ansatte vil gi et salderingsbidrag på 20 mill. på årsbasis fom 2023. Det har derimot vist seg krevende å gjennomføre tiltaket og det foreslås derfor reversert i sin helhet.

Sammendrag budsjett

Pensjonsutgifter 2024-2027

Bergen kommune har tre pensjonsleverandører: Bergen kommunale pensjonskasse (BKP), Kommunal Landspensjonskasse (KLP), og Statens Pensjonskasse (SPK). Pr 1.1.23 hadde 74 %, (17.759), av de ansatte har pensjonsordning gjennom BKP, 13 % i KLP, (3.260 hvor av vel halvparten er sykepleiere), og 13% (3.234 lærere) i SPK.

Premier

Pensjonspremiene skal finansiere framtidige utbetalinger til alderspensjon. Dette er sparedelen av premiene. I tillegg består premiene av en forsikringsdel som skal finansiere uførepensjon og etterlattepensjon. Dessuten skal premiene finansiere ikke- forsikringsbare ytelser som avtalefestet pensjon og tidligpensjon til arbeidstakere som oppfyller vilkårene for å gå av inntil tre år før aldersgrensen. En del eldre arbeidstakere har dessuten hel eller delvis garanti for at pensjonsnivået skal utgjøre 66% av sluttlønn forutsatt 30 år i hel stilling, men før levealdersjustering. Premiene skal også finansiere denne forpliktelsen som kalles bruttogaranti, samt utgifter til administrasjon.

Med unntak av sykepleiernes og lærernes pensjonsordning som er lovfestet, er det gjennom innholdet i tariffavtaler at arbeidsgiver har ansvar for å finansiere pensjonsytelser til ansatte, fratrukkte og pensjonister. I offentlige tjenestepensjonsordninger bidrar den ansatte selv med to prosent av pensjonsgrunnlaget i pensjonsinnskudd. Arbeidsgiver finansierer resten av premiene. Grunnlaget består av lønn og faste pensjonsgivende tillegg.

Pensjonsvirkning av årlig lønns- og pensjonsregulering samt regulering av grunnbeløpet i folketrygden kalles reguleringspremie. Premien skal betales av arbeidsgiver når faktisk kostnad for året er fastslått. Dette innebærer at alle opptjente pensjonsytelser skal være fullfinansierte ved utgangen av hvert år.

Siden lønnsvekst og regulering av grunnbeløpet i folketrygden varierer fra år til år, vil også størrelsen på reguleringspremiene variere mye fra år til år.

Pensjonsrettigheter tjenes opp med 1/30 del hvert år. I tillegg skal det betales reguleringspremie av årets lønnsvekst, vekst i grunnbeløpet i folketrygden og regulering av pensjoner under utbetaling. Sammen med avkastning av pensjonsmidlene skal forfalt pensjonspremie finansiere pensjonsutbetalingene både nå og i framtiden. En andel av forfalt pensjonspremie kan vanligvis finansieres gjennom bruk av kommunens premiefond. Resten må finansieres ved overføringer til pensjonsleverandørene.

Det er i hovedsak veksten i grunnbeløpet i folketrygden og prisveksten i perioden 1.1.- 31.12.som gir grunnlag for størrelsen på reguleringspremie. I tillegg vil reguleringspremiene finansiere fjorårets avvik mellom forventet pris- og lønnsvekst i trygdeoppgjøret og faktisk lønnsvekst og prisstigning i Norge. Høyere vekst enn anslått gir tillegg i reguleringspremiene. Lavere vekst gir fradrag.

For et par år siden vedtok Stortinget nytt reguleringsprinsipp for pensjoner under utbetaling. Disse skal nå reguleres med gjennomsnittet av pris og lønnsvekst i Norge.

For ansatte født før 1963 er det den enkeltes lønnsvekst som påvirker størrelsen på reguleringspremiene.

Reguleringspremie til BKP har i gjennomsnitt utgjort 45% av samlet betalt premie de siste 10 år. Arbeidstakerpremie og fradrag for bruk av premiefond er inkludert i beregningen. Avtalefestet pensjon er ikke inkludert.

Prognosene for pensjonspremier er basert på anslag fra Statistisk Sentralbyrå og Norges Bank. Premie til BKP og KLP er pr. 30.6.23 basert på følgende økonomiske forutsetninger:

Vekst i prosent fra året før	2024	2025	2026	2027
Årslønnsvekst	4,45 %	4,25 %	4,25 %	4,25 %
Datolønnsvekst	3,77 %	4,56 %	4,35 %	4,35 %
Endring i grunnbeløpet i Folketrygden	3,56 %	4,58 %	4,25 %	4,25 %
Regulering av alderspensjoner *)	1,57 %	4,00 %	3,08 %	3,08 %

Årslønnsvekst er endring i gjennomsnittlig årslønn fra et kalenderår til det neste. Datolønnsvekst er forskjellen i lønn per 31.12. i ett år og lønn 31.12. året etter.

Ulikt lønnsoverheng fra år til år er en hovedårsak til at det er avvik mellom årslønnsvekst og datolønnsvekst. (Lønnsoverheng er nivåforskjellen mellom gjennomsnittslønnen ved utgangen av året, målt mot gjennomsnittet for året.) Når det gjelder regulering av pensjoner under utbetaling blir det stort overheng fra 2023 til 2024 fordi pensjonsreguleringen i 2023 var hele 8,5%. Dette reduserer veksten i 2024.

Pensjonskostnader og premieavvik

Størrelsene på pensjonspremiene er beregnet i samsvar med forsikringsregelverket, mens kommunens pensjonskostnader er basert på kommunale regnskapsregler gitt av Kommunal- og distriktsdepartementet. Ulikt regelsett medfører avvik mellom betalte pensjonspremier til pensjonsleverandørene og regnskapsbelastningen i kommunens driftsregnskap. Differansen mellom betalt premie og netto pensjonskostnader kalles premieavvik.

I de siste par årene har en opplevd uventet høy lønns- og prisvekst. Dette har også medført betydelige korreksjoner for påfølgende års grunnlag for å fastsette endringer i grunnbeløpet i Folketrygden og pensjoner under utbetaling. Begge disse forholdene fører til at reguleringspremiene er svært høye i 2023. Dermed blir også de samlede premiene høye.

Reglene for beregning av pensjonskostnadene er basert på langsiktige beregningsforutsetninger for forholdet mellom lønnsvekst og rente. Dette gir noenlunde stabilitet i kostnadene.

Høye premiebeløp og mer stabile pensjonskostnader innebærer betydelig premieavvik som er differansen mellom premie og pensjonskostnader. Premieavvik er en inntekt i driftsregnskapet det året det oppstår, men utgiftsføres med 1/7 årlig de neste 7 år.

Amortisering av premieavvik

I kommunens driftsbudsjett og regnskap fordeles premieavviket med like beløp de påfølgende sju år. Ordningen bidrar til å jevne ut budsjett- og regnskapsbelastningen over tid. Et tydelig tegn på denne sammenhengen er at de høye reguleringspremiene fører til økende akkumulert premieavvik fordi veksten i amortisering av tidligere års premieavvik er lavere enn veksten i betalt pensjonspremie. På den måten utsettes belastningen i kommunens driftsbudsjett. Fordi en handlings- og økonomiplan har fire års tidshorisont, men premieavvik amortiseres over sju år, innebærer økende akkumulert premieavvik til at noe av årets premieavvik belastes kommunens driftsregnskap etter at gjeldende handlings- og økonomiplan er utløpt.

Beløpene til handlings- og økonomiplanen er i hovedsak basert på et tallgrunnlag fra våren 2023. Etter dette har det skjedd endringer i forventet rentenivå og lønns- og prisvekst de

kommende år. Pensjonsleverandørene vil i løpet av høsten levere oppdaterte grunnlag. Dette grunnlaget vil bli innarbeidet i byrådets tilleggsinnstilling.

Tabeller som viser pensjonsutgifter og premieavvik for årene 2024-2027

Pensjonsutgifter 2024

Beløp i mill. kr	2024	2025	2026	2027
Premieavvik	-569	-972	-883	-963
Amortisering av tidligere års premieavvik	573	620	683	789
Overføringsavtale m.m.	6	6	7	7
Bruk av premiefond	-509	-509	-509	-505
Tilfeldige utgifter/inntekter samt AFP	-27	297	171	179
Sum	-527	-558	-532	-493

Akkumulert premieavvik

Beløp i mill. kr	2024	2025	2026	2027
Premieavvik i balanse pr 31.12.	2 563	2 872	3 048	3 196
Arbeidsgiveravgift	361	405	430	451
Sum	2 925	3 277	3 478	3 647

Tabellen under viser endringer sammenlignet med vedtatt budsjett for 2023

Beløp i mill. kr	2024	2025	2026	2027
Premieavvik	299	-104	-15	-90
Amortisering av tidligere års premieavvik	105	152	215	320
Overføringsavtale m.m.	0	0	1	1
Bruk av premiefond	0	0	0	4
Tilfeldige utgifter/inntekter samt AFP	-788	-463	-590	-580
Endring fra vedtatt budsjett 2023	-384	-415	-389	-345

Driftsbudsjett

Fordeling på hovedart

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Driftsutgifter						
Lønn	-685 258	-205 696	-548 861	-587 429	-561 158	-517 621
Kjøp av varer og tjenester som inngår i kommunal egenproduksjon	-1 481	84 933	-21 513	-15 858	-28 284	-29 526
Kjøp av varer og tjenester som erstatter kommunal egenproduksjon	0	80 000	87 000	56 900	56 900	56 900
Overføringsutgifter	14 069	4 853	6 779	6 084	5 420	4 970
Finansutgifter	-132 108	-171 695	-195 202	-201 434	-219 434	-234 106
Sum Driftsutgifter	-804 778	-207 605	-671 798	-741 737	-746 556	-719 383
Driftsinntekter						
Salgsinntekter	-1 026	0	-0	-0	-0	-0
Refusjoner	-174	-119	-119	-119	-119	-119
Finansinntekter og finansieringstransaksjoner	-1 062 275	-1 058 535	-1 072 102	-1 080 684	-1 099 697	-1 119 123
Sum Driftsinntekter	-1 063 475	-1 058 654	-1 072 221	-1 080 803	-1 099 816	-1 119 242
Sum	-1 868 253	-1 266 259	-1 744 019	-1 822 540	-1 846 372	-1 838 625

Beløp i 1000

Fordeling på enhet (tabell)

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Byrådsleders avdeling	574	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Byrådsavdeling for finans, næring og eiendom	-643 916	-620 523	-617 338	-617 338	-617 338	-617 338
Byrådsavdeling for helse og omsorg	-5 593	-5 607	-5 607	-5 607	-5 607	-5 607
Byrådsavdeling for barnehage, skole og idrett	-68 469	-68 467	-68 467	-68 467	-68 467	-68 467
Byrådsavdeling for klima, miljø og byutvikling	-116 710	-102 285	-102 285	-102 285	-102 285	-102 285
Byrådsavdeling for barnevern og sosiale tjenester	-4 407	-4 359	-4 344	-4 344	-4 344	-4 344
Byrådsavdeling for kultur, frivillighet og inkludering	3 968	-2 918	-2 918	-2 918	-2 918	-2 918
Bystyrets organer	-10	-11	-11	-11	-11	-11
Fellesposter - bykassen	-1 033 690	-464 090	-945 050	-1 023 571	-1 047 404	-1 039 656
Sum	-1 868 253	-1 266 259	-1 744 019	-1 822 540	-1 846 372	-1 838 625

Fordeling på tjeneste (tabell)

Beløp i 1000

	Regnskap	Budsjett	Økonomiplan			
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Premieavvik	-803 312	-868 434	-569 230	-972 438	-883 285	-958 313
Amortisering av tidligere års premieavvik	417 010	468 145	572 668	619 654	682 911	788 989
Pensjon	6 429	6 007	6 246	6 496	6 756	6 756
Premiefond	-305 354	-508 886	-508 886	-508 886	-508 886	-505 293
Interne fellestjenester	-101	27 935	31 120	31 120	31 120	31 120
Tilfeldige utgifter/inntekter - AFP m.m.	-1 734	216 331	-548 004	-223 100	-349 950	-341 056
Reservert til tilleggsbevilgninger og nye bevilgni	0	620 123	534 701	502 756	490 782	489 540
Rentekompensasjon overført andre	740	2 750	4 670	3 975	3 311	2 861
Motpost avskrivninger	-1 070 094	-1 063 248	-1 074 293	-1 082 893	-1 101 493	-1 120 293
Motkonto renter selvkostområdene (firma 90)	-124 341	-166 982	-193 011	-199 224	-217 638	-232 935
Sum	-1 868 253	-1 266 259	-1 744 019	-1 822 540	-1 846 372	-1 838 625

Aktivitet (Nøkkeltall)

Indikatornavn	Resultat		Anslag		Anslag			Beskrivelse
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	
Akkumulert premieavvik (mill kr)	1 720,7	21 508,0	2 267,0	2 925,0	3 277,0	3 478,0	3 647,0	
Avsetning til tilleggsbevilgninger (mill kr)	0,0	8,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	
Sentral lønnsavsetning (mill kr)	0	210	366	491	491	491	491	

Investeringsbudsjett

Beløp i mill. kr

Investeringsprosjekter	Samlede prosjektbeløp					Økonomiplan				Sum 2024-27	
	Ferdig år	Saksref.	Gj.vedtak	Brutto prosjektutgift	Ørem. fin.	Netto prosjektutgift	2024	2025	2026		2027
Ikke-avgiftsfinansierte investeringer											
Sekkepost til gjennomføring av konseptvalgutredninger (KVU)	2034		IA	55,0	0,0	55,0	10,0	15,0	15,0	15,0	55,0
Sum Ikke-avgiftsfinansierte investeringer			0,0	55,0	0,0	55,0	10,0	15,0	15,0	15,0	55,0

